

VI MOŽETE RAZUMJETI BIBLIJU!

**RAZDOBLJE PATRIJARHA:
POSTANAK 12 – 50**

BOB UTLEY
PROFESOR HERMENEUTIKE
(TUMAČENJE BIBLIJE)

*VODIČ ZA PROUČAVANJE NIZOM KOMENTARA
STAROGA ZAVJETA, TOM 1B*

BIBLE LESSONS INTERNATIONAL, MARSHALL, TEXAS
2009.

SADRŽAJ

Kratka objašnjenja tehničkih izvora korištenih u “Vi možete razumjeti Bibliju” nizu komentara	
Staroga zavjeta	i
Kratke odredbe hebrejskih glagolskih oblika što utječu na egzegezu	iii
Kratice korištene u ovome komentaru	viii
Vodič dobrog biblijskog čitanja: osobno traganje za dokazljivom istinom	xvi

Komentari:

Uvod u Knjigu Postanka 11:24 - 13:18.....	1
Postanak 12	3
Postanak 13	24
Postanak 14	31
Postanak 15	43
Postanak 16	62
Postanak 17	68
Postanak 18	78
Postanak 19	89
Postanak 20	99
Postanak 21	114
Postanak 22	121
Postanak 23	129
Postanak 24	133
Postanak 25	143
Postanak 26	151
Postanak 27	159
Postanak 28	169
Postanak 29	175
Postanak 30	180
Postanak 31	186
Postanak 32	196
Postanak 33	204
Postanak 34	209
Postanak 35	217
Postanak 36	226
Postanak 37	234
Postanak 38	243
Postanak 39	250
Postanak 40	254
Postanak 41	259
Postanak 42	270
Postanak 43	277
Postanak 44	282
Postanak 45	287
Postanak 46	299
Postanak 47	305
Postanak 48	312
Postanak 49	319
Postanak 50	334

Dodaci:

Dodatak jedan: Karta Staroga zavjeta	342
Dodatak dva: Kraljevi	344
Doktrinarna izjava	345

POSTANAK

POPIS SADRŽAJA POSEBNIH TEMA

Stari Zavjet kao povijest (iz Knjige Postanka i Knjige o Jošui): Uvod	x
Historiografija Staroga zavjeta uspoređena s tadašnjim kulturama Bliskoga Istoka: Uvod	xii
Žanr i tumačenje: povijesne pripovijetke Staroga zavjeta: Uvod	xiii
Tekstualni kriticizam, 12:Uvod	4
Imena za Božanstvo, 12:1	5
YHWH-in vječni iskupiteljski naum, 12:3	10
Zašto obećanja prema SZ-nome Savezu izgledaju tako različito od obećanja prema NZ-nome Savezu, 12:3	11
Tajna, 12:3	14
Mesija, 12:4	15
Štovanje mjeseca, 12:4	16
Pred-izraelski stanovnici Palestine, 12:6	17
Anđeo Gospodnji, 12:7	19
“Ime” YHWH, 12:8	20
Sotonske nakane osujećivanja Mesijanske loze u Knjizi Postanka, 12:12	21
Zauvijek (‘ <i>olam</i>), 13:15	27
Savez, 13:15	28
Pojmovi korišteni za visoke /snažne ratnike ili skupine ljudi (divovi), 14:5	33
“sinovi Božji” u Knjizi Postanka 6, 14:5	33
Štovanje plodnosti u Drevnome Bliskom Istoku, 14:5	35
Biblijski stavovi prema alkoholu (fermentacija) i alkoholizmu (ovisnost), 14:18	38
Desetine u Mojsijevu zakonodavstvu, 14:20	40
Ubiranje desetine, 14:20	41
Historiografija Staroga zavjeta uspoređena sa suvremenim istočnjačkim kulturama, 15:1	45
Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu (אמון), 15:6	48
Pravednost, 15:6	51
Gdje su mrtvi? (<i>Šeol /Hades, Gehena, Tartarus</i>), 15:15	56
Mir (<i>shalom</i>), 15:15	57
Vatra (BDB 77), 15:17	59
Zavjetna obećanja patrijarsima, 15:18	59
Morija, Šalem, Jebus, Sion, Jeruzalem, 15:21	60
Bespriječnost, nevinost, nedužnost, bez prigovora, 17:1	70
Bog opisan kao čovjek (jezik antropomorfizama), 18:1	80
Stare blisko-istočne težine i zapremnine (metrologija), 18:6	82
Znati /poznati (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac), 18:19	85
Sudac, osuda i pravda (צדק) u Knjizi proroka Izaije, 18:19	86
Homoseksualnost, 19:4	91
Sjena kao metafora za zaštitu i skrb, 19:8	92
Ljubaznost /blagost /dobrota (<i>hesed</i>), 19:19	94
Zastupnička molitva, Knjiga postanka 20:Pozadina, C	100
Ljudska seksualnost, 20:4	103
Proročanstvo Staroga zavjeta, 20:7	106
Monoteizam, 20:13	110
Trojstvo, 20:13	111
Bog ispituje /iskušava Svoj narod, 22:1	122
Broj dvanaest, 25:16	146

Pojmovi za Božje otkrivenje (korišteni u Ponovljenome zakonu i Psalmima), 26:5.....	154
Edom i Izrael, 27:40	165
<i>Terafini</i> , 28:1.....	170
Slava (<i>doxa</i>), 31:1	187
Simbolički brojevi u Pismu, 31:7.....	188
Izrael (ime) , 32:28	201
Žanr i tumačenje: Starozavjetna pripovijetka, Okvirni uvidi, 34	210
Obredi žalovanja, 37:29	241
Izbor /predestinacija i potreba za teološkom ravnotežom, 41:33	264
Kopno, država, Zemlja, 41:57.....	267
Ostatak, tri značenja, 45:7.....	289
Predestinacija (kalvinizam) nasuprot ljudske slobodne volje (arminijanizam) , 45:8	290
Slava (<i>kabod</i>) (SZ) , 45:13.....	294
Polaganje ruku u Bibliji, 48:14	315
Otkupnina /iskupljenje, 48:16.....	316
Spasenje (SZ-ni pojam) , 49:18	327
Ugaoni kamen, 49:23-25	330
Kremacija, 50:2.....	335
Običaji pokopa, 50:2.....	336

Kratka objašnjenja tehničkih izvora korištenih u “Vi možete razumjeti bibliju” nizu komentara Staroga zavjeta

I. Leksički

Postoji nekoliko izvrsnih leksikona dostupnih za drevni hebrejski.

- A. *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament* od Francisa Browna, S. R. Drivera, i Charles A. Briggs. Temeljen je na njemačkome leksikonu Wilhelma Geseniusa. **Poznat je pod skraćenicom BDB.**
- B. *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* od Ludwiga Koehlera i Waltera Baumgartnera, prevedenog od M. E. J. Richardsona. **Poznat je pod skraćenicom KB.**
- C. *A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* od Williama L. Holladayija i temeljen je na gore spomenutome njemačkom leksikonu.
- D. Teološko proučavanje riječi u novih pet tomova naslovljeno *The New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, izdao Willem A. Van Gemeren. **Poznat je pod skraćenicom NIDOTTE.**

Tamo gdje postoji znakovita leksička različnost pokazao sam nekoliko engleskih prijevoda (NASB, NKJV, NRSV, TEV, NJB) iz oba prijevoda i “riječ-za-riječ” i “dinamički ekvivalent” (usp. Gordon Fee i Douglas Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 28-44).

II. Gramatički

Gramatičko poistovjećivanje uobičajeno je temeljeno na *Analytical Key to the Old Testament* od Johna Joseph Owens u četiri toma. Ovaj je bio provjeren s *Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon of the Old Testament* od Benjamina Davidsona.

Drugi koristan izvor za gramatičke i sintaktičke značajke upotrijebljen u većini SZ-nih tomova od nizova “Vi možete razumjeti Bibliju” je “Nizovi pomoći za prevoditelje” od United Bible Societies. Oni su naslovljeni “Priručnik za _____”.

III. Tekstualno

Ja sam odan nadahnutosti suglasničkoga hebrejskog teksta (ne masoretskim samoglasničkim točkama i osvrtima). Kao u svima ručnim prepiskama, u drevnim tekstovima postoje neki upitni odlomci. To je uobičajeno zbog:

- A. *hapax legomena* (riječi upotrijebljenih samo jednom u hebrejskome SZ-u)
- B. idiomskih pojmova (riječi i izričaji čija su doslovna značenja bila izgubljena)
- C. povijesnih neizvjesnosti (naš nedostatak obavijesti o drevnome svijetu)
- D. više-semitskoga semantičkog polja hebrejskoga ograničenog rječnika
- E. poteškoća povezanih s kasnijim pisarima ručno-prepisivanih drevnih hebrejskih tekstova
- F. hebrejskih pisara obučavanih u Egiptu koji su se osjećali slobodnima osuvremeniti tekstove što su prepisivali kako bi ih dovršili i učinili razumljivima njihovom vremenu (NIDOTTE str. 52-54).

Postoji nekoliko izvora hebrejskih riječi i tekstova van masoretske tekstualne predaje:

- A. samarijsko Petoknjžje
- B. Svici s Mrtvoga mora
- C. neke kasnije kovanice, pisma, i ostraka (razlomljeni komadi nepečene lončarije korištenih za pisanje).
Ali za najveći dio, ne postoje rukopisne obitelji u SZ-u kao one u grčkim rukopisima NZ-a. Za dobar sažetak o tekstualnoj pouzdanosti Masoretskoga teksta (900.-ih godina) vidi “Pouzdanost teksta Staroga zavjeta” od Bruca K. Waltkea u NIDOTTE, tom 1, str. 51-67.

Korišten hebrejski tekst je *Biblia Hebraica Stuttgartensia* od Njemačkoga biblijskoga društva, 1997., koji je temeljen na Lenjingradskome kodeksu (1009. g.). Od vremena do vremena bile su savjetovane drevne izvedbe (grčka Septuaginta, aramejski Targumus, sirijska Pešita, i latinska Vulgata) ukoliko je hebrejski višeznačan ili očito zbunjujući.

Kratke odredbe hebrejskih glagolskih oblika što utječu na egzegezu

I. Kratak povijesni razvitak hebrejskoga

Hebrejski je dio semitske (Semit) obitelji jezika jugozapadne Azije. Ime (dato od suvremenih znanstvenika) dolazi od Noinog sina, Šema (usp. Post 5:32; 6:10). Šemovi potomci popisani su u Knjizi Postanka 10:21-31 kao Arapi, Hebreji, Sirijci, Aramejci, i Asirijci. U stvarnosti, neki su semitski jezici bili korišteni od naroda popisanih u Hamovoj lozi (usp. Post 10:6-14), Kanaan, Fenicija, i Etiopija.

Hebrejski je dio sjeverozapadne skupine ovih semitskih jezika. Suvremeni znanstvenici imaju uzorke ove drevne skupine jezika od:

- A. Amorejaca (*Mari pločice* iz XVIII. st.pr.Kr. na akadskome)
- B. Kanaanaca (*Ras Shamra pločice* iz XV. st.pr.Kr. na ugaritskome)
- C. Kanaanaca (*Pisma iz Amarne* iz XIV. st.pr.Kr. na kanaanskome akadskome)
- D. Feničana (hebrejski koristi fenički alfabet)
- E. Moabaca (Mešin kamen, 840. g.pr.Kr.)
- F. Aramejaca (službeni jezik Perzijskoga Carstva korišten u Post 31:47 [2 riječi]; Jer 10:11; Dn 2:4b-6; 7:28; Ezra 4:8-6:18; 7:12-26 i govoren od Židova u prvome stoljeću naše ere u Palestini).

Hebrejski je jezik nazvan “usna [jezik] Kanaana” u Knjizi proroka Izaije 19:18. Prvi je puta nazvan “hebrejski” u prologu Knjige Propovjednika (Mudrost Ben Siraha) oko 180. g.pr.Kr. (i nekim drugim ranijim mjestima, usp. *Anchor Bible Dictionary*, tom 4, str. 205 i dalje). To je najbliže povezano s Moapcima i jezikom korištenim u Ugaritu. Primjeri drevnoga hebrejskoga nađeni izvan Biblije su:

- 1. Gezerski kalendar, 925. g.pr.Kr. (škola pisanja za mladiće)
- 2. Siloamski natpisi, 705. g.pr.Kr. (zapisi u tunelu)
- 3. Samarijska ostraka, 770. g.pr.Kr. (porezna izvješća na razlomljenoj lončariji)
- 4. Lakiška pisma, 587. g.pr.Kr. (ratna prepiska)
- 5. Makabejske kovanice i pečati
- 6. neki tekstovi svitaka s Mrtvoga mora
- 7. brojni natpisi (usp. “Jezici [hebrejski]”, ABD 4:203 i dalje).

On je, kao svi semitski jezici, obilježen riječima sastavljenima od tri suglasnika (tro-suglasnički korijen). To je krut jezik. Tro-korijenski suglasnici nose osnovno značenje riječi, dok prefiksni, sufiksni, ili unutarnji dodaci pokazuju sintaktičku djelatnost (samoglasnici dodani kasnije, usp. Sue Groom, *Linguistic Analysis of Biblical Hebrew*, str. 46-49).

Hebrejski rječnik pokazuje razliku između proze i poezije. Značenja riječi povezana su s narodnim etimologijama (ne jezičnim podrijetlima). Igre riječi i igre zvukova posve su uobičajeni (*paronomasia*).

II. Vidovi iskaza

A. GLAGOLI

Prirodan očekivani red riječi je GLAGOL, ZAMJENICA, SUBJEKT (s parametrima [riječima koje pobliže označuju – op.prev.]), OBJEKT (s parametrima). Temeljni ne-jak oblik GLAGOLA je *Qal*, PERFEKT, MUŠKI ROD, JEDNINA. Tako su uređeni hebrejski i aramejski leksikoni.

GLAGOLI su sprezani kako bi pokazali:

- 1. broj – jednina, množina, dvojina
- 2. rod – muški ili ženski (ne srednji)
- 3. način – indikativ, konjunktiv, imperativ (analogijom prema suvremenim zapadnjačkim jezicima, odnos djelovanja prema stvarnosti)
- 4. vrijeme (vid):
  - a. PERFEKT, koji označava završeno, u smislu početnoga, nastavljajućega, i zaključnoga nekog djelovanja. Uobičajeno je ovaj oblik bio korišten za prošlo djelovanje, stvari koje su se dogodile.

J. Wash Watts, u *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*, kaže:

“Pojedinačna cjelina opisivana perfektom isto je tako bila smatrana kao izvjesna. Imperfekt može oslikavati stanje kao moguće ili željeno ili očekivano, ali perfekt ga vidi kao istinsko, stvarno, i sigurno” (str. 36).

S. R. Driver, u *A Treatise on the Use of the Tenses in Hebrew*, opisuje to kao:

“Perfekt je uporabljen kako bi naznačio djelovanja ostvarenja koja zapravo leže u budućnosti, ali promatran je kao ovisan o takvoj nepromjenjivoj odlučnosti volje da može biti izrečen kao da se to uistinu dogodilo: tako je rješenje, obećanje, ili proglas, posebice Božanskoga, učestalo obznanjeno u perfekt glagolskome vremenu” (str. 17, npr. proročki perfekt)

Robert B. Chisholm, Jr. u *From Exegesis to Exposition*, određuje taj glagolski oblik kao:

“... gledišta stanja izvana, kao cjeline. Kao takav izražava jednostavnu činjenicu, ili neko djelovanje ili stanje (uključujući stanje bivanja ili uma). Kad je upotrijebljen za djelovanja, često vidi djelovanje kao dovršeno s retoričke točke gledišta govornika ili pripovjedača (ili to jeste ili nije stvarno dovršeno ili stvarnost nije prijeporna). Perfekt se može odnositi na neko djelovanje/stanje u prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti. Kao što je navedeno gore, vremenski okvir, koji utječe na to kako će netko prevesti perfekt u glagolsko vrijeme smjerenog jezika poput engleskoga, mora biti određen iz okvira” (str. 86)

- b. IMPERFEKT, koji označava neko djelovanje u napretku (nedovršeno, ponavljajuće, neprekidno, ili moguće), često kretanje prema cilju. Uobičajeno ovaj je oblik bio korišten za sadašnje i buduće djelovanje.

J. Wash Watts, u *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*, kaže:

“Svi IMPERFEKTI predstavljaju nedovršena stanja. Oni su ili ponavljani ili razvijajući ili mogući. Drugim riječima, ili djelomice razvijeni, ili djelomice sigurni. U svim slučajevima oni su djelomični u nekom smislu, tj. nedovršeni” (str. 55).

Robert B. Chisholm, Jr., u *From Exegesis to Exposition*, kaže:

“Teško je svesti srž imperfekta na jednostavnu zamisao, jer obuhvaća oboje i vid i način. Ponekad je imperfekt upotrijebljen u indikativnome [izričnome – op. prev.] načinu i čini objektivni iskaz. Drugi put on gleda na neko djelovanje više subjektivno, kao hipotetski, slučajno, moguće, i tako dalje” (str. 89)

- c. dodani *waw*, koji povezuje GLAGOLE s djelovanjem prethodnog (prethodnih) GLAGOLA
- d. IMPERATIV, koji je temeljen na htijenju govornika i mogućega djelovanja slušatelja
- e. u drevnome hebrejskom jedino širi okvir može odrediti autorova-namjeravana vremenska smjerenja.

B. Sedam glavnih sprežućih oblika i njihova osnovna značenja. U stvarnosti ovi oblici djeluju u povezanosti jedan s drugim u okviru i ne moraju biti odvojeni.

1. *Qal (Kal)*, najuobičajeniji i osnova svih oblika. Obilježava jednostavno djelovanje ili stanje bivanja. Ne postoji podrazumijevana uzročnost ili pojedinost.
2. *Niphal*, drugi najuobičajeniji oblik. Uobičajeno je PASIV, ali taj oblik djeluje isto tako kao recipročan [uzajamni – op. prev.] i refleksivan [povratan – op. prev.]. Isto tako nema podrazumijevane uzročnosti ili pojedinost.
3. *Piel*, ovaj je oblik djelatan i izražava prouzročnost dovođenja nekog djelovanja u stanje bivanja. Osnovno značenje *Qal* osnove razvijeno je ili prošireno u stanje bivanja.
4. *Pual*, to je PASIVNI dvojniki *Pielu*. Često je izražen PARTICIPOM.
5. *Hithpael*, koji je refleksivna ili recipročna osnova. Izražava učestalo ili trajno djelovanje *Piel* osnovi. Rijedak PASIVNI oblik nazvan je *Hothpael*.
6. *Hiphil*, aktivni oblik uzročne osnove u suprotivnosti s *Piel(om)*. Može imati odobravajući vid, ali uobičajeno upućuje na uzrok događaja. Ernst Jenni, njemački hebrejski gramatičar, vjerovao je da *Piel* obilježava nešto dolazeće u stanje bivanja, dok je *Hiphil* pokazivao kako se to dogodilo.
7. *Hophal*, PASIVNI dvojniki *Hiphil(u)*. Ove zadnje dvije osnove najmanje su bile korištene od sedam osnova.

Veći dio ovog izvješća dolazi iz *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*, od Bruca K. Waltkea i M. O’Connora, str. 343-452.

Karta posrednika i uzročnosti. Jedan ključ razumijevanja sustava hebrejskoga GLAGOLA je vidjeti ga kao uzorak STANJA međusobnih odnosa. Neke su osnove u oprečju s drugim osnovama (tj. *Qal - Niphal; Piel - Hiphil*).

Karta dolje pokušava dočarati osnovnu djelatnost GLAGOLSKIH osnova glede uzročnosti.

STANJE ili subjekt	bez drugotnoga posrednika	djelatan drugotni posrednik	pasivni drugotni posrednik
AKTIV	<i>Qal</i>	<i>Hiphil</i>	<i>Piel</i>
SREDNJI PASIV	<i>Niphal</i>	<i>Hophal</i>	<i>Pual</i>
REFLEKSIVNI/ RECIPROČNI	<i>Niphal</i>	<i>Hiphil</i>	<i>Hithpael</i>

Ova je karta uzeta iz izvanredne raspore o GLAGOLSKOME sustavu u svjetlu novoga istraživanja Akađana (usp. Bruce K. Waltke, M. O'Connor, *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*, str.354-359).

R. H. Kennett, u *A Short Account of the Hebrew Tenses*, dao je potrebno upozorenje.

“U učenjima često sam našao, da je glavna poteškoća učenika hebrejskih glagola doseći značenje koje su glagoli prenijeli u umove samih Hebreja; to će reći, postoji sklonost pripisivanja ekvivalenata svakome hebrejskome glagolskom vremenu određenog broja latinskih ili engleskih oblika kojima to određeno glagolsko vrijeme može biti uobičajeno prevedeno. Ishod je grješka u uočavanju mnogih od ovih finih nijansi značenja, koje daju takav život i snagu jeziku Staroga zavjeta.

Poteškoća u uporabi hebrejskih glagola leži isključivo u točki gledišta, tako potpuno različitoj od naše vlastite, iz koje su Hebreji promatrali djelovanje; *vrijeme*, što je nama prvo promišljanje, kao posebna riječ, ‘glagolsko vrijeme’ pokazuje, postaje za njih pitanje drugotne važnosti. To je, dakle, srž koju studenti moraju jasno shvatiti, ne toliko latinske ili engleske oblike koji su mogli biti upotrijebljeni u prevođenju svakoga hebrejskoga glagolskog vremena, nego radije vid svakoga djelovanja, kao što je ono samo bilo predstavljeno hebrejskome umu.

Ime ‘glagolska vremena’ kao primijenjeno na hebrejske glagole navodi na pogrešno razmišljanje. Takozvana hebrejska ‘glagolska vremena’ ne izražavaju *vrijeme* nego tek *stanje* djelovanja. Doduše ono nije postojalo zbog zbrke koja bi mogla uskrsnuti izravnom primjenom pojma ‘stanje’ i na imenice i na glagole, zato bi ‘stanja’ bila daleko bolja oznaka negoli ‘glagolska vremena’. Uvijek se mora imati na umu kako je nemoguće prevesti hebrejski glagol na engleski bez korištenja ograničenja (predočavanje vremena) kojeg uopće nema u hebrejskome. Drevni Hebreji nikad nisu mislili na djelovanje kao prošlost, sadašnjost, ili budućnost, nego jednostavno kao *perfekt*, tj. dovršeno, ili *imperfekt*, tj. u smjeru razvoja. Kad mi kažemo da određeno hebrejsko glagolsko vrijeme odgovara perfektu, pluskvamperfektu, ili futuru u engleskome, ne mislimo da su Hebreji o njemu razmišljali kao o perfektu, pluskvamperfektu, ili futuru, nego samo da to tako mora biti prevedeno u engleskome. *Vrijeme* nekog djelovanja Hebreji nisu namjeravali izraziti ikojim glagolskim oblikom” (predgovori i str. 1).

Za drugo dobro upozorenje, Sue Groom, u *Linguistic Analysis of Biblical Hebrew*, podsjeća nas:

“Ne postoji način spoznaje je li suvremena znanstvena rekonstrukcija semantičkih polja i značenja povezala u drevnome mrtvom jeziku samo odraz njihove vlastite intuicije, ili njihova vlastitoga materinjeg jezika, ili jesu li ta polja postojala u klasičnome hebrejskom” (str. 128).

C. Načini (koji su samo analogije izvučene iz suvremenih zapadnjačkih jezika)

1. Dogodilo se, događa se (INDIKATIV), uobičajeno koristi PERKEKT glagolsko vrijeme ili PARTICIPE (svi PARTICIPI su INDIKATIVI).

2. Dogodit će se, može se dogoditi (KONJUNKTIV):
- a. koristi označeno IMPERFEKT glagolsko vrijeme:
    - (1) KOHORTATIV (dodano h), prvo lice IMPERFEKT oblika koje obično izražava želju, molbu, ili samo-ohrabrenje (tj. djelovanja željena od govornika)
    - (2) ZAPOVJEDNI NAČIN (unutarnje promjene), treće lice IMPERFEKTA (može biti drugo lice u niječnim rečenicama) koji obično izražava molbu, dozvolu, ukor, ili pouku
  - b. koristi PERFEKT glagolsko vrijeme s *lu* ili *lule*
Ove rečenične građe slične su DRUGOME RAZREDU KONDICIONALNA rečenica u koine grčkom. Kriva izjava (protaza) ishodi u krivome zaključku (apodoza)
  - c. koristi IMPERFEKT glagolsko vrijeme i *lu*
Okvir i *lu*, kao i buduće usmjerenje, označava ovu uporabu KONJUNKTIVA.
Neki primjeri od J. Wash Watta, u *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament* su Knjiga Postanka 13:16; Ponovljeni zakon 1:12; I. Kraljevima 13:8; Psalam 24:3; Izaija 1:18 (usp. str. 76-77).

D. *Waw* – suprotno/uzastopno/odnosno. Ova jedinstvena hebrejska (kanaanska) sintaktička osobina prouzročila je veliku pomutnju tijekom godina. Bila je upotrebljavana na različite načine često temeljene na književnoj vrsti. Razlog pomutnje je taj što su rani znanstvenici bili Europljani i pokušavali su tumačiti u svjetlu svojih vlastitih materinjih jezika. Kad se ovo dokazalo teškim oni su okrivili poteškoću postojanja hebrejskoga “tobožnjega” drevnoga, arhaičkoga jezika. Europski su jezici GLAGOLSKO VRIJEME (vrijeme) temeljeno GLAGOLIMA. Neki od podvrsta i gramatičkih suzvučja bili su pobliže označeni slovima WAW dodanima osnovama PERFEKT ili IMPERFEKT GLAGOLA. Ovo je promijenilo način na koji je djelovanje bilo viđeno.

1. U povijesnoj pripovijetki GLAGOLI su bili povezani zajedno u lanac sa standardnim uzorkom.
2. Prefiks *waw* pokazivao je poseban odnos s prethodnim GLAGOLOM (GLAGOLIMA).
3. Širi okvir uvijek je ključ za razumijevanje lanca GLAGOLA. Semitski GLAGOLI ne mogu biti raščlanjeni odvojeno.

J. Wash Watts, u *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*, bilježi izrazitost hebrejskoga u njegovoj uporabi *waw* ispred PERFEKTA i IMPERFEKTA (str. 52-53). Osnovna zamisao PERFEKTA je prošlost, dodatak *waw(a)* često ga prenosi u vid budućega vremena. To je isto tako i za IMPERFEKT čija je osnovna zamisao sadašnjost ili budućnost; dodatak *waw(a)* smješta ga u prošlost. To je taj neuobičajeni vremenski pomak koji objašnjava dodavanje *waw(a)*, ne promjenu u osnovnome značenju sâmoga glagolskoga vremena. *Waw* PERFEKTI dobro djeluju s proročanstvom, dok *waw* IMPERFEKTI dobro djeluju s pripovijetkama (str. 54, 68).

Watts nastavlja svoju odredbu:

“Za temeljnu razliku između *waw* poveznika i *waw* posljedičnog, bila su ponuđena sljedeća tumačenja:

1. *waw* poveznik pojavljuje se uvijek kako bi naznačio usporednicu
2. *waw* posljedični pojavljuje se uvijek kako bi naznačio slijed događaja. To je jedini oblik *waw(a)* korištenog s posljedičnim imperfektima. Odnos između imperfekta povezanog njime može biti privremeni slijed, logička posljedica, logički uzrok, ili logička suprotivost. U svim slučajevima postoji slijed događaja” (str. 103).

E. INFINITIV – Postoje dvije vrste INFINITIVA:

1. INFINITIVNI APSOLUTI, koji su “jaki, neovisni, upadljivi izričaji korišteni za dramatični učinak... kao subjekt, obično nema pisanog glagola, glagol ‘biti’ postaje razumljiv, naravno, ali riječ stoji dramatično sama”, (J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*”, str. 92)
2. INFINITIVNA GRAĐA, koja je “povezana gramatički na rečenicu prijedlozima, posvojnim zamjenicama, i gradbenim odnosom” (str. 91).
J. Weingreen, *A Practical Grammar for Classical Hebrew*, opisuje gradbeno stanje rečenice:
“Kad su dvije (ili više) riječi tako pomno spojene da zajedno tvore jednu složenu zamisao, zavisna riječ (ili riječi) je (su) rečena da bude u gradbenom stanju” (str. 44).

F. UPITNE ČESTICE

1. One se uvijek pojavljuju prve u rečenici.
2. Značenje tumačenja:
  - a. *ha* – ne očekuje odaziv
  - b. *halo'* – autor očekuje “da” odgovor.

NIJEČNE

1. One se uvijek pojavljuju ispred riječi koje niječu.
2. Najuobičajenija niječnost je *lo'*.
3. Pojam *'al* ima suzvuk zavisnosti i korišten je s KOHORTATIVIMA i ZAPOVJEDNIM NAČINIMA.
4. Pojam *lebhilti*, u značenju “zato da ...ne”, korišten je s INFINITIVIMA.
5. Pojam *'en* korišten je s PARTICIPIMA.

G. ZAVISNE REČENICE

1. Postoje četiri vrste zavisnih rečenica koje su u osnovi usporedne u koine grčkom:
  - a. nešto se pretpostavlja da će se dogoditi ili se misli kao da je ispunjeno (PRVI RAZRED u grčkome)
  - b. nešto se suproti činjenici čije je ispunjenje nemoguće (DRUGI RAZRED)
  - c. nešto što je moguće ili čak vjerojatno (TREĆI RAZRED)
  - d. nešto što je manje vjerojatno, prema tome, ispunjenje je dvojbeno (ČETVRTI RAZRED).
2. GRAMATIČKE OZNAKE
  - a. pretpostavljeno da bude istinito ili stvarno uvjetovano uvijek koristi INDIKATIVNI PERFEKT ili PARTICIP i obično je uvedena protaza pomoću:
    - (1) *'im*
    - (2) *ki* (ili *'asher*)
    - (3) *hin* ili *hinneh*
  - b. suprotno činjenici uvjet uvijek koristi PERFEKT vid GLAGOLA ili PARTICIP s uvodnim PARTICIPOM *lu* ili *lule*
  - c. vjerojatniji uvjet uvijek je koristio IMPERFEKT GLAGOLA ili PARTICIPE u protazi, uobičajeno su *'im* ili *ki* bili korišteni kao uvodni PARTICIPI
  - d. manje vjerojatan uvjet koristi IMPERFEKT KONJUNKTIVA u protazi i uvijek koristi *'im* kao uvodni PARTICIP.

KRATICE KORIŠTENE U OVOME KOMENTARU

AB	<i>Anchor Bible komentari</i> , izdao William Foxwell Albright i David Noel Freedman
ABD	<i>Anchor Bible rječnik</i> (6 tomova), izdao David Noel Freedman
AKOT	<i>Analitički ključ Staroga zavjeta</i> od Johna Josepha Owensa
ANE	Drevni Bliski Istok
ANET	<i>Drevno istočnjački tekstovi</i> , James B. Pritchard
ASV	Američka standardna verzija
AV	Autorizirana verzija
BAGD	<i>Grčko-engleski leksikon Novoga zavjeta i rana kršćanska literatura</i> , Walter Bauer, II. izdanje od F. W. Gingricha i Fredricka Dankera
BDB	<i>Hebrejski i engleski leksikon Staroga zavjeta</i> od F. Browna, S. R. Drivera i C. A. Briggsa
BHS	<i>Biblia Hebraica Stuttgartensia</i> , GBS, 1997.
DSS	Svici s Mrtvoga mora
EJ	Encyclopedia Judaica
IDB	Rječnik za tumačenje Biblije (4 toma), izdao George A. Buttrick
ISBE	Enciklopedija internacionalne standardne Biblije (5 tomova), izdao James Orr
JB	Jeruzalemska Biblija
JPSOA	Sveta Pisma prema Masoretskome tekstu: Novi prijevod (<i>The Jewish Publication Society of America</i>)
KB	<i>Hebrejski i aramejski leksikon Staroga zavjeta</i> od Ludwiga Koehlera i Waltera Baumgartnera
KJV	Verzija Kralja Jamesa
LAM	<i>Sveta Biblija iz drevnih bliskoistočnih rukopisa</i> (Pešita) od Georgea M. Lamsa
LXX	<i>Septuaginta</i> (grčko-engleska) od Zondervana, 1970.
MOF	<i>Novi prijevod Biblije</i> od Jamesa Moffatta
MT	Masoretski hebrejski tekst
NAB	Novi američki biblijski tekst
NASB	Nova američka standardna Biblija
NEB	Nova engleska Biblija
NET	NET Biblija: Novi engleski prijevod, Drugo Beta izdanje
NIDNTT	<i>Novi internacionalni rječnik teologije Novoga zavjeta</i> (4 toma), od Colina Browna
NIDOTTE	Novi internacionalni rječnik teologije i egzegeze Staroga zavjeta (5 tomova), izdao Willem VanGemeren

NIV	Nova internacionalna verzija
NJB	Nova Jeruzalemska Biblija
NKJV	Nova verzija Kralja Jamesa
NRSV	Nova revidirana standardna Biblija
OTPG	<i>Old Testament Passing Guide</i> od Todda S. Bealla, Williama A. Banksa i Colina Smitha
REB	Revidirana Engleska Biblija
RSV	Revidirana standardna verzija
SEPT	<i>Septuaginta</i> (grčko-engleska) od Zondervana, 1970.
TCNT	Dvadeseto stoljeće Novoga zavjeta
TEV	Današnja engleska verzija od <i>United Bible Societies</i>
YLT	<i>Noviji doslovni prijevod Svete Biblije</i> od Roberta Younga
ZPBE	<i>Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia</i> (5 tomova), izdao Merrill C. Tenney

POSEBNA TEMA: STARI ZAVJET KAO POVIJEST (iz Knjige Postanka i Knjige o Jošui)

Kršćanstvo i judaizam su povijesne vjere. Oni svoju vjeru temelje na povijesnim događajima (popraćenu njihovim tumačenjima). Poteškoća dolazi u pokušavanju određivanja ili opisivanja što je “povijest” ili “povijesna studija”. Većina poteškoće u suvremenome teološkom tumačenju počiva na suvremenim književnim ili povijesnim pretpostavkama prenesenima natrag u drevnu biblijsku književnost Bliskoga Istoka. Ne samo da ne postoji prikladna prosudba vremenskih i kulturoloških razlika, nego i književnih razlika. Kao suvremeni zapadni narod mi jednostavno ne razumijemo žanrove i književne tehnike pisanja drevnoga Bliskog Istoka, pa smo ih tako tumačili u svjetlu zapadnih književnih žanrova.

Pristup biblijskim proučavanjima devetnaestoga stoljeća raspršio je i podcijenio Knjige Staroga zavjeta kao povijesne, jedinstvene spise. Ovaj povijesni skepticizam utjecao je na hermeneutiku i povijesno istraživanje Staroga zavjeta. Tekuće stremljenje prema “kanonskoj hermeneutici” (Brevard Childs) pomoglo je usredotočiti se na trenutačni oblik teksta Staroga zavjeta. Ovo je, po mome mišljenju, koristan most preko ponora njemačkoga višeg kriticizma devetnaestoga stoljeća. Mi se moramo baviti kanonskim tekstom koji nam je bio dat nepoznatim povijesnim tijekovima čija je nadahnutost pretpostavljena.

Mnogi se znanstvenici vraćaju na pretpostavku povijesnosti SZ-a. To zasigurno nije značilo osporavanje očitih uređivanja i osuvremenjivanja SZ-a od kasnijih židovskih pisara, nego je to temeljno vraćanje SZ-u kao vrijednoj povijesti i istinskim dokumentiranim događajima (s njihovim teološkim tumačenjima).

Koristan je navod iz *The Expositor's Bible Commentary*, od R. K. Harrisona, tom 1, u članku “Povijesni i književni kriticizam Staroga zavjeta”:

“Komparativne historiografske studije pokazuju da su, zajedno s Hetitima, drevni Hebreji bili točniji, objektivniji, i odgovorniji zapisivači povijesti Bliskoga Istoka... Oblik kritičkih studija kao što su Knjiga Postanka i Ponovljeni zakon, temeljenih na posebnim vrstama otkrivenih pločica iz mjesta koja uključuju Maru, Nuzu, i Boghazköy, pokazao je da kanonska građa ima nedvojbene neknjiževne prijepiske u kulturama nekih naroda Bliskoga Istoka. Kao ishod, moguće je gledati s novim stupnjem povjerenja i poštovanja ove rane predaje Hebreja što ukazuju da jesu historiografske u naravi” (str. 232).

Posebno sam zahvalan R. K. Harrisonovu radu jer ga je napravio prvenstvenim za tumačenje Staroga zavjeta u svjetlu današnjih događaja, kultura i žanrova.

U mojim vlastitim razredima o ranoj židovskoj književnosti (Knjiga Postanka – Ponovljeni zakon i Knjiga o Jošui), pokušavam uspostaviti vjerodostojnu vezu s drugim drevnim književnostima i artifaktima [rukotvorinama – op.prev.] drevnoga Bliskog Istoka.

- A. Književne usporednice Knjige Postanka iz drevnoga Bliskog Istoka
  1. Najranija poznata književna usporednica kulturološke okolnosti Postanka 1 – 11 su Ebla kuneiform pločice iz sjeverne Sirije datirane oko 2500. g.pr.Kr., pisane na akadscome.
  2. Stvaranje:
    - a. Najbliže mezopotamijsko izvješće bavi se stvaranjem, *Enuma eliš*, datirano iz oko 1900.-1700. g.pr.Kr., bilo je nađeno u Asurbanipalovoj knjižnici u Ninivi i nekoliko drugih mjesta. Postoji sedam kuneiform pločica pisanih na akadscome koje opisuju stvaranje od Marduka:
      - 1) bogovi, *Apsu* (slatka voda – muško) i *Tiamat* (slana voda – žensko) imaju jogunastu, bučnu djecu. Ova su dva boga pokušala utišati mlađe bogove
      - 2) jedno od božje djece, *Marduk*, pomogao je poraziti *Tiamat*. On je oblikovao Zemlju iz njenoga tijela
      - 3) *Marduk* je oblikovao ljudstvo iz drugoga poraženog boga, *Kingua*, koji je bio muški ortak od *Tiamat* nakon smrti *Apsua*. Ljudstvo je proizašlo iz *Kinguove* krvi
      - 4) *Marduk* je bio učinjen poglavarom babilonskoga panteona.
    - b. “Stvaralački pečat” je kuneiform pločica koja je slika gologa muškarca i žene pokraj ploda stabla sa zmijom omotanom oko debla stabla i smještenom iznad ženinih ramena kao da joj govori.
  3. Stvaranje i potop – *Ep o Atrahazisu* navodi pobunu nižih bogova zbog previše rada i stvaranje sedam ljudskih parova da izvrše obveze ovih nižih bogova. Zbog: (1) previše pučanstva i (2) buke, ljudska su bića bila smanjena u broju s pošasti, s dvije nestašice i konačno potopom, kojeg je naumio *Enlil*. Ovi glavni događaji vidljivi su u istome redu u Knjizi Postanka 1 – 8. Ovaj kuneiform sastav datira iz otprilike istoga vremena kao *Enuma eliš* i *Ep o Gilgamešu*, oko 1900.-1700. g.pr.Kr.. Svi su na akadscome.

4. Noin Potop:
    - a. sumerska pločica iz Nipura, nazvana *Velika poplava [Eridu Genesis]*, datirana iz oko 1600. g.pr.Kr., govori o *Ziusudri* [ili *Zi-ud-sura* i *Zin-Suddu*] i dolazećem potopu:
      - 1) *Enki* [ili *Enkil*], bog vode, upozorio je o dolazećem potopu
      - 2) *Ziusudra*, kralj-svećenik, spasio se u ogromnome brodu
      - 3) potop je trajao sedam dana
      - 4) *Ziusudra* je otvorio prozor na lađi i oslobodio nekoliko ptica da vide je li se pojavilo suho tlo
      - 5) on je također prinio žrtvu od vola i ovce kad je napustio lađu
    - b. sastavak babilonskoga izvješća o potopu iz četiri sumerske legende, poznat kao *Ep o Gilgamešu*, prvotno datiran iz oko 2500.-2400. g.pr.Kr., iako je pisani sastavljeni oblik kuneiform bio akadski, mnogo je kasniji. Govori o preživjelome u potopu, *Utnapištimu*, koji govori *Gilgamešu*, kralju *Uruka* kako je on proživio veliki potop i bio mu je dodijeljen vječni život:
      - 1) *Ea*, bog vode, upozorava o dolazećem potopu i kazuje *Utnapištimu* (babilonski oblik *Ziusudre*) neka izgradi lađu
      - 2) *Utnapištim* i njegova obitelj, zajedno s izdvojenim ljekovitim biljkama, proživjeli su potop
      - 3) potop je trajao sedam dana
      - 4) lađa je pristala u sjeveroistočnoj Perziji, na brdu Nisir
      - 5) on je pustio van tri različite ptice kako bi vidio je li se već pojavilo suho kopno.
  5. Mezopotamijska književnost koja opisuje drevni potop crpi iz istog izvora. Imena se često mijenjaju, ali priča je ista. Jedan primjer je da su *Ziusudra*, *Atrahazis*, i *Utnapištim* svi isti ljudski kralj.
  6. Povijesne usporednice s ranim događajima Knjige Postanka mogu biti objašnjene u svjetlu čovječjega pred- raspršivanja (Post 10 – 11) spoznaje i doživljaja Boga. Ova istinska povijesna jezgra sjećanja obrađena je i mitologizirana u sadašnja izvješća o potopu zajednička diljem svijeta. Isto može biti rečeno i za: stvaranje (Post 1 – 2) te sjedinjavanja ljudi i anđela (Post 6).
  7. Vrijeme patrijarha (srednje brončano doba):
    - a. Pločice iz Mare – kuneiformni zakonski (kultura Amorejaca) i osobni tekstovi pisani na akadskome iz oko 1700. g.pr.Kr.
    - b. Pločice iz Nuze – kuneiformne pismohrane određenih obitelji (kultura Horita ili Hurita) pisane na akadskome iz oko 100 milja jugoistočno od Ninive iz oko 1500.-1300. g.pr.Kr. One objavljuju obiteljske i poslovne obrede. Za daljnje posebne primjere, vidi Waltona, str. 52-58.
    - c. Pločice iz Alalaka – kuneiformni tekstovi iz sjeverne Sirije iz oko 2000. g.pr.Kr.
    - d. neka od imena nađenih u Postanku imenovana su kao imena mjesta u Mari pločicama: Serug, Peleg, Terah, Nahor. Ostala biblijska imena također su bila zajednička: Abraham, Izak, Jakov, Laban, i Josip.
  8. “Komparativne historiografske studije pokazale su da su, zajedno s Hetitima, drevni Hebreji bili najtočniji, objektivni i odgovorni bilježitelji povijesti Bliskoga Istoka”, R. K Harrison u *Biblical Criticism*, str. 5.
  9. Arheologija je dokazala da je korisna u učvršćivanju povijesnosti Biblije. Međutim, riječ upozorenja je neophodna. Arheologija nije apsolutno pouzdani vodič zbog:
    - a. nedostatnih tehnika u ranijim iskopavanjima
    - b. različitih, vrlo subjektivnih tumačenja ruketvorina koje su bile otkrivene
    - c. neslaganja oko kronologije drevnoga Bliskog Istoka (iako se jedna razvijala iz godova drveta).
- B. Egipatska izvješća o stvaranju mogu biti nađena u *Ancient Israelite Literature in Its Cultural Context* od Johna W. Waltona – Grand Rapids, MI: Zondervan, 1990., str. 23-34, 32-34.
1. U egipatskoj književnosti stvaranje započinje s nepostojanom, kaotičnom, iskonskom vodom. Stvaranje je bilo viđeno kao razvitak građe iz vodenoga kaosa.
  2. U egipatskoj književnosti iz Memfisa, stvaranje se pojavilo izgovorenom riječju Ptaha.

C. Jošuiine književne usporednice iz drevnoga Bliskog Istoka

1. Arheologija je pokazala da je većina velikih zidom opasnih gradova Kanaana bilo uništeno i naglo ponovno izgrađeno oko 1250. g.pr.Kr.:
  - a. Hasor
  - b. Lakiš
  - c. Betel
  - d. Debir (prije zvan Kirjat Sefer, 15:15).

Arheologija nije bila kadra potvrditi ili odbaciti biblijsko izvješće o padu Jerihona (usp. Jš 6). To je zbog toga jer je nalazište u tako siromašnim uvjetima:

- a. vrijeme/mjesto
- b. kasnije ponovne izgradnje na starim mjestima korištenjem starih građa
- c. nesigurnost datiranja slojeva.

Arheologija je pronašla oltar na brdu Ebal koji može biti povezan s Knjigom o Jošui 8:30-31 (Pnz 27:2-9). Vrlo je sličan opisu nađenome u Mišni (Talmud).

2. Tekstovi iz Ras Šamre nađeni u Ugaritu pokazuju kanaanski život i religiju 1400.-ih g.pr.Kr.:
  - a. politeistička [mnogobožačka – op.prev.] narav štovanja (kult plodnosti)
  - b. El je bio vrhunsko božanstvo
  - c. ortakinja Ela bila je Ašera [ili Aštarta – op.prev.] (kasnije ona je ortakinja Baala) koja je bila štovana u obliku isklesanoga kolca ili živoga stabla, što je simboliziralo “drvo života”
  - d. njihov sin bio je Baal (Hadad), bog oluje
  - e. Baal je postao “vrhovni bog” kanaanskoga panteona. Anat je bila njegova ortakinja
  - f. obrede slične Izidi i Ozirisu Egipta
  - g. Baalovo štovanje bilo je usredotočeno na mjesna “visoka mjesta” ili kamene uzvisine (obredna prostitucija)
  - h. Baal je bio simboliziran uzdignutim kamenim stupom (simbol falusa).
3. Točan popis imena drevnih gradova odgovara tadašnjem autoru, ne kasnijem uredniku (urednicima):
  - a. Jeruzalem je bio zvan Jebus, 15:8; 18:16.28 (15:28 je rekao kako su Jebusejci još uvijek preostali u dijelu Jeruzalema)
  - b. Hebron je bio zvan Kirjat Arba, 14:15; 15:13.54; 20:7; 21:11
  - c. Kirjat Jearim je bio zvan Kirjat Baal, 15:9.10
  - d. Sidon je upućivao na glavni fenički grad, ne Tir (11:8; 13:6; 19:28), koji je kasnije postao glavnim gradom.

POSEBNA TEMA: HISTORIOGRAFIJA STAROGA ZAVJETA USPOREĐENA S TADAŠNJIM KULTURAMA BLISKOGA ISTOKA

Mezopotamijski izvori

1. Kao većina drevne književnosti subjekt je uobičajeno kralj ili neki narodni junak.
2. Događaji su često uljepšani za promidžbene svrhe.
3. Uobičajeno nije navedeno išta negativno.
4. Svrha je bila poduprijeti trenutačne postojeće institucije ili objasniti rast novih režima.
5. Povijesna iskrivljavanja uključuju:
  - a. uljepšane tvrdnje o velikim pobjedama
  - b. raniji uspjesi predstavljeni trenutačnim uspjesima
  - c. zabilježeni su samo pozitivni vidovi.
6. Književnost nije služila samo promidžbenoj svrsi, nego je bila i didaktička [poučna – op.prev.] svrha.

Egipatski izvori

1. Oni podupiru vrlo statički pogled na život, koji nije bio pod utjecajem vremena.
2. Kralj i njegova obitelj objekt su većine književnosti.
3. Ona je, kao mezopotamijska književnost, vrlo promidžbena:
  - a. bez negativnih vidova
  - b. vidovi uljepšavanja.

Rabinski izvori (kasniji)

1. Nastoje napraviti Pismo odgovarajuće Midrašu, koje kreće iz vjere tumača na tekst i ne usredotočuje se na autorovu nakanu niti povijesnu okolnost teksta:
  - a. *Halaka* bavi se istinama ili pravilima za život
  - b. *Hagada* bavi se primjenom i ohrabrenjem za život.
2. Peshar – kasniji razvitak vidljiv u svitcima s Mrtvog mora. Koristi tipološki pristup kako bi vidio proročko ispunjenje događaja iz prošlosti u trenutačnoj okolnosti. Trenutačna okolnost bila je prorokovana eshatologija (dolazeće novo doba).

Očito je da su žanrovi drevnoga Bliskog Istoka i kasnije židovske književnosti različiti od Pisma Staroga zavjeta. Na mnogo su načina žanrovi Staroga zavjeta, iako često dijele osobe tadašnje književnosti, jedinstveni, posebice u njihovu prikazu povijesnih događaja. Najbliža hebrejskoj historiografiji je književnost Hetita.

Mora se uzeti na znanje koliko je različita drevna historiografija od suvremene, zapadnjačke historiografije. U tome leži poteškoća za tumačenje. Suvremena historiografija nastoji biti objektivna (ne-promidžbena, ako je ovo moguće) i dokumentirana te objavljena u kronološkom slijedu što se “stvarno dogodilo”! Ona nastoji dokumentirati “uzrok i učinak” povijesnih događaja. Obilježena je pojedinostima!

Samo zato što povijesti Bliskoga Istoka nisu kao suvremene povijesti ne čini ih krivima, manje vrijednima, ili nepouzdanima. Zapadnjačke suvremene povijesti odražavaju predrasude (pretpostavke) svojih pisaca. Biblijska je povijest svojom posebnom naravi (nadahnućem) različita. Postoji dojam u kojem je biblijska povijest viđena kroz oči vjere nadahnutoga autora i za svrhe teologije, ali to je ipak valjano povijesno izvješće.

Ova povijesnost Staroga zavjeta važna mi je kao način zagovaranja moje vjere prema drugima. Može li Biblija biti prikazana tako da bude povijesna tada njene potvrde vjere imaju jači poziv ne-vjerujućima. Moja vjera ne počiva na povijesnoj potvrdi arheologije i antropologije, nego ove pomažu iznijeti poruku Biblije, i dati joj vjerodostojnost koju inače ne bi imala.

Sažeto dakle, povijesnost ne djeluje u području nadahnutosti, nego u području apologetike [obrana vjere – op.prev.] i evangelizacije.

POSEBNA TEMA: ŽANR I TUMAČENJE: POVIJESNE PRIPOVIJETKE STAROGA ZAVJETA

I. UVODNE IZJAVE

- A. Odnos između SZ-a i drugih načina određivanja kronologije događaja
  1. druga drevna književnost Bliskoga Istoka je mitološka:
    - a. politeistička (uobičajeno humanistički bogovi koji odražavaju sile prirode ali koristeći pobude međusobnih sukoba)
    - b. temeljena na prirodnim ciklusima (umirući i uskrsavajući bogovi)
  2. grčko-rimska jeste za razonodu i ohrabrenje radije negoli objavljivanje samih povijesnih događaja (Homer na mnogo načina odražava mezopotamijske pobude).
- B. Moguća uporaba tri njemačka pojma slikovito prikazuju razliku u vrstama ili odredbama povijesti:
  1. “Historie”, objavljivanje događaja (puke činjenice)
  2. “Geschichte”, tumačenje događaja pokazivanjem njihova značenja za čovječanstvo
  3. “Heilsgeschichte”, upućuje iznimno na Božji iskupiteljski naum i djelatnost unutar povijesnoga tijeka.

- C. Pripovijetke SZ-a i NZ-a su “Geschichte” koje vode razumijevanju “Heilgeschichte”. One su odvojene teološki usmjerenim povijesnim događajima:
1. odvojeni samo događaji
  2. kronologija nije važna kao teologija
  3. događaji zajednički otkrivenoj istini.
- D. Pripovijetka je najuobičajeniji žanr u SZ-u. Procijenilo se da je 40% SZ-a pripovijetka. Prema tome, ovaj je žanr pogodan Duhu u navješćivanju Božje poruke i naravi palome čovječanstvu. Ali, to je napravljeno, ne predloženo (kao NZ-ne poslanice), suzvukom, sažetkom ili izabranim dijalogom/monologom. Netko se mora nastaviti pitati zašto je to objavljeno. Što se pokušava naglasiti? Što je njena teološka svrha?
- Ovim se načinom ne misli podcijeniti povijest. Ali, to je povijest kao sluga i kanal otkrivenja.

II. BIBLIJSKE PRIPOVIJETKE

- A. Bog je djelatan u Svome svijetu. Nadahnuti biblijski autori odabrali su određene događaje kako bi otkrili Boga. Bog je glavni lik SZ-a.
- B. Svaka je pripovijetka djelotvorna na nekoliko načina:
1. tko je Bog i što On radi u Svome svijetu
  2. čovječanstvo je otkriveno kroz Božje bavljenje s pojedincima i narodnim entitetima
  3. kao primjer posebno zabilježite Jošuinu vojnu pobjedu povezanu s vršenjem Saveza (usp. 1:7-8; 8:30-35).
- C. Često pripovijetke su nanizane zajedno kako bi činile širu književnu jedinicu koja otkriva jednu teološku istinu.

III. NAČELA TUMAČENJA SZ-NIH PRIPOVIJEDAKA

- A. Najbolja rasprava što sam vidio o tumačenju SZ-nih pripovijedaka jeste od Douglasa Stuarda u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 83-84:
1. SZ-na pripovijetka obično izravno ne uči doktrinu
  2. SZ-na pripovijetka obično slikovito prikazuje doktrinu ili doktrinarnu misao predloženu bilo gdje drugdje
  3. pripovijetke objavljuju ono što se dogodilo – ne neophodno što se moralo dogoditi ili što se trebalo dogoditi svaki puta. Prema tome, nema svaka pripovijetka pojedinačno odredljiv moral priče
  4. ono što ljudi rade u pripovijetkama nije nužno dobar primjer za nas. Učestalo, to je samo oprečje
  5. mnogi likovi u SZ-nim pripovijetkama daleko su od savršenoga, i takva su njihova djelovanja
  6. ne kaže nam se uvijek na kraju pripovijetke je li ono što se dogodilo dobro ili loše. Od nas se očekuje biti sposobnima prosuditi to na temelju onoga što nas je Bog učio izravno i izričito bilo gdje u Pismu
  7. sve su pripovijetke različite i nepotpune. Nisu uvijek date sve svrsishodne pojedinosti (usp. Iv 21:25). Ono što se pojavljuje u pripovijetki jeste sve što je nadahnuti autor mislio kako je važno za nas da znamo
  8. pripovijetke nisu napisane kako bi odgovorile na sva naša teološka pitanja. One imaju posebne, osobite, ograničene svrhe i bave se određenim pitanjima, ostavljajući ostalima baviti se s drugima, na druge načine
  9. pripovijetke mogu učiti ili izričito (jasnim izjavljivanjem nečega) ili izravno (jasnim kazivanjem nečega bez stvarnoga izlaganja toga)
  10. u konačnim raščlambama, Bog je junak svih biblijskih pripovijedaka.

- B. Druga dobra raspra o tumačenju pripovijedaka nalazi se u *Toward Exegetical Theology* od Waltera Kaisera:

“Jedinstveni vid dijelova pripovijedaka Pisma je taj da pisac uobičajeno dozvoljava riječi i djelovanja ljudi u svojoj pripovijetki kako bi prenio glavnu istinu svoje poruke. Dakle, umjesto naslovljavanja nas kroz izravne izjave, kao one nađene u doktrinarnim ili poučnim dijelovima Pisma, pisac umjesto toga teži ostati nekako u pozadini što se tiče izravnoga poučavanja ili predmetnih prosudbenih izjava. Zbog toga, kritički postaje važno shvatiti širi okvir u kojem je pripovijetka odgovarajuća i pitati zašto je pisac koristio određeni odabir događaja u točnome slijedu u koji ih je smjestio. Dvostruki tragovi za značenje sada bit će *priprema* zгода i *odabir* pojedinosti iz zbrke mogućih govora, osoba, ili zгода. Štoviše, Božanski odaziv na i procjena tih ljudi i događaja moraju često biti određeni iz načina kojeg autor dopušta jednoj osobi ili skupini ljudi odazvati se na vrhunac odabranih nizova događaja; to jest, ako nije prekinuo pripovijetku kako bi dao svoju vlastitu (na ovoj razini, Božju) procjenu onoga što je zauzelo mjesto” (str. 205).

- C. U pripovijetkama istina je nađena u čitavoj književnoj jedinici a ne u pojedinostima. Pazite se dokaza-riječ-po-riječ ili uporabe SZ-nih pripovijedaka kao presedana za vaš život.

IV. DVA STUPNJA TUMAČENJA

- A. YHWH-ina iskupiteljska, značajna djelovanja za Abrahamovo sjeme.
- B. YHWH-ina volja za život svakoga vjernika (u svakome dobu).
- C. Prvi se usredotočuje na “spoznaju” Boga (spasenje); drugi na služenje Njemu (kršćaninov život vjere; usp. Rim 15:4; 1. Kor 10:6.11).

Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja: Osobno Traganje Za Dokazljivom Istinom

Možemo li znati istinu? Gdje je pronaći? Možemo li je logički dokazati? Postoji li konačan autoritet? Postoje li apsoluti [bezuovjetnosti] koji mogu voditi naše živote, naš svijet? Je li tamo smisao života? Zašto smo ovdje? Kuda idemo? Ta pitanja – pitanja o kojima svi razumni ljudi promišljaju – proganjala su ljudski um od početka vremena (Prop 1:13-18; 3:9-11). Mogu se sjetiti vlastite potrage za središnjom poveznicom mog života. Vjernikom u Krista postao sam u mladoj dobi, prvenstveno temeljem svjedoka istaknutih članova obitelji. Kako sam rastao do zrele dobi, tako su rasla i pitanja o meni samome i mome svijetu. Jednostavni kulturološki i religijski obrasci nisu me doveli do iskustava o kojima sam čitao ili bio suočen. Bilo je to vrijeme zbnunjenosti, traganja, čežnje, i često osjećaja beznada u dodiru s bezosjećajnošću, tvrdim svijetom u kojem sam živio.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na ova konačna pitanja, ali nakon proučavanja i razmatranja otkrio sam da su njihovi odgovori temeljeni na: (1) osobnim filozofijama, (2) drevnim mitovima, (3) osobnim iskustvima, ili (4) psihološkim projekcijama. Trebao sam neki stupanj potvrde, neki dokaz, neku razumnost na kojoj ću temeljiti svoj pogled na svijet, moju središnju poveznicu, moj razlog za život.

To sam pronašao u svome proučavanju Biblije. Započeo sam tražiti dokaz za njenu pouzdanost, što sam pronašao u: (1) povijesnoj oslonjivosti Biblije kao potvrđene arheologijom, (2) u točnosti proročanstava Starog zavjeta, (3) jedinstvenosti biblijske poruke pisane više od tisuću šesto godina, i (4) osobnih svjedočanstava ljudi čiji su životi bili trajno promijenjeni kroz dodir s Biblijom. Kršćanstvo, kao jedinstven sustav vjere i vjerovanja, ima sposobnost baviti se sa složenim pitanjima ljudskoga života. Ne samo da mi je ono dalo razumsku okosnicu, nego mi je iskustveni vid biblijske vjere donio emocionalnu radost i stabilnost.

Mislio sam da sam pronašao središnju poveznicu za svoj život – Krista, kao što sam razumio kroz Pismo. To je bilo opojno iskustvo, jedno emocionalno oslobođenje. Međutim, još se uvijek mogu prisjetiti zapanjenosti i bola kad mi je počelo svitati kako je zagovarano mnogo različitih tumačenja te Knjige, ponekad čak i unutar istih crkava i škola za proučavanje. Utvrđivanje nadahnutosti i pouzdanosti Biblije nije bio kraj, već samo početak. Kako da dokažem ili osporim raznovrsna i sukobljena tumačenja mnogih teških odlomaka u Pismu od onih koji su svojatali njegov autoritet i pouzdanost? (Evangeličko kršćanstvo potvrđuje pouzdanost Biblije, ali ne može se složiti o tome što to znači!)

Taj je zadatak postao moj životni cilj i put kroz život vjere. Znao sam da mi je moja vjera u Krista donijela velik mir i radost. Moj je um čežnuo za nekim apsolutima [bezuovjetnostima] u okružju relativnosti moje kulture i dogmatizma sukobljenih religijskih sustava i denominacijsku oholost. U mome traganju za ispravnim pristupima tumačenja drevne književnosti, bio sam iznenađen otkrićem vlastitih povijesnih, kulturalnih, denominacijskih i iskustvenih predrasuda. Često sam čitao Bibliju jednostavno zato da učvrstim svoja vlastita gledišta. Koristio sam je kao izvor dogme da napadnem druge u vrijeme potvrđivanja svoje vlastite nesigurnosti i nedoraslosti. Kako je bolna za mene bila ta spoznaja!

Iako ne mogu nikada biti potpuno nepristran, mogu postati boljim čitateljem Biblije. Svoje predrasude mogu ograničiti prepoznajući ih i spoznajući njihovu prisutnost. Još nisam slobodan od njih, ali sukobio sam se s vlastitim slabostima. Tumač je često najgori neprijatelj dobroga čitanja Biblije!

Dozvolite mi dati vam popis pretpostavki koje sam unio u svoje proučavanje Biblije kako biste ih vi, čitatelji, mogli preispitati zajedno sa mnom:

I. Pretpostavke

1. Vjerujem da je Biblija nadahnutu isključivo samo-otkrivenjem jednoga istinskog Boga. Prema tome, ona mora biti tumačena u svjetlu nakane izvornoga Božanskog autora (Duha) posredstvom ljudskoga pisca u osobitoj povijesnoj pozadini.
2. Vjerujem da je Biblija pisana za običnu osobu – za sve ljude! Bog je prilagodio Sâm Sebe kako bi nama jasno govorio unutar povijesnoga i kulturološkog okvira. Bog nije sakrio istinu – On želi da je mi razumijemo! Stoga, ona mora biti tumačena u svjetlu toga vremena, a ne našega. Biblija nam ne bi smjela

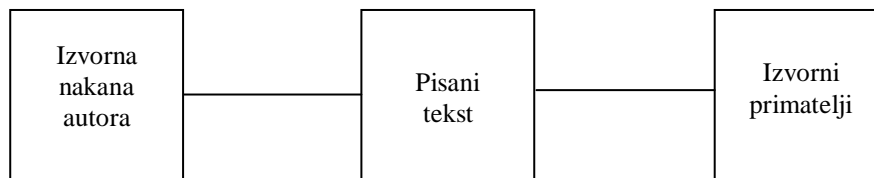
značiti ono što nikad nije značila onima koji su je prvi čitali ili čuli. Ona je razumljiva prosječnome ljudskome umu i koristi uobičajenim komunikacijskim oblicima i tehnikama.

3. Vjerujem da Biblija ima jedinstvenu poruku i svrhu. Ne proturječi sama sebi, iako sadržava teške i paradoksalne odlomke. Tako, najbolji tumač Biblije jeste Biblija sama sebi.
4. Vjerujem da svako poglavlje (isključujući proročanstva) ima jedno i samo jedno značenje, temeljeno na nakani izvornoga, nadahnutog autora. Premda ne možemo nikad biti potpuno sigurni, mi znamo izvornu piščevu nakanu, mnogi pokazatelji ukazuju u njenome smjeru:
  - a. žanr (književna vrsta) odabran kako bi izrazio poruku
  - b. povijesna pozadina i/ili određena okolnost objelodanjena spisom
  - c. književni okvir čitave Knjige kao i svake književne jedinice
  - d. odnos osmišljenog teksta (u osnovnim crtama) književne jedinice prema čitavoj poruci
  - e. posebne gramatičke značajke uporabljene za naviještanje poruke
  - f. riječi odabrane za predstavljanje poruke.

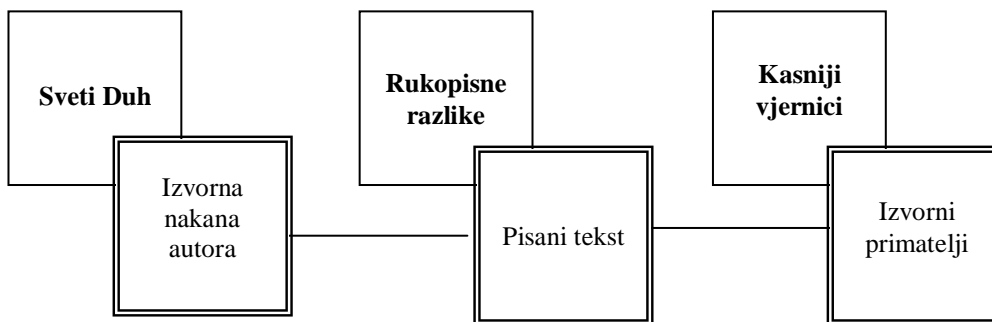
Proučavanje svakoga tog područja postaje predmetom našeg proučavanja poglavlja. Prije negoli objasnim svoju metodologiju dobrog čitanja Biblije, dopustite mi u glavnim crtama opisati neke od neprimjerenih metoda korištenih danas koje uzrokuju tako mnogo različitosti u tumačenju, i čijih se posljedica valja kloniti:

II. Neprimjerene metode

1. Zanemarivanje književnoga okvira biblijske Knjige i uporaba svake rečenice, rečeničnoga dijela, ili čak pojedinačne riječi kao izjave istine koje se ne odnose na piščevu nakanu ili širi okvir. To se često naziva “proof-texting” [dokaz – od riječi do riječi – op.prev].
2. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige zamjenjivanjem pretpostavljene povijesne pozadine koja ima malo ili nema potporu od samoga teksta.
3. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige i njeno čitanje kao jutarnjih gradskih novina pisane prvenstveno za suvremenoga pojedinačnog kršćanina.
4. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige alegoriziranjem teksta pretvarajući ga u filozofijsko/teološku poruku u potpunosti nepovezanu s prvim slušateljima i s izvornom autorovom nakanom.
5. Zanemarivanje izvorne poruke zamjenjivanjem jednim vlastitim teološkim sustavom, omiljenom doktrinom, ili suvremenim rješenjem koje nema veze s izvornom autorovom nakanom i iznesenom porukom. Ova pojava često prati početno čitanje Biblije kao sredstvo uspostavljanja autoriteta govornika. To je često određeno kao “odaziv čitatelja” (“što-tekst-znači-meni” tumačenje). Najmanje tri pripadajuće komponente mogu biti nađene u svakome ljudskom pisanom priopćenju:

U prošlosti, različite tehnike čitanja bile su usredotočene na jednu od tri komponente, ali za istinsku potvrdu jedinstvene nadahnutosti Biblije, prikladniji je promijenjeni dijagram:

U postupak tumačenja zapravo moraju biti uključene sve tri komponente. U svrhu potvrde, moje se tumačenje usredotočuje na prve dvije komponente: izvorni autor i tekst. Ja vjerojatno reagiram na zlorabe koje sam opazio: (1) alegoriziranje ili produhovljavanje teksta i (2) “odaziv čitatelja” tumačenja (što-to-znači-meni). Zloraba se može dogoditi na svakoj razini. Uvijek moramo provjeriti naše pobude, predrasude, tehnike, i primjene. Ali kako ih provjeriti kad ne postoje granice tumačenja, nema ograničenja, nema mjerila? Tu mi autorova nakana i tekstualna građa osigurava neko mjerilo za ograničavanje dosega mogućih valjanih tumačenja.

U svjetlu tih neprimjerenih tehnika čitanja, koji su neki mogući pristupi dobrog čitanja i tumačenja Biblije što nude stupanj potvrde i dosljednosti?

III. Mogući pristupi dobrom čitanju Biblije

Na ovoj točki ne raspravljam o jedinstvenim tehnikama tumačenja posebne književne vrste nego o općim načelima hermeneutike koja vrijede za sve vrste biblijskih tekstova. Dobra knjiga za posebne pristupe književnoj vrsti je *How to read The Bible For All Its Worth*, autora Gordona Feeja i Douglasa Stuarta, izdavač Zondervan.

Moja metodologija usredotočuje se početno na čitatelja dopuštajući Svetome Duhu osvijetliti Bibliju kroz četiri kruga osobnoga čitanja. To čini Duh, tekst i čitatelj prvenstveno, ne drugotno. Ovo također štiti čitatelja da bude neopravdano pod utjecajem tumača. Čuo sam da je rečeno: “Biblija baca mnogo svjetla na komentare.” To ne znači prijezirno davati opaske o pomoćnim sredstvima za proučavanje, nego radije isprika za primjereno vrijeme njihove uporabe.

Moramo biti sposobni podržati naša tumačenja samim tekstom. Najmanje ograničenu provjeru osigurava pet područja:

1. povijesna pozadina
2. književni okvir
3. gramatičke građe (sintaksa)
4. suvremena uporaba riječi
5. odgovarajući usporedni odlomci
6. književna vrsta.

Iza naših tumačenja moramo biti sposobni osigurati razloge i logiku. Biblija je naš jedini izvor vjere i primjene. Žalostno, kršćani se često ne slažu s onim što ona uči ili tvrdi.

Četiri kruga čitanja osmišljena su kako bi osigurali sljedeće uvide u tumačenje:

1. Prvi krug čitanja:
  - a. čitajte Knjigu jednostavno odjednom. Pročitajte je ponovno u drukčijem prijevodu, po mogućnosti rađenom prema drukčijoj teoriji prevođenja:
    - (1) riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
    - (2) dinamički ekvivalent (TEB, JB)
    - (3) parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
  - b. tražite središnju svrhu cjelokupnoga pisanja. Odredite njegovu temu.
  - c. izdvojite (ako je moguće) književnu jedinicu, poglavlje, odlomak ili rečenicu koja jasno izražava središnju svrhu teme čitave Knjige

- d. odredite prevladavajuću književnu vrstu:
- (1) Starog zavjeta
    - a) hebrejski način pripovijedanja
    - b) hebrejsku poeziju (mudrosna književnost, psalmi)
    - c) hebrejsko proročanstvo (proza, poezija)
    - d) kôdeks Zakona
  - (2) Novoga zavjeta:
    - a) pripovijesti (Evangelja, Djela apostolska)
    - b) parabole (Evangelja)
    - c) pisma/poslanice
    - d) apokaliptička književnost.
2. Drugi krug čitanja:
- a. čitajte ponovno čitavu Knjigu, tražeći odredbu glavnih tema ili subjekata
  - b. skicirajte glavne teme i u jednostavnome obrazloženju kratko objasnite njihove sadržaje
  - c. provjerite vaše obrazloženje i proširite skicu s pomagalima za proučavanje.
3. Treći krug čitanja:
- a. čitajte ponovnu čitavu Knjigu, iz same biblijske Knjige tražite odredbu povijesne pozadine i posebne okolnosti za pisanje
  - b. popišite povijesne pojedinosti spomenute u biblijskoj Knjizi:
    - (1) autora
    - (2) nadnevak (vrijeme pisanja)
    - (3) primatelje
    - (4) posebne razloge za pisanje
    - (5) vidovi kulturološke pozadine povezani sa svrhom pisanja
    - (6) pozivanje na povijesne ljude i događaje
  - c. proširite vašu skicu na razinu odlomka za onaj dio biblijske Knjige kojeg tumačite. Uvijek odredite i skicirajte književnu jedinicu. To može biti nekoliko poglavlja ili odlomaka. To vam omogućava slijeđenje izvorne autorove logike i tekstualne osmišljenosti
  - d. provjerite vašu povijesnu pozadinu uporabom pomagala za proučavanje.
4. Četvrti krug čitanja:
- a. čitajte ponovno određenu književnu jedinicu u nekoliko prijevoda:
    - (1) riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
    - (2) dinamički ekvivalent (TEB, JB)
    - (3) parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
  - b. tražite književnu ili gramatičku građu:
    - (1) ponovljeni izričaji, Poslanica Efežanima 1:6.12.13
    - (2) ponovljena gramatička građa, Poslanica Rimljanima 8:31
    - (3) oprečne zamisli
  - c. popišite sljedeće pojedinosti:
    - (1) značajni pojmovi
    - (2) neuobičajeni pojmovi
    - (3) važne gramatičke građe
    - (4) posebno teške riječi, rečenični dijelovi, i rečenice
  - d. tražite odgovarajuća usporedna poglavlja:
    - (1) potražite najjasniji odlomak za proučavanje vašega subjekta kojeg koristite:
      - a) knjige “sustavne teologije”
      - b) biblijske reference
      - c) konkordance
    - (2) tražite moguće paradoksalni par između vaših subjekata. Mnoge biblijske istine predstavljene su u dijalektičkim parovima; mnogi denominacijski sukobi dolaze iz

polovičnoga dokazivanja “proof-textinga” biblijske napetosti. Sve je u Bibliji nadahnuto, i mi moramo potražiti njenu potpunu poruku radi osiguravanja ravnoteže Svetoga pisma za naše tumačenje

- (3) tražite usporednice unutar iste Knjige, istoga autora, ili iste književne vrste; Biblija je svoj najbolji tumač zato jer ima jednoga Autora, Duha
- e. koristite pomagala za proučavanje kako biste provjerili vaša zapažanja o povijesnoj pozadini ili okolnosti:
- (1) proučavajte Biblije
  - (2) biblijske enciklopedije, priručnike i rječnike
  - (3) biblijske uvode
  - (4) biblijske komentare (na ovoj točki vašega proučavanja, dopustite zajednici vjernika, prošloj i sadašnjoj, da pomogne i ispravi vaše osobno proučavanje).

IV. Primjena tumačenja Biblije

Na toj se točki okrećemo primjeni. Morate uzeti vremena kako biste razumjeli tekst u njegovoj izvornoj pozadini; sad ga morate primijeniti na vaš život, vašu kulturu. Ja biblijski autoritet određujem kao “razumijevanje što je izvorni biblijski autor rekao u svoje vrijeme i primjenjivanje te istine na naše vrijeme.”

Primjena mora slijediti tumačenje izvorne autorove nakane i u vremenu i u logici. Ne možemo primijeniti poglavlje Biblije na naše vrijeme dok ne znamo što je bilo rečeno za ondašnje vrijeme! Biblijsko poglavlje ne može značiti ono što nikad nije značilo!

Vaša podrobna skica, na razini odlomka (treći krug čitanja #3), bit će vaš vodič. Primjena bi morala biti napravljena na razini odlomka, ne na razini riječi. Riječi imaju značenje samo u okviru; kratke rečenice imaju značenje samo u okviru; rečenice imaju značenje samo u okviru. Jedina nadahnuta osoba uključena u postupak tumačenja jeste izvorni autor. Mi samo slijedimo njegovo vodstvo prosvjetljenjem Svetoga Duha. Ali prosvjetljenje nije nadahnuće. Za reći “tako je rekao Gospodin”, moramo ostati u izvornoj autorovoj nakani. Primjena se mora odnositi posebno na opću nakanu čitavoga pisanja, na posebnu književnu jedinicu i razinu odlomka putem razvoja.

Nemojte dozvoliti da današnje prilike tumače Bibliju; dozvolite Bibliji neka govori! To od nas može zahtijevati izvlačenje načela iz teksta. To je valjano ako tekst podupire načelo. Nažalost, često su naša načela samo to, “naša” načela – ne načela teksta.

U primjenjivanju Biblije, važno je podsjetiti se da je (osim u proročanstvu) valjano jedno i samo jedno značenje za određeni biblijski tekst. To je značenje vezano na nakanu izvornoga autora kako je on naslovio krizu ili potrebu njegovog vremena. Iz toga jednoga značenja mogu biti izvedene mnoge moguće primjene. Primjena će biti temeljena na potrebama primatelja, ali ona mora biti povezana s izvornim autorovim značenjem.

V. Duhovni vid tumačenja

Dosad sam razmatrao logički postupak uključen u tumačenje i primjenu. Sad mi dozvolite kratko razmotriti duhovni vid tumačenja. Od pomoći bio mi je sljedeći popis provjere:

1. Molitva za pomoć Duha (1. Kor 1:26-2:16).
2. Molitva za osobno oprostjenje i očišćenje od znanoga grijeha (1. Iv 1:9).
3. Molitva za većom čežnjom za spoznajom Boga (Ps 19:7-14; 42:1 i dalje; 119:1 i dalje).
4. Trenutačna primjena na vaš vlastiti život svake nove spoznaje.
5. Ostati ponizan i poučljiv.

Tako je teško održati ravnotežu između logičkoga postupka i duhovnoga vodstva Svetoga Duha. Uravnotežiti to dvoje pomogli su mi sljedeći navodi:

1. od Jamesa W. Sireja, *Scripture Twisting*, str. 17-18:
“Prosvjetljenje dolazi do umova ljudi Božjih – ne samo do duhovne elite. U biblijskome kršćanstvu ne postoji razred gurua, niti prosvjetljeni, ni ljudi preko kojih mora doći svo mjerodavno tumačenje. I tako, dok Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i sposobnosti duhovnoga razumijevanja, On neće dati tim darovitim kršćanima da budu jedini autoritativni tumači Njegove Riječi. Do svakoga je pojedinoga Njegovog čovjeka da uči, sudi i raspoznaje pozivajući se na Bibliju koja stoji kao autoritet čak i onima

kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Sažeto, drskost što činim kroz cijelu knjigu je ta da je Biblija Božje istinsko otkrivenje čitavome čovječanstvu, da je ona naš konačan autoritet o svim stvarima o kojima govori, i nije potpuna tajna nego može biti dovoljno razumljiva običnim ljudima u svakoj kulturi.”

2. od Kierkegaarda, nađeno u *Protestant Biblical Interpretation*, str. 75, od Bernarda Ramma:
Prema Kierkegaardu gramatičko, leksičko, povijesno proučavanje Biblije bilo je neophodno ali i pripremno za istinsko čitanje Biblije. “Onaj tko čita Bibliju *kao Božju riječ* mora ju čitati sa srcem u svojim ustima, od korice do korice, s gorljivim očekivanjem, u razgovoru s Bogom. Čitanje Biblije bezbrižno ili nemarno ili akademski ili profesionalno nije čitanje Biblije kao Riječi Božje. Kad ju netko čita kao što se čita ljubavno pismo, onda ju taj čita kao Riječ Božju.”
3. H.H. Rowley u *The Relevance of the Bible*, str. 19:
“Ne tek umno razumijevanje Biblije, koliko god ono bilo potpuno, može posjedovati sva njena bogatstva. Ne prezire se takvo razumijevanje, jer je ono bitno za potpuno razumijevanje. Ali ono mora biti vođeno duhovnim razumijevanjem duhovnih bogatstava te Knjige ako želi biti potpuno. A za takvo duhovno razumijevanje potrebno je nešto više od umnoga opreza. Duhovne stvari duhovno su raspoznatljive, i učenici Biblije trebaju stav duhovnoga shvaćanja, gorljivost za pronalaženje Boga koju će potpuno pokoriti Njemu, ako je prešao iznad svoje znanstvene studije prema bogatijoj baštini te najveće od svih Knjiga.”

VI. Metoda ovog komentara

Vodič *Study Guide Commentary* osmišljen je kao pomoć vašem načinu tumačenja na sljedeće načine:

1. Uvodni kratki povijesni nacrt svake Knjige. Nakon što ste proveli “treći krug čitanja #3” provjerite tu zabilješku.
  2. Na početku svakoga poglavlja napravljeni su tekstualni uvodi. Oni vam pomažu vidjeti postavljenu građu književne jedinice.
  3. Na početku svakoga poglavlja ili glavne književne jedinice podijeljenoga odlomka i njihovih opisnih naslova dato je nekoliko suvremenih prijevoda:
    - a. *The United Bible Society Greek text*, četvrto revidirano izdanje (UBS⁴)
    - b. Nova američka standardna Biblija, 1995. ažurirano (NASB)
    - c. Nova verzija Kralja Jamesa (NKJV)
    - d. Nova revidirana standardna verzija (NRSV)
    - e. Današnja Engleska verzija (TEV)
    - f. Nova Jeruzalemska Biblija (NJB).
- Podjele na odlomke nisu nadahnute. One moraju biti utvrđene iz okvira. Usporedbom nekoliko suvremenih prijevoda iz različitih teorija prevođenja i teološkoga stajališta, sposobni smo raščlaniti pretpostavljenu građu izvorne autorove misli. Svaki odlomak ima jednu glavnu istinu. To je nazvano “glavna rečenica” ili “središnja zamisao teksta”. Ta jedinstvena misao je ključ valjanoga povijesnoga, gramatičkoga tumačenja. Nitko ne bi smio nikad tumačiti, propovijedati ili učiti na manje od odlomka! Također nemojte zaboraviti da je svaki odlomak vezan na okolne odlomke. Zbog toga je nacrt čitave Knjige na razini odlomka tako važan. Moramo biti sposobni slijediti logički tijek subjekta kojeg je odredio izvorni nadahnuti autor.
4. Bobove bilješke slijede stih-po-stih pristup tumačenju. To nas prisiljava slijediti izvornu autorovu misao. Zabilješke osiguravaju izvješća iz nekoliko područja:
    - a. književni okvir
    - b. povijesni, kulturalni uvidi
    - c. gramatička obavijest
    - d. proučavanje riječi
    - e. odgovarajuća usporedna poglavlja.
  5. Na određenim točkama u komentaru, navedeni tekst *Nove američke standardne verzije* (ažuriran 1995.) bit će dopunjen prijevodima nekoliko drugih suvremenih verzija:
    - a. *The New Revised Standard Version* (NRSV), što je riječ-za-riječ revizija od *National Council of Churches of the Revised Standard Version*
    - b. *The Today's English Version* (TEV), što je dinamički ekvivalent prijevoda Biblije od *American Bible Society*

- c. *The Jerusalem Bible* (JB), koja je engleski prijevod temeljen na Francuskome katoličkome dinamičkom ekvivalentnome prijevodu.
6. Za one koji ne čitaju grčki, može pomoći uspoređivanje engleskih prijevoda kako bi se utvrdile poteškoće u tekstu:
- a. rukopisne razlike
  - b. moguća značenja riječi
  - c. gramatički teški tekstovi i građa
  - d. višeznačni tekstovi.

Iako engleski prijevodi ne mogu riješiti te poteškoće, oni ih označuju kao na mjesta za dublje i temeljitije proučavanje.

7. Na završetku svakoga poglavlja postavljena su odgovarajuća pitanja za raspravu koja nastoje ciljati na glavnu problematiku tumačenja toga poglavlja.

UVOD U KNJIGU POSTANKA 11:24 - 13:18

- A. Ovaj dio Knjige Postanka započinje s punijom raspravom o lozi Mesije kroz Abrahama.
- B. Pedeset poglavlja Knjige Postanka bavi se s iskupljenjem Božjega zavjetnog naroda, ne stvaranjem. Žarište Knjige je pozvati jednoga kako bi se pozvali svi.
- C. Abram je viđen u svojoj grješnosti kao i u svojoj vjernosti. Bog izbora i milosrđa poziva njega za Svoje vlastite iskupiteljske svrhe.
- D. Bog odabire Abrahama kako bi odabrao svijet (usp. 12:3c; Izl 19:4-6; 2. Pt 2:5.9; Otk 1:6). Bog želi da svi ljudi stvoreni u Njegovoj slici budu iskupljeni (usp. Post 3:15; Ez 18:23.32; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9).
- E. *Talmud* specificira sedam blagoslova poziva:
1. Abram će biti otac velikoga naroda
  2. on će biti blagoslovljen za vrijeme svoga života
  3. njegovo ime bit će poznato
  4. on će biti blagoslov ostalima
  5. oni koji su ga poštivali bit će blagoslovljeni
  6. oni koji su ga odbacili bit će prokleti
  7. njegov utjecaj bit će sveopći.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:24-25

²⁴Nahor življaše dvadeset-devet godina, i postade ocem Teraha; ²⁵i Nahor življaše stotinu i devetnaest godina nakon što postade ocem Teraha, i on imaše *drugih* sinova i kćeri.

11:24 “Teraha” [Terah] “Terah” (BDB 1076) moguće znači “oklijevati”, “odgađati”, ili “seljenje”. Iz Knjige o Jošui 24:2 očito je da su on i njegova obitelj bili mnogobošci. Imena njegove obitelji ukazuju na to da su oni prvenstveno štovali boginju Mjeseca *Sin* (vidjeti Posebnu temu u Post 12:4: Štovanje Mjeseca). Ona je bila štovana u Uru, Temi, i Haranu. Međutim, Knjiga Postanka 31:53 podrazumijeva da je on imao spoznaju YHWH.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:26

²⁶Terah življaše sedamdeset godina, i postade ocem Abrama, Nahora i Harana.

11:26 “Abrama, Nabora and Harana” [Abram; Nahor; Haran] Ovo može biti red po važnosti a ne po starosti. Ime Abram (BDB 4) može značiti: (1) “uzvišen otac”; (2) “uzvisitelj oca”; ili (3) “Uzvišen je moj otac”. Ime Nahor znači “dahtanje” ili ime nekoga asirijskog mjesta, dok Haran znači “brđanin”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:27-30

²⁷Sad ovo su *izvješća o naraštajima Teraha*. Terah postade ocem Abrama, Nahora i Harana; a Haran postade ocem Lota. ²⁸Haran umre u prisutnosti svoga oca Teraha u zemlji svoga rođenja, u Uru kaldejskome. ²⁹Abram i Nahor uzeše žene za sebe. Ime Abramove žene bijaše Saraja; a ime Nahorove žene bijaše Milka, kćer Harana, oca Milke i Jiske. ³⁰Saraja bijaše jalova; ona ne imaše dijete.

11:27 Vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 25:12.19; 36:1.9; 37:2.

11:28 “Haran umre u prisutnosti svoga oca Teraha” Ovo je hebrejski idiom za Haranovo umiranje pred njegovim ocem.

▣ **“u Uru kaldejskome”** Kaldejska se kultura razvila (tj. građena na snazi kulture Sumera) i procvjetala nakon Abrahamova vremena.

▣ **“i Jiske” [Jiska]** Ova osoba (BDB 414) i razlog njene prisutnosti u ovome stihu neizvjesno je. Rabini (isto tako i Josip [Flavije – op.prev.], Jeronim, i Augustin) kažu da je to Saraja, ali tekst tvrdi da su one imale različite očeve.

11:30 “Saraja bijaše jalova” Nesposobnost Saraje, Rahele, i Rebeke da imaju djecu bio je jedan od načina što je YHWH koristio kako bi pokazao Svoju silu i nadzor ljudske povijesti i genealogije. Ljudski seksualni naraštaj nije ključni vid podrijetla Mesije.

Ovaj isti teološki vid Izraelove povijesti također je vidljiv u činjenici da prvorodeni sin nikad nije postao glava obitelji (tj. mesijanska loza). Kulturološki prvorodenac je bio glava klana, ali nije bilo tako među YHWH-inim narodom. To je bio Njegov odabir!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:31-32

³¹Terah uze Abrama svoga sina, i Lota sina Haranova, svoga unuka, i Saraju svoju snahu, ženu svoga sina Abrama; i oni izidoše zajedno iz Ura kaldejskoga zato da uđu u zemlju Kanaana; i oni dodoše u Haran, i nastaniše se tamo. ³²Terahovi dani bijahu dvije stotine i pet godina; i Terah umre u Haranu.

11:31 “oni izidoše zajedno” Postoji tako mnogo raspre o tome je li Terah uzeo svoju obitelj ili ih je uzeo Abram. Neki tvrde da Bog poziva Teraha ali on je posrnuo natrag u idolatriju. Meni izgleda kako je Abraham žarište čitavoga dijela, ne Terah. Ostavljajući Ur Abram nije ostavio samo svoju širu obitelj, nego i njihova nacionalna božanstva. On je ostavio ugodan, sjedilački život kako bi slijedio novoga Boga koji mu je govorio na prilično zagonetan način.

11:32 “Terahovi dani bijahu dvije stotine i pet godina” Kad netko doda godine u Knjizi Postanka 11:26 k onima u Postanku 12:4, što je jednako 145 godina i oduzme ovo od 205, očito postaje vidljivo da je Terah živio 60 godina nakon što je Abram napustio Haran. To se izgleda sukobljava sa Stjepanovim govorom u Djelima apostolskim 7:4. Nekoliko vidova Stjepanova povijesnog pregleda sukobljava se s našim suvremenim razumijevanjem povijesti Staroga zavjeta. Moguće je on koristio rabinsko tumačenje. Ostali znanstvenici tvrde da je Abram, iako prvi na popisu u Knjizi Postanka 11:26, bio rođen mnogo kasnije i da je Stjepan bio u pravu.

POSTANAK 12

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Abram putuje u Egipat	obećanje Abram	Božji poziv Abrahama	Božji poziv Abrahama	poziv Abrama
12:1-3 (1-3)	12:1-3 (1-3)	12:1-3	12:1-2 (1-2) (3)	12:1-3 (1-3)
12:4-9	12:4-9	12:4-9	12:4-5a 12:5b-9	12:4-5 12:6-9
12:10-16	Abram u Egiptu 12:10-13 12:14-20	Saraja u opasnosti (12:10 - 13:1) 12:10-16	Abram u Egiptu 12:10-16	Abram u Egiptu 12:10-20
12:17-20		12:17 - 13:1	12:17-20	

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

*Premda nije nadahnuta, podjele odlomaka ključne su za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sazeo odlomke. Svaki odlomak ima jednu središnju temu, istinu, ili misao. Svaka verzija zatvara tu glavnu temu na svoj poseban način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod odgovara vašem razumijevanju subjekta i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegove subjekte (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim verzijama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu slijedeći njegovu logiku i predstavljanje mi uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor nadahnut - čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine na svoje vrijeme i svoje živote.

Zabilježite da su svi tehnički pojmovi i kratice objašnjeni u potpunosti u sljedećim spisima: Hebrejski gramatički pojmovi: Kratka objašnjenja tehničkih izvora korištenih u "Vi možete razumjeti Bibliju" nizu komentara Staroga zavjeta – komentari Knjige Postanka 1 - 11, u Posebnoj temi dolje: Tekstualni kriticizam, te Rječniku u Dodatku.

POSEBNA TEMA: TEKSTUALNI KRITICIZAM

Kratko objašnjenje poteškoća i teorija o “nižem kriticizmu” ili “tekstualnome kriticizmu”.

A. Kako su se dogodile varijante:

1. nenamjerno ili slučajno (golema većina pojava):
  - a. omaška oka:
    - (1) u radu prepisivanja što čita drugi pojavak dvije slične riječi i time propušta sve riječi u sredini (*homoioteleuton* [sličan zvuk krajeva riječi, izričaja, rečenica, također nazvano *homeoteleuton* i *homoeoteleuton*; poznato i kao *kôd pjesmica – op.prev.*])
    - (2) u izostavljanju dvostrukih slova riječi ili izričaja (haplografija)
    - (3) umna grješka u ponavljanju izričaja ili retka grčkoga teksta (ditografija)
  - b. omaška uha u prepiski kod usmenoga diktata gdje se događa krivo slovkanje (itacizam). Često krivo slovkanje podrazumijeva ili slovka zvučno-sličnu grčku riječ
  - c. raniji grči tekstovi nisu imali poglavlja ili podjelu na stihove, malo ili bez umetanja samoglasnika, i nije bilo podjele između riječi. Moguće je podijeliti slova na različitim mjestima oblikujući drukčije riječi
2. namjeravano:
  - a. promjene su bile napravljene kako bi dokazale gramatički oblik prepisanoga teksta
  - b. promjene su bile napravljene kako bi dovele tekst u sklad s drugim biblijskim tekstovima (usklađivanje usporednica)
  - c. promjene su bile napravljene kombiniranjem dva ili više različitih čitanja u jedan dugi kombinirani tekst (konflacija)
  - d. promjene su bile napravljene kako bi ispravile zamijećenu poteškoću u tekstu (usp. Bart Ehrman, *The Orthodox Corruption of Scripture*, str. 146-50, odnosi se na Heb 2:9)
  - e. neka dodatna obavijest kao što je povijesna okolnost ili primjereno tumačenje teksta bila je smještena na margini od jednoga pisara ali stavljena u tekst od drugoga pisara (usp. Iv 5:4).

B. Temeljno pravilo tekstualnoga kriticizma (prepisane mogućnosti):

1. većina teškoga ili gramatički neuobičajenog teksta vjerojatno je izvoran zato jer su pisari nastojali napraviti tekst prilagođenim
2. kraći tekst vjerojatno je izvoran jer su pisari nastojali dodati dopunsku obavijest ili izričaje iz usporednih ulomaka
3. stariji tekst dat je širim zbog njegove povijesne bliskosti s izvornim, sve je ostalo bilo isto
4. rukopisi što su zemljopisno različiti obično imaju izvorno čitanje
5. nastojanja objašnjenja kako su se mogle pojaviti inačice (ovo uzima u obzir većinu važnih pravila od većine znanstvenika)
6. raščlamba datoga biblijskoga autorova književnoga načina, rječnika, i teologije upotrijebljena je za odluku o vjerojatnome izvornom izražavanju.

UBS⁴ grčki tekst upotrijebljen u većini akademskih okolnosti je eklektičan tekst sastavljen zajedno od mnogih drevnih grčkih rukopisa. Većina znanstvenika pretpostavlja da je postignuto više od 97% izvornoga izričaja svojeručno potpisanih rukopisa.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:1-3

¹Sad Gospodin reče Abram:

“Izadi iz svoje zemlje,

I od svojih rodaka

I iz kuće svoga oca,
 U zemlju koju ću ti Ja pokazati;
²I Ja ću te učiniti velikim narodom,
 I blagoslovit ću te,
 I učiniti tvoje ime velikim;
 I tako ćeš ti biti blagoslovom;
³I Ja ću blagosloviti one koji blagoslivljaju tebe,
 A onoga koji te proklinje Ja ću prokleti.
 I u tebi sve obitelji zemlje bit će blagoslovljene.”

12:1-3 Često je teško iskazati razliku između hebrejske poezije i “uzvišene” proze. Zabilježite kako engleski prijevodi vide žanr u različitim stihovima:

	NASB/NKJV	JPSOA	NRSV	TEV/NJB/REB/NIV
poezija	1b-3	1		3
proza	1	2-3	1-3	2-3

Očito ne postoje tekstualne oznake, samo mogućnosti prevoditeljskih savjeta.

Ovi su stihovi ponovljeni u narednih nekoliko poglavlja s laganim promjenama i objašnjenjima, ali ovaj je okvir veliko prvotno Božje obećanje uporabljeno od Pavla u Poslanici Rimljanima 4 (tj. Post 15:6). YHWH će djelovati kroz Abrama i njegovo /Svoje sjeme /potomstvo kako bi otkrio Sâmoga Sebe čitavome svijetu (vidjeti Posebnu temu u Post 13:15: Savez). Suvereni Bog to poduzima prvi i postavlja raspored, ali On je uvjetovao da se ljudi moraju odazvati primjereno i odazivati se neprekidno!

12:1 “Sad” “Sad” i “reče” smješteni su u ovome stihu od prevoditelja koji vjeruju kako ovaj stih upućuje na prijašnji Božji poziv u Ur (usp. Post 15:7; Neh 9:7; Djela 7:2).

▣ **“Gospodin”** Ovo je YHWH, zavjetno Božje Ime (usp. Izl 3:14). Zabilježite ovaj je poziv temeljen na Božjemu milosrdnome pozivu, a ne na Abramovoj dostojnosti (usp. Post 12:10 i dalje). Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. Iv 6:44.65; Ef 2:8-9).

Vidjeti Posebnu temu dolje: Imena za Božanstvo.

POSEBNA TEMA: IMENA ZA BOŽANSTVO

A. *El* (BDB 42, KB 48)

1. Izvorno značenje općenitoga drevnog pojma za božanstvo je neizvjesno, iako mnogi znanstvenici vjeruju da dolazi od akadskog korijena, “biti jak” ili “biti moćan” (usp. Post 17:1; Br 23:19; Pnz 7:21; Ps 50:1).
2. U kanaanskome panteonu najviši bog je *El* (tekstovi iz Ras Šamre).
3. U Bibliji *El* je uobičajeno složenica s drugim pojmovima. Ove su složenice postale način davanja osobina za Boga:
  - a. *El-Elyon* (“Bog Previšnji”, BDB 42 i 751 II), Knjiga Postanka 14:18-22; Ponovljeni zakon 32:8; Knjiga proroka Izaije 14:14
  - b. *El-Roi* (“Bog koji vidi” ili “Bog koji otkriva Sâm Sebe”, BDB 42 i 909), Knjiga Postanka 16:13
  - c. *El-Shaddai* (*El Šadaj*) (“Bog Svemogućí” ili “Bog svakoga milosrđa” ili “Bog planine”, BDB 42 i 994), Knjiga Postanka 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Izlazak 6:3
  - d. *El-Olam* (“Vječan Bog”, BDB 42 i 761), Knjiga Postanka 21:33. Ovaj je pojam teološki povezan na Božje obećanje Davidu, 2. Knjiga o Samuelu 7:13.16
  - e. *El-Berit* (“Bog Saveza”, BDB 42 i 136), Knjiga o Sucima 9:46.

4. *El* je istovjetno s:
- YHWH u Psalmu 85:8; Knjizi proroka Izaije 42:5
  - Elohim* u Knjizi Postanka 46:3; Jobu 5:8, “Ja Jesam *El, Elohim* vašeg Oca”
  - Shaddai (Šadaj)* u Knjizi Postanka 49:25
  - “ljubomoran” u Knjizi Izlaska 34:14; Ponovljenome zakonu 4:24; 5:9; 6:15
  - “milosrdan” u Ponovljenome zakonu 4:31; Knjizi Nehemije 9:31
  - “velik i strašan” u Ponovljenome zakonu 7:21; 10:17; Knjizi Nehemije 1:5; 9:32; Knjizi proroka Daniela 9:4
  - “spoznaja /znanje” u 1. Knjizi o Samuelu 2:3
  - “moje jako utočište” u 2. Knjizi o Samuelu 22:33
  - “moj osvjetnik” u 2. Knjizi o Samuelu 22:48
  - “svet” u Knjizi proroka Izaije 5:16
  - “moćan” u Knjizi proroka Izaije 10:21
  - “moje spasenje” u Knjizi proroka Izaije 12:2
  - “velik i silan” u Knjizi proroka Jeremije 32:18
  - “odmazda” u Knjizi proroka Jeremije 51:56.
5. Složenice svih glavnih SZ-nih imena za Boga nađene su u Knjizi o Jošui 22:22 (*El, Elohim, YHWH*, ponavljano).
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
- Osnovno značenje je “visok”, “uzvišen” ili “uzdignut” (usp. Post 40:17; 1. Kr 9:8; 2. Kr 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:13).
  - Korišteno je u usporednome smislu za nekoliko drugih imena /naslova Božjih:
    - Elohim* – Psalm 47:1-2; 73:11; 107:11
    - YHWH* – Knjiga Postanka 14:22; 2. Knjiga o Samuelu 22:14
    - El-Shaddai (El Šadaj)* – Psalm 91:1.9
    - El* – Knjiga Brojeva 24:16
    - Elah* – korišteno često u Knjizi proroka Daniela 2 - 6 i Knjizi Ezre 4 - 7, povezano s *illair* (aramejski za “Previšnji Bog”) u Knjizi proroka Daniela 3:26; 4:2; 5:18.21.
  - Često je korišten od ne-Izraelaca:
    - Melkisedek, Knjiga Postanka 14:18-22
    - Balaam, Knjiga Brojeva 24:16
    - Mojsije, govoreći o narodima u Ponovljenome zakonu 32:8
    - Evandjelje po Luki u NZ-u, pisano za pogane, također koristi grčku istoznačnicu *Hupsistos* (usp. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Djela 7:48; 16:17).
- C. *Elohim* (MNOŽINA), *Eloah* (JEDNINA), prvenstveno korišten u poeziji (BDB 43, KB 52)
- Ovaj pojam nije nađen izvan Staroga zavjeta.
  - Ova riječ može označavati Boga Izraelovog ili bogove naroda (usp. Izl 3:6; 20:3). Abrahamova obitelj bila je mnogobožačka (usp. Jš 24:2).
  - Može upućivati na izraelske suce (usp. Izl 21:6; Ps 82:6).
  - Pojam *elohim* korišten je i za druga duhovna bića (anđele, demone) kao u Ponovljenome zakonu 32:8 (LXX); Psalmu 8:5; Knjizi o Jobu 1:6; 38:7.
  - U Bibliji to je prvi naslov /ime za Božanstvo (usp. Post 1:1). Isključivo je korišten do Knjige Postanka 2:4, gdje je složenica s YHWH-om. U osnovi (teološki) upućuje na Boga kao Stvoritelja, Održavatelja, i Davatelja svega života na ovoj planeti (usp. Ps 104).
To je istoznačnica s *El* (usp. Pnz 32:15-19). Može se također usporediti YHWH kao što je Psalm 14 (*Elohim*, stihovi 1.2.5; *YHWH*, stihovi 2.6; čak *Adon*, stih 4).
  - Iako je MNOŽINA i korištena je za druge bogove, ovaj pojam često označava Boga Izraela, ali uobičajeno ima SINGULARNI GLAGOL za označavanje jednobožačke uporabe.
  - Neobično je da je uobičajeno ime za monoteističkoga Boga Izraela MNOŽINA! Premda ne postoji izvjesnost, evo teorija:
    - hebrejski ima mnogo MNOŽINA, često korištenih za naglašavanje. Usko vezano na ovo je kasniji hebrejski gramatički član nazvan “množina Veličanstva”, gdje je MNOŽINA korištena za veličanje poimanja

- b. ovo može upućivati na andeosko Vijeće, s kojim se Bog susreće u Nebu i koje vrši Njegove zapovijedi (usp. 1. Kr 22:19-23; Job 1:6; Ps 82:1; 89:5.7)
- c. čak je i moguće da ono odražava NZ-no otkrivenje jednoga Boga u tri Osobe. U Knjizi Postanka 1:1 Bog stvara; u Postanku 1:2 Duh lebdi, a iz NZ-a Isus je posrednik Boga Oca u stvaranju (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; 1. Kor 8:6; Kol 1:15; Heb 1:2; 2:10).
- D. YHWH (BDB 217, KB 394)
1. Ovo je Ime koje odražava Božanstvo kao Boga koji sklapa Savez; Bog kao Spasitelj, Iskupitelj! Ljudi su prekršili Saveze, ali Bog je vjeran Svojoj riječi, obećanju, Savezu (usp. Ps 103).

Ovo je Ime prvi puta spomenuto u složenici s *Elohim* u Postanku 2:4. U Knjizi Postanka 1 – 2, ne postoje dva izvješća, nego dva naglasaka: (1) Bog kao Stvoritelj svemira (fizički) i (2) Bog kao poseban Stvoritelj čovječanstva. Postanak 2:4 – 3:24 počinje posebnim otkrivenjem o povlaštenome položaju i svrsi čovječanstva, kao i s poteškoćom grijeha te pobunom povezanom s jedinstvenim položajem.
  2. U Knjizi Postanka 4:26 rečeno je “čovjek je počeo zazivati ime GOSPODINOVO” (YHWH). Međutim, Knjiga Izlaska 6:3 daje naslutiti da su rani zavjetni ljudi (patrijarsi i njihove obitelji) poznali Boga jedino kao *El Šadaj*. Ime YHWH objašnjeno je samo jednom u Izlasku 3:13-16, posebice u stihu 14. Međutim, Mojsijeva pisanja često tumače riječi narodnom igrom riječi, ne etimološki (usp. Post 17:5; 27:36; 29:13-35). Postoji nekoliko teorija o značenju toga imena (uzeto iz IDB, tom 2, str. 409-411):
    - a. iz arapskog korijena, “pokazati vatrenu ljubav”
    - b. iz arapskog korijena “puhati” (YHWH kao olujni Bog)
    - c. iz ugaritskoga (kanaanskoga) korijena “govoriti”
    - d. slijedeći fenički natpis, UZROČNI PARTICIP znači “Onaj koji održava” ili “Onaj koji uspostavlja”
    - e. iz hebrejskoga *Qal*-oblika “Onaj koji jeste”, ili “Onaj koji je prisutan” (u budućem smislu, “Onaj koji će biti”)
    - f. iz hebrejskoga *Hiphil*-oblika “Onaj koji uzrokuje biti”
    - g. iz hebrejskoga korijena “živjeti” (npr. Post 3:21), što znači “uvijek živi, jedini živi Bog”
    - h. iz okvira Izlaska 3:13-16 igra s oblikom IMPERFEKTA korištenim u smislu PERFEKTA, “Ja ću nastaviti biti što Ja moram biti” ili “Ja ću nastaviti biti što sam uvijek bio” (usp. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, str. 67). Puno ime YHWH često je izraženo u kraticama ili moguće u izvornome obliku:
      - (1) *Yah* (npr. Hallelu – yah, BDB 219, usp. Izl 15:2; 17:16; Ps 89:8; 104:35)
      - (2) *Yahu* (“iah” završetak imena, npr. Isaiah [Izaija – op.prev.])
      - (3) *Yo* (“Jo” početak imena, npr. Jošua ili Joel).
  3. U kasnijem je judaizmu ovo zavjetno Ime postalo tako sveto (četveroslovno) da su ga se Židovi bojali izreći kako ne bi prekršili zapovijed iz Izlaska 20:7; Ponovljenoga zakona 5:11; 6:13. Tako su zamijenili hebrejski oblik za “vlasnik”, “gospodar”, “suprug /muž”, “gospodin” – *adon* ili *adonaj* (moj gospodin). Kad su u svojim čitanjima SZ-nih tekstova došli na YHWH oni su izgovarali “gospodin”. Zato se YHWH u engleskim prijevodima piše GOSPODIN.
  4. Kao s *El*, YHWH je često složen s drugim pojmovima kako bi se naglasile određene osobine Izraelovog Boga Saveza. Budući postoji mnogo mogućih složenih pojmova, evo nekih:
    - a. *YHWH – Yireh* (YHWH će providjeti, BDB 217 i 906), Knjiga Postanka 22:14
    - b. *YHWH – Rophekha* (YHWH je tvoj iscjelitelj, BDB 217 i 950, *Qal* PARTICIP), Knjiga Izlaska 15:26
    - c. *YHWH – Nissi* (YHWH je moj stijeg, BDB 217 i 651), Knjiga Izlaska 17:15
    - d. *YHWH – Meqaddishkem* (YHWH Onaj koji te posvećuje, BDB 217 i 872, *Piel* PARTICIP), Knjiga Izlaska 31:13
    - e. *YHWH – Shalom* [*Šalom*] (YHWH je Mir, BDB 217 i 1022), Knjiga o Sucima 6:24

f.	<i>YHWH – Sabaoth [Sabaot]</i> (YHWH Nebeskih vojska, BDB 217 i 878), 1. Knjiga o Samuelu 1:3.11; 4:4; 15:2; često u Prorocima
g.	<i>YHWH – Ro‘I</i> (YHWH je moj pastir, BDB 217 i 944, <i>Qal</i> PARTICIP), Psalam 23:1
h.	<i>YHWH – Sidqenu</i> (YHWH je naša pravednost, BDB 217 i 841), Knjiga proroka Jeremije 23:6
i.	<i>YHWH – Shammah</i> (YHWH je tamo, BDB 217 i 1027), Knjiga proroka Ezekijela 48:35.

▣ **“Gospodin reče”** Ovo snažno podrazumijeva posebnu usmenu komunikaciju, a ne otkrivenje kroz san ili viđenje, iako to može ostati mogućnost. Stih 7 podrazumijeva fizički pojavak slično 3:8-12; 4:9-15; 6:13-22; 8:15-19; 9:1-7.8-17.

▣ **“Abramu” [Abram]** O mogućem značenju imena vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 11:26.

Abram nije opisan kao posebna osoba. Njegova je obitelj mnogobožačka, vjerojatno su štovatelji boga /boginje Mjeseca. Zapravo, Abram je neposlušan u:

1. ne ostavljanju svoje obitelji
2. ostavljanju Kanaana zbog Egipta
3. dobivanju svoje žene kako bi lagao zato da spasi sebe (dva puta)
4. laganju faraonu i Abimeleku zato da spasi svoj život.

Jedino u Knjizi Postanka 22:15-18 njegova je vjera zasjala, čak premda je na nju smjerano u Postanku 15:6.

▣ **“Izadi iz svoje zemlje”** GLAGOL (BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV) znači “ići”. Bilješka NASB-e na margini tvrdi kako to podrazumijeva “ići za sebe”. Pretpostavljeno je da se to odnosi na sve tri kratke rečenice u Knjizi Postanka 12:1b.c.d. Na koju zemlju ovo upućuje, Ur ili Haran? Zabilježite da 11:31 govori o Terahovu ostavljanju Ura zbog Kanaana, ali naseljavanju u Haranu. I Ur i Haran bili su središta za štovanje Mjeseca te je Terah i njegova obitelj, zbog pretpostavljenoga značenja njihovih imena (međutim, značenje obiteljskoga imena je neizvjesno), mogao biti uključen u štovanje boga /boginje Mjeseca *Sin, Nanaa* (usp. Jš 24:2). To je zašto je on voljan krenuti.

Za Abrama bi ostavljanje njegove obitelji i njihove rodne zemlje bilo javno priznanje kako on ostavlja sva prava na nasljedstvo iza sebe. Ovaj prekid s obitelji također bi mogao biti označen kao prekid s obiteljskim bogovima. Ovo je zašto je Terahovo i Lotovo praćenje njega bilo zabranjeno od Boga i, stoga, tako iznenađujuće. Je li to bio čin neposlušnosti YHWH-inu pozivu ili je to bio način ispunjenja obiteljskih očekivanja (tj. skrbi za roditelje) i istovremeno, poslušnost YHWH-i? Uobičajeno književni žanr “povijesne pripovijetke” (vidjeti nekoliko relevantnih dodataka) ne odgovara određeno na ovu vrstu pitanja. Mora se pogledati čitava pripovijetka i “povezati točke”.

▣ **“od svojih rođaka”** YHWH-in je poziv bio uvjetovan na Abramovu odazivu. Abram nije ispunio svoj dio (odlazak od svojih rođaka i iz kuće svoga oca) trenutačno. Poslušnost je ključna (usp. Post 18:19; 22:18).

▣ **“iz kuće svoga oca”** Djela apostolska 7:4 kažu da je Terah umro u Haranu prije negoli je Abram otišao, ali kombinirajući 11:26 i 12:4 te povezujući to s 11:32, izgleda kako je Terah živio šezdeset godina nakon što je Abram otišao. Moguće je 11:26 ključ. Abram bi trebao biti popisan kao prvo dijete ne zbog starosti, nego zbog važnosti. Izgleda kako su kulturološka očekivanja Abramove obitelji glede obaveza bila najveća zapreka Božjem pozivu.

▣ **“U zemlju koju ću ti Ja pokazati”** Iz Knjige Postanka 11:31 znamo kako je to morao biti Kanaan. Kanaan je obećan:

1. Abrahamu – Knjiga Postanka 12:1; 15:18-21
2. Izaku - Knjiga Postanka 26:3-5
3. Jakovu - Knjiga Postanka 28:13-15; 35:9-12
4. Izraelu - Knjiga Postanka 15:16; Izlazak 6:4.8; Ponovljeni zakon 4:38.40; 5:31; 19:10; 20:16; 21:23; Jošua 1:2.3.6.11.13.15; 2:9.24; 18:3; 21:43; 24:13.

Abramova vjera okarakterizirana je u Poslanici Hebrejima 11:8. Ovo obećanje o posebnoj domovini postaje žarištem SZ-a (tj. Izraelu je zemlju dao YHWH).

12:2 “Ja ću te učiniti velikim narodom” Riječ za narod (BDB 156) podrazumijeva domovinu. Ona također podrazumijeva mnoge potomke (tj. 22:17). Čak može označavati novi narod nespomenut u Knjizi Postanka 10.

Stih 2 ima tri izjave u KOHORTATIVU o YHWH-inim obećanim djelovanjima:

1. “Ja ću te učiniti velikim narodom” - BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu
2. “blagoslovit ću te” - BDB 138, KB 159 *Piel* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu
3. “učiniti tvoje ime velikim” - BDB 152, KB 178, *Piel* KOHORTATIV.

Ovo obećanje o “sjemenu” postat će sržna nada o jednome posebnom sjemenu /potomku, Mesiji, koji će privesti sve narode YHWH-i. Abraham je samo jedan čin u potpunoj drami o iskupljenju!

Teološki je također značajno da je prvotno Stvorenje bilo blagoslovljeno za rast (usp. Post 1:28; 9:1.7), ali grijeh je oštetio YHWH-inu čežnju. Sad On započinje ponovno, ali s jednim čovjekom, jednom obitelji, jednim narodom kako bi ga razvio u iskupljene ljude od svih naroda (obrat Babilonske kule; oni su, također, željeli “ime” za sebe, 11:4). Ovaj je odlomak i obećani blagoslov i uvjetovano obećanje. Međutim, žarište je na nezasluženom blagoslovu (djelo milosti, 15:7-21; 28:13-15) danome od YHWH. Ovaj je blagoslov /obećanje uvjetovan(o) (usp. Post 12:1) na poslušnosti (najvažniji primjer je Post 22) i iz Knjige Postanka 15:5, vjeri. To postaje obrazac o tome kako se odnositi prema Bogu (usp. Rim 4; Gal 3).

▣ **“učiniti tvoje ime velikim”** Rabini vide ovo u smislu izricanja blagoslova njegovim imenom. To podrazumijeva kako će ga svi ljudi poznati i poštivati.

▣ **“češ ti biti blagoslovom”** Ovo je *Qal* IMPERATIV usred KOHORTATIVA. “Biti blagoslovljen” podrazumijeva djelovanje na Abramovu dijelu. YHWH-in blagoslov morao je omogućiti Abramov biti blagoslovom i iz Knjige Postanka 12:3, sveopćim blagoslovom.

12:3 “Ja ću blagosloviti one koji blagoslivljaju tebe” YHWH-in blagoslov doći će kroz Abramov blagoslov. YHWH odabire djelovati, ali na određene načine.

GLAGOLI u Knjizi Postanka 12:3 oblikuju uzorak:

1. YHWH blagoslivlja - BDB 138, KB 159, *Piel* KOHORTATIV
2. one koji blagoslivljaju Abrama - BDB 138, KB 159, *Piel* PARTICIP
3. proklinje one koji proklinju Abrama - BDB 886, KB 1103, *Piel* PARTICIP
4. YHWH ih proklinje - BDB 886, KB 1103, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu.

▣ **“onoga koji te proklinje Ja ću prokleti”** Postoje dvije hebrejske riječi ovdje za “prokletstvo”. Prva znači “govoriti zlo o” (BDB 886, KB 1103, usp. Post 8:21; 16:4.5; Izl 21:17; 22:28; Lev 19:14; 20:9 [dva puta]; 24:11.14.15.23; Pnz 23:4) a druga je Božje pravno prokletstvo (BDB 76, KB 91, usp. Post 3:14.17; 4:11; 5:29; 9:25; 27:29 [dva puta]; 49:7; Izl 22:28; Br 5:18.19.22.24 [tri puta].27; 22:6 [dva puta].12; 23:7; 24:9 [dva puta]; Pnz 27:15-26; 28:16-19). Oni koji proklinju Abrahama odrezuju sami sebe od YHWH i u tome je prokletstvo. YHWH otkriva Sâmogâ Sebe prvenstveno kroz Abrama i njegovu obitelj (zabilježite Melkisedeka, Joba, Jitra).

▣

NASB, NKJV, NRSV, Pešita	“I u tebi sve obitelji zemlje bit će blagoslovljene”
NRSV fusnota, JPSOA	“tobom će obitelji zemlje blagoslivljati sebe”
TEV	“i kroz tebe Ja ću blagosloviti sve narode”
TEV fusnota	“Svi narodi molit će me da ih blagoslovim kao što sam Ja blagoslovio tebe”
NJB	“i svi rodovi zemlje blagoslovit će sebe tobom”
LXX	“i u tebi bit će sva plemena zemlje blagoslovljena”
REB	“Svi ljudi na zemlji željet će biti blagoslovljeni kao što si ti blagoslovljen”
REB fusnota	“Svi ljudi na zemlji bit će blagoslovljeni zbog tebe”

Niphal PERFEKT (BDB 138, KB 159) osnova uobičajeno je PASIV (LXX, NASB, “bit će blagoslovljene”, usp. Gen. 18:18; 28:14), ali u Knjizi Postanka 22:18 i 26:4 upotrijebljena je *Hithpael* PERFEKT osnova, što je POVRATNA ZAMJENICA (“blagoslovit će sebe”). Moguće da *Hithpael* označava neprekinuto djelovanje kroz vrijeme. Znakovito je da Bog uključuje sve narode u Svoje obećanje Abramov, što je značajno u svjetlu sveopće pobune poglavlja 11. Bog je odabrao Abrama kako bi odabrao sve ljude stvorene u Njegovoj slici (usp. Ps 22:27; 66:4; 86:9; Iz 66:23; 49:6; Djela 3:25; Gal 3:8)! Također vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 22:18.

Ovo je uistinu važan odlomak. On pokazuje jasno Božju svrhu uporabe Abrama da dosegne čitavi svijet. Sveopće obećanje u Knjizi Postanka 3:15 je bivalo provedeno, čak usred namjeravane pobune djece od Noe (tj. Post 11). To nije samo za one koji pokazuju naklonost prema Abramov sjemenu (tj. Mesija, usp. Gal 3:16). Postaojala je /postoji sveopća svrha u

YHWH-inu odabiru jednoga da donese prorokovano iskupljenje kroz posebnoga “Jednoga” od njegovih potomaka. U široj slici, ovo nije tekst o stavu prema Židovima, nego odaziv u vjeri na židovskoga “Obećanog”.

Vidjeti Posebnu temu dolje: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.

POSEBNA TEMA: YHWH-in VJEČNI ISKUPITELJSKI NAUM

Moram priznati tebi čitatelju da sam pristran u ovome trenutku. Moj sustavna teologija nije kalvinizam ili dispencionalizam, nego je to Veliko poslanje evangelizacije (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Vjerujem da Bog ima vječni naum za iskupljenje čitavoga čovječanstva (npr. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Jer 31:31-34; Ez 18; 36:22-39; Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Rim 3:9-18.19-20.21-31), svih onih stvorenih na Njegovu sliku i sličnost (usp. Post 1:26-27). Savezi su ujedinjeni u Kristu (usp. Gal 3:28-29; Kol 3:11). Isus je Božja misterija, skrivena ali sad otkrivena (usp. Ef 2:11 - 3:13)! Evandjelje NZ-a, ne Izrael, ključ je Pisma.

Ovo pred-razumijevanje daje boju svima mojim tumačenjima Pisma. Ja čitam sve tekstove skroz! To je zasigurno pristranost (svi ih tumači imaju!), ali to je Pisamsko-obavještajna pretpostavka.

Žarište Knjige Postanka 1 - 2 je YHWH-ino stvaranje mjesta gdje On i Njegovo najviše stvorenje, čovječanstvo, mogu imati zajedništvo (usp. Post 1:26.27; 3:8). Fizičko Stvorenje je pozornica za ovaj međuljudski Božanski raspored.

1. Sv. Augustin obilježio je to kao Božanski-oblikovanu cjelinu u svakoj osobi koja može biti ispunjena jedino od Sámoga Boga.
2. C. S. Lewis nazvao je ovu planetu “dodirnutu planeta” (tj. pripremljena od Boga za ljude).

SZ ima mnoge nagovještaje ovoga Božanskoga rasporeda:

1. Knjiga Postanka 3:15 prvo je obećanje da YHWH neće ostaviti čovječanstvo u strahovitome neredu grijeha i pobune. To ne upućuje na Izrael zato jer Izraela, niti zavjetnoga naroda nema, sve do poziva upućenog Abrahamu u Postanku 12.
2. Knjiga Postanka 12:1-3 je YHWH-in prvotni poziv i otkrivenje Abrahamu koji će postati zavjetni narod, Izrael. Ali čak i u tome prvotnome pozivu, Bog je imao oči na čitavome svijetu. Zabilježite stih 3!
3. U Knjizi Izlaska 20 (Pnz 5) YHWH daje Svoj Zakon Mojsiju za vođenje Svoga posebnog naroda. Zabilježite da u Izlasku 19:5-6 YHWH otkriva Mojsiju jedinstveni odnos što će Izrael imati. Ali isto tako zabilježite da su oni bili odabrani, kao Abraham, da blagoslove svijet (usp. Izl 19:5, “jer sva je zemlja Moja”). Izrael je morao biti mehanizam za narode da spoznaju YHWH-u i budu privučeni k Njemu. Tragično je to što su oni zakazali (usp. Ez 36:27-38).
4. U Psalmima: 22:27-28; 66:4; 86:9 (Otk 15:4).
5. Kroz proroke YHWH je nastavljao otkrivati Svoje sveopće iskupiteljske naume:
  - a. Izaiju - 2:2-4; 12:4-5; 25:6-9; 42:6.10-12; 45:22; 49:5-6; 51:4-5; 56:6-8; 60:1-3; 66:18.23
  - b. Jeremiju - 3:27; 4:2; 12:15-16; 16:19
  - c. Miheja - 4:1-3
  - d. Malahiju 1:11.

Ovaj je sveopći naglasak omogućen nužnošću “Novoga saveza” (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) što se usredotočuje na YHWH-ino milosrđe, ne na izvedbu palih ljudi. Postoji “novo srce”, “novi um”, i “novi duh”. Poslušnost je ključna ali ona je nutarnji, a ne jedino vječni kôd (usp. Rim 3:21-31).

NZ jasno na nekoliko načina pojačava sveopći iskupiteljski naum:

1. Veliko poslanje - Evandjelje po Mateju 28:18-20; Luka 24:46-47; Djela apostolska 1:8
2. Božji vječni naum (tj. predodređeni) – Evandjelje po Luki 22:22; Djela apostolska 2:23; 3:18; 4:28; 13:29
3. Bog želi da svi ljudi budu spašeni - Evandjelje po Ivanu 3:16; 4:42; Djela apostolska 10:34-35; 1. Timoteju poslanica 2:4-6; Titu 2:11; 2. Petrova 3:9; 1. Ivanova 2:2; 4:14
4. Krist ujedinjuje SZ i NZ - Galaćanima poslanica 3:28-29; Efežanima 2:11 - 3:13; Kološanima 3:11. Sve ljudske prepreke i razlike uklonjene su u Kristu. Isus je “Tajna Božja”, skrivena ali sad otkrivena (Ef 2:11 - 3:13).

NZ usredotočuje se na Krista, ne na Izrael. Evandjelje, a ne nacionalna ili zemljopisna regija, jeste središte. Izrael je bio prvo otkrivenje ali Isus je konačno otkrivenje (usp. Mt 5:17-48).

Nadam se da ćete uzeti vremena za pročitati Posebnu temu dolje: Zašto SZ-na obećanja Saveza izgledaju tako različita od NZ-nih obećanja Saveza.

POSEBNA TEMA: ZAŠTO OBEĆANJA PREMA SZ-nome SAVEZU IZGLEDAJU TAKO RAZLIČITO OD OBEĆANJA PREMA NZ-nome SAVEZU

Kroz godine moga proučavanja eshatologije naučio sam da većina kršćana nemaju ili ne žele razvijenu, sustavnu, kronologiju kraja vremena. Postoje neki kršćani koji se usredotočuju ili većinom na ovo područje kršćanstva iz teoloških, psiholoških, ili denominacijskih razloga. Takvi kršćani izgleda postaju opsjednuti time kako će se sve završiti, i nekako promašuju nužnost Evanđelja! Vjernici ne mogu utjecati na Božji eshatološki (kraj vremena) raspored, ali mogu sudjelovati u opunomoćenju Evanđelja (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8). Većina vjernika potvrđuje Drugi Kristov dolazak i dovršetak Božjih obećanja na kraju vremena. Poteškoće tumačenja narastaju iz toga kako razumijeti ovaj vremenski dovršetak što proizlazi iz nekoliko biblijskih paradoksa:

1. napetost između proročkih uzoraka Saveza SZ-a i apostolskih uzoraka Saveza NZ-a
2. napetost između biblijskoga monoteizma (jedan Bog za sve) i izbor Izraela (poseban narod)
3. napetost između uvjetovanoga vida biblijskih Saveza i obećanja ("ako ... onda") te neuvjetovane Božje vjernosti za iskupljenje paloga čovječanstva
4. napetost između književnih vrsta Bliskoga Istoka i suvremenih zapadnjačkih književnih obrazaca
5. napetost između Kraljevstva Božjega kao sadašnjost, a ipak budućnost
6. napetost između vjerovanja u skorašnji Kristov povratak i vjerovanja da se prvo moraju dogoditi neki događaji.

Raspravimo ove napetosti jednu po jednu.

PRVA NAPETOST (SZ-ne rasne, nacionalne, i zemljopisne grupacije nasuprot svim vjernicima svijeta)

SZ-ni proroci predkazuju obnovu židovskoga kraljevstva u Palestini sa središtem u Jeruzalemu gdje se skupljaju svi narodi Zemlje kako bi slavili i služili Davidovskoga vladara, ali niti Isus ni NZ-ni apostoli nisu se nikad usredotočili na taj raspored. Nije li SZ nadahnut (usp. Mt 5:17-19)? Kako NZ-ni autori izostavljaju ključne događaje na kraju vremena?

Postoji nekoliko izvora obavijesti o kraju svijeta:

1. SZ-ni proroci (Izaija, Mihej, Malahija)
2. SZ-ni apokaliptički pisci (usp. Ez 37 - 39; Dn 7 - 12; Zah)
3. međuzavjetni, nekanonski židovski apokaliptički pisci (kao 1. Henokova, na koju se poziva u Judinoj poslanici)
4. Sâm Isus (usp. Mt 24; Mk 13; Lk 21)
5. Pavlova pisanja (usp. 1. Kor 15; 2. Kor 5; 1. Sol 4 - 5; 2. Sol 2)
6. Ivanova pisanja (1. Ivanova poslanica i Otkrivenje).

Uče li svi ovi jasno o rasporedu kraja vremena (događaji, kronologija, osobe)? Ako ne, zašto? Nisu li svi nadahnuti (osim židovskih međuzavjetnih spisa)?

Duh otkriva istine SZ-nim piscima u pojmovima i grupacijama koje oni mogu razumijeti. Međutim, kroz napredujuće otkrivenje Duh je proširio ove SZ-ne eshatološke zamisli na sveopći opseg ("tajna Krista", usp. Ef 2:11 - 3:13. Vidi Posebnu dolje: Tajna). Evo nekih mjerodavnih primjera:

1. grad Jeruzalem u SZ-u bio je korišten kao metafora naroda Božjega (Sion), ali prenesen je u NZ kao pojam izražavanja Božje prihvaćenosti svih pokajnika, vjerujućih ljudi (novi Jeruzalem u Knjizi Otkrivenja 21 - 22). Teološko proširenje doslovnoga, fizičkog grada u novi Božji narod (vjerujući Židovi i pogani) bilo je predkazano u Božjem obećanju o iskupljenju paloga čovječanstva u Knjizi Postanka 3:15, prije negoli su čak postojali ikoji Židovi ili židovski glavni grad. Čak je poziv Abrahama (usp. Post 12:1-3) uključivao pogane (usp. Post 12:3; Izl 19:5)
2. u SZ-u neprijatelji Božjega naroda su okolni narodi Drevnoga Bliskog Istoka, ali u NZ-u oni su bili prošireni na sve nevjerujuće, protu-Božje, sotonističke ljude. Bitka se pomakla od zemljopisnoga, područnoga sukoba na sukob širom svijeta, kozmički sukob (usp. Kol)
3. obećanje zemlje koja je tako cjelovita u SZ-u (patrijarhalna obećanja Postanka, usp. Post 12:7; 13:15; 15:7.15; 17:8) postalo je sada čitava Zemlja. Novi Jeruzalem silazi kako bi ponovno oblikovao Zemlju, ne samo ili isključivo Bliski Istok (usp. Otk 21 - 22)
4. neki ostali primjeri SZ-nih proročkih zamisli koja su bila proširena su:
  - a. Abrahamovo potomstvo sad je duhovno obrezano (usp. Rim 2:28-29)
  - b. narod po Savezu sad uključuje pogane (usp. Hoš 1:10; 2:23, navedeno u Rim 9:24-26; također Lev 26:12; Izl 29:45, navedeno u 2. Kor 6:16-18 i Izl 19:5; Pnz 14:2, navedeno u Tit 2:14)

- c. Hram je sad Isus (usp. Mt 26:61; 27:40; Iv 2:19-21) i kroz Njega mjesna crkva (usp. 1. Kor 3:16) ili pojedinačni vjernik (usp. 1. Kor 6:19)
- d. čak Izrael i njegovi osobiti opisni SZ-ni izričaji sad upućuju na čitav Božji narod (tj. "Izrael", usp. Rim 9:6; Gal 6:16, tj. "kraljevstvo svećeništva", usp. 1. Pt 2:5.9-10; Otk 1:6).

Proročki uzorak bio je ispunjen, proširen, i sad je više uključujući. Isus i pisci apostoli ne predstavljaju kraj vremena na isti način kao SZ-ni proroci (usp. Martin Wyngaarden, *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment*). Suvremeni tumači koji pokušavaju SZ-ni obrazac učiniti doslovnim ili mjerodavnim uvijaju Otkrivenje u čistu židovsku Knjigu te prisiljavaju značenje u atomizirane, višeznačne Isusove i Pavlove izričaje! NZ-ni pisci ne niječu SZ-ne proroke, nego pokazuju njihov konačan sveopći suzvuk. Nema uređenoga, logičkog sustava za Isusovu ili Pavlovu eshatologiju. Njihova svrha prvenstveno je iskupiteljska ili pastoralna.

Međutim, čak unutar NZ-a postoji napetost. Ne postoji jasna sustavnost eshatoloških događaja. Na mnogo načina Otkrivenje začuđujuće koristi SZ-na smjeranja u opisivanju kraja umjesto Isusovih učenja (usp. Mt 24; Mk 13)! Ono slijedi književnu vrstu započetu Ezekielom, Danielom, i Zaharijom, ali razvijenu tijekom međuzavjetnoga razdoblja (židovska apokaliptička književnost). Ovo je mogao biti Ivanov način povezivanja Staroga i Novoga saveza. To pokazuje stari uzorak ljudske pobune i Božje predanosti iskupljenju! Ali mora biti rečeno da iako Otkrivenje koristi SZ-ni jezik, osobe, i događaje, ono ih ponovno objašnjava u svjetlu prvoga stoljeća Rima (usp. Otk 1:7).

DRUGA NAPETOST (monoteizam nasuprot izabranome narodu)

Biblijski naglasak je na jednome osobnom, duhovnom, stvoritelju-iskupitelju, Bogu (usp. Izl 8:10; Iz 44:24; 45:5-7.14.18.21-22; 46:9; Jer 10:6-7). SZ-na jedinstvenost njegovih vlastitih dana bila je monoteizam. Svi okolni narodi bili su politeisti. Božje jedinstvo je srce SZ-nog otkrivenja (usp. Pnz 6:4). Stvorenje je pozornica sa svrhom zajedništva između Boga i čovječanstva, stvorenog na Njegovu sliku i sličnost (usp. Post 1:26-27). Međutim, čovječanstvo se pobunilo, griješi protiv Božje ljubavi, vodstva, i svrhe (usp. Post 3). Božja ljubav i svrha bili su tako snažni i sigurni da je On obećao iskupiti palo čovječanstvo (usp. Post 3:15)!

Napetost izrasta kad Bog odabire uporabiti jednoga čovjeka, jednu obitelj, jedan narod kako bi dosegnuo ostatak čovječanstva. Božji izbor Abrahama i Židova kao kraljevstvo svećeništva (usp. Izl 19:4-6) prouzročilo je ponos umjesto služenja, isključivost umjesto uključivosti. Božji poziv Abrahama uključio je namjeravan blagoslov čitavoga čovječanstva (usp. Post 12:3). Mora biti zapamćeno i naglašeno da je SZ-ni izbor bio za služenje, ne spasenje. Čitav Izrael nikad nije bio u pravilnome odnosu s Bogom, nikad vječno spašen temeljeno isključivo na njegovu pravu prvorodstva (usp. Iv 8:31-59; Mt 3:9), nego osobnom vjerom i poslušnosti (usp. Post 15:6, navedeno u Rim 4). Izrael je izubio svoje poslanje (sad je Crkva kraljevstvo svećenstva, usp. 1:6; 2. Pt 2:5.9), preokrenuta naredba u povlasticu, služenje u poseban stav! Bog odabire jednog kako bi odabrao sve!

TREĆA NAPETOST (uvjetovani Savezi nasuprot neuvjetovanih Saveza)

Postoji teološka napetost ili paradoks između uvjetovanih i neuvjetovanih Saveza. Zasiurno je istinito da je Božja iskupljujuća svrha/naum neuvjetovana (usp. Post 15:12-21). Međutim, naređeni ljudski odaziv uvijek je uvjetovan!

Ovaj "ako ... onda" uzorak pojavljuje se i u SZ-u i NZ-u. Bog je vjeran; čovječanstvo je nevjerno. Ova je napetost prouzročila mnogo zbrke. Tumači su stremili usredotočiti se na samo jedan "rog dvojbe", Božju potpunu vjernost ili ljudski napor, Božju suverenost ili slobodnu volju čovječanstva. Oboje je biblijski i neophodno.

Ovo se odnosi na eshatologiju, na Božja SZ-na obećanja Izraelu. Ako to Bog obeća, to i odredi! Bog je vezan Svojim obećanjima; uključen je Njegov ugled (usp. Ez 36:22-38). Neuvjetovani i uvjetovani Savezi sreću se u Kristu (usp. Iz 53), ne Izraelu! Božje konačno ispunjenje vjernosti leži u iskupljenju svih koji će se pokajati i uzvjerovati, ne u tome tko je bio njihov otac/majka! Krist, ne Izrael, jeste ključ za sve Božje Saveze i obećanja. Postoji li teološka parenteza u Bibliji, to nije Crkva, nego Izrael (usp. Djela 7 i Gal 3).

Poslanje navješćivanja Evandjelja svijetu prešlo je na Crkvu (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8). To je ipak uvjetovani Savez! Ovo ne podrazumijeva da je Bog potpuno odacio Židove (usp. Rim 9 – 11). Mora postojati mjesta i svrhe za kraj vremena, za vjerujući Izrael (usp. Zah 12:10).

ČETVRTA NAPETOST (književni obrasci Bliskoga Istoka nasuprot zapadnjačkim obrascima)

Žanr je kritički dio u ispravnome tumačenju Biblije. Crkva se razvijala u zapadnjačkoj (Grčka) kulturološkoj okolnosti. Istočnjačka književnost više je slikovita, metaforička, i simbolička negoli suvremeni, zapadnjački kulturološki književni obrasci. Usredotočuje se na ljude, sukobe, te događaje više negoli na sažete izrečene istine. Kršćani snose krivnju za uporabu svojih povijesnih i književnih obrazaca u tumačenju biblijskoga proročanstva (i SZ-noga i NZ-noga). Svaki naraštaj i zemljopisna zasebna jedinica koristila je svoju kulturu, povijest, i književnost za tumačenje Otkrivenja. Svaki od njih bio je u krivu! Osiono je misliti da je suvremena zapadnjačka kultura žarište biblijskoga proročanstva!

Žanr u kojem je izvorni, nadahnuti autor odabrao pisati jeste književni ugovor s čitateljem. Knjiga Otkrivenja nije povijesna pripovijetka. Ona je složena pisma (poglavlja 1 – 3), proročanstva, i uglavnom apokaliptičke književnosti. Pogrešno je činiti tako da Biblija kaže više negoli je bila nakana izvornoga autora kao i to da kaže manje negoli je on namjeravao! Drskost i dogmatizam tumača čak su još više neprimjereni u knjizi kao što je Otkrivenje.

Crkva se nije nikad složila o primjerenome tumačenju Otkrivenja. Moja briga je slušati i baviti se čitavom Biblijom, ne samo izdvojenim dijelom (dijelovima). Biblijski istočnjački način razmišljanja predstavlja istinu u parovima punima napetosti. Naše zapadnjačko stremljenje prema izrečenoj istini nije neispravno, nego neuravnoteženo! Mislim da je moguće pomaknuti barem neku mrtvu točku u tumačenju Otkrivenja ne mijenjajući ništa u nakani za naredne naraštaje vjernika. Većini je tumača očito da Otkrivenje mora biti tumačeno u svjetlu njegovih vlastitih dana i njegova žanra. Povijesni pristup Otkrivenju mora se baviti onime što su prvi čitatelji mogli, ili morali, razumjeti. Na mnogo su načina suvremeni tumači izgubili značenje mnogih simbola Knjige. Početni glavni potisak Otkrivenja bio je ohrabrivanje progonjenih vjernika. Ono je pokazalo Božji nadzor povijesti (kao što su učinili SZ-ni proroci); ono potvrđuje da se povijest kreće prema imenovanoj krajnjoj točki, osudi ili blagoslovu (kao što su činili SZ-ni proroci). Ono je potvrdilo u prvome stoljeću židovske apokaliptičke pojmove Božje ljubavi, prisutnosti, snage, i suverenosti!

Ono djeluje na ovaj isti teološki način za svaki naraštaj vjernika. Opisuje kozmičku borbu dobra i zla. Pojedini prvoga stoljeća mogu biti izgubljene za nas, ali ne snažne, ohrabrujuće istine. Kad suvremeni, zapadnjački tumači pokušavaju siliti pojedini Otkrivenja u njihovu suvremenu povijest, nastavlja se uzorak krivih tumačenja!

Vrlo je moguće da pojedini Knjige mogu postati doslovno neobične ponovno (kao što je bio SZ u vezi s Kristovim rođenjem, životom, i smrću) za posljednji naraštaj vjernika kad se suoče s napadom protu-Božjega vođe (usp. 2. Sol 2) i kulturom. Nitko ne može znati ovo doslovno ispunjenje Otkrivenja sve dok Kristove riječi (usp. Mt 24; Mk 13; i Lk 21) i Pavlove (usp. 1. Kor 15; 1. Sol 4 - 5; i 2. Sol 2) također ne postanu povijesni dokaz. Pretpostavljanje, nagađanje, i dogmatizam svi su neprikladni. Apokaliptička književnost dozvoljava ovu fleksibilnost. Hvala Bogu za slike i simbole koji nadmašuju povijesnu pripovijest! Bog je u nadzoru; On kraljuje; On dolazi!

Većina suvremenih komentatora promašuju svrhu žanra! Suvremeni zapadnjački tumači često traže jasan, logički teološki sustav radije negoli da budu otvoreni s višeznačnim, simboličkim, dramatskim žanrom židovske apokaliptičke književnosti. Ova je istina dobro izražena od Ralpa P. Martina u njegovu članku, "Approaches to New Testament Exegesis" ["Pristupi egzegezi Novoga zavjeta" – slobodan prijevod - op.prev.], u knjizi *New Testament Interpretation*, izdanoj od Howarda Marshalla:

"Ukoliko ne prepoznamo dramatsku kakvoću ovog pisanja te opozovemo način na koji je korišten jezik kao pomoćno sredstvo za izražavanje religijske istine, strašno ćemo pogriješiti u našem razumijevanju Apokalipse, te pogrešno pokušavati tumačiti njena viđenja kao da je to bila knjiga književne proze i pobrinula se opisati događaje koje je iskusila te odredila vrijeme povijesti. Poduzeti drugi pravac znači uletjeti u sve vrste poteškoća tumačenja. Mnogo ozbiljnije to vodi iskrivljavanju sržnoga značenja apokaliptičkoga i tako promašuje ogromnu vrijednost ovoga dijela Novoga zavjeta kao dramatsku tvrdnju u mitsko-poetskom jeziku Božje suverenosti u Kristu i paradoks njegova pravila koji skladno uklapa moć i ljubav (usp. 5:5.6; Lav je Janje)" (str. 235).

W. Randolph Tate u svojoj je knjizi *Biblical Interpretations* rekao:

"Ni jedan drugi žanr Biblije nije bio čitan tako vatreno s toliko ishoda potištenosti kao apokalipsa, posebice knjige Daniela i Otkrivenje. Ovaj je žanr pretrpio od pogubne povijesti pogrešnoga tumačenja zbog temeljnoga nerazumijevanja njegovih književnih oblika, građe, i svrhe. Zbog njegova jasnoga traženja da otkrije što se uskoro mora dogoditi, apokalipsa je bila viđena kao karta ceste u i nacrt budućnosti. Tragična mana u ovome pogledu je pretpostavka da je okvir uputa knjige čitateljevo današnje doba radije negoli autorovo. Ovaj pristup apokalipsi koji je posljedica pogrešnoga upućivanja (naročito Otkrivenju) razmatra djelo kao da je bilo kriptogram [šifrom pisani tekst – op.prev.] kojim današnji događaji mogu biti korišteni za tumačenje simbola teksta ... Prvo, tumač mora prepoznati da apokaliptik navješćuje svoje poruke putem simbolizma. Tumačiti simbol doslovno kad je on metaforički jednostavno je pogrešno tumačenje. Pitanje nije jesu li događaji u apokalipsi povijesni. Događaji mogu biti povijesni; oni su se uistinu dogodili, ili mogli dogoditi, ali autor predstavlja događaje i navješćuje značenje putem slika i prototipova" (str. 137).

Iz *Dictionary of Biblical Imagery*, izdano od Rykena, Wilhosta i Longmana III:

"Današnji čitatelji često su smeteni i zbunjeni ovim žanrom. Neočekivani slikoviti prikaz i iskustva van-ovoga-svijeta izgledaju čudno i van sklada s većinom Pisma. Shvaćanje ove književnosti doslovno ostavlja mnoge čitatelje u koprcanju određivanja 'što će se dogoditi kad', čime promašuju nakanu apokaliptičke poruke" (str. 35).

PETA NAPETOST (Kraljevstvo Božje kao sadašnjost a ipak budućnost)

Kraljevstvo Božje je sadašnjost, a ipak budućnost. Ovaj teološki paradoks postaje usmjeren na glavnu točku eshatologije. Očekuje li netko doslovno ispunjenje svih SZ-nih proročanstava za Izraela onda Kraljevstvo postaje uglavnom obnova Izraela na zemljopisno određite i teološka nadmoćnost! To bi moglo iziskivati da Crkva bude potajice uznesena u poglavlju 5 i da se preostala poglavlja odnose na Izraela (ali promotrite Otk 22:16).

Međutim, ako je žarište na bivanju Kraljevstva ustoličenim od strane obećanoga SZ-nog Mesije, onda je ono sadašnjost s Kristovim prvim dolaskom, i tada žarište postaje Kristovo utjelovljenje, život, učenja, smrt i uskrsnuće. Teološki naglasak je na trenutačnome spasenju. Kraljevstvo je došlo, SZ se ispunio u Kristovoj ponudi spasenja za sve, ne u Njegovome Tisućgodišnjem kraljevstvu za neke!

Zasigurno je istina da Biblija govori o oba Kristova dolaska, ali gdje mora biti stavljen naglasak? Meni izgleda da se većina SZ-nih proročanstava usredotočuje na Prvi dolazak, ustanovljenje Mesijanskoga kraljevstva (usp. Dn 2). Ovo je na mnogo načina slično Božjoj vječnoj vladavini (usp. Dn 7). U SZ-u žarište je na Božjoj vječnoj vladavini, ali mehanizam za to očitovanje vladavine je služba Mesije (usp. 1. Kor 15:26-27). Nije pitanje što je istinito; oboje je istinito, ali gdje je naglasak? Mora biti rečeno da su neki tumači postali toliko usredotočeni na Tisućgodišnje kraljevstvo Mesije (usp. Otk 20) da su promašili biblijsko žarište na Očevoj vječnoj vladavini. Kristova vladavina je uvodni događaj. Kao što Kristova dva dolaska nisu bila očita u SZ-u, tako nije niti privremena vladavina Mesije!

Ključ Kristova propovijedanja i učenja je Božje kraljevstvo. Oboje je sadašnjost (u spasenju i služenju), i budućnost (u ispunjenju i snazi). Otkrivenje, ako se usredotočuje na tisućljetnu vladavinu Mesije (usp. Otk 20), ona je privremena, ne konačna (usp. Otk 21 – 22). Iz SZ-a nije očito da je privremena vladavina neophodnost; ustvari, Mesijanska vladavina iz Knjige Daniela 7 je vječna, ne tisućgodišnja.

ŠESTA NAPETOST (predstojeći Kristov povratak nasuprot odgođenoj *Parusiji*)

Većina vjernika bila je učena da je Isusov dolazak skori, iznenadan, i neočekivan (usp. Mt 10:23; 24:27.34.44; Mk 9:1; 13:30; Otk 1:1.3; 2:16; 3:11; 22:7.10.12.20). Ali svaki očekujući naraštaj vjernika toliko je bio u krivu! Skorost (neposrednost) Isusova povratka snažno je obećana nada svakoga naraštaja, ali stvarnost za samo jedan (i taj jedan je onaj progongjen). Vjernici moraju živjeti ako bude Njegov dolazak sutra, ali predviđati i vršiti Veliko poslanje (usp. Mt 28:19-20) ako On odugovlači.

Neki odlomci u Evanđeljima (usp. Mk 13:10; Lk 17:2; 18:8) te 1. i 2. Poslanica Solunjanima temeljeni su na odgođenoj Drugome dolasku (*Parusija*). Postoje neki povijesni događaji koji se prvo moraju dogoditi:

1. evangelizacija širom svijeta (usp. Mt 24:14; Mk 13:10)
2. otkrivenje “Čovjeka grijeha” (usp. Mt 24:15; 2. Sol 2; Otk 13)
3. veliki progon (usp. Mt 24:21.24; Otk 13).

Postoji namjeravana višeznačnost (usp. Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Živjeti svaki dan kao da vam je zadnji ali predviđati i obučavati se za buduću službu!

POSEBNA TEMA: TAJNA

I. U SZ-u

Ova aramejska riječ (BDB 1112, KB 1980), *raz*, znači “skruti”, “čuvati tajnu”. Upotrijebljena je nekoliko puta u Knjizi proroka Daniela (usp. Dn 2:18.19.27.28.29.30.47; 4:9). Ona postaje središnja tema u apokaliptičkoj književnosti i često je spomenuta u Svicima s Mrtvoga mora. Bog otkriva Svoga skrivenoga zastupnika Svojim prorocima (usp. Post 18:17; Jer 23:18; Dn 9:22; Am 3:7).

Zajednici u Svitku s Mrtvoga mora Božje otkrivenje bilo je posredovano kroz: (1) poruku SZ-nih proroka (*raz*), ali i kroz (2) tumačenje (*pešer*) o “učitelju pravednosti”. Ovaj dvostruki uzorak otkrivenja i tumačenja osobina je apokaliptičke književnosti.

II. U sinoptičkim Evanđeljima “tajna” je korištena o duhovnim uvidima skupljenima iz Isusovih parabola:

1. Evanđelje po Marku 4:11
2. Evanđelje po Mateju 13:11
3. Evanđelje po Luki 8:10.

- III. Pavao je koristi na nekoliko različitih načina:
1. djelomično otvrdnuće Izraela da se dopusti poganima biti uključenima. Ovaj dotok pogana djelovat će kao mehanizam za Židove da prihvate Isusa kao Krista proročanstva (usp. Rim 11:25-32)
  2. Evanđelje je bilo obznanjeno narodima, kazujući im da su oni svi uključeni u Krista i kroz Krista (usp. Rim 16:25-27; Kol 2:2)
  3. nova tijela vjernika pri Drugome dolasku (usp. 1. Kor 15:5-57; 1. Sol 4:13-18)
  4. sažimanje svega u Kristu (usp. Ef 1:8-11)
  5. pogani i Židovi kao su-nasljednici (usp. Ef 2:11 - 3:13)
  6. prisnost odnosa između Krista i Crkve opisana u pojmovima braka (usp. Ef 5:22-33)
  7. pogani uključeni u zavjetni narod i ispunjeni Duhom Kristovim kako bi se stvorila Kristo-slična zrelost, to jest, obnovila iskvarena slika Božja u čovjeku (usp. Post 1:26-27; 5:1; 6:5.11-13; 8:21; 9:6; Kol 1:26-28)
  8. kraj vremena Antikrista (usp. 2. Sol 2:1-11).
- IV. Himna rane Crkve ili katekizam o tajni Evanđelja nađena je u 1. Timoteju poslanici 3:16.
- V. U Ivanovoj Knjizi Otkrivenja ona je korištena u značenju Ivanovih apokaliptičkih simbola:
1. Otkrivenje 1:20
  2. Otkrivenje 10:7
  3. Otkrivenje 17:5.6.
- VI. Ovo su istine koje ljudi ne mogu otkriti; one moraju biti otkrivene od Boga.
- VII. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:3: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.

Vidjeti Posebnu temu dolje: Mesija.

POSEBNA TEMA: MESIJA

Ovo je uzeto iz moje komentarske bilješke o Knjizi proroka Daniela 9:6. Poteškoća u tumačenju ovoga stiha je zbog mogućnosti u značenju povezanosti s Mesijom ili pomazanikom (BDB 603):

1. bilo je korišteno za židovske kraljeve (npr. 1. Sam 2:10; 12:3)
2. bilo je korišteno za židovske svećenike (npr. Lev 4:3.5)
3. bilo je korišteno za Kira (usp. Iz 45:1)
4. #1 i #2 kombinirane su u Psalmu 110 i Knjizi proroka Zaharije 4
5. bilo je korišteno za Božji poseban dolazak, Davidovskog Kralja da u Novo doba donese pravednost:
  - a. plemenu Jude (usp. Post 49:10)
  - b. kući Jišajevoj (usp. 2. Sam 7)
  - c. sveopću kraljevsku vladavinu (usp. Ps 2; Iz 9:6; 11:1-5; Mih 5:1-4 i dalje).

Osobno sam privučen poistovjećivanjem "pomazanika" s Isusom iz Nazareta zbog:

1. uvođenja Vječnoga kraljevstva u Knjizi proroka Daniela 2 tijekom četvrtoga Carstva
2. uvođenja "Sina Čovječjega" u Knjizi proroka Daniela 7:13 kojem je dano Vječno kraljevstvo
3. kratke rečenice o iskupljenju iz Knjige proroka Daniela 9:24, što vode prema vrhuncu povijesti paloga svijeta
4. Isusove uporabe Knjige proroka Daniela u NZ-u (usp. Mt 24:15; Mk 13:14).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:4-9

⁴Tako Abram izade kao što mu je GOSPODIN rekao; i Lot pođe s njim. Sad Abram bijaše sedamdeset i pet godina star kad napusti Haran. ⁵Abram uze Saraju svoju ženu i Lota svoga nećaka, i svu njihovu imovinu što su oni nakupili, i sve osobe koje su oni stekli u Haranu, i oni krenuše za zemljom Kanaana; tako oni dođoše u zemlju

Kanaana. ⁶Abram prođe kroz zemlju sve do mjesta Šekema, do hrasta More. Sad Kanaanci *bijahu* onda u zemlji. ⁷GOSPODIN se ukaza Abramom i reče: “Tvome potomstvu Ja ću dati ovu zemlju.” Tako on izgradi žrtvenik tamo GOSPODINU koji mu se ukazao. ⁸Onda se on uputi od tamo k planini na istoku Betela, i postavi svoj šator, s Betelom na zapadu i Ajem na istoku; i tamo od izgradi oltar GOSPODINU i prizva ime GOSPODINOVO. ⁹Abram putovaše, nastavljajući prema Negebu.

12:4 “Abram izađe” Josip Flavije (*Antiq.* 1.8.1) kaže da je Abram otišao zbog toga što je njegova obitelj odbacila njegovu novu poruku o otkrivenome monoteizmu, što je bilo jedinstveno u Drevnome Bliskom Istoku.

▣ “Lot pođe s njim” Josip Flavije (*Antiq.* 1.8.1) kaže da je Abram posinio Lota zbog toga jer nije imao djece. Ovo je moguće još jedan primjer o Abramovu pokušaju da pomogne Bogu s Njegovim obećanjem o potomcima (usp. poglavlje 16). Uzimanje Lota (i isto tako svoga oca Teraha, usp. Post 11:31) izgleda kako krši YHWH-inu uputu iz Knjige Postanka 12:1c.

▣ “sedamdeset i pet godina star” Ljudi spomenuti prije u Knjizi Postanka (poglavlja 4 - 9) živjeli su do krajnjih godina starosti. Nije izvjesno zašto:

1. grijeh nije pokvario Zemlju
2. godine su bile računane različito
3. književni simbolizam (kao pred-potopni kraljevi Sumera).

Koji god razlog bio, Abram je ipak bio “mlad” muškarac.

Kad se uspoređuje ovaj stih s Djelima apostolskim 7:4 i Knjigom Postanka 11:32, postoji izgleda šezdeset godina razilaženja. Međutim, Abram vjerojatno nije popisan kao prvi sin ne zbog starosti, nego radije zbog glasovitosti (usp. *Hard Sayings of the Bible*, str. 49). Često suvremeni tumači postupaju s drevnim hebrejskim tekstom i kulturom kao da su to naši vlastiti. Njihovo viđenje “ispravne” povijesti i naše nije isto. Jedna nije bolja od druge, nego jednostavno različita.

▣ “Haran” U Knjizi Postanka 11:26 “Haran” (BDB 248) je Terahov sin koji je umro u Uru. Ovdje je to grad (BDB 357) na sjeverozapadu. Oba grada i Ur i Haran bila su središta štovanja boga /boginje Mjeseca, *Sina*. Ime znači “ceste” (BDB 357) u sumerskome i, stoga, to je bila vjerojatno glavna trgovačka ruta (Niniva, Karkemiš do Damaska). U Postanku 48:7 Jakov kaže da je on došao iz “Padana” (BDB 804), što također znači “ceste” i to može biti još jedan način označavanja Harana u Aramu ili Siriji (usp. Pnz 26:5). To je također moguće i “grad od Nahora” (usp. Post 24:10) iz kojeg je Jakov dobio svoju ženu Rebeku, sestru Labana.

POSEBNA TEMA: ŠTOVANJE MJESECA

Štovanje Mjeseca bila je najraširenija mitologija Drevnoga Bliskog Istoka započevši sa *Sumerom*. Postojala su oba vida mita i muški i ženski. Prvotno Mjesec je proizašao iz silovanja boginje žitarica, *Ninlil* od *Enlila*, boga neba. *Enlil* je bio izbačen iz panteona i osuđen na podzemlje zbog svoga djela, ali kad je *Ninlil* bila pronađena ona je bila s djetetom koje mu je ona pridružila. Djetetu, imenom *Sin*, bilo je dopušteno penjati se na nebo svake noći.

Štovanje Mjeseca obilježeno je različitim etapama:

1. novi Mjesec – *Asimabbbar*
2. mladi Mjesec – *Sin*
3. puni Mjesec – *Nanaa* (sumerska “iluminacija” od *En-su*, “gospodar mudrosti”).

Ova imena u osnovi znače “mudar gospodar” (tj. *Suen*) ili “iluminacija” (*Nanaa*), štovani u Uru Kaldejskome. Samo je mjesto često bilo nazivano gradom Nannar. Par plodnosti bio je štovan u ziguratima (široke piramide s ravnim vrhovima) smještenima u gradu. Bog Sunca (*Šamaš*) bio je prvorođenac para i kasnije *Ereškigal* (Kraljica Podzemlja) i *Nanna* (Kraljica Neba /nebeskoga svoda).

Kult je bio proširen diljem Drevnoga Bliskog Istoka, ali glavna središta štovanja bila su:

1. Ur
2. Haran
3. Tema
4. Kanaan
5. Meka.

Načelno ova je mitologija složenica naglasaka plodnosti i astralnoga štovanja.

SZ odbija astralno štovanje (usp. Pnz 4:19; 17:3; 2. Kr 21:3.5; 23:5; Jer 8:2; 19:13; Sef 1:5) i štovanje plodnosti (tj. *Baal* i *Ašera*, ugaritski spjevovi). Hebreji, izvorno nomadi, bili su vrlo pozorni u otporu prema štovanju Mjeseca jer je općenito štovanje Mjeseca bila osobina nomadskih naroda koji su putovali noću, dok je Sunce bilo mnogo više štovano od sjedilačkih ili poljodjelskih naroda. Na kraju nomadi su se ustalili i onda je astralno štovanje općenito postalo poteškoćom.

12:5 “Abram” Ovo ime (BDB 4) znači “uzvišeni otac”, “uzvisitelj oca”, ili “uzvišen je moj otac”. Vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 11:26.

▣ **“Saraju” [Saraja]** Značenje ovoga oblika imena Abramove žene je neizvjesno (BDB 979, KB 1354). Novi oblik iz Knjige Postanka 17:15 znači “plemenita gospođa” ili “princeza” (BDB 979 II, KB 1354 II, usp. Suci 5:29; 1. Kr 11:3; Iz 49:23).

▣ **“osobe koje su oni stekli u Haranu”** “Stekli” znači “učinili /stvorili” (BDB 793). Židovski misticizam (*Kabala*) kaže da je Abram stvorio ljude magijom kako bi pokazao Božju snagu. Rabini kažu kako to upućuje na obraćenike iz Abramova propovijedanja, ali u okviru to upućuje na dovođenje robova i sluga, kao i njihove djece.

▣ **“zemljom Kanaana”** Pojam "Kanaan" (BDB 488) izvorno upućuje na Hamova sina (jedan od sinova Noe, usp. Post 9:18.22.25.27; 10:15). Dio područja što su osvojili njegovi potomci preuzelo je ovo ime. To bi moralo značiti “niska zemlja” kao oprečje “visokoj zemlji” (niski brežuljci), prema tome, to označava obalnu ravnicu od Egipta do Sidona u Feniciji. Međutim, nakon što su se Feničani ustalili na jugozapadnoj obali, upravo sjeverno od Egipta, to je postalo oznakom obalnoga područja sjeverno od Filisteje. Dok su u njega provalili Hebreji u Knjizi o Jošui ovo je moralo upućivati na zemlju s obje strane rijeke Jordan. Zemlja Kanaan imala je oko 100 milja obalne zemlje i njena najdulja strana bila je oko 180 milja duga a širina je varirala od 20 do 120 milja.

12:6 “Šekema” [Šekem] Ime (BDB 1014) znači “lopatica”. Ovaj grad smješten je između planine Ebal i planine Gerizimo. To je mjesto nekoliko važnih pojava: (1) blagoslov i prokletstvo Saveza (usp. Pnz 11:29-30; Jš 8:30-35); (2) zavjetna obnovljena služba (usp. Jš 24); (3) mjesto susreta između Roboama (Salomonova sina) i Jeroboama (vođa radova na sjeveru) nakon Salomonove smrt, što je ishodilo u raskolu između Jude i Izraela (922. g.pr.Kr.).

▣ **“hrasta More”** “More” znači učitelj (BDB 435). Stabla su imala oznaku svetih mjesta za semitski narod. Ovo je vjerojatno bilo mjesto kanaanskoga žrtvenika ili proročišta (usp. Post 35:4; Pnz 11:30; Suci 9:37). Stablo je smrdljika /terpentinovo stablo (BDB 18, "veliko stablo"), moguće hrast (usp. LXX). Dobar izvor za obavijest o biljkama i životinjama spomenutima u Bibliji je UBS-ov, *Fauna and Flora of the Bible*, drugo izdanje.

▣ **“Kanaanci bijahu onda u zemlji”** Ovo je od većine komentatora, čak i od Ibn Ezre, viđeno kao kasniji dodatak, ali gledano u svjetlu Knjige Postanka 9, to podrazumijeva da je zemlja bila nastanjena potomcima Kanaana.

POSEBNA TEMA: PRED-IZRAELSKI STANOVNICI PALESTINE

A. Postoji nekoliko popisa ljudi:

1. Knjiga Postanka 15:19-21 (10):

a. Kenijci	d. Hetiti	g. Amorejci	j. Jebusejci
b. Kenižani	e. Perišani	h. Kanaanci	
c. Kadmonci	f. Refaimci	i. Girgašani	

2. Knjiga Izlaska 3:17 (6):

a. Kanaanci	d. Perišani
b. Hetiti	e. Hivijci
c. Amorejci	f. Jebusejci

3. Knjiga Izlaska 23:28 (3):

a. Hivijci
b. Kanaanci
c. Hetiti

4. Ponovljeni zakon 7:1 (7):
a.	Hetiti	d.	Kanaanci	g.	Jebusejci
b.	Girgašani	e.	Perižani		
c.	Amorejci	f.	Hivijci		
5. Knjiga o Jošui 24:11 (7):
a.	Amorejci	d.	Hetiti	g.	Jebusejci
b.	Perižani	e.	Girgašani		
c.	Kanaanci	f.	Hivijci		

B. Podrijetlo imena je nejasno zbog pomanjkanja povijesnog podatka. Knjiga Postanka 10:15-19 uključuje nekoliko srodnih Kanaanu, sinu Hama.

C. Kratki opisi iz najduljeg popisa u Knjizi Postanka 15:19-21:

1. Kenijci
  - BDB 884
  - ne-Izraelci
  - imena srodna s "izmišljač" ili "kovač", što može upućivati na obradu kovina ili glazbu (usp. Post 4:19-22)
  - povezano s područjem Sinaja sjeverno prema Hebronu
  - ime povezano s Jitrom, Mojsijevim tastom (usp. Suci 1:16; 4:11)
2. Kenižani
  - BDB 889
  - srodnici Židova
  - klan Edoma (usp. Post 15:19)
  - živjeli u Negebu
  - moguće stopljeni u Judu (usp. Br 32:12; Jš 14:6.14)
3. Kadmonci
  - BDB 870 II
  - ne-Izraelci, moguće potomak Jišmaela (usp. Post 25:15)
  - ime srodno s "istočnjak"
  - živjeli u Negebu
  - moguće se odnosi na "čovjek s istoka" (usp. Job 1:3)
4. Hetiti
  - BDB 366
  - ne-Izraelci
  - potomak Heta
  - iz Kraljevstva Anatolije (Mala Azija, Turska)
  - bili prisutni vrlo rano u Kanaanu (usp. Post 23; Jš 11:3)
5. Perižani
  - BDB 827
  - ne-Izraelci, moguće Huriti
  - živjeli u šumovitome području Jude (usp. Post 34:30; Suci 1:4; 16:10)
6. Refaimci
  - BDB 952
  - ne-Izraelci, moguće divovi (usp. Post 14:5; Br 33:33; Pnz 2:10-11.20)
  - živjeli na istočnoj obali Jordana (usp. Post 15:20; Jš 12:4; 13:12; Pnz 2:8-11.20; 3:13) ili zapadnoj obali (usp. Jš 15:8; 17:15; 2. Sam 5:18.22; 23:13; 1. Ljet 20:4)
  - loza ratnika /junaka
7. Amorejci
  - BDB 57
  - sjeverno-zapadna semitska skupina naroda od Hama (usp. Post 10:16)
  - postali općenita oznaka za stanovnike Kanaana (usp. Post 15:16; Pnz 1:7; Jš 10:5; 24:15; 2. Sam 21:2)
  - ime može značiti "zapad"
  - ISBE, tom 1, str. 119, kaže da pojam obilježava:
    - a. stanovnike Palestine općenito
    - b. žitelje brdovite zemlje kao oprečje primorskoj ravnici
    - c. posebnu skupinu ljudi sa svojim vlastitim kraljem
8. Kanaanci
  - BDB 489
  - od Hama (usp. Post 10:15)
  - općenito oznaka svih plemena u Kanaanu zapadno od Jordana

9.	Girgašani	- značenje Kanaana neizvjesno, moguće “trgovac” ili “crveno-purpurna boja” - kao skupina ljudi obitavali su diljem primorske ravnice (usp. Br 13:29) - BDB 173 - od Hama (usp. Post 10:16) ili barem “od sina [tj. iz zemlje] Kanaana”, ISBE, tom 2, str. 1232)
10.	Jebusejci	- BDB 101 - od Hama (usp. Post 10:16) - iz grada Jebusa /Šalema /Jeruzalema (usp. Jš 15:63; Suci 19:10) - Knjiga Ezekielia 16:3.45 tvrdi da su bili miješana rasa od Amorejaca i Hetita
11.	Hivijci	- BDB 295 - od Hama (usp. Post 10:17) - LXX ih prevodi kao Horijci (usp. Post 34:2; 36:20-30; Jš 9:7) - moguće od hebrejske riječi “pećina”, dakle obitavaoci pećina - živjeli su u brdovitim krajevima Libanona (usp. Jš 11:3; Suci 3:3). U 2. Knjizi o Samuelu 24:7 popisani su odmah do Tira i Sidona.

12:7 “GOSPODIN se ukaza” Ovo je uobičajeni GLAGOL “vidjeti” (BDB 906) upotrijebljen u posebnome smislu (tj. fizički vidljiv pojavak Božanstva, usp. Post 12:7 [dva puta]; 17:1; 18:1; 26:2.24; 35:1.9; 48:3). U Knjizi Postanka 12:1 YHWH govori Abram, ali ovdje On se pojavljuje! Često se YHWH pojavljivao u obliku “Anđela GOSPODNJEG”.

POSEBNA TEMA: ANĐEO GOSPODNJI

Očito da Božanstvo u SZ-u objavljuje Sâmo Sebe fizički u ljudskome obliku. Pitanje do kojeg trinitarijanci dolaze jeste koja Osoba Trojstva ispunjava ovu ulogu. Budući da su Bog Otac (YHWH) i Njegov Duh dosljedno netjelesni, čini se mogućim predložiti kako su ova ljudska očitovanja pred-utjelovljeni Mesija.

Kako bi prikazali poteškoće na koje pojedinac nailazi u pokušaju poistovjećivanja teofanije s anđelima sastavljena je sljedeća lista objašnjenja:

1. Anđeo Gospodnji kao anđeo
  - a. Knjiga Postanka 24:7.40
  - b. Knjiga Izlaska 23:20-23; 32:34
  - c. Knjiga Brojeva 22:22
  - d. Knjiga o Sucima 5:23
  - e. 2. Knjiga o Samuelu 24:16
  - f. 1. Knjiga Ljetopisa 21:15-30
  - g. Knjiga proroka Zaharije 1:12-13
2. Anđeo Gospodnji kao teofanija:
  - a. Knjiga Postanka 16:7-13; 18:1 - 19:1; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16
  - b. Knjiga Izlaska 3:2.4; 14:19 (13:21)
  - c. Knjiga o Sucima 2:15; 6:22-24; 13:3-23
  - d. Knjiga proroka Hošee 12:3-4
  - e. Knjiga proroka Zaharije 3:1-5.

▣ **“Tvome potomstvu Ja ću dati ovu zemlju”** Ovo je bilo veliko obećanje za Abrahamove potomke (doslovno "sjeme", usp. Post 13:15; 15:18), ali Pavao je vidio JEDNINU “sjeme” kao upućivanje na Mesiju (usp. Gal 3:16).

▣ **“Tako on izgradi žrtvenik tamo”** Ovi su žrtvenici bili načini slavljenja posebnih događaja ili pojavaka (tj. 8:20; 13:18; 22:9; 26:25; 33:20; 35:7; Izl 17:15; 24:4; Jš 8:30; Suci 6:24; 21:4; 1. Sam 7:17; 14:35; 2. Sam 24:25). Žrtvovanje je bio način izražavanja na vidljiv način nečijega osjećaja Božje prisutnosti, skrbi, i opskrbe. Vidljiva žrtva postala je nevidljiva u dimu i podizanju k Bogu.

12:8 “Betela” [Betel] Ovo znači “kuća Božja” (BDB 110). Iz 28:19 učimo da je to mjesto izvorno bilo zvano Luz sve do Jakovljeva vremena. Ovo kasnije ime i zadnji izričaj u Knjizi Postanka 12:6 podrazumijeva kako je ovo izvješće bilo

objavljeno kasnije i moglo je postojati za razdoblje kao usmena predaja. Točno vrijeme, osoba, i metodologija sadržaja SZ-nih Knjiga neizvjesno je. Vidjeti Uvod u Knjigu Postanka, točka 1A, D. 1.

▣ **“prizva ime GOSPODINOVO”** Kad se usporedi ovaj stih i 4:26 s Knjigom Izlaska 6:7, izgleda kako postoji suprotivost. Međutim, moguće je ime bilo izvorno korišteno bez razumijevanja njegove pune zavjetne važnosti. Ovaj izričaj podrazumijeva okolnost štovanja /obreda (usp. Post 4:26; 12:8; 13:4; 21:33; 26:25).

POSEBNA TEMA: “IME” YHWH

Uporaba “Ime” kao zamjena za Sâmoga YHWH-u usporedno je s uporabom Knjige Izlaska 23:20-33 za “anđeo”, koji je rekao: “Moje Ime je u Njemu”. Ova ista zamjena može se vidjeti u uporabi izričaja “Njegova slava” (npr. Iv 1:14; 17:22). Sve su to pokušaji ublažavanja osobne antropomorfičke prisutnosti YHWH (usp. Izl 3:13-16; 6:3). YHWH je zasigurno govorio u ljudskim pojmovima, ali isto je tako bilo znano kako je On duhovno prisutan kroz čitavo Stvorenje (usp. 1. Kr 8:27; Ps 139:7-16; Jer 23:24; Djela 7:49 navode Iz 66:1).

Postoji nekoliko primjera “Imena” što predstavljaju YHWH-inu Božansku sržnost i osobnu prisutnost:

1. Ponovljeni zakon 12:5; 2. Knjiga o Samuelu 7:13; 1. Kraljevima 9:3; 11:36
2. Ponovljeni zakon 28:58
3. Psalam 5:11; 7:17; 9:10; 33:21; 68:4; 91:14; 103:1; 105:3; 145:21
4. Knjiga proroka Izaije 48:9; 56:6
5. Knjiga proroka Ezekiel 20:44; 36:21; 39:7
6. Knjiga proroka Amosa 2:7
7. Evanđelje po Ivanu 17:6.11.26.

Zamisao “zazivanja” (tj. štovanja) Imena YHWH jasno je vidljiva u Knjizi Postanka:

1. 4:26, Šetova loza
2. 12:8, Abraham
3. 13:4, Abraham
4. 16:13, Hagara
5. 21:33, Abraham
6. 26:25, Izak

i u Knjizi Izlaska:

1. 5:22-23, govori u Tvoje Ime
2. 9:16, pokaži Moje Ime diljem sve Zemlje (usp. Rim 9:17)
3. 20:7, ne uzimaj Ime GOSPODINA tvoga Boga uzalud (usp. Lev 19:12; Pnz 5:11; 6:13; 10:20)
4. 20:24, gdje Ja uzrokuje da Moje Ime bude zapamćeno (usp. Pnz 12:5; 26:2)
5. 23:20-21, anđeo (“budući je Moje ime u njemu”)
6. 34:5-7, Mojsije se pozvao na (ili “zazvao”) Ime Gospodina. Ovo je jedan od pregršta tekstova što opisuje YHWH-inu narav (usp. Neh 9:17; Ps 103:8; Joel 2:13).

Znajući nekoga po imenu podrazumijeva prisnost (usp. Izl 33:12); Mojsije poznaje YHWH-ino Ime a u 33:17, YHWH poznaje Mojsijevo ime. To je okvir gdje Mojsije želi vidjeti Božju slavu (usp. Izl 33:18), ali Bog mu dozvoljava vidjeti “Njegovu dobrotu” (Izl 33:19), što je usporedno s “Ime” (stih 19).

Izraelci su morali uništiti “imena” kanaanskih bogova (usp. Pnz 12:3) i pozvati se na Njega (usp. Pnz 6:13; 10:20; 26:2) na posebnome mjestu gdje On uzrokuje prebivanje Svoga Imena (usp. Izl 20:24; Pnz 12:5.11.21; 14:23.24; 6:2.6.11; 26:2).

YHWH ima sveopću svrhu uključivanjem Svoga Imena:

1. Knjiga Postanka 12:3
2. Knjiga Izlaska 9:16
3. Knjiga Izlaska 19:5-6
4. Ponovljeni zakon 28:10.58
5. Knjiga proroka Miheja 4:1-5.

▣ **“Ajem” [Aj]** Ovo je značilo “hrpa kamenja” (BDB 743) i bilo je mjesto, ili moguće ruševine mjesta, u blizini Betela. **12:9 “putovaše”** Ovo doslovno znači “postaviti šatorske kolce” (BDB 652, KB 704, *Qal* IMPERFEKT). To odražava nomadski Abramov život, kao što čini “postavi svoj šator” u Knjizi Postanka 12:8.

▣ **“Negebu” [Negeb]** Ovo znači “jug” (BDB 616, usp. Post 13:1.3). To nije pustinja, nego suha zemlja koja nema pašu u određeno vrijeme godine.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:10-16

¹⁰Sad tamo bijaše glad u zemlji; tako Abram side u Egipat kako bi privremeno prebivao tamo, jer glad bijaše žestoka u zemlji. ¹¹Dogodi se kad on dođe blizu Egipta, da on reče Saraji svojoj ženi: “Vidi sad, ja znam da si ti prelijepa žena; ¹²i kad će te Egipćani vidjeti, oni će reći: ‘Ovo je njegova žena’; i oni će me ubiti, ali tebe će ostaviti živu. ¹³Molim reci da si ti moja sestra tako da može biti dobro sa mnom zbog tebe, i da mogu živjeti radi tebe.” ¹⁴Dogodi se kad Abram uđe u Egipat, Egipćani vidješe da žena bijaše vrlo lijepa. ¹⁵Faraonovi namjesnici vidješe nju i pohvališe je faraonu; i žena bijaše uzeta u faraonovu kuću. ¹⁶Stoga on postupao s Abramom dobro zbog nje; i dade mu ovaca i volova i magaraca i muške i ženske slugе i magarica i deva.

12:10 “glad” Ovo je doslovno “prazan trbuh” (BDB 944). Bog je iskušavao Abramovu vjeru. On je podbacio (usp. Post 12:12-13)! Biblija pokazuje ljude, ratove i sve. Abraham nije poseban; YHWH je poseban!

12:11 Žene patrijarha bile su lijepe (usp. Post 12:11; 24:16; 26:7), ali jalove, žene. YHWH je pokazao Svoju silu, prisutnost, i svrhu dopuštajući svakoj od njih roditi potomke. To je bio Njegov način pokazivanja da je poviješću Izraela upravljao On, a ne ljudski naraštaji ili planiranje.

12:12 “oni će me ubiti” Bog je obećao kako će ga učiniti velikim narodom, ali ovdje on pokušava zaštititi samog sebe na račun svoje žene. U poglavlju 20 on je ponovio svoje djelovanje a u poglavlju 26 njegov sin učinio je to isto.

POSEBNA TEMA: SOTONSKE NAKANE OSUJEĆIVANJA MESIJANSKE LOZE U KNJIZI POSTANKA

- A. Kajinova pobuna, Knjiga Postanka 4
- B. Miješanje ljudskih i anđeoskih loza, Knjiga Postanka 6
- C. Pobuna na Babilonskoj kuli, Knjiga Postanka 11
- D. Abramovo davanje Saraje faraonu, Knjiga Postanka 12
- E. Rođenje Jišmaela s Hagarom (Sarinom sluškinjom), Knjiga Postanka 16
- F. Abramovo davanje Sare Abimeleku, Knjiga Postanka 20
- G. Žrtvovanje Izaka, Knjiga Postanka 22
- H. Suparništvo između Ezava i Jakova, Knjiga Postanka 25; 32
- I. Izakovo davanje njegove žene Abimeleku, Knjiga Postanka 26
- J. Lukavština i suparništvo Labana, Knjiga Postanka 29 - 31
- K. Jakovljevo udruživanje sa Šekemom, Knjiga Postanka 34
- L. Suparništvo između Jakovljeve djece, Knjiga Postanka 37
- M. Judina nevjera i promiskuitet povezan s Tamarom, Knjiga Postanka 38

12:13 “Molim reci da si ti moja sestra” Ovo nam izgleda strano, ali: (1) oni su bili polubrat i polusestra (tj. isti otac, usp. Post 20:12) i (2) iz Pločica iz Nuze učimo da su ovi običaji ženidbe unutar obitelji bili uobičajeni u hurijjskome višem društvu ili (3) uobičajeno je bilo žene drukčije zvati “sestre” (kao u Egiptu i Pjesmi nad pjesmama 4:9.10.12; 5:1.2).

12:15 “Faraonu” [faraon] Ovaj naslov (BDB 829) koristio se o egipatskim kraljevima od osamnaeste dinastije nadalje. Etimologija egipatske riječi je “velika kuća”.

12:16 “dade mu” Abramovo bogatstvo nije sve došlo od faraona (usp. Post 12:5b).

▣ Iako su ovce i stoka, kao i magarci, bili uobičajena domaća imovina i izvor zdravlja u drevnome svijetu (tj. Abram je dao cijenu miraza za Saraju), deve nisu šire bile udomaćene do kasnijega vremena (tj. kraj drugoga tisućljeća pr.Kr.). Postoji neki arheološki dokaz za udomljavanje deva ranije u drugome tisućljeću pr.Kr. u Mezopotamiji, ali samo za elitnu klasu (vidjeti R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, str. 311).

Također u ovome stihu zabilježite kako su robovi i sluge bili popisani s imovinom (usp. Post 20:14; 26:14; 30:43; 32:5)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:17-20

¹⁷Ali GOSPODIN udari faraona i njegovu kuću s velikim pošastima zbog Saraje, Abramove žene. ¹⁸Onda faraon pozva Abrama i reče: “Što je to što si mi ti učio? Zašto mi nisi rekao da je ona tvoja žena? ¹⁹Zašto si rekao: ‘Ona je moja sestra’, tako da je ja uzeh za svoju ženu? Sad onda, ovdje je tvoja žena, uzmi je i idi.” ²⁰Faraon naredi svojim ljudima glede njega; i oni ga otpratiše, s njegovom ženom i svime što pripadaše njemu.

12:17 “velikim pošastima” Ove su pošasti očito bile povezane sa Sarajinom zaštitom. U Knjizi Postanka 20:18 to upućuje na “zatvorene maternice” Abimelekovih žena. GLAGOL “udari” (BDB 619, KB 668, *Piel* IMPERFEKT) istoga je korijena kao “pošasti” (BDB 619), što je bio gramatički put pojačavanja.

▣ **“zbog Saraje”** Ovo je “riječima od”. Rashi kaže da je ona naručila anđela da ju zaštiti. Očevidno je ona obavijestila faraona o situaciji (usp. Post 12:18).

12:18 Pošast je očevidno povezana s fizičkom /seksualnom zaštitom Saraje. Pitanje je kako je faraon znao razlog za pošast:

1. YHWH mu je to otkrio
2. egipatski mudri ljudi (usp. Izl 7:11.22; 8:7)?
3. sama Saraja.

Ovo može biti još jedan primjer, kao Knjiga proroka Daniela 4 ili magi iz NZ-a, gdje Bog govori ne-Židovima kako bi otkrio Svoje svrhe.

12:19-20 Abramov odlazak iz Egipta nije bio zahtjev, nego zapovijed:

1. “uzmi” - BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
2. “idi” - BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
3. “Faraon naredi svojim ljudima” - BDB 845, KB 1010, *Piel* IMPERFEKT
4. “otpratiše ga” - BDB 1018, KB 1511, *Piel* IMPERFEKT.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je ovaj Savez toliko važan? Tko je uključen u njega? Odredite njegove pojmove.
2. Je li Abram odmah ispunio svoj dio? Kako je Božja milost vidljiva u ovome poglavlju?
3. Je li Terah bio mrtav kad je Abram napustio Haran?
4. Kako je Bog iskušavao Abrama u ovome poglavlju? Je li on prošao ispit?

POSTANAK 13

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Abram i Lot	Abram baštini Kanaan	Abram i Lot	Abram i Lot se razdvajaju	Abram i Lot se razdvajaju
13:1	13:1-4		13:1-4	13:1-4
13:2-7		13:2-7		
	13:5-13		13:5-7	13:5-9
13:8-13		13:8-13	13:8-9	
			13:10-13	13:10-13
			Abram kreće prema Hebronu	
13:14-18	13:14-18	13:14-18	13:14-18	13:14-17
				13:18

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:1

¹Tako Abram ode iz Egipta u Negeb, on i njegova žena i sve što pripadaše njemu, i Lot s njim.

13:1 Abram se vraća iz Egipta u Negeb. Negeb znači suhi južni dijelovi Kanaana. On se naselio u ovo isto područje ranije (usp. Post 12:9) i vratit će se u njega ponovno u Knjizi Postanka 20:1. To je također područje gdje je živio Izak (usp. Post 24:62).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:2-7

²Sad Abram bijaše vrlo bogat u stadu, u srebru i u zlatu. ³On ode na svoje putovanje iz Negeba sve do Betela, do mjesta gdje njegov šator bijaše u početku, između Betela i Aja, ⁴do mjesta žrtvenika kojeg on izradi tamo prije; i tamo Abram zaza ime GOSPODINOVO. ⁵Sad Lot, koji je išao s Abramom, također imaše ovaca i stoke i šatore. ⁶I zemlja ih nije mogla uzdržavati dok su obitavali zajedno, jer njihova imanja bijahu tako velika da oni ne bijahu kadri ostati zajedno. ⁷I tamo bijaše svade između pastira Abramove stoke i pastira Lotove stoke. Sad Kanaanci i Perizani bijahu obitavali onda u zemlji.

13:2 Abram je bio bogat čovjek. Knjiga Postanka dokumentira dva izvora ovoga bogatstva:

1. njegova imanja iz Ura, 12:5
2. njegovo nagomilavanje bogatstva iz Egipta, 12:16.

U Drevnome Bliskom Istoku postojalo je nekoliko načina nagomilavanja i zadržavanja bogatstva:

1. dragocjene kovine
2. dragulji
3. odjeća
4. prehrambeni proizvodi
5. stado.

13:4 “Abram zaza ime GOSPODINOVO” Ovaj izričaj podrazumijeva posebnu vrstu okolnosti štovanja, vjerojatno uključujući žrtvovanje životinje (usp. Izl 20:24). Ovo je prva uporaba u Knjizi Postanka 4:26, ali ponavlja se u Postanku 12:8; 13:4; 21:33; 26:25. Vidjeti Posebnu temu u Postanku 12:8: “Ime” YHWH. Zbog paralelizma 1. Knjige Ljetopisa 16:8; Psalma 105:1; 116:17; i Knjige proroka Izaije 12:4, prizivanje na Ime također uključuje djela “slavljenja” ili “zahvaljivanja” YHWH-i. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:8: “Ime” YHWH.

Ovo “ime” (BDB 1027) predstavljalo je osobnu prisutnost Abrahamova Boga Saveza. Njegovo puno značenje neće biti poznato sve do Knjige Izlaska 3:13-16. Kao što je *Elohim* predstavljao “Stvoritelja”, YHWH je predstavljao činitelja Saveza, osobnoga, prisutnoga, obećavajućega Boga Seta i Šema. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

Abram se vratio svome prvome žrtveniku u Kanaanu (usp. Post 12:8).

13:6 Zemlja u južnome Kanaanu nije davala dovoljno godišnjih padalina kiša kako bi omogućila bujanje prirodnih pašnjaka. Trebalo je mnogo polja za održavanje jednoga stada. Uobičajeno je bilo dovoljno vlage od travnja do rujna za rast trave, ali od listopada do ožujka stada su se morala seliti na više pašnjake.

13:7 “Kanaanci i Perizani” Pojam “Kanaanac” je skupni pojam za žitelje Palestine, kao što su “Amorejci”. Neki su vidjeli razliku između ovih imena temeljeno na: (1) Perizanin može značiti “seljanin”, dok (2) Kanaanci upućuju na stanovnike obzidanih gradova. Ovo je jedino mjesto gdje su popisane ove dvije skupine kao jedini žitelji Palestine. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine. Za “Kanaanca” vidjeti bilješku u Postanku 12:6.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:8-13

⁸Tako Abram reče Lotu: “Molim neka ne bude svade između tebe i mene, niti između mojih pastira i tvojih pastira, jer mi smo braća. ⁹Nije li čitava zemlja pred tobom? Molim odvoji se od mene; ako *na* lijevo, onda ću ja ići na desno; ako *na* desno, onda ću ja ići na lijevo.” ¹⁰Lot podiže svoje oči i vidje dolinu Jordana, što bijaše dobro navodnjena svugdje – *ovo bijaše prije* negoli je GOSPODIN uništio Sodomu i Gomoru – kao vrt GOSPODINOV, kao zemlja Egipta kad idete u Soar. ¹¹Tako Lot odabra za sebe svu dolinu Jordana, i Lot krene prema istoku. Tako se oni razdvojiše jedan od drugoga. ¹²Abram se naseli u zemlji Kanaan, dok se Lot naseli u gradovima doline, i preseli svoje šatore sve do Sodome. ¹³Sad ljudi Sodome bijahu pokvareni neizmerno i grješnici protiv GOSPODINA.

13:8-9 “Molim neka ne bude svade” Postoje nizovi gramatičkih posebnosti što opisuju ovaj razgovor:

1. molim neka ne bude svade (BDB 937) - BDB 224, KB 243, *Qal* JUSIV, Knjiga Postanka 13:8
2. molim odvoji se od mene - BDB 825, KB 962, *Niphal* IMPERATIV, Knjiga Postanka 13:9
3. ja ću ići na desno - BDB 412, KB 415, *Hiphil* KOHORTATIV
4. ja ću ići na lijevo - BDB 970, KB 1332, *Hiphil* KOHORTATIV.

Iznenadujuće je da Abram (stariji i bogatiji) dopušta Lotu odabrati, budući je Kanaan bio označen od YHWH kao Njegov poseban dar Abram. YHWH je upotrijebio Lotovu pohlepu da ga pobudi na odabir istočne strane Jordana.

Jedino kasnije kad je Lot otišao a Abram ostao u Kanaanu YHWH mu se ponovno ukazao.

13:8 “braća” Ovdje je ova riječ (BDB 26) upotrijebljena u smislu rođaka (usp. Post 14:14.16; 29:12.15).

13:10 “podize svoje oči i vidje” Lot je odabrao na temelju vlastitoga interesa. Pokvarenost (usp. Post 13:13) mjesta nije ga odvrtila.

▣ **“ovo bijaše prije negoli je GOSPODIN uništio Sodomu i Gomoru”** Ovdje je još jedan urednički osvrt iz kasnijega događaja. Točno tko i kad je napisao ovo izvorno izvješće nepoznato je, ali izgleda kako je to bio jedan od svećenika koji je služio kao Mojsijev pisar i životopisac (tj. zabilježio je njegovu smrt [Pnz 34] i napravio osvrt o njemu, kao u Br 12:3).

▣ **“kao vrt GOSPODINOV, kao zemlja Egipta”** Rashi (rabin Srednjega vijeka) kaže kako je zemlja imala drveća kao Eden i raslinje kao Egipat. Ironije jeste da kao što je Eden bio mjesto osude, tako je također, bila Jordanska dolina!

▣ **“Soar”** Soar (BDB 858) je bilo jedno mjesto smješteno u Jordanskoj dolini (usp. Post 13:10), točno južno od Mrtvoga mora. Izvješće o njegovu imenu nađeno je u Knjizi Postanka 19:20-22, što je igra riječi za “malo” (BDB 859 I). To je bila oaza (usp. Josip Flavije, *Jewish Wars* 4.8.4).

Postoji nekoliko mjesta što su bila smještena u ovome području: (1) Sodoma; (2) Gomora; (3) Adma; (4) Sebojim; i (5) Soar /Bela. Ona su skupno nazvana “mjesta ravnice”. Sva osim Soara bila su uništena od Boga (usp. Pnz 29:22).

13:13 Stanovništvo Sodome opisano je na nekoliko negativnih načina:

1. zli - BDB 948, usp. Knjiga Postanka 2:9; 3:22; 6:5; 8:21; 37:33; 38:7
2. grješnici - BDB 308, usp. Knjiga Brojeva 16:38; 32:14
3. protiv Gospodina
4. neizmjereno pokvareni.

Međutim, tekst ne navodi točno kako. Izvješće poglavlja 19 daje nam uvid u njihovo zlo.

Knjiga Brojeva 1 i 2 “*hendiadys*”, što su često kombinirani u prijevodima kao “zli grješnici”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:14-18

¹⁴GOSPODIN reče Abram, nakon što se Lot odvojio od njega: “Sad podigni svoje oči i pogledaj s mjesta gdje jesi, prema sjeveru i prema jugu i prema istoku i prema zapadu; ¹⁵jer svu zemlju što vidiš, Ja ću dati tebi i tvojim potomcima zauvijek. ¹⁶Ja ću učiniti tvoje potomke kao prah zemaljski, tako da ako itko može prebrojiti prašinu zemaljsku, onda će tvoji potomci također moći biti prebrojeni. ¹⁷Ustani, prodi zemljom kroz njenu duljinu i širinu; jer Ja ću je dati tebi.” ¹⁸Onda Abram pomakne svoje šatore i dođe i zadrži se kod hrastova Mamre, što su u Hebronu, i tamo on izgradi žrtvenik GOSPODINU.

13:14 “GOSPODIN reče Abram, nakon što se Lot odvojio od njega” Možda ovo ispunjava uvjete Knjige Postanka 12:1. Abram se pokrenuo otkrivenjem (“podigni svoje oči”, BDB 669, KB 724, *Qal* IMPERATIV; “pogledaj”, BDB 906, KB 1157, *Qal* IMPERATIV); Lot svojim interesom (usp. Post 13:10).

13:15 “svu zemlju ... zauvijek” Moraju biti zapamćene dvije stvari u ovoj izjavi: (1) Božji Savez je uvijek uvjetovan na ljudskom odazivu u vjeri (tj. Pnz 11:31-32; 28:36.63-68; 30:19-20) i (2) hebrejski pojam “zauvijek” (*olam*) mora biti tumačen u okviru (vidjeti NIDOTTE, tom 4, str. 1252-1253). On ne znači uobičajeno “zauvijek” u suvremenome engleskom smislu pojma. Vidjeti Posebnu temu dolje: Zauvijek (*olam*) slijedeći Posebnu temu dolje: Savez.

Ovo je srce pitanja danas o Židovima koji su imali biblijsko pravo u Palestini. Ja sam zadivljen knjigama:

1. *Israel in Prophecy* od Williama Hendricksena
2. *Whose Promised Land? The Continuing Crisis Over Israel and Palestine* od Colina Chapmana.

POSEBNA TEMA: ZAUVIJEK ('*olam*)

Etimologija hebrejskoga pojma 'olam, אָלָם (BDB 761) je neizvjesna (NIDOTTE, tom 3, str. 345). Korišten je u nekoliko značenja (uobičajeno određenih okvirom). Sljedeće su samo izdvojeni primjeri:

1. drevno:
  - a. ljudi, Knjiga Postanka 6:4; 1. Samuelova 27:8; Knjiga proroka Jeremije 5:15; 28:8
  - b. mjesta, Knjiga proroka Izaije 58:12; 61:4
  - c. Bog, Psalam 93:2; Izreke 8:23; Knjiga proroka Izaije 63:16
  - d. stvari, Knjiga Postanka 49:26; Job 22:15; Psalam 24:7.9; Knjiga proroka Izaije 46:9
  - e. vrijeme, Ponovljeni zakon 32:7; Knjiga proroka Izaije 51:9; 63:9.11
2. buduće vrijeme:
  - a. nečiji život, Knjiga Izlaska 21:6; Ponovljeni zakon 15:17; 1. Samuelova 1:22; 27:12
  - b. hiperbola za kralja, 1. Knjiga o Kraljevima 1:31; Psalam 61:7; Knjiga Nehemije 2:3
  - c. neprekidno postojanje:
    - (1) Zemlja, Psalam 78:69; 104:5; Propovjednik 1:4
    - (2) nebesa, Psalam 148:5
  - d. postojanje Boga:
    - (1) Knjiga Postanka 21:33
    - (2) Knjiga Izlaska 15:18
    - (3) Ponovljeni zakon 32:40
    - (4) Psalam 93:2
    - (5) Knjiga proroka Izaije 40:28
    - (6) Knjiga proroka Jeremije 10:10
    - (7) Knjiga proroka Daniela 12:7
  - e. Savez:
    - (1) Knjiga Postanka 9:12.16; 17:7.13.19
    - (2) Knjiga Izlaska 31:16
    - (3) Levitski zakonik 24:8
    - (4) Knjiga Brojeva 18:19
    - (5) 2. Knjiga o Samuelu 23:5
    - (6) Psalam 105:10
    - (7) Knjiga proroka Izaije 24:5; 55:3; 61:8
    - (8) Knjiga proroka Jeremije 32:40; 50:5
  - f. poseban Savez s Davidom:
    - (1) 2. Knjiga o Samuelu 7:13.16.25.29; 22:51; 23:5
    - (2) 1. Knjiga o Kraljevima 2:33.45; 9:5
    - (3) 2. Knjiga Ljetopisa 13:5
    - (4) Psalam 18:50; 89:4.28.36.37
    - (5) Knjiga proroka Izaije 9:7; 16:5; 37:35; 55:3
  - g. Božji Mesija:
    - (1) Psalam 45:2; 72:17; 89:35-36; 110:4
    - (2) Knjiga proroka Izaije 9:6
  - h. Božji zakoni:
    - (1) Knjiga Izlaska 29:28; 30:21
    - (2) Levitski zakonik 6:18.22; 7:34; 10:15; 24:9
    - (3) Knjiga Brojeva 18:8.11.19
    - (4) Psalam 119:89.160
  - i. Božja obećanja:
    - (1) 2. Knjiga o Samuelu 7:13.16.25; 22:51
    - (2) 1. Knjiga o Kraljevima 9:5

- (3) Psalam 18:50
- (4) Knjiga proroka Izaije 40:8
- j. Abrahamovo potomstvo i Obećana zemlja:
  - (1) Knjiga Postanka 13:15; 17:19; 48:4
  - (2) Knjiga Izlaska 32:13
  - (3) 1. Knjiga Ljetopisa 16:17
- k. Blagdani prema Savezu:
  - (1) Knjiga Izlaska 12:14; 17:24
  - (2) Levitski zakonik 23:14; 21:41
  - (3) Knjiga Brojeva 10:8
- l. vječna vječnost:
  - (1) 1. Knjiga o Kraljevima 8:13
  - (2) Psalam 61:7-8; 77:8; 90:2; 103:17; 145:13
  - (3) Knjiga proroka Izaije 26:4; 45:17
  - (4) Knjiga proroka Daniela 9:24
- m. ono što Psalmi kažu vjernici će činiti zauvijek:
  - (1) zahvaljivanje, Psalam 30:12; 79:13
  - (2) prebivanje u Njegovoj prisutnosti, Psalam 41:12; 61:4.7
  - (3) pouzdanje u Njegovo milosrđe, Psalam 52:8
  - (4) slavljenje GOSPODINA, Psalam 52:9
  - (5) pjevanje hvala, Psalam 61:8; 89:1
  - (6) izricanje Njegove pravde, Psalam 75:9
  - (7) slavljenje Njegovog Imena, Psalam 86:12; 145:2
  - (8) blagoslivljanje Njegovog Imena, Psalam 145:1
- 3. unatrag i unaprijed u vremenu ("od vječnosti do vječnosti"):
  - a. Psalam 41:13 (slavljenje Boga)
  - b. Psalam 90:2 (Sâm Bog)
  - c. Psalam 103:17 (dobrota GOSPODINOVA).

Upamtite, okvir određuje širinu značenja pojma. Vječni Savezi i obećanja su uvjetovani (tj. Jer 7). Kod svake uporabe SZ-a o ovoj veoma tečnoj riječi budite pozorni kod čitanja vaših suvremenih gledišta o vremenu ili vašoj NZ-noj sustavnoj teologiji. NZ su opće primjenjiva SZ-na obećanja.

POSEBNA TEMA: SAVEZ

SZ-ni pojam *berith* (BDB 136), savez, nije lako odrediti. Ne postoji odgovarajući GLAGOL u hebrejskome. Svi pokušaji izvođenja etimološke odredbe dokazali su se neuvjerljivima. Međutim, očito središte zamisli prisiljavalo je znanstvenike na preispitivanje uporabe riječi kako bi se pokušalo odrediti njezino djelatno značenje.

Savez je sredstvo kojim se jedan pravi Bog bavi Svojim ljudskim Stvorenjem. Zamisao Saveza, dogovorno, ili sporazuma ključna je za razumijevanje biblijskoga otkrivenja. Napetost između Božje suverenosti te ljudske slobodne volje jasno je vidljiva u zamisli Saveza. Neki su Savezi temeljeni isključivo na Božjoj naravi i djelovanjima:

1. stvaranje sâmo (usp. Post 1 - 2)
2. poziv Abrahama (usp. Post 12)
3. Savez s Abrahamom (usp. Post 15)
4. očuvanje i obećanje Noi (usp. Post 6 - 9).

Međutim, posebna narav Saveza zahtijeva odaziv:

1. vjerom Adam mora poslušati Boga i ne jesti sa stabla usred Edena
2. vjerom Abraham mora ostaviti svoju obitelj, slijediti Boga, i vjerovati u buduće potomstvo
3. vjerom Noa mora izgraditi veliku lađu daleko od vode i skupiti životinje
4. vjerom Mojsije mora izvesti Izraelce iz Egipta na goru Sinaj te primiti posebne smjernice za religijski i društveni život s obećanjima blagoslova i prokletstava (usp. Pnz 27 - 28).

Ova ista napetost koja uključuje Božji odnos prema ljudstvu naslovljena je u “Novome savezu”. Napetost može biti jasno vidljiva u usporedbi Knjige Ezekielia 18 s Ezekielom 36:27-37 (djelovanje JHWH). Je li Savez temeljen na Božjim milosrdnim djelima ili naređenome ljudskom odazivu? Ovo je goruće pitanje Staroga saveza i Novoga. Ciljevi oba su isti: (1) obnova zajedništva izgubljenog u Postanku 3 i (2) ustroj pravednog naroda koji odražava Božju narav.

Novi savez u Jeremiji 31:31-34 rješava napetost odstranjivanjem ljudskoga vršenja kao sredstva dobivanja prihvaćanja. Božji Zakon postaje unutarnja žudnja umjesto vanjskoga zakonskoga kôda. Cilj pobožnoga, pravednog naroda ostaje isti, ali mijenja se način. Palo čovječanstvo dokazalo je sebe neprikladnim biti Božjom odražavajućom slikom. Poteškoća nije bila Božji Savez, nego ljudska grješnost i slabost (usp. Rim 7; Gal 3).

Ista napetost između SZ-nih neuvjetovanih i uvjetovanih Saveza ostaje u NZ-u. Spasenje je potpuno besplatno u dovršenome djelu Isusa Krista, ali ono zahtijeva pokajanje i vjeru (oboje i početno i neprekidno). To je pravno proglašenje i poziv Kristo-sličnosti, izrična izjava prihvaćenosti te imperativ na svetost! Vjernici nisu spašeni zbog svoga djelovanja, nego pod poslušnošću (usp. Ef 2:8-10). Pobožno življenje postaje dokaz spasenja, ne sredstvo spasenja. Međutim, vječni život ima vidljive osobine! Ova je napetost jasno vidljiva u Poslanici Hebrejima.

13:16 “Ja ću učiniti tvoje potomke kao prah zemaljski” Ovdje je ponovno metaforičko obećanje (usp. Post 15:5; 22:17; 26:4; 28:14; Izl 32:13; Br 23:10) o sinu, obitelji, plemenu, i velikome narodu (YHWH također obećava blagosloviti Jišmaela, usp. Post 16:10; 17:20). Obećanje nije moralo biti kroz Lota; on je otišao! Abram vjeruje tome obećanju (usp. Post 15:6) i Pavao koristi ovo kao temelj za njegovo opravdanje milošću kroz vjeru u Poslanici Rimljanima 4:3 i Galaćanima 3:6.

U Knjizi Postanka Abraham prima mnoga obećanja od YHWH:

1. zemlja - 12:1-2; 13:14-15; 15:7.18; 17:8
2. sjeme /potomci - 12:2; 13:16; 15:5.18; 17:2.4-7.16.19; 22:17
3. Savez - 17:7.19.21
4. poseban blagoslov svih naroda kroz njega - 12:3; 18:18; 22:18; 26:4; 28:14.

Međutim, ovo nisu uvjetovana obećanja. Postoji naglasak na poslušnosti i djelovanjima glede njegova dijela, 12:1; 13:17; 17:1.23; 18:19; 22:16-18; 26:4-5 (vidjeti *Dictionary of Biblical Imagery*, str. 3). Abram ne počinje prvi korak, nego se on mora odazvati primjereno!

13:17 YHWH zapovijeda Abramom neka provjeri svoj novi dar:

1. “ustani” ili “idi” - BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV (idiomski, vidjeti bilješku dolje)
2. “prodi” - BDB 229, KB 246, *Hithpael* IMPERATIV (moguće zakonski zahtjev za vlasnika zemlje).

UBS *Handbook on Genesis* dobro ističe da je “ustani” kad se koristi u složenici s drugom zapovijedi:

“Ustani” ne znači da je Abram sjedio ili ležao kad mu je bilo zapovjedbena neka ide. U hebrejskome pojam ima retoričku funkciju kad se pojavljuje kao zapovijed slijedena drugom zapovijedi, pokazujući da je zapovijed važna i da osoba mora započeti odmah činiti ono što joj je zapovjedbena. Za druge primjere u Knjizi Postanka vidjeti 19:15; 21:18; 28:2” (str. 304).

▣ **“Ja ću je dati tebi”** Vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 13:15.

13:18 “hrastova Mamre” Sveto stablo /stabla (BDB 18) ponavljajuće su teme u ranome Izraelu (MNOŽINA u MT-u, ali JEDNINA u LXX-i i Pešiti):

1. veliko stablo na Moriji - 12:6; Ponovljeni zakon 11:30
2. veliko stablo kod Mamre - 13:18; 14:13; 18:1 (usp. Josip Flavije, *Antiq.* 1.10.4)
3. veliko stablo kod Šekema - 35:4; Knjiga o Sucima 9:6
4. veliko stablo kod Saananima – Knjiga o Jošui 19:33; Suci 4:11
5. veliko stablo kod Ofre – Knjiga o Sucima 6:11.19
6. veliko stablo kod Tabora – 1. Knjiga o Samuelu 10:3 (nije spomenuto kao žrtvenik)
7. BDB 18 je istoga mišljenja s BDB 781 u Knjizi Postanka 18:1.4.8. BDB 781 je o tome kako je /su posebno stablo /stabla Knjige Postanka 2 -3 nazvana (usp. Post 2:9.16.17; 3:1.2.3.6.8.11.12.17.22.24).

▣ **“Hebronu” [Hebron]** U ovo vrijeme to je bilo poznato kao Kirjat Arba (usp. Post 23:2; 35:27), što pokazuje da je ovo izvješće bilo pisano u kasnijem razdoblju nakon što je ime bilo promijenjeno od Izraelaca koji su provalili u njega.

▣ **“tamo on izgradi žrtvenik GOSPODINU”** Ovaj novi žrtvenik (često u području pred-postojanja kanaanskoga mjesta štovanja) ponavljajuća je tema Abramova privremenog obitavališta u Kanaanu (usp. Post 12:7; 13:18; 22:9). Ti žrtvenici vjerojatno uključuju žrtvovanje životinje, što je postalo osobina štovanja YHWH:

1. Abel - 4:4 4. Izak - 26:25
2. Noa - 8:20 5. Jakov - 33:20; 35:7
3. Abram - 13:18; 15:12-21 6. Job – Knjiga o Jobu 1:5.

Životinjska žrtvovanja nastavljena su u Izlasku (usp. Izl 12) i razvijena u Mojsijevskome Savezu (Lev 1 – 7; 16).

POSTANAK 14

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLJEDI MT)
rat kraljeva	Lotovo zarobljeništvo i izbavljenje	savez četiri istočna kralja	Abram izbavlja Lota	vojni pohod četiri kralja
14:1-12	14:1-4 14:5-12	14:1-12	14:1-7 14:8-12	14:1-12
14:13-16	14:13-16	14:13-16	14:13-16	14:13-16
Božje obećanje Abram			Melkisedek blagoslivlja Abrama	Melkisedek
14:17-24	14:17 Abram i Melkisedek 14:18-20	14:17-24	14:17-20	14:17-19 (19)
(19-20)	(19-20)	(19-20)		14:20
	14:21-24		14:21 14:22-24	14:21-24

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:1-12

¹I dogodi se u danima Amrafela kralja Šinara, Arioka kralja Elasara, Kedor-Laomara kralja Elama, i Tidala kralja Gojima, ²da oni zaratiše s Berom kraljem Sodome, i s Biršom kraljem Gomore, Šinabom kraljem Adme, i Šemeberom kraljem Sebojima, i kraljem Bele (to jest, Soara). ³Svi oni dođoše kao saveznici u dolinu Sidim (to jest, Slano more). ⁴Dvanaest godina oni su služili Kedor-Laomara, ali trinaeste godine oni se pobuniše. ⁵U petnaestoj godini Kedor-Laomar i kraljevi što bijahu s njim, dođoše i poraziše Refaimce u Ašterot Karnaimu i Zuzijce u Hamu i Emijce u ravnici Kirjatajimu, ⁶i Horiyce u njihovoj gori Seir, sve do El Parana, što je kod pustinje. ⁷Oni se okrenuše i dođoše u En Mišpat (to jest, Kadeš), i osvojiše svu zemlju Amalečana, i Amorejaca također, koji živješe u Haseson Tamaru. ⁸I kralj Sodome i kralj Gomore i kralj Adme i kralj Sebojima i kralj Bele (to jest, Soara) izadoše; i oni se rasporediše za bitku protiv njih u dolini Sidim, ⁹protiv Kedor-Laomara kralja Elama i Tidala kralja Gojima i Amrafela kralja Šinara i Arioka kralja Elasara – četiri kralja protiv pet. ¹⁰Sad dolina Sidim bijaše puna paklinskih jama; i kraljevi Sodome i Gomore pobjegoše, i oni upadoše u njih. Ali oni koji preživješe pobjegoše u brdovitu zemlju. ¹¹Onda oni uzeše sve bogove Sodome i Gomore i svu njihovu zalihu hrane, i odoše. ¹²Oni također uzeše Lota, Abramova nećaka, i njegova imanja i odoše, jer on bijaše živio u Sodomi.

14:1-12 Događaji opisani ovdje nepoznati su sadašnjoj povijesti, kao što su i imena kraljeva. Postojalo je mnogo nesuglasja o ovim imenima. Moguće da srodni skup tekstova klinastoga pisma osiguran od Britanskoga muzeja nazvanih “Tekstovi Kedor-Laomara” zapisuje isti događaj zbog sličnosti imena tri od četiri kralja, ali ovo je, isto tako, neizvjesno.

Dakle, što mi znamo?

1. Postoji “arheološki dokaz o naprednoj uljudbi (srednje brončano doba) u Transjordaniji, Negebu, i Sinaju u to vrijeme koja se iznenada urušila” (ZPEB, tom 1, str. 785). Ovaj rat odgovara sadašnjem dokazu.
2. Vojske su prolazile velike udaljenosti tijekom ovoga razdoblja (tj. drugo tisućljeće pr.Kr.) kako bi dobile plijen i nadzor.

Jedan primjer za pokazivanje ovoga stanja zbrke što je okruživala ovaj događaj uključuje “Arioka kralja Elasara”, koji može uputiti na:

1. Eri-Akua, kralja grada Larse (akadski), što je u središtu Babilona ili Asirije
2. satrapa Armenije (Elasar je armenski za Armeniju)
3. Kapadociju (iz Post Apokrifon u Svicima s Mrtvoga mora)
4. grad između Karkemiša i Harana (iz Pločica iz Mare).

Zbrka je očita. Ova imena nisu uobičajena ikojima pisanim izvorima. Slovanje imena mijenja se od jezika do jezika. Bolje je čekati dok ne bude više dokumentirane povijesti poznate iz ovoga razdoblja i poprišta. Kraljevi su mogli biti isto vrijeme i iz razdoblja Abrama (XIX. ili XVIII. st.pr.Kr.). Ali dopustite mi požuriti se spomenuti da imena odgovaraju zemlji (regiji na koju se odnose, Derek Kidner, *Genesis*, str. 30):

1. Amrafel – semitski miomiris
2. Ariok – hurijski miomiris
3. Kedor-Laomar – elamski miomiris
4. Tidal – hetitski miomiris.

14:2 Gradovi popisani (Sodoma, Gomora, Adma, Sebojim, i Bela /Soar) gradovi su smješteni u južnoj Arabiji, danas u regiji pokrivenoj južnim vrhuncem Mrtvoga mora.

▣ “**Berom ... Biršom**” *Jewish Study Bible* kaže da su ova dva imena simbolička za “zlo” (BDB 948) i “pokvarenost” (BDB 957, str. 34, također zabilježite od Dereka Kidnera, *Genesis*, str. 130). Ovo je nepodržano od BDB. To može biti načelno od njihove strane za potvrđivanje kako izvješće nije povijesno. Imena kraljeva su nepoznata iz povijesti.

14:3 “dolinu Sidim” Ova je lokacija nađena jedino u ovome poglavlju, Knjiga Postanka 14:3.8. Drevni prijevodi koriste izravni okvir (Post 14:10) za prijevod da je ona dio Jordanskoga tektonskog rova, gdje su proizvodi okaminskoga petroleja bili vidljivi na površini. Ovo je vjerojatno područje sada prekriveno južnim dijelom Mrtvoga mora.

14:4 Ovaj stih govori nam o razlogu pobune “gradova zaravni” (BDB 597, KB 632, *Qal* PERFEKT) protiv njihova mezopotamijskoga gospodara. Zauzvrat Kedor-Laomar je unovačio nekoliko drugih kraljeva Plodnoga Polumjeseca neka mu se pridruže u odmazdi.

14:5-7 Derek Kidner (*Genesis*, Tyndale OT Commentaries, str. 131) misli kako Knjiga Postanka 14:5-7, moguće Postanak 14:1-11, mogu biti iz povijesnoga spisa (kraljev zapis o vojnim pohodima) opisujući poraz “gradova zaravni” i njihove mjesne saveze. Ja isto mislim da je to moguće. To je “drukčije” od okolnih poglavlja.

14:5 “Refaimce ... Zuzijce ... Emijce” Vidjeti Posebnu temu dolje: Pojmovi korišteni za visoke /snažne ratnike ili skupine ljudi (divovi).

POSEBNA TEMA: POJMOVI KORIŠTENI ZA VISOKE /SNAŽNE RATNIKE ILI SKUPINE LJUDI (DIVOVI)

Ovi veliki /visoki /snažni ljudi nazvani su s nekoliko imena:

1. *Nefili* (divovi, BDB 658, KB 709) – Knjiga Postanka 6:4 (vidjeti Posebnu temu dolje: “sinovi Božji” u Knjizi Postanka 6); Knjiga Brojeva 13:33
2. *Refaimci* (divovi, BDB 952 II, KB 1274) – Knjiga Postanka 14:5; 15:20; Ponovljeni zakon 2:11.20; 3:11.13; Knjiga o Jošui 12:4; 13:12; 2. Samuelova 21:16.18.20.22; 1. Ljetopisa 20:4.6.8
3. *Zamzumijci* (BDB 273), *Zuzimci* (BDB 265, KB 266) – Knjiga Postanka 14:5; Ponovljeni zakon 2:20
4. *Emijci* (BDB 34) – Knjiga Postanka 14:5; Ponovljeni zakon 2:10-11
5. *Anakovci* (sinovi Anaka, dugovrati, BDB 778 I, KB 859 II) – Knjiga Brojeva 13:33; Ponovljeni zakon 1:28; 2:10-11.21; 9:2; Jošua 11:21-22; 14:12.15; 15:14; Suci 1:20.

Zabilježite kako Knjiga Postanka 14:5 spominje tri od ove skupine velikih muškaraca (usp. LXX, Vulgata). Pojam *Refain* također je korišten za one živuće u *Šeolu* (usp. Job 26:5; Ps 88:10-11; Iz 26:14.19).

POSEBNA TEMA: “sinovi Božji” U KNJIZI POSTANKA 6

- A. Postoji velika borba mišljenja o poistovjećivanju izričaja “sinovi Božji”. Postoje tri glavna tumačenja:
  1. izričaj upućuje na pobožnu Šetovu lozu (usp. Post 5)
  2. izričaj upućuje na skupinu anđeoskih bića
  3. izričaj upućuje na kraljeve ili tirane Kajinove loze (usp. Post 4).
- B. Dokaz za upućivanje izričaja na Šetovu lozu:
  1. izravan književni okvir Postanka 4 i 5 pokazuje razvitak pobunjeničke Kajinove loze i pobožne Šetove loze. Prema tome, okvirni dokaz izgleda pogoduje pobožnoj Šetovoj lozi
  2. rabini su se podijelili oko njihova razumijevanja ovoga odlomka. Neki tvrde da upućuje na Šeta (ali većina na anđele)
  3. izričaj “sinovi Božji”, iako češće korišten za anđeoska bića, rijetko upućuje na ljudska bića:
    - a. Ponovljeni zakon 14:1 – “sinovi YHWH vašeg Boga”
    - b. Ponovljeni zakon 32:5 – “Njegovi sinovi” [Njegova djeca]
    - c. Knjiga Izlaska 21:6; 22:8-9 (moguće levitski suci)
    - d. Psalam 73:15 – “Božja djeca”
    - e. Knjiga proroka Hošee 1:10 – “sinovi živoga Boga”.
- C. Dokaz za upućivanje izričaja na anđeoska bića:
  1. ovo je bilo najuobičajenije tradicionalno razumijevanje odlomka. Širi okvir Postanka može poduprijeti ovo gledište kao još jedan primjer nadnaravnoga zla pokušavajući omesti Božju volju za čovječanstvo (rabini kažu kroz ljubomoru)
  2. izričaj (“sinovi Božji”) pretežno je u SZ-u korišten za anđele:
    - a. Knjiga o Jobu 1:6
    - b. Knjiga o Jobu 2:1
    - c. Knjiga o Jobu 38:7
    - d. Psalam 29:1
    - e. Psalam 89:6.7
    - f. Knjiga proroka Daniela 3:25

3. među-zavjetna 1. Knjiga Henokova, koja je bila vrlo popularna među vjernicima u NZ-onome razdoblju, zajedno s *Genesis Apocryphon* iz Svitaka s Mrtvoga mora, i Jubileja 5:1 tumači ovo kao pobunjene anđele (1. Hen 12:4; 19:1; 21:1-10)
  4. izravan književni okvir Postanka 6 izgleda podrazumijeva da su “moćni ljudi koji *bijahu* od davnine, glasoviti ljudi” proizašli iz ovih neprimjerenih miješanja redova Stvorenja
  5. 1. Henokova čak tvrdi da je Noin Potop došao kako bi uništio ovo anđeosko /ljudsko združivanje koje je bilo neprijateljsko prema YHWH-i i Njegovu naumu za Stvorenje (usp. 1. Hen 7:1 i dalje; 15:1 i dalje; 86:1 i dalje)
- D. Dokaz za upućivanje izričaja na kraljeve ili tirane Kajinove loze:
1. postoji nekoliko drevnih prijevoda koji podupiru ovo gledište:
    - a. *Targum* ili *Onkelos* (drugo stoljeće) prevodi “sinovi Božji” kao “sinovi plemenitaša”
    - b. *Symmachus* (drugo stoljeće) grčki prijevod SZ-a, preveo je “sinovi Božji” kao “sinovi kraljeva”
    - c. pojam *elohim* bio je korišten za Izraelove vođe (usp. Izl 21:6; 22:8; Ps 82:1.6, zabilježite NIV i NET Bibliju)
    - d. *Nephilim* povezani s *Gibborim* u Postanku 6:4, *Gibborim* je množina od *Gibbor* u značenju “silan čovjek junaštva; jakost; bogatstvo ili snaga”
    - e. ovo tumačenje i njegov dokaz uzet je iz *Hard Sayings of the Bible*, str. 106-108.
- E. Povijesni dokaz branitelja obiju uporaba:
1. izričaj upućuje na Šetite:

a. Ćiril Aleksandrijski	e. Calvin
b. Theodoret	f. Kyle
c. Augustin	g. Gleason Archer
d. Jeronim	h. Watts
  2. izričaj upućuje na anđeoska bića:

a. pisci Septuaginte	f. Tetulijan	k. Olford
b. Filo	g. Origen	l. Westermann
c. Josip Flavije (<i>Antiquities</i> 1:3:1)	h. Luther	m. Wenham
d. Justin Mučenik	i. Delitzsch	n. NET Biblija
e. Klement Aleksandrijski	j. Hengstenberg	
- F. Kako se “Nefili” iz Postanka 6:4 odnose sa “sinovi Božji” i “čovječje kćeri” iz Postanka 6:1-2? Zabilježite ove teorije:
1. oni su divovi proizašli iz združivanja između anđela i ljudskih žena (usp. Br 13:33)
  2. oni uopće nisu povezani. Jednostavno su spomenuti kao bića na Zemlji u vremenu zbivanja Postanka 6:1-2 i isto tako nakon toga
  3. R. K. Harrison u *Introduction to the Old Testament*, str. 557, ima sljedeći zagonetan navod: “promašiti čitave neprocjenjive antropološke uvide u međusobni odnos *Homo sapiens* i pred-Adamovskih vrsta koje odlomak sadržava, i što su pristupačni onim znanstvenicima koji su opremljeni pratiti ih.”
Ovo po meni podrazumijeva da on ove dvije skupine vidi kao predstavljajuće različite skupine humanoida. Ovo bi moglo podrazumijevati kasnije posebno stvaranje Adama i Eve, ali isto tako evolucijski razvitak *Homo erectus*.
- G. Pošteno je otkriti moje vlastito razumijevanje ovoga prijepornog teksta. Prvo, dopustite mi podsjetiti svakoga od nas da je tekst u Knjizi Postanka kratak i višeznačan. Mojsijevi prvi slušatelji mora da su imali dodatni povijesni uvid ili je Mojsije koristio usmenu ili pismenu predaju iz razdoblja patrijarha koju on sâm nije posve razumio. Ovo pitanje nije ključan teološki predmet. Mi smo često znatizeljni o stvarima o kojima Pismo samo nagovještava. Bilo bi vrlo žalosno graditi poboljšanu teologiju izvan toga i sličnih dijelova biblijske obavijesti. Ako smo trebali tu obavijest Bog bi je osigurao u jasnijemu i potpunijem obliku. Osobno vjerujem da su to bili anđeli i ljudi zbog:
1. izričaj “sinovi Božji” upotrebljavan je dosljedno, ako ne isključivo, za anđele u SZ-u

2. prijevoda (aleksandrijski) Septuaginte (kasno prvo stoljeće pr. Kr.) “sinovi Božji” kao “anđeli Božji”
3. pseudo-natpisa apokaliptičke 1. Henokove knjige (moguće pisane oko 200. g.pr.Kr.) koji je vrlo osobit jer upućuje na anđele (usp. poglavlja 6 – 7)
4. 2. Petrova poslanica 2 i Judina poslanica govore o anđelima koji su zgriješili i nisu zadržali svoje pravo prebivalište. Ja znam da izgleda kako se nešto od ovoga suproti Evandjelju po Mateju 22:30, ali ovi posebni anđeli nisu ni na Nebu niti na Zemlji nego u posebnome zatvoru (*Tartarus*)
5. mislim da jedan od razloga mnogih događaja u Knjizi Postanka 1 – 11 nađen u drugim kulturama (tj. slična izvješća o stvaranju, slična izvješća o potopu, slična izvješća o anđelima koji su uzimali žene) jeste zbog toga što su svi ljudi bili zajedno i imali neko znanje o YHWH-i tijekom ovoga razdoblja, ali nakon Babilonske kule raspršivanje toga znanja postalo je pokvareno i prilagođeno mnogobožackome obrascu.

Dobar primjer ovoga je grčka mitologija gdje su polu ljudi /polu nadnaravni divovi nazvani Titanima zatvoreni u *Tartarus*, ovo posebno ime upotrijebljenome samo jednom u Bibliji (usp. 2. Pt 2) za mjesto držanja anđela koji nisu zadržali svoje pravo prebivalište. U rabinskoj teologiji Had je bio podijeljen u dio za pravednike (raj) i dio za grješne (*Tartarus*).

▣ “Ašterot” Ovo je (BDB 800) jedno od imena za kanaanske boginje povezane s *Baalom*.

POSEBNA TEMA: ŠTOVANJE PLODNOSTI U DREVNOME BLISKOM ISTOKU

I. Razlozi za

- A. Drevni ljudi započeli su kao lovci-skupljači, ali kad je nomadski život postao sjedilački, razvila se potreba za usjevima i stadima.
- B. Žitelji Drevnoga Bliskog Istoka bili su osjetljivi prema silama prirode. Kao što su se uljudbe razvijale oko velikih područja gdje je bila slatka voda oni su postali ovisni o redovitoj smjeni godišnjih doba.
- C. Sile prirode postale su bogovi koji su trebali biti zaklinjani i nadzirani.

II. Gdje i zašto

- A. Religije plodnosti razvile su se u:
  1. Egiptu (Nil)
  2. Mezopotamiji (Tigris i Eufrat)
  3. Kanaanu (Jordan).
- B. Postoji temeljna istovjetnost među kultovima plodnosti Drevnoga Bliskog Istoka.
- C. Promjenjiva i nepredvidiva godišnja doba i vremenski uvjeti prouzročili su razvitak mitova koristeći ljudske /božanske podudarnosti kao temelj života u duhovnoj kraljevini i na Zemlji.

III. Tko i kako

- A. Tko (bogovi i boginje):
  1. Egiptat:
    - a. Izida (žensko)
    - b. Oziris (muško)
  2. Mezopotamija:
    - a. Ištar /Inana [ili Inani – op.prev.] (žensko)
    - b. Tamuz /Dumuzi (muško)
  3. Kanaan:
    - a. Baal (muško)
    - b. Ašera, Aštarta, Anat (žensko).
- B. Svaki od ovih parova bio je pretvoren u mit na slične načine:
  1. jedan umire
  2. drugi se obnavlja
  3. uzorak umiranja i uskrsavanja bogova oponaša godišnje cikluse prirode.

- C. Oponašanje čarolije vidjelo je ljudska seksualna sjedinjenja (tj. ženidba bogova) kao način osiguravanja plodnosti usjeva, stada, i ljudi.
- IV. Izraelci
- A. YHWH-in narod bio je upozoren (tj. Lev i Pnz) neka se kloni kultova plodnosti (posebice kanaanskih).
- B. Ovi su kultovi bili vrlo popularni zbog praznovjerja ljudskih bića i dodatne pobude seksualne djelatnosti.
- C. Idolatrija uključuje blagoslov života da bude viđen na kultne ili obredne načine umjesto osobne vjere i pouzdanja u YHWH-u.
- V. Preporuka za čitanje
- A. W. F. Albright, *Archaeology and the Religion of Israel*
- B. J. H. Breasted, *Development of Religion and Thought in Ancient Egypt*
- C. James G. Frazer:
1. *Adonis, Attis, Osiris*
  2. *Folklore in the Old Testament*
  3. *The Worship of Nature*
- D. C. H. Gordon, *Before the Bible*
- E. S. N. Kramer, *Mythologies of the Ancient World*

14:6 “Horijce” Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine.

▣ **“El Parana” [El Paran]** Ovo nije dodatno općenito ime za Božanstvo (tj. *El*). To je skraćena od “smrdljika” (usp. LXX, tj. veliko stablo).

14:7 “En Mišpat (to jest, Kadeš)” Pojam “En” (BDB 745) znači “proljeće” i dio je imena nekoliko lokacija u SZ-u. “Mišpat” (BDB 1048) znači “osuda /sud”, “pravda”, ili “odluka”, što opisuje događaje u Knjizi Brojeva 13.

Ovo je jedino pojavljivanje toga imena u Bibliji. Parenjeza [umetnuta riječ ili rečenica – op.prev.] ga poistovjećuje s oazom u sjevernoj Sinajskoj pustinji toliko glasovitijom tijekom razdoblja lutanja pustinjom (usp. Br 13:26; 20). Kadeš je također spomenut u Knjizi Postanka 16:14; 20:1.14, i Brojeva 13:26; 20:1.14, kasnije nazvan “Kadeš Barnea” (usp. Br 32:8). Očito je ovo još jedan primjer urednika ili pisara koji je dodao obavijest: (1) iz kasnijega razdoblja ili (2) kao daljnje razjašnjenje za postojanje teksta ili usmene predaje (usp. Post 14:2.8.17).

▣ **“Amalečana”** Ova skupina može biti potomstvo od Ezava (usp. Post 36:15-16), koji je postao simbol zla za Izraela zbog njihova prepada na bespomoćan pozadinski dio izraelske migracije (usp. Izl 17:8-16; Pnz 25:17-19).

▣ **“Amorejaca” [Amorejci]** Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine.

▣ **“Haseson Tamaru” [Haseson Tamar]** Iz 2. Knjige Ljetopisa 20:2 ovo se poistovjećuje kao En Gedi, jedinstveni izvor slatke vode na zapadnoj strani Mrtvog mora.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:13-16

¹³Potom bjegunac dođe i kazivaše Abramom Hebreju. Sad on je živio kod hrastova Mamre Amorejske, brat Eškola i brat Abera, a ovi bijahu saveznici s Abramom. ¹⁴Kad Abram ču da je njegov rođak bio zarobljen, on izvede svoje obučene ljude, rođene u njegovoj kući, tri stotine i osamnaest, i ode u potragu sve do Dana. ¹⁵On podijeli svoje snage protiv njih noću, on i njegove sluge, i porazi ih, i otjera ih sve do Hobe, koja je sjeverno od Damaska. ¹⁶On donese natrag sva dobra, i isto tako dovede natrag svoga rođaka Lota s njegovim imanjima, i također ženama, i ljudima.

14:13 “Abramu Hebreju” Pojam “Hebrej” (BDB 720) može se povući iz:

1. Eber – potomak Šema (usp. Post 10:21) i Šela (usp. Post 10:24). Ime znači “iza” (usp. LXX) ili “preko /s one strane regije” (BDB 719). Ako ovaj pojam označava skupinu ljudi (usp. Post 39:14), to je još jedan primjer anakronizma što označava kasniji ažurirani tekst urednika ili pisara
2. Habiru – ime za migracijske Semite drugoga tisućljeća pr.Kr.; akadski za Hebrej (ABD, tom 3, str. 6); samo ime znači “izbjeglice.

Ovaj je pojam često korišten za označavanje Izraelaca strancima. Poglavlje 14 jedinstveno je u objavljivanju događaja iz Abramova života:

1. uporaba "Hebrej" (BDB 720 I)
2. povezano s gradom Jeruzalemom (Šalem).
3. uporaba naslova "Bog Previšnji" (usp. Post 14:18.19.20.22).

14:14 Iznenađujuće je da snaga od 318 (plus saveznici) može poraziti složenu vojsku od četiri kralja Plodnoga Polumjeseca (ovo je čudo vjere). Ovaj je poraz morao otkriti prisutnost i snagu YHWH s Abrahamom (kao što Post 14:17-24 i 15:1 jasno pokazuju). To je razlog zašto je ovaj događaj bio zapisan! Također Abramova uporaba naslova "Melkisedek" prepoznaje YHWH-inu djelotvornost iza Abramova Saveza. Ostali (tj. Job, Elihu) su također poznavali i štovali YHWH-u, ali pod drugim Imenom (tj. *El Elyon*). Abramov poziv nije bio neki ekskluzivan čin, nego način otkrivenja YHWH svim narodima.

▣ **"obučene ljude"** Čak premda je to vojni okvir, ovaj pojam (BDB 335) upućuje na domaću ili pastirsku obuku.

Vojni vid može biti nađen u GLAGOLU "izvede" (BDB 937, KB 1227, *Hiphil* IMPERFEKT), što može odražavati akadski korijen, "skupiti trupe", što slijedi Samarijsko Petoknjžje i Septuagintu.

▣ **"sve do Dana"** Ovo je još jedan slučaj kasnijega imena što je bilo upotrijebljeno. Dan (grad) upućuje na migraciju plemena Dan iz područja Palestine daleko na sjever u Knjizi o Jošui 19:40-48 i Sucima 18. Očito je kasniji urednik ili pisar osuvremenio to!

14:15 UBS *Handbook on Genesis* ovdje čini dobar osvrt:

"14:15 pokazuje da Abram nije vratio Lota u noćnom upadu kod Dana, nego jedino poslije kod Hobe" (str. 319).

Ovaj grad /područje "Hoba" (BDB 295) sjeverno je od Damaska i spomenut je jedino ovdje u Bibliji. Kraljevi koji su napali i Abram sa svojim saveznicima proputovali su velike udaljenosti.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:17-24

¹⁷Onda nakon njegova povratka iz poraza Kedor-Laomara i kraljeva koji bijahu s njim, kralj Sodome izade da ga sretne u dolini Šave (to jest, Kraljevoj dolini). ¹⁸I Melkisedek kralj Šalema iznese kruh i vino; sad on bijaše svećenik Boga Previšnjega. ¹⁹On ga blagoslovi i reče:

"Neka je blagoslovljen Abram od Boga Previšnjega,

Posjednik neba i zemlje;

²⁰I blagoslovljen neka je Bog Previšnji,

Koji je izručio tvoje neprijatelje u tvoju ruku."

On mu dade desetinu od svega. ²¹Kralj Sodome reče Abram: "Daj mi ljude i uzmi dobra za sebe." ²²Abram reče kralju Sodome: "Ja sam se zakleo GOSPODINU Bogu Previšnjemu, posjedniku neba i zemlje, ²³da neću uzeti konca ili uzicu od sandale ili išta što je tvoje, iz bojazni da bi mogao reći: 'Ja sam učinio Abrama bogatim.'" ²⁴Ja neću uzeti ništa osim što su mladi ljudi jeli, i dio ljudi koji su išli sa mnom, Aner, Eškol, i Mamre; pusti neka oni uzmu svoj dio."

14:17 "kralj Sodome" Točno kako je "kralj Sodome" povezan s kraljem Šalema neizvjesno je. (Stih 17 otkriva podjelu ratnoga plijena što se nastavlja u Post 14:21-24). Za mene je iznenađujuće da je on (tj. Šemeber 14:2) uopće spomenut. Očito: (1) kralj Šalema bio je duhovni savjetnik kralju Sodome ili (2) ovo je skraćeni okvir što kombinira dva odvojena događaja. Šalem nije jedan od Gradova ravnice što su bili napadnuti (usp. Post 14:1-2).

Iz Knjige Postanka 14:23 Abram je želio da YHWH primi svu zaslugu za njegov uspjeh (usp. Post 14:20b) I on nije posve vjerovao kralju Sodome.

▣ **"dolini Šave (to jest, Kraljevoj dolini)"** Pojam "Šava" (BDB 1001) znači "biti gladak" (BDB 1000) i ovdje može upućivati na ravnicu.

"Kraljevi doline" također su spomenuti u 2. Knjizi o Samuelu 18:18 i očito je kako to mora biti dolina blizu Šalema. Njena lokacija je neizvjesna (iako neki misle da je to dolina Kidrona), kao što je toliko mnogo ljudi i mjesta u ovome poglavlju.

14:18 "Melkisedek" Ime znači "kralj pravednosti" ili "moj kralj je pravedan" (BDB 575, slično Jš 10:1; Sedek može biti povezan s kanaanskim astralnim bogom, Sedekom). Ime (Melkisedek) pojavljuje se u SZ-u jedino ovdje i u Psalmu 110:4. Odlomak Psalma 110 uzrokovao je zajednici iz Svitaka s Mrtvoga mora da očekuje dvojicu Mesije:

1. kraljevskoga iz plemena Jude
2. svećeničkoga s plemena Levija.

NZ Poslanica Hebrejima (tj. poglavlje 7) koristi ovoga kanaanskog svećenika /kralja kao znak nadmoćnijeg svećeništva:

1. njegovo rodoslovlje nije dano
2. Abram mu prinosi desetinu (Post 14:20, znak priznanja nadmoćnome)
3. on je vođa grada što je kasnije postao Jeruzalem
4. on je svećenik (neuobičajeno u tome razdoblju, otac je djelovao kao svećenik za obitelj, usp. Post 31:54; Job 1) Boga Previšnjega (*El Elyon*, אֱלֹהֵי עֵלְיוֹן, usp. Post 14:19.20).

Pomoću rabske hermeneutike autor Poslanice Hebrejima koristi njega kao simbol boljega svećeništva od Arona /Levija.

▣ **“Šalema” [Šalem]** Poseban grad što je YHWH odabrao za obitavanje Svoga Imena poznat je pod nekoliko imena u SZ-u:

1. Šalem – rano kanaansko ime
2. Jebus - kanaansko ime u Jošuinu vrijeme
3. Jeruzalem – od Davidova vremena (vidjeti paralelizam Ps 76:2).

▣ **“kruh i vino”** Ovo je bila za Abrama kao i za sve druge. To je bio način prinošenja za životne potrebe (usp. Ps 104:15). Oni su morali imati religijsko značenje (tj. zavjetno jelo mira), ali to je neizvjesno iz teksta. To nije nagovještaj Večere Gospodnje. Budite pozorni od znakova što nisu otkriveni od NZ-nih nadahnutih autora!

▣ **“vino”** Vidjeti Posebnu temu dolje: Biblijski stavovi prema alkoholu (fermentacija) i alkoholizmu (ovisnost).

POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAVOVI PREMA ALKOHOLU (FERMENTACIJA) I ALKOHOLIZMU (OVISNOST)

I. Biblijski pojmovi

A. Stari zavjet

1. *Yayin* - to je općeniti pojam za vino (BDB 406), upotrijebljen 141 puta. Etimologija je neizvjesna zato što ne potječe iz hebrejskoga korijena. Uvijek znači fermentirani voćni sok, uobičajeno grožđe. Neki posebni odlomci su Knjiga Postanak 9:21; Izlazak 29:40; Brojevi 15:5.10
2. *Tirosh* - to je “novo vino” (BDB 440). Zbog klimatskih uvjeta na Bliskome Istoku, fermentacija započinje najmanje šest sati nakon izlučivanja soka. Taj pojam upućuje na vino u tijeku fermentacije. Vidjeti neke posebne odlomke u Ponovljenome zakonu 12:17; 18:4; Knjizi proroka Izaije 62:8-9; Hošei 4:11
3. *Asis* - to je očito alkoholno piće (“slatko vino”, BDB 779, tj. Joel 1:5; Iz 49:26)
4. *Sekar* - to je pojam za “jako piće” (BDB 1016). Hebrejski korijen korišten je u pojmu “pijan” ili “pijanica”. Ima nekakve dodatke da bude više opojno. Usporedno je s *yayin* (usp. Izr 20:1; 31:6; Iz 28:7).

B. Novi zavjet

1. *Oinos* - grčki ekvivalent pojmu *yayin*
2. *Neos oinos* (novo vino) - grčki ekvivalent pojmu *tirosh* (usp. Mk 2:22)
3. *Gleuchos vinos* (slatko vino, *asis*) - vino u ranome stupnju fermentacije (usp. Djela 2:13).

II. Biblijska uporaba

A. Stari zavjet

1. Vino je dar od Boga (Post 27:28; Ps 104:14-15; Prop 9:7; Hoš 2:8-9; Joel 2:19.24; Am 9:13; Zah 10:7).
2. Vino je dio žrtvenoga prinosa (Izl 29:40; Lev 23:13; Br 15:7.10; 28:14; Pnz 14:26; Suci 9:13).

3. Vino je upotrebljavano kao lijek (2. Sam 16:2; Izr 31:6-7).
4. Vino može biti stvarna poteškoća (Noa - Post 9:21; Lot - Post 19:33.35; Nabal - 1. Sam 25:36; Urija - 2. Sam 11:13; Amnon - 2. Sam 13:28; Eli - 1. Kr 16:9; Ben Hadad - 1. Kr 20:12; vladari - Am 6:6; i žene - Am 4).
5. Vino može biti zlorabljeno (Izr 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Iz 5:11.22; 19:14; 28:7-8; Hoš 4:11).
6. Vino je bilo zabranjeno određenim skupinama (svećenicima na dužnosti, Lev 10:9; Ez 44:21; nazirejima, Br 6; i vladarima, Izr 31:4-5; Iz 56:11-12; Hoš 7:5).
7. Vino je korišteno u eshatološkoj okolnosti (Am 9:13; Joel 3:18; Zah 9:17).

B. Međubiblijski

1. Umjerenost u vinu od velike je pomoći (Prop 31:27-30).
2. Rabini kažu: "Vino je najveće od svih medicina, a tamo gdje vino nije dovoljno, potrebni su lijekovi." (BB 58b).

C. Novi zavjet

1. Isus je promijenio veliku količinu vode u vino (Iv 2:1-11).
2. Isus je pio vino (Mt 11:18-19; Lk 7:33-34; 22:17 i dalje).
3. Na dan Pedesetnice Petar je bio okrivljen za pijanstvo zbog "novoga vina" (Djela 2:13).
4. Vino može biti korišteno kao medicina (Mk 15:23; Lk 10:34; 1. Tim 5:23).
5. Vođe ga ne smiju zlorabiti. To ne znači potpuna apstinencija (1. Tim 3:3.8; Tit 1:7; 2:3; 1. Pt 4:3).
6. Vino je korišteno u eshatološkim okolnostima (Mt 22:1 i dalje; Otk 19:9).
7. Pijanstvo je za žaliti (Mt 24:49; Lk 12:45; 21:34; 1. Kor 5:11-13; 6:10; Gal 5:21; 1. Pt 4:3; Rim 13:13-14).

III. Teološki uvid

A. Dijalektička napetost

1. Vino je dar od Boga.
2. Pijanstvo je najveća poteškoća.
3. Vjernici u nekim kulturama moraju ograničiti svoje slobode radi Evandelja (Mt 15:1-20; Mk 7:1-23; 1. Kor 8 – 10; Rim 14).

B. Stremljenje da se ide preko datih granica

1. Bog je izvor svih dobrih stvari.
2. Palo čovječanstvo zlorabilo je sve Božje darove uzimajući ih preko Bogom-danih granica.

C. Zloporaba je u nama, ne u stvarima. Nema ničega zloga u fizičkome Stvorenju (usp. Mk 7:18-23; Rim 14:14.20; 1. Kor 10:25-26; 1. Tim 4:4; Tit 1:15).

IV. Prvo stoljeće židovske kulture i fermentacija

- A. Fermentacija započinje vrlo rano, otprilike 6 sati nakon tiskanja grožđa.
- B. Židovska predaja kaže da kad se pojavi neznatna pjena na površini (znak fermentacije), tada se obvezno mora izdvojiti desetina vina (*Maaseroth* 1:7). To se naziva "mlado vino" ili "slatko vino".
- C. Prvotna burna fermentacija bila je dovršena nakon tjedan dana.
- D. Druga fermentacija traje otprilike 40 dana. Na tome stupnju ono se smatra "zrelim vinom" i moglo bi biti ponuđeno na žrtvenik (*Edhuyyoth* 6:1).
- E. Vino što je odležalo na svome talogu (staro vino) smatralo se dobrim, ali moralo je biti dobro procijeđeno prije uporabe.
- F. Vino se smatralo primjerene starosti obično nakon jedne godine fermentacije. Tri godine bilo je najdulje vremensko razdoblje unutar kojeg je vino moglo biti sigurno uskladišteno. Ono se nazivalo "staro vino" i moralo se razrijediti vodom.
- G. Fermentacija se odgađa samo u zadnjih 100 godina i to sa sterilnom sredinom i kemijskim dodacima. Stari svijet nije mogao zaustaviti tijek fermentacije.

V. Završne izjave

- A. Budite sigurni da vaše iskustvo, teologija, i biblijsko tumačenje ne podcjenjuju Isusa i prvo stoljeće židovsko /kršćanske kulture! Oni očigledno nisu bili potpuni apstinenti.

- B. Ja ne zagovaram društvenu uporabu alkohola. Štoviše, mnogi su pretjerali biblijski stav o tome predmetu i sad zahtijevaju vrhunsku pravednost temeljenu na kulturološko /denominacijskoj predrasudi.
- C. Za mene, poslanice Rimljanima 14 i 1. Korinćanima 8 – 10 osigurale su uvid i nit vodilju temeljeno na ljubavi i poštovanju braće vjernika te objavu Evanđelja u našoj kulturi, a ne na osobnoj slobodi ili osuđujućem kriticismu. Ako je Biblija jedini izvor vjere i primjene, onda možda svi moramo ponovno razmisliti o tome predmetu.
- D. Ako proguramo potpunu apstinenciju kao Božju volju, kako ćemo razumjeti ono što se odnosi na Isusa, kao i sve suvremene kulture koje redovito koriste vino (npr. Europa, Izrael, Argentina)?

14:19-20 Većina engleskih prijevoda označava ovo kao poeziju.

14:19 “Neka je blagoslovljen Abram” Ovo je isti GLAGOL (BDB 138, KB 159) nađen tri puta u Knjizi Postanka 12:3. Njegovo temeljno značenje je “klečati” ili “blagosloviti”.

▣ **“Previšnjega”** Abram, Melkisedek, i Job dobro su poznavali Boga stvaranja pod nekoliko imena:

1. Abram - YHWH
2. Melkisedek - *El Elyon*
3. Job - *Elohim, El*.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“Posjednik neba i zemlje”** GLAGOL (BDB 888, KB 1111, *Qal* PARTICIP, usp. Post 14:22) znači “posjedovati” ili “stvoriti” (moguće iz dva slična suglasnička korijena). Ovaj teološki jezik uobičajen je u religijama Bliskoga Istoka (tj. kanaanskim ugaritskim spjevovima); to je bio način priznanja visokoga boga (dodani YHWH-u u Ps 115:15; 121:2; 124:8; 134:3; 146:6).

14:20 “desetinu od svega” Ovo je prvo spominjanje brojčane zamisli što se razvija u desetinu u Levitskome zakoniku (vidjeti Posebnu temu dolje: Desetine u Mojsijevskome zakonodavstvu i Posebnu temu dolje: Ubiranje desetine). Ovaj čin s Abramove strane bio je način zahvaljivanja YHWH-i za pobjedu i priznanja da je On bio pobjednik!

Davanjem toga Melkisedeku on ga je prepoznao kao onoga koji uistinu poznaje i služi istome Bogu koji je njega [Abrama] pozvao iz Ura (usp. Post 14:22).

POSEBNA TEMA: DESETINE U MOJSIJEVU ZAKONODAVSTVU

A. Pisamske reference: za svećenike i središnje Svetište	za mjesne levite	za mjesnog siromaha
1. Levitski zakonik 27:30-32		
2. Ponovljeni zakon 12:6-7.11.17	Ponovljeni zakon 12:12	
3. Ponovljeni zakon 14:22-26	Ponovljeni zakon 14:27	Ponovljeni zakon 14:28-29
4.		Ponovljeni zakon 26:12-15
5. Brojevi 18:21-24	Brojevi 18:25-29 (leviti su morali dati desetinu od svoje desetine u središnje svetište)	Brojevi 18:21-29
6.	Nehemija 10:37.38	Nehemija 12:44
7. Malahija 3:8.19		
- B. Primjeri uzimanja desetine prepisane Mojsijevim zakonodavstvom
1. Postanak 14:20, Abraham Melkisedeku (Heb 7:2-9)
  2. Postanak 28:22, Jakov YHWH-i
- C. Desetine Izraela morale su poduprti središnje svetište, ali svake treće godine narodne desetine bile su usmjerene isključivo mjesnom siromah.

POSEBNA TEMA: UBIRANJE DESETINE

NZ ima nekoliko referenci na ubiranje desetine. Ja ne vjerujem da NZ uči ubiranje desetine jer je ova čitava okolnost protiv "ne-skupljanja" židovskoga legalizma i samo-pravednosti (tj. Mt 23:13-36). Ja vjerujem kako su NZ-ne smjernice za redovito davanje (ako postoje ikoje) nađene u 2. Poslanici Korinćanima 8 i 9 (tj. upućivanje na jednokratno davanje poganskih crkava za siromašnu majku Crkvu u Jeruzalemu), što je daleko od ubiranja desetine! Ako je Židovu sa samo obaviješću SZ-a bilo naređeno da daje deset do trideset posto (postoje dvije, moguće zri, zahtijevane desetine u SZ-u; vidjeti Posebnu temu Post 14:20: Desetine u Mojsijevskome zakonodavstvu), onda bi kršćani morali davati daleko više od toga i čak ne uzimati vrijeme za raspru o desetini!

NZ-ni vjernici moraju biti pozorni od vraćanja kršćanstva u novu zakonsko usmjerenu izvedbu koda (kršćanski Talmud). Njihova žudnja da budu zgodni Bogu uzrokuje im da pokušaju naći smjernice za svako područje života. Međutim, teološki je opasno povlačiti staro-zavjetna pravila što nisu ponovno potvrđena u NZ-u (tj. Jeruzalemski koncil iz Djela 15) i činiti ih dogmatskim mjerilom, posebice kad su ona zahtijevana (od suvremenih propovjednika) da budu uzrocima propasti ili obećanja napretka (usp. Mal 3).

Ovdje je dobar navod od Franka Stagga, *New Testament Theology*, str. 292-293:

"Novi zavjet ne nameće ni jednom desetinu u milost davanja. Desetine su spomenute samo tri puta u Novome zavjetu:

1. u osuđivanju farizeja za zanemarivanje pravde, milosrđa, i vjere istovremeno kad se točno vodila briga o ubiranju desetine čak i u vrtnim proizvodima (Mt 23:23; Lk 11:42)
2. u raskrivanju ponosnoga farizeja koji je 'molio sam sebi', hvaleći se da je on postio dva puta svaki tjedan i davao desetine od svih svojih imanja (Lk 18:12)."
3. u obrazlaganju za prvenstvo Melkisedeka, i otuda Krista, u odnosu prema Leviju (Heb 7:6-9).

"Jasno je kako je Isus odobrio desetinu kao dio hramskoga sustava, baš kao što je u načelu i dao potporu općim provedbama u Hramu i sinagogama. Ali ovdje to nije znak da je on natovario ikoji dio hramskoga kulta na svoje sljedbenike. Desetine su bile uglavnom proizvod, prije jeden u svetištu od jednoga ubiranja desetine i kasnije pojedenog od svećenika. Ubiranje desetine kao navedene u Starome zavjetu može biti ostvareno jedino u religijskome sustavu izgrađenome oko sustava žrtvovanja životinje."

"Mnogi kršćani nalaze da je ubiranje desetine čestit i izvodljiv naum za davanje. Tako dugo dok on nije prisilan ili legalistički sustav, on se može potvrditi kao dobar naum. Međutim, netko ne može pravomoćno tvrditi kako je ubiranje desetine učeno u Novome zavjetu. To je prepoznato kao primjereno za židovski običaj (Mt 23:23; Lk 11:42), ali to nije nametnuto kršćanima. Zapravo, sada je nemoguće za Židove ili kršćane ubirati desetinu u smislu Staroga zavjeta. Ubiranje desetine danas samo slabo slični izvedeni drevnoga obreda što pripada žrtvenome sustavu Židova."

Stagg je to sažeo:

"Dok se za mnogo toga može reći u korist usvajanja dragovoljnoga ubiranja desetine kao standarda za nečije davanje bez krutoga nametanja toga drugima kao kršćanski zahtjev, u prihvaćanju takve prakse jasno je da ona nije vođena primjenama iz Staroga zavjeta. U najboljem slučaju čini se nešto samo izdaleka analogno praksi ubiranja desetine kao u Starome zavjetu, što je bila dažbina za podupiranje Hrama i svećenički sustav, društveni i religijski sustav koji više ne postoji. Ubiranje desetina bilo je obvezno u judaizmu kao porez sve do uništenja Hrama godine 70., ali one nisu na taj način obvezujuće za kršćane."

"Ovo nije za diskreditiranje ubiranja desetine, nego za razjašnjenje njena odnosa prema Novome zavjetu. To je poricanje da Novi zavjet podupire prisilu, legalizam, motiv za profit, i cjenkanje što toliko često danas karakterizira pozive na ubiranje desetine. Kao dragovoljni sustav, ubiranje desetine nudi više; ali to mora biti iskupljeno milošću ako se radi o kršćaninu. Braniti da "to djeluje" samo je kako bi se prihvatili pragmatički ispiti svijeta. Mnogo 'rada' što nije kršćanski. Ubiranje desetine, ako to odgovara teologiji Novoga zavjeta, mora biti ukorijenjeno u Božjoj milosti i ljubavi."

14:21 Netko se pita jesu li "desetine" Knjige Postanka 14:20 dio raspre o plijenu iz Postanka 14:21. Postoji pomutnja u okviru:

1. stihovi 17:21-24 bave se s kraljem Sodome i plijenom
2. stihovi 18:20 bave se sa ubiranjem desetine od plijena kralja Šalema.

14:22 Zabilježite kako Abram izjednačava imena za Božanstvo:

1. YHWH
2. *El Elyon*

i time ih poistovjećuje kao jedno i isto.

14:23 “neću uzeti konca ili uzicu od sandale ili išta što je tvoje” Ovaj hiperbolički jezik tipičan je (usp. NIDOTTE, tom 3, str. 120) u jeziku drevno bliskoistočne trgovačke razmjene (usp. Post 23). To je idiom za “uzeti ništa”. Odjeća je bila jedna od plijena iz bitke. Abram je želio da to bude posve jasno, on nije ušao niti je ikad bio u zavjetnome odnosu s kraljem Sodome.

14:24 Ovo je popis Abramovih susjeda koji su pomagali u bitci i koji su zaslužili da im bude dan plijen.

POSTANAK 15

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Abramu obećani sin	Božji Savez s Abramom	Savez s Abrahamom i Sarom	Božji Savez s Abramom	Božansko obećanje i Savez
15:1-11 (1)	15:1-11	15:1-6 15:7-11	15:1 15:2-3 15:4-5 15:6 15:7 15:8 15:9-11	15:1 (1) 15:2-6 15:7-11
15:12-16	15:12-16	15:12-16	15:12-16	15:12-16
15:17-21 (18)	15:17-21 (18)	15:17-21	15:17-21	15:17-21 (18)

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

POZADINA

- A. Poglavlje 15 nizovi su iskušenja i uvjeta što je Bog dao Abrahamu sve kroz poglavlja 12 do poglavlja 22 (usp. Post 12:1-3; 14:12-14; 15:1-18; 17:1-5; 22:16-18).
Poglavlje 15 objašnjava YHWH-ina djelovanja iz poglavlja 14. YHWH je bio Abramova pobjeda. Abramova nada je u YHWH-inu obećanju, prvi puta danome u poglavlju 12, ali ponovljenome nekoliko puta (usp. poglavlja 12; 15; 17; 18; 22).
- B. Zanimljivo je zabilježiti da je proglašenje Saveza u poglavljima 12 i 17 imalo izrečene uvjete, dok poglavlja 15 i 22 nemaju otvoreno izrečene uvjete. Sva Božja bavljenja s ljudima temeljena su na Njegovoj nepromjenjivoj, milosrdnoj naravi i Njegovoj početnoj ljubavi, međutim, Bog je isto tako odlučio da se ljudi stvoreni u Njegovoj slici moraju odazvati Njegovoj ljubavi u pokajanju, vjeri, poslušnosti, i ustrajnosti. Ovi su zahtjevi temeljni, ne samo u Knjizi Postanka, nego kroz čitavu Bibliju.
- C. Važno je da vidimo kako je posvemašnje Božje bavljenje s Abramom što je Njegova milost, ne ljudska zasluga, napor, ili sredstva, naglašeno ponovno i opetovano. Ova tema postaje središnji motiv u Knjizi Postanka. Međutim, osnovni poziv vjere i zajedništva što je bilo zahtijevano od Abrama isto je tako naglašeno (usp. Post 22:16.18)! Pavao koristi ovo kao obrazac Božjega bavljenja s grješnim ljudstvom (usp. Rim 4 i Gal 3). Ovo je ključni tekst o tome kako Bog prima grješno čovječanstvo. Sama činjenica da bi On to želio /činit će šokantno je predivna!
- D. Ova uvodna poglavlja Knjige Postanka ključna su u razumijevanju našega svijeta i naših duhovnih potreba. Knjiga Postanka 1 – 3 postavlja pozornicu za primjereno razumijevanje ljudskoga stanja:
1. stvoreni u Božjoj slici za zajedništvo (Post 1:26-27)
  2. pobunili su se protiv Božjega vodstva (Post 3:1-7)
  3. dalekosežne posljedice ljudske pobune (Post 3:8-20)
  4. Božje obećanje iskupljenja (Post 3:15).
- U stvarnosti sve je od Knjige Postanka 3 do Otkrivenja 20 Božja obnova posljedica Adamova i Evina grijeha. Nebo je opisano u Otkrivenju 21 – 22 kao obnovljeni Vrt Eden.
Uvodna poglavlja Knjige Postanka naslovljavaju sveukupno ljudstvo:
1. Adama
  2. Nou
  3. Abrama (usp. Post 12:3; Djela 3:25; Gal 3:8).
- Bog je odabrao jednoga kako bi odabrao sve! Božji odabir uključuje obećanje (tj. neuvjetovani Savez) s odazivom (tj. uvjetovani Savez). Abramov život pokazuje učinke grijeha i milosti. On se bori s poslušnošću i vjerom. Kroz ovaj sukob, svi su pozvani (Abram je obrazac vjere /sumnje /grijeha /pouzdanja, usp. Rim 4; Gal 3).
- E. Stih 6 ključan je za NZ-nu teologiju. Izgleda kako je to osvrt ili zaključak sastavljaču pripovijetke o Abramom. Je li to bio Mojsijev ili zaključak kasnijih patrijarha (tj. Jakova)? Pravo pitanje nije tko, kada, ili kako o oblikovanju Pisma, nego je li to Božja istina ili ljudsko nagađanje? Ovdje je gdje ulaze pretpostavke autoriteta (tj. nadahnuće). Uobičajeno grješni ljudi nalaze Boga na živi način i potom traže više obavijesti o Njemu u Pismu. Izvješća Pisma su za nas koji nismo nikad vidjeli! Ono daje temelj i izvor za vjeru koja traži razumijevanje. Abramov život je obrazac za sve vjernike (SZ-ne svete i NZ-ne svete). Kad se bavi s povijesnom pripovijetkom, mora se nastavljati pitati: “Zašto je ovo zapisano?” (Vidjeti Fee i Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:1-11

¹Nakon ovih stvari riječ Gospodinova dođe Abramom u viđenju, govoreći:

“Nemoj se bojati, Abrame,

Ja sam štit tebi;

Tvoja nagrada bit će vrlo velika.”

²Abram reče: “O Gospodine BOŽE, što ćeš mi Ti dati, budući sam ja bez djece, a baštinik moje kuće je Eliezer Damašćanin?” ³I Abram reče: “Budući mi Ti nisi dao potomka, netko rođen u mojoj kući moj je baštinik.” ⁴Onda gle, riječ GOSPODINOVA dođe njemu, govoreći: “Ovaj čovjek neće biti tvoj baštinik; nego jedan koji će se roditi od tvoga vlastita tijela, on će biti tvoj baštinik.” ⁵I On ga izvede van i reče: “Sad pogledaj prema nebesima, i izbroji zvijezde, ako si kadar izbrojiti ih.” I On mu reče: “Toliko će biti tvojih potomaka.” ⁶Onda on povjerova u GOSPODINA; i On mu to uračuna kao pravednost. ⁷I On mu reče: “Ja sam GOSPODIN koji te izvede iz Ura od Kaldeje, kako bih ti dao ovu zemlju da je posjeduješ.” ⁸On reče: “O Gospodine Bože, kako ću ja moći znati da ću je posjedovati?” ⁹Tako mu On reče: “Donesi Mi tri godine staru junicu, i tri godine staru ženku kozu, i tri godine staroga ovna, i grlicu, i mladoga goluba.” ¹⁰Onda on donese sve to Njemu i razreže ih nadvoje, i položi svaku polovicu nasuprotno na žrtvenik; ali on ne razreže ptice. ¹¹Ptice grabljivice sidoše nad strvine, i Abram ih otjera.

15:1 Teško je znati kad se tekst mora prevesti kao proza a kad kao poezija. Jedina okvirna oznaka je “ritam” (tj. naglašeni izričaji), ali ovo je kasnije razvijeno. Stih 1 preveden je kao poezija u NASB, JPSOA, NJB, NIV, ali kao proza u NKJV, NRSV, TEV, i REB. Ova ista višeznačnost vidljiva je u Knjizi Postanka 14:19-20.

Izričaj “nakon ovih stvari” višeznačan je i ponavljajući (usp. Post 22:1; 22:20; 39:7; 40:1; 48:1). Pojedinačne pripovijetke povezane su zajedno u Knjizi Postanka u istočnjačkoj povijesnoj okosnici, ne u suvremenome zapadnjačkom, pravilnome vremenskom poretku. Vidjeti Posebnu temu dolje: Historiografija Staroga zavjeta uspoređena sa suvremenim istočnjačkim kulturama.

POSEBNA TEMA: HISTORIOGRAFIJA STAROGA ZAVJETA USPOREĐENA SA SUVREMENIM ISTOČNJAČKIM KULTURAMA

Izvori iz Mezopotamije

1. Kao većina drevne književnosti subjekt je uobičajeno kralj ili neki narodni junak.
2. Događaji su često uljepšani za promotivne svrhe.
3. Obično ništa negativno nije zapisano.
4. Svrha je bila poduprijeti tekući *status quo* institucije ili objasniti uspon novih režima.
5. Povijesna iskrivljenost uključuje:
  - a. uljepšane tvrdnje o velikim pobjedama
  - b. ranija ispunjenja predstavljena kao sadašnja ispunjenja
  - c. zapisani samo pozitivni vidovi.
6. Književnost je služila ne samo promotivnoj funkciji, nego je također bila poučna funkcija.

Izvori iz Egipta

1. Oni podupiru veoma statičan pogled na život, što nije pogodan vremenom.
2. Kralj i njegova obitelj objekt su većine književnosti.
3. Ona je, kao i književnost Mezopotamije, vrlo propagandistička:
  - a. nema negativnih vidova
  - b. uljepšani vidovi.

Izvori rabina (kasnije)

1. Napor da se Pismo učini odgovarajuće *Midrašom* [tumačenje {egzegeza} religijskih tekstova u rabinskome židovstvu – op.prev.], koji se kreće od vjere tumača prema tekstu i ne usredotočuje se na nakanu autora niti na povijesnu okolnost teksta:
  - a. *Halaka* [Židovski zakon – op.prev.] bavi se s istinama ili pravilima za život
  - b. *Hagada* [priča – op.prev.] bavi se s primjenom i ohrabrenjem za život
2. *Pešer* [tumačenje – op.prev.] – kasniji razvoj vidljiv je u Svicima s Mrtvog mora. On koristi doktrinarni pristup kako bi vidio prorokovano ispunjenje prošlih događaja u trenutačnoj okolnosti. Trenutačna okolnost bio je prorokovani *eshaton* (dolazeće Novo doba).

Očito su žanrovi Drevnoga Bliskog Istoka i kasnija židovska književnost različiti od Pisma Staroga zavjeta. Na mnogo su načina žanrovi Staroga zavjeta, iako često dijele osobne suvremene književnosti, jedinstveni, posebice u svome prikazu povijesnih događaja. Najbližija hebrejskoj historiografiji je hetitska književnost.

Mora biti priznato koliko je različita drevna historiografija od suvremene, zapadnjačke historiografije. U tome leži poteškoća za tumačenje. Suvremena historiografija nastoji biti objektivna (ne – propagandistička, ako je to moguće) i dokumentirati te zapisati u kronološkim dijelovima što se “stvarno dogodilo!” Ona nastoji dokumentirati “uzrok i učinak” povijesnih događaja. Ona je okarakterizirana pojedinostima!

Samo zato što povijesti Bliskoga Istoka nisu kao suvremene povijesti ne čini ih krivima, manje vrijednima, ili nevjerodostojnima. Zapadnjačke suvremene povijesti odražavaju pristranosti (pretpostavke) svojih pisaca. Biblijska povijest je po svojoj samoj naravi (nadahnuće) različita. Postoji osjećaj u kome je biblijska povijest viđena kroz oči vjere nadahnuto ga autora i za svrhe teologije, ali to je ipak vjerodostojno povijesno izvješće.

Ova povijesnost Staroga zavjeta meni je važna kao način obrane moje vjere drugima. Ako Biblija može biti prikazana da je povijesna onda njene tvrdnje vjere imaju snažnu žalbu za ne-vjernike. Moja vjera ne počiva na povijesnoj potvrdi arheologije i antropologije, nego one pomažu iznijeti poruku Biblije, i dati joj vjerodostojnost što je inače ne bi mogla imati.

Sažeto dakle, povijesnost ne djeluje u području nadahnuća, nego u području apologetike i evangelizacije.

Ovo je prvi od dva (usp. stih 4) pojavaka u Knjizi Postanka toga vrlo zajedničkoga izričaja (tj. “riječ GOSPODINOVA dođe ...”, usp. Post 15:4), što je nađen kroz proroke. On naglašava da je YHWH naslovio Abrama, očito na vrlo poseban i čujan način (BDB 55). U ovome određenome izvješću to je bilo posredstvom noćnoga viđenja. Vidjeti bilješku u Postanku 15:1c dolje.

Abram je opisan kao osoba koja prima Božansko otkrivenje. Uvodno pravilo zajedničko je u kasnim prorocima, ali rijetko prije njih. Abram je čak nazvan “prorokom” (BDB 611) u Postanku 20:7. Proroci su pisali Pismo. Ono je uvijek bilo teorija izazova da Mojsije nije jedini autor ranih dijelova Knjige Postanka, nego skupljač /urednik. Slika u Postanku 1 – 2 je mezopotamijska, ne egipatska. Niti jedna posuđena egipatska riječ ne pojavljuje se sve do pojave Josipa. Ja mislim da je Mojsije koristio usmene ili pisane predaje datirane unatrag do Abramova vremena (tj. patrijarha). On je bio skupljač i urednik za mnogo od ove rane povijesti. Ljudski pisci koriste svoju kulturu i rječnik, ali poruka je od Božanstva (tj. nadahnuće).

▣ **“Gospodinova”** YHWH je oblik hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14). To izgleda naglašava da je Bog uvijek-živi, jedino-živi Bog. Rabini tvrde da kad je Bog naslovljen kao YHWH, to govori o Njegovu milosrđu a kad je On naslovljen kao *Elohim*, to govori o Njegovoj snazi kao Stvoritelja. Meni se ova teorija više dopada negoli “JEDP” teorija o izvoru kritizma, koja je bila toliko popularna u XVIII.-XX. st. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“u viđenju”** Ovo podrazumijeva da je bila noć, što je također podržano Knjigom Postanka 15:5. S ostatkom sadržaja poglavlja 15, posebice Postanka 15:12, neizvjesno je je li ovo viđenje došlo u jednoj noći ili se ono provuklo kroz dvije noći (tj. dva viđenja, Post 15:1-6.7-21). Pojam “viđenju” (BDB 303) nađen ovdje različit je od “ukaza” (BDB 906) nađenom u Postanku 12:7. Pojam ovdje je rijedak, nađen jedino ovdje u tri poglavlja Biblije, Knjizi Postanka 15:1; Brojeva 24:4.16; i Knjizi proroka Ezekijela 13:7.

NIDOTTE, tom 4, str. 354, ima zanimljiv sažetak o dva načina kako YHWH otkriva Sebe u Knjizi Postanka:

1. riječima (BDB 55) - 12:1-3; 13:14-17; 21:12-13; 22:1-2
2. viđenjima - 15:1-6 (BDB 303); 46:2-4 (BDB 909 I)
3. snovima - 20:3-7 (BDB 538); 28:12-15 (BDB 321); 31:10-13 (BDB 321).24 (BDB 538)
4. teofanijama, (doslovno “ukaza se”, BDB 906) - 12:7; 17:1; 18:1; 26:2.24; 35:1.9; 48:3
5. Anđelom YHWH-inim (vidjeti Posebnu temu u Post 12:7: Anđeo Gospodnji) - 16:7-13; 21:17-19; 22:11-12.15-18; 31:11.

Načini se mijenjaju, ali početna otkrivenja Božanstva suočavaju se s ljudstvom, ne za dobro samih osoba, nego za YHWH-in naum da dosegne sve ljude!

▣ **“Nemoj se bojati, Abrame”** Ovaj GLAGOL (BDB 431, KB 432, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu) ponavljajući je u Knjizi Postanka (usp. Post 15:1; 21:17; 26:24; 46:3). YHWH zna kako je grijeh uzrokovao da se naša srca boje (boje se Njega, boje se života, boje se nas samih). Prvi je puta to upotrijebljeno u Knjizi Postanka 3:10 o Adamovu i Evinu strahu od Boga nakon što su zgriješili. Rabini kažu da je ovaj strah povezan s poglavljem 14, posebice: (1) strah od bitke; (2) strah od odmazde naroda čije je kraljeve ubio; ili (3) strah od Boga jer je uzео ljudski život. Međutim, iz okvira poglavlja 12 do 15 moguće je kako je strah povezan s Abramovim neimanjem djece.

▣ **“Ja sam štit tebi”** Ovaj pojam “štit” (BDB 171) vojni je pojam djelovanja kao metafora za “zaštitnik” ili “opskrbnik” (usp. Ps 3:3; 28:7; 33:20; 84:9; i 91:4). Pojam “štit” etimološki je povezan s pojmom “oslobođen” (BDB 171, usp. Post

14:20). Za dobru odredbu pojma “štit” vidjeti Ponovljeni zakon 33:29. Meni je draži Lutherov prijevod *New American Standard Bible* zato jer on podrazumijeva da su “štit” i “nagrada” Sâm Bog – “Ja sam i štit i nagrada” (usp. NKJV). U ovome izričaju nema izrečenoga GLAGOLA.

▣ **“Tvoja nagrada bit će vrlo velika”** Abram je bio iskušavan sa žudnjom za bogatstvom i ratnim plijenom u Knjizi Postanka 13:8-13 i 14:21-24 i on je odbio ove materijalističke mogućnosti. Bog je obećao u poglavlju 12 i potomke i zemlju. Međutim, u ovoj neprekidnoj potvrdi Božjega obećanja, Bog Sâm je Abramovo najveće imanje (kao što je bio kasnije za levite, usp. Br 18:20; Pnz 10:9).

15:2 “O Gospodine BOŽE” Ovo je prvi puta da se složenica ovih Božanskih Imena pojavljuje zajedno u Bibliji. Ona se događa jedino ovdje i u Knjizi Postanka 15:8. Ona su doslovno “*Adonaj* YHWH”. Ova Imena možemo zajedno vidjeti u Ponovljenome zakonu 10:17. Pojam *Adonaj* (doslovno “moj Gospodin”, upotrijebljen je u kanaanskoj književnosti, ali ne i u drugim semitskim jezicima) izgleda da je više nalik pojmu *Kurios* u NZ-u, što podrazumijeva “gospodar”, “suprug”, “vlasnik”, ili “Gospodin”. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

Postoji nekoliko Imena za Božanstvo što kombiniraju dva imena. Međutim:

1. YHWH *Elohim* – Knjiga Postanka 2:4
2. *Adonai* YHWH - Knjiga Postanka 15:2

iako su često prevedena na isti način u engleskome, ona su različita u značenju i naglasku.

▣ **“što ćeš mi Ti dati, budući sam ja bez djece”** Žarišna točka Abramove brige bila je njegovo nastavljanje bivanje bez djece. Njegova je briga bila temeljena na Božjemu prvotnome obećanju u Knjizi Postanka 12:1-3. Drevni su ljudi vidjeli bivanje bez djece kao prokletstvo od Boga, ipak Bog je potvrdio Abrama kao primatelja posebne naklonosti. Abram je tražio fizičko očitovanje te obećane naklonosti.

▣ Riječ “bez djece” (BDB 792) rijetka je riječ, Upotrijebljena je samo četiri puta:

1. o Abram (ne Saraji) – Knjiga Postanka 15:2
2. kao osuda za incest – Levitski zakonik 20:20.21
3. metaforički o Jojakimu koji nije bio naslijeđen na prijestolju od jednoga od svojih sinova – Knjiga proroka Jeremije 22:30.

▣ **“a baštinik moje kuće je Eliezer Damašćanin”** Postoji igra ove rijetke hebrejske riječi za “baštinik” (מִשְׁקֵן), što može značiti “akvizicija” ili “posjed” (BDB 606, NIDOTTE, tom 2, str. 971) i pojma “Damask” (דַּמָּשְׁקַי, BDB 199). Oni zvuče slično u hebrejskome jeziku. Ovo neki vide kao povezano s hurijkim prisvajanjem običaja pronađenim na Pločicama iz Nuze iz drugoga tisućljeća pr.Kr.

Neki pretpostavljaju kako je “Eliezer” (BDB 451), što znači “Bog je pomoć”, sluga spomenut u Knjizi Postanka 24:2.

Pojam (BDB 606) preveden kao “baštinik” rijedak je pojam. Uobičajen GLAGOL za “baštiniti” (BDB 439, KB 441) nađen je u Knjizi Postanka 15:4.5 (dva puta).7.8. Oni oba znače “uzeti vlasništvo od”. Ovaj je izričaj objašnjen u Postanku 15:3.

15:3 “Budući mi Ti nisi dao potomka” Abram, ovim ponavljanjem, pokazuje stupanj tjeskobe što je osjećao. Abram je dobar primjer vjere pomiješane sa sumnjom. Abram je vjerovao Bogu, ali to nije značilo da nije imao pitanja o nekim vidovima Njegovih obećanja. Bog ne prezire onoga koji iskreno pita! Bog ga je proveo kroz nizove iskušenja i preispitivanja sve dok Abram nije spoznao da je njegovo najveće imanje Sâm Bog (posebice poglavlje 22).

15:4 “ali jedan koji će se roditi od tvoga vlastita tijela” Mora biti zabilježeno da je ovo ipak dvadeset i pet godina u budućnosti. Ovo tvrdi posebno da će dijete doći od Abrama, ali ne tvrdi da će ono doći od Saraje. To je uzrok komplikacija nađenih u poglavlju 16.

Prevedeni izričaj “od tvoga vlastita tijela” doslovno je: “od tvojih nutarnjih dijelova”. Ova riječ (BDB 588) upotrijebljena je u nekoliko značenja:

1. niža utroba – 2. Knjiga o Samuelu 20:10; 2. Ljetopisa 21:15
2. trbuh – Knjiga o Jobu 20:14; Knjiga proroka Ezekielu 3:3; 7:19; Jona 1:17; 2:1; 2. Samuelova 7:12; 16:11

3. spolni organi:
  - a. muški – Knjiga Postanka 15:4
  - b. ženski – Knjiga proroka Izaije 49:1
4. fizički smještaj ljudskih emocija – Pjesma nad pjesmama 5:4.14; Knjiga proroka Izaije 16:11; 63:15; Jeremija 4:19; 31:20; Tužaljke 2:11.

15:5 “Sad pogledaj prema nebesima, i izbroji zvijezde, ako si kadar izbrojiti ih” Bog se obraća Abram u s dvije zapovijedi:

1. pogledaj - BDB 613, KB 661, *Qal* IMPERATIV
2. izbroji - BDB 707, KB 765, *Qal* IMPERATIV.

Božji blagoslovi bit će obilni i očevidni (usp. Post 12:2; 17:2).

Bog je upotrijebio nekoliko metafora što su Abram u bile poznate kako bi opisao obilatost njegova potomstva:

1. prah (usp. Post 13:16; 28:14; Br 23:10)
2. zvijezde (usp. Post 15:5; 22:17; 26:4)
3. pijesak (usp. Post 22:17 i 32:12).

Iz obećanja Knjige Postanka 12:3 i zamisli o “kraljevstvu svećeništva” (usp. Izl 19:5-6) do općih proročanstava Izaije (usp. Post 42:6; 49:6; 51:4), Abrahamova obitelj bit će mnogo veća negoli je itko sanjao. Uključivat će vjerne pogane (usp. Lk 2:32; Djela 13:47; 26:23; Rim 2:28-29; 4; Gal 3:7-9.29).

15:6 “Onda on povjerova u GOSPODINA” Ovo ne mora podrazumijevati da Abram nije povjerovao vraćajući se u poglavlje 12, jer je on ostavio Ur i slijedio Boga. Ali, ovdje je pojam “povjerova” (BDB 52, KB 63, *Hiphil* PERFEKT, što označava život pouzdanja, ne samo toga jednog čina) iz oblika korijena אמן, od kojeg dobivamo “amen”. Korijen znači “biti jak” ili “uzdati se”. Abraham je stavio svoje potpuno pouzdanje u Božje obećanje da će imati potomke. To je bio čin vjere bez znaka (usp. Post 22:16.18; Heb 11:1). Abram je uzeo Boga za Njegovu riječ, vjerom, bez zahtijevanja fizičkoga znaka. Ovo je krajnje važno jer je to postalo temeljem Pavlova čimbenika o opravdanju milošću kroz vjeru nađeno u Poslanici Rimljanima 4 i Galaćanima 3. Pavao također koristi Knjigu proroka Habakuka 2:4 u Rimljanima 1:17; Galaćanima 3:11 i autor Poslanice Hebrejima iz Knjige Postanka 10:38. Izgleda kako je srž pojma “Abraham se uzdao u YHWH-u a ne u sebe”. Kroz ovaj dio Knjige Postanka naglašeno je iznova i opetovano da je Božja početna ljubav, ne ljudska sredstva, ona koja je zahtijevana za njihovo spasenje. Pojam “povjerova” može u engleskome biti preveden s tri riječi: povjerenje, pouzdanje, i vjera (usp. Izl 4:5.31; Pnz 1:32; 2. Ljet 20:20; Iz 43:10, povezano s Mesijom u Iz 28:16 i upućuje na nevjeru u Br 14:11; 20:12; Pnz 9:23; 2. Kr 17:14; Ps 78:22). Izgleda kako je srž SZ-noga pojma nađena u pojmu “pouzdanje” ili “vjerodostojnost”, ne usredotočeno u nama samima, nego u Božjoj vjernosti i Njegovim obećanjima.

Zabilježite Abram vjeruje:

1. u Gospodina (osobni odnos)
2. u Njegovu riječ (propozicijsko otkrivenje).

Za mene je korisno okarakterizirati biblijsku vjeru kao:

1. vjera u Osobu (YHWH /Krist)
2. pouzdanje u istine o toj Osobi (Biblija)
3. živjeti život kao ta Osoba (SZ-na poslušnost /Kristo-sličnost).

Sve troje je ključno, ne proizvoljno!

Vidjeti Posebnu temu dolje: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu (אמן).

POSEBNA TEMA: POVJERENJE, POUZDANJE, VJERA, I VJERNOST U STAROME ZAVJETU (אמן)

I. Uvodne izjave

Treba biti izjavljeno da uporaba ove teološke zamisli, tako ključne za NZ, nije jasno određena u SZ-u. Ona je zasigurno tamo, ali prikazana u ključu izabranih odlomaka i osoba.

SZ spaja:

- A. pojedinca i zajednicu
- B. osobni susret i poslušnost Savezu.

Vjera je oboje i osobni susret i svakodnevni način života! Lakše ju je opisati u osobi nego u leksičkom obliku (tj. proučavanje riječi). Ovaj osobni vid najbolje je slikovito opisan u:

- A. Abrahamu i njegovu potomstvu
- B. Davidu i Izraelu.

Ovi ljudi susreli su Boga i njihovi životi bili su trajno promijenjeni (ne savršeni životi, već neprekidna vjera). Kušnja je otkrila slabost i snagu njihove vjere u susretu s Bogom, ali prisran, odnos pouzdanja nastavio se kroz vrijeme! Bila je iskušana i pročišćena, ali je nastavljena kao svjedočenje njihove pobožnosti i načina života.

II. Uporaba glavnog korijena

- A. אמן (BDB 52)
  - 1. GLAGOL
    - a. *Qal* osnova – poduprijeti, ojačati (tj. 2. Kr 10:1.5; Est 2:7, ne teološka uporaba)
    - b. *Niphal* osnova – učiniti sigurnim ili čvrstim, ustanoviti, potvrditi, biti vjeran ili pouzdan:
      - (1) o čovjeku, Knjiga proroka Izaije 8:2; 53:1; Jeremija 40:14
      - (2) o stvari, Knjiga proroka Izaije 22:23
      - (3) o Bogu, Ponovljeni zakon 7:9; Knjiga proroka Izaije 49:7; Jeremija 42:5
    - c. *Hiphil* osnova – stajati čvrsto, vjerovati, pouzdati se:
      - (1) vjerova Abraham Bogu, Knjiga Postanka 15:6
      - (2) Izraelci u Egiptu su vjerovali, Knjiga Izlaska 4:31; 14:31 (nijekano u Pnz 1:32)
      - (3) Izraelci su vjerovali YHWH-i koji je govorio kroz Mojsija, Knjiga Izlaska 19:9; Psalam 106:12.24
      - (4) Ahaz nije vjerovao u Boga, Knjiga proroka Izaije 7:9
      - (5) tkogod vjeruje u to /njega, Knjiga proroka Izaije 28:16
      - (6) vjerovati istine o Bogu, Knjiga proroka Izaije 43:10-12.
  - 2. IMENICA (MUŠKI ROD) – vjernost (tj. Pnz 32:20; Iz 25:1; 26:2).
  - 3. PRILOG – zaista, uistinu, slažem se, moglo bi biti tako (usp. Pnz 27:15-26; 1. Kr 1:36; 1. Ljet 16:36; Iz 65:16; Jer 11:5; 28:6). Ovo je obredno korištenje “amen” u SZ-u i NZ-u.
- B. אמת (BDB 54) IMENICA ŽENSKOG RODA, nepokolebljivost, odanost, istina:
  - 1. o čovjeku, Knjiga proroka Izaije 10:20; 42:3; 48:1
  - 2. o Bogu, Knjiga Izlaska 34:6; Psalam 117:2; Knjiga proroka Izaije 38:18.19; 61:8
  - 3. o istini, Ponovljeni zakon 32:4; 1. Knjiga o Kraljevima 22:16; Psalam 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Knjiga proroka Jeremije 9:5; Zaharija 8:16.
- C. אמונה (BDB 53), nepokolebljivost, postojanost, čestitost:
  - 1. o rukama, Knjiga Izlaska 17:12
  - 2. o vremenima, Knjiga proroka Izaije 33:6
  - 3. o ljudima, Knjiga proroka Jeremije 5:3; 7:28; 9:2
  - 4. o Bogu, Psalam 40:11; 88:12; 89:1.2.5.8; 119:138.

III. Pavlova uporaba ove SZ-ne zamisli

- A. Pavao temelji svoje novo razumijevanje YHWH i SZ-a na svome osobnom susretu s Isusom na putu za Damask (usp. Djela 9; 22; 26).
- B. Pronašao je SZ-nu potporu za svoje novo razumijevanje u dva ključna SZ-na odlomka što koriste korijen אמן:
  - 1. Knjiga Postanka 15:6 –Abramov osobni susret potaknut od Boga (Post 12) ishodio je u poslušnome životu vjere (Post 12 - 22). Pavao na ovo cilja u Poslanici Rimljanima 4 i Galaćanima 3.
  - 2. Knjiga proroka Izaije 28:16 – onima koji vjeruju u to (tj. Božji prokušani i čvrsto postavljeni ugaoni kamen) nikad neće biti:
    - a. Poslanica Rimljanima 9:33, “posramljeni” ili “razočarani”
    - b. Poslanica Rimljanima 10:11, isto kao gore.
  - 3. Knjiga proroka Habakuka 2:4 – oni koji poznaju vjernog Boga trebali bi živjeti vjerne živote (usp. Jer 7:28). Pavao je koristio ovaj tekst u Poslanici Rimljanima 1:17 i Galaćanima 3:11 (također zabilježite Heb 10:38).

- IV. Petrova uporaba SZ-ne zamisli
- A. Petar usklađuje:
1. Knjiga proroka Izaije 8:14 – 1. Petrova poslanica 2:8 (kamen spoticanja)
  2. Knjiga proroka Izaije 28:16 – 1. Petrova poslanica 2:6 (ugaoni kamen)
  3. Psalam 118:22 – 1. Petrova poslanica 2:7 (odbačeni kamen).
- B. On okreće jedinstven jezik što opisuje Izraela, “izabrani rod, kraljevstvo svećeništva, sveti narod, narod za Božju vlastitu svojinu” iz:
1. Ponovljenog zakona 10:15; Knjige proroka Izaije 43:21
  2. Knjige proroka Izaije 61:6; 66:21
  3. Knjige Izlaska 19:6; Ponovljenog zakona 7:6
- i sada to upotrebljava za vjeru Crkve u Krista.
- V. Ivanova uporaba zamisli
- A. Njena NZ-na uporaba
- Pojam “povjerova” dolazi od grčkog pojma (*pisteuō*) koji se može prevesti i “povjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali je česta uporaba GLAGOLA. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenoj predanosti mnoštva Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri površne uporabe ovog pojma “povjerovati” nalaze se u Ivanu 8:31-59 i Djelima apostolskim 8:13.18-24. Prava biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena postupkom učenja (usp. Mt 13:20-22.31-32).
- B. Njena uporaba s PRIJEDLOZIMA
1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikovo stavljanje njihova pouzdanja /vjere u Isusa:
    - a. u Njegovo Ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; 1. Iv 5:13)
    - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 12:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; 1. Pt 1:8)
    - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
    - d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; 1. Iv 5:10)
    - e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
    - f. u Svjetlo (Iv 12:36)
    - g. u Boga (Iv 14:1)
  2. *ev* znači “u” kao u Evanđelju po Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima apostolskim 5:14
  3. *epi* znači “u” ili “iznad /nad”, kao u Evanđelju po Mateju 27:42; Djelima apostolskim 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Poslanici Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; 1. Timoteju poslanici 1:16; 1. Petrovoj poslanici 2:6
  4. DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Poslanici Galaćanima 3:6; Djelima apostolskim 18:8; 27:25; 1. Ivanovoj poslanici 3:23; 5:10
  5. *hoti*, što znači “vjerovati da”, daje sadržaj kako što vjerovati:
    - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
    - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
    - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
    - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
    - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
    - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
    - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
    - h. Isus dolazi od Oca (Iv 16:27.30)
    - i. Isus poistovjećuje Sebe u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
    - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
    - k. Isus je umro i ponovo ustao (1. Sol 4:14).
- VI. Zaključak
- Biblijska vjera je čovjekov odaziv na Božansku riječ /obećanje. Bog uvijek započinje (tj. Iv 6:44.65), ali dio ovoga Božanskog naviještanja je potreba čovjekova odaziva:
- A. pouzdanje
- B. zavjetna poslušnost.

Biblijska vjera je:

1. osobni odnos (početna vjera)
2. potvrda biblijske istine (vjera u Božje otkrivenje)
3. prikladan odgovor u poslušnosti (svakodnevna vjera).

Biblijska vjera nije karta za Nebo ili polica osiguranja. To je osobni odnos. To je svrha stvaranja i ljudi stvorenih na sliku i sličnost Boga (usp. Post 1:26-27). Ishod je "prisnost". Bog zahtijeva zajedništvo, a ne određeno teološko stajalište! Ali zajedništvo sa svetim Bogom zahtijeva da djeca pokazuju "obiteljske" osobine (tj. svetost, usp. Lev 19:2; Mt 5:48; 1. Pt 1:15-16). Pad (usp. Post 3) povrijedio je našu sposobnost ispravnoga odaziva. Stoga, Bog je djelovao za naše dobro (usp. Ez 36:27-38), dajući nam "novo srce" i "novog duha", koji nam kroz vjeru i pokajanje omogućava zajedništvo s Njim i poslušnost Njemu!

Svo troje je ključno. Svo troje mora se držati. Cilj je upoznati Boga (hebrejski i grčki smisao) i odražavati Njegovu narav u svojim životima. Cilj vjere nije Nebo jednoga dana, nego Kristo-sličnost svakoga dana!

Čovjekova vjernost je ishod (NZ), ne temelj (SZ) odnosa s Bogom: čovjekova vjera u Njegovu vjernost; čovjekovo pouzdanje u Njegovu pouzdanost. Srce NZ-nog gleda na spasenje jeste da se ljudi moraju početno i neprekidno odazivati na početnu Božju milost i milosrđe pokazanu u Kristu. On je ljubio, On je poslao, On je providio; mi moramo odgovoriti u vjeri i vjernosti (usp. Ef 2:8-9 i 10)!

Vjeran Bog želi vjerne ljude kako bi otkrio Sâm Sebe nevjernome svijetu i dovede ga u osobnu vjeru u Njega.

▣ **"i On mu to uračuna"** Pojam "uračuna" (BDB 362, KB 359, *Qal* IMPERFEKT) može značiti "izbroji" "smatra". Vrlo je često bio korišten od svećenika u vezi sa žrtvama (usp. Lev 7:18; 17:4; i Br 18:27). Kad je osoba dovela žrtvu svećeniku, žrtva se brojila ili uračunala u korist osobe. Bog je uračunao Abramovu Svoju vlastitu pravednost, time ga u potpunosti prihvaćajući.

▣ **"kao pravednost"** Ovaj pojam (BDB 842) izvorno je značio "mjereća trska" i time je on postao onaj što upućuje na standard mjerenja. Bog Sâm je taj standard mjerenja, prema tome, većina hebrejskih i grčkih riječi za "griješ" značile su odstupanje od standardne Božje vlastite pravednosti. Ovaj se pojam razvio u svome značenju:

1. značio je Božju moralnu narav kao što jasno može biti vidljivo u osam stoljeća proroka
2. postao je značenje o Božjoj pomoći za bespomoćne (usp. Ps 10:16-18 i 72:12). Ova je zamisao dalje razvijena u Isusovu vremenu kao davanje milostinje (usp. Mt 6:1)
3. posljednja značajna uporaba ovoga pojma "pravednost" podrazumijeva duhovno spasenje. To je posebno zabilježeno u Knjizi proroka Izaije 40 - 55 i Pavlovoj uporabi u NZ-u. Pavao govori o našoj pravednosti s Bogom temeljenoj isključivo na Božjoj početnoj ljubavi i našem odazivu u vjeri u Poslanici Rimljanima 4:3 i Galaćanima 3:6
4. možemo vidjeti nastavljaću uporabu ovoga pojma u Jakovljevoj poslanici 2:14-16.

Ovdje je upotrijebljena riječ, ne u smislu "bezgriješnosti", nego Abramova pouzdanja u YHWH-ina obećanja što su otvorila vrata za odnos pouzdanja /vjernosti da se on nastavi. Ovo nije bio Abramov prvi (ili zadnji) čin pouzdanja u YHWH-u. Abramovo prihvaćanje YHWH-inih početnih obećanja dopustila su razvijanje i produbljenje prisnoga odnosa.

Vidjeti Posebnu temu dolje: Pravednost.

POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST

"Pravednost" je tako ključna tema da učenik Biblije mora napraviti osobno prošireno proučavanje zamisli.

U SZ-u Božja je osobina opisana kao "pravičan" ili "pravedan" (BDB 841). Sâm mezopotamijski pojam dolazi od riječne trstike koja je bila upotrebljavana kao gradbeno oruđe za procjenu vodoravno točnih zidova i bedema. Bog odabire pojam da bude korišten metaforički za Njegovu osobnu narav. On je ravna oštrica (ravnalo) kojom su sve stvari procijenjene. Ova zamisao potvrđuje Božju pravednost kao i Njegovu pravo na suđenje.

Čovjek je bio stvoren na sliku Božju (usp. Post 1:26-27; 5:1.3; 9:6). Čovječanstvo je bilo stvoreno za zajedništvo s Bogom. Svo Stvorenje je pozornica ili pozadina za uzajamno djelovanje Boga i čovječanstva. Bog je želio da Ga Njegovu vrhunsko Stvorenje, čovječanstvo, poznaje, ljubi Ga, služi Mu, i bude kao On! Ođanost čovječanstva bila je ispitana (usp. Post 3) i prvotni par pao je na ispitu. To je ishodilo raskolom međusobnoga odnosa Boga i ljudstva (usp. Post 3; Rim 5:12-21).

Bog je obećao da će popraviti i obnoviti zajedništvo (usp. Post 3:15). On to čini kroz Svoju vlastitu volju i Svoga vlastitog Sina. Ljudi su bili nesposobni obnavljati prijelom (usp. Rim 1:18 - 3:20).

Nakon Pada, Božji prvi korak prema obnovi bila je zamisao Saveza temeljena na Njegovu pozivu te pokajničkome, iskrenome, pokornome odazivu čovječanstva. Zbog Pada, ljudi su bili nesposobni primjereno djelovati (usp. Rim 3:21-31; Gal 3). Osobno je Bog morao poduzeti početni korak kako bi obnovio ljude koji su prekršili Savez. On je to učinio:

1. objavljujući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. sudska pravednost)
2. slobodno dajući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. pripisana pravednost)
3. osiguravajući obitavajućeg Duha koji proizvodi pravednost (tj. Kristo-sličnost, obnova Božje slike) u čovječanstvu.
4. obnavljanjem zajedništva Vrta Eden.

Međutim, Bog zahtijeva zavjetni odgovor. Bog određuje (tj. besplatno daje) i osigurava, ali ljudi se moraju odazvati i nastavljati se odazivati u:

1. pokajanju
2. vjeri
3. načinom života poslušnosti
4. ustrajnosti.

Pravednost je, stoga, ugovoreno, uzajamno djelovanje između Boga i Njegova vrhunskog Stvorenja, temeljena na Božjoj naravi, Kristovom djelu, i ovlaštenju Duha, kome se svaki pojedinac mora osobno i neprestano primjereno odazivati. Zamisao je nazvana "opravdanje po vjeri". Zamisao je otkrivena u Evanđeljima, ali ne u ovim pojmovima. Prvenstveno ju je odredio Pavao, koji koristi grčki pojam "pravednost" u njegovim raznovrsnim oblicima više od 100 puta.

Pavao, koji je bio školovan rabin, koristi pojam *dikaionē* u njegovu hebrejskome smislu pojma *SDQ* uporabljenog u Septuaginti, a ne iz grčke književnosti. U grčkim pisanjima pojam je povezan s nekim tko se prilagodio očekivanjima božanstva i društva. U hebrejskome smislu uvijek je građen u pojmovima Saveza. YHWH je pravičan, etički, moralan Bog. On želi da Njegovi ljudi odražavaju Njegovu narav. Iskupljeno čovječanstvo postaje novo stvorenje. Ova novina ishodi novim načinom života pobožnosti (rimski katolicizam usredotočuje se na opravdanje). Otkad je Izrael bio teokracija nije bilo jasnog obrisa između svjetovnog (društvena mjerila) i svetog (Božja volja). Ova razlika izražena u hebrejskim i grčkim pojmovima prevodila se u engleskome kao "pravda" (u odnosu na društvo) i "pravednost" (u odnosu na religiju).

Isusovo Evanđelje (Radosna vijest) jeste to da je palo čovječanstvo bilo obnovljeno za zajedništvo s Bogom. To je bilo potpuno dovršeno kroz Očevu ljubav, milosrđe, i milost; Sinov život, smrt, i uskrsnuće; snubljenje te privlačenje Duha ka Evanđelju. Opravdanje je besplatno Božje djelo, ali ono mora biti posljedica pobožnosti (Augustinov stav, koji odražava oboje i naglasak Reformacije na slobodi Evanđelja te naglasak Rimokatoličanstva na promijenjenom životu ljubavi i vjernosti). Za reformatore je pojam "Božja pravednost" padež OBJEKTA GENITIV (tj. djelo činjeno od grješnog čovječanstva prihvatljivo Bogu [položajno posvećenje], dok je za katolike padež SUBJEKTA GENITIV, koji je postupak postajanja sve sličniji Bogu [iskustveno napredujuće posvećenje]. U stvarnosti je to zasigurno oboje!!).

Prema mome stajalištu sve u Bibliji od Knjige Postanka 4 – Otkrivenja 20 jest objava Božjeg obnavljanja edenskoga zajedništva. Biblija započinje s Bogom i čovječanstvom u zajedništvu u zemaljskoj okolnosti (usp. Post 1 – 2) i Biblija završava s istom okolnošću (usp. Otk 21 – 22). Božja slika i svrha bit će obnovljeni!

Za potkrepu gornjih rasprava zabilježite sljedeće odvojene NZ-ne odlomke što slikovito prikazuju grčku skupinu riječi:

1. Bog je pravedan (često povezano s Bogom kao Suceom):
  - a. Poslanica Rimljanima 3:26
  - b. 2. Poslanica Solunjanima 1:5-6
  - c. 2. Timoteju poslanica 4:8
  - d. Otkrivenje 16:5
2. Isus je pravedan:
  - a. Djela apostolska 3:14; 7:52; 22:14 (naslov Mesije)
  - b. Evanđelje po Mateju 27:19
  - c. 1. Ivanova poslanica 2:1.29; 3:7
3. Božja volja za Njegovo Stvorenje je pravednost:
  - a. Levitski zakonik 19:2
  - b. Evanđelje po Mateju 5:48 (usp. Mt 5:17-20)
4. Božja sredstva osiguravanja i stvaranja pravednosti:
  - a. Poslanica Rimljanima 3:21-31
  - b. Poslanica Rimljanima 4

- c. Poslanica Rimljanima 5:6-11
- d. Poslanica Galaćanima 3:6-14
- e. dano od Boga:
  - 1) Poslanica Rimljanima 3:24; 6:23
  - 2) 1. Poslanica Korinćanima 1:30
  - 3) Poslanica Efežanima 2:8-9
- f. primljeno vjerom:
  - 1) Poslanica Rimljanima 1:17; 3:22.26; 4:3.5.13; 9:30; 10:4.6.10
  - 2) 2. Poslanica Korinćanima 5:21
- g. kroz Sinova djela:
  - 1) Poslanica Rimljanima 5:21
  - 2) 2. Poslanica Korinćanima 5:21
  - 3) Poslanica Filipljanima 2:6-11
- 5. Božja volja je da Njegovi sljedbenici budu pravedni:
  - a. Evanđelje po Mateju 5:3-48; 7:24-27
  - b. Poslanica Rimljanima 2:13; 5:1-5; 6:1-23
  - c. Poslanica Efežanima 1:4; 2:10
  - d. 1. Timoteju poslanica 6:11
  - e. 2. Timoteju poslanica 2:22; 3:16
  - f. 1. Ivanova poslanica 3:7
  - g. 1. Petrova poslanica 2:24
- 6. Bog će suditi svijetu pravednošću:
  - a. Djela apostolska 17:31
  - b. 2. Timoteju poslanica 4:8.

Pravednost je osobina Boga, besplatno dana grješnom čovječanstvu kroz Krista. To je:

1. Božja odluka
2. Božji dar
3. Kristovo djelo
4. život koji se mora živjeti.

Ali to je isto tako postupak postajanja pravednim što se mora odlučno i postojano njegovati, i koji će jednog dana biti dovršen pri Drugome dolasku. Zajedništvo s Bogom je obnovljeno spasenjem ali napreduje kroz čitavi život da dođe do susreta licem-u-lice kod smrti ili *Parusije*!

Ovdje je dobar navod za zaključak ove rasprave. Uzet je iz *Dictionary of Paul and His Letters* od IVP:

“Kalvin, toliko više negoli Luther, naglašava odnosni vid Božje pravednosti. Lutherov pogled na Božju pravednost izgleda sadrži vid odrješenja [oslobađanja osude – op.prev]. Kalvin naglašava čudesnu narav navješćivanja ili kazivanja Božje pravednosti nama” (str. 834).

Za mene vjernikov odnos s Bogom ima tri vida:

1. Evanđelje je Osoba (naglasak Istočne crkve i Kalvina)
2. Evanđelje je istina (naglasak Augustina i Luthera)
3. Evanđelje je promijenjen život (katolički naglasak).

Svi su oni istiniti i moraju se držati zajedno za zdravo, ispravno, biblijsko kršćanstvo. Ako je bilo koji od njih prenaplašen ili podcijenjen, nastaju poteškoće.

Moramo dati dobrodošlicu Isusu!

Moramo vjerovati Evanđelju!

Moramo težiti Kristo-sličnosti!

15:7 “Ja sam GOSPODIN” Ovo je YHWH, posebno zavjetno Ime za Božanstvo. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“koji te izvede iz Ura od Kaldeje”** Postoji nesuglasje glede položaja gdje je Bog prvi puta govorio Abramom. To je bilo ili u Uru ili u Haranu. Usporedite Knjigu Postanka 11:31-12:1 s Nehemijom 9:7 i Djelima apostolskim 7:2. Neki čak pokušavaju tvrditi kako je Bog govorio s Terahom, Abramovim ocem, u Uru a Abramom u Haranu, ali ja mislim da je to neprimjerno

razumijevanje. Zasigurno je moguće da je otkrivenje došlo i u Uru i u Haranu. Također, na ovoj točki, želio bih spomenuti kako se vrlo točno Knjiga Postanka i Ponovljeni zakon uklapaju u kulturu drugoga tisućljeća pr.Kr., posebno u ugovorna pravila Hetita /u Suzi. Ovi povijesni spisi, zajedno s Pločicama iz Nuze i Mare, pokazali su nam kako su kulturološki bili primjereni Knjiga Postanka 15:2.17, i 16:2 u svome vlastitu vremenu. Povijesnost patrijarha potvrđena je u svjetlu nedavnih arheoloških nalaza.

Kao što je to toliko čest slučaj u ovima ranim poglavljima Knjige Postanka, upotrijebljena su kasnija imena gradova i zemalja. Ime Kaldeja nije upotrijebljena o narodu u Mezopotamiji (tj. južni Babilon) sve do šestoga stoljeća pr.Kr. Izraelski pisari bili su obučavani u Egiptu, gdje su se pisari osjećali slobodnima osuvremeniti tekstove što su prepisivali (tako nije bilo s pisarima iz Mezopotamije).

15:8 “kako ću ja moći znati da ću je posjedovati” Abram, čija je vjera bila uračunata kao pravednost u Knjizi Postanka 15:6, sad izražava svoju potrebu za potvrdom (usp. Post 15:2-3). Ovo je teološki značajno. Bog je prihvatio Abrama, ne zbog njegove savršene vjere, nego zbog Božje savršene ljubavi. Čak usred sumnje Bog ga je prihvatio i, tako također, nas (usp. Iv 20:24-29). Abram služi /služio je široj teološkoj svrsi (tj. obrascu iskupljenja).

15:9 Abram u je zapovjedbena (BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV) neka dovede nekoliko žrtvenih životinja:

1. tri godine staru junicu
2. tri godine staru ženku kozu
3. tri godine staroga ovna
4. grlicu
5. mladoga goluba.

Točan razlog za ove posebne životinje neizvjestan je. One su spomenute poslije u Mojsijevskome zakonodavstvu, što bi moglo značiti kako su one imale kulturološku važnost koju mi posve ne razumijemo. U Knjizi Postanka 15:10 one su razrezane na polovice i položene nasuprot jedna drugoj, osim ptica. Ovo je bio kulturološki način za “rezanje” Saveza (vidjeti Posebnu temu u Post 13:15: Savez, usp. Jer 34:18). Neki su pretpostavljali kako je smrt životinje bila način upozorenja primatelja Saveza o tome što će im se dogoditi ako prekrše uvjete Saveza. Međutim, ovo je neizvjesno.

15:11 “Ptice grabljivice sidoše nad strvine” Postojala je velika raspra među komentatorima o tome zašto je zapisan stih Knjige Postanka 15:11. Neke od teorija su:

1. one su simboličke o Abramovim sumnjama
2. one su simboličke o Izraelovim neprijateljima (usp. Ez 17:3.7.12)
3. Bogu je trebalo nekoliko sati da očituje Sebe i ovo je jednostavno znak povijesnosti izvješća (tj. prisutnost mrtvih životinja uzrokovala je pojavak ptica koje jedu meso).

Za mene, zbog toga što sam vrlo nervozan glede alegorija i dogma što nisu posebno spomenute u NZ-u, broj 3 izgleda kao najbolja mogućnost. Zabilježite ovi prinosi nisu bili spaljeni. To je bio zavjetni obred, ne žrtvovanje.

▣ **“i Abram ih otjera”** Izgleda vrlo strano da bi hebrejski GLAGOL “otpuhne ih” (BDB 674, KB 728, *Hiphil* IMPERFEKT) trebao biti upotrijebljen ovdje. Ova je metafora često korištena o Bogu (usp. Ps 147:18; Iz 40:7), ali kako je ovo povezano s Abramovim činom neizvjesno je.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:12-16

¹²Sad kad sunce bijaše silazilo, dubok san padne nad Abrama; i gle, strava i velika tmina padne na njega. ¹³Bog reče Abram: “Znaj zasigurno da će tvoji potomci biti stranci u zemlji što nije njihova, gdje će oni biti podjarmljeni i tlačeni četiri stotine godina. ¹⁴Ali Ja ću također suditi narodu kojem će oni služiti, i nakon toga oni će izići s mnogim imanijama. ¹⁵A što se tiče tebe, ti ćeš otići svojim očevima u miru; ti ćeš biti pokopan u dubokoj starosti. ¹⁶Onda u četvrtome naraštaju oni će se vratiti ovdje, jer nepravda Amorejaca još nije potpuna.”

15:12 “Sad kad sunce bijaše silazilo” Ovo podrazumijeva da je započinjao novi dan (usp. Post 1:5). Točno koliko je ovo viđenje trajalo neizvjesno je, ali ono je moglo pokriti dvije noći i jedan dan (vidjeti bilješku u Post 15:1c).

▣ **“dubok san padne nad Abrama”** Ovo je isti hebrejski izričaj (BDB 922) upotrijebljen glede dubokoga sna što je pao na Adama kad mu je Bog uzeo jedno njegovo rebro kako bi stvorio Evu (usp. Post 2:21). Taj GLAGOL podrazumijeva Božanski započet u pripremi za otkrivenje (usp. Job 4:13; 33:15).

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“strava i velika tmina”
“strava i velika tmina”
“duboka i zastrašujuća tmina”
“strah i strava”
“duboka i tamna groza”

Pojam “strava” (BDB 33, KB 41) znači užas, strahota, strava, groza. Često je korišten u poetskim odlomcima o Božjoj stravi:

1. prema neprijateljima – Knjiga Izlaska 15:16; 23:27
2. prema Jobu - 9:34; 13:21
3. prema Izraelu – Ponovljeni zakon 32:25; Psalam 88:16.

Pojam “tmina” (הַחֹשֶׁךְ, BDB 365, KB 362 i njegov odnosni korijen חָשָׂה) odnosi se na:

1. kozmičku tminu – Knjiga Postanka 1:2
2. jedno od pošasti Izlaska – Knjiga Izlaska 10:21
3. smrt /Podzemlje - Psalam 139:7-12
4. velika nesreća – Knjiga o Jobu 15:22-30; 20:26; Knjiga proroka Izaije 8:22; 50:10
5. Božju skrivenost - Psalam 18:11
6. manjak otkrivenja – Knjiga proroka Miheja 3:6.

Ponovno, tu postoji nekoliko tumačenja ovoga izričaja:

1. da usprkos Božjim obećanjima koja su bila predivna to može biti duga, teška cesta do ispunjenja
2. da su ljudi uvijek fizički iscrpljeni nakon Božjih otkrivenja o budućnosti; ovo je bilo tako s Danielom i mnogim drugim prorocima
3. da je Bog prilazio, što je uvijek zastrašujuće (usp. Job 4:12-21).

15:13 “Znaj zasigurno da će tvoji potomci biti stranci u zemlji što nije njihova” Izričaj “znaj zasigurno” ishod je složenice INFINITIVNOGA APSOLUTA i GLAGOLA u IMPERFEKTU istoga korijena (BDB 393, KB 390), “znati”, što je gramatički način pokazivanja naglaska. YHWH odgovara na Abramovo pitanje iz Knjige Postanka 15:8. Ipak u Abramovom postoji bitka vjere /sumnje! To ne ljuti Boga!

Zabilježite kako zemlja Egipat nije posebice spomenuta. Pojam “stranci” znači “gosti /oni koji borave neko vrijeme” (BDB 158) ili netko tko ima ograničena prava jer oni nisu službeni građani naroda. YHWH naviješta egipatsko iskustvo. Vjera u Boga ne znači lak život! Božja obećanja su odgođena i često nerazumljiva, ali vjera ostaje.

□ “gdje će oni biti podjarmljeni i tlaćeni četiri stotine godina” Izgleda kako postoji nesuglasje između ovoga stiha, što je spomenut u Djelima apostolskim 7:6 u Stjepanovu govoru, i Knjige Izlaska 12:40, koja spominje broj 430 i navedeno je od Pavla u Poslanici Galaćanima 3:17. Septuaginta i Samarijsko Petoknjžje uzimaju ovo razdoblje od 430 godina kao patrijarhalno privremeno boravljenje i u Kanaanu i u Egiptu. Moguće da je broj 400 jednostavno okrugli broj. Rabini kažu kako se on povećava od rođenja Izaka sve do Izlaska. Mora se uzeti u obzir da Knjiga Postanka 15:16 spominje četiri naraštaja i, iz naše najbolje procjene, to je točno koliko je dugo trajalo ovo razdoblje.

15:14 “Ali Ja ću također suditi narod kojem će oni služiti, i nakon toga oni će izići s mnogim imanjima” Ovo je bogato ispunjeno u Knjizi Izlaska 3:22 i 12:35-56. Ta posebna imanja sastojala su se od zlata, srebra, bronce, i dragulja što su bila upotrijebljena na izgradnju Svetišta i njegova namještaja (usp. Izl 25 - 40).

Ovaj tekst ne može biti upotrijebljen za potvrdu da vjera uvijek proizvodi bogatstvo. Početni napredak bio je način privlačenja naroda YHWH-i. Međutim, žarište nikad nije bilo na napretku, nego na odnosu vjere. Jedan od mojih omiljenih komentatora, Gordon Fee, koji je karizmatik, navodi kako uporaba ovih *proof-tekstova* služi za propovijedanje evanđelja o “zdravlju, bogatstvu, napretku”. Njegova se brošura ispunjava (tj. *The Disease of the Health and Wealth Gospels*).

15:15 “ti ćeš otići svojim očevima u miru” Hebrejski pojam “mir” (BDB 1022) označava vezu sa životom i Bogom (vidjeti Posebnu temu dolje: Gdje su mrtvi [*Šeol /Hades, Gehena, Tartarus*] i Posebnu temu dolje: Mir [*shalom*]). Bog obećava Abramovom da će on živjeti do zrele, visoke starosti i umrijeti blagom smrću. Isto tako postoji pitanje o tome što znači biti “pozvan svojim očevima”. To je očito upućivanje na *Šeol* (usp. Pnz 32:50), ali neki se pitaju znači li to da su u *Šeolu* obitelji zajedno. U ovome odlomku to se može shvatiti na više načina jer Abramovi roditelji nisu bili YHWHisti i, prema tome, mogu biti u različitom dijelu *Hadesa* ili *Šeola*. Mi ne znamo zasigurno o životu nakon smrti i biblijske pojmove *Šeol, Hades, Gehena*, i točno kako se oni odnose jedan prema drugome u prijelaznome stanju.

POSEBNA TEMA: GDJE SU MRTVI? (Šeol /Hades, Gehena, Tartarus)

I. Stari zavjet

- A. Svi ljudi idu u *Šeol* (etimologija neizvjesna, BDB 982), što je način upućivanja na smrt ili grob, uglavnom u Mudrosnoj književnosti i Knjizi proroka Izaije. U SZ-u to je sjenovito, svjesno, ali postojanje bez radosti (usp. Job 10:21-22; 38:17).
- B. *Šeol* obilježava:
1. povezanost s Božjim Sudom (vatra), Ponovljeni zakon 32:22
  2. povezanost s kaznom čak prije Sudnjega dana, Psalam 18:4-5
  3. povezanost s *abandonom* (uništenje), u kojem je Bog također prisutan, Knjiga o Jobu 26:6; Psalam 139:8; Knjiga proroka Amosa 9:2
  4. povezanost s "Jamom" (grobom), Psalam 16:10; Knjiga proroka Izaije 14:15; Ezekiel 31:15-17
  5. grješni silaze živi u *Šeol*, Knjiga Brojeva 16:30.33; Psalam 55:15
  6. često poosobljen sa životinjom velikih ustiju, Knjiga Brojeva 16:30; Knjiga proroka Izaije 5:14; Habakuk 2:5
  7. ljudi su tamo zvani *Repha'im* (tj. "duhovi umrlih"), Knjiga proroka Izaije 14:9-11.

II. Novi zavjet

- A. Hebrejski *Šeol* preveden je grčkim *Hadom* (*Hades*) (nevidljivi svijet).
- B. *Had* ima osobine:
1. upućuje na smrt, Evanđelje po Mateju 16:18
  2. povezan je sa smrću, Otkrivenje 1:18; 6:8; 20:13-14
  3. često sličan mjestu stalne kazne (*Gehena*), Evanđelje po Mateju 11:23 (SZ-ni navod); Luka 10:15; 16:23-24
  4. često sličan grobu, Evanđelje po Luki 16:23.
- C. Moguće podijeljen (rabini):
1. dio za pravednike nazvan raj (pravo drugo ime za Nebo, usp. 2. Kor 12:4; Otk 2:7), Evanđelje po Luki 23:43
  2. dio za grješne nazvan *Tartarus*, 2. Petrova poslanica 2:4, gdje je mjesto zadržavanja za zle anđele (usp. Post 6; 1. Henokova).
- D. *Gehena*:
1. odražava SZ-ni izričaj, "dolina sinova Hinnoma", (južno od Jeruzalema). To je bilo mjesto gdje je fenički bog vatre, *Molek* (BDB 574), bio štovan žrtvovanjem djece (usp. 2. Kr 16:3; 21:6; 2. Ljet 28:3; 33:6), što je bilo zabranjeno Levitskim zakonikom 18:21; 20:2-5.
  2. Jeremija ga mijenja iz mjesta poganskoga štovanja u mjesto YHWH-ina Suda (usp. Jer 7:32; 19:6-7). To postaje mjesto vatre, vječnoga suda u 1. Henokovoj 90:26-27 i Sib. 1:103.
  3. Židovi Isusovih dana bili su toliko užasnuti sudjelovanjem svojih predaka u poganskome štovanju žrtvovanjem djece, da su ovo područje pretvorili u smetlište za Jeruzalem. Mnoge od Isusovih metafora za Vječni sud proizašle su iz ovoga odlagališta (vatra, dim, crvi, smrad, usp. Mk 9:44.46). Pojam *Gehena* koristio je samo Isus (osim u Jak 3:6).
  4. Isusova uporaba riječi *Gehena*:
    - a. vatra, Evanđelje po Mateju 5:22; 18:9; Marko 9:43
    - b. bez kraja [neprekidno], Evanđelje po Marku 9:48 (Mt 25:46)
    - c. mjesto uništenja (oboje i duše i tijela), Evanđelje po Mateju 10:28
    - d. usporedivo sa *Šeolom*, Evanđelje po Mateju 5:29-30; 18:9
    - e. označava grješnog kao "sin pakla", Evanđelje po Mateju 23:15
    - f. ishod sudske presude, Evanđelje po Mateju 23:33; Luka 12:5
    - g. zamisao *Gehene* usporediva je s drugom smrću (usp. Otk 2:11; 20:6.14) ili ognjenim jezerom (usp. Mt 13:42.50; Otk 19:20; 20:10.14-15; 21:8). Moguće da ognjeno jezero postaje trajno stanište ljudi (iz *Šeola*) i zlih anđela (iz *Tartarusa*, 2. Pt 2:4; Juda stih 6 ili Abis, usp. Lk 8:31; Otk 9:1-11; 20:1.3)
    - h. nije bila određena za ljude, nego za Sotonu i njegove anđele, Evanđelje po Mateju 25:41.

- E. Moguće je, zbog preklapanja *Šeola*, *Hada*, i *Gehene* da:
1. prvotno su svi ljudi išli u *Šeol* /*Had*
  2. njihovo tamošnje iskustvo (dobro /zlo) pogoršano je nakon Sudnjeg dana, ali mjesto za grješne ostaje isto (to je zašto je KJV *hades* [grob] preveo kao *gehena* [pakao])
  3. jedini NZ-ni tekst što spominje muku prije Suda jeste parabola u Evanđelju po Luki 16:19-31 (Lazar i bogataš). *Šeol* je također opisan kao mjesto kazne sada (usp. Pnz 32:22; Ps 18:1-5). Međutim, doktrina se ne može postaviti na paraboli.

III. Međustanje između smrti i uskrsnuća

- A. NZ ne uči o "besmrtnosti duše", što je jedan od nekoliko drevnih pogleda na život poslije smrti:
1. ljudske duše postojale su prije njihova fizičkog života
  2. ljudske duše su vječne prije i poslije fizičke smrti
  3. često je ljudsko tijelo viđeno kao zatvor a smrt kao oslobođenje za povratak u pred-postojeće stanje.
- B. NZ nagovještuje bestjelesno stanje između smrti i uskrsnuća:
1. Isus govori o diobi između tijela i duše, Evanđelje po Mateju 10:28
  2. Abraham može imati tijelo sada, Evanđelje po Marku 12:26-27; Luka 16:23
  3. Mojsije i Ilija imaju fizičko tijelo kod preobraženja, Evanđelje po Mateju 17
  4. Pavao tvrdi da će kod Drugoga dolaska prvo duše s Kristom dobiti svoja nova tijela, 1. Poslanica Solunjanima 4:13-18
  5. Pavao tvrdi da će vjernici svoja nova duhovna tijela dobiti na Dan uskrsnuća, 1. Poslanica Korinćanima 15:23-52
  6. Pavao tvrdi da vjernici ne idu u *Had*, nego su u smrti s Isusom, 2. Poslanica Korinćanima 5:6.8; Filipljanima 1:23. Isus je pobijedio smrt i uzeo je pravednike na Nebo sa Sobom, 1. Petrova poslanica 3:18-22.

IV. Nebo

- A. U Bibliji je ovaj pojam korišten u tri značenja:
1. atmosfera iznad Zemlje, Postanak 1:1.8; Knjiga proroka Izaije 42:5; 45:18
  2. zvjezdana nebesa, Postanak 1:14; Ponovljeni zakon 10:14; Psalam 148:4; Poslanica Hebrejima 4:14; 7:26
  3. mjesto Božjega prijestolja, Ponovljeni zakon 10:14; 1. Knjiga o Kraljevima 8:27; Psalam 148:4; Poslanica Efežanima 4:10; Hebrejima 9:24 (treće nebo, 2. Kor 12:2).
- B. Biblija ne otkriva mnogo o životu poslije smrti, vjerojatno zato što palo čovječanstvo nema načina ili sposobnost to razumjeti (usp. 1. Kor 2:9).
- C. Nebo je oboje i mjesto (usp. Iv 14:2-3) i Osoba (usp. 2. Kor 5:6.8). Nebo može biti obnovljeni Edenski vrt (Post 1 - 2; Otk 21 - 22). Zemlja će biti očišćena i obnovljena (usp. Djela 3:21; Rim 8:21; 2. Pt 3:10). Slika Boga (Post 1:26-27) obnovljena je u Kristu. Sad je ponovno moguće prisno zajedništvo Edenskoga vrta. Međutim, ovo može biti metaforički (Nebo kao ogromni, kockasti grad iz Otk 21:9-27) a ne doslovno. Prva Korinćanima 15 opisuje razliku između fizičkoga tijela i duhovnoga tijela kao sjeme pa do zrele biljke. Ponovo, 1. Poslanica Korinćanima 2:9 (navod iz Iz 64:4 i 65:17) jeste veliko obećanje i nada! Ja znam da kad ćemo Ga vidjeti bit ćemo kao On (usp. 1. Iv 3:2).

V. Korisni izvori

- A. William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*
- B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*.

POSEBNA TEMA: MIR (*shalom*)

Hebrejski pojam (BDB 1022, KB 1532) uobičajen je u semitskim srodnim jezicima.

- A. Akadski:
1. biti neozlijeđen
  2. biti dobro
  3. biti u dobrome stanju.

- B. Ugaritski (kanaanski):
1. biti neozlijeđen
  2. zdrav.
- C. Arapski:
1. biti zdrav
  2. biti u sretnome stanju.
- D. Aramejski:
1. biti potpun
  2. doći do kraja /dovršenje
  3. zaključiti mir
  4. ostati neozlijeđen.
- E. Hebrejska suzvučja:
1. cjelovitost
  2. jakost
  3. blagostanje
  4. mir.

Danas je pojam *shalom* hebrejski pozdrav kao i oprostajna izjava. On ipak označava nepostojanje zla i prisutnost dobra (tj. zadovoljstva, zadovoljstvo sa životom). Obilježava mentalno stanje sigurnosti i zadovoljstva.

15:16 “jer nepravda Amorejaca još nije potpuna” Ovo pokazuje kako je Bog nastavljao pokušavati dovesti kanaanske žitelje Obećane zemlje k Sebi. Melkisedek je bio Kanaanac. Samo nakon odgovarajuće prilike i vremena Bog će ih suditi i ukloniti ih. Ovo nije čin pristranosti prema Židovima, jer kad su oni preuzeli činidbe Kanaanaca, oni su također bili uklonjeni iz zemlje (tj. izgnanstva u Asiriju i Babilon).

I Amorejci i Kanaanci bili su upotrijebljeni kao način upućivanja na sva kanaanska plemena. U smislu ovaj tekst je nagovještaj sukoba što će se pojaviti kad bude Izrael osvojio zemlju, ali on je sâm bio osvojen kanaanskom idolatrijom. Ovo nagoviještanje slično je Knjizi Postanka 9:20-27, posebice Postanku 15:25. Ham je taj koji griješi, ali njegov je sin Kanaan bio proklet. Poteškoća je kanaanska kultura. Mnoga, većina, ako ne i sva, pravila Petoknjžja povezana su s kanaanskom kulturom i štovanjem. Izrael je morao biti drukčiji! Izrael je morao otkriti YHWH-u!

Kako se ovo uklapa u tekst Knjige Postanka jeste da ili:

1. ih Bog priprema za buduće događaje
2. kasniji je pisar dodao ove osvrtke kako bi osvijetlio svoje vlastito vrijeme.

Samo bilješka, kad spominjem kasnijega pisara ili uređivača to ne znači podcjenjivanje “nadahnutosti”. Pretpostavljam da je Duh vodio sve pisce, uređivače, pisare, i skupljače! Stvarni Autor Pisma je Bog. Točno kako, kada, i tko o povijesnih tokova neizvjesno je (izgubljeno povijesti).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:17-21

¹⁷Dogodi se kad je sunce zapalo, da ono bijaše vrlo mračno, i gle, *tamo se pojavi dimeća peč i vatrena zublja prolazeći između ovih dijelova.* ¹⁸Toga dana GOSPODIN sklopi savez s Abramom, govoreći:

“Tvojim potomcima Ja sam dao ovu zemlju,
Od rijeke egipatske sve do velike rijeke, rijeke Eufrata:

¹⁹Kenijce i Kenižane i Kadmonce

²⁰i Hetite i Perižane i Refaimce

²¹i Amorejce i Kanaance i Girgašane i Jebusejce.”

15:17 “tamo se pojavi dimeća peč i vatrena zublja prolazeći između ovih dijelova” YHWH se ukazao Abram u obliku koji bi on morao razumjeti kulturološki. Dimeća peč izgleda mora biti:

1. sredstvo skrivanja YHWH-ine prisutnosti (tj. *Šekina* Oblak Slave Izlaska)
2. simbol božanstva koje je osiguralo zaštitu u Akadskim pločicama prokletstva
3. simbol i osude i zaštite (usp. Zah 12:6)
4. u Mezopotamiji ovaj je simbolizam predstavljao božansko pročišćenje.

U peći je bila vatra (vidjeti Posebnu temu dolje: Vatra [BDB 77]). Bog je često povezan s vatrom, ne samo u biblijskome izvješću, nego i u zoroastrijanizmu. Ja osobno vjerujem kako je ova peč povezana s činjenicom da je većina Saveza bila ovjerena zavjetnim jelom i ova peč simbolizira to jelo. Isto tako, teološki je značajno zabilježiti kako Abram nije

prošao između dijelova; prošao je samo Bog. To je još jedno zaključivanje da je Savez iz Božjih izvora a ne ljudskoga napora, zasluge, i sredstava. Ovo je bio Bogom-potaknuti, Bogom-izvedeni Savez (usp. 2. Sam 7:8-16; Ps 89:20-37).

POSEBNA TEMA: VATRA (BDB 77)

U Pismu vatra ima i pozitivna i negativna suzvučja.

A. Pozitivna:

1. grije (usp. Iz 44:15; Iv 18:18)
2. svijetli (usp. Iz 50:11; Mt 25:1-13)
3. kuha (usp. Izl 12:8; Iz 44:15-16; Iv 21:9)
4. čisti (usp. Br 31:22-23; Izr 17:3; Iz 1:25; 6:6-8; Jer 6:29; Mal 3:2-3)
5. svetost (usp. Post 15:17; Izl 3:2; 19:18; Ez 1:27; Heb 12:29)
6. Božje vodstvo (usp. Izl 13:21; Br 14:14; 1. Kr 18:24)
7. Božja ovlast (usp. Djela 2:3)
8. zaštita (usp. Zah 2:5).

B. Negativna:

1. spaljuje (usp. Jš 6:24; 8:8; 11:11; Mt 22:7)
2. uništava (usp. Post 19:24; Lev 10:1-2)
3. bijes /gnjev (usp. Br 21:28; Iz 10:16; Zah 12:6)
4. kazna (usp. Post 38:24; Lev 20:14; 21:9; Jš 7:15)
5. lažan eshatološki znak (usp. Otk 13:13).

C. Božji bijes /gnjev protiv grijeha izražen je u metaforama vatre:

1. Njegov gnjev spaljuje (usp. Hoš 8:5; Sef 3:8)
2. On izlijeva vatru (usp. Nah 1:6)
3. vječna vatra (usp. Jer 15:14; 17:4)
4. eshatološki Sud (usp. Mt 3:10; 13:40; Iv 15:6; 2. Sol 1:7; 2. Pt 3:7-10; Otk 8:7; 16:8).

D. Kao toliko mnogo metafora u Bibliji (tj. kvasac, lav) i vatra može biti blagoslov ili prokletstvo ovisno o okviru.

15:18 “Toga dana GOSPODIN sklopi savez s Abramom” Pojam “sklopi” doslovno znači “odrezati” (BDB 503, KB 500, *Qal* PERFECT). Ovaj pojam odrezati nije etimološki povezan s riječju u Knjizi Postanka 15:10 (BDB 144, KB 167), nego je postao mjerilom, biblijskom metaforom za “sklopiti savez”.

Vidjeti Posebnu temu dolje: Zavjetna obećanja patrijarsima.

POSEBNA TEMA: ZAVJETNA OBEĆANJA PATRIJARSIMA

Ovo prvotno obećanje o posebnome zavjetnom odnosu bilo je dano:

1. Abrahamu, Knjiga Postanka 12:1-3:
  - a. zemlja, Knjiga Postanka 12:7; 13:4-15; 15:18-21
  - b. narod, Knjiga Postanka 13:16; 15:4-5; 17:2-6; 22:18
  - c. blagoslov svijeta, Knjiga Postanka 18:18; 22:18
2. Izaku, Knjiga Postanka 26:2-4:
  - a. zemlja
  - b. narod
  - c. blagoslov svijeta
3. Jakovu, Knjiga Postanka 28:2-4.13; 35:9-12; 48:3-4
  - a. zemlja
  - b. narod
4. narod Izraela (zemlja), Knjiga Izlaska 3:8.17; 6:8; 13:5; 33:1-3; Ponovljeni zakon 1:7-8.35; 4:31; 9:3; 11:25; 31:7; Knjiga o Jošui 1:6.

▣ “savez” “Savez” (BDB 136) postaje središnji motiv biblijske književnosti. On govori i o obećanjima i o obavezama i na Božjem dijelu i na dijelu ljudstva. Postoji jedinstvena složenica uvjetovanih i neuvjetovanih vidova za Saveze u biblijskoj

građi. Jesu li Savezi uvjetovani ili neuvjetovani? Da! Izgleda kako je Božja neuvjetovana ljubav ovisna o vjeri čovječanstva i odazivu u pokajanju (usp. Post 15:6; Rim 4; Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21). To nekako izgleda paradoksalno, ali to je Božji način rada s grješnim čovječanstvom.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 13:15: Savez.

▣ **“Od rijeke egipatske”** Uobičajeno, ovo upućuje na rijeku Nil, ali u okviru drugih biblijskih obećanja o granicama Obećane zemlje, to mora značiti “vadi el-Ariš” (usp. Br 34:5 i Jš 15:4). Ove mjere Obećane zemlje bile su djelomično ispunjene u Davidovo vrijeme, ali potpunije u Salomonovo vrijeme (usp. 1. Kr 4:21).

15:19-21 Ovdje nalazimo popis deset plemena koja čine stanovništvo Kanaana. Ponekad broj tih plemena varira: (1) Knjiga o Jošui 24:11 ima 7 plemena; (2) Knjiga Izlaska 3:17 ima 6 plemena; i (3) Izlazak 23:28 popisuje 3 plemena. Točan broj je neizvjestan, ali očito je kako pojam “Amorejci”, što znači “gorštak”, ili pojam “Kanaanci”, što znači “žitelj nizine”, postaje skupni naziv za sva plemena.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine.

15:20 “Hetite” [Hetiti] Iz Knjige Postanka 10:15 vidimo kako je ovaj narod proizašao od Heta (BDB 366). Oni su kasnije osnovali glavno Carstvo u središnjoj Turskoj.

▣ **“Refaimce” [Refaimci]** Ovo su izgleda bila vrlo visoka ljudska bića (BDB 952, usp. Jš 12:4; 17:15; 1. Ljet 20:4) kao *Anakovci* (usp. Pnz 2:11 i 3:11) i moguće *Nefili* (usp. Post 6 i Br 13:33).

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 14:5: Pojmovi korišteni za visoke /snažne ratnike ili skupine ljudi.

15:21 “Jebusejce” [Jebusejci] Ovo su stanovnici Jeruzalema koji će ostati neosvojeni sve do Davidova vremena (BDB 101, usp. Suci 1:21; 19:11; 2. Sam 5:6 i dalje).

Vidjeti Posebnu temu dolje: Morija, Šalem, Jebus, Sion, Jeruzalem.

POSEBNA TEMA: MORIJA, ŠALEM, JEBUS, SION, JERUZALEM

Ovaj pojam (Morija, BDB 599) bio je preveden na mnogo načina:

1. Vulgata i Samarijsko Petoknjžje imaju “videnja”
2. Targumi prevode to kao “štovanje”
3. Septuaginta ima “visok”
4. Pešita ima “od Amorejaca”
5. neki znanstvenici to prevode kao “pokazan od YHWH”
6. drugi “odabran”
7. a ipak drugi “mjesto pojavljivanja /ukazivanja”.

Izgleda kako “mjesto pojavljivanja” može biti najbolji mogući prijevod temeljen na drugoj uporabi toga pojma u 2. Knjizi Ljetopisa 3:1, koja spominje da je Hram bio izgrađen na Gori Morija, mjestu gdje se Bog ukazao Davidu. Ovo može uputiti ili na 2. Knjigu o Samuelu 24:16 ili vjerojatnije, na 1. Knjigu Ljetopisa 21:18-30. Spominjanje Abrahamova prinošenja Izaka u tome okviru izostavljeno je ili zbog toga što je to bilo vrlo dobro poznato ili je to bilo nepoznato autoru 1. Knjige Ljetopisa. Isto tako, Morija se izgleda odnosi na Melkisedekov grad, Šalem (Post 14:18), kasnije nazvanog Jebus, što je postao Jeruzalem:

1. Morija je povezana s Abrahamovim prinosom Izaka u Knjizi Postanka 22:2, što je kasnije postala mjesto Hrama (usp. 2. Ljet 3:1)
2. “Šalem” (BDB 1024 II) i “Sion” (BDB 851) imena su za Jeruzalem u različitim razdobljima
3. mjesto je postalo kanaanski grad nazvan Šalem (usp. Post 14:18; Heb 7:1-2)
4. kasnije je postao kanaanski grad “Jebus” (BDB 101, od “Jebusejaca”, usp. Post 10:16; 15:21; Izl 3:8.17; Jš 18:16.18; Suci 19:10-11), koji je bio zauzet od Davida (usp. 1. Ljet 11:4-5)
5. ime je bilo promijenjeno na “Jeruzalem” (BDB 436), vjerojatno nakon Davidova zauzimanja. Teško je bili sigurni zbog toga jer je ime upotrijebljeno u Knjizi o Jošui 10; 12; 15. Ime “Jeruzalem” ima neizvjesnu etimologiju.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Objasnite i odredite u svojim pojmovima važnost riječi upotrijebljenih u Knjizi Postanka 15:6. Povežite to s Poslanicom Rimljanima 4 i Galaćanima 3.
2. Zašto toliko ljudi alegorizira Knjigu Postanka 15:11?
3. Što je važnost Božjega pojavljivanja Abrahamu kao dimeća peč i vatrena zublja (Post 15:17)?
4. Zašto su plemena Kanaana popisana različito (usp. Post 15:19-21)?

POSTANAK 16

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLJEDI MT)
Saraja i Hagara	Hagara i Jišmael	rođenje Jišmaela	Hagara i Jišmael	rođenje Jišmaela
16:1-6	16:1-3 16:4-6	16:1-6	16:1-4 16:5 16:6	16:1-2 16:3-6
16:7-14	16:7-14	16:7-14	16:7-8a 16:8b 16:9-12	16:7-12
(11-12)	(11-12)	(11-12)	16:13-14	(11-12) 16:13-14
16:15-16	16:15-16	16:15-16	16:15-16	16:15-16

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) *SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA*

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:1-6

¹Sad Saraja, Abramova žena nije mu rodila djece, a ona imaše egipatsku sluškinju čije ime bijaše Hagara.
²Tako Saraja reče Abram: “Sad gledaj, GOSPODIN me spriječio od rađanja djece. Molim idi k mojoj sluškinji; možda ću ja steći djecu kroz nju.” I Abram poslušao glas Saraje. ³Nakon što je Abram živio deset godina u zemlji Kanaan, Abramova žena Saraje uzme Hagaru Egipćanku, svoju sluškinju, i dade ju svome mužu Abram u njegovu ženu.
⁴On uđe k Hagari, i ona zatrudnje; i kad vidje da je zatrudnjela, njena gospodarica bijaše prezrena u njenu pogledu.
⁵I Saraja reče Abram: “Neka uvreda učinjena meni bude na tebi. Ja dadoh svoju sluškinju u tvoje ruke, ali kad ona vidje da je zatrudnjela, ja bijah prezrena u njenu pogledu. Neka GOSPODIN sudi između tebe i mene.” ⁶Ali Abram reče Saraji: “Gle, tvoja sluškinja je u tvojoj moći; čini joj što je dobro u tvome pogledu.” Tako Saraja postupala s njom grubo, i ona pobježe od njene prisutnosti.

16:1 “ona imaše egipatsku sluškinju čije ime bijaše Hagara” Ime Hagara znači “pobjeći” (BDB 212). Ovo je osobitost o njoj (usp. Post 16:6.8). Ona je bila Egipćanka koja je bila kupljena za Saraju dok su oni bili u Egiptu (usp. Post 12:10-20).

16:2 “GOSPODIN me spriječio od rađanja djece” Očito je kako je par raspravljao o YHWH-inim otkrivenjima i također o kašnjenju u njihovim ispunjenjima. Izgleda kako su oni počeli planirati kako “pomoći” Njemu da ispuni Svoje obećanje!

Oblik GLAGOLA “spriječio” (BDB 783, KB 870, *Qal* PERFECT) označava dovršeno djelovanje. Saraja je morala misliti kako je ona bila trajno neplodna.

U smislu Saraja krivi YHWH-u za svoju nastavljenju jalovost (usp. Post 20:18). Kašnjenje je bio dio Božje nauma da sazrije njihovo pouzdanje u Njega i da jasno otkrije Sebe kasnijim naraštajima. Svi vjernici se bore s odabranim trenutkom Božansko obećanih događaja.

▣ **“Molim idi k mojoj sluškinji”** GLAGOL (BDB 97, KB 112) je *Qal* IMPERATIV upotrijebljen u smislu zahtjeva (usp. Post 30:3). GLAGOL je često korišten kao eufemizam [ublaženi oblik – op.prev.] o seksualnoj prisnosti (usp. Post 6:4; 16:2; 19:34; 30:3; 38:8.9; 39:14; Pnz 22:13; 25:5; 2. Sam 11:4; 12:24; 16:21-22; 20:3; Izr 6:29).

▣ **“ću ja steći djecu kroz nju”** Ovo je vrlo slično u retku s Pločicama iz Nuze što opisuju hurijsku kulturu drugoga tisućljeća pr.Kr. Hagarino dijete zakonski bi postalo Sarajino dijete i Abramov baštinik.

▣ **“Abram poslušao”** Ovo gotovo uspoređuje poteškoću Knjige Postanka 3 (posebice Post 16:17). Abram je nastojao napraviti nešto što je on vjerojatno svakako namjeravao učiniti. GLAGOL je doslovno “slušati” (BDB 1033, KB 1570) u IMPERFEKT GLAGOLSKOME VREMENU, što podrazumijeva ponovljeno djelovanje. Uzor monogamije izvornoga Stvorenja je izgubljen, iznenađujuće u nakani da se “pomogne” Bogu!

16:3 “Nakon što je Abram živio deset godina u zemlji Kanaan” Značajno je kako je prošlo najmanje deset godina od kada je Bog govorio Abram u poglavlju 15. Abram je nastojao pouzdati se, ali pokušao je misliti na načine kojima bi on pomogao Bogu. Ovo je opetovano Božje pokazivanje Abram u vrlo određeno da su to bila Njegova sredstva, ne Abramova, kako će konačno ostvariti obećanje. Ovaj je dio upotrijebljen kao alegorija od Pavla u Poslanici Galaćanima 4:21-31.

▣ **“kao njegovu ženu”** Hagara je primjerenije rečeno bila njegova prilježnica. Iako je hebrejski pojam “žena” upotrijebljen ovdje, očito je kako ona nije bila njegova žena, nego prilježnica (tj. ženski seksualni partner s ograničenim pravima).

16:4 “njena gospodarica bijaše prezrena u njenu pogledu” GLAGOL (BDB 886, KB 1103, *Qal* IMPERFEKT) može značiti:

1. biti lagan
2. žustar
3. biti nevažan (usp. 1. Sam 2:30; Job 40:4).

Hiphil osnova označava prijezir (usp. 2. Sam 19:43; Iz 23:9; Ez 22:7). U hebrejskoj misli imati čast ili težinu suprotno je s “biti lagan”.

16:5 Tajnovitost među-osobnih odnosa očita je. Saraja je započela ovaj naum i sad je nesretna njegovim ishodom. Kao što je to toliko često u biblijskim izvješćima, čitatelju nije dana čitava pozadina i razgovor uključen u događaj. Abram je mogao biti

prvotno uključen. U tumačenju povijesne pripovijetke, čitatelji se moraju zapitati: “Zašto je ovo zapisano?” Abram i Saraja moraju naučiti kako ljudska izvedba nije ključ za odnos s Bogom; vjera, poslušnost, i ustrajnost jesu ključ!

Posve je moguće da je ovo što smo zapisali u ovome stihu legalni idiom. Saraja govori na način potvrde svojih zakonskih prava u prigodi djelovanja roba na bahat način (tj. Hamurabijev zakonik i Pločice iz Nuze). Sve što je ona učinila bilo je kulturološki /zakonski prihvatljivo, ali Hagarin stav nije bio. Abram je, kao glava kuće, bio odgovoran.

▣ **“Neka GOSPODIN sudi između tebe i mene”** GLAGOL (BDB 1047, KB 1622) je *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu. Točno što ona želi da YHWH učini višeznačno je. Očito ona traži Božansku dozvolu za svoje osjećaje odbačenosti ili odobrenje za svoja planirana djelovanja protiv Hagare. Međutim, izričaj pokazuje rastuće napetosti između Abrama i Saraje.

16:6 Ovo nama izgleda nekako okrutno, ali moramo suditi u svjetlu toga vlastita vremena a ne našega. To točno odgovara Pločicama iz Nuze i Hamurabijevu zakoniku u tome kako postupati s priležnicama.

Ponovno, na neke načine ovo je usporedno s izvješćem Knjige Postanka 3:11-13. Abram prenosi odgovornost sa sebe kao obiteljskoga vođe na Saraju. Ljudi nastoje otkloniti odgovornost i činiti izvovore!

▣ **“Saraja postupaše s njom grubo”** GLAGOL (BDB 776 III, KB 853) u *Piel* osnovi znači poniziti ili nepravedno postupati (usp. Post 31:50; Izl 22:21.22 [dva puta u pojačanome obliku]; Job 30:11). Hagarin stav i djelovanja ne čine Sarajina djelovanja primjerenima. Grješni ljudi su sebični, usmjereni-prema-sebi. Zrela vjera riješit će tu poteškoću.

Jednostavno je moguće da nakon što je Hagara zatrudnjela Saraja ju je vratila njenoj službi i uklonila je od Abrama kao seksualnoga partnera.

▣ **“ona pobježe od njene prisutnosti”** Bježanje roba bila je ozbiljna zakonska stvar što je imala ozbiljne posljedice. Ovo je vrlo slično događaju zapisanome u Knjizi Postanka 21:8-21. Naredni stihovi pokazuju YHWH-inu skrb i ljubav, čak i za priležnicu Hagaru i njeno dijete. YHWH-ina ljubav nije ograničena na Abramovu obitelj (tj. Melkisedek, Job).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:7-14

⁷Sad anđeo GOSPODNI nađe nju kod izvora vode u pustinji, kod izvora na putu za Šur. ⁸On reče: “Hagaro, Sarajina sluškinjo, odakle si došla i kuda ideš?” I ona reče: “Ja bježim od prisutnosti svoje gospodarice Saraje.” ⁹Onda joj anđeo GOSPODNI reče: “Vrati se svojoj gospodarici, i podloži se njenoj vlasti.” ¹⁰Povrg toga, anđeo GOSPODNI joj reče: “Ja ću uvelike umnožiti tvoje potomke tako da će ih biti previše za prebrojiti.”

¹¹Anđeo Gospodnji reče joj nadalje:

“Gle, ti si trudna,

I ti ćeš roditi sina;

I ti ćeš nazvati njegovo ime Jišmael,

Jer se je Gospodin obazreo na tvoju nesreću.

¹²On će biti divlji magarac obzirom na čovjeka,

Njegova ruka *bit će* protiv svakoga,

I svačija ruka *bit će* protiv njega;

I on će živjeti istočno od sve svoje braće.”

¹³Onda ona zaza ime GOSPODINOVO koji joj govoraše: “Ti si Bog koji vidi”; jer ona reče: “Bih li ja čak ostala živom ovdje nakon viđenja Njega?” ¹⁴Stoga izvor bijaše nazvan Bee Lahaj Roj; gle, on je između Kadeša i Bereda.

16:7 “anđeo GOSPODNI” Ova je ugledna osoba izgleda morala biti personifikacija osobne Božje prisutnosti. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:7: Anđeo Gospodnji.

▣ **“kod izvora vode u pustinji, kod izvora na putu za Šur”** Mi ne znamo točni zemljopisni položaj o kojem se govori ovdje, ali on je vjerojatno južno od Ber Šebe na putu za Egipat. Hagara ide doma.

16:8 Stihovi kao ovaj (tj. Post 3:9.11; 4:9.10), što objavljuju da Bog ili Njegov predstavnik postavlja pitanja, postali su dijelom teološkoga pokreta nazvanoga “Otvoreni teizam”, koji ovakva pitanja uzima doslovno i čini teološku pretpostavku da Bog ne zna:

1. budućnost
2. povijesna djelovanja osoba.

Ja ne podupirem grčku filozofiju (tj. filozofijski razvitak stavova o Bogu), niti ne poričem povijesnost izvješća Knjige Postanka, ali tvrdim da su oni književni spisi što koriste metaforički jezik (kao što čini svaka ljudska komunikacija). Predmet je svrha pitanja u Bibliji. Odražavaju li ona manjak spoznaje o Božjem dijelu ili Božji rad u ljudskim bićima na razvitku razumijevanja? Postoji previše mnogo drugih tekstova što potvrđuju Božju spoznaju o osobama i budućim događajima da glede “Otvorenog teizma” osjećam ništa drugo negoli kako je on preinačena teologija akademskih disciplina (tj. proces misli).

16:9 Anđeo joj daje dvije zapovijedi:

1. vrati se - BDB 996, KB 1427, *Qal* IMPERATIV
2. podloži se - BDB 776 III, KB 853, *Hithpael* IMPERATIV.

Ova poruka podrazumijeva kako je YHWH-ina volja da Hagarino dijete raste pod Abramovim utjecajem (tj. spoznajom YHWH).

▣ **“podloži se”** Ovo je isti GLAGOL preveden kao “grubo” (BDB 776 III, KB 853) u Knjizi Postanka 16:6 i IMENICA upotrijebljena u Postanku 16:11, “nesreća” (BDB 777). YHWH ne obećava da će promijeniti stanje sa Sarajom, nego obećava da će blagosloviti muško dijete (tj. Jišmaela).

16:10-12 Odaziv Anđela Gospodnjega Hagari vrlo je sličan Božjem odazivu Abram u Knjizi Postanka 15:5. Neka velika obećanja dana su glede djeteta, kao i njegovih fizičkih i mentalnih osobina. Hagara je preplavljena time da će se YHWH brinuti za nju.

16:10 “Ja ću uvelike umnožiti tvoje potomke tako da će ih biti previše za prebrojiti” Ovo je obećanje ponovljeno Abram u Jišmaelu u Knjizi Postanka 17:20.

GLAGOL je pojačan složenicom INFINITIVNOGA APSOLULA i GLAGOLA u IMPERFEKTU istoga korijena (BDB 915, KB 1176, oba *Hiphil*). Dodir s, spoznaja o, i pouzdanje u YHWH-ine riječi donose blagoslov! U smislu Hagara se odaziva Božanstvu na isti način kao Abram. Ona čak niti ne postavlja pitanje (ili u najmanju ruku nisu zapisana) kao što čini Abram. Oba susreta uključuju obećane blagoslove djeteta, ipak ona su otkrivenje teških vremena. Knjiga Postanka 15:6 točka je spasenja za Abrama. Hagara se zasigurno odaziva na sličan način! Za mene, onaj koji teži vidjeti vječni iskupiteljski naum, Božje prihvaćanje Hagare i Jišmaela snažan je svjedok Njegovoj svrsi o iskupljenju van Izraela (vidjeti Posebnu temu u Post 12:3: YHWH-in vječni iskupiteljski naum). U smislu ovo je primjer da su “narodi” dobrodošli na isti način kao Abram – vjerom koja ishodi u poslušnosti. Postoji nekoliko tragova /nagogovještaja o SZ-nome Velikom poslanju! Božje srce kuca za izgubljeni svijet, slomljeno zajedništvo mora biti obnovljeno! Sveopća viđenja Izaije, pripovijetka o Joni, i NZ odzvanjaju s ovim istinama.

16:11-12 NASB tiska Knjigu Postanka 16:11-12 kao poeziju (usp. Post 12:1-3; 14:19-20; 15:1.18; 17:1-2.4-5). Stih 12 opisuje kakva će on vrsta čovjeka biti.

16:11 “ti si trudna” Ovo nije nova obavijest (usp. Post 16:4), ali da će dijete biti sin jeste nova.

▣ **“Jišmael”** Ime znači “El čuje” ili “neka El čuje” (BDB 1035, KB 447). U prethodnome izričaju anđeo kaže: “WHH se obazreo”, što je doslovno “čuo” (BDB 1033). Zabilježite dijete nije imenovano od oca, nego od Boga (usp. Mt 1:21.25; Lk 1:31.35; 2:21).

16:12 “divlji magarac obzirom na čovjeka” Ovaj korijen (BDB 825) znači:

1. akadski - mazga
2. asirski - divlja mazga
3. arapski - divlji magarac
4. hebrejski - divlji magarac ili konj (*Anchor Bible Commentary* o Knjizi Postanka, str. 118).

Ali zabilježite kako to nije bio pogrdan osvrt u Drevnome Bliskom Istoku. Ove su životinje bile korištene za žrtvovanje u Mezopotamiji. One su bile velike vrijednosti i vrlo cijenjene. To označava njegovu sklonost izdvojenosti (tj. nomadski čoban). Jišmael će voljeti svoju slobodu i živjet će nomadski život. Naredna dva poetska retka opisuju ovo nomadsko postojanje (samo-pouzdan, ne vjeruje nikome, ne čini saveze).

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“on će živjeti istočno od sve svoje braće”
“i on će obitavati u prisutnosti sve svoje braće”
“i on će živjeti u zavadi sa svim svojim rodom”
“On će živjeti odvojeno od svih svojih rodaka”
“živeći svoj život usprkos svima svojim rođacima”

Ovaj izričaj, “istočno”, izgleda ima dvije moguće etimologije: (1) istočno od (doslovno “pred licem od”, BDB 815) i (2) “usprkos”. Obje su etimologije izgleda povezane u ovome okviru i točno opisuju beduinska plemena Srednjega Istoka.

16:13-14 Izričaj “Bog (*El*) koji vidi” povezan je s imenom za izvor što je nađen u Knjizi Postanka 16:14. U ovima ranim dijelovima Postanka Bog je nazivan mnogim imenima koja su razmjerna Njegovim djelovanjima. Promatrajući sva ta Imena, preplavljeni smo Božjom ljubavlju za palo čovječanstvo (i ovdje egipatskom ropkinjom).

16:13 “(Bih li) ja čak ostala živom ovdje nakon viđenja Njega” U Drevnome Bliskom Istoku vidjeti Boga bilo je razumljivo da se mora umrijeti (usp. Post 32:30 i Izl 33:20). Hagara je potresena što je Bog (tj. Anđeo Gospodnji) došao k njoj te je ona vidjela Njega i ipak ostala živa.

Iz okvira teško je znati ako je:

1. ona bila zapanjena što je vidjela fizičko očitovanje Božanstva (tj. ja vidjeh Božanstvo)
2. ona bila zapanjena što ju je Bog vidio i došao k njoj s takvim ohrabrenjem i skrbi (Božanstvo me vidje).

Mislim da #2 najbolje odgovara okviru i kasnijem imenu izvora u Knjizi Postanka 16:14. *Anchor Bible Commentary* o Knjizi Postanka kaže kako je ime u MT-u označeno na neuobičajen način kako bi dopustilo obje mogućnosti (str. 110).

Ovo je jedino mjesto u SZ-u gdje netko daje Božanstvu ime. Uobičajeno Božanstvo otkriva Sebe dajući složeno Ime (tj. *El plus*, *YHWH plus*, *Elohim plus*). Isto tako zabilježite kako je ovo jedinstveno davanje imena bilo napravljeno od progname egipatske ropkinje. YHWH ju traži i stoji nasuprot nje. Njegova je ljubav začuđujuća!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:15-16

¹⁵Tako Hagara rodi Abram u sina; i Abram zaza ime svoga sina, kojeg Hagara rodi, Jišmael. ¹⁶Abram bijaše star osamdeset i šest godina kad mu Hagara rodi Jišmaela.

16:15-16 Mojsije nastavlja davati dopunsku obavijest čitatelju o starosti Abrama tako da možemo slijediti njegov život u nekoj vrsti kronološke sekvence, što postaje značajno u Božjem obećanju o posebnome sinu sa Sarajom u njegovoj starosti.

16:15 Biblija ne objavljuje pitanje ili kolebanje glede Hagarina dijela o YHWH-inu obećanju, kao što je to bilo s Abramom.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što su glavne teološke istine predstavljene u poglavljima 15 i 16?
2. Popišite reference gdje Bog čini Savez s Abramom. Jesu li obećanja uvjetovana ili neuvjetovana? Što to govori nama?
3. Tko je Anđeo Gospodnji? Zašto?
4. Što je toliko značajno o Božjem traženju Hagare i njenoga djeteta?

POSTANAK 17

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Abraham i Savez o obrezanju	znak Saveza	vječni Savez	obrezanje, znak Saveza	Savez i obrezanje
17:1-8 (1-5)	17:1-8	17:1-8	17:1-6 17:7-8	17:1-3a 17:3b-8
17:9-14	17:9-14	17:9-14	17:9-14	17:9-14
17:15-22	17:15-22	17:15-22	17:15-16 17:17-18 17:19-22	17:15-22
17:23-27	17:23-27	17:23-27	17:23-27	17:23-27

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

POZADINA

- A. Knjiga Postanka 17 ponovna je potvrda Saveza što je bio učinjen u Postanku 15 i koji je prvo bio najavljen u Postanku 12.
- B. Prošlo je trinaest godina od obećanja o sinu u Knjizi Postanka 15. Postanak 17 postavlja pozornicu za Boga da ispuni Svoj naum prema Abram u Saraju.
- C. Ovo su poglavlje nizovi igra riječi temeljenih na imenima uključenih pojedinaca. Imena su bila vrlo važna Hebrejima (tj. Post 16:11-12). U značajnim razdobljima u njihovim životima, oni su često mijenjali svoje ime kako bi pokazali jedinstvenost onoga što se dogodilo u njihovim životima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:1-8

¹Sad kad Abram bijaše devedeset i devet godina star, GOSPODIN se ukaza Abram u i reče mu:

“Ja sam Bog Svemoćni;
Hodaj preda Mnom, i budi nedužan.

²Ja ću učvrstiti Svoj savez između Mene i tebe,
I Ja ću umnožiti tebe neizmerno.”

³Abram pade na svoje lice, i Bog govoraše s njim, govoreći:

⁴“A što se Mene tiče, gle, Moj savez je s tobom,
I ti ćeš biti otac mnoštva naroda.

⁵Neće više tvoje ime biti zvano Abram,
Nego će tvoje ime biti Abraham;
Jer Ja ću te učiniti ocem mnoštva naroda.

⁶Ja ću te učiniti neizmerno plodnim, i Ja ću učiniti narode od tebe, i kraljevi će proizaći od tebe. ⁷Ja ću učvrstiti Svoj savez između Mene i tebe i tvojih potomaka nakon tebe kroz njihove naraštaje za vječni savez, da budem Bog tebi i tvojim potomcima nakon tebe. ⁸Ja ću dati tebi i tvojim potomcima nakon tebe, zemlju tvojih privremenih boravišta, svu zemlju Kanaana, za vječni posjed; i Ja ću biti njihov Bog.”

17:1-5 NASB dijeli ovo u dva spjeva, 1b-2; 4-5, ali NKJV, NRSV, TEV, NJB, i JPSOA ne čine to.

17:1 “devedeset i devet godina star” Knjiga Postanka objavljuje Abramovo doba nekoliko puta kako bi dala kronologiju njegova puta života vjere:

1. 75 godina star, Knjiga Postanka 12:4 – YHWH-ino prvo otkrivenje njemu
2. 86 godina star, Knjiga Postanka 16:16 – rođenje Jišmaela
3. 99 godina star, Knjiga Postanka 17:1 – YHWH-ino treće otkrivenje njemu
4. 100 godina star (okrugli broj), Knjiga Postanka 17:17 – starosno doba u poglavlju 17
5. 99 godina star, Knjiga Postanka 17:24 – kad je bio obrezan
6. 100 godina star, Knjiga Postanka 21:5 – rođenje Izaka
7. nema točnoga doba starosti, Knjiga Postanka 24:1 – “poodmakla dob”
8. 175 godina star, Knjiga Postanka 25:7 – doba smrti.

▣ “GOSPODIN” “YHWH” je zavjetno Ime za Boga upotrijebljeno u Knjizi Izlaska 3:14. Upotrijebljeno je samo ovdje u ovome poglavlju. Izgleda kako se koristilo vrlo rano od loze Seta (usp. Post 4:26; i često od patrijarha). Međutim, iz Izlaska 6:3 rečeno nam je kako su Ga patrijarsi zvali *El Šadaj*, ne YHWH. Možda su Ga zvali YHWH, ali nisu znali puno značenje Imena sve do Mojsijeva iskustva gorećega grma.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ “GOSPODIN se ukaza Abram u i reče mu” Bog se ukazuje Abrahamu nekoliko puta (tj. Post 12:7; 18:1), ali prošlo je trinaest godina od zadnjega zapisanog ukazanja. Očito, YHWH je iskušavao Abrahamovo hodanje u vjeri.

▣ “Ja sam Bog Svemoćni” Naslov “Bog Svemoćni” je *El Šadaj*. Etimologija ovoga pojma (BDB 994) neizvjesna je. Rabini kažu kako to znači “samo-dostatan”. LXX-a i Vulgata slijede to razumijevanje prevodeći ga “Bog (*El*) Svemoćni”. Izgleda kako je to bilo patrijarhalno Ime za Boga (usp. Izl 6:3). Upotrijebljeno je šest puta u Knjizi Postanka te trideset i jedan put u Knjizi o Jobu. Albright je tvrdio kako je pojam iz akadškoga korijena što može značiti planina ili stijena (usp. Ps 18:1.2). Ako pojam podrazumijeva: “Bog planine” kao istinsko značenje, onda to mora odražavati kanaansku mitologiju (usp. Iz 14:13; Ez 28:2) ili babilonsku religiju (tj. zigurati su bili podizani na planinama što su ih izgradili ljudi, usp. Post 11, na kojima su štovali svoje bogove). Što god bila izvorna nakana, prije nego u Knjizi Izlaska 19 – 20 žarište će se promijeniti na Boga planine Sinaj (usp. Suci 5:5).

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 2:4: Imena za Božanstvo.

▣ “Hodaj preda Mnom” Ovo je prva od dvije YHWH-ine zapovijedi Abram u:

1. hodaj - BDB 229, KB 246, *Hithpael* IMPERATIV
2. budi nedužan - BDB 224, KB 243, *Qal* IMPERATIV.

YHWH traži zajedništvo s Abramom kao što je On tražio s Adamom, Henokom, i Noom. Izričaj “hodaj preda Mnom” označava prisnost; osobni odnos; drukčiju vrstu vjere i života! Ovo je naglasak na odnosu načina života vjere što je ravnoteža zakonskome proglasu opravdanja milošću kroz vjeru vidljivo u Knjizi Postanka 15:6. U NZ-u Pavao i Jakov ujedinjuju ove dvojne naglaske kršćanskoga života (usp. Rim 4 i Jak 2). Zabilježite da je način života uvjet za Savez (usp. Post 17:9). Svi SZ-ni Savezi neuvjetovani su na Božjem dijelu i uvjetovani na ljudskome odazivu. Ovaj isti pojam (BDB 229, KB 246), hodaj, upotrijebljen je o Henokovu (usp. Post 5:24), i Noinu (usp. Post 6:9) načinu života vjere.

▣ “nedužan” Ovaj hebrejski korijen (GLAGOL, BDB 1070, IMENICA 1070, dva oblika PRIDJEVA, 1070 i 1071) označava “čitavom-srčanošću”, “potpunošću”, “čvrstoćom”, “cjelovitošću”, i “nedužnošću”. Bio je korišten o:

1. Noi - Knjiga Postanka 6:9
2. Abram - Knjiga Postanka 17:1 (zapovijed)
3. Abimeleku - Knjiga Postanka 20:5-6
4. Jakovu - Knjiga Postanka 25:27 (obično prevedeno “spokojan /miran” ili “blag”)
5. Jobu – Knjiga o Jobu 1:1.8; 2:3
6. Izraelu – Ponovljeni zakon 18:13
7. Davidu – 2. Knjiga o Samuelu 22:24; Psalam 18:23.25.32
8. YHWH-i – Ponovljeni zakon 32:4; 2. Knjiga o Samuelu 22:31; Psalam 18:30.

On također označava čistu životinju, savršeno predstavljanje njene pasmine, što je bila prihvatljiva za žrtvovanje (tj. Izl 12:5; 29:1; Lev 1:3.10; 3:1.6; 4:3.23.28.32).

Vidjeti Posebnu temu dolje: Besprijeckornost, nevinost, nedužnost, bez prigovora.

POSEBNA TEMA: BESPRIJEKORNOST, NEVINOST, NEDUŽNOST, BEZ PRIGOVORA

- A. Uvodne izjave
1. Ova zamisao teološki opisuje izvorno stanje čovječanstva (tj. Post 1, Vrt Eden).
  2. Grijeih i pobuna desetkovali su ovu okolnost savršenoga zajedništva (tj. Post 3).
  3. Ljudi (muško i žensko) teže za obnovom zajedništva s Bogom jer su oni stvoreni na Njegovu sliku i sličnost (tj. Post 1:26-27).
  4. Bog se bavio grješnim čovječanstvom na nekoliko načina:
    - a. pobožnim vođama (tj. Abraham, Mojsije, Izaija)
    - b. žrtvenim sustavom (tj. Lev 1 - 7)
    - c. pobožnim primjerima (tj. Noa, Job).
  5. Konačno Bog je osigurao Mesiju (usp. Iv 1:1-14; Kol 1:13-17; Heb 1:2-3):
    - a. kao puno otkrivenje Sebe Sâmog
    - b. kao savršenu žrtvu za grijeh.
  6. Kršćani su učinjeni besprijeckornima:
    - a. zakonito kroz Kristovu pripisanu pravednost (usp. Rim 4 – 6)
    - b. napredujuće kroz djelo Duha
    - c. cilj kršćanstva je Kristo-sličnost (usp. Rim 8:28-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 1. Sol 3:13; 1. Pt 1:15), koja u stvarnosti, jeste obnova Božje slike izgubljene u Padu Adama i Eve.
  7. Nebo je obnova savršenoga zajedništva Vrta Eden. Nebo je Novi Jeruzalem što silazi iz Božje prisutnosti (usp. Otk 21:2) kako bi pročistio Zemlju (usp. 2. Pt 3:10). Biblija započinje i završava na istim temama:
    - a. prisno, osobno zajedništvo s Bogom
    - b. u okolnosti Vrta (Post 1 - 2 i Otk 21 - 22)
    - c. proročkom izjavom, prisutnost i društvo životinja (usp. Iz 11:6-9).
- B. Stari zavjet
1. Postoji toliko mnogo različitih hebrejskih riječi što prenose zamisao savršenstva, besprijeckornosti, nevinosti tako da će biti teško imenovati i pokazati sve zamršene odnose.
  2. Glavni pojmovi što prenose zamisao savršenstva, nedužnosti, ili nevinosti (prema Robertu B. Girdlestonu, *Synonyms of the Old Testament*, str. 94-99) su:
    - a. *shalom* (BDB 1022)

- b. *thamam* (BDB 1070)
  - c. *calah* (BDB 478).
3. Septuaginta (tj. Biblija Rane crkve) prevodi mnoge od ovih zamisli u koine grčkim pojmovima korištenima u NZ-u.
  4. Ključna zamisao povezana je sa žrtvenim sustavom:
    - a. *amōmos* (usp. Izl 29:1; Lev 1:3.10; 3:1.6; Br 6:14)
    - b. *amiantos* i *aspilus* također imaju suzvučja kulta.
- C. Novi zavjet
1. Zakonska zamisao:
    - a. hebrejski zakonski suzvuk kulta preveden je s *amōmos* (usp. Ef 5:27; Fil 2:15; 1. Pt 1:19)
    - b. grčki zakonski suzvuk (usp. 1. Kor 1:8; Kol 1:22).
  2. Krist je Bezgrješan, Besprijekoran, Nevin Bog (*amōmos*, usp. Heb 9:14; 1. Pt 1:19).
  3. Kristovi sljedbenici moraju oponašati Njega (*amōmos*, usp. Ef 1:4; 5:27; Fil 2:15; Kol 1:22; 2. Pt 3:14; Juda stih 24; Otk 14:5).
  4. Ova zamisao također je korištena za crkvene vođe:
    - a. *aneglētos*, “bez optužbe” (usp. 1. Tim 3:10; Tit 1:6-7)
    - b. *anepileptos*, “iznad kritičizma” ili “bez mogućnosti prigovora” (usp. 1. Tim 3:2; 5:7; 6:14; Tit 2:8).
  5. Zamisao “neokaljan” (*amiantos*) korištena je za:
    - a. Krista Sâmog (usp. Heb 7:26)
    - b. kršćansku baštinu (usp. 1. Pt 1:4).
  6. Zamisao “cjelovitosti” ili “ispravnosti” (*holoklēria*) (usp. Djela 3:16; 1. Sol 5:23; Jak 1:4).
  7. Zamisao “bez mane”, nedužna nevinost prenesena je s *amemptos* (usp. Lk 1:6; Fil 2:15; 3:6; 1. Sol 2:10; 3:13; 5:23).
  8. Zamisao “bez predmeta za ukor” prenesena je s *amōmētos* (usp. 2. Pt 3:14).
  9. Zamisao “neokaljan”, “bez ljage” često je korištena u odlomcima što imaju također jedan od gornjih pojmova (usp. 1. Tim 6:14; Jak 1:27; 1. Pt 1:19; 2. Pt 3:14).
- D. Broj riječi u hebrejskome i grčkome što prenose ovu zamisao pokazuje njenu važnost. Bog je osigurao naše potrebe kroz Krista i sad nas poziva da budemo kao On.
- Vjernici su položajno, forenzički objavljeni “pravima”, “ispravnima”, “besprijekornima” djelom Krista. Sad vjernici moraju zaposjesti svoj položaj. “Hodati u svjetlu kao što je On u svjetlu” (usp. 1. Iv 1:7). “Hodati dostojno poziva” (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Isus je obnovio sliku Božju. Pržno zajedništvo sad je moguće, ali upamtite Bog želi ljude koji odražavaju Njegovu narav, kao što je učinio Njegov Sin. Mi smo pozvani na ništa manje negoli na svetost (usp. Mt 5:20.48; Ef 1:4; 1. Pt 1:13-16). Božju svetost, ne samo zakonsku (opravdanje), nego živuću (dnevna Kristo-sličnost)!

17:2 “Ja ću učvrstiti” YHWH obećava da će:

1. “učvrstiti Svoj savez” - BDB 678, KB 733, *Qal* KOHORTATIV; ovo je zajednički GLAGOL s mnogim suzvučima. Ovaj je isti GLAGOL upotrijebljen o YHWH-inu obećanju o “davanju” zemlje Abramovim potomcima u Knjizi Postanka 12:7; 13:15; 15:7.18 i o Abramovu prigovoru što mu YHWH nije “dao” djecu u Postanku 15:3. Zabilježite kako je ovaj pojam preveden u poglavlju 17:

	NASB	NIV
a.	učvrstiti, Postanak 17:2	potvrditi, Postanak 17:2
b.	učiniti, Postanak 17:5	učiniti, Postanak 17:5
c.	učiniti, Postanak 17:6	učiniti, Postanak 17:6
d.	dati, Postanak 17:8	dati, Postanak 17:8
e.	dati, Postanak 17:16	dati, Postanak 17:16
f.	učiniti, 17:20	učiniti, 17:20

2. “umnožiti” - BDB 915, KB 1176, *Hiphil* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu (tj. mnogi potomci)
3. zemlja je spomenuta u Knjizi Postanka 17:8.

▣ **“Svoj savez između Mene i tebe”** Savez je središnja tema SZ-a (vidjeti Posebnu temu u Post 13:15: Savez). YHWH dolazi Abram u početnoj milosti, ali on se mora odazvati, ne samo u početnoj vjeri, nego i u načinu života vjere. Postoje uzajamna prava ali i odgovornosti. SZ-ni Savezi nisu među jednakima, nego oblik kulturološkoga obrasca za hetitske ugovore iz Suze od 2000 g.pr.Kr. Ovaj Savez je dalje odobren u Knjizi Postanka 17:7.

▣ **“Ja ću umnožiti tebe neizmjerano”** Ovo je bila uobičajena tema YHWH-ina obećanja Abram u njegovoj starosti s njegovom neplodnom ženom (usp. Post 12:2; 15:2-5; 13:16; 17:6). To postaje temeljem za promjenu njegova imena. Samo podsjetnik, to je bio Božji izvorni naum za sve oblike života (usp. Post 1 i zabilježite Iz 60).

17:3 “Abram pade na svoje lice” Ovo je bio znak uvažavanja i štovanja Boga (usp. Post 18:2), ali zabilježite 17:17. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“Bog” Elohim** je uobičajeno ime za Boga u Drevnome Bliskom Istoku, temeljeno na korijenu *El*. Rabini kažu kako ono naglašava Božju snagu i nadzor prirode kao Stvoritelja, dok YHWH naglašava Njegovu milost i iskupljenje. Ovo izgleda mnogo bolja teorija nego ona o izvoru kriticizma (JEDP).

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12: Uvod: Tekstualni kriticizam.

17:4 “I ti ćeš biti otac mnoštva naroda” Zabilježite da je više naroda nego samo Izrael uključen u Abrahamovu lozu (usp. Post 35:11; 48:4.19). Ovo postavlja pozornicu za NZ-no razumijevanje bivanja Abrahamom ocem svih onih koji imaju vjeru (usp. Rim 2:28-29; Gal 3:1 i dalje).

17:5 “Abram” Njegovo će ime biti promijenjeno u “Abraham”, što znači “otac mnoštva”. Ovo nije znanstvena etimologija, nego tipična etimologija tako osobita ovim ranim poglavljima Knjige Postanka. Mnogi su rekli kako je “Abraham” temeljeno na obećanju u Knjizi Postanka 12:2.

17:7 “Ja ću učvrstiti” Ovaj GLAGOL (BDB 877, KB 1086, *Hiphil* PERFEKT) u *Hiphil* osnovi upotrijebljen je s prisegom zbog sigurnosti njihova ispunjenja (usp. Post 6:18; 17:19; Izl 6:4; Lev 26:9; Ez 16:62). YHWH obezbeđuje Sâm Sebe na izvršenje Svojih obećanja.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 13:15: Zauvijek (*‘olam*).

▣ **“vječni savez”** Hebrejski pojam *‘olam* (BDB 761) iz korijena je što znači “biti skriven”. On neophodno ne znači “zauvijek i uvijek” (tj. Post 17:8.13.19), nego mora biti tumačen u svome okviru.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 13:15: Zauvijek (*‘olam*) i Posebnu temu u Knjizi Postanka 13:15: Savez.

17:8 “Ja ću dati tebi i tvojim potomcima nakon tebe, zemlju tvojih privremenih boravišta” Ovo je jedno od YHWH-inih prvotnih obećanja (usp. Post 12:7; 13:15.17; i 15:18) i kasnije Jakovu u Knjizi Postanka 48:4.

▣ **“Ja ću biti njihov Bog”** Ovo postaje poseban jezik Saveza (tj. Izl 6:7; 29:45; Lev 26:12.45; Br 15:41; Jer 7:23; 11:4; 24:7; 30:22; 31:1.33). YHWH jedinstveno, u smislu isključivo, odabire Abrama i njegove potomke kako bi predstavio Sebe narodima (usp. Pnz 7:6; 14:2; 29:12-13). YHWH ljubi narode kroz njega.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:3: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:9-14

⁹Bog reče dalje Abrahamu: “Sad što se tebe tiče, ti ćeš držati Moj savez, ti i tvoji potomci nakon tebe kroz njihove naraštaje. ¹⁰Ovo je Moj savez, kojeg ćeš ti držati, između Mene i tebe i tvojih potomaka nakon tebe: svako muško među vama bit će obrezano. ¹¹I ti ćeš biti obrezan živ od tvoje prednje kože, i to će biti znak saveza između Mene i tebe. ¹²I svako muško među vama koje je staro osam dana bit će obrezano kroz sve naraštaje, sluga koji je rođen u tvojoj kući ili koji je kupljen s novcem od ikojega tuđinca, koji nije od tvojih potomaka. ¹³Sluga koji je rođen u tvojoj kući ili koji je kupljen s tvojim novcem zasigurno će biti obrezan; tako će Moj savez biti na vašem tijelu vječni savez. ¹⁴Ali neobrezano muško koje nije obrezano živo od svoje prednje kože, ta osoba bit će odstranjena od svoga naroda; on je slomio Moj savez.”

17:9 “ti ćeš držati Moj savez” Ovaj GLAGOL (BDB 1036, KB 1581, *Qal* IMPERFEKT) ponovljen je u Knjizi Postanka 17:10. Zapamtite da je Savez bio uvjetovan na Abrahamovu odazivu u vjeri, i početno i kroz njegov život. Ova istina može biti jasno

vidljiva u Postanku 26:5; Izlasku 12:24; 13:10; 15:26; 19:5; 20:6; 23:17; Levitskome zakoniku 18:4.5.26.30; 19:19.37; 20:8.22; 22:31; 25:18; 26:3; Ponovljenome zakonu 4:2.6.9.23.40; 5:1.29; 6:2.3.12.17.25; 7:9.12; 8:1.2.6.11; 10:13; 11:1.8.22, itd. Poslušnost je ključna, ne moguća!

17:10 “obrezano” Obrezanje (BDB 557 II) nije bio neobičan običaj u drevnome Istoku. Svi okolni narodi obrezivali su svoju djecu u pubertetu osim možda Asirci, Babilonci, Hivijci, ili Horijci središnje Palestine i Filistejci (egejski narodi) koji su upali u južnu obalu Palestine godine 1200. pr.Kr. (usp. Jer 9:25-26). Međutim, obrezanje je imalo religijsku svrhu za Izraelce. Ono je uvijek bilo vanjski znak unutarnje vjere (usp. Pnz 10:16; Jer 4:4; 9:26; Rim 2:28-29; Kol 2:11-13).

17:12-14 Ostale rase i narodi uz Izraelce bili su uključeni u Savez ako su bili poslušni Božjoj volji (usp. Izl 12:44; 20:10). To je SZ-ni presedan za kućnu vjeru kao što je vidljivo u NZ-u (usp. Djela 10:2; 11:14; 16:15.31-34; 18:8).

17:12 Riječ “obrezanje” (BDB 557 II) spomenuto je nekoliko puta u ovome poglavlju:

1. stih 10 - *Niphal* INFINITIVNI APSOLUT
2. stih 11 - *Niphal* PERFEKT
3. stih 12 - *Niphal* IMPERFEKT
4. stih 13 - *Niphal* INFINITIVNI APSOLUT (složenica GLAGOLA u IMPERFEKTU i INFINITIVNI APSOLUT pojačava djelovanje, “ti ćeš zasigurno biti obrezan”)
5. stih 24 - *Niphal* INFINITIVNA GRAĐA
6. stih 25 - *Niphal* INFINITIVNA GRAĐA
7. stih 26 - *Niphal* PERFEKT
8. stih 27 - *Niphal* PERFEKT.

YHWH je uzeo uobičajenu kulturološku izvedbu, promijenio vrijeme njene inicijacije i upotrijebio je kao vidljiv znak Svoga jedinstvenoga naroda. Ovo nije bilo zbog higijene, nego zbog religijske svrhe.

17:14 “ta osoba bit će odstranjena od svoga naroda” Ovaj je isti GLAGAOL upotrijebljen u izričaju “odrezati savez” (*Qal* osnova, usp. Post 15:10). U *Niphal* osnovi to označava smrtnu kaznu (usp. Izl 12:15.19; 30:33.38; 31:14; Lev 7:20.21.25.27; 17:4.9.14; 18:29; 19:8; 20:17.18; 22:3; 23:29; Br 9:13; 15:30.31; 19:13.20; vidjeti bilješku u NIDOTTE, tom 3, str. 431). Neposlušnost je imala ozbiljne posljedice. Ona je utjecala na primjenu “vječnoga Saveza” pojedinca.

Postoje neki znanstvenici koji daju prednost vidjeti ovaj GLAGOL kao predstavljanje ne-zajedništva ili uklanjanja iz zajednice umjesto smrti. Znanstvena raspra o tome nastavlja se.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:15-21

¹⁵Onda Bog reče Abrahamu: “A što se tiče Saraje tvoje žene, ti nećeš zvati njeno ime Saraja, nego Sara *bit će njeno ime*. ¹⁶Ja ću blagosloviti nju, i uistinu Ja ću dati tebi sina od nje. Onda ću Ja blagosloviti nju, i ona će biti *majka od naroda*; kraljevi ljudi proizaći će od nje.” ¹⁷Onda Abraham padne na svoje lice i nasmija se, i reče u svome srcu: “Hoće li dijete biti rođeno čovjeku starome stotinu godina? I hoće li Sara, koja je devedeset godina stara, *roditi dijete?*” ¹⁸I Abraham reče Bogu: “O kad bi Jišmael živio pred Tobom!” ¹⁹Ali Bog reče: “Ne, nego Sara tvoja žena *roditi će ti sina*, i ti ćeš nazvati njegovo ime Izak; i Ja ću učvrstiti Svoj savez s njim za vječni savez za njegove potomke nakon njega. ²⁰A što se tiče Jišmaela, Ja sam te čuo; gle, Ja ću blagosloviti njega, i učiniti ga plodnim i umnožit ću ga neizmjerne. On će postati otac dvanaest knezova, i Ja ću ga učiniti velikim narodom. ²¹Ali Moj savez Ja ću učvrstiti s Izakom, kojeg će Sara roditi tebi u ovo doba sljedeće godine.”

17:15 “Saraja, nego Sara” Oba imena znače isto, ali jedno je stariji oblik. Neki misle kako je korijen “kneginja” (BDB 979 I, KB 1354 I, Sara - KB 1354 II) iz GLAGOLA “vladati”, ali također je moguće kako je iz korijena “nastojati”, što bi moglo biti bolje zbog korijenskoga odnosa s “Izrael” (usp. Post 32:28, BDB 975 I), što je iz istoga korijena “natjecati se” (KB 1354 I).

Sara, pregled pozadine:

1. ona je bila Abrahamova žena
2. ona je bila jalova, Knjiga Postanka 11:29-30
3. ona je bila njegova polu-sestra, Knjiga Postanka 20:12
4. ona je bila vrlo lijepa, Knjiga Postanka 12:10-13; podrazumijevano u Postanku 20:1-7
5. ona je bila ljubomorna žena, Knjiga Postanka 16; 21:8-21
6. ona se nasmijala, kao što je učinio i Abraham (Post 17:17), na Božje obećanje, Knjiga Postanka 18:12-15

7. ona je umrla u starosti od 127 godina i bila pokopana kod Hebrona u pećini Makpela, Knjiga Postanka 23:2-20
8. ona je korištena u alegoriji s Hagarom, Poslanica Galaćanima 4:21-31
9. ona je dana kao primjer ženama, 1. Petrova poslanica 3:1-6.

17:16 “Ja ću dati tebi sina od nje” Prošlo je trinaest godina od obećanja. Jišmael je bio rođen od Hagare, ali to nije bilo obećano sjeme za učvršćivanje Saveza. Abraham je vjerovao Bogu u Knjizi Postanka 15:6 (usp. Rim 4:3), ali tek nakon mnogo godina kasnije to je obećanje bilo ispunjeno.

▣ **“ću Ja blagosloviti nju”** Septuaginta, Pešita, i Vulgata sve imaju muški rod što upućuje na Izaka, ali opis je uspoređan s obećanjima danima Abram.

▣ **“ona će biti majka od naroda; kraljevi ljudi proizaći će od nje”** Ponovno zabilježite naglasak na više naroda negoli samo Izraelci (usp. Post 17:6).

17:17 YHWH ponovno iskušava Abrahama. Nakon svih ovih godina (tj. 13) vjeruje li on ipak (usp. Post 15:6) da će imati dijete (sina, nasljednika)? Abraham “se smije” (17:17); Sara “se smije” (18:12.13.15). Što je to predstavljalo?:

1. radost pri ispunjenju obećanja (usp. Post 21:6)
2. gestu sumnje (usp. Post 19:14).

Pavao, u Poslanici Rimljanima 4:19, usredotočuje se na Abrahamovu vjeru, ali je li to bio razvoj vjere nakon iskušavanja ili početna vjera što je pokušala pomoći ispunjenju uzimanjem Hagare? Ovo nisu bili savršeni ljudi. Ne postoje “savršeni” ljudi! Bog je zahtijevao savršenu vjeru! Žarište Knjige Postanka je YHWH-ina vjernost, a ne Abramova ili Sarajina!

Zabilježite razliku između Abrahamova vanjskoga djelovanja, “padne na svoje lice”, ali nutarnja reakcija bila je “nasmija se”! Jedino Bog može vidjeti oboje.

17:18 Ovo može biti još jedan pokušaj “pomoći” Bogu da ispuni Svoje obećanje (kao Hagara) ili to može biti izričaj Abrahamove iskrene ljubavi za Jišmaela. Calvin tvrdi kako je to bio manjak vjere u Abrahamovu dijelu i on koristi ovaj stih u negativnome smislu.

▣ **“Jišmael”** Jišmael je (BDB 1035) sin Hagare, Sarine sluškinje. Izgleda kako njegovo ime znači “Moj Bog čuje” i može biti igra na Haragine i Abrahamove molitve. Jišmael je otac arapskih plemena (usp. Post 16:10-12).

17:19 “ti ćeš nazvati njegovo ime Izak” Sva ostala imena patrijarha su promijenjena kad su ušli u međusobni odnos s YHWH-om osim imena Izak. Ovo je zato tako jer je njegovo ime bilo dano od Boga od samoga početka. “Izak” je (BDB 850) igra riječi o riječi “smijeh” (BDB 850). To je objašnjeno u Knjizi Postanka 21:6. Sarina nevjera bit će promijenjena u “smijeh” i radost!

▣ **“vječni savez”** Ovo je isti hebrejski pojam ‘*olam*’ (usp. Post 17:6.8). On znači “u skrivenoj budućnosti”, a ne “zauvijek i uvijek”. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 13:15: Zauvijek (‘*olam*’).

17:20 Vidjeti Knjigu Postanka 25:12-18, gdje je predstavljena Jišmaelova loza.

17:21 Ovo je ispunjenje Božjega zavjetnoga obećanja započetoga u Knjizi Postanka 12.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:22-27

²²Kad On završi govoriti s njim, Bog se digne od Abrahama. ²³Onda Abraham uzme Jišmaela svoga sina, i sve *sluge* koji bijahu rođeni u njegovoj kući i sve koji bijahu kupljeni s njegovim novcem, svako muško među ljudima Abrahamova kućanstva, i obreza meso njihove prednje kožice u tome istome danu, kao što mu Bog reče. ²⁴Sad Abraham bijaše devedeset i devet godina star kad bijaše obrezan živ od svoje prednje kožice. ²⁵A Jišmael njegov sin bijaše trinaest godina star kad bijaše obrezan živ od svoje prednje kožice. ²⁶U taj isti dan Abraham bijaše obrezan, i Jišmael njegov sin. ²⁷I muškarci njegova kućanstva, koji bijahu rođeni u kući ili kupljeni s novcem od tuđinca, bijahu obrezani s njim.

17:22 “Bog se digne” Bog je djelovao na način primjeren onome kako su ljudi toga vremena očekivali od Njega da djeluje (usp. Post 11:5; 35:13). Suvremeni zapadnjački ljudi ovaj izričaj podrazumijevaju kao uznesenje, ali to može biti idiom za “ode iznenada”.

17:23 “u tome istome danu, kao što mu Bog reče” Ovo odražava Abrahamovu poslušnost (usp. Post 12:4; 22:3).

17:25 “A Jišmael njegov sin bijaše trinaest godina star kad bijaše obrezan živ od svoje prednje kože” Obrezanje je još uvijek obred što se obavlja u pubertetu kod Arapa, koji ga obavljaju u dobi od trinaest godina. To moguće odražava ovo biblijsko izvješće. Potrebno je zabilježiti kako se Izraelci obrezuju u starosti od osam dana, što je znak zavjetnoga odnosa, a ne znak osobne vjere (suvremene denominacije koriste ovo kao analogiju za krštenje djece). Vjera mora doći svakome pojedincu i biti živjeta od svakoga pojedinca zato da Savez bude valjan.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je Knjiga Postanka 17 povezana s Postankom 12 i 15?
2. Zašto su imena patrijarha promijenjena?
3. Je li Savez Staroga zavjeta uvjetovan ili neuvjetovan?
4. Opišite Savez i njegove odgovornosti.
5. Kako je obrezanje povezano ili nije povezano s okolnim narodima?

POSTANAK 18

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
rođenje obećanoga Izaka	sin obećanja	Gospodinovo pohođenje Abrahama i Sare	sin je obećan Abrahamu	pojavak kod Mamre
18:1-8	18:1-8	18:1-8	18:1-5a 18:5b 18:6-8	18:1-5 18:6-8
18:9-15	18:9-15	18:9-15	18:9a 18:9b 18:10a 18:10b-12 18:13-14 18:15a 18:15b	18:9-15
18:16-21	Abraham se zauzima za Sodomu 18:16-21	Abrahamovo zauzimanje za Sodomu i Gomoru 18:16-21	Abraham se zalaže za Sodomu 18:16-19 18:20-21	Abraham se zauzima za Sodomu 18:16-21
18:22-33	18:22-33	18:22-33	18:22-25 18:26 18:27-28a 18:28b 18:29a 18:29b 18:30a 18:30b 18:31a 18:31b 18:32a 18:32b-33	18:22-26 18:27-29 18:30-32 18:33

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Ovo je vrlo antropomorfički dio (Božje govorenje u ljudskim pojmovima). Ta vrsta književnoga oblika uvijek je židovske komentatore činila uznemirenima. Međutim, za mnoge od nas u Crkvi, ovo je pred-utjelovljeni Krist koji fizički očituje sâmu Božju prisutnost (usp. Posebnu temu u Post 12:7: Anđeo Gospodnji).
- B. Knjiga Postanka 18 – 19 uvodi živopisnu stvarnost objih strana Božje naravi: ljubavi i osude. Ove osobine nisu vidljive samo u Bogu, nego mogu biti prenijete: (1) na Njegov narod koji odražava Njegovu ljubav i (2) na ljude Sodome koji odražavaju narav Zloga i, stoga, iskusuju Božji gnjev.
- C. Neizvjesno je u kojem je trenutku u poglavlju 18 Abraham shvatio kako su tri posjetitelja nadnaravni. Mnogo od onoga što je zapisano jednostavno je istočnjački običaj:
  1. on se pognuo do zemlje (usp. Post 23:7; 33:6-7; 42:6; 43:26)
  2. on je oprao njihove noge (usp. Post 19:2; 24:32; 43:24)
  3. on je ponudio jelo (usp. Post 18:5)
  4. on je stajao dok su oni jeli (usp. Post 18:8)
  5. on ih je nazvao Adonaj, ali u smislu “Gospodar” (usp. Post 18:3).S druge strane novčića izgleda kako postoji neka naznaka da je on vrlo rano razumio kako su oni nadnaravnoga podrijetla:
  1. on je žurio i trčao (usp. Post 18:2.6. i 7), što je bio neuobičajen čin za patrijarha u vrućini dana
  2. jelo što je pripremio bilo je veliko u količini (usp. Post 18:6)
  3. on je čak pripremio životinju iz svoga stada, što je bilo neuobičajeno (Post 18:7).Iz Knjige Postanka 18:9 vidljivo je da je on prepoznao Gospodina kao personificiranoga u jednome od ovih posjetitelja.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:1-8

¹Sad GOSPODIN se ukaza njemu kod hrastova Mamre, dok on bijaše sjedio na vratima šatora u vrućini dana. ²Kad on podigne svoje oči i pogleda, gle, tri čovjeka bijahu stajali nasuprot njemu; i kad on vidje *njih*, potrča od vrata šatora da ih sretne i pokloni im se do zemlje, ³i reče: “Moj gospodaru, ako sam sad našao naklonost u tvome pogledu, molim nemoj proći mimo svoga sluga. ⁴Molim neka bude doneseno malo vode i operite svoje noge, i odmorite se pod

stablom; ⁵a ja ću donijeti komad kruha, da se možete osvježiti; nakon toga možete ići dalje, jer ste vi posjetili svoga slugu.” I oni rekoše: “Tako učini, kao što si rekao.” ⁶Tako Abraham požuri u šator k Sari, i reče: “Brzo, pripremi tri mjere fino ga brašna, umijesi ga i napravi krušne pogače.” ⁷Abraham također potrča k stadu, te uzme mlado i pomno birano tele i daje ga sluzi, i on požuri pripremiti ga. ⁸On uzme skutu i mlijeko i tele što je pripremio, i stavi ga pred njih; i on bijaše stajao kod njih pod stablom dok su oni jeli.

18:1 “Sad GOSPODIN se ukaza njemu” GLAGOL “ukaza” (BDB 906, KB 1157, *Niphal* IMPERFEKT) upotrijebljen je nekoliko puta u Knjizi Postanka (usp. Post 12:7 [dva puta]; 17:1; 18:1; 26:2.24; 35:1.9). To označava osobno fizičko očitovanje. Budući je YHWH vječni duh, ovu fizičnost teško je objasniti.

Meni je zanimljivo da rabini kažu kako je poglavlje 18 izravno povezano s poglavljem 17 a razlog za Gospodinov posjet bio je taj da se vidi ako se Abraham oporavio od svoga obrezanja. Zapravo, rabini razumiju kako su sva tri od ovih posjetitelja morali biti anđeli koji su jednostavno predstavljali Gospodina. Oni tvrde da je: (1) jedan anđeo došao kako bi pomogao Sari zatrudnjeti; (2) jedan je došao kako bi iscijelio Abrahama; i (3) jedan je došao kako bi uništio Sodomu.

POSEBNA TEMA: BOG OPISAN KAO ČOVJEK (JEZIK ANTROPOMORFIZAMA)

- I. Ova vrsta jezika vrlo je uobičajena u SZ-u (neki primjeri)
- A. Dijelovi fizičkoga tijela:
1. oči – Knjiga Postanka 1:4.31; 6:8; Izlazak 33:17; Brojevi 14:14; Ponovljeni zakon 11:12; Knjiga proroka Zaharije 4:10
  2. ruke – Knjiga Izlaska 15:17; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 2:15
  3. ruka – Knjiga Izlaska 6:6; 15:16; Ponovljeni zakon 4:34; 5:15; 26:8
  4. uši – Knjiga Brojeva 11:18; 1. Samuelova 8:21; 2. Kraljevima 19:16; Psalam 5:1; 10:17; 18:6
  5. lice – Knjiga Izlaska 33:11; Brojevi 6:25; 12:8; Ponovljeni zakon 34:10
  6. prst – Knjiga Izlaska 8:19; 31:18; Ponovljeni zakon 9:10; Psalam 8:3
  7. glas – Knjiga Postanka 3:8.10; Izlazak 15:26; 19:19; Ponovljeni zakon 26:17; 27:10
  8. noge – Knjiga Izlaska 24:10; Knjiga proroka Ezekiel 43:7
  9. ljudsko obličje – Knjiga Izlaska 24:9-11; Psalam 47; Knjiga proroka Izaije 6:1; Ezekiel 1:26
  10. anđeo Gospodnji – Knjiga Postanka 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izlazak 3:4.13-21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22.
- B. Fizičko djelovanje:
1. govorenje kao mehanizam stvaranja – Knjiga Postanka 1:3.6.9.11.14.20.24.26
  2. šetanje (tj. zvuk) u Edenu – Knjiga Postanka 3:8; 18:33; Levitski zakonik 26:12; Ponovljeni zakon 23:14
  3. zatvaranje vrata Noine arke – Knjiga Postanka 7:16
  4. mirisanje žrtava – Knjiga Postanka 8:21; Izlazak 29:18.25; Levitski zakonik 26:31
  5. silaženje – Knjiga Postanka 11:5; 18:21; Izlazak 3:8; 19:11.18.20
  6. ukapanje Mojsija – Ponovljeni zakon 34:6.
- C. Ljudski osjećaji (neki primjeri):
1. kajanje /žaljenje – Knjiga Postanka 6:6.7; Izlazak 32:14; Suci 2:18; I. Samuelova 15:29.35; Knjiga proroka Amosa 7:3.6
  2. gnjev – Knjiga Izlaska 4:14; 15:7; Brojevi 11:10; 12:9; 22:22; 25:3.4; 32:10.13.14; Ponovljeni zakon 6:15; 7:4; 29:20
  3. ljubomora – Knjiga Izlaska 20:5; 34:14; Ponovljeni zakon 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Jošua 24:19
  4. gađenje /zgražanje – Levitski zakonik 20:23; 26:30; Ponovljeni zakon 32:19.
- D. Obiteljski pojmovi (neki primjeri):
1. Otac:
    - a. Izraela – Knjiga Izlaska 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; Knjiga proroka Izaije 1:2; 63:16; 64:8; Jeremija 31:9; Hošea 11:1
    - b. kralja – 2. Knjiga o Samuelu 7:11-16; Psalam 2:7
    - c. metafore očinskog djelovanja – Ponovljeni zakon 1:31; 8:5; 32:6-14; Psalam 27:10; Izreke 3:12; Knjiga proroka Jeremije 3:4.22; 31:20; Hošea 11:1-4; Malahija 3:17

2. Roditelj – Knjiga proroka Hošea 11:1-4
3. Majka – Knjiga proroka Izaije 49:15; 66:9-13 (analogija majke koja doji)
4. Mladi odan ljubavnik – Knjiga proroka Hošee 1 - 3.

II. Razlozi uporabe ove vrste jezika

- A. Za Boga je bilo nužno otkriti Sâmoga Sebe ljudskom stvorenju. Vrlo prošireni okvir Boga kao muške osobe je antropomorfizam jer je Bog duh!
- B. Bog uzima najznačajnije vidove ljudskoga života i koristi ih kako bi otkrio Sâm Sebe palome čovječanstvu (otac, majka, roditelj, ljubavnik).
- C. Iako neophodno tada (tj. Post 3:8), Bog ne želi biti ograničen ikakvim fizičkim obličjem (usp. Izl 20; Pnz 5).
- D. Konačni antropomorfizam je utjelovljenje Isusa! Bog je postao fizički, opipljiv (usp. 1. Iv 1:1-3). Božja poruka postala je Riječ Božja (usp. Iv 1:1-18).

▣ **“kod hrastova Mamre”** Isto mjesto spomenuto je u Knjizi Postanka 13:18 (vidjeti bilješku) i u 14:13. Vrlo je važno za nas shvatiti značajnost stabala u polusuhim područjima. Ona su gotovo viđena kao ona što imaju sveti smisao jer su predstavljala prisutnost podzemne vode. Isto su tako ona osigurava sjenu koja, u ovome području svijeta, može značiti 60 stupnjeva razlike u temperaturi. U stvarnosti to vjerojatno nije bio hrast, nego terpentinovo stablo ili smrdljika (usp. UBS, *Helps For Translators, Fauna and Flora of the Bible*, str. 154-155). Rabini kažu kako to nije bilo jedno stablo nego voćnjak, što može biti tako.

▣ **“on bijaše sjedio na vratima šatora u vrućini dana”** Ovo je tako stvarno kulturi toga vremena, jer je zakrilce šatora moglo biti otvoreno za vrijeme dnevne vrućine. Ljudi su se mirno odmarali u to vrijeme dana kako bi izbjegli toplotni udarac.

18:2 “gle, tri čovjeka bijahu stajali nasuprot njemu” Iz Knjige Postanka 19:1 učimo kako su dvojica od muškaraca bili anđeli (usp. Heb 13:2).

▣ **“pokloni im se do zemlje”** Ovo se može vidjeti kao:

1. istočnjački običaj pozdravljanja (tj. 23:7; 33:6-7; 43:28)
2. čin poštovanja (Božanski posjetitelji, tj. 19:1; ili YHWH Osobno, 24:26.48.52)
3. čin straha (Abraham je bio privremeni putnik u tuđinskoj zemlji, vidjeti Okvirne uvide, C).

18:3 “Moj gospodar” Ovo su suglasnici za riječ *Adonaj* (BDB 10). Naglašavanje pojma govori nam što su masoretski znanstvenici vjerovali da to predstavlja (tj. #3 dolje). Naslov je naglašen na tri različita načina: (1) prvi kao “Gospodar” ili “Gospodin”; (2) drugi je MNOŽINA ovoga oblika, obično kraljevi ili gospodari; i (3) treći način označava Božanstvo (tj. ovdje). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“ako sam sad našao naklonost u tvome pogledu”** Ovo je uobičajeno istočnjačko pozdravljanje (usp. Post 30:27).

▣ Stihovi 3-5 nizovi su uglađenih ali hitnih zahtjeva:

1. usrdna molba da se ostane i malo odmori (BDB 716, KB 778, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu), Knjiga Postanka 18:3
2. usrdna molba da se dozvoli donošenje vode (BDB 542, KB 534, *Hophal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu) za pranje (BDB 934, KB 1220, *Qal* IMPERATIV) njihovih nogu, Knjiga Postanka 18:4
3. usrdna molba za opuštanje pod velikim stablom na počašćenome mjestu (“nasloniti”, BDB 1043, KB 1612, *Niphal* IMPERATIV), Knjiga Postanka 18:4
4. usrdna molba za dopuštenje Abrahamu da pripremi i donese hranu (BDB 542, KB 534, *Qal* KOHORTATIV), stih 5
5. usrdna molba da se osvježe /okrijepe (BDB 703, KB 761, *Qal* IMPERATIV), Knjiga Postanka 18:5.

18:4 “odmorite se pod stablom” U ovim danima pojam “odmor” značio je pripremiti da se jede. Obično se središnje vrijeme zajedništva vrtjelo oko jela. Jela su bila način pečenja prijateljstva i sporazuma.

18:5 “ja ću donijeti komad kruha” Ovo je bio umjeren izraz kad netko uspoređi veličinu pogače što je Sara napravila u Knjizi Postanka 18:6, što je morala sadržavati 33 četvrtine.

▣ **“jer ste vi posjetili svoga slugu”** Ovo je hebrejski idiomski izričaj što izgleda podrazumijeva da čak i u tome trenutku, Abraham je izgleda morao razumjeti kako taj posjet nije bio slučajan, ili bezrazložan. Iz Knjige Postanka 18:9 ja mislim kako je svrha bila povećati Sarinu vjeru i isto tako pomoći Abrahamu razumjeti njegovo mjesto posredovanja kao službu, što će biti znakovito za sve patrijarhe.

18:6 Abraham žuri (GLAGOL upotrijebljen tri puta u Post 18:6.7) zapovjediti svojoj ženi neka pripremi jelo za goste. To bi uzelo značajno vrijeme:

1. brzo pripremi, BDB 554, KB 553, *Piel* IMPERATIV
2. umijesi ga, BDB 534, KB 525, *Qal* IMPERATIV
3. napravi krušne pogače, BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERATIV.

▣ **“tri mjere”** Ovo je pojam “se'ah” (BDB 684), što je isto kao otprilike 1/3 efe. Vidjeti Posebnu temu dolje: Stare blisko-istočne težine i zapremnine (metrologija).

POSEBNA TEMA: STARE BLISKO-ISTOČNE TEŽINE I ZAPREMINE (METROLOGIJA)

Težine i mjerenja korištena u trgovačke svrhe bila su najvažnija u starome poljodjelskom gospodarstvu. Biblija poziva Židove da budu poštenu u njihovoj međusobnoj razmjeni (Lev 19:35-36; Pnz 25:13-16; Izr 11:1; 16:11; 20:10). Stvarna poteškoća nije bila samo poštenje, nego i nestandardizirani pojmovi i sustavi korišteni u Palestini. Izgleda da su postojale dvije skupine težina; “laka” i “teška” za svaki iznos (vidi *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, tom 4, str. 831). Isto tako je i egipatski decimalni sustav (osnova 10) bio usklađen s mezopotamskim šezdesetnim sustavom (osnova 6).

Mnoge od tih korištenih “veličina” i “iznosa” temeljile su se na dijelovima ljudskoga tijela, životinjskim teretima, i ratarskim spremištima, ali ni jedan od njih nije bio standardiziran. Stoga, tablice su jedine procjene stanja i provizorne su. Najlakši način za predočavanje težina i mjera je tablica o omjerima.

I. Najčešće korišteni pojmovi za zapremninu

A. Suhe mjere

1. *Homer* (BDB 330, moguće “magareći – teret”, BDB 331), npr. Levitski zakonik 27:16; Knjiga proroka Hošee 3:2
2. *Letek* (ili *leteh*, BDB 547, moguće se smjera na Hoš 3:2)
3. *Efa* (BDB 684), npr. Knjiga Postanka 18:6; 1. Samuelova 25:18; 1. Kraljevima 18:32; 2. Kraljevima 7:1.16.18
4. *Šekel – Se'ah* (BDB 684), npr. Knjiga Postanka 18:6; 1. Samuelova 25:18; 1. Kraljevima 18:32; 2. Kraljevima 7:1.16.18
5. *Gomer* (BDB 771 II, moguće “svežanj, snop”, vrsta otpalog zrnja [ili žita – op.prev.], BDB 771 I), npr. Knjiga Izlaska 16:16.22.36; Levitski zakonik 23:10-15
6. *Hina - Issaron* (BDB 798, “deseti dio”), npr. Knjiga Izlaska 29:40; Levitski zakonik 14:21; Brojevi 15:4; 28:5.13
7. *Qav* (ili *Kab*, BDB 866), usp. 2. Knjiga o Kraljevima 6:25.

B. Tekuće mjere

1. *Kor* (BDB 499), npr. Knjiga proroka Ezekiel 45:14 (može biti suha mjera, 2. Ljet 2:10; 27:5)
2. *Bat* (BDB 330, jednak *homeru*), npr. 2. Knjiga Ljetopisa 2:10; 3:5; Ezekiel 45:10-11.14
3. *Hin* (BDB 228), npr. Knjiga Izlaska 29:40; Levitski zakonik 19:36; Ezekiel 45:24
4. *Log* (BDB 528), Levitski zakonik 14:10.12.15.21.24.

C. Tablica (uzeta iz Roland de Vaux, *Ancient Israel*, tom 1, str. 201 i *Encyclopedia Judaica*, tom 16, str. 379)

homer (suhi)	= kor (tekući ili suhi)	1			
efa (suha)	= bat (tekući)	10	1		
šekel (suhi)		30	3	1	
hin (tekući)		60	6	2	1
omer / issaron (suhi)		100	10	-	- 1
kab (suhi)		180	18	6	3 - 1

II. Najviše korišteni pojmovi za težinu

A. Tri najuobičajenije težine su *talent*, *šekel*, i *ger*.

1. Najveća težina u SZ-u je talent. Iz Knjige Izlaska 38:25-26 učimo da jedan talent odgovara 3.000 šekela (tj. "okrugla težina", BDB 503).
2. Pojam *šekel* (BDB 1053, "težina") tako je često korišten da je pretpostavljen, ali to tekst ne izjavljuje. Postoji nekoliko vrijednosti šekela spomenutih u SZ-u:
  - a. "trgovačko standardni" (NASB u Post 23:16)
  - b. "hramski šekel" (NASB u Izl 30:13)
  - c. "po kraljevskoj težini/mjeri" (NASB u II. Sam 14:26), nazvan također "kraljevska težina" u papirusima s Elefantine.
3. *Ger* (BDB 176 II.) procijenjena vrijednost je 20 po šekelu (usp. Izl 30:13; Lev 27:25; Br 3:47; 18:16; Ez 45:12). Taj se omjer mijenja od Mezopotamije do Egipta. Izrael je najuobičajenije slijedio vrednovanje iz Kanaana (Ugarit).
4. *Mina* (BDB 584) procijenjena vrijednost je na 50 ili 60 šekela. Taj je pojam pronađen uglavnom u starijim Knjigama SZ-a (tj. Ez 45:12; Ezr 2:69; Neh 7:70-71). Ezekiel je koristio 60 na 1 omjer, dok je Kanaan koristio 50 na 1 omjer.
5. *Bek* (BDB 132, "pola šekela", usp. Post 24:22) u SZ-u korišten je samo dva puta (usp. Post 24:22; Izl 38:26) i procijenjena vrijednost je jedna-polovica šekela. Njegovo ime znači "djeliti".

B. Tablica

1. Temeljena na Petoknjžju

talent	1			
mina	60	1		
šekel	3.000	50	1	
bek	6.000	100	2	1
ger	60.000	1.000	20	10
2. Temeljeno na Knjizi proroka Ezekielia

talent	1				
mina	60	1			
šekel	3.600	60	1		
bek	7.200	120	2	1	
ger	72.000	1.200	20	10	1

18:7-8 Stihovi 6-8 opisuju skupo i pomno dovršeno jelo. Abraham je ponudio ove goste s najboljim što je imao! Ovi su bili važni posjetitelji!

18:8 "on bijaše stajao kod njih pod stablom dok su oni jeli" Philo, Josip Flavije, i Targumi o Jonatanu prevode ovo kao "oni izgledaše kao da jedu", ali oni od nas koji prihvaćamo daljnje NZ-no otkrivenje vidimo da je to čak Isus koji je jeo (usp. Lk 24:41-43) nakon što je bio proslavljen, što čini jedenje hrane od Božanstva ne toliko nemogućim. Židovski pisci vrlo su uznemireni s ovima antropomorfskičkim izjavama.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:9-15

⁹Onda mu oni rekoše: "Gdje je Sara tvoja žena?" I on reče: "Tamo, u šatoru." ¹⁰On reče: "Ja ću se zasigurno vratiti k tebi u ovo vrijeme iduće godine; i gle, Sara tvoja žena imat će sina." A Sara bijaše slušala na vratima šatora, što bijaše iza njega. ¹¹Sad Abraham i Sara bijahu stari, poodmakli u dobi; Sari bijaše prošlo vrijeme rađanja. ¹²Sara se nasmija u sebi, govoreći: "Nakon što sam postala stara, hoću li imati užitak, kad je moj gospodar isto tako star?" ¹³A GOSPODIN reče Abrahamu: "Zašto se je Sara nasmijala, govoreći: 'Hoću li ja uistinu roditi dijete, kad sam tako stara?' ¹⁴Je li išta preteško za GOSPODINA? U određeno vrijeme Ja ću se vratiti k tebi, u ovo vrijeme iduće godine, i Sara će imati sina." ¹⁵Sara je to međutim zanijkala, govoreći: "Ja se nisam smijala"; jer ona se bojala. A On reče: "Ne, istom ti si se smijala."

18:9 “Gdje je Sara tvoja žena” Oni su znali njeno ime! Pitati muškarca za njegovu ženu bilo je vrlo neuobičajeno pitanje u ovoj kulturi. To pokazuje prisnost što su ovi posjetitelji osjećali prema Abrahamu.

18:10 “Ja ću se zasigurno vratiti k tebi” Ovo je INFINITIVNI APSOLUT i IMPERFEKT iste hebrejske riječi (BDB 996, KB 1427), što pojačava snagu GLAGOLA: “Ja ću se zasigurno vratiti”.

▣ **“u ovo vrijeme iduće godine; i gle, Sara tvoja žena imat će sina”** Ovo je točno ona riječ što je Bog dao Abrahamu u Knjizi Postanka 17:15-21, ali u ovome okviru ona je isto tako riječ za Saru. NASB-ov “u ovo vrijeme iduće godine”, nije doslovno čitanje MT-a, koji ima “u vrijeme ponovnoga oživljavanja” (BDB 311 I, 3, tj. proljeće). To je ponovljeno u Knjizi Postanka 18:14, ali s dodanim izričajem: “u određeno vrijeme” (BDB 417). Isto je dodano kako bi razjasnilo da će vremensko razdoblje biti devet mjeseci, ne punu godinu (usp. 2. Kr 4:16-17).

18:11 Ovo je osvrt pripovjedača (tj. autora) ili kasnije nadahnutoga urednika. Nadahnuće je pitanje vjere. Vjernici su uvjereni kako je istinski Autor čitavoga kanonskog Pisma bio Sveti Duh. Točni postupci i vremenska odredba konačnih verzija Pisma nepoznati su.

18:12 “Sara se nasmija u sebi, govoreći” Abraham se nasmijao u Knjizi Postanka 17:17. Sara se smije jer misli kako nije moguće da bi ona i Abraham, oboje u vremešnoj dobi, uopće bili kadri imati dijete. Njene riječi ovdje upotrijebljene su od autora 1. Petrove poslanice 3:6 za pokazivanje njenoga poštovanja prema Abrahamu. Očito ona je prošla vrijeme menopauze i njen seksualni život nije postojao neko vrijeme. Kao što učimo, Božjim osnaženjem, ne samo da je Sara kadra zatrudnjeti, nego je i Abraham kadar imati mnogo druge djece.

18:13 “A GOSPODIN reče Abrahamu: ‘Zašto se je Sara nasmijala’” Jedan od trojice gostiju poistovjećen je kao Sâm YHWH. Gospodin naslovljava Abrahama jer bi u to vrijeme bilo neprimjereno nasloviti Saru izravno. Istina o Božjem bavljenju sa Sarinom vjerom može biti viđena u Poslanici Hebrejima 11:11. Mi vidimo nešto od ljudskosti Sare u njenu nijekanju svoga smijeha (usp. Post 18:15). Poslije, Bog će imenovati obećano dijete oblikom riječi “smijeh”, kao što vidimo u Knjizi Postanka 21:3.6.7. Zabilježite da je odonda prošlo dvadeset i pet godina od Božjega prvotnoga obećanja Abrahamu u poglavlju 12.

▣ **“govoreći”** YHWH navodi Sarine točne misli pokazujući Svoje sveznanje i dajući povjerenje u Svoje obećanje.

18:14 “Je li išta preteško za GOSPODINA” YHWH-ino sveznanje usklađeno je s Njegovom svemogućnošću (usp. Jer 32:17.27; Mt 19:26). YHWH nastoji izgraditi i potvrditi Abrahamovu i Sarinu vjeru /pouzdanje u Sebe! YHWH je vjeran Svojoj riječi. Oni moraju biti poslušni Njegovoj riječi! On je Bog koji govori i djeluje!

Pojam preveden ovdje “(pre)teško” (BDB 810, KB 928) znači “izuzetno”, “predivno djelo Božje”. Zabilježite njegovu uporabu u Knjizi Izlaska 15:11; Psalmu 77:14; 78:12; 88:10; 119:129; 139:6; i Knjizi proroka Izaije 9:6; 25:1; 29:14; i Daniela 12:6.

Zanimljivo je kako su prve žene patrijarha bile nesposobne imati djecu bez Gospodinove pomoći. To je bio jedan način pokazivanja Njegove snage, svrhe, i vječnoga nauma. Taj naglasak ide prema djevičanskome rođenju Davidovskoga Mesije. YHWH ima vječni iskupiteljski naum, osobu, i lozu koju će On razviti i zaštititi!

▣ **“U određeno vrijeme”** Vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 18:10.

18:15 Abraham i Sara nisu savršeni ljudi. Ne postoje savršeni ljudi! Oni oboje pokazuju znakove Pada (tj. Post 3). Oni su oboje mješavine vjere i sumnje!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:16-21

¹⁶Onda se ljudi digoše od tamo, i spustiše pogled prema Sodomi; a Abraham bijaše išao s njima da ih isprati. ¹⁷GOSPODIN reče: “Hoću li Ja skrivati pred Abrahamom što sam naumio učiniti, ¹⁸budući da će Abraham zasigurno postati velik i moćan narod, i u njemu svi narodi zemlje bit će blagoslovljeni? ¹⁹Jer Ja sam odabrao njega, tako da on može zapovjediti svojoj djeci i svome kućanstvu nakon njega da drže put GOSPODINOV čineći pravednost i pravdu, tako da GOSPODIN može izvršiti nad Abrahamom ono što je On rekao glede njega.” ²⁰I GOSPODIN reče: “Vika Sodome i Gomore uistinu je velika, i njihov grijeh je neizmerno težak. ²¹Ja ću sad sići, i vidjeti ako su oni učinili u cijelosti onako kao to kaže vika, koja je došla k Meni; i ako nisu, Ja ću znati.”

18:16 “se ljudi digoše od tamo, i spustiše pogled prema Sodomi” Jeronim nam kaže da je to bio grad nedaleko od Hebrona gdje se može vidjeti područje Mrtvoga mora, moguće što se tiče gradova ravnice. Većina suvremenih arheologa pretpostavlja kako su gradovi ravnice bili na južnome kraju Mrtvoga mora.

18:17-19 Ovo se čini kako mora biti YHWH-in razgovor sa Sâmim Sobom ili moguće je On to tiho rekao zato da Abraham čuje kako bi Abraham mogao shvatiti svoj jedinstveni odnos s Gospodinom. To je izvor Abrahamova bivanja nazvanim “Božji prijatelj” (usp. 2. Ljet 20:7; Iz 41:8; Jak 2:23). Ova je ista vrsta istine otkrivena od Isusa Njegovim učenicima u Evandelju po Ivanu 15:15.

YHWH otkriva Svoja neposredna buduća djelovanja (tj. osuda gradova ravnice, usp. poglavlje 19) kako bi ohrabrio Abrahama glede Svoga obećanja o sinu kroz Saru. Abrahamova loza morala je biti YHWH-ino oruđe donošenja Sebe narodima i obnove prisnoga zajedništva Edena.

Abraham je pokazan kao prorok (usp. Post 20:7). YHWH otkrivanje Sebe na jedinstvene i pretkazujuće načine prorocima (tj. Am 3:7), što pokazuje da je On u nadzoru vremena i događaja i isto tako tko je Njegov pravi govornik.

Stih 18 očita je referenca na prvotna obećanja što započinju u Knjizi Postanka 12:1-3.

18:18 “budući da će Abraham zasigurno postati velik i moćan narod” GLAGOL je INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u IMPERFEKTU iz istoga korijena (BDB 224, KB 243) što označava jačinu ili ovdje, sigurno obećanje.

▣ **“u njemu svi narodi zemlje bit će blagoslovljeni”** Postoji neka raspra je li prijevod ovoga u PASIVU ili REFLEKSIVNOME /POVRATNOME obliku (tj. *Niphal* osnova). Izgleda kako se pojavljuje u oba oblika u ovome dijelu Knjige Postanka. Međutim, to nam isto tako obećava sveopću narav Božje ljubavi. Hoćemo li mi sebe blagosloviti pozivajući se na Abrahamova Boga, ili će nas Abrahamov Bog blagosloviti izravno kroz Abrahama (tj. loza Mesije i zamisao opravdanja milošću kroz vjeru, usp. Post 15:6) stvarno nije pitanje (usp. Post 12:3; 22:18; 28:14; Djela 3:25; Gal 3:8).

Zabilježite sveopći suzvuk ovoga stiha i Knjige Postanka 18:25. Abraham je znao da YHWH nije bio mjesni, plemenski, obiteljski bog, nego Bog čitave Zemlje. Netko se pita kad je ova teološka zamisao Abrahamu postala jasna. Isprva (tj. poglavlje 13) puni suzvuci viđenja nisu mogli biti ostvareni, ali u određenome trenutku oni su bili (tj. početni monoteizam).

18:19 “Jer Ja sam odabrao njega” Ovo je hebrejski pojam “znati /poznati” (vidjeti Posebnu temu dolje) (BDB 393, KB 390, *Qal* PERFEKT), što je upotrijebljen u Knjizi Postanka 4:1; 19:5.8; Brojeva 31:18 za pokazivanje “prisnoga osobnog odnosa”. On također može biti razumjet u smislu predestinacije, ali ovdje je vjerojatno bolje, “zbrinut” (usp. Izl 2:25; Pnz 2:7; 33:9; Hoš 13:5).

POSEBNA TEMA: ZNATI /POZNATI (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac)

Hebrejska riječ “znati” (BDB 393) ima nekoliko značenja (semantičkih polja) u *Qal*:

1. razumjeti dobro i zlo – Knjiga Postanka 3:22; Ponovljeni zakon 1:39; Knjiga proroka Izaije 7:14-15; Jona 4:11
2. znati razumijevanjem – Ponovljeni zakon 9:2.3.6; 18:21
3. znati iskustvom – Ponovljeni zakon 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Knjiga o Jošui 23:14
4. procijeniti – Ponovljeni zakon 4:39; 11:2; 29:16
5. poznati osobno:
  - a. osobu – Knjiga Postanka 29:5; Izlazak 1:8; Ponovljeni zakon 22:2; 33:9
  - b. boga – Ponovljeni zakon 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
  - c. YHWH-u – Ponovljeni zakon 4:35.39; 7:9; 29:6; Knjiga proroka Izaije 1:3; 56:10-11
  - d. osobu seksualno – Knjiga Postanka 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. naučena vještina ili znanje – Knjiga proroka Izaije 29:11.12; Amos 5:16
7. biti mudar – Ponovljeni zakon 29:4; Izreke 1:2; 4:1; Knjiga proroka Izaije 29:24
8. Božje poznavanje:
  - a. Mojsija – Ponovljeni zakon 34:10
  - b. Izraela – Ponovljeni zakon 31:21.27.29.

▣ **“tako da on može zapovjediti svojoj djeci i svome kućanstvu nakon njega da drže put GOSPODINOV”** Zabilježite zaključak da će Abraham imati dijete te da će prenositi svoju vjeru svome sjemenu (usp. Pnz 4:9; 6:7). Također zabilježite

uvjet poslušnosti, što je nesumnjivo dio zavjetnih obaveza (usp. Post 17:1), ne samo dio od Abrahama, nego dio za sve naraštaje vjere koji se mora slijediti. Gospodin želi ljude koji će odražavati Njegovu narav narodima. Pojam “put GOSPODINOV” zanimljiv je jer on govori o načinu života vjere (usp. Suci 2:22; Ps 119:1). To je prvi naslov Rane crkve (usp. Djela 9:2; 18:25-26; 19:9.23; 22:4; 24:14.22; Iv 14:6).

▣ **“čineći pravednost i pravdu”** Ove dvije riječi (BDB 842 i 1048) često su korištene zajedno. One opisuju život ljubavi za Boga, bližnjega, i zajednicu, što je jasno izrečeno u Deset zapovijedi u Knjizi Izlaska 20 i Ponovljenome zakonu 5. Zabilježite podrazumijevani uvjet načina života u retku s otkrivenom Božjom naravi (usp. Post 17:1). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:6: Pravednost i Posebnu temu dolje: Sudac, osuda, i pravda (שׁוֹפֵט) u Knjizi proroka Izaije.

POSEBNA TEMA: SUDAC, OSUDA I PRAVDA (שׁוֹפֵט) U KNJIZI PROROKA IZAIJE

Ovo je široko korišten pojam (BDB 1047) u SZ-u. NIDOTTE, tom 4, str. 214, obilježio je njegovu raspodjelu i značajnost:

1. Petoknjižje, 13%, ljudski suci
2. Povijesne knjige, 34%, ljudske vođe
3. Mudrosna književnost, 22%, Božanska djelatnost
4. Proroci, 31%, uglavnom Božanska djelatnost.

Zabilježite sljedeću kartu:

YHWH kao Sudac	Mesija kao Sudac	Izraelovi savršeni suci	Izraelovi trenutačni suci
2:4	9:7	1:17.21.23	3:2
3:14	11:3.4	26:8	5:7
4:4	16:5	56:1	10:2
5:16	32:1	58:2.8	59:4.9.11.14.15
28:6.17.26	40:14		
30:18	42:1.3.4		
33:5.22	51:4.5		
61:8	53:8		
66:16			

Izrael je morao odražavati YHWH-inu narav narodima. On nije uspio, tako da je YHWH podignuo “savršenoga” Izraelca kako bi ispunio Svoje osobno otkrivenje svijetu (tj. Mesiju, Isusa iz Nazareta, Krista, usp. Iz 52:11 - 53:12)!

18:20 “I GOSPODIN reče: ‘Vika Sodome i Gomore uistinu je velika’” Pojam “vika” (BDB 277) igra je na čistu hebrejsku riječ što znači “zlostavljati /činiti nasilje” (BDB 277). Ovo isto izvješće o osudi Sodome i Gomore zapisano je u Knjizi Postanka 19 i Judinij poslanici u stihu 7.

Zabilježite kako je grijeh Sodome okarakteriziran:

1. velik - BDB 912 I, KB 1174, *Qal* PERFEKT
2. neizmjerne (BDB 547) težak - BDB 457, KB 455, *Qal* PERFEKT.

Njihovi grijesi “vikali” su pred YHWH-om za osudu! Moguće je da su Lot i njegova obitelj bili jedini molitelji (usp. Post 18:23) ili promatrači anđela, ili su čak metafora za same grijehe.

YHWH poznaje dubinu ljudskoga grijeha (usp. Post 6:5-6.11-12.13b; 15:16; Ps 14:1-3).

18:21 “Ja ću sad sići” Ovaj antropomorfistički izričaj govori o YHWH-inoj osobnoj prisutnosti za:

1. osudu, ovdje i u Knjizi Postanka 11:5.7
2. pomoć, Knjiga Izlaska 3:8.

Ovo se ne smije koristiti za sukob s YHWH-inim znanjem o trenutačnim i budućim događajima (tj. “Otvoreni teizam”). Ovo je istočnjački metaforički jezik.

Također zabilježite način kako je YHWH osobno prisutan s dva anđela (“čovjeka”). On zna što je istina zbog toga: (1) tko On jeste i (2) na što su anđeli naišli. Postoji težnost između JEDNINE i MNOŽINE ova tri “čovjeka” (usp. Post 18:1-2).

Ovo je značajan izričaj što pokazuje kako pravedan Bog, iako je On sveznajući, ipak preispituje osobno prije negoli provede osudu. Za rabine je to bilo korišteno za kazivanje kako je to morala biti osobina sudaca u Izraelu (usp. Post 11:5; Izl 3:8).

▣ **“ako nisu, Ja ću znati”** Ovo je još jedan antropomorfički izričaj za opis Božje pravde (usp. Izl 2:25).

Postoji nekoliko KOHORTATIVA povezanih s YHWH-om u ovome stihu:

1. Ja ću sići - BDB 432, KB 434, *Qal* KOHORTATIV
2. Ja ću vidjeti - BDB 906, KB 1157, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu
3. Ja ću znati - BDB 393, KB 390, *Qal* KOHORTATIV.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:22-33

²²Tada se ljudi okrenuše od tamo i krenuše prema Sodomi, dok Abraham bijaše još uvijek stajao pred GOSPODINOM. ²³Abraham pride bliže i reče: “Hoćeš li Ti uistinu izbrisati pravednika s pokvarenim? Moguće je tamo pedeset pravednika unutar grada; hoćeš li Ti uistinu izbrisati ga i nećeš poštedjeti mjesto zbog pedeset pravednika koji su u njemu?” ²⁵Daleko bilo od Tebe da učiniš takvu stvar, da ubiješ pravednika s pokvarenim, tako da pravednik i pokvaren budu *smatrani* jednakima. Daleko to bilo od Tebe! Neće li Sudac čitave zemlje dijeliti pravedno?” ²⁶Tako GOSPODIN reče: “Ako Ja nađem u Sodomi pedeset pravednika unutar grada, onda ću Ja poštedjeti čitavo mjesto zbog njih.” ²⁷I Abraham odgovori: “Sad gledaj, ja sam se usudio govoriti Gospodinu, premda sam *samo* prah i pepeo. ²⁸Moguće pedesetorici pravednika manjka pet, hoćeš li Ti uništiti čitavi grad zbog petorice?” ²⁹I On reče: “Ja *ga* neću uništiti ako nađem četrdeset i petoricu tamo.” ²⁹On govoraše Njemu ipak ponovno i reče: “Moguće se nađe četrdesetorica tamo?” A On reče: “Ja neću učiniti *to* radi četrdesetorice.” ³⁰Onda on reče: “O neka Gospodin ne bude ljutit, i ja ću govoriti; moguće se nađe tridesetorica tamo?” A On reče: “Ja neću učiniti *to* ako nađem tridesetoricu tamo.” ³¹I on reče: “Sad gledaj, ja sam se usudio govoriti Gospodinu; moguće se dvadesetorica nađu tamo?” A On reče: “Ja neću učiniti *to* radi dvadesetorice.” ³²Onda on reče: “O neka Gospodin ne bude ljutit, i ja ću govoriti samo ovaj put; moguće se desetorica nađu tamo?” A On reče: “Ja neću učiniti *to* radi desetorice.” ³³Prije negoli je završio govoriti Abrahamu GOSPODIN ode, a Abraham se vrati u svoje mjesto.

18:22 “ljudi” Bila su tri gosta koji su bili opremljeni da budu fizički predstavnici duhovne kraljevine: (1) dva anđela spomenuta ovdje (usp. Post 19:1) i (2) YHWH koji je ostao s Abrahamom.

▣ **“dok Abraham bijaše još uvijek stajao pred GOSPODINOM”** Ovo je jedno od nekoliko mjesta da su masoretski znanstvenici promijenili hebrejski tekst jer su mislili kako je to neprimjereno u njegovu trenutačnome stanju. Izvorno to je bilo: “da YHWH stajao pred Abrahamom”. Septuaginta odražava MT.

18:23 “Abraham pride bliže i reče” Ovo je uobičajeno bilo korišteno o molitvi i žrtvovanju. Targum od Jonatana prevodi ovo kao “i Abraham je molio”, što može biti točno. Izričaj (i okvir) pokazuju predivno zajedništvo između Abrahama i YHWH.

▣ **“Hoćeš li Ti uistinu izbrisati pravednika s pokvarenim”** Ovo pokazuje Abrahamovo razumijevanje YHWH-ine naravi i osobine (tj. “Neće li Sudac čitave zemlje dijeliti pravedno?”, Post 18:25). YHWH je zasigurno poznao stanje, ali On je želio da Abraham razumije svoj jedinstveni odnos s Njim, i neophodnost zastupničke molitve u korist drugih, što će on jamačno koristiti s Abimelekom što može biti vidljivo u Knjizi Postanka 20:7.17. Ja mislim da je Abraham u tome trenutku morao razmišljati o Lotu i njegovoj obitelji u Sodomi, ali i o Knjizi Postanka 18:18!

18:26 Ovaj stih primjer je skupne naravi hebrejske kulture:

1. negativno:
  - a. Adam i Eva su zgriješili i čitavo Stvorenje trpi posljedice
  - b. Akan je zgriješio (usp. Jš 7) i izraelska vojska izgubila je bitku (neki su poginuli)
2. pozitivno:
  - a. pravedni ljudi utječu na Božja djelovanja prema čitavome gradu Sodome (i gradovima ravnice)
  - b. jedan pravedan čovjek može odvrati Božju osudu nad Jeruzalemom (usp. Jer 5:1)
  - c. Adamov grijeh utjecao je na čitavo Stvorenje. Isusov život i smrt utječu na čitavo Stvorenje (usp. Rim 5:12-21).

Ova je zamisao teološka osnova za zamjensko, nadomjesno pomirenje Knjige proroka Izaije 53. Jedna smrt Jednoga može donijeti oproštenje (usp. Lev 1 - 7; Iv 1:29; 2. Kor 5:21).

18:27 “Gospodinu” Ovo je pojam za *Adonaj*, naglašen tako kao da govori Božanstvo. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“(ja) sam samo prah i pepeo”** Ovo je očito smjerenje na Knjigu Postanka 3 gdje ljudi proizlaze iz praha i vraćaju se prahu. Abraham je znao predaje o stvaranju! Međutim, isto je tako moguće da je ovaj izričaj semitski idiom vremena (tj. Job, suvremenik Abrahama koristi isti izričaj u Jobu 30:19; 42:6).

18:32 “moguće se desetorica nađu tamo” Točan razlog zašto je Abraham stao kod broja 10 neizvjestan je. To može upućivati ili na: (1) Lota i njegovu obitelj ili (2) činjenicu da Abraham nije želio ograničiti osudu temeljenu jedino na Lotu i njegovoj obitelji.

POSTANAK 19

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLJEDI MT)
udes Sodome	izopaćenost Sodome	uništenje Sodome i Gomore	grješnost Sodome	uništenje Sodome
19:1-11	19:1-3	19:1-11	19:1-2a 19:1-2b 19:3 19:4-5 19:6-8 19:9-11	19:1-3 19:4-5 19:6-11
	19:4-11		19:12-13 19:14	
	Sodoma i Gomora uništene		Lot ostavlja Sodomu	
19:12-14	19:12-14	19:12-14	19:15-17	19:12-14 19:15-16 19:17-22
19:15-22	19:15-22	19:15-23	19:18-20 19:21-22a 19:22b	
			uništenje Sodome i Gomore	
19:23-26	19:23-26	19:24-26	19:23-26	19:23-26
19:27-28	19:27-28	19:27-28	19:27-29	19:27-28
19:29	19:29	19:29		19:29
Lot je osramoćen	Lotovo potomstvo		podrijetlo Moabaca i Amonaca	podrijetlo Moabaca i Amonaca
19:30-38	19:30-35	19:30-38	19:30-33 19:34-38	19:30 19:31-38
	19:36-38			

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:1-11

¹Sad dva anđela dođoše u Sodomu navečer dok Lot bijaše sjedio na vratima Sodome. Kad Lot vidje *njih*, on ustade da ih sretne i pokloni se *sa svojim* licem do zemlje. ²I on reče: “Sad gledajte, moji gospodari, molim svratite u kuću svojega sluga, i provedite noć, i operite svoje noge; onda možete ustati rano i ići svojim putem.” Oni rekoše međutim: “Ne, nego ćemo provesti noć na otvorenom.” ³Ipak on ih žarko nagovaraše, tako da oni svratiše k njemu i udoše u njegovu kuću; i on pripravi gozbu za njih, i ispeče beskvasni kruh, i oni jedoše. ⁴Prije negoli legoše, muškarci grada, muškarci Sodome, okružiše kuću, i mladi i stari, svi ljudi iz svake četvrti; ⁵i oni pozvaše Lota i rekoše mu: “Gdje su muškarci koji dođoše k tebi noćas? Izvedi ih van k nama da možemo imati odnose s njima.” ⁶Ali Lot izađe k njima na ulaz u kuću, i zatvori vrata za sobom, ⁷i reče: “Molim, moja braćo, nemojte činiti pokvareno. ⁸Sad gledajte, ja imam dvije kćeri koje nisu imale odnose s muškarcem; molim dopustite mi izvesti ih k vama, i činiti njima što god želite; samo nemojte činiti ništa ovim muškarcima, obzirom su ušli pod zaštitu moga krova.” ⁹Ali oni rekoše: “Stani postrance.” Povrh toga, rekoše: “Ovaj dođe k nama kao tudinac, i već radi kao sudac; sad mi ćemo postupati s tobom gore nego s njima.” Tako oni pritisnuše teško protiv Lota i dođoše blizu da razbiju vrata. ¹⁰Ali muškarci ispružiše svoje ruke i povedoše Lota u kuću sa sobom, i zatvore vrata. ¹¹Oni udariše muškarce koji bijahu na kućnim vratima sa sljepilom, i male i velike, tako da oni *izmučiše sebe* kako bi našli kućna vrata.

19:1 “dva anđela dođoše u Sodomu navečer” Oni su morali napustiti Abrahama i YHWH-u na brdu pokraj Mrtvoga mora navečer i proputovati otprilike 40 milja udaljenost za samo nekoliko minuta – oni jesu anđeli!!! Oni su ljudi po obliku, govoru, i odijevanju, kao što je dokaz iz Knjige Postanka 18:2.22; 19:10.12.16. Oni se uvijek pojavljuju kao muški rod osim moguće u Knjizi proroka Zaharije 5:9.

▣ **“dok Lot bijaše sjedio na vratima Sodome”** Možemo vidjeti nekakav napredak Lotove grješnosti činjenicom da:

1. u Knjizi Postanka 13:11 on je rekao kako se mora preseliti na ravnice Sodome i Gomore
2. nomadski pastir preselio se u grad. On je očito postao jedan od starješina grada što je podrazumijevano u izričaju “na vratima”
3. u Knjizi Postanka 19:3 on je očevidno svjestan homoseksualnih aktivnosti stanovnika, što je on nekoliko puta vjerojatno promatrao
4. u Knjizi Postanka 19:7 on ide tako daleko da ih naziva “braćom”
5. poslije kad se protivi ostaviti grad i svoja materijalna dobra.

Bog nam pomogao – Lot je izgleda pokušavao promijeniti ih (Post 19:9) ali, kao što se to često događa, njihovo zlo utjecalo je na njega, njegovu ženu, i njegove kćeri!

Kao što je Abraham učinio, Lot je isto tako ustao kako bi ih pozdravio i poklonio se. Jesu su to uobičajene kulturološke geste (što je vjerojatno) ili shvaćanje njihova podrijetla neizvjesno je.

19:2 “molim svratite u kuću svojega sluga, i provedite noć, i operite svoje noge” Lot je izgleda morao biti jedini koji je naslovio ove posjetitelje i bez shvaćanja da su oni anđeli on ih je želio zaštititi od stanovnika grada. To se može vidjeti u njegovu žarkome nagovaranju u Knjizi Postanka 19:3. Odaziv dvojice anđela je semitski idiom za kulturni način da se kaže “da”, ali ne bez nekoga nagovaranja.

Tri IMPERATIVA (izražavajući Lotovu želju) opisuju Lotovu gestu istočnjačkog gostoprimstva:

1. svratite - BDB 693, KB 747, *Qal* IMPERATIV
2. provedite noć (doslovno “primiti na stan”) - BDB 533, KB 529, *Qal* IMPERATIV
3. operite - BDB 934, KB 1220, *Qal* IMPERATIV.

Dodano tome on je pripremio gozbu za njih (usp. Post 19:3). Očevidno ovi anđeli i fizički predstavnici YHWH (moguće Anđeo Gospodnji) mogu i jesu jeli hranu, kao što je to učinio uskrslu Isus (usp. Iv 21).

▣ **“(mi) ćemo provesti noć na otvorenom”** Ovo je morao biti uobičajeni postupak za posjetitelje. Ali Lot je znao posljedice. Moguće je on vidio da se to dogodilo ranije!

19:3 “on ih žarko nagovaraše” Ovaj GLAGOL (BDB 823, KB 954, *Qal* IMPERFEKT) upotrijebljen je dva puta u ovome stihu:

1. u Knjizi Postanka 19:9 njegovo doslovno značenje guranja ili pritiskivanja upotrijebljeno je o ljudima Sodome
2. ovdje je korištena njegova metaforička uporaba “nagovarati” (usp. Suci 19:7; 2. Kr 2:17; 5:23). PRIDJEV “žarko” (BDB 547) pojačava zahtjev.

▣ **“ispeče beskvasni kruh”** Rabini kažu kako ovo pokazuje da je to bila Pasha, prema tome, Izak je rođen na Pashu (naredne godine). Međutim, ovo je izgleda previše učitavanja u izričaj “beskvasni kruh”. Ranije Abraham je ispekao kruh što nije bio beskvasan. Očito su Lotove sluga ili obitelji pripremili jelo brzo (usp. Suci 6:19).

19:4 “muškarci grada, muškarci Sodome, okružise kuću, i mladi i stari, svi ljudi iz svake četvrti” Ovo podrazumijeva da je svaki neoženjen muškarac u gradu, i mlad i star, postao homoseksualac, ili u najmanju ruku, biseksualac. Kao što je Bog rekao Abrahamu neka obuči svoju djecu, 18:19, mi vidimo negativni vid zla u tome kako su ljudi Sodome obučavali svoju djecu. Ovdje je dobar primjer grijeha očeva koji bivaju preneseni na njihove sinove (usp. Pnz 5:9-10).

Posljednji izričaj preveden “iz svake četvrti” (usp. NASB i NKJV) doslovno je “do posljednjeg čovjeka” (BDB 892). Pojam je upotrijebljen za stvari usred /u sredini (npr. 47:21). Zlo Sodome što je anđeo (tj. YHWH) spomenuo u Knjizi Postanka 18:20-21 bilo je istina. Tamo nije bilo čak niti deset pravednih ljudi (usp. Post 18:32). Vidjeti Posebnu temu dolje: Homoseksualnost.

POSEBNA TEMA: HOMOSEKSUALNOST

Postoji veliki kulturološki pritisak da se homoseksualnost prihvati kao primjeren alternativni način života. Biblija to osuđuje kao destruktivan način života, van volje Božje za Njegovo Stvorenje:

1. ono krši zapovijed Knjige Postanka 1 da se bude plodan te da se množi
2. ono je osobina poganskoga štovanja i kulture (usp. Lev 18:22; 20:13; Rim 1:26-27; i Juda stih 7)
3. ono otkriva usmjerenje na sebe neovisno o Bogu (usp. 1. Kor 6:9-10).

Međutim, prije negoli ostavim ovu Posebnu temu dopustite mi potvrditi Božju ljubav i oprost za sva pobunjena ljudska bića. Kršćani nemaju pravo djelovati mrsko i oholo prema ovome određenom grijehu, posebice kad je vidljivo kako svaki od nas griješi. Molitva, briga, svjedočanstvo, i sućut čine daleko više u ovome području negoli naprasito osušivanje. Božja Riječ i Njegov Duh prekorit će ako im mi dozvolimo. Svi seksualni grijesi, ne samo ovaj, odvratnost su Bogu i ostavljeni za osudu. Seksualnost je dana od Boga za ugodu, radost, i stabilno društvo. Ali ovaj snažan, Bogom-dani poriv često je okrenut u život pobune, usmjerenost na sebe, traženje užitka, “više-za-mene-pod-svaku-cijenu” (usp. Rim 8:1-8; Gal 6:7-8).

19:5 “Gdje su muškarci koji dodoše k tebi noćas? Izvedi ih van k nama da možemo imati odnose s njima” Njihovi zahtjevi su:

1. izvedi ih van - BDB 422, KB 425, *Hiphil* IMPERATIV
2. imati odnose s - BDB 393, KB 390, *Qal* KOHORTATIV.

Josip Flavije, u svojoj knjizi *Antiquities of the Jews* 1:11:3, kaže da su anđeli bili prekrasna stvorenja i pobuđivali su požudu muškaraca Sodome. Biblija često govori o grijehu homoseksualnosti, što je očito bila uobičajena u Kanaanu (usp. Lev 18:22;

20:13). Isto je tako bilo uobičajeno u Rimskome Carstvu Pavlovih dana (usp. Rim 1:26.27; 1. Kor 6:9; 1. Tim 1:10). Neki komentatori vide Lotovo nuđenje svojih kćeri svjetini kao iskustvo što im je prouzročilo da one izgube poštovanje prema svome ocu.

19:7 “nemojte činiti pokvareno” Ovaj GLAGOL (BDB 949, KB 1269, *Hiphil* IMPERFEKT, ovdje upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu) u ovoj *Hiphil* osnovi može značiti:

1. nemojte ozlijediti – npr. 43:6; Knjiga Izlaska 5:22-23; Jošua 24:20; Knjiga proroka Izaije 11:9
2. nemojte činiti zlo – npr. 1. Knjiga o Samuelu 12:25; Knjiga proroka Jeremije 4:22; 13:23.

Izgleda kako Lot osuđuje ljude za nemoralnu nakanu (usp. Post 19:9). On djeluje kao neko moralno ogledalo za nakanjeno seksualno oskvrnuće što je obuhvaćalo dva zla:

1. oskvrnuće gostoprimstva
2. seksualnu perversiju.

19:8 “Sad gledajte, ja imam dvije kćeri” Lot izražava sebe svjetini s tri prijedloga:

1. dopustite mi izvesti ih (svoje dvije kćeri) k vama - BDB 422, KB 425, *Hiphil* KOHORTATIV
2. činite im što god želite - BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERATIV
3. ne činite ništa ovima muškarcima - BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu.

Ovi su stranci došli pod “zaštitu moga krova” (doslovno “sjenu”, BDB 853). Taj je isti pojam upotrijebljen za “pod sjenu Božjega krila”, što je metafora za zaštitu i skrb (usp. Br 14:9; Ps 17:8; 36:7; 57:1; 63:7, vidjeti Posebnu temu dolje: Sjena kao metafora za zaštitu i skrb). Lot se obvezao zaštititi svoje goste pod svaku cijenu!

Ovo je bilo objašnjavano na različite načine, ali ostaje zagonetka glede Lotovih motiva:

1. to je bila njegova krajnja želja kako bi zaštitio svoje goste (istočnjačko gostoprimstvo)
2. on je znao da ovo mnoštvo nije željelo žene
3. on se nadao kako će njegovi potencijalni zetovi, koji su mogli biti u mnoštvu, zaustaviti svjetinu u tome trenutku. Ovo je izvješće vrlo slično onome iz Knjige o Sucima 19:24.

POSEBNA TEMA: SJENA KAO METAFORA ZA ZAŠTITU I SKRB

Idiom o “sjeni” bio je uobičajen u Drevnome Bliskom Istoku. Zabilježite primjere u Bibliji:

1. idiom o zaštiti, Knjiga proroka Izaije 16:3; 30:2-3; Tužaljke 4:20
2. idiom o “sjeni ruke”, Psalam 121:5; Knjiga proroka Izaije 49:2; 51:16
3. idiom o “sjeni krova”, Knjiga Postanka 19:8
4. idiom o “sjeni Božjega posebnog oblaka”, usp. Knjiga Izlaska 13:21-22; 14:19.20.24; Knjiga proroka Izaije 4:6; 25:4-5; 32:1-2
5. idiom o “sjeni krila”, Psalam 17:8; 36:7; 57:1; 61:4; 63:7; 91:1.4 (slično metaforama u Pnz 32:10-11; Ruta 2:12; Iz 31:5; Mt 23:37; Lk 13:34)
6. idiom o “sjeni stabla”, Knjiga o Sucima 9:15; Knjiga proroka Ezekielu 17:23; 31:6.17; Daniel 4:12; Hošea 14:7.

19:9 “Stani postrance” Ovaj GLAGOL (BDB 620, KB 670, *Qal* IMPERATIV) uobičajeno je preveden “dođi bliže” (npr. Lev 21:21; 2. Kr 4:27); jedinstveno ovdje on označava “makni se s puta” dok su ga oni gurali prema naprijed.

☐ **“i već radi kao sudac”** Ovo je snažna građa (tj. GLAGOL u IMPERFEKTU i INFINITIVNI APSOLUT istoga hebrejskoga korijena). Djelovanja ovih ljudi zavređuju osudu (usp. Post 19:13). Na ovu se obavijest smjera u Knjizi Postanka 18:20-24. To može biti izvor 2. Petrove poslanice 2:7-8, što Lota naziva pravednikom.

☐ **“sad mi ćemo postupati s tobom gore nego s njima”** Oni su predložili uznemiravanje (to je isti GLAGOL kao Post 19:7) Lota i njegove obitelji kao i stranaca.

19:11 “Oni udariše muškarce koji bijahu na kućnim vratima sa sljepilom” Ovaj hebrejski pojam (BDB 645, KB 697, *Hiphil* PERFEKT) znači više nego samo lagano, privremeno sljepilo (GLAGOL se pojavljuje samo dva puta u SZ-u, usp. 2. Kr

6:18). Iben Ezra kaže kako to znači “sljepilo oka i uma”, što izgleda odgovara kasnijemu dijelu ovoga stiha, koji kaže da su oni nastavljali skupljati se uokolo tražeći kućna vrata kao da su smučeni (npr. Izl 3:20). Sljepilo ovdje (BDB 703) različito je od Levitskoga zakonika 22:22; Ponovljenoga zakona 28:28 (BDB 734). Ovo označava “oslijepljen sjajnim svjetlom”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:12-14

¹²Onda dvojica muškaraca rekoše Lotu: “Koga još imaš ovdje? Zeta, i svoje sinove, i svoje kćeri, i bilo koga imaš u gradu, izvedi ih iz mjesta; ¹³jer mi moramo uništiti ovo mjesto, jer njihova vika postala je tako velika pred GOSPODINOM da je GOSPODIN poslao nas da ga uništimo.” ¹⁴Lot izade i kazivaše svojim zetovima, koji su morali oženiti njegove kćeri, i reče: “Pokret, izadite iz ovoga mjesta, jer GOSPODIN će uništiti grad.” Ali on se činio svojim zetovima kao da se šali.

19:12 “Koga još imaš ovdje?” Ovo nije toliko obavijest za anđele kao što je za Lota kako bi vidio da ne mora stvarno biti vezan na Sodomu!

19:13-14 “GOSPODIN poslao nas da ga uništimo ... GOSPODIN će uništiti grad” Prisutnost uništavajućega anđela može biti videna u deset egipatskih pošasti, ali konačan autoritet je YHWH iza djelatnosti anđela.

Tri puta u ova dva stiha upotrijebljen je hebrejski pojam “uništiti” (BDB 1007, KB 1469):

1. stih 13 – “uništiti” - *Hiphil* PARTICIP
2. stih 14 – “uništiti” - *Piel* INFINITIVNA GRAĐA (usp. Post 19:29)
3. stih 14 – “uništiti” - *Hiphil* PARTICIP (usp. Post 18:28).

Pojam u osnovi znači “razoriti”, ali upotrijebljen je u smislu uništiti (usp. Post 6:17; 9:15; 13:10; 2. Sam 24:16).

Ovaj je isti pojam upotrijebljen za opis Anđela “Smrti” u Knjizi Izlaska 12:23 (zabilježite 1. Ljet 21:15; Iz 54:16; Jer 22:7).

19:14 “izade i kazivaše svojim zetovima” Neki pretpostavljaju da su Lotove kćeri već bile udate (BDB 542, KB 534, *Qal* AKTIVNI PARTICIP, usp. Septuaginta i Targumi), ali drugi vjeruju da su one bile samo zaručene (usp. Josip Flavije, Vulgata, Rashi, i TEV). Meni izgleda iz okvira da je Lot imao samo dvije kćeri i one su još bile neudate, živjele su kod kuće, ali ostaje mogućnost da je on imao druge udane kćeri koje su posve bile uhvaćene u život Sodome i ne bi otišle.

Lot je pokušao potaći ove mlade ljude da odu:

1. pokret (doslovno “dignite se”) - BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV
2. izadite (doslovno “idite”) - BDB 422, KB 425, *Qal* IMPERATIV.

▣ “da se šali” Ovaj GLAGOL (BDB 850, KB 1019, *Piel* PARTICIP) ima nekoliko suzvuaka:

1. seksualna aktivnost – Knjiga Postanka 26:8
2. ismijavati - Knjiga Postanka 21:9
3. zabavljati se (povezano s #1) - Knjiga Postanka 39:14.17
4. igrati se (povezano s #1) – Knjiga Izlaska 32:6
5. gostiti se – Knjiga o Sucima 16:25.

Isti je korijen upotrijebljen je o Abrahamovu i Sarinu smijanju pri YHWH-inu obećanju o djetetu narednoga proljeća (usp. Post 17:17; 18:12).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:15-22

¹⁵Kad je svanulo jutro, anđeli požurivahu Lota, govoreći: “Pokret, uzmi svoju ženu i svoje dvije kćeri koje su ovdje, ili ćeš biti izbrisan u osudi grada.” ¹⁶Ali on oklijevaše. Tako muškarci uhvatiše njegovu ruku i ruku njegove žene i ruke njegovih dviju kćeri, jer milosrđe GOSPODINOVO *bijaše* nad njim; i oni ih izvedoše van, i staviše ga izvan grada. ¹⁷Kad su ih oni izveli van, jedan reče: “Bježi jer se radi o tvome životu! Nemoj se osvrutati iza sebe, i nemoj stati nigdje u dolini; bježi k planinama, ili ćeš biti izbrisan.” ¹⁸Ali Lot im reče: “O ne, moji gospodari! ¹⁹Sad gledajte, vaš sluga našao je naklonost u vašem pogledu, i vi ste uveličali svoju dobrotu, što ste mi pokazali rekavši mi za moj život; ali ja ne mogu pobjeći u planine, jer nesreća će me sustići i ja ću umrijeti; ²⁰sad gledajte, ovaj grad blizu je *dovoljno* da pobjegnem k njemu, i on je mali. Molim, pustite me da pobjegnem tamo (nije li on mali?) kako bi moj život mogao biti spašen.” ²¹On reče njemu: “Gle, odobravam ti ovaj zahtjev također, da ne propadneš s gradom o kojem si govorio. ²²Požuri, pobjegni tamo, jer ja ne mogu činiti ništa sve dok ti ne stigneš tamo.” Zato ime grada *bijaše* nazvano Soar.

19:15 Dok je svanulo anđeli su postali vrlo oštri:

1. pokret (doslovno “dignite se”) - točno isti oblik Knjige Postanka 19:14
2. uzmi - BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV.

U Knjizi Postanka 19:16-22 nastavljena je briga i zaštita od anđela.

▣ **“ili ćeš biti izbrisan u osudi grada”** Ovo je uobičajen pojam za Božansku osudu (usp. Post 18:23.24; 19:15.17; Br 16:26; 1. Sam 12:25).

19:16 “on oklijevaše” Ovaj GLAGOL (BDB 554, KB 552, *Hithpael* IMPERFEKT) upotrijebljen je nekoliko puta u SZ-u i znači “zadržavati” ili “kasniti”. Zašto je Lot to pokušavao nije izjavljeno. Može se samo nagađati, ali to otkriva manjak pouzdanja u poruku anđela. Upozorenja Knjige Postanka 19:17 podrazumijevaju protivljenje u Lotovu dijelu da ostavi svoju ženu u Sodomi ili moguće svoja materijalna dobra (tj. kućanske stvari, sluge, dragocjenosti, stoku). Sjetite se Lot je odabrao najbolje travnjake za sebe (usp. Post 13:10).

▣ **“jer milosrđe GOSPODINOVO bijaše nad njim”** Hebrejska IMENICA (BDB 328) nađena je jedino ovdje i u Knjizi proroka Izaije 63:9, koja označava i YHWH-inu zavjetnu ljubav, sućut, milosrđe, i milost prema Njegovu narodu. Njegova posebna skrb povezana je s Njegovim obećanjima patrijarsima (Abrahamu, Izaku, i Jakovu). GLAGOL (iako se nikad ne pojavljuje u Psalmima) upotrijebljena je o YHWH-inoj posebnoj zavjetnoj ljubavi (usp. 2. Ljet 36:15; Joel 2:18; Mal 3:17 [dva puta], ali zabilježite suprotivost kad oni griješe u 2. Ljet 36:17; Ez 5:11; 7:4.9; 8:18; 9:5.10)!

19:17 “Bježi jer se radi o tvome životu” GLAGOL “bježi” (טלל, BDB 572, KB 589, *Niphal* IMPERATIV) upotrijebljen je pet puta u ovome okviru (usp. Post 19:17 [dva puta].19.20.22). To je igra zvuka imena “Lot” (טל, BDB 532).

▣ **“Nemoj se osvrtni iza sebe, i nemoj stati nigdje u dolini”** Anđeli daju nekoliko snažnih izjava o Lotu:

1. bježi jer se radi o tvome životu - BDB 572, KB 589, *Niphal* IMPERATIV
2. nemoj se osvrtni unatrag - BDB 613, KB 661, *Hiphil* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu (zabilježite tragediju u Post 19:26, očito bilo je teško za Lotu i njegovu obitelj ostaviti svoje živote u Sodomi)
3. nemoj stati nigdje u dolini - BDB 763, KB 840, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
4. bježi k planinama – isti oblik kao #1.

“Nigdje u dolini” doslovno znači “pet gradova”. Ovo upućuje na pet glavnih gradova u ravnici Jordana: Sodoma, Gomora, Adma, Sebojim, i Soar, što je bio zvan i Bela (usp. Post 14:2).

19:19 Ovaj stih pokazuje ponešto o Lotovoj osobnosti. Nije baš izvjesno zašto se on bojao planina (osim ako je to samo njihova udaljenost), ali u najmanju ruku to otkriva manjak pouzdanja u YHWH-inu neprekidnu zaštitu i opskrbu (doslovno “miljenik u tvojim očima”, usp. Post 6:8; 32:5; 34:11).

▣

NASB
NKJV
NRSV

“dobrotu”
“milosrđe”
“veliku ljubaznost”

Ovo je hebrejska posebna zavjetna IMENICA *hesed* (BDB 338). Vidjeti Posebnu temu dolje: Ljubaznost /blagost /dobrota (*hesed*).

POSEBNA TEMA: LJUBAZNOST /BLAGOST /DOBROTA (*hesed*)

Ovaj pojam ima široko semantičko polje. BDB ga označava na ovaj način (338-339):

- A. Korišten u vezi s ljudskim bićima:
1. dobrota prema prijateljima (npr. 1. Sam 20:14; 2. Ljet 24:22)
  2. dobrota prema siromašnome i potrebitome (npr. Mih 6:8)
  3. naklonost (usp. Jer 2:2; Hoš 6:4)
  4. izgled (usp. Iz 40:6).

- B. Korišten u vezi s Bogom:
1. odanost i ljubav prema Savezu:
    - a. “u iskupljenju od neprijatelja i nevolja” (npr. Jer 31:3; Ezr 7:28; 9:9)
    - b. “u čuvanju života od smrti” (npr. Job 10:12; Ps 86:13)
    - c. “u oživljavanju duhovnoga života” (npr. Ps 119:41.76.88.124.149.159)
    - d. “u iskupljenju od grijeha” (usp. Ps 25:7; 51:1)
    - e. “u održavanju Saveza [množina – op. prev.]” (npr. 2. Ljet 6:14; Neh 1:5; 9:32)
  2. opisuje Božansku odliku (npr. Izl 34:6; Mih 7:20)
  3. Božja dobrota:
    - a. “obilna” (npr. Neh 9:17; Ps 103:8)
    - b. “u velikoj mjeri” (npr. Izl 20:6; Pnz 5:10; 7:9)
    - c. “vječita” (npr. 1. Ljet 16:34.41; 2. Ljet 5:13; 7:3.6; 20:21; Ezr 3:11)
  4. djela ljubavi /dobrote (npr. 2. Ljet 6:42; Ps 89:2; Iz 55:3; 63:7; Tuž 3:22).

19:20 “Molim, pustite me da pobjegnem” Ovo je KOHORTATIV (BDB 572, KB 589, *Niphal* KOHORTATIV), što objašnjava “molim, pustite” iz NASB.

Sljedeći GLAGOL (BDB 310, KB 309) “pobjegnem” (doslovno “živim”) je *Qal* JUSIV.

19:21 “Gle, odobravam ti ovaj” Ovo je doslovno hebrejski idiom “podići lice” (GLAGOL, BDB 669, KB 724, *Qal* PERFECT plus “lice”, BDB 815). On dolazi iz sudska područja. Ako je sudac “podignuo lice” optuženoga kako bi vidio tko on /ona jeste, onda je njegova nepristranost bila ugrožena (usp. Lev 19:15; Ps 82:2; Izr 18:5). Sudac ne smije biti poštovatelj osoba.

Lot, bojeći se da ne može pobjeći k planinama, pitao je za Belu (Soar, BDB 858, korijen znači “biti nevažan”), što znači “mali” (BDB 859 I), “biti suvišan”. Anđeli su, iznenađujuće, odobrili njegov zahtjev (u smislu izgleda kako su sva tri anđela predstavljala YHWH-inu osobnu prisutnost). Ovaj je grad bio dovoljno velik da ima kralja, kao što je zapisano u Knjizi Postanka 14:2. To teološki može biti još jedan način pokazivanja snage posredovanja (tj. Abraham u Post 18:22-33).

19:22 Ponovno anđeo zapovijeda Lotu:

1. požuri - BDB 554, KB 553, *Piel* IMPERATIV (suprotno od Post 19:16a)
2. pobjegni - BDB 572, KB 589, *Niphal* IMPERATIV (usp. Post 19:17 [dva puta].19.20), jedino ovdje od Knjige Postanka do Ponovljenoga zakona.

▣ **“jer ja ne mogu činiti ništa sve dok”** Zatorni anđeli su pod zapovijedima da moraju poštediti Lota i njegovu obitelj. Ovo odražava ili:

1. YHWH-inu milost
2. snagu zastupničke molitve (tj. 18:22 i dalje).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:23-26

²³Sunce se diglo nad zemljom kad Lot dođe u Soar. ²⁴Onda GOSPODIN zapljušti nad Sodomom i Gomorom sumpor i vatru od GOSPODINA iz nebesa, ²⁵i On uništi one gradove, i svu dolinu, i sve stanovnike gradova, i što raste na tlu. ²⁶Ali njegova žena, iza njega, pogleda unatrag, i ona postade stup soli.

19:24 “GOSPODIN zapljušti nad Sodomom i Gomorom sumpor i vatru od GOSPODINA iz nebesa” Izgleda vrlo neuobičajeno da je pojam “YHWH” upotrijebljen dva puta ovdje. Židovski komentatori nazivaju ovaj pojam MNOŽINA VELIČANSTVA, dok kršćanski komentatori ovdje vide nešto od Trojstva. Zapravo, Sabor u Srijemskoj Mitrovici komentirao je ovaj stih kako slijedi: “Bog Sin oborio je kišu od Boga Oca”. Mi iz Knjige Postanka 14:10 učimo o prisutnosti katraskih jama u ovome području i, očito, nekako, kroz sijevanje groma ili padanje vatre kao kiša (usp. Ez 38:22; Lk 17:29; Otk 14:10; 19:20; 20:10), Bog je prouzročio da ovo čitavo područje bude zapaljeno i dignuto u zrak (da eksplodira) (usp. Juda stih 7).

Ponovno zabilježite nadnaravno očuvanje Soara. To je slično onome kad je Gošen bio zaštićen od deset pošasti.

Vatra je uvijek povezana s YHWH-inom osudom očišćenja. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:17: Vatra (BDB 77).

19:25 “On uništi one gradove” Ovaj hebrejski pojam “uništi” (BDB 245, KB 253, *Qal* IMPERFECT) znači okrenuti naopačke i time uništiti. Uništenje Sodome korišteno je kroz Pismo za označavanje Božanskoga suda (usp. Pnz 29:23; Iz 13:19; Jer

49:18; 50:40; Am 4:11). To uništenje bilo je YHWH-in osobni sud. On će učiniti isto kanaanskim kulturama s kojima bi se Jošua mogao suočiti kod osvajanja Kanaana.

19:26 Čitatelji nisu točno sigurni što se ovdje dogodilo, ali očigledno jeste to da je srce Lotove žene još uvijek bilo u Sodomi i ona je požela pravu nagradu (usp. Lk 17:32). Ona je postala spomenik neposlušnosti! Ne samo da je Lotova žena bila pogođena njihovim vremenom u Sodomi, nego i njegove kćeri, što je dokaz naveden u Knjizi Postanka 19:30-38.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:27-28

²⁷Sad Abraham se digno rano jutrom i ode do mjesta gdje je stajao pred GOSPODINOM; ²⁸i on pogleda dolje prema Sodomi i Gomori, i prema svoj zemlji doline, i vidje, i gle, dim zemlje uzdižaše se kao dim užarene peći.

19:27 “do mjesta gdje je stajao pred GOSPODINOM” Ovo je idiom za bivanje u prisutnosti Božanstva (usp. Post 18:22; Lev 9:5; Pnz 10:8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:29

²⁹Tako se dogodi, kad Bog uništi gradove doline, da se Bog sjeti Abrahama, i istjera Lota usred uništenja, kad On uništi gradove u kojima Lot živješe.

19:29 “da se Bog sjeti Abrahama, i istjera Lota usred uništenja” Zabilježite da je Lot bio pošteđen zbog zastupanja Abrahama, posjednika zavjetnoga obećanja (usp. Izl 2:24). Ovaj stih posebno naglašava dominantnost Abrahama.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:30-38

³⁰Lot se digno iz Soara, i ostane u planinama, i njegove dvije kćeri s njim; jer on se bijaše bojao ostati u Soaru; i on ostane u pećini, on i njegove dvije kćeri. ³¹Onda prvorodena reče mladoj: “Naš otac je star, i ne postoji muškarac na zemlji da uđe u nas prema načinu zemlje. ³²Dođi, hajdemo učiniti da naš otac pije vino, i hajdemo leći s njim da možemo očuvati našu obitelj kroz našega oca.” ³³Tako one učiniše da njihov otac pije vino te noći, i prvorodena uđe i legne sa svojim ocem; a on nije znao kad je ona legla niti kad je ustala. ³⁴Narednoga dana, prvorodena reče mladoj: “Gle, ja legoh prošle noći sa svojim ocem; hajdemo učiniti da on i noćas pije vino; onda ti udi i legni s njim, da možemo očuvati našu obitelj kroz našega oca.” ³⁵Tako one učiniše da njihov otac pije vino i te noći, i mlada ustane i legne s njim; a on nije znao kad je ona legla niti kad je ustala. ³⁶Tako obje kćeri Lotove bijahu zatrudnjele sa svojim ocem. ³⁷Prvorodena rodi sina, i nazva njegovo ime Moab; on je otac Moabaca do današnjega dana. ³⁸A što se tiče mlade, ona također rodi sina, i nazva njegovo ime Ben Ami; on je otac sinova Amona do današnjega dana.

19:30-38 Ovi stihovi služe kao objašnjenje o podrijetlima Moaba i Amona.

19:30 “jer on se bijaše bojao ostati u Soaru” Postoje dvije mogućnosti glede ovoga stiha: (1) on je zanemario posebno obećanje anđelovo u Knjizi Postanka 19:21 ili (2) on je vidio kako su ljudi ovoga grada bili zli i bojao se da će Božja osuda zasigurno pasti na njih također. On je otišao baš u ono mjesto za koje je rekao u Knjizi Postanka 19:19 da se boji!

19:31 Kćeri pokazuju isti manjak pouzdanja u YHWH-inu opskrbu kao njihovog oca. One su izgleda zaboravile:

1. Božje oslobođenje kroz Abrahama u poglavlju 14
2. Božje oslobođenje kroz anđele u poglavlju 19.

19:32 Kćeri su smislile naum za očuvanje njihove obiteljske loze:

1. dođi - BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV (usp. Post 19:34)
2. hajdemo učiniti da naš otac pije vino - BDB 1052, KB 1639, *Hiphil* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu (usp. Post 19:34)
3. hajdemo leći s njim - BDB 1011, KB 1486, *Qal* KOHORTATIV (Post 19:34 IMPERATIV).

Stih 34 ponavlja ova incestna djela.

19:36 Pitanje je jesu li one obje postale trudne prvi puta ili su to postale u ponovljenome zbivanju.

19:37 “Moab” Popularno, ali ne tehničko značenje temeljeno na sličnim zvukovima bilo je “od moga oca” (BDB 555), što pokazuje incestni odnos. Ovo dijete poslije je postalo ocem Moabaca koji su prouzročili toliko velike poteškoće Izraelcima, ipak oni su bili srodnici (usp. Pnz 2:9).

19:38 “Ben Ami ... sinova Amona” Ben Ami izgleda znači “sin moga naroda” (usp. Septuagintu, Jeronima, i Augustina). Sinovi Amona (BDB 769) kasnije su prouzročili strahovite poteškoće za narod Izraela, ipak oni su bili srodnici (usp. Pnz 2:19). Poniženje Knjige Postanka 19:30-38 bilo je vidljivo ili kao: (1) oznaka moralne pogreške ili (2) ponos da će one očuvati čistu rasnu lozu obitelji. Oba su imena sarkastička!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što su glavne istine naviještene u poglavljima 18 i 19?
2. Zašto se YHWH pojavljuje s anđelima? Što je svrha (ili svrhe) Njegova posjeta?
3. Što pojam *Adon* znači i podrazumijeva?
4. Popišite postupno Lotovo poniženje u ovim poglavljima.

POSTANAK 20

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Abrahamova podmuklost 20:1-7	Abraham i Abimelek 20:1-7	Abraham i Sara u Geraru 20:1-7	Abraham i Abimelek 20:1-3 20:4-5 20:6-7	Abraham u Geraru 20:1-7
20:8-18	20:8-13 20:14-16 20:17-18	20:8-18	20:8-10 20:11-13 20:14-16 20:17-18	20:8-13 20:14-18

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

POZADINA

- A. Zbunjujuće je u svjetlu obećanja poglavlja 18 da je Abraham mogao pasti na tako sebičan, plašljiv stupanj kao što je pao ranije u poglavlju 12. To je još jedan osobit književni način za pokazivanje da je obećanje u potpunosti od Boga a ne od čovjeka.

Samo promislimo na trenutak o svim poteškoćama povezanim na obećanje Abrahamu o sinu i potomstvu:

1. jalova žena
2. ženu uzima faraon (Post 12)
3. ženu uzima Abimelek (Post 20)
4. žrtvovanje Izaka (Post 22).

Abraham se morao uhvatiti za YHWH-ina obećanja usred životnih nenadziranih okolnosti. Abraham je “vjerovao” Bogu (Post 15:6)!

- B. Ovo poglavlje otkriva nam kako je u Kanaanu bilo mnogo pravednih ljudi u Abrahamovo vrijeme:
1. Melkisedek iz grada Šalema
  2. Abimelek, kralj Filisteje.
- Ovo može objasniti zašto, u proroštvu Abrahamu u Knjizi Postanka 15:13-16, grijeh Amorejaca (skupni pojam za narod Kanaana) nije još bio potpun. Abimelek je u ovome poglavlju viđen kao duhovno nadmoćniji Abrahamu!
- C. Nužnost Abrahamove zastupničke molitve YHWH-i u korist Abimeleka pokazuje jedinstveni i povlašteni položaj Abrahama kao YHWH-inog odabranika. Vidjeti Posebnu temu dolje: Zastupnička molitva.

POSEBNA TEMA: ZASTUPNIČKA MOLITVA

- I. Uvod
- A. Molitva je značajna zbog Isusova primjera:
1. osobna molitva, Evanđelje po Marku 1:35; Luka 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
  2. čišćenje Hrama, Evanđelje po Mateju 21:13; Marko 11:17; Luka 19:46
  3. uzorak molitve, Evanđelje po Mateju 6:5-13; Luka 11:2-4.
- B. Molitva je stavljanje u opipljivo djelo našeg povjerenja u osobnoga, brižnog Boga koji je prisutan, voljan i sposoban djelovati na našu i dobrobit drugih, kroz naše molitve.
- C. Bog je osobno ograničio Sebe da djeluje na molitve Svoje djece u mnogo područja (usp. Jak 4:2).
- D. Najvažnija svrha molitve je naše zajedništvo i vrijeme s Trojedinim Bogom.
- E. Doseg molitve je bilo što ili bilo tko što se odnosi na vjernike. Možemo moliti jednom, vjerujući, ili opet i opet ponovo kao razmišljanje ili promišljeno vraćanje.
- F. Molitva može uključiti nekoliko dijelova:
1. slavljenje i obožavanje Trojedinoga Boga
  2. zahvaljivanje Bogu za Njegovu prisutnost, zajedništvo, i zaštite
  3. ispovijedanje naše grješnosti, oboje i prošle i sadašnje
  4. molba za naše osjetljive potrebe ili čežnje
  5. zastupanje kad donosimo potrebe drugih pred Oca.
- G. Zastupnička molitva je tajnovitost. Bog ljubi one za koje molimo više nego što ih mi ljubimo, ali naše molitve često utječu na promjene, odaziv, ili potrebu, ne samo u nama samima, nego i u njima.
- II. Biblijska građa
- A. Stari zavjet
1. neki primjeri zastupničke molitve:
    - a. Abrahamovo zauzimanje za Sodomu, Knjiga Postanka 18:22 i dalje
    - b. Mojsijeve molitve za Izrael:
      - (1) Knjiga Izlaska 5:22-23
      - (2) Knjiga Izlaska 32:31 i dalje
      - (3) Ponovljeni zakon 5:5
      - (4) Ponovljeni zakon 9:18.25 i dalje
    - c. Samuel moli za Izrael:
      - (1) 1. Knjiga o Samuelu 7:5-6.8-9
      - (2) 1. Knjiga o Samuelu 12:16-23
      - (3) 1. Knjiga o Samuelu 15:11
    - d. David za svoje dijete, 2. Knjiga o Samuelu 12:16-18
  2. Bog traži zastupnike, Knjiga proroka Izaije 59:16
  3. poznati, neispovjedeni grijeh ili stav nepokajivosti štetno djeluje na naše molitve:
    - a. Psalam 66:18
    - b. Izreke 28:9
    - c. Knjiga proroka Izaije 59:1-2; 64:7.

B. Novi zavjet

1. zastupnička služba Sina i Duha
  - a. Isus:
    - (1) Poslanica Rimljanima 8:34
    - (2) Poslanica Hebrejima 7:25
    - (3) 1. Ivanova poslanica 2:1
  - b. Sveti Duh, Poslanica Rimljanima 8:26-27
2. Pavlova zastupnička služba
  - a. molitve za Židove:
    - (1) Poslanica Rimljanima 9:1 i dalje
    - (2) Poslanica Rimljanima 10:1
  - b. molitve za crkve:
    - (1) Poslanica Rimljanima 1:9
    - (2) Poslanica Efežanima 1:16
    - (3) Poslanica Filipljanima 1:3-4.9
    - (4) Poslanica Kološanima 1:3.9
    - (5) 1. Solunjanima poslanica 1:2-3
    - (6) 2. Solunjanima poslanica 1:11
    - (7) 2. Timoteju poslanica 1:3
    - (8) Poslanica Filemonu, stih 4
  - c. Pavao je molio crkve neka mole za njega:
    - (1) Poslanica Rimljanima 15:30
    - (2) 2. Poslanica Korinćanima 1:11
    - (3) Poslanica Efežanima 6:19
    - (4) Poslanica Kološanima 4:3
    - (5) 1. Solunjanima poslanica 5:25
    - (6) 2. Solunjanima poslanica 3:1
3. zastupnička služba Crkve
  - a. molitva jedan za drugoga:
    - (1) Poslanica Efežanima 6:18
    - (2) 1. Timoteju poslanica 2:1
    - (3) Jakovljeva poslanica 5:16
  - b. molitva zahtijevana za posebne skupine:
    - (1) naše neprijatelje, Evanđelje po Mateju 5:44
    - (2) kršćanske radnike, Poslanica Hebrejima 13:18
    - (3) vladare, 1. Timoteju poslanica 2:2
    - (4) bolesne, Jakovljeva poslanica 5:13-16
    - (5) otpadnike, 1. Ivanova poslanica 5:16.

III. Uvjeti za odgovorenu molitvu

- A. Naš odnos prema Kristu i Duhu:
  1. prebivati u Njemu, Evanđelje po Ivanu 15:7
  2. u Njegovu Imenu, Evanđelje po Ivanu 14:13.14; 15:16; 16:23-24
  3. u Duhu, Poslanica Efežanima 6:18; Judina poslanica 20
  4. prema Božjoj volji, Evanđelje po Mateju 6:10; 1. Ivanova poslanica 3:22; 5:14-15.
- B. Pobude:
  1. ne kolebljive, Evanđelje po Mateju 21:22; Jakovljeva poslanica 1:6-7
  2. poniznost i pokajanje, Evanđelje po Luki 18:9-14
  3. moljenje s pogrješnom nakanom, Jakovljeva poslanica 4:3
  4. sebičnost, Jakovljeva poslanica 4:2-3.

- C. Ostali vidovi:
1. ustrajnost:
    - a. Evanđelje po Luki 18:1-8
    - b. Poslanica Kološanima 4:2
  2. zadržati se na moljenju:
    - a. Evanđelje po Mateju 7:7-8
    - b. Evanđelje po Luki 11:5-13
    - c. Jakovljeva poslanica 1:5
  3. nesloga u kući, 1. Petrova poslanica 3:7
  4. oslobođenost od znanog grijeha:
    - a. Psalam 66:18
    - b. Izreke 28:9
    - c. Knjiga proroka Izaije 59:1-2
    - d. Knjiga proroka Izaije 64:7.

IV. Teološki zaključak

- A. Kakva povlastica. Kakva prilika. Kakva dužnost i odgovornost.
- B. Isus je naš primjer. Duh je naš vodič. Otac nestrpljivo čeka.
- C. Mogla bi promijeniti vas, vašu obitelj, vaše prijatelje, i svijet.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:1-7

¹Sad Abraham otputova od tamo prema zemlji Negeb, i nastani se između Kadeša i Šura; onda se kratko nastani u Geraru. ²Abraham reče o Sari svojoj ženi: “Ona je moja sestra.” Tako Abimelek kralj Gerara posla i uzme Saru. ³Ali Bog dode Abimeleku u snu noćnome, i reče mu: “Gle, ti si mrtav čovjek zbog žene koju si uzeo, jer ona je udana.” ⁴Sad Abimelek nije došao blizu nje; i on reče: “Gospodine, hoćeš li Ti pogubiti narod, čak *iako* je nedužan? ⁵Nije li on sâm rekao meni: ‘Ona je moja sestra?’ I ona sama reče: ‘On je moj brat.’ U čestitosti svoga srca i nevinosti svojih ruku ja sam učinio ovo.” ⁶Onda mu Bog reče u snu: “Da, Ja znam da u čestitosti svoga srca ti si učinio to, i Ja te također očuvah od grijeha protiv Mene; stoga Ja ti nisam dopustio da ju dotakneš. ⁷Sad stoga, vrati čovjekovu ženu, jer on je prorok, i on će moliti za tebe i ti ćeš živjeti. Ali ako je ti ne vratiš, znaj da ćeš zasigurno umrijeti, ti i svi koji su tvoji.”

20:1 “Abraham otputova od tamo” Abraham je ostavio mjesto taborovanja kod hrastova Mamre (usp. Post 18:1) ili Hebrona (usp. Post 13:18). Abraham je živio nomadski život, kao i Job (isti vremenski okvir).

▣ **“Negeb”** Ovo upućuje na “južnu zemlju” (BDB 616), što je bila polu-suha pustinja, uključujući grad Beer Šebu na jugu. Ovo isto područje spomenuto je u Knjizi Postanka 13:1. Patrijarsi, Abraham, i Izak proveli su većinu svoga vremena u ovome općenitome području.

▣ **“Kadeša” [Kadeš]** Ova je oaza bila poznata kao Kadeš Barnea (usp. Post 14:7; 16:14), koja je bila oko 50 milja južno od Beer Šebe. Zanimljivo pojam *Kadeš* (BDB 873 II, znači “svet”) povezan je s hebrejskom riječju za “sveti”, što je *kadoš* (BDB 871).

▣ **“Šura” [Šur]** Pojam (BDB 1004 III) znači “zid”, moguće upućujući na crtu egipatskih utvrda (usp. 1. Sam 15:7; 27:8). Na to se upućuje u Knjizi Postanka 16:7 kao na mjesto gdje je Anđeo Gospodnji govorio s Hagarom. Mi ne znamo gdje je ono smješteno zemljopisno, ali očito je to južno od Beer Šebe na putu za Egipat (usp. Post 18:25).

▣ **“onda se kratko nastani u Geraru”** Očito postoji dvo-stupanjska migracija zapisana ovdje, jer Gerar je sjeverno od *Kadeša*. Prvi GLAGOL u Knjizi Postanka 20:1 “kratko nastani” (BDB 652, KB 704) doslovno znači “podići šatorske kolčiće”, ali ovaj, “kratko nastani” (BDB 157, KB 184), podrazumijeva dugo ostajanje (usp. Post 12:10; 21:23-24; 26:3; 32:6; 35:27; 47:4). Ovo je bilo područje što je kasnije postalo čvrsta utvrda Filisteje (usp. Post 10:19). Iz kasnije povijesti učimo kako je ono bilo blizu Gaze, jednoga od pet obzidanih gradova Filisteje.

20:2 “Ona je moja sestra” Ovo je ista stvar što se dogodila u Knjizi Postanka 12:17-18 s faraonom u Egiptu. To će se dogoditi Izaku i Rebeki u Knjizi Postanka 26:1 i dalje. Jedino objašnjenje što imamo glede ovoga je u Postanku 20:13, gdje izgleda kako su to bili uobičajeni operativni postupci za Abrahama i Saru nakon što su ostavili Ur Kaldejski. Vrlo je moguće da su oni bili polu-brat i polu-sestra (usp. Post 20:12), ali isto je tako moguće da ju je Abraham jednostavno prisvojio u obredu o kojem učimo iz Pločica iz Nuze što opisuju hurijsku kulturu.

▣ **“Tako Abimelek kralj Gerara posla i uzme Saru”** Znači li to da je Sara još uvijek bila fizički privlačna? Ovo je posve moguće, temeljeno na Knjizi Postanka 12:14. Neki kažu da je Bog pomlađivao njeno tijelo kako bi joj se omogućilo zanjati te da je ona opet postala prelijepom. Drugi komentatori pretpostavili su da je, budući je ona bila stara gotovo devedeset godina, ovo bio jedini kulturološki način pečačenja prijateljskoga saveza između Abrahama i Abimeleka.

20:3 “Bog dođe Abimeleku u snu” Abimelek (BDB 4) je naslov za vođu zemlje, kao što je faraon, cesar, ili car. To izgleda znači “otac je kralj” ili “kralj je moj otac”. Vidimo kako su ova općenita imena za kraljeve Filisteje nađena u Uvodu u Psalam 34.

Činjenica da mu se Bog ukazao u snu, kao što je to učinio Labanu u Knjizi Postanka 31:34, pokazuje ponešto o odnosu ovoga čovjeka s Bogom. To posebno može biti vidljivo tamo gdje on Boga naziva *Adonaj* (Post 20:4) i pokazuje da je on mogao imati neko razumijevanje o zavjetnome Bogu (YHWH), kao što je imao i Melkisedek (Post 14), još jedna nezavjetna osoba.

20:4-6 Ovdje vidimo raspru između Boga i Abimeleka gdje Abimelek podsjeća Boga kako je on činio nedužno, bez poznavanja svih činjenica. Metafora u Knjizi Postanka 20:5, “nevinosti svojih ruku” (GRADA BDB 667 i BDB 496), upućuje na hebrejski idiom o darežljivosti, tj. “ništa za skrivanje”. To je usporedno s “u čestitosti svoga srca” (GRADA BDB 1070 i BDB 523, usp. 1. Kr 9:4; Ps 7:8; 101:2). U Postanku 20:6 Bog kaže kako ga je On očuvao od grijeha (usp. 1. Sam 25:39; Job 33:18; također zabilježite Ps 19:13).

Očito ovo upućuje na neku vrstu bolesti što je pala na Abimeleka i njegovu obitelj (usp. Post 20:17-18; 12:17). Ja mislim da je važno vidjeti kako je Bog bio djelatno uključen u Svoj svijet u skrbi za ne-zavjetnoga člana. Ovo također može biti vidljivo u Njegovu bavljenju s Hagarom i Jišmaelom. To bi trebalo biti veliko ohrabrenje svima ljudskim bićima (usp. Ez 18:23.32; Iv 3:16; Rim 11:32; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:1; 4:14).

20:4 “Gospodine, hoćeš li Ti pogubiti narod, čak iako je nedužan?” Ovo pokazuje isto razumijevanje Božje pravde što je Abraham imao u Knjizi Postanka 18:23. Očito je kralj vidio svoju smrt kao preludij uništenja čitavoga plemena (pomor, usp. Post 20:17). On tvrdi (uporabom “nedužan” ili “pravedan”, BDB 843) kako on nije počinio čin seksualne konzumacije prema Sari te da je djelovao s neznanjem, bez poznatoga grijeha. Iz ovoga je stiha očito kako je preljub bio smatran ozbiljnim kršenjem Božjih mjerila čak u ovome ranom stupnju povijesti (usp. Post 12:17-19; 26:7-11) jer je on ugrozio nasljedna prava.

POSEBNA TEMA: LJUDSKA SEKSUALNOST

I. Uvodne napomene

A. Kršćani su bili nedozvoljeno pod utjecajem grčkoga asketizma, koji je činio i ljudsko tijelo i njegove uobičajene aktivnosti zlima.

Biblija potvrđuje dobrotu fizičkoga Stvorenja (usp. Post 1:26-27), ali priznaje ishode ljudske pobune (usp. Post 3). Jednoga dana ovo će prokletstvo biti uklonjeno (usp. Rim 8:18-22).

B. Muško i žensko Božje su zamisli! Ljudska seksualnost dio je Božjega stvaranja i nauma za ljudska stvorenja stvorena prema Njegovoj slici.

Seks nije nešto što mi činimo. To ne nešto što mi jesmo. Svako područje naših misli i života pod utjecajem su seksualnoga usmjerenja, tumačena našim kulturama.

II. Biblijski uvidi (izdvojeni primjeri)

A. Iz Knjige Postanka

1. Postojala je izvorna uzajamnost (usp. 1:26-27).

2. Seks je bio naređen od Boga (tj. 1:28).

3. Čitavo Stvorenje potvrđeno je kao “veoma dobro” u Knjizi Postanka 1:31, uključujući ljudsku seksualnu aktivnost.

4. Žene nisu protivnost, nego dopune, muškarcima (tj. 2:18).

5. Evina i Adamova otvorena pobuna pogodila je sve nas i naš svijet, uključujući seksualnost (usp. 3:7.16).
- B. Fizička ljubav potvrđena je u Pismu, čak i nakon Pada.
1. Izreke 5:15-23 potvrđuju monogamiju tijekom trajanja života i redovitu seksualnu aktivnost.
  2. Knjiga Propovjednika 9:7-9, uživajte u životu u svim njegovim vidovima dok možete:
    - a. Knjiga Postanka 1:2, Duh Božji lebdio je nad vodama
    - b. Knjiga Postanka 17:1, *El Šadaj* može imati suzvuke ženskog (tj. arapski korijen)
    - c. Ponovljeni zakon 32:18, Bog kao majka ptica
    - d. Knjiga Izlaska 19:4, Bog kao majka orao
    - e. Knjiga proroka Izaije 49:14-15; 66:9-13, Bog uspoređen s majkom koja doji svoje dijete
  3. Bog je vječan duh bez tijela, ipak "On" koristi metafore ljudske seksualnosti kako bi opisao Sebe.

III. Bogom dane granice za izražavanje ljudske seksualnosti

A. Brak:

1. pravilo /obrazac u SZ-u i NZ-u
2. korišten kao primjer "duhom ispunjenoga života", Poslanica Efežanima 5:15-6:9
3. Pjesma nad pjesmama, potvrda seksualne aktivnosti (pretpostavljena monogamija)
4. 1. Poslanica Korinćanima 7:3-5, seks je više od rađanja:
  - a. tijelo pripada Bogu, 1. Poslanica Korinćanima 6:19-20
  - b. tijelo pripada nečijem supružniku, 1. Poslanica Korinćanima 7:4.

B. Ljudska seksualnost korištena za slikoviti prikaz Boga i Njegove ljubavi:

1. Poslanica Galaćanima 3:28, sažetak Novoga doba, Evanđelja i njegova preko-granice korisnost i jednakost
2. Poslanica Efežanima 5:21-31, kršćanski dom postaje primjer odnosa između Krista i Njegove Crkve (dok Hoš 1 - 3 koristi Hošein brak kao način objašnjenja Božje ljubavi za Izraela).

C. Sâm Bog opisan je i kao muško i kao žensko:

1. muško, vrlo uobičajeno:
  - a. Otac, Ponovljeni zakon 1:31; 32:5; Psalam 103:13; Knjiga proroka Izaije 63:16; 64:8; Jeremija 3:4.19; 31:9; Hošea 11:1; Malahija 3:17
  - b. muž /suprug, Knjiga proroka Hošee 11:3-4
2. žensko
3. pregled:
  - a. zapovijed za "Duhom-ispunjen život", Poslanica Efežanima 5:18 (IMPERATIV PREZENT PASIVA [također zabilježite Kol 3:18-25])
  - b. slijeđeno s pet PREZENT PARTICIPA (Ef 5:19-24):
    - (1) pjevanje
    - (2) govorenje Psalama
    - (3) stvaranje napjeva
    - (4) davanje zahvala uvijek
    - (5) pokoravanje jedan drugome
  - c. jedan primjer (kršćaninov dom):
    - (1) muž i žena (Ef 5:22-33)
    - (2) roditelji i djeca (Ef 6:1-4)
    - (3) vlasnici kućnih robova i kućni robovi (Ef 6:5-9)
4. seksualnost je bila dana za više od rađanja:
  - a. užitak
  - b. međusobno samo-davanje
  - c. emocionalno dobro bivanje
  - d. fizičke potrebe.

B. Jedinost

1. To je duhovni dar i poziv, Evanđelje po Mateju 19:12; 1. Poslanica Korinćanima 7:7-8.32.34.
2. Dragovoljno, ne prisilno i ne više duhovno, 1. Timoteju poslanica 4:1-5.
3. Neki značajniji primjeri:
  - a. Jeremija
  - b. Ivan Krstitelj
  - c. Isus
  - d. Pavao
  - e. Barnaba
  - f. Filipove četiri kćeri (Djela 21:8-9).

IV. Perverzije čovječanstva Bogom-dane seksualnosti:

- A. pred-bračne (razvrat) i izvan-bračne (preljub)
- B. neki izdvojeni tekstovi:
  1. 1. Poslanica Korinćanima 6:15-20
  2. Poslanica Galaćanima 5:19-21
  3. Poslanica Hebrejima 13:4.
- C. Seks (i u misli i u djelu) može postati dozvola da se ljudi koriste kao stvari za osobno zadovoljenje.
- D. Razvod:
  1. uvijek drugi puta bolje
  2. dozvoljen u SZ-u, Ponovljeni zakon 24:1-4, ali zabranjen od Isusa, Evanđelje po Mateju 5:27-32; 19:3-12.
- E. Homoseksualnost:
  1. nikad volja Božja:
    - a. Levitski zakonik 20:13
    - b. Poslanica Rimljanima 1:26-27
    - c. 1. Poslanica Korinćanima 6:9-11
  2. ona je ozbiljna jer je to način života grijeha, ali ne gora od drugih načina života seksualnih grijeha (razvrat ili preljub ili požuda). Ona nije “neoprostiv grijeh” (što je nevjera)
  3. svi pali ljudi bore se s ljudskom seksualnošću. S ovom snažnom, stalnom, prožimajućom žudnjom, instinktom, i apetitom mora se baviti dnevno svaki od nas!
  4. mnogi vjernici bili su homoseksualni partneri poganskim hramovima, ali nakon spasenja oni nisu bili njihovi robovi nikad više, 1. Poslanica Korinćanima 6:9.11.

V. Zaključne napomene

- A. Seksualnost je Božji naum kako bi se Zemlja u potpunosti napunila žiteljima.
- B. Seksualnost je samo privremena, nije za vječnost, Evanđelje po Mateju 22:30; Marku 12:25; Luki 20:34-36.
- C. Seksualnost je bila pogođena Padom. Svaki od nas je prema sebi usmjerena, sebična osoba.
- D. Seksualnost je morala pomoći nam da kao iskupljeni ljudi postanemo više pod samo-nadzorom (vršni kamen ploda Duha u Gal 5:23). Seks je dobar učitelj sebičnim ljudima.
- E. Kršćanski roditelji imaju prvenstvenu ulogu u pomaganju obiteljima, zajednicama, i narodima koji se bore s ovim snažnim i prožimajućim predmetom. To može biti prepreka ili ljestvica. Mi smo modeli Božanske milosti. Najbolja seksualna naobrazba su dva roditelja koji nesebično ljube jedan drugoga!
- F. Seks može biti predivan ili prestrašan. On je morao biti za:
  1. ispunjenje Zemlje
  2. vezu dvoje ljudi
  3. oblikovanje obitelji
  4. radovanje.

20:7 GLAGOLSKI oblici upadljivi su u ovoj poruci od Boga danoj Abimeleku u snu:

1. “vrati čovjekovu ženu”, BDB 996, KB 1427, *Hiphil* IMPERATIV, zanimljivo ovaj je isti GLAGOL korišten vrlo često u SZ-u za “kajati se”

2. “on će moliti za tebe”, BDB 813, KB 933, *Qal* IMPERFEKT (moguće upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu). Zabilježite Božji oprost ovisi o Abrahamovoj posredničkoj molitvi (slično kao Job 42:8). Ovo osvjetljava poseban Abrahamov položaj!
3. “ti ćeš živjeti”, BDB 310, KB 309, *Qal* IMPERATIV
4. “ako je ti ne vratiš”, *Hiphil* PARTICIP (vidjeti #1)
5. “znaj”, BDB 393, KB 390, *Qal* IMPERATIV
6. “(ti) ćeš zasigurno umrijeti”, INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena (BDB 559, KB 562) obilježava jačinu. Grijeh je povezan sa “smréu” (2:17; Izl 10:17; Br 18:22).

▣ **“on je prorok”** Ovo je prva uporaba toga pojma u Bibliji i jedini pojavak u Knjizi Postanka. Pojam “prorok” (BDB 611) upućuje na nekoga tko prima i daje Božje otkrivenje (usp. Br 12:6). Međutim, u ovome okviru to je izgleda povezano s posredničkom molitvom (usp. Post 20:7.17). To je moguće zbog drugih biblijskih referenci (usp. 1. Sam 7:5, 12:19.23; Job 42:8; Jer 7:16; 11:14; 14:11; 27:18). Neki kažu kako to upućuje na prenošenje Božjega otkrivenja njegovoj djeci (usp. Post 18:19).

Vidjeti Posebnu temu dolje: Proročanstvo Staroga zavjeta.

POSEBNA TEMA: PROROČANSTVO STAROGA ZAVJETA

I. UVOD

A. Uvodne izjave

1. Vjerujuća zajednica ne slaže se o tome kako tumačiti proročanstvo. Druge istine bile su postavljene kao ortodoksno [pravovjerno – op. prev.] stajalište kroz stoljeća, ali ne i ova.
2. Postoji nekoliko dobro određenih stupnjeva SZ-noga proročanstva:
  - a. predmonarhijsko (prije kralja Šaula)
    - 1) pojedinci zvani proroci:
      - (a) Abraham – Knjiga Postanka 20:7
      - (b) Mojsije – Knjiga Brojeva 12:6-8; Ponovljeni zakon 18:15; 34:10
      - (c) Aron – Knjiga Izlaska 7:1 (govornik za Mojsija)
      - (d) Mirjam – Knjiga Izlaska 15:20
      - (e) Medad i Eldad - Knjiga Brojeva 11:24-30
      - (f) Debora – Knjiga o Sucima 4:4
      - (g) neimenovan - Knjiga o Sucima 6:7-10
      - (h) Samuel – 1. Knjiga o Samuelu 3:20
    - 2) upućivanja na proroke kao skupinu - Ponovljeni zakon 13:1-5; 18:20-22
    - 3) proročke skupine ili cehovi - 1. Knjiga o Samuelu 10:5-13; 19:20; 1. Kraljevima 20:35.41; 22:6.10-13; 2. Kraljevima 2:3.7; 4:1.38; 5:22; 6:1. itd.
    - 4) Mesija nazvan prorok – Ponovljeni zakon 18:15-18
  - b. monarhijski proroci koji nisu pisali (oni naslovljavaju kralja)
    - 1) Gad – 1. Knjiga o Samuelu 7:2; 12:25; 2. Samuelova 24:11; 1. Ljetopisa 29:29
    - 2) Natan – 2. Knjiga o Samuelu 7:2; 12:25; 1. Kraljevima 1:22
    - 3) Ahija – 1. Knjiga o Kraljevima 11:29
    - 4) Jehu – 1. Knjiga o Kraljevima 16:1.7.12
    - 5) neimenovan – 1. Knjiga o Kraljevima 18:4.13; 20:13.22
    - 6) Elija – 1. Knjiga o Kraljevima 18; 2. Knjiga o Kraljevima 2
    - 7) Mihej – 1. Knjiga o Kraljevima 22
    - 8) Ilija – 2. Knjiga o Kraljevima 2:8.13
  - c. klasična pisanja proroka (oni naslovljavaju narod kao i kralja): Izaija – Malahija (osim Daniela).

B. Biblijski pojmovi

1. *ro'eh* = vidjelac, 1. Knjiga o Samuelu 9:9. Ovo upućivanje pokazuje prijelaz na pojam *Nabi*, što znači “prorok” i dolazi iz korijena, “pozvati”. *Ro'eh* je oblik općega hebrejskog pojma “vidjeti”. Ta osoba razumije Božje načine i naume i bila je pitana za savjet da potvrdi Božju volju u nekome pitanju.

2. *hozeh* = vidjelac, 2. Knjiga o Samuelu 24:11. U osnovi to je istoznačnica za *ro'eh*. Pojam je od rijetkoga hebrejskog pojma "vidjeti u viđenju". Participni oblik najčešće je bio upotrijebljen za upućivanje na proroke
3. *nabi'* = prorok, srodan akadskome glagolu *nabu* = "pozvati" te arapskome *naba'a* = "najaviti". Ovo je najuobičajeniji SZ-ni pojam za označavanje proroka. Bio je uporabljen više od 300 puta. Točna etimologija je neizvjesna, ali "pozvati" sad izgleda najbolja mogućnost. Moguće najbolje razumijevanje dolazi iz YHWH-inog opisa Mojsijeva odnosa prema faraonu posredstvom Arona (usp. Izl 4:10-16; 7:1; Pnz 5:5). Prorok je netko tko govori za Boga Njegovu narodu (usp. Am 3:8; Jer 1:7.17; Ez 3:4)
4. sva tri pojma korištena su za proročku službu u 1. Knjizi Ljetopisa 29:29; Samuel - *Ro'eh*; Natan - *Nabi'*; i Gad - *Hozeh*
5. izričaj *'ish ha - 'elohim*, "čovjek od Boga", također je šira oznaka za Božjega govornika. Korišten je oko 76 puta u SZ-u u smislu "prorok"
6. Riječ "prorok" grčkoga je podrijetla. Dolazi od: (1) *pro* = "pred" ili "za"; (2) *phemi* = "govoriti".

II. ODREDBA PROROČANSTVA

- A. Pojam "proročanstvo" ima šire semantičko polje u hebrejskome negoli u engleskome. Židovi su označili povijesne knjige od Jošue do Knjige o Kraljevima (osim Knjige o Rut) kao "rani proroci". Obojica i Abraham (Post 20:7; Ps 105:5) i Mojsije (Pnz 18:18) označeni su kao proroci (isto tako i Mirjam, Izl 15:20). Prema tome, budite na oprezu glede pretpostavljenih engleskih odredbi!
- B. "Prorokovanje može biti valjano određeno kao takvo razumijevanje povijesti koje prihvaća značenje jedino u pojmovima božanske brige, božanske svrhe, božanskoga sudjelovanja" (*Interpreter's Dictionary of the Bible*, tom 3, str. 896).
- C. "Prorok nije niti filozof ni sustavni teolog, nego zavjetni posrednik koji prenosi Božju riječ Njegovu narodu kako bi oblikovao njihovu budućnost preinakom njihove sadašnjosti" ("Proroci i proročanstvo", *Encyclopedia Judaica*, tom 13, str. 1152).

III. SVRHA PROROČANSTVA

- A. Proročanstvo je način za Boga da govori Svome narodu, osiguravajući vodstvo u njihovoj sadašnjoj okolnosti i nadi u Njegov nadzor njihovih života i svjetskih događaja. Njihova je poruka u osnovi bila skupna. Značila je ukor, ohrabrenje, izazivanje vjere i pokajanja, te izvješćivanje Božjeg naroda o Njemu Sâmome te Njegovim naumima. Oni su držali Božji narod u odanosti Božjim Savezima. Često je bilo korišteno za jasno otkrivenje Božjega odabira govornika (Pnz 13:1-3; 18:20-22). Ovo je, u konačnici, moralo upućivati na Mesiju.
- B. Često, proroci su uzimali povijesne ili teološke krize svoga vremena i prenosili ih u eshatološku okolnost. Ovaj pogled na kraj-vremena povijesti (teološki) jedinstven je za Izraela te njegov osjećaj Božanskoga izbora i obećanja temeljem Saveza.
- C. Izgleda da služba proroka uravnotežuje (Jer 18:18) i nadomješćuje službu velikoga svećenika kao način spoznaje Božje volje. Urim i Tumim prelaze u govornu poruku od Božjega govornika. Služba proroka izgleda da je isto tako nestala u Izraelu nakon Malahije (ili pisanja Knjige Ljetopisa). Ne pojavljuje se sve do 400 godina kasnije s Ivanom Krstiteljem. Neizvjesno je kako se novozavjetni dar "proročanstva" odnosi prema SZ-u. Novozavjetni proroci (Djela 11:27-28; 13:1; 14:29.32.37; 15:32; 1. Kor 12:10.28-29; Ef 4:11) nisu objavitelji novoga otkrivenja, nego pred-pripovjedači i pred-kazivači Božje volje u ponavljajućim okolnostima.

- D. Proročanstvo nije isključivo ili prvenstveno po prirodi ono koje predviđa. Predviđanje je jedan način potvrde njegove službe i njegove poruke, ali mora biti zabilježeno da "... manje od 2% SZ-noga proročanstva je mesijansko. Manje od 5% posebice opisuje doba Novoga saveza. Manje od 1% odnosi se na događaje koji se tek moraju dogoditi" (Fee i Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 166).
- E. Proroci predstavljaju Boga narodu, dok svećenici predstavljaju narod Bogu. Ovo je općenita izjava. Postoje iznimke kao Habakuk, koji upućuje pitanja Bogu.
- F. Jedan od razloga zašto je teško razumjeti proroke je taj da ne znamo kako su njihove Knjige bile ustrojene. Nisu kronološke. Izgleda da su tematske, ali ne uvijek na način koji bi bio očekivan. Često ne postoji očita povijesna okolnost, vremenski okvir, ili jasna podjela između proroštava. Teško je: (1) pročitati Knjige odjednom; (2) napraviti njihov kratki pregled po temama; i (3) utvrditi središnju istinu ili autorovu nakanu u svakome proroštvu.

IV. ZNAČAJKE PROROČANSTVA

- A. Izgleda da u Starome zavjetu postoji razvitak zamisli "prorok" i "proročanstvo". U ranome Izraelu razvijalo se zajedništvo proroka, vođenih snažnim karizmatiskim vođom kao Ilija ili Elizej. Ponekad je izričaj "sinovi proroka" bio korišten za označavanje ove skupine (2. Kr 2). Proroci toga vremena bili su obilježeni oblicima zanosa (1. Sam 10:10-13; 19:18-24).
- B. Međutim, ovo je razdoblje vrlo brzo prešlo u vrijeme pojedinačnih proroka. Bilo je onih proroka (obojih i pravih i krivih) koji su se poistovjećivali s kraljem, te živjeli u palači (Gad, Natan). Isto tako, bilo je onih koji su bili neovisni, ponekad potpuno nepovezani sa stvarnim stanjem izraelskoga društva (Amos, Mihej). Postojali su i muški i ženski (2. Kr 22:14).
- C. Prorok je često bio objavitelj budućnosti, uvjetovan trenutačnim odazivom osobe ili naroda. Često je prorokov zadatak bio razotkrivanje Božjega sveopćeg nauma za Njegovo Stvorenje koji nije bio pod utjecajem odaziva ljudi. Ovaj je sveopći eshatološki naum jedinstven među prorocima Izraela u drevnome Bliskom Istoku. Proricanje i odanost Savezu bila su dva žarišta proročkih poruka (usp. Fee i Stuart, str. 150). Ovo podrazumijeva da su proroci prvenstveno bili jedinstveni u žarištu. Uobičajeno, ali ne isključivo, oni naslovljuju narod Izraela.
- D. Većina proročke građe bila je predstavljena usmeno. Poslije je bilo usklađeno značenjem tema ili kronologijom, ili drugim uzorcima bliskoistočne književnosti, koje su nam izgubljene. Zato jer je bilo usmeno, ono nema građu kao pisana proza. Ovo čini Knjige teškima za glatko čitanje i teškima za razumijevanje bez posebne povijesne okolnosti.
- E. Proroci koriste nekoliko uzoraka za prijenos svojih poruka:
  1. sudska pozornica – Bog dovodi Svoj narod na sud; često je to slučaj razvoda gdje YHWH odbacuje Svoju ženu (Izraela) zbog njene nevjernosti (Hoš 4; Mih 6)
  2. žalobna naricaljka – posebna nakana ove vrste poruke i njene osobine "jao" odvaja je kao poseban oblik (Iz 5; Hab 2)
  3. izricanje blagoslova Saveza – naglašena je uvjetovana narav Saveza i posljedice su, i pozitivne i negativne, izriječkom navedene za budućnost (Pnz 27 – 29).

V. BIBLIJSKA SVOJSTVA ZA OVJERU ISTINSKOGA PROROKA

- A. Ponovljeni zakon 13:1-5 (predviđanja/znakovi povezani su s monoteističkom čistoćom).
- B. Ponovljeni zakon 18:9-22 (krivi proroci/pravi proroci).

- C. I muškarci i žene bili su pozvani i označeni kao proroci ili proročice:
  1. Mirjam - Knjiga Izlaska 15
  2. Debora – Knjiga o Sucima 4:4-6
  3. Hulda – 2. Knjiga o Kraljevima 22:14-20; 2. Ljetopisa 34:22-28.
- D. U okolnim kulturama proroci su bili ovjereni sredstvima vraćanja. U Izraelu oni su bili ovjereni:
  1. teološkim ispitom – uporaba imena YHWH
  2. povijesnim ispitom – točna predviđanja.

VI. KORISNI VODIČI ZA TUMAČENJE PROROČANSTVA

- A. Naći nakanu izvornoga proroka (uređivač teksta) bilježenjem povijesne okolnosti i književnoga okvira svakog proročanstva. Uobičajeno će to uključiti Izraelovo kidanje Mojsijeva Saveza na neki način.
- B. Pročitati i tumačiti čitavo proročanstvo, ne samo dio; napraviti kratki pregled kao sadržaj. Vidjeti kako se to odnosi na obližnja proročanstva. Pokušati napraviti kratki pregled čitave Knjige (po književnim jedinicama i stupnju odlomka).
- C. Uzeti doslovno tumačenje odlomka sve dok vas nešto u sâmome tekstu ne potakne na simboličku uporabu; potom nastojati staviti simbolički jezik u prozu.
- D. Raščlaniti simboličko djelovanje u svjetlu povijesne okolnosti i usporednih odlomaka. Budite sigurni da ste upamtili kako je to drevna bliskoistočna književnost, a ne zapadnjačka ili suvremena književnost.
- E. Pomno razmotrite predviđanja:
  1. Jesu li ona isključivo za autorovo vrijeme?
  2. Jesu li ona poslije bila ispunjena u povijesti Izraela?
  3. Jesu li ona ipak budući događaji?
  4. Imaju li ona tadašnje ispunjenje a ipak buduće ispunjenje?
  5. Dozvolite autorima Biblije, ne suvremenim autorima, voditi vaše odgovore.
- F. Posebne pozornosti:
  1. Je li predviđanje poblize određeno uvjetovanim odazivom?
  2. Je li izvjesno kome je naslovljeno proročanstvo (i zašto)?
  3. Postoji li i biblijska i/ili povijesna mogućnost za višestruka ispunjenja?
  4. NZ-ni autori bili su sposobni pod nadahnućem vidjeti Mesiju na mnogim mjestima u SZ-u koja nama nisu očita. Izgleda da su koristili doktrinu ili igru riječi. Budući mi nismo nadahnuti, bolje da taj pristup ostavimo njima.

VII. KORISNE KNJIGE

- A. *A Guide to Biblical Prophecy* od Carla E. Armerdinga i W. Warda Gasquea
- B. *How to Read the Bible for All Its Worth* od Gordona Feeja i Douglasa Stuarta
- C. *My Servants the Prophets* od Edwarda J. Younga
- D. *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic* od D. Brenta Sandyja
- E. *Cracking the Old Testament Code*, D. Brent Sandy i Ronald L. Giese, ml.

▣ **“ti i svi koji su tvoji”** Ponovno mi imamo naglasak na skupnome, što je toliko uobičajeno u SZ-u (usp. Post 17:27; 19:12). Mi ustvari ne vidimo element pojedinca sve do Knjige proroka Ezekijela 18 i Jeremije 31:31-34, što će obilježiti Novi zavjet.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:8-18

⁸Tako se Abimelek digne rano ujutro i pozva sve svoje sluge i reče im sve ove stvari da oni čuju; i ljudi bijahu uvelike uplašeni. ⁹Onda Abimelek pozva Abrahama i reče mu: “Što si nam učinio? I kako sam ja zgriješio protiv tebe, da si ti doveo na mene i na moje kraljevstvo veliki grijeh? Ti si mi učinio stvari koje ne smiju biti učinjene.” ¹⁰I Abimelek reče Abrahamu: “Na što si naišao, da si učinio tu stvar?” ¹¹Abraham reče: “Zato jer sam mislio, zasigurno ne postoji straha od Boga u ovome mjestu, i oni će me ubiti zbog moje žene. ¹²Osim toga, ona zapravo jeste moja sestra, kćer moga oca, ali nije kćer moje majke, i ona postade mojom ženom; ¹³i dogodi se, kad Bog prouzrokova da se udaljih od kuće moga oca, da joj rekoh: ‘Ovo je dobrota koju ćeš mi pokazati: bilo gdje mi išli, reci o meni: “On je moj brat.”’” ¹⁴Abimelek tada uze ovaca i volova i muške i ženske sluge, i dade ih Abrahamu, i vrati mu njegovu ženu Saru. ¹⁵Abimelek reče: “Gle, moja zemlja je pred tobom; nastani se gdje god ti drago.” ¹⁶Sari on reče: “Evo, dao sam tvome bratu tisuću komada srebra; gle, to je tvoje opravdanje pred svima koji su s tobom, i pred svim muškarcima koji su očišćeni.” ¹⁷Abraham se molio Bogu, i Bog ozdravi Abimeleka i njegovu ženu i njegove djevice, tako da one rodiše djecu. ¹⁸Jer GOSPODIN zatvori sve maternice kućanstva Abimelekova zbog Sare, Abrahamove žene.

20:8 “se ... digne rano ujutro” Ovo je hebrejski idiom o hitnosti i neposrednosti (usp. Post 21:14; 22:3) odaziva Božje izražene volje.

▣ **“i ljudi bijahu uvelike uplašeni”** Ne samo da je vjera Abimelekova vidljiva u Knjizi Postanka 20:4-6, nego vjera čitave njegove obitelji izražena je u ovome stihu. Ovo čini Abrahamovu izjavu u stihu 11a ironičnom.

20:9-10 Kroz nizove od tri pitanja Abimelek zapravo pokazuje neprimjereno Abrahamovo djelovanje, kao što je faraon učinio ranije u poglavlju 12.

20:10 “naišao” Neki vide ovo kao proročko viđenje, ali većina znanstvenika uzima to kao značenje: “Na što si naišao u prošlosti da je uzrokovalo da djeluješ tako?”

20:11-12 Abraham daje tri objašnjenja o tome zašto je djelovao tako kao što djelovao. Sva tri prije izgledaju neprimjerena. Strah ili smrt također su zapisani u Knjizi Postanka 12:12 i s Izakom u Postanku 26:7.

20:13 “kad Bog prouzrokova da se udaljih” U engleskome to gotovo izgleda kao da on podrazumijeva kako je Božja pogriješka što je on djelovao na ovaj način. To nas podsjeća na to kako je Adam okrivio Boga (usp. Post 3:12). Međutim, neizvjesno je možemo li to razumjeti na taj način. Ono što je izvjesno jeste to da ime *Elohim*, što je upotrijebljeno ovdje, slijedeno GLAGOLSKOM MNOŽINOM (BDB 1073, KB 1766, *Hiphil* PERFEKT MNOŽINA), što je vrlo neuobičajeno kad upućuje na monoteističko Izraelovo Božanstvo (vidjeti Posebnu temu dolje: Monoteizam). Neki kažu da se on spušta na politeistički stupanj Abimeleka (S. R. Driver). Međutim, Abimelek izgleda također poznaje jedinoga istinskog Boga. Rabini kažu kako ova MNOŽINA, iako rijetka, nije neuobičajena kad upućuje na Boga (usp. Post 1:26; 11:7; 35:7; 2. Sam 7:23). Crkva često tumači ove SZ-ne MNOŽINE kao početni oblik doktrine o Trojstvu (vidjeti Posebnu temu dolje: Trojstvo).

POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM

Zamisao “monoteizma” (jedan i samo jedan Bog), ne samo “visoki bog” politeizma ili dobar bog iranskoga dualizma (zoroastrijanizam), jedinstven je Izraelu (Abraham, 2000. g.pr.Kr.). Samo je jedna rijetka iznimka nakratko u Egiptu (Amenofis IV., također poznat kao Ehnaton, 1367.-1350. ili 1386.-1361. g.pr.Kr.).

Ova je zamisao izražena u SZ-u u nekoliko izričaja:

1. “nitko kao YHWH naš *Elohim*”, Knjiga Izlaska 8:10; 9:14; Ponovljeni zakon 33:26; 1. Knjiga o Kraljevima 8:23
2. “nitko drugi osim Njega”, Ponovljeni zakon 4:35.39; 32:39; 1. Knjiga o Samuelu 2:2; 2. Samuelova 22:32; Knjiga proroka Izaije 45:21; 44:6.8; 45:6.21
3. “YHWH je jedan”, Ponovljeni zakon 6:4; Poslanica Rimljanima 3:30; 1. Korinćanima 8:4.6; 1. Timoteju 2:5; Jakovljeva 2:19
4. “nitko sličan Tebi”, 2. Knjiga o Samuelu 7:22; Knjiga proroka Jeremije 10:6
5. “Ti si jedini Bog”, Psalam 86:10; Knjiga proroka Izaije 37:16

6. “Prije Mene nijedan Bog nije bio načinjen, i neće biti nijedan poslije Mene”, Knjiga proroka Izaije 43:10
7. “nema drugoga; osim Mene... nema drugoga”, Knjiga proroka Izaije 45:5.6.22
8. “nema drugoga, nema drugoga Boga”, Knjiga proroka Izaije 45:14.18
9. “nema drugoga osim Mene”, Knjiga proroka Izaije 45:21
10. “nema drugoga; ...nitko nije kao Ja”, Knjiga proroka Izaije 46:9.

Mora biti priznato da se ova ključna doktrina otkrivala na postupne načine. Rane izjave mogu biti razumjete kao “henoteizam” ili primjenjiv monoteizam (postoje drugi bogovi, ali samo je jedan Bog za nas, usp. Izl 15:11; 20:2-5; Pnz 3:28; 5:7; 6:4.14; 10:17; 32:12; 1. Kr 8:23; Ps 83:18; 86:8; 136:1-2).

Prvi tekstovi što su počeli naznačavati singularitet (filozofijski monoteizam) su rani (usp. Izl 8:10; 9:14; Pnz 4:35.39; 33:26). Pune i potpune tvrdnje nađene su u Knjizi proroka Izaije 43 – 46 (usp. 43:11; 44:6.8; 45:7.14.18.22; 46:5.9).

NZ usmjerava na Ponovljeni zakon 6:4 u Poslanici Rimljanima 3:30; 1. Korinćanima 8:4.6; Efežanima 4:6; 1. Timoteju 2:5; i Jakovljevoj 2:19. Isus ga navodi kao prvu zapovijed u Evanđelju po Mateju 22:36-37; Marku 12:29-30; Luki 10:27. SZ, kao i NZ, potvrđuju stvarnost drugih duhovnih bića (demoni, anđela), ali samo jednog stvoritelja /iskupitelja Boga (YHWH, Post 1:1).

Biblijski monoteizam obilježen je:

1. Bog je jedan i jedinstven (ontologija je pretpostavljena, ne određena)
2. Bog je osoban (usp. Post 1:26-27; 3:8)
3. Bog je moralan (usp. Izl 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8-10)
4. Bog je stvorio ljude na Svoju sliku (Post 1:26-27) za zajedništvo (tj. #2). On je ljubomoran Bog (usp. Izl 20:2-3).

Iz NZ-a:

1. Bog ima tri vječna, osobna očitovanja (vidi Posebnu temu u 51:11b: Trojstvo)
2. Bog je savršeno i potpuno otkriven u Isusu (usp. Iv 1:1-14; Kol 1:15-19; Heb 1:2-3)
3. Božji vječni naum za iskupljenje paloga čovječanstva jeste žrtvena ponuda Njegova jedinog Sina (Iz 53; Mk 10:45; 2. Kor 5:21; Fil 2:6-11; Heb).

POSEBNA TEMA: TROJSTVO

Zabilježite djelatnost sve tri Osobe Trojstva u ujedinenim okvirima. Pojam “trojstvo”, prvo skovana od Tertulijana, nije biblijska riječ, nego opće prihvaćena zamisao.

- A. Evanđelja:
  1. Evanđelje po Mateju 3:16-17; 28:19 (i usporednice)
  2. Evanđelje po Ivanu 14:26.
- B. Djela apostolska – Djela 2:32-33.38-39.
- C. Pavao:
  1. Poslanica Rimljanima 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
  2. 1. Poslanica Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
  3. 2. Poslanica Korinćanima 1:21-22; 13:14
  4. Poslanica Galaćanima 4:4-6
  5. Poslanica Efežanima 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
  6. 1. Poslanica Solunjanima 1:2-5
  7. 2. Poslanica Solunjanima 2:13
  8. Poslanica Titu 3:4-6.
- D. Petar – 1. Petrova poslanica 1:2.
- E. Juda – stihovi 20-21.

Množina u Bogu naviještena je u SZ-u.

- A. Uporaba MNOŽINA za Boga:
  1. Ime *Elohim* je MNOŽINA, ali kad je korištena za Boga uvijek ima JEDNINSKI GLAGOL
  2. “Nas” u Knjizi Postanka 1:26-27; 3:22; 11:7.
- B. Anđeo Gospodnji bio je vidljiv predstavnik Božanstva:
  1. Knjiga Postanka 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16
  2. Knjiga Izlaska 3:2.4; 13:21; 14:19
  3. Knjiga o Sucima 2:1; 6:22-23; 13:3-22

4. Knjiga proroka Zaharije 3:1-2.
- C. Bog i Njegov Duh su odvojeni, Knjiga Postanka 1:1-2; Psalam 104:30; Knjiga proroka Izaije 63:9-11; Ezekiel 37:13-14.
- D. Bog (YHWH) i Mesija (*Adon*) su odvojeni, Psalam 45:6-7; 110:1; Knjiga proroka Zaharije 2:8-11; 10:9-12.
- E. Mesija i Duh su odvojeni, Knjiga proroka Zaharije 12:10.
- F. Svo Troje je spomenuto u Knjizi proroka Izaije 48:16; 61:1.

Isusovo Božanstvo i osobnost Duha prouzročili su poteškoće za stroge, monoteističke, rane vjernike:

1. Tertulijanu – podređenost Sina Ocu
2. Origenu – podređenost Božanske biti Sina i Duha
3. Ariju – poricao je Božanstvo Sinu i Duhu
4. monarhijanizmu – vjerovalo se u postupno očitovanje jednoga Boga kao Oca, Sina, onda Duha.

Trojstvo je povijesno razvijeno sustavno izlaganje uzeto iz biblijske građe:

1. Isusovo puno Božanstvo, jednakovrijedno Ocu, a bilo je potvrđeno godine 325. na Saboru u Niceji (usp. Iv 1:1; Fil 2:6; Tit 2:13)
2. puna Osobnost i Božanstvo Duha jednakovrijedno Ocu i Sinu bilo je potvrđeno na Saboru u Konstantinopolu godine 381.
3. doktrina o Trojstvu potpuno je iznesena u Augustinovome djelu *De Trinitate*.

Ovdje uistinu postoji tajnovitost. Ali izgleda da NZ potvrđuje jednu Božansku bit s tri vječna očitovanja kao Osobe.

▣ **“Ovo je dobrota koju ćeš mi pokazati: bilo gdje mi išli”** Ovo izgleda pokazuje kako su Abraham i Sara napravili sporazum o toj brat-i-sestra smicalici u vremenu kad su ostavili Ur Kaldejski.

20:14 Ovo je točno ponovljeno o onome što je faraon učinio za Abrahamu u Knjizi Postanka 12:16.

To je ta dvojnost što je prouzročila suvremenim zapadnjačkim znanstvenicima da dovode u pitanje jednoga autora za Petoknjžje. Različita imena za Božanstvo i ove dvojnosti prouzročila im je teoretizirati o nekoliko autora /urednika (vidjeti raspru od dr. Uteleyja dostupnu besplatno na [online www.freebiblecommentary.org](http://www.freebiblecommentary.org)). Također zabilježite dobru kratku raspru u *Hard Sayings of the Bible*, str. 118-120.

20:16 “tisuću komada srebra” Većina prijevoda pretpostavlja kako bi se pojam “šekel” morao pojaviti ovdje zbog toga što je on bio uobičajeni pojam za “težinu plemenite kovine” u Drevnome Bliskom Istoku (vidjeti Posebnu temu u Post 18:6: Stare blisko-istočne težine i zapremnine [metrologija]). Postoji nekoliko drugih tekstova koji to pretpostavljaju ali nije izrečeno (usp. Post 37:28; Suci 17:2.3.4.10).

▣

NASB, NKJV
NRSV
TEV
NJB

“tvoje opravdanje”
“razrješenje”
“da si ti nevin”
“ti si bio potpuno opravdan”

Neizvjesno je postoje li ili ne dva odvojena dara dana od Abimeleka, jedan Abrahamu (Post 20:14) a jedan Sari (Post 20:16), ili jednostavno jedan dar, monetarna valuta što je zapisana u ovome stihu. Ja osobno vjerujem kako su postojala dva odvojena dara. Izričaj “tvoje opravdanje” doslovno je “za tebe pokrivanje očiju” (GRADA BDB 492 i 744), što je hebrejski idiom za pokazivanje kako Sara nije posve bila nedužna i bila je obeštećena za sramotu.

20:17 “Bog ozdravi Abimeleka” Mi ne znamo točno koja je bolest došla na Abimeleka i njegovu obitelj, ali to je uzrokovalo da rođenje djece bude nemoguće. Očevidno to je bio jedan način da Bog zaštiti Abimeleka od imanja odnosa sa Sarom. Isto tako, iz Knjige Postanka 20:17 i 18, vidimo kako je jalovost bila povezana s Božanskom kletvom. To je jedan razlog zašto je Abraham imao tako teško vrijeme vjerovanja Božjim riječima o milosti budući je Sara bila jalova.

20:18 “GOSPODIN zatvori sve maternice” Ovo je INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u PERFektu istoga korijena (BDB 783 i 870), što pojačava djelovanje GLAGOLA.

Ova kratka rečenica nije jedino mjesto u poglavlju 20 gdje je upotrijebljeno zavjetno Ime za Božanstvo, YHWH. U okviru (Post 20:17) to je usporedno s *Elohim*. Samarijsko Petoknjžje i neki rukopisi LXX-e imaju *Elohim*.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Abraham predstavio Saru kao svoju sestru?
2. Kako objašnjavate da je to bilo napravljeno dva puta Sari i jednom Rebeki?
3. Zašto je Sarina zaštita toliko teološki važna?

POSTANAK 21

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Izak je rođen	Izak je rođen	Izak i Jišmael	rođenej Izaka	rođenej Izaka
21:1-7	21:1-7	21:1-7	21:1-7	21:1-7 (6-7)
	Hagara i Jišmael otišli			otpuštanje Hagare i Jišmaela
21:8	21:8-14	21:8-14	21:8	21:8-14a
Sara se okreće protiv Hagare			Hagara i Jišmael su otjerani	
21:9-14			21:9-13	
			21:14-16	21:14b-16
21:15-19	21:15-21	21:15-19		
			21:17-21	21:17-19
21:20-21		21:20-21		21:20-21
savez s Abimelekom	savez s Abimelekom	Abrahamova prepirka s Abimelekom	sporazum između Abrahama i Abimeleka	Abraham i Abimelek kod Beer Šebe
21:22-26	21:22-34	21:22-24	21:22-23	21:22-24
			21:24	
		21:25-34	21:25-29	21:25-31
21:27-34			21:30-31	
			21:32-34	21:32-34

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:1-7

¹Onda GOSPODIN obrati pozornost na Saru dok je On govorio, i GOSPODIN učini za Saru kao što On obeća.
²Tako Sara zatrudnje i rodi sina Abrahamu u njegovoj starosti, u određeno vrijeme o kojem mu je Bog govorio.
³Abraham nazva ime svoga sina koji mu se rodio, kojeg mu Sara rodi, Izak. ⁴Onda Abraham obreza svoga sina Izaka kad on bijaše star osam dana, kao što mu je Bog zapovjedio. ⁵Sad Abraham bijaše stotinu godina star kad mu bijaše rođen njegov sin Izak. ⁶Sara reče: “Bog me nasmijao; svatko tko čuje smijati će se sa mnom.” ⁷I ona reče: “Tko bi rekao Abrahamu da će Sara dobiti djecu? Ipak ja sam mu rodila sina u njegovoj starosti.”

21:1

NASB

“Onda GOSPODIN obrati pozornost na Saru”

NKJV

“i GOSPODIN pohodi Saru”

NRSV

“GOSPODIN se pozabavi Sarom”

TEV

“GOSPODIN blagoslovi Saru”

NJB

“Jahve postupi sa Sarom kao što je rekao”

YHWH je ponovljeno dva puta zbog naglaska. Ovo je dijete bilo Njegovom ovlašću! GLAGOL je doslovno “pohodi /posjeti” (BDB 823, KB 955, *Qal* PERFEKT). Ovo je često korišteno o Božjem primicanju nekome ili zbog blagoslova ili osude. U pozitivnome smislu može biti zabilježena Knjiga Postanka 15:24-25 i Izlaska 13:19. Međutim, mora biti zabilježeno kako je ova riječ uobičajeno korištena u smislu osude.

▣ **“kao što On obeća”** Ovo izgleda posebice upućuje na Knjigu Postanka 18:10-15. Sarino uručivanje (Post 21:2; Heb 11:11) posebnoga djeteta obećanja podrazumijevano je u Božjem obećanju Abrahamu u Knjizi Postanka 12; 15; i 17.

21:2 “u određeno vrijeme” Ovo upućuje posebice na Knjigu Postanka 17:21 i 18:10.14. Ja vjerujem kako to upućuje na razdoblje od devet mjeseci trudnoće.

21:3 “Izak” Njegovo ime bilo je dano u Knjizi Postanka 17:19.21. Ono dolazi od riječi za “smijeh” (BDB 850) i povezano je s Abrahamovim smijanjem u Postanku 17:17 te Sarinim smijanjem u Postanku 18:15.

21:4 “Abraham obreza svoga sina Izaka” Ovo je bio znak Saveza naređenog od YHWH. Napravljeno je kad je dijete bilo staro osam dana kao što je Bog zapovjedio (usp. Post 17:9-14). Iz Knjige Postanka 17:25, Arapi su razvili praksu obrezivanja svoje djece u dobi od trinaest godina, prema liniji obrezivanja Jišmaela. Svi ljudi Drevnoga Bliskog Istoka obrezivali su svoju djecu, ali u različitim starosnim dobima i za različite svrhe. Jedino su Filistejci i Hivijci bili neobrezani (tj. Post 34).

21:5 Ponovno, Abrahamovo doba starosti (usp. Post 17:17) dano je kako bi se pokazala milost Božja u Njegovu obećanju, a ne ljudska snaga ili napor.

21:6 Postoji igra riječi na sljedećem:

1. Abrahamova i Sarina sumnja o Gospodinovu otkrivenju u Knjizi Postanka 17:17 i 18:12 izražena smijanjem
2. dijete je nazvano “smijeh /smijanje”
3. smijeh je bio vanjski znak radosti što će Sara napokon imati svoje vlastito dijete i ljudi joj čestitaju smijući se s njom
4. smijeh je u negativnome smislu upotrijebljen u Knjizi Postanka 21:9 o Hagarinu stavu prema Izaku.

21:7 “će Sara dobiti djecu” Pojam “djecu” je MNOŽINA. Hebrejski ima toliko mnogo neočekivanih MNOŽINA. To bi morao biti način pokazivanja: (1) stvari što dolaze u paru (oči, uši, ruke) i (2) jačine (tj. MNOŽINA VELIČANSTVA).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:8-14

⁸Dijete je raslo i bilo odbijeno od prsa, i Abraham napravi veliku svetkovinu na dan kad Izak bijaše odbijen od prsa. ⁹Sad Sara vidje sina od Hagare Egipćanke, kojem ona rodi Abrahamu, rugajući se. ¹⁰Stoga ona reče Abrahamu: “Istjeraj ovu sluškinju i njena sina, jer sin ove sluškinje neće biti baštinik s mojim sinom Izakom.” ¹¹Stvar rastuži Abrahama uvelike zbog njegova sina. ¹²Ali Bog reče Abrahamu: “Nemoj biti tužan zbog dječaka i svoje sluškinje; što god ti Sara kaže, slušaj ju, jer kroz Izaka tvoji će potomci biti nazvani. ¹³I od sina sluškinje Ja ću učiniti narod također, jer on je tvoj potomak.” ¹⁴Tako Abraham se digne rano ujutro te uzme kruh i mješinu za vodu i dadne ih Hagari, stavljajući ih na njena ramena, i dade joj dječaka, i otposlja je. I ona ode i lutaše okolo po pustinji Beer Šebe.

21:8 “Dijete je raslo i bilo odbijeno od prsa, i Abraham napravi veliku svetkovinu” Iz književnosti znamo o danu kad se obično održavala svetkovina kod odbijanja djeteta od prsa (tj. starog dovoljno da bude siguran u proživljavanju). Ovo odbijanje od prsa moglo bi biti u dobi od dvije ili tri godine (usp. 2. Mak 7:27).

21:9 “Sara vidje sina od Hagare Egipćanke, kojem ona rodi Abrahamu, rugajući se” NKJV ima “ismijavajući”, dok NRSV i TEV imaju “igrajući /plešući”. LXX dodaje “igrajući /plešući sa svojim sinom”. Ovaj hebrejski pojam znači “smijeh” (BDB 850), ali u *Piel* osnovi (KB 1019) može značiti “šaliti se ili rugati se” (usp. Post 19:14; Izl 32:6; Suci 16:23), ali zbog Poslanice Galaćanima 4:29, i zbog Hagarina ismijavanja u Knjizi Postanka 16:4.5, to vjerojatno znači “ismijavajući” ili “ponižavajući”. Rabini navode 2. Knjigu o Samuelu 2:14 i Izreke 26:19 kao primjere negativne uporabe ovoga pojma.

21:10 “Istjeraj ovu sluškinju i njena sina” Ovaj je GLAGOL još jedan *Piel* (BDB 176, KB 204) i IMPERATIV (usp. Gal 4:30). Prema Pločicama iz Nuze, to je bio nezakoniti čin. Međutim, iz ranijih zakonskih spisa nazvanih “Lipit Ištar” zakonski način postupanja s djecom inoča bio je ili podjela baštine ili njihovo oslobađanje.

21:11 Abraham je volio Jišmaela (usp. Post 17:18), ljubio ga je i YHWH (usp. Post 17:20; 21:3.18.20). Abraham je osjećao kako je ovaj Sarin zahtjev bio neprimjeren i moguće čak krivi (usp. Br 11:10; 1. Sam 1:8).

21:12 Bog daje Abrahamu dvije zapovijedi:

1. “Nemoj biti tužan”, BDB 949, KB 1269, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu. Ovaj GLAGOL upotrijebljen je u Knjizi Postanka 21:11 za opis Abrahamova odaziva na Sarin zahtjev (zapovijed)
2. “slušaj ju”, BDB 1033, KB 1570, *Qal* IMPERATIV (“čuti”).

▣ **“što god ti Sara kaže”** U ovome se pretpostavlja kako je Bog prihvatio Sarinu procjenu stanja. To ne znači da je Sarin stav primjeren. Međutim, u drugu ruku, mi u potpunosti ne poznajemo stanje. Možda je ona, kao Rebeka (kasnije u Post 27), pokušavala zaštititi zavjetno obećanje.

21:13 “jer on je tvoj potomak” Bog želi blagosloviti Jišmaela zbog njegova oca, Abrahama. Njegov je život opisan u proročanstvu u Knjizi Postanka 16:11-12. Jišmaelov odnos prema Abrahamu bio je izvorom njegova blagoslova kao što je to bio i Lotu u Postanku 19:29.

21:14 “mješinu” Pojam (GRADA BDB 332 GRADA BDB 565) pojavljuje se jedino u ovome poglavlju u SZ-u (usp. Post 21:14.15.19). On upućuje na ovčju kožu ili ovčji želudac, zašiven tako da postaje spremnik za vodu.

▣ **“stavljajući ih na njena ramena”** I Septuaginta i Sirijska verzija prevode ovo na takav način da se pretpostavlja kako su i Jišmaela stavili na njena leđa. Iz okvira se čini kako je Jišmael morao imati između 15 i 17 godina, previše težak da ga majka zbrinjava, dakle, ovo je vjerojatno idiom za pripremanje putovanja.

▣ **“lutaše okolo po pustinji Beer Šebe”** Vidjeti stih 31.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:15-19

¹⁵Kad voda iz mješine bijaše potrošena, ona ostavi dječaka pod jednim od grmova. ¹⁶Onda ona ode i sjedne nasuprot njemu, daleko otprilike kao domašaj strelice, jer reče: “Neka ne vidim kako dječak umire.” I ona sjede nasuprot njemu, i podiže svoj glas i plakaše. ¹⁷Bog ču dječaka kako plače; i anđeo Božji pozva Hagaru s neba i reče

joj: “Što je tebi, Hagaru? Nemoj se bojati, jer Bog je čuo glas dječaka tamo gdje on jeste. ¹⁸Ustani, podigni dječaka, i drži ga rukom, jer Ja ću učiniti veliki narod od njega.” ¹⁹Onda Bog otvori njene oči i ona vidje izvor vode; i ona ode i napuni mješinu s vodom i dade dječaku piti.

21:15

NASB, TEV

“ostavi”

NKJV

“smjesti”

NRSV

“baci”

NJB

“napusti”

Pojam (BDB 1020) označava napuštanje (Izl 1:22; Iz 71:9; Jer 38:6.9; Ez 16:5), što očekuje smrt.

21:16 “daleko otprilike kao domašaj strelice” Ovaj rijetki GLAGOL (BDB 377, KB 373, *Polel* PARTICIP) nađen je jedino ovdje u SZ-u.

▣ **“i podiže svoj glas i plakaše”** Ovdje postoji neka zbrka u tekstu jer je Anđeo Gospodnji rekao da je On čuo dječakov plač a spomenut je samo majčin glas. Međutim, moramo zapamtiti kako je ovo jedini kratki sažetak stanja i nije uključeno čitavo djelovanje. Anđeo Gospodnji govorio je Hagari ponovno kao što joj je On govorio u Knjizi Postanka 16:6 i dalje što pokazuje Božju ljubav čak i za one koji su samo periferno povezano s Abrahamom.

21:17-18 Bog naslovljava Hagaru:

1. “Što je tebi, Hagaru?” (nema GLAGOLA)
2. “Nemoj se bojati”, BDB 431, KB 432, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen kao JUSIV, usp. isti korijen u Knjizi Postanka 15:1; 26:24; 46:3
3. “Ustani”, BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV
4. “podigni dječaka”, BDB 669, KB 724, *Qal* IMPERATIV
5. “drži ga rukom”, BDB 304, KB 302, *Hiphil* IMPERATIV, ovo podrazumijeva skrb za njega, podržavajući ga.

21:17 Također zabilježite kako su *Elohim* i Anđeo GOSPODNI poistovječeni (tj. oni govore s Neba), ipak oni su odijeljeni (usp. Izl 3:2; 4). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:7: Anđeo Gospodnji.

▣ **“jer Bog je čuo”** Ovo je igra na Jišmaelovo ime (usp. Post 16:11). GLAGOL “čuti” (BDB 1033), “Jišmael” (BDB 1035), i “Bog čuje” očito su iz istoga korijena.

21:18 “jer Ja ću učiniti veliki narod od njega” GLAGOL (BDB 962, KB 1321, *Qal* IMPERFEKT) znači “postaviti” ili “smjestiti”, usp. Knjiga Postanka 21:13; 46:3. Ovo nije isti GLAGOL (BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu) što je bio upotrijebljen u YHWH-inu obećanju Abrahamu u Postanku 12:2 ili u 18:18 (BDB 224, KB 243, *Qal* INFINITIVNI APSOLUT).

21:19 Netko se pita ako je Knjiga Postanka 21:19 znak čuda ili opskrbe s izvorom vode što nije prije postojao. Ovaj je isti pojam upotrijebljen u Knjizi Postanka 3:5 i 2. Knjizi o Kraljevima 6:15-19.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:20-21

²⁰Bog bijaše s dječakom, i on je rastao; i on živješe u pustinji i postane strijelac. ²¹On živješe u pustinji Paran, i njegova majka uzme ženu za njega iz zemlje Egipta.

21:20 Metafora “Bog bijaše s dječakom” također je upotrijebljena o Jakovu (Post 28:15) i Josipu (Post 39:2.3.21). Ona izražava YHWH-inu osobnu skrb i prisutnost (zabilježite Post 21:22). Jišmael je sudjelovao u blagoslovu Abrahama!

21:21 “i njegova majka uzme ženu za njega iz zemlje Egipta” Ovo je očito moralo značiti kako je to trebao učiniti otac, ali u ovome slučaju Hagar je odabrala ženu za Jišmaela iz njena vlastitoga naroda.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:22-26

²²Sad dogodi se da u to vrijeme Abimelek i Fikol, zapovjednik njegove vojske, rekoše Abrahamu, govoreći: “Bog je s tobom u svemu što radiš; ²³sad stoga, zakuni se ovdje s Bogom da nećeš činiti krivo sa mnom ili s mojim potomstvom ili mojim budućim naraštajima, nego prema dobroti koju sam ti pokazao, ti ćeš pokazati meni i zemlji u kojoj boraviš privremeno.” ²⁴Abraham reče: “Kunem se.” ²⁵Ali Abraham se požali Abimeleku zbog izvora vode što su njegove sluge prisvojili. ²⁶I Abimelek reče: “Ja ne znam tko je učinio to; ti mi nisi rekao, niti sam ja čuo o tome sve do danas.”

21:22 “Abimelek i Fikol” Ova dva ista imena spomenuta su u Knjizi Postanka 26:26 u vezi s Izakom i poteškoćama oko ovoga istoga izvora kod Beer Šebe. Imena su općenita imena za kralja i zapovjednika, ovi su ljudi živjeli vrlo dugo, ili postoji zbrka u hebrejskome tekstu Knjige Postanka (tj. urednici).

▣ **“Bog je s tobom u svemu što radiš”** Ovo nije rečeno samo o Abrahamu, nego i o Izaku (usp. Post 26:28).

21:25 “Ali Abraham se požali Abimeleku” Izgleda kako bi riječ ovdje morala biti “ukori” (BDB 406, KB 410, *Hiphil* PERFEKT). Prepirke oko izvora bile su uobičajene u ovome polu-suhome pustinjском području. Abimelekov odgovor pokazuje kako on nije znao o poteškoći a ipak je želio savez s Abrahamom (“zakuni se”, BDB 989, KB 1396, *Niphal* IMPERATIV, Post 21:23).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:27-34

²⁷Abraham uzme ovce i goveda i dade ih Abimeleku, i njih dvojica učiniše savez. ²⁸Onda Abraham izdvoji sedam janjaca od stada od sebe. ²⁹Abimelek reče Abrahamu: “Što znači ovih sedam janjaca, koje si ti izdvojio od sebe?” ³⁰On reče: “Ti ćeš uzeti ovih sedam janjaca od moje ruke tako da to može biti svjedok za mene, da sam ja iskopao ovaj izvor.” ³¹Stoga on nazva to mjesto Beer Šeba, jer tamo njih dvojica učiniše prisegu. ³²Tako oni sklopiše savez kod Beer Šebe; i Abimelek i Fikol, zapovjednik njegove vojske, dignu se i vrata se u zemlju Filisteju. ³³Abraham zasadi stablo tamariske kod Beer Šebe, i tamo on zazva ime GOSPODINA, Vječnoga Boga. ³⁴I Abraham privremeno boraviše u zemlji Filisteji mnogo dana.

21:27 “njih dvojica učiniše savez” Izgleda da su životinje iz Knjige Postanka 21:27 bile razrezane na polovice kako bi se sklopio ovaj savez (vidjeti Posebnu temu u Post 13:15: Savez).

21:28 “sedam janjaca” Ovo je očito izdvojena skupina od one u Knjizi Postanka 21:27, izgleda u vezi s izvorom u Beer Šebi. Ime “Beer Šeba” dolazi iz dva moguća podrijetla: (1) “izvor od sedam”, 21:28 ili (2) “izvor prisege” u Knjizi Postanka 26:33 (“sedam” [BDB 987] i “zakuni se” [BDB 989] slični su u hebrejskome).

21:32 “Filisteju” [Filisteja] Mnogi komentatori bilježe kako Filistejci još nisu ušli u velikome broju u zemlju. Iako je ovo ispravno, plaćenička narav ovih egejskih ljudi pokazuje kako su oni mogli biti u ovome području u malome broju prije XII. stoljeća pr.Kr., jer to je onda kad su se naselili ovdje nakon propale invazije Egipta. Isto je tako moguće da je to anakronizam [pogrješka u računanju nadnevka – op.prev.].

21:33 “zasadi stablo tamariske” Ovo simbolizira dvije stvari:

1. prisutnost podzemne vode često povezane sa svetim mjestima (Bog osigurava vodu za Hagaru, Jišmaela, i također za Abrahama)
2. Abraham, nomad, zasadio je drvo kako bi ostao ovdje dulje vrijeme.

▣ **“on zazva ime GOSPODINA”** Ime je zavjetno Ime Božanstva, YHWH (BDB 42). Ovo podrazumijeva okolnost štovanja (usp. Post 4:26; 12:8). Slično je onome što je Noa učinio u Knjizi Postanka 8:20. Vidjeti Posebnu temu u Postanku 12:8: “Ime” YHWH.

▣ **“Vječnoga Boga”** Ovo Ime za Boga nađeno je jedino ovdje. Načinjeno je od hebrejske riječi *El* (BDB 42) i *'olam* (BDB 761). Pojam *El* složen je od nekoliko drugih naslova u ranijim dijelovima Knjige Postanka kako bi se pokazala Božja narav:

(1) *El Šadaj* (BDB 42 i 994), 17:1; 43:14 i Knjiga Izlaska 3; (2) *El Elyon* (BDB 42 i 751 II), 14:18-24; (3) *El Roi* (BDB 42 i 909), 16:13; (4) *El Betel* (BDB 42 i 110), 31:13; 35:7. *El* je bilo općenito Ime za Boga u Drevnome Bliskom Istoku (vidjeti Posebnu temu u Post 12:1: Imena za Božanstvo).

Ime *'olam* (BDB 761) znači “ono što je skriveno” i upućuje ili na prošlost ili na budućnost. Korišteno je u smislu “vječnoga”, ali značenje mora biti točno utvrđeno iz okvira (vidjeti Posebnu temu u Post 13:15: Zauvijek [*'olam*]).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Je li poglavlje 20 negativan osvrt o Abrahamu?
2. Je li Abimelek također poznao *Adonaja*?
3. Zašto je Abimelek uzeo Saru kao svoju ženu kad je ona bila toliko stara i koja je čak sebe opisala kao “istrošena” (usp. 18:12)?
4. Što pojam “prorok” znači i kako je Abraham osposobljen za taj naslov?
5. Popišite tri razloga što Abraham daje u Knjizi Postanka 21:11-13 za svoje pokušavanje prijevare Abimeleka.
6. Zašto je Sara zahtijevala da Hagara i Jišmael odu?

POSTANAK 22

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
prinošenje Izaka	Abrahamova potvrđena vjera	iskušavanje Abrahama	Bog zapovjeda Abrahamu neka prinese Izaka	Abrahamova žrtva
22:1-8	22:1-2 22:3-8	22:1-8	22:1 22:2 22:3-5 22:6-7a 22:7b 22:7c 22:8	22:1-2 22:3-5 22:6-8
22:9-14	22:9-14	22:9-14	22:9-11a 22:11b 22:12 22:13-14	22:9-10 22:11-14
22:15-19	22:15-19 obitelj Nahora	22:15-19 potomci Abrahamova brata Nahora	22:15-19 potomci Nahora	22:15-18 22:19 potomci Nahora
22:20-24	22:20-24	22:20-24	22:20-24	22:20-24

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:1-8

¹Sad dogodi se nakon ovih stvari, da Bog iskušavaše Abrahama, i reče mu: “Abrahame!” A on reče: “Ovdje sam.” ²On reče: “Uzmi sad svoga sina, svoga jedinoga sina, kojeg ljubiš, Izaka, i idi u zemlju Morije, i prinesi ga tamo kao paljeni prinos na jednoj od planina o kojoj ću ti Ja reći.” ³Tako se Abraham digne rano ujutro i osedla svoga magarca, i uzme dvojicu od svojih mladih ljudi sa sobom i Izaka svoga sina; i on nacijepa drvo za paljeni prinos, i digne se i ode na mjesto o kojem mu je Bog rekao. ⁴Trećega dana Abraham podigne svoje oči i vidje mjesto iz daljine. ⁵Abraham reče svojim mladim ljudima: “Ostanite ovdje s magarcem, a ja i dječak pretražit ćemo tamo; i mi ćemo se pokloniti i vratiti se k vama.” ⁶Abraham uzme drvo za paljeni prinos i položi ga na Izaka svoga sina, i on uzme u svoju ruku vatru i nož. Tako njih dvojica hodahu zajedno. ⁷Izak govoraše Abrahamu svome ocu i reče: “Moj oče!” I on reče: “Ovdje sam, moj sine.” I on reče: “Gle, vatra i drvo, ali gdje je janje za paljeni prinos?” ⁸Abraham reče: “Bog će osigurati za Sebe janje za paljeni prinos, moj sine.” Tako njih dvojica hodahu zajedno.

22:1 “Bog” Ovo je hebrejska riječ *Elohim* (vidjeti Posebnu temu u Post 12:1: Imena za Božanstvo). Ovo je jedno od uobičajenih imena za Boga što je nađeno u ranijim dijelovima Knjige Postanka. Mi smo nesigurni o njegovoj etimologiji, ali zbog igre riječi nađenih u Postanku 31:29, izgleda kako je ono povezano s izričajem “biti jak”. Krićka znanost XVIII. i XIX. st. koristila je pojmove *Elohim* i YHWH, nađenih u različitim poglavljima Knjige Postanka, kako bi postavila dokumentiranu pretpostavku o nekoliko izvora. Međutim, rabini kažu da je razlika između ovih imena nađena u poglavlju o Bogu kojeg ona predstavljaju. *Elohim* predstavlja Božju snagu i skrb kao Stvoritelja, dok YHWH predstavlja Boga zavjetnih milosrđa. Ja mislim da se rabinske objašnjenje mora uglavnom dati prednost.

▣ **“iskušavaše Abrahama”** Vidjeti Posebnu temu dolje: Bog ispituje Svoj narod.

POSEBNA TEMA: BOG ISPITUJE /ISKUŠAVA SVOJ NAROD

Pojam “ispit” (BDB 650, KB 702, *Piel* PERFEKT) korišten je u smislu “probati”. Upotrebljavan je u smislu dovođenja nekoga na mjesto čime oni shvaćaju i djeluju prema svojim vlastitim utvrđenim prioritetima. Iz Knjige Postanka 12 sve do 22 očito je kako se Bog predstavlja Abrahamu s nizovima prigoda (rabini kažu deset) zato da uprave njegovu ljubav i pouzdanje jedino u Boga i Boga sâmoga. Ova iskušavanja nisu bila toliko zbog Božjeg dobra, nego za Abrahamovo dobro i njegovo razumijevanje Boga koji ga je pozvao iz Ura Kaldejskoga. Od Abrahama je traženo neka napusti obitelj, dom, prijatelje, ostavštinu, predaju i čak budućnost (njegov obećani sin) kako bi slijedio Boga vjerom. Bog ispituje /iskušava svako od Svoje djece u području njihova prioriteta (usp. Mt 4:1 i dalje; Heb 5:8; 12:5-13).

Bog iskušava (BDB 650) zato da zna (BDB 393). Izrael je često iskušavao Boga svojom neposlušnošću i Bog je dokazao da je vjeran Svojoj riječi. Sad Bog će dati Izraelu i njegovu narodu priliku da očituju svoju izgovorenu odanost i vjeru:

1. Bog iskušava Svoj narod skupno:
  - a. Knjiga Izlaska 15:25; 16:4; 20:20
  - b. Ponovljeni zakon 8:2.16; 13:3
  - c. Knjiga o Sucima 2:22; 3:1.4
2. Bog je iskušavao Izraelce pojedince:
  - a. Abrahama, Knjiga Postanka 12:1-12
  - b. Ezekiju, 2. Knjiga Ljetopisa 32:31
3. pisci Psalama vape Bogu neka ih iskuša dok ne otklone sve skrivene mane (usp. 26:2; 139:23)
4. NZ-ni narod Božji jednako je iskušavan, kao što je bio Isus (Mt 4; Lk 4; Heb 5:8).

▣ **“Abrahame”** Bog je promijenio njegovo ime iz Abram, što znači “uzvišeni otac”, u Abraham, što znači “otac mnoštva”. Bog je uzrokovao pitati Abrahama da učini nešto što će ugroziti njegovo novo ime! Septuaginta dvoji da Bog naslovljava Abrahama, ali hebrejski rukopis ima samo “Abrahame” u Knjizi Postanka 22:1, dok se dvoji u Postanku 22:11.

▣ **“Ovdje sam”** Ovo je hebrejski idiom o dostupnosti (usp. Post 22:11; Izl 3:4; 1. Sam 3:4; Iz 6:8).

22:2 Zabilježite nizove zapovijedi danih Abrahamu glede Izaka:

1. “Uzmi sad svoga sina”, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
2. “idi u zemlju Morije”, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV (zanimljivo je zabilježiti kako je ovaj GLAGOL u tome obliku nađen jedino ovdje i u Post12:1, što ova dva iskušenja povezuje kao obećanje i ispunjenje [također zabilježiti Post 22:18 i 12:3])
3. “prinesi ga tamo”, BDB 748, KB 828, *Hiphil* IMPERATIV.

▣ **“Uzmi sad svoga sina, svoga jedinoga sina, kojeg ljubiš”** Ovo izgleda mora biti svrsishodan niz izričaja što upućuju posebice na Izaka, posebnoga sina obećanja. Također zabilježite da je on “jedinoga” [jedini] (BDB 402) sin (usp. Post 22:2.12.16). Jišmael nije bio sin obećanja i on je bio otposlan! Sva Abrahamova nada za potomstvo je u ovome dječaku, a YHWH ga vodi na žrtvovanje!

▣ **“zemlju Morija”** Ovaj pojam (BDB 599) bio je preveden na nekoliko načina:

1. Vulgata i Sirijsko Petoknjžje imaju “viđenja”
2. Targumi prevode to kao “štovanje”
3. Septuaginta ima “visoku”
4. Pešita ima “Amonišana”
5. neki znanstvenici prevode to kao “pokazan od YHWH”
6. drugi imaju “odabrani”
7. ipak ostali imaju “mjesto ukazanja”.

Izgleda kako “mjesto ukazanja” može biti najbolja mogućnost prijevoda temeljenoga na drugoj uporabi ovoga pojma u 2. Knjizi Ljetopisa 3:1, što spominje da je Hram bio izgrađen na planini Morija, mjestu gdje se Bog ukazao Davidu. Ovo može upućivati ili na 2. Knjigu o Samuelu 24:16 ili vjerojatnije, na 1. Ljetopisa 21:18-30. Spominjanje Abrahama koji prinosi Izaka u tome okviru ili je izostavljeno jer je to bilo tako dobro poznato ili je to bilo nepoznato autoru 1. Ljetopisa. Isto tako izgleda kako se Morija odnosi na grad Melkisedekov, Šalem (14:18), kasnije nazvan Jebus, što postaje Jeruzalem.

▣ **“paljeni prinos”** Ovo je hebrejski pojam “holokaust” što znači “potpuno spaljena žrtva” (BDB 750). Ne samo da je uključivala obredno rezanje njegova vrata, nego i njegovo obredno sakaćenje. Kakva potresna zapovijed od Božanstva koje mu je obećalo sina i prouzročilo da otpošalje Jišmaela! Abraham se morao pouzdati u Boga bez shvaćanja toga, sličnije ispadu iz Knjige Brojeva 21 na što smjera Evandjelje po Ivanu 3:14.

22:3 “Abraham (se) digne rano ujutro” Zabilježite da ne postoji oklijevanje ili postavljanje pitanje u dijelu što je zapisan o Abrahamu, ali kakva je to loša noć morala biti. Je li to propust ili znak razvitka Abrahamove vjere neizvjesno je. Abraham zasigurno nije savršen, ali veličina njegova pouzdanja u Boga zasigurno može biti vidljiva u ovome izvješću. To je bio vrhunac iskušavanja pouzdanja.

22:4 “Trećega dana” Udaljenost između Beer Šebe i planine Morija je oko dva i pol dana hoda, ali s magarcem i drugim zalihama, ono može trajati dulje.

22:5 Zabilježite zapovijedi njegovim slugama i opis njegove nakane:

1. “Ostanite ovdje”, BDB 442, KB 444, *Qal* IMPERATIV
2. “ja i dječak pretražit ćemo”, BDB 229, KB 246, *Qal* KOHORTATIV
3. “mi ćemo se pokloniti”, BDB 1005, KB 295, *Hishtaphel* KOHORTATIV
4. “(mi ćemo) vratiti se k vama”, BDB 996, KB 1427, *Qal* KOHORTATIV.

▣ **“mi ćemo se pokloniti i vratiti se k vama”** Abrahamova vjera u Boga tako je sigurna da Poslanica Hebrejima potvrđuje kako će Izak biti uskrsnut od mrtvih ako je to neophodno zato da se zajedno s Abrahamom vrate svome domu. To se poklapa s Božjim prijašnjim obećanjem Abrahamu u Knjizi Postanka 21:12 da će Abraham imati potomke kroz Izaka. Iako Abraham nije razumio kako ili zašto, on je jamačno znao i razumio da je Bog taj koji je kadar to učiniti.

22:6 “Abraham uzme drvo za paljeni prinos i položi ga na Izaka svoga sina” Postoje mnoge poveznice između onoga što se događa Izaku i što će se kasnije dogoditi Isusu. Osobno, nervozan sam oko svake alegorije i dogme što nije spomenuta posebice u NZ-u zbog mnogo toga što se zlorabilo od komentatora kroz život Crkve. Postoji očita aluzija između Izaka i Isusa. Ono što Bog nije dopustio Abrahamu da učini Izaku, On je Sâm dopustio Svome vlastitome Sinu. Ja mislim kako možemo razumjeti nešto od jačine Božje ljubavi kad suosjećamo s Abrahamovom ljubavlju i vjerom.

▣ **“vatru i nož”** Upućuje li ova vatra na ugljenvlje prijašnjega noćnoga taborovanja ili na vrećicu kremenja i potpaljivanja neizvjesno je. Nož je pojam za “mesarski nož” (BDB 38), vrlo velik nož što je bio korišten u svrhe kuhanja (usp. Suci 19:29; Izr 30:14).

22:7 “ali gdje je janje za paljeni prinos” Izakovo pitanje mora da je presjeklo Abrahamovo srce, kome je Abraham izražavao svoju vjeru u Boga tako predivno u Knjizi Postanka 22:8. Činjenica da je Izak bio upoznat sa žrtvovanjem pokazuje da je žrtveni sustav bio ranijega nadnevka od Mojsijevskoga zakonodavstva. Ovo može biti viđeno: (1) kod Kajina i Abela (Post 4); (2) kod Noe (Post 8:20); i (3) kod Joba (Job 1:5).

22:8 “Abraham reče: ‘Bog će osigurati za Sebe janje’” Izričaj “Bog će osigurati” kasnije postaje Ime za Boga u Knjizi Postanka 22:14 (“YHWH”, BDB 217 i “vidi”, BDB 906). Vidjeli smo kako je uobičajeno da djela Božja ishode u novome Imenu za opis Njegove naravi i djelovanja. Hebrejski pojam “osigurati će /providjet će” zapravo je “pogledat će na to” (BDB 906, KB 1157, *Qal* IMPERFEKT), ali ono je postalo uporabom u ovome posebnom smislu (Onaj tko vidi On osigurava /proviđa).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:9-14

⁹Onda oni dodoše na mjesto o kojem mu je Bog govorio; i Abraham izgradi žrtvenik tamo i rasporedi drvo, i sveza svoga sina Izaka i položi ga na žrtvenik, na vrh drva. ¹⁰Abraham pruži svoju ruku i uzme nož da zakolje svoga sina. ¹¹Ali anđeo GOSPODNI pozove ga s neba i reče: “Abrahame, Abrahame!” I on reče: “Ovdje sam.” ¹²On reče: “Nemoj pružiti svoju ruku protiv dječaka, i nemoj mu činiti ništa; jer sad Ja znam da se ti bojiš Boga, budući ti nisi uskratio svoga sina, svoga jedinoga sina, od Mene.” ¹³Onda Abraham podiže svoje oči i pogleda, i gle, iza njega ovan se zapleo u guštaru svojim rogovima; i Abraham ode i uzme ovna i prinese ga za paljeni prinos umjesto svoga sina. ¹⁴Abraham nazva ime toga mjesta GOSPODIN će osigurati, kao što se kazuje do ovoga dana: “U planini GOSPODINOVOJ bit će osigurano.”

22:9 “Abraham izgradi žrtvenik tamo i rasporedi drvo, i sveza svoga sina Izaka i položi ga na žrtvenik” Mi vidimo nešto, ne samo o velikoj Abrahamovoj vjeri, nego i o velikoj Izakovoj vjeri. Izak je očito bio dovoljno star da osigura drvo na brdu i bio dovoljno star da pruži otpor kad ga je otac svezao. Siguran sam da je ovaj slučaj prouzročio sate religijskih raspra poslije između Abrahama i Izaka.

GLAGOL “sveza” (BDB 785, KB 873, *Qal* IMPERFEKT) nađen je jedino ovdje u SZ-u. Isti korijen (BDB 785) znači svinuti ili okretati. Prema tome, pretpostavlja se da znači okretati noge žrtvenoj životinji tako da ih se sveže zajedno.

22:10 “Abraham pruži svoju ruku” Ovo očito upućuje na obredni čin rezanja vrata žrtvene životinje.

22:11 “Ali anđeo GOSPODNI” Očito je kad čitamo Knjigu Postanka 22:11 i 12 zajedno da je ovaj “anđeo GOSPODNI” personifikacija Boga Sámoga (usp. Post 16:7-13; 18:1; 19:1; 21:17.19; 22:11-15; 31:11, 13; 32:24, 30; 48:15-16; Izl 3:2.4; 13:21; 14:19; Suci 6:12.14; i Zah 3:1.2). Ali, zabilježite kako u Postanku 22:12 anđeo upućuje na “Boga”. Teško je tvrditi jaki monoteizam sa svima drugim duhovnim bićima u Postanku (tj. “Duh” u Post 1:2; “Hajdemo”, u Post 1:26; 3:22; 11:7; “anđeo GOSPODNI iznad”, i također zabilježite “GOSPODIN govori mome Gospodinu” u Ps 110:1). Kako se oni međusobno odnose misterija je. Kršćani tvrde, zajedno s Isusom, da je monoteizam izražen u Ponovljenome zakonu 6:4. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 20:13: Trojstvo.

22:12 Postoje dvije negativne zapovijedi:

1. “Nemoj pružiti svoju ruku protiv dječaka”, BDB 1018, KB 1511, *Qal* IMPERFEKT, ali upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
2. “nemoj mu činiti ništa”, BDB 793, KB 889, *Qal* JUSIV.

Naredni PERFEKTI pokazuju da je YHWH posve zadovoljan s Abrahamovom pouzdavajućom vjerom:

1. “jer sad Ja znam”, BDB 393, KB 390, *Qal* PERFEKT
2. “budući ti nisi uskratio svoga sina”, BDB 362, KB 359, *Qal* PERFEKT.

Ponavljajući izričaji što upućuju na Izaka nađeni su u Knjizi Postanka 22:2 i ponovljeni u Postanku 22:12 (usp. Post 22:16).

Šamo riječ o “sad Ja znam”. Poziva li to na pitanje o YHWH-inome predznanju ili je ovo književni način pohvale Abrahamove vjere? Ja to razumijem u drugome smislu. Ja nisam pobornik “Otvorenoga teizma”.

NASB, NKJV, NRSV, NJB “bojiš”
TEV “častiš”
Pešita “obožavaš”
REB “bogobožazan čovjek”

Ovaj pojam (BDB 431) pojavljuje se često u SZ-u. Može značiti “strah” (usp. Post 3:10; 18:15; 20:8; 28:17; 32:7; 42:35; 43:18), ali u jasnome okviru on prelazi u “izazvati strahopoštovanje”, “poštovanje”, ili “čast” kad opisuje ljudski stav prema Božanstvu. Zabilježite sljedeće tekstove: Knjiga Postanka 42:18; Izlazak 1:17; 9:30; 18:21; Levitski zakonik 19:14.32; 25:17.36.43; Ponovljeni zakon 6:2.24; 10:12.20; 14:23; 17:19; 25:18; 28:58; 31:12-13; Psalam 33:8. Ovaj “strah” mora ishoditi u štovanju i poslušnosti. To je odnos načina života, ne skup izdvojenih događaja, mjesta, kreda, ili pravila. Poslušnost istječe iz poštovanja i ljubavi, ne iz straha od odmazde. Neposlušnost je prvenstveno protiv ljubavi, kao i protiv Zakona! Nečiji odnos s Bogom postaje prvenstvo života! “Abraham povjerova Bogu” bilo je pokazano u životu!

22:13

NASB, RSV “iza njega ovan”
NKJV “i tamo iza njega bijaše ovan”
NRSV, TEV “ovan”

Postoje varijacije u hebrejskim rukopisima na ovoj točki. MT ima PRIDJEV “iza” (אחרי, BDB 29), ali neki hebrejski rukopisi i Samarijsko Petoknjžje, Septuaginta, i Pešita imaju “jedan” (אחד, BDB 25), preveden “neki” ovan.

☐ **“umjesto svoga sina”** Bog nije zahtijevao od Abrahama da žrtvuje ovna, nego je od Abrahama zahtijevao da ga u vlastitu korist i sa zahvalnošću, prinese Bogu na posebnoj planini što će jednoga dana biti mjesto Salomonova Hrama. To može biti početni oblik žrtvovanja kao zamjenskoga čina što je razvijen kasnije, ne samo u Mojsijevskome zakonodavstvu, nego krajnje i u žrtvovanju Krista (usp. Iz 53 i Iv 1:29; Heb; 1. Pt 1:18-19; Otk 5:11-14).

22:14 “kao što se kazuje do ovoga dana” Ovo može biti književna oznaka kasnijega urednika. To može biti čak i Mojsije, ili Mojsijev svećenički pisar. Ja osobno mislim da većina Knjige Postanka, sve do Josipova vremena, dolazi iz patrijarhalnih usmenih ili pisanih predaja.

☐ **“Abraham nazva ime toga mjesta GOSPODIN će osigurati”** Ovo je izgleda temeljeno na Božjemu činu i Abrahamovu odgovoru Izaku u Knjizi Postanka 22:8.

☐ **“U planini GOSPODINOVOJ bit će osigurano”** Ovo je izgleda nagovještaj položaja izričaja “mjesto gdje će Bog prouzročiti obitavanje Svoga Imena” (usp. Pnz 12:5.11.21; 14:23.24; 16:2.6.11, itd. Izvorno to upućuju na Šator, ali to je postala uputa na Hram na planini Morija).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:15-19

¹⁵Onda anđeo GOSPODNI pozva Abrahama drugi puta s neba, ¹⁶i reče: “Sâm Sobom Ja sam se zakleo, objavljuje GOSPODIN, budući si ti učinio ovo i nisi uskratio svoga sina, svoga jedinoga sina, ¹⁷uistinu Ja ću uvelike blagosloviti tebe, i Ja ću uvelike umnožiti tvoje sjeme kao zvijezde nebeske i kao pijesak što je na morskoj obali; i tvoje sjeme posjedovat će vrata svojih neprijatelja. ¹⁸U tvome sjemenu svi narodi zemlje bit će blagoslovljeni, jer ti si poslušao Moj glas.” ¹⁹Tako se Abraham vrati svojim mladim ljudima, i oni se digoše i odoše zajedno u Beer Šebu; i Abraham živješe kod Beer Šebe.

22:16 “Sâm Sobom Ja sam se zakleo” Ovo je jedini puta u Knjizi Postanka gdje se Bog zaklinje Sâmim Sobom u odnosu na Savez. To je postala glavna teološka točka za Poslanicu Hebrejima 6:13-18. Zabilježite kako je neuvjetovano obećanje temeljeno na Božjoj ljubavi, ali ono je uvjetovano na odazivu Abrahamova velikog čina vjere (tj. “jer si ti poslušao Moj glas”, Post 22:18). Uvjetovana /neuvjetovana narav biblijskih Saveza očito se odnosi na Božju neuvjetovanu ljubav, ali na uvjetovanome ljudskome odazivu.

22:17 “uistinu Ja ću uvelike blagosloviti tebe” Postoje dvije gramatičke građe što označavaju naglasak u ovome stihu:

1. *Piel* INFINITIVNI APSOLUT i *Piel* GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena, “blagosloviti” (BDB 138, KB 159), prema tome, prevedeno je “Ja ću uvelike blagosloviti tebe”
2. *Hiphil* INFINITIVNI APSOLUT i *Hiphil* GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena, “umnožiti” ili “učiniti mnogim” (BDB 915, KB 1176), prema tome, prevedeno je “Ja ću uvelike umnožiti tvoje sjeme”.

Ovo se izgleda vraća na početak obećanja Abrahamu u poglavlju 12 (kao što je bilo u početnome stvaranju), obećanje sjemena i zemlje. NZ naglašava obećanje sjemena i ne-naglašava obećanje zemlje.

▣ **“Ja ću uvelike umnožiti tvoje sjeme kao zvijezde nebeske i kao pijesak što je na morskoj obali”** Ovo su dvije od nekoliko metafora upotrijebljenih za opis naravi brojnosti Abrahamovih potomaka (usp. prah, Post 13:16; 28:14; Br 23:10; zvijezde, Post 15:5; 26:4; i pijesak, Post 32:12).

▣ **“i tvoje sjeme posjedovat će vrata svojih neprijatelja”** Vrata simboliziraju sigurnost drevnih, obzidanih gradova. Sigurnost nećijih vrata značilo je osvojiti njihov grad. Prema tome, ovo je metafora za vojnu pobjedu Abrahamovih potomaka protiv onih koji će biti protiv njih. Ova je ista metafora upotrijebljena u NZ-u u Evandjelju po Mateju 16 za “vrata pakla neće nadvladati Crkvu”.

Iz Proroka znamo da su čak i ova obećanja uvjetovana na Izraelovoj poslušnosti, kao što su bila na Abrahamovoj poslušnosti (usp. Post 15:6; 22:16.18). YHWH-ina obećanja bila su opozvana zbog Izraelove stalne neposlušnosti i idolatrije. Moramo zapamtiti da je prvenstveno žarište u Pismu Božja narav i vjernost. Međutim, isto tako mora biti rečeno kako je Njegova čežnja da Njegov narod odražava Njegovu narav nevjerujućem svijetu (tj. narodima) tako da bi se i oni mogli odazvati Njemu!

22:18 “U tvome sjemenu svi narodi zemlje bit će blagoslovljeni” Gramatičko i teološko pitanje uključuje kako prevesti *Niphal* i *Hithpael* PERFEKTE GLAGOLA “blagosloviti” (BDB 138, KB 159) što je izgleda usporedno s u:

1. Knjizi Postanka 12:3, *Niphal* PERFEKT
2. Knjizi Postanka 18:18, *Niphal* PERFEKT
3. Knjizi Postanka 22:18, *Hithpael* PERFEKT
4. Knjizi Postanka 26:4, *Hithpael* PERFEKT
5. Knjizi Postanka 28:14, *Niphal* PERFEKT.

Niphal osnova uobičajeno je PASIV (ovaj GLAGOL pojavljuje se jedino ovdje u tekstovima Postanka prevedenih kao PASIVI), ali može djelovati kao POVRATNI ili RECIPROČNI. *Hithpael* osnova je POVRATNA ili RECIPROČNA (usp. Pnz 29:19; Ps 72:17; Iz 65:16 [dva puta]; Jer 4:2).

NZ-ni navodi ovoga ključnog obećanja su PASIVI. Vidjeti Djela apostolska 3:25 i Poslanicu Galaćanima 3:8. Pitanje se odnosi na misijski zadatak za Izraela da bude “kraljevstvo svećeništva” za narode (usp. Izl 19:5-6). Iako to nije objavljeno nedvojbeno sve do osmoga stoljeća proroka, to je pretpostavljeno i na to se smjera u ovim tekstovima Knjige Postanka.

U jednome smislu Izrael je morao osigurati obavijest o Bogu (kroz njihov način života poslušnosti u pridržavanju Mojsijevskoga Zakona). Konačno narodi se moraju odazvati i pouzdati se u vjerodostojnost YHWH (kao što je učinio Abraham, usp. Post 15:6; Rim 4:3; Gal 3:6; Jak 2:23). Oni moraju shvatiti i odazvati se otkrivenju osiguranome od YHWH prema i kroz Izraela. Ako je Izrael bio neposlušan, umjesto svjedoka obilja kao i stabilnoga društva, svi su narodi vidjeli YHWH-inu sudbenu stranu. Izrael je promašio u svome misijskome zadatku i zadatak je bio prenesen na Crkvu (tj. “Veliko poslanje”, Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:20-24

²⁰Sad dogodi se nakon ovih stvari, da je bilo kazano Abrahamu, govoreći: “Gle, Milka također rodi djecu tvome bratu Nahoru: ²¹Uza njegova prvorođenca i Buza njegova brata i Kemuela oca Arama ²²i Keseda i Haza i Pildaša i Jidlafa i Betuela.” ²³Betuel postade otac Rebeke; ovih osam Milka rodi Nahoru, Abrahamovu bratu. ²⁴Njegova inoča, čije ime bijaše Reuma, također rodi Tebaha i Gahama i Maaku.

22:20-24 Ova obiteljska genealogija izgleda nekako neobično ovdje, ali zapravo ona je vrlo važna u polaganju osnove za Izakovu buduću nevjestu, Rebeku, koja će biti spomenuta u Knjizi Postanka 22:23.

22:23 “Betuela” [Betuel] Ovo ime znači “čovjek Božji /čovjek od Boga” (BDB 143 I).

▣ **“Rebeke” [Rebeka]** Moguće da hebrejska etimologija ovoga imena (BDB 918) znači “svezati životinju” i stoga može značiti “mjesto vezivanja” ili kad je upotrijebljeno o ženi onda “uhvaćena u zamku”. Rabini vide ovo kao značenje da je Rebekina ljepota bila zamamna i ona je “svezala” Izakovu privrženost.

22:24 “Reuma” Ova riječ (BDB 910) ima dva moguća značenja: (1) “biti uzdignut”, što izgleda prikladno budući je ona bila podignuta od robinje na inoću ili (2) “biser” ili “koralj”, što je izgleda bliža povezanost s hebrejskim pojmom.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kuša li uistinu Bog Svoju djecu? Ako je tako, zašto?
2. Što je značenje pojma “Morija” i gdje je smještena?
3. Zašto je Bog zahtijevao od Abrahama da žrtvuje sina obećanja?
4. Zašto su stihovi Knjige Postanka 22:20-24 uključeni u ovaj odlomak?

POSTANAK 23

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLJEDI MT)
smrt i ukop Sare	Sarina smrt i ukop	Abrahamovo obiteljskoga mjesto kupovanje pogrebnoga	Sara umire i Abraham kupuje mjesto za ukop	grobnica patrijarha
23:1-16	23:1-16	23:1-16	23:1-2 23:3-4 23:5-6 23:7-9 23:10-11 23:12-13 23:14-16	23:1-2 23:3-6 23:7-11 23:12-16
23:17-20	23:17-20	23:17-20	23:17-18 23:19-20	23:17-20

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 23:1-16

¹Sad Sara živješe jednu stotinu i dvadeset sedam godina; *ovo bijahu godina života Sarina.* ²Sara umre u Kirjat Arbi (to jest, Hebronu) u zemlji Kanaana; i Abraham ude u žalovanje za Sarom i plakanje za nju. ³Onda se Abraham digne od svoje pokojnice, i govoraše sinovima Heta, kazujući: ⁴“Ja sam stranac i privremeni putnik među vama; dajte mi ukopno mjesto među vama da mogu pokopati svoju pokojnicu daleko od svojih očiju.” ⁵Sinovi Heta odgovoriše Abrahamu, govoreći mu: ⁶“Poslušaj nas, moj gospodar, ti si silan knez među nama; pokopaj svoju pokojnicu u

najbiranijem od naših grobova; nitko od nas neće ti odbiti svoj grob za ukopavanje tvoje pokojnice.”⁷ Tako se Abraham digne i pokloni se ljudima zemlje, sinovima Heta.⁸ I on govoraše s njima, kazujući: “Ako je vaša volja za mene da pokopam svoju pokojnicu daleko od svojih očiju, poslušajte me, i stupite u pregovore s Efronom sinom Soharovim za mene,⁹ da bi on mogao dati pećinu Makpelu koju on posjeduje, što je na kraju njegova polja; za punu cijenu neka mi je da u vašoj prisutnosti za ukopno mjesto.”¹⁰ Sad Efron bijaše sjedio među sinovima Heta; i Efron Hetit odgovori Abrahamu pred svim sinovima Heta; čak pred svima koji udoše na vrata grada, govoreći: ¹¹“Ne, moj gospodaru, poslušaj me; ja ću ti dati polje, i ja ću ti dati pećinu što je u njemu. U prisutnosti sinova svoga naroda ja ti je dajem; ukopaj svoju pokojnicu.”¹² I Abraham se pokloni pred ljudima zemlje.¹³ On govoraše Efronu u prisutnosti naroda zemlje, kazujući: “Ako bi me ti barem želio poslušati; ja ću dati cijenu polja, primi je od mene da mogu ukopati svoju pokojnicu tamo.”¹⁴ Onda Efron odgovori Abrahamu, govoreći mu: ¹⁵“Moj gospodaru, slušaj me; komad zemlje vrijedi četiri stotine šekela srebra, što je to između mene i tebe? Tako pokopaj svoju pokojnicu.”¹⁶ Abraham posluša Efrona; i Abraham izvagaše za Efrona srebro što je on imenovao u prisutnosti sinova Heta, četiri stotine šekela srebra, trgovačkoga mjerila.

23:1 Rabini kažu da kad se Abraham vratio kući i rekao Sari što je učinio, u odazivu ona je izdahnula sedam jakih krikova i umrla. Njena je smrt zapisana u poglavlju 23. Je li istina ili ne, mi jamačno ne možemo vidjeti gdje su rabini dobili svoje tumačenje!

23:2 “Kirjat Arbi” [Kirjat Arba] Ovo ime (BDB 900) složeno je od:

1. “Kirjat” znači “grad”
2. “Arba”:
  - a. uobičajeno prevedeno “grad četvorice” (tj. Anak i njegova tri sina ili četiri sela zajedno)
  - b. isti korijen znači zasjeda (BDB 70)
  - c. ime osobe, jedan od Anakovaca, Knjiga o Jošui 14:15; 15:13; 21:11.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 14:5: Pojmovi korišteni za visoke /snažne ratnike ili skupine ljudi (divovi).

▣ **“Abraham ude u žalovanje za Sarom i plakanje za nju”** Netko se pita kako je dugo ovo žalovanje i pregovaranje s domaćinima trajalo. Tijelo Sare brzo bi se kvarilo u ovoj klimi (vidjeti poglavlje nazvano “Smrt i obredi ukopa” u *Ancient Israel: Social Institutions*, tom 1, od Rolanda deVauxa, str. 56-61). Danas u Izraelu (koji još ne balzamira) umrli mora biti ukopan unutar dvadeset i četiri sata.

23:3-13 Ono što slijedi kroz ostatak poglavlja zapisan je dijalog (koristeći formalne i standardne istočnjačke običaje) između domaćih stanovnika blizu Hebrona i Abrahama. Zabilježite formalnosti izražene IMPERATIVIMA (pogledajte podjelu na odlomke od TEV):

1. “dajte mi”, Knjiga Postanka 23:3, BDB 678, KB 733, *Qal* IMPERATIV u smislu zahtjeva
2. “ukopno mjesto”, Knjiga Postanka 23:3 (doslovno: posjed za ukopno mjesto), BDB 868, KB 1064, *Qal* KOHORTATIV
3. “Poslušaj”, Knjiga Postanka 23:6, BDB 1033, KB 1570, *Qal* IMPERATIV (upotrijebljeno od sinova Heta Abrahamu)
4. “pokopaj svoju pokojnicu”, Knjiga Postanka 23:6, BDB 868, KB 1064, *Qal* IMPERATIV (ovo nije bilo ono što je Abraham želio učiniti, tj. ukopati Saru na jednome od njihovih zemlja)
5. “Poslušajte”, Knjiga Postanka 23:8, isto kao #3, ali Abraham govori njima
6. “stupite u pregovore” (ili usrdno zamolite), Knjiga Postanka 23:8, BDB 803, KB 910, *Qal* IMPERATIV (kao zahtjev)
7. “dati”, Knjiga Postanka 23:9, BDB 678, KB 733
  - a. *Qal* JUSIV
  - b. *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu (Efron se odaziva u Post 23:11 [tri *Qal* PERFEKTA], ali to nije doslovna ponuda dara zemlje, radije dio očekivanih pregovaranja; to u osnovi označava prodaju u tijeku)
8. “poslušaj”, Knjiga Postanka 23:11, isto kao #3 i #5 (Efron govori Abrahamu i nudi pećinu i polje)
9. “ukopaj”, Knjiga Postanka 23:11, isto kao #4
10. “poslušati” (doslovno “čuti”), Knjiga Postanka 23:13, isto kao #3,5,8 (Abraham govori Efronu)
11. “slušaj”, Knjiga Postanka 23:15, isto kao #3,5,8,10 (Efron govori Abrahamu o cijeni polja tako da je pregovaranje o cijeni isključeno, i to je bila očito visoka cijena).

Većina ovoga dijaloga izgleda nam formalna ili ponavljajuća, ali to je bio očekivani protokol kanaanskoga društva u drugome tisućljeću prije Krista.

23:3 “sinovima Heta” Ime Het (חַת, BDB 366) praotac je Hetita (חִתּי, BDB 366, usp. Post 10:15; 1. Ljet 1:13). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine.

23:4 “stranac i privremeni putnik” Ova dva pojma imaju različite suzvuke, ali ovdje su vjerojatno *hendiadysi*:

1. “stranac” (BDB 158) podrazumijeva stranoga stanovnika, usp. Knjiga Postanka 15:13; Izlazak 22:21; 23:9; Levitski zakonik 19:34; Ponovljeni zakon 10:19; 23:8
2. “privremeni putnik” (BDB 444) je stranac koji samo prolazi bez zakonskih prava, Levitski zakonik 22:10; 25:40.

Moguće kad se uzmu zajedno, oni podrazumijevaju nekoga tko se preselio u nenastanjeno područje, ali nije posjedovao zemlju. Vidjeti članak o “Stranim stanovnicima” u *Ancient Israel: Social Institutions*, tom 1, od Rolanda deVauxa, str. 74-76.

23:6 “ti si silan knez” Pojam preveden “silan” pojam je *elohim* (BDB 43), što može biti upotrijebljen o:

1. Bogu, vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo
2. sucima
3. anđelima
4. ovdje označava snažnoga, mjesnoga, obiteljskoga vođu.

Prijevod “silan” dolazi od korijena što znači *el* (BDB 42, usp. 1. Ljet 12:22; Ps 68:15; Jona 3:3). Neki komentatori ga žele prevesti “knez Božji”.

Pojam preveden “knez” (BDB 672) znači “netko podignut” (iz osnovnoga korijena, BDB 669). NASB ga prevodi kao:

1. “knez” u Knjizi Postanka 17:20; 25:16; 34:2
2. “vođa” u Knjizi Izlaska 16:22; Brojevima 1:16,44; 2:3; Jošui 22:32
3. “vladar” u Knjizi Izlaska 22:28; 34:31; 35:27; 1. Kraljevima 11:34
4. “poglavar” u Knjizi o Jošui 13:21.

U ovome visoko stiliziranome pregovoru to je uglađen naslov poštovanja. Hetiti ne daju religijsku izjavu.

23:9 “pećinu Makpeli” Ovo izgleda mora biti pećina (zajedničko ukopno mjesto) smještena u okrugu Makpela, udaljenoj regiji od Hebrona prema Mamri (usp. Post 13:18; 14:13; 18:1).

Nekoliko njih od Abrahamove obitelji bili su pokopani ovdje:

1. Sara, 23:19
2. Abraham, 25:9
3. Izak, 35:29
4. Rebeka i Lea, 49:31
5. Jakov, 50:13.

23:10 “na vrata” Ovo bi moglo biti mjesto gdje su se sastajali mjesni vođe zbog druženja, trgovine, i zakonskih pitanja.

▣ “Hetit” Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine.

23:15 “šekela” [škel] Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 18:6: Stare blisko-istočne težine i zapremnine (metrologija).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 23:17-20

¹⁷Tako Efronovo polje, što bijaše u Makpeli, koje bijaše okrenuto Mamri, polje i pećina što bijaše u njemu, i sva stabla što bijahu u polju, koja bijahu unutar međa njegove granice, bijahu prešli ¹⁸Abrahamu u posjed u prisutnosti sinova Heta, pred svima koji udoše na vrata njegova grada. ¹⁹Nakon ovoga, Abraham ukopa Saru svoju ženu u pećinu na polju Makpeli nasuprot Mamri (to jest, Hebronu) u zemlji Kanaan. ²⁰Tako polje i pećina što je u njemu, bijahu preneseni na Abrahama za ukopno mjesto od sinova Heta.

23:17 “bijahu prešli” GLAGOL (BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERFEKT) znači podignuti se i ustati. Postao je onaj što upućuje na zakonske transakcije kao bivanje utanačenima. Abraham je sad službeno posjedovao zemlju u Palestini /Kanaanu. On više nije bio privremeni putnik i stranac.

POSTANAK 24

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
mladenka za Izaka	mladenka za Izaka	nalaženje žene za Izaka	žena za Izaka	Izakova ženidba
24:1-9	24:1-9	24:1-9	24:1-4 24:5 24:6-9	24:1-9
24:10-14	24:10-14	24:10-14	24:10-14	24:10-14
Rebeka je odabrana				
24:15-21	24:15-21	24:15-21	24:15-17 24:18-21	24:15-21
24:22-27	24:22-28	24:22-27	24:22-23 24:24-25 24:26-27	24:22-27
24:28-41	24:29-31 24:32-41	24:28-33	24:28-31 24:32-33a 24:33b	24:28-33 24:33-49
24:42-44	24:42-44	24:42-44	24:42-49	
24:45-49	24:45-49	24:45-49		
24:50-51	24:50-51	24:50-51	24:50-53	24:50-53
24:52-61 (60)	24:52-60 (60)	24:52-61 (60)	24:54 24:55 24:56 24:57-58a 24:58b 24:59-61	24:54-61 (60)

Izak ženi Rebeku 24:62-67	24:61-67	24:62-67	(60) 24:62-65a 24:65b 24:66-67	24:62-67
------------------------------	----------	----------	---	----------

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)
SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:1-9

¹Sad Abraham bijaše star, poodmakle dobi; i GOSPODIN je blagoslovio Abrahama na svaki način. ²Abraham reče svome sluzi, najstarijemu iz svoga kućanstva, koji je bio zadužen za sve što je posjedovao: “Molim stavi svoju ruku pod moje stegno, ³i ja ću te zakleti GOSPODINOM, Bogom neba i Bogom zemlje, da nećeš uzeti ženu za moga sina od kćeri Kanaanaca, među kojima ja živim, ⁴nego ćeš ići u moju zemlju i mojim rođacima, i uzeti ženu za moga sina Izaka.” ⁵Sluga mu reče: “Pretpostavimo da žena nije voljna slijediti me u ovu zemlju; hoću li dovesti tvoga sina natrag u zemlju iz koje ti dođe?” ⁶Onda mu Abraham reče: “Pazi da ne dovedeš moga sina natrag tamo! ⁷GOSPODIN, Bog neba, koji me uze iz kuće moga oca i iz zemlje moga rođenja, i koji mi kazivaše i koji mi se zakle, govoreći: ‘Tvojim potomcima Ja ću dati zemlju’, On će poslati anđela pred tobom, i ti ćeš uzeti ženu za moga sina od tamo. ⁸Ali ako žena nije voljna slijediti te, onda ćeš ti biti slobodan od ove moje prisege; samo nemoj odvesti natrag moga sina tamo.” ⁹Tako sluga stavi svoju ruku pod stegno Abrahama svoga gospodara, i zakle mu se glede ove stvari.

24:1 “Sad Abraham bijaše star, poodmakle dobi” Kad netko usporedi Knjigu Postanka 25:20, što kaže da je Izak bio star četrdeset godina kad se oženio s Rebekom, s Postankom 21:5, što kaže da je Abraham bio star 100 godina kad se rodio Izak, onda izgleda kako je Abraham bio star 140 godina na početku poglavlja 24. On je morao živjeti 175 (usp. Post 25:7).

☐ “i GOSPODIN je blagoslovio Abrahama na svaki način” Vidjeti potpun popis ovih blagoslova u Knjizi Postanka 24:35.

24:2 “Abraham reče svome sluzi, najstarijemu iz svoga kućanstva, koji je bio zadužen za sve što je posjedovao” PRIDJEV “najstarijemu” (BDB 278, iz IMENICE “brada”) može značiti osobu od autoriteta, ne neophodno najstariju po godinama starosti (usp. Post 50:7; Iz 3:2). Mnogi komentatori pretpostavljaju kako je taj vjerni sluga Eliezer Damašćanin,

spomenut u Knjizi Postanka 15:2. Činjenica kako je on morao osigurati ženu za Izaka pokazuje njegovu nesebičnu narav u vezi s nasljednim pravima. Zapravo ovo je jedan od najpobožnijih, predivnih, i vjernih podupirajućih aktera spomenutih u Bibliji.

▣ **“Molim stavi svoju ruku pod moje stegno”** GLAGOL “molim” (BDB 962, KB 1321, *Qal* IMPERATIV) važna je kulturološka zapovijed povezana s prisegom Knjige Postanka 24:3 (“zakleti”, BDB 989, KB 1396, *Hiphil* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu).

Ovaj određeni kulturološki čin spomenut je jedino ovdje i u Postanku 47:29. Postojalo je nekoliko teorija o tome što je njegova točna svrha:

1. budući stegno predstavlja simbol čovjekovih potomaka (BDB 437, l.b., usp. Post 46:26; Izl 1:5; Suci 8:30), ovo može upućivati na spolne organe. Ako je tome tako to izgleda upućuje na obrezanje, što je znak YHWH-ina Saveza (usp. Post 24:3). Ovo je način kako je taj stih bio tumačen od Jonatanova Targuma i Rashija
2. to je povezano tako da upućuje na potomke i, prema tome, Jeronim, Augustin, i Luther svi kažu kako to upućuje na konačnoga Abrahamova potomka, Mesiju
3. neki vide ovo kao upućivanje na Abrahamovo gospodstvo prema ovome određenom upravniku zbog ovoga važnog zadatka nalaženja žene za Izaka (usp. Aben Ezra i Calvin)
4. to može odražavati kulturnu prisegu prokletstva o sterilnosti ako bude prekršena.

24:3 “ja ću te zakleti GOSPODINOM, Bogom neba i Bogom zemlje” Postojalo je mnogo raspre među komentatorima je li Abraham bio uistinu monoteist ili jednostavno henoteist (netko tko je imao samo jednoga boga, ali nije nijekao postojanje drugih bogova). Zbog izričaja kao što je ovaj, ja vjerujem da je Abraham bio monoteist. Većina znanstvenika pretpostavlja da se potpuno razvijeni monoteizam, u filozofijskome smislu, nije razvio sve do VIII. st. proroka (vidjeti Posebnu temu u Post 20:13: Monoteizam).

▣ **“nećeš uzeti ženu za moga sina od kćeri Kanaanaca”** Ovo je vjerojatno zbog proročanstva Knjige Postanka 15:13-16 ili Postanka 9:25-27 (također zabilježite Izl 34:15-16 i Pnz 7:3-6). Abraham je sreo nekoliko pobožnih ljudi koji su bili Kanaanci:

1. Amorejac spomenut u Knjizi Postanka 14:13
2. Melkisedek, spomenut u Knjizi Postanka 14:18
3. Abimelek, spomenut u Knjizi Postanka 20.

To pokazuje kako konačna degradacija Amorejaca nije još bila potpuna u tome trenutku u povijesti.

24:4 “ići u moju zemlju i mojim rodacima” Ovo izgleda upućuje na Ur Kaldejski i Nahorovu obitelj spomenutu u Knjizi Postanka 11:27-31.

24:5 “Pretpostavimo da žena nije voljna slijediti me u ovu zemlju” Očito, sluga je bio zabrinut s posebnim uvjetima što je Abraham stavio u svoj zahtjev. Abraham je bio zabrinut da će Izak imati ženu koja je: (1) voljna, vjerom, ostaviti svoju obitelj, kao što je on morao ostaviti svoju obitelj i (2) poznavala YHWH-u, njihovog Boga.

▣ **“hoću li dovesti tvoga sina natrag u zemlju iz koje ti dođe”** Stih 5 je posebno naglašeno pitanje (*Hiphil* INFINITIVNI APSOLUT i *Hiphil* GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena, BDB 996, KB 1427) od strane sluge i Knjiga Postanka 24:6 posebno je naglašena zapovijed (“gledaj da je ne uzmeš”, *Niphal* IMPERATIV [BDB 1036, KB 1581] slijeđen *Hiphil* IMPERFEKTOM [BDB 996, KB 1427] istoga GLAGOLA upotrijebljenog u Post 24:5) od strane Abrahama da se Izak ne smije vratiti u zemlju Abrahamova rođenja. Postoje dva moguća razloga: (1) oni još uvijek bili politeisti ili (2) Božja obećanja posebice povezana s Kanaanom (usp. Post 24:7; Heb 11:15; Post 12:7; 13:15; 15:18).

24:7 “On će poslati anđela pred tobom” YHWH-in anđeo često govori i djeluje kako bi proveo YHWH-inu volju. On je spomenut nekoliko puta u Knjizi Postanka (usp. Post 16:7; 21:17; 22:11; također zabilježite Izl 23:20.23). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:7: Anđeo Gospodnji.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:10-14

¹⁰Onda sluga uze deset deva od deva svoga gospodara, i krene s raznim dobrim stvarima svoga gospodara u njegovu zemlju; i on se digno i ode u Mezopotamiju, grad Nahora. ¹¹On polegne deve izvan grada kod izvora vode u

večernje vrijeme, vrijeme kad žene idu zahvaćati vodu. ¹²On reče: “O GOSPODINE, Bože moga gospodara Abrahama, molim daj mi uspjeh danas, i pokaži dobrotu mome gospodaru Abrahamu. ¹³Gle, ja stojim kod vrela, i kćeri od ljudi iz grada dolaze zahvaćati vodu; ¹⁴sad neka bude da djevojci kojoj kažem: ‘Molim položi svoju posudu tako da mogu piti’, i koja odgovori: ‘Pij, i ja ću napojiti tvoje deve isto tako’ – neka ona bude ta koju si Ti odredio za Svoga slugu Izaka; i po tome ja ću znati da si Ti pokazao dobrotu mome gospodaru.”

24:10 “Onda sluga uze deset deva” Postoji velika raspra među povjesničarima glede nadnevka kad su deve bile udomaćene. Istina je da one nisu bile divlje korištene za trgovačke svrhe (tj. karavane) sve do 1200. g.pr.Kr., ali izgleda kako su one bile udomaćene daleko ranije za privatne svrhe.

▣ **“Mezopotamiju” [Mezopotamija]** Ovo je hebrejski pojam “Aram-na-harain” (BDB 74 i 625, usp. Pnz 23:4), što znači “Aram dviju rijeka”. Taj izričaj upućuje na sjevernu središnju Mezopotamiju.

▣ **“grad Nahora”** Nahor (BDB 637, značenje je neizvjesno) je ime Teraha, oca Abrahamova oca (usp. Post 11:22.23.24.25; 1. Ljet 1:26). To je također ime jednoga od Terahovih sinova (Post 11:26.27.29). Očito, Abraham govori sluzi neka se vrati u grad gdje živi njegov brat Nahor (Post 22:20-24). Grad može biti poznat pod drugim imenom, moguće čak Ur Kaldejski, Abrahamov prvotni dom ili mjesto gdje su se preselili mnogi od njegove obitelji, Haran (usp. Post 11:31). NIV *Study Bible* bilješka spominje kako se grad pod imenom Nahor pojavljuje na glinenim pločicama nađenima kod Mare (str. 41). U ovome smislu “Haran” upućuje na okrug, ne samo na grad u sjevernoj središnjoj Mezopotamiji.

24:12 “On reče: ‘O GOSPODINE, Bože moga gospodara Abrahama’” Ovo nije slugin omalovažavajući osvrt vjere, nego shvaćanje izvora zavjetnoga obećanja (usp. Post 24:26). Njegova molitva sadržava dva usrdna zahtjeva:

1. “daj” (doslovno “prouzroči da se dogodi”), BDB 899, KB 1137, *Hiphil* IMPERATIV
2. “pokaži”, BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERATIV.

Pojam “dobrotu” snažna je zavjetna IMENICA ;12:93 ;01:23 ;94.72.41.21.42 ;32:12 ;31:02 ;91:91 tsoP .psu) םדק 40:14; 47:29). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 19:19: Ljubaznost /blagost /dobrota (*hesed*). Ovaj sluga jamačno u molitvi naslovljava Abrahamova Boga.

24:12.16 Istaknuto je nekoliko osobina Rebeke:

1. voljnost i snaga da pomogne, Knjiga Postanka 24:12 (molitva Abrahamovog slugu)
2. vrlo lijepa, Knjiga Postanka 24:16
3. djeвица, Knjiga Postanka 24:16
4. gostoljubiva, Knjiga Postanka 24:18-25.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:15-21

¹⁵Prije negoli je on završio govorenje, gle, Rebeka koja se rodi Betuelu sinu Milke, ženi Abrahamova brata Nahora, izade sa svojoj posudom na svojim ramenima. ¹⁶Djevojka bijaše veoma lijepa, djeвица, i nijedan čovjek nije imao odnose s njom; i ona side do vrela i napuni svoju posudu i dođe gore. ¹⁷Onda sluga potrči kako bi se susreo s njom, i reče: “Molim dopusti mi popiti malo vode iz tvoje posude.” ¹⁸Ona reče: “Pij, moj gospodaru”; i ona brzo spusti svoju posudu u svoju ruku, i dade mu piti. ¹⁹Sad kad ona završi davanje pića njemu, ona reče: “Ja ću zahvatiti za tvoje deve također sve dok završe piti.” ²⁰Tako ona brzo isprazni svoju posudu u korito, i potrči natrag k vrelu da izvuče, i ona izvuče za sve njegove deve. ²¹Dotle, čovjek se zagledao u nju u tišini, kako bi znao je li GOSPODIN učinio njegovo putovanje uspješnim ili ne.

24:15 “Rebeka koja se rodi Betuelu sinu Milke” Ova je obitelj bila spomenuta u Knjizi Postanka 22:20-24. Ime njezina oca, Betuel, znači “čovjek Božji” (BDB 143 I), što može pokazati duhovnu narav ove obitelji. Isto je tako znakovito da obiteljska loza ide kroz Milku, pravu ženu, a ne Nahorovu inoću, Reumu.

▣ **“izade sa svojoj posudom na svojim ramenima”** Ova je jedna točka što pokazuje povijesnost izvješća. Žene u Egiptu nosile su posude za vodu na svojim glavama, ali u Mezopotamiji one su ih nosile na svojim bokovima ili ramenima.

24:17 “Molim dopusti mi popiti” Ovo je *Hiphil* IMPERATIV (BDB 167, KB 196). To se slaže s njegovom molitvom Knjige Postanka 24:14.

24:18 “Pij” Ovo je *Qal* IMPERATIV (BDB 1059, KB 1667), što također odgovara njegovoj molitvi za vodstvo prema pravoj ženi.

24:19-20 “Ja ću zahvatiti za tvoje deve također” Ovo je također bio dio slugine molitve Knjige Postanka 24:14. YHWH je dao posebno vodstvo do Rebeke. Ovaj čin Rebekina dijela uključivao je znatnu količinu vremena i energije za deset deva!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:22-27

²²Kad su deve završile piti, čovjek uzme zlatni prsten što je težio pola šekela i dvije narukvice za njene ručne zglobove što su težile deset šekela u zlatu, ²³i reče: “Čija si ti kći? Molim reci mi, ima li prostorija za nas da prenoćimo u kući tvoga oca?” ²⁴Ona mu reče: “Ja sam kći Betuela, sina Milke, kojeg ona rodi Nahoru.” ²⁵Ponovno ona mu reče: “Mi imamo mnogo i slame i hrane, prostoriju za prenoćiti.” ²⁶Onda se čovjek pokloni duboko i štovaše GOSPODINA. ²⁷On reče: “Blagoslovljen budi GOSPODIN, Bog moga gospodara Abrahama, koji nije uskratio Svoju dobrotu i Svoju istinu prema mome gospodaru; a što se mene tiče, GOSPODIN me vodio na putu u kuću braće moga gospodara.”

24:22 “čovjek uzme zlatni prsten što je težio pola šekela i dvije narukvice za njene ručne zglobove što su težile deset šekela u zlatu” Ovaj zlatni prsten upućuje na nosni prsten (usp. Post 24:47 i Samarijsko Petoknjžje). Ja si zamišljam kako je nosni prsten od pola šekela mogao uzrokovati da se nos objesi (usp. Izr 11:22; Iz 3:21; Ez 16:12).

24:27

NASB	“dobrotu”
NKJV	“milosrđe”
NRSV	“nepokolebljivu ljubav”
Pešita	“milost”

Ovo je hebrejski pojam *hesed* (BDB 338, vidjeti Posebnu temu u Post 19:19: Ljubaznost /blagost /dobrota [*hesed*]), što znači “ljubaznost” ili “zavjetna vjernost”. Vrlo je često spomenut u vezi s Božjom djelatnošću prema Njegovu odabranome narodu. Korišten je da:

1. spasi od njihovih neprijatelja
2. spasi od smrti
3. okrene prema Riječi Božjoj (usp. Ps 109:26; 119:41.76.88.124.149.159)
4. oprostí grijeh (usp. Ps 25:7; 51:1)
5. za držanje Saveza (usp. Pnz 7:9.12; 1. Kr 8:23; Neh 1:5; 9:32; Dn 9:4)
6. često za opis potpunosti i vječnosti Božje ljubavi i skrbi (usp. 1. Ljet 16:34.41; 2. Ljet 5:13; 7:3.6; 20:21; Ezr 3:11; Ps 100:5; 103:17; 106:1; 107:1; 118:1.2.3.4.29; 136:1 i dalje; 138:8).

▣

NASB, NKJV, Pešita	“istinu”
NRSV	“vjernost”
NJB	“vjernu ljubav”

Ovo je još jedan važan pojam, “istina”, אמת (BDB 54) što se često pojavljuje u vezi s pojmom “dobrota”. Njegova izvorna etimologija značila je “biti čvrst /postojan” ili “biti siguran” i postao je, stoga, onaj što govori o “vjernosti”. Grčki ekvivalent ovoga pojma Pavao koristi za opis opravdanja milošću po vjeri u Poslanici Rimljanima 4 i Galaćanima 3, navodeći iz Knjige proroka Habakuka 2:4 (zapamtite NZ-ni pisci bili su hebrejski mislioci koji su pisali u koine grčkom, vidjeti Posebnu temu u Post 15:6: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu [אמת]). Ovi se pojmovi često pojavljuju zajedno (usp. Ps 25:10; 40:11; 57:3; 61:7; 85:10; 89:14; 115:1).

▣ **“GOSPODIN me vodio”** GLAGOL (BDB 634, KB 685, *Qal* PERFEKT) opisuje Božje upravljanje i vodstvo za one koji se pouzdaju u Njega (usp. Ps 5:8; 27:11; 139:24; Iz 58:11).

▣ **“na putu”** Ovaj pojam (BDB 202) opisuje način života vjere u Boga (usp. Suci 2:22; Ps 119:1). Taj SZ-ni idiom postao je najraniji naslov za kršćansku Crkvu (tj. “Put”, usp. Djela 9:2; 18:25.26; 19:9.23; 22:4; 24:14.22; i moguće Iv 14:6).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:28-41

²⁸ Onda djevojka otrča i reče kućanstvu svoje majke o ovim stvarima. ²⁹ Sad Rebeka imaše brata čije ime bijaše Laban; i Laban otrči van k čovjeku na vrelu. ³⁰ Kad on vidje prsten i narukvice na ručnim zglobovima svoje sestre, i kad ču riječi Rebeke svoje sestre, kazujući: “Ovo je što čovjek reče meni”, on ode k čovjeku; i gle, on bijaše stajao kod deva na vrelu. ³¹ I on reče: “Udi, blagoslovljen od GOSPODINA! Zašto stojiš vani budući sam pripremio kuću, i mjesto za deve?” ³² Tako čovjek uđe u kuću. Onda Laban rastereti deve, i dade slamu i hranu devama, i vode da opere svoje noge i noge ljudi što bijahu s njim. ³³ Ali kad hrana bijaše postavljena pred njega da jede, on reče: “Ja neću jesti sve dok ne kažem o svome poslu.” I on reče: “Govori.” ³⁴ Tako on reče: “Ja sam Abrahamov sluga. ³⁵ GOSPODIN je uvelike blagoslovio moga gospodara, tako da je on postao bogat; i On mu je dao stoke i stada, i srebra i zlata, i sluge i sluškinje, i deve i magarce. ³⁶ Sad Sara žena moga gospodara rodi sina mome gospodaru u svojoj starosti, i on mu je dao sve što ima. ³⁷ Moj gospodar me zakleo, govoreći: ‘Ti nećeš uzeti ženu za moga sina od kćeri Kanaanaca, u čijoj zemlji živim; ³⁸ nego ti ćeš ići kući moga oca i mojim rođacima, i uzeti ženu za moga sina.’ ³⁹ Ja rekoh svome gospodaru: ‘Recimo da me žena neće slijediti.’ ⁴⁰ On mi reče: ‘GOSPODIN, pred kojim sam hodao, poslat će Svoga anđela s tobom da učini tvoje putovanje uspješnim, i ti ćeš uzeti ženu za moga sina od mojih rođaka i od kuće moga oca; ⁴¹ onda ćeš biti slobodan od moje zakletve, kad dođeš k mojim rođacima; i ako oni ne daju nju tebi, ti ćeš biti slobodan od moje zakletve.’”

24:29 “Laban” Rabinski izvori negativni su prema Labanu, stoga, oni tumače Knjigu Postanka 24:30 tako da kažu kako je on jedini izišao da sretne slugu kad je vidio zlato što je dao njegovoj sestri. Međutim, Postanak 24:30 također spominje obitelj Abrahama, što je još jedan mogući razlog za Labanovo zanimanje. Laban je teška osoba za razumjeti u Pismu jer u Postanku 24:31 on koristi pojam “YHWH”, ali u Postanku 31:53 on je izgleda idolopoklonik i politeist i pretpostavlja se kako je postojao drugi Nahorov bog.

24:32-33 Učinjeno je nekoliko očekivanih kulturoloških činidaba za Abrahamovog slugu od Labana /Labanovih slugu:

1. istovarili su deve
2. dali su devama hranu
3. dali su vodu za sluge koji su pratili “slugu” kako bi oprali svoje noge
4. nahranili su sve njih.

24:34-41 Ovo ponavlja Abrahamove riječi njegovom sluzi što su objavljene ranije u ovome poglavlju.

24:36 “Sad Sara žena moga gospodara rodi sina mome gospodaru u svojoj starosti” Očito ova je obavijest bila dana kako bi se obiteljsko mišljenje o Izakovoj starosti učinilo blažim. Izak je bio sin Abrahama, dok je Rebeka bila Nahorova unuka.

24:41 “zakletve” U prvome dijelu ovoga poglavlja Abraham je pitao slugu neka primi zakletvu (BDB 46). Oblik riječi upotrijebljene ovdje u Knjizi Postanka 24:41 također znači “prokletstvo”, što pokazuje vrlo naglašenu narav Abrahamova zahtjeva.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:42-44

⁴² “Tako ja dođoh danas na vrelo, i rekoh: ‘O GOSPODINE, Bože moga gospodara Abrahama, ako Ti želiš učini putovanje na koje idem uspješnim; ⁴³ gle, stojim kod vrela, i neka bude da djevojka koja izađe zahvaćati, i kojoj kažem: ‘Molim daj mi piti malo vode iz tvoje posude’; ⁴⁴ i ona će mi reći: ‘Ti pij, a ja ću izvući za tvoje deve također’; neka ona bude žena koju je GOSPODIN odredio za sina moga gospodara.’”

24:43 “djevojka” Zanimljivo je da je Rebeka nazvana djevicom u Knjizi Postanka 24:16, “*bethulah*” (BDB 143), dok je u Postanku 24:43 ona nazvana “djevojka”, “*alma*” (BDB 761). Prevoditelji Septuaginte preveli su pojam “*alma*” kao “djevica” u Knjizi proroka Izaije 7:14 i u ovome stihu. Izgleda kako su pojmovi, kulturološki, značili istu stvar, iako “*bethulah*” posebice znači “djevica” a “*alma*” znači “mlada žena u dobi za udaju” za koju se pretpostavljalo da je djevica.

24:42-48 Ovo je ponavljanje prethodne raspre u Knjizi Postanka 24:11-27.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:45-49

⁴⁵“Prije nego sam završio svoje kazivanje u svome srcu, gle, Rebeka izade sa svojom posudom na svojim ramenima, i spusti se k vreli i zahvati, i ja joj rekoh: ‘Molim daj mi piti.’ ⁴⁶Ona brzo spusti svoju posudu sa svojih ramena, i reče: ‘Pij, a ja ću dati vode tvojim devama također’; tako ja pih, i ona napoji moje deve također. ⁴⁷Onda ju ja pitah, i rekoh: ‘Čija si ti kći?’ A ona reče: ‘Kći Betuela, Nahorova sina, kojeg mu Milka rodi’; i ja stavih prsten na njen nos, i narukvice na njene ručne zglobove. ⁴⁸I ja se poklonih i štovah GOSPODINA, i blagoslovljen neka je GOSPODIN, Bog moga gospodara Abrahama, koji me je vodio po pravome putu da uzmem kći od rodaka moga gospodara za njegova sina. ⁴⁹Tako sad ako ćete postupati ljubazno i vjerno s mojim gospodarom, recite mi; a ako ne, dajte mi znati, da se mogu okrenuti nadesno ili nalijevo.”

24:49 Sluga pita za odaziv od Labana. Hoće li on djelovati kao Abraham u dobroti i istini? Ako on ne želi nastaviti s pogađanjem o ženidbi sluga će otići (metafora, “da se mogu okrenuti nadesno ili nalijevo”) i probati negdje drugdje.

Ovaj stih ima tri IMPERATIVA:

1. “recite mi”, BDB 616, KB 665, *Hiphil* IMPERATIV
2. “dajte mi znati”, isti GLAGOL ponovljen
3. “da se mogu okrenuti”, BDB 815, KB 937, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:50-51

⁵⁰Onda Laban i Betuel odgovoriše: “Stvar dolazi od GOSPODINA; tako mi ti ne možemo reći loše ili dobro. ⁵¹Ovdje je Rebeka pred tobom, uzmi *nju* i idi, i neka ona bude žena sina tvoga gospodara, kao što je GOSPODIN rekao.”

24:50 “Onda Laban i Betuel odgovoriše: ‘Stvar dolazi od GOSPODINA; tako mi ti ne možemo reći loše ili dobro’” Neobično je što je Laban, brat, popisan prije Betuela, oca. Iz Pločica iz Nuze naučili smo da je brat često uzimao vođenje u pregovorima o ženidbi. Zadnji izričaj ovoga stiha od mnogih je komentatora bio krivo razumjet. Izgleda kako je to hebrejski idiom za “YHWH je govorio, što onda mi možemo reći?” (usp. Post 24:51c).

Iznenadujuće jeste da je Betuel spomenut u Knjizi Postanka 24:50, ali ne u Postanku 24:53.55. Mnogi pretpostavljaju kako je on umro tijekom ovoga vremenskoga okvira. Možda je Labanov odaziv u Postanku 24:50 okarakteriziran kao od njega sâmoga i Betuela bez da je otac bio prisutan. Moguće su braća pregovarala o ženidbi sestara.

24:51 Postoji nekoliko zapovijedi u odazivu na nabranje razloga sluge zbog kojih je došao i njegova zahtjeva za trenutačni odgovor (Post 24:49):

1. “uzmi *nju*”, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
2. “idi”, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
3. “neka ona bude žena”, BDB 224, KB 243, *Qal* JUSIV.

Zabilježite, Rebeka nije bila pitana o njenim djelovanjima u Knjizi Postanka 24:28, ali ona je pitana u Postanku 24:57-58, što je izgleda uglađena gesta budući je cijena miraza plaćena u Postanku 24:53. Zapamtite Biblija samo sažima za nas ono što je bilo rečeno i što se dogodilo, ali mi vjerujemo kako je Duh vodio ove sažetke.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:52-61

⁵²Kad Abrahamov sluga ču njihove riječi, on se pokloni do zemlje pred GOSPODINOM. ⁵³Sluga iznese stvari od srebra i stvari od zlata, i haljine, i dade ih Rebeki; on isto tako dade dragocjene stvari njenome bratu i njenoj majci. ⁵⁴Onda su on i ljudi koji bijahu s njim jeli i pili i prenoćili. Kad oni ustaše jutrom, on reče: “Otpustite me mome gospodaru.” ⁵⁵Ali njen brat i njena majka rekoše: “Neka djevojka ostane s nama *nekoliko* dana, recimo deset; nakon toga ona može ići.” ⁵⁶On im reče: “Nemojte me zadržavati, budući je GOSPODIN učinio uspješnim moj put. Otpustite me tako da mogu ići svome gospodaru.” ⁵⁷A oni rekoše: “Mi ćemo pozvati djevojku i pitati je o njenim željama.” ⁵⁸Onda oni pozvaše Rebeku i rekoše joj: “Hoćeš li ići s ovim čovjekom?” I ona reče: “Ići ću.” ⁵⁹Tako oni otpustiše svoju sestru i njenu dadilju s Abrahamovim slugom i njegovim ljudima. ⁶⁰Oni blagosloviše Rebeku i rekoše joj:

“Neki ti, naša sestro,
Postaneš tisuće od deset tisuća,
I neka tvoji potomci posjeduju
Vrata onih koji ih mrze.”

⁶¹Onda Rebeka ustane sa svojim djevojkama, i one se popnu na deve i slijediše čovjeka. Tako sluga uze Rebeku i ode.

24:52 “on se pokloni do zemlje pred GOSPODINOM” Ovo je treći puta da se ovaj sluga molio javno, izražavajući svoju vjeru i zahvaljujući Gospodinu. To je uistinu predivna biblijska narav.

24:53 U drevnome svijetu bogatstvo je bilo vrednovano imanjem:

1. težina dragocjenih kovina
2. dijamanta
3. skupih odjeća
4. prehrambenih proizvoda
5. zemlje
6. stoke.

Zabilježite sluga donosi nekoliko od ovih dragocjenosti, što su se mogle lako prenositi:

1. predmete od srebra
2. predmete od zlata
3. odjeće
4. dragocjene stvari.

Abraham je bio bogat čovjek. Imati člana obitelji koji postaje dijelom njegove obitelji (tj. Izakova žena) bila je velika čast.

24:54 Znajući važnost hrane što je bila stavljena kako bi se zaključio dogovor ili učvrstila prijateljska veza, ovo je jelo bilo više negoli samo svečanost.

24:55 “nekoliko dana, recimo deset” Samarijsko Petoknjižje ima “mjesec dana”.

24:56 Sluga želi odmah otići. On želi ispuniti svoj zadatak što je prije moguće:

1. “Otpustite me mome gospodaru”, Knjiga Postanka 24:54, BDB 1018, KB 1511, *Piel* IMPERATIV
2. “Nemojte me zadržavati”, Knjiga Postanka 24:56, BDB 29, KB 34, *Piel* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
3. “Otpustite me” isto kao #1
4. “tako da mogu ići svome gospodaru”, BDB 229, KB 246, *Qal* KOHORTATIV.

24:58 “Onda oni pozvaše Rebeku i rekoše joj: ‘Hoćeš li ići s ovim čovjekom?’ I ona reče: ‘Ići ću.’” Iz Pločica iz Nuze učimo da je dozvola djevojke bila zahtijevana. “Ići ću” je *Qal* KOHORTATIV (BDB 981, KB 1371).

24:59 “njenu dadilju” Iz Knjige Postanka 35:8 učimo da je njeno ime bilo “Debora” i ona je dugo živjela te služila Rebeku. Pojam “dadilju” (BDB 413, KB 416, *Hiphil* PARTICIP) je iz GLAGOLA “sisati” (BDB 413), to može biti doslovno ili metafora za osobnoga pomoćnika. Iz Knjige Postanka 24:61 učimo kako su postojale i druge sluge.

24:60 Ovaj spjev za rastanak vrlo je sličan Božjim riječima što su zapisane u Knjizi Postanka 22:17. Oni mole Boga u njenu korist za mnogo potomaka i vojnih pobjeda.

23:61 Deve su bile prvenstveno korištene za nošenje miraza i darova za Rebeku, i na putu prema kući da nose Rebeku, njene sluge, i njihovu imovinu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 24:62-67

⁶²Sad Izak je dolazio idući prema Beer Lahaj Roju; jer on bijaše živio u Negebu. ⁶³Izak izade promišljati u polje u predvečer; i on podiže svoje oči i pogleda, i gle, deve bijahu dolazile. ⁶⁴Rebeka podiže svoje oči, i kad ona vidje Izaka ona sjaše s deve. ⁶⁵Ona reče sluzi: “Tko je taj čovjek što ide po polju da nas susretne?” I sluga reče: “On je moj gospodar.” Onda ona uze svoj veo i pokrije se. ⁶⁶Sluga isripovijeda Izaku o svim stvarima što je učinio. ⁶⁷Onda Izak dovede nju u šator svoje majke Sare, i on uze Rebeku, i ona postade njegovom ženom, i on ju zavoli; tako Izak bijaše utješten nakon smrti svoje majke.

24:62 “Beer Lahaj Roju” [Beer Lahaj Roj] Ovo je pojam što znači “izvor živoga Boga koji me vidi” (GRADA BDB 97 i BDB 91). Ovo je ime bilo dano izvoru pokazanome Hagari od Anđela Gospodnjega u Knjizi Postanka 16:14.

24:63

NASB, NKJV, NRSV, TEV “promišljati”
NJB, JPSOA “hodati”

Ovo je rijetka hebrejska riječ (BDB 1001 I ili BDB 962) upotrijebljena jedino ovdje u hebrejskim Pismima. Neke od različitih teorija glede njegova značenja su:

1. slijedeći Septuagintu i Vulgatu, on znači “promišljati /meditirati”. Postoji vrlo sličan pojam u hebrejskome što znači “razmišljati” (BDB 967, usp. Ps 105:2; 119:15.23)
2. riječ može značiti “hodati okolo mrmljajući na nekoga u depresivnome stanju” kao što je činila Hagara na ovome istom mjestu (poglavlje 16)
3. Targum Onkelosa prevodi ovaj pojam “moliti”. Ova treća mogućnost slijeđena je od Samarijskoga Petoknjžja, Kimchija, Rashija i Luthera.

24:64 “sjaše” Ovo je doslovno “pade” (BDB 656, KB 709, *Qal* IMPERFEKT). Kulturološki je bilo primjereno i očekivano od žena da sjašu sa svojih životinja u prisutnosti muškarca.

24:65 “ona uze svoj veo i pokrije se” Ovo je bio znak: (1) poštovanja za Izaka; (2) zaruka za Izaka; ili (3) da je ona bila neudana.

24:67 “Onda Izak dovede nju u šator svoje majke Sare” Ovo je bilo važno jer je Sara umrla tri godine ranije i Izak je još uvijek žalovao. Ljepota i čast Sarina šatora bio je predivan način da njegova mladenka bude dočekana.

▣ **“tako Izak bijaše utješén nakon smrti svoje majke”** Ovaj stih izgleda pokazuje da je Izak još uvijek žalovao nad smrću svoje majke i to može utjecati na način našega tumačenja riječi “promišljati” u Knjizi Postanka 24:63.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto Abraham nije želio da Izak oženi Kanaanku?
2. Kako jeste ili nije vidljiva vjera ovoga sluge u ovome poglavlju?
3. Što se može reći o Labanovoj osobnosti iz Knjige Postanka 24:29 i dalje?
4. Što je značajno u tome da je Rebeka bila nazvana djevicom u Knjizi Postanka 24:16 i djevojkom u Postanku 24:43?
5. Kako se uzbuđenje Izaka i Rebeke kad su vidjeli jedno drugo odrazilo u Knjizi Postanka 24:61-67?

POSTANAK 25

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Abrahamova smrt	Abraham i Ketura	smrt Abrahama	drugi potomci Abrahama	potomci Keturu
25:1-6	25:1-6	25:1-6	25:1-4 25:5-6	25:1-4 25:5-6
	Abrahamova smrt i ukop		smrt i ukop Abrahama	smrt Abrahama
25:7-11	25:7-11	25:7-11	25:7-11	25:7-11
potomci Jišmaela	obitelji Jišmaela i Izaka		potomci Jišmaela	potomci Jišmaela
25:12-18	25:12-18	25:12-18	25:12-18	25:12-16 25:17 25:18
Izakovi sinovi		suparništvo Jakova (Izrael) i Ezava (Edom)	rođenje Ezava i Jakova	rođenje Ezava i Jakova
25:19-26 (23)	25:19-26 (23)	25:19-26 (23)	25:19-23 (23) 25:24-26 Ezav prodaje svoja prava kao prvorođeni sin	25:19a 25:19b-23 (23) 25:24-28
25:27-34	25:27-28 Ezav prodaje svoje pravo prvorođstva 25:29-34	25:27-28 25:29-34	25:27-28 25:29-30 25:31 25:32 25:33a 25:33b-34	Ezav prepušta svoje pravo prvorođstva 25:29-34

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)
SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 25:1-6

¹Sad Abraham uze drugu ženu, čije ime bijaše Ketura. ²Ona mu rodi Zimrama i Jokšana i Medana i Midjana i Jišbaka i Šuha. ³Jokšan postade otac Šeba i Dedana. A sinovi Dedana bijahu Ašurci i Letušci i Leumci. ⁴Sinovi Midjana *bijahu* Efa i Efer i Hanok i Abida i Eldaa. Svi ovi *bijahu* sinovi Keturu. ⁵Sad Abraham dade sve što imaše Izaku; ⁶ali sinovima svojih inoča, Abraham dade darove dok on još bijaše živ, i otposla ih od svoga sina Izaka prema istoku, u zemlju istočnu.

25:1 “Sad Abraham uze drugu ženu, čije ime bijaše Ketura” Židovska predaja kaže kako je to bilo samo drugo ime za Hagaru (usp. Post 25:12), ali, MNOŽINA riječi “inoča” (BDB 811) nađena u Knjizi Postanka 25:6 je izgleda protiv toga. Luther pretpostavlja da je Abraham jednostavno morao ispuniti Postanak 17:4. Neizvjesno je je li Abraham oženio Keturu prije ili poslije Sarine smrti. Etimologija je više osobina zapadnjačke historiografije negoli istočnjačke, biblijske historiografije. Ime Ketura (BDB 882) znači “namirisana” ili “uvijena u dim tamjana”!

25:2 “Ona mu rodi” Ovo su nizovi dobro ustaljenih arapskih plemena. Najzabilježeni je Midjan (usp. Post 36:35; 37:28; Izl 2:15.16; 3:1; 18:1; Br 25:15; 31:3.8.9; Suci 6 - 8). Izvrstan dijagram arapskih plemena može se naći u komentarima Knjige Postanka, tom 2, str. 690 od Leupolda.

25:4 “Sinovi Midjana *bijahu*” Stih 4 popisuje djecu ovoga najistaknutijeg plemena. O ovome smo plemenu čuli poslije od Mojsijeva tasta, Jitra, koji je bio iz plemena Kenijaca ili Midjanaca.

25:6 “ali sinovima svojih inoča” Prva knjiga Ljetopisa 1:32 Keturi također naziva inočom. Inoča je bila druga zakonska žena bez nasljednih prava.

▣ **“i otposla ih od svoga sina Izaka prema istoku, u zemlju istočnu”** Kao što je Abraham prije poslao Hagarina sina, Jišmaela, od sebe (prema Egiptu), on sad otpošilja sinove Keturu (na istok Kanaana). Iz Pločica iz Nuze znamo, što opisuju hurijsku kulturu, da je to bio zakonski prihvatljiv način pokazivanja očeva odabira o baštinstvu i načina bavljenja s poluzakonskim sinovima inoče.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 25:7-11

⁷Ovo su sve godine Abrahamova života što on poživje, jedna stotina i sedamdeset i pet godina. ⁸Abraham ispusti svoj dah i umre u zreloj starosti, star muškarac i zadovoljan sa *životom*; i on bijaše pridružen svojim ljudima.

⁹Onda ga njegovi sinovi Izak i Jišmael pokopaše u pećini Makpeli, u polju Efrona sina Sohara Hetita, što gleda na Mamru, ¹⁰polje što Abraham kupi od sinova Heta; tamo Abraham bijaše pokopan sa Sarom svojom ženom. ¹¹Dogodi se nakon smrti Abrahama, da Bog blagoslovi njegova sina Izaka; i Izak živješe kod Beer Lahaj Roja.

25:7 “Ovo su sve godine Abrahamova života” Duljina Abrahamova života je 175 godina, što je bilo viđeno kao savršena životna dob.

25:8 “Abraham ispusti svoj dah i umre u zreloj starosti, star muškarac i zadovoljan sa životom” Ovaj je isti izričaj upotrijebljen za opis Jišmaela u Knjizi Postanka 25:17, Izaka u Postanku 35:29, i Jakova u Postanku 49:33. To je bilo ispunjenje YHWH-ina obećanja u Postanku 15:15. Smrt nije bila nešto čega bi se trebalo bojati, nego nešto što je bilo očekivano na kraju dugoga života (usp. Job 42:17; 1. Ljet 23:1; 29:28; 2. Ljet 24:15).

▣ **“i on bijaše pridružen svojim ljudima”** Budući da Abraham nije bio doslovno pokopan sa svojom djedovskom obitelji (usp. Post 25:9), ovo mora upućivati na njihovo viđenje života nakon smrti. Ovo je ponavljajući izričaj u Knjizi Postanka (usp. Post 25:8.17; 35:29; 49:29.33). Nekako je postojalo svjesno postojanje nakon smrti što je uključivalo prijatelje i obitelj. Svjetlo posebnoga otkrivenja je svjetlije radije nego mračno u SZ-u glede ovoga područja, ma kako ono bilo (zabilježite Ps 16:9-11; Job 19:25-27; Iz 26:19; Dn 12:2-3). Vidjeti *Hard Sayings of the Bible*, str. 127-129. Iz Poslanice Hebrejima 11:13-16 učimo da je Abraham tražio grad čiji je graditelj i stvoritelj Bog.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:15: Gdje su mrtvi (*Šeol/Hades, Gehena, Tartarus*)?.

25:9 “Onda ga njegovi sinovi Izak i Jišmael pokopaše” Znakovito je da su Izak i Jišmael nekako ujedinjeni kod pokopa njihova oca. Jišmael je bio otposljan u Knjizi Postanka 21:14, ali očito je odnos bio ponovno uspostavljen pri smrti njihova oca. Isto će se također dogoditi s Ezavom i Jakovom pri smrti Izaka (usp. Post 35:29).

▣ **“pećini Makpeli”** Mi učimo kako je ovo ukopno mjesto kupio Abraham (usp. Post 23:17-18) za Saru. Ono će isto tako biti domom i ostalim članovima patrijarhove obitelji.

25:11 “Izak živješe kod Beer Lahaj Roja” Ovo mjesto (BDB 91) spomenuto je ranije u vezi s odlaskom Hagare (usp. Post 16:14; 24:62). Očito ono je bilo na samome jugu Beer Šebe na glavnoj cesti za Egipat.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 25:12-18

¹²Sad ovo su *zapisi o naraštajima* Jišmaela, Abrahamova sina, koje Hagara Egipćanka, Sarina sluškinja, rodi Abrahamu; ¹³i ovo su imena sinova Jišmaela, po njihovim imenima, prema njihovu rođenju: Nebajot, prvorođenac Jišmaelov, i Kedar i Adbeel i Mibsam ¹⁴i Mišma i Duma i Masa, ¹⁵Hadad i Tema, Jetur, Nafiš i Kedma. ¹⁶Ovo su sinovi Jišmaela i ovo su njihova imena, po njihovim selima, i po njihovim taborima; dvanaest knezova prema njihovim plemenima. ¹⁷Ovo su godine života Jišmaela, jedna stotina i trideset i sedam godina; i on ispusti svoj dah i umre, i bijaše pridružen svojim ljudima. ¹⁸Oni se nastaniše od Havile do Šura što je istočno od Egipta kad se ide prema Asiriji; on se naseli usprkos svojim rodacima.

25:12 “Sad ovo su zapisi o naraštajima” Ovo je karakterističan izričaj Knjige Postanka, korišten bezbroj puta za podjelu Knjige u životnu povijest nekoliko različitih ljudi. Oni koji su periferno povezani sa Savezom dobivali su mnogo manje mjesta (tj. Jišmael) nego oni koji su jedinstveno pozvani da nastave obećano sjeme dolazećega Mesije (usp. Post 5:1; 6:9; 10:1; 11:10.27; 25:12.19; 36:1.9; 37:2).

25:13 “Kedar” Ovo je najprevladavajuće Jišmaelovo pleme (BDB 871, usp. Iz 21:16-17; 42:11; Jer 2:10; 49:28; Ps 120:5). Jišmaelova plemena su izgleda bila smještena na istoku i jugu plemena Keturinih sinova.

25:15 “Tema” Ovo je oaza u sjeveroistočnoj Arabiji što je poslije postala središnje mjesto boginje Mjeseca, *Sin*. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:4: Štovanje Mjeseca. Pojam “Tema” znači “pustinja” (BDB 1066).

25:16 “dvanaest knezova” Ovo izgleda mora biti ispunjenje Knjige Postanka 17:20. Taj hebrejski pojam je častan naslov za vodstvo, više nalik suvremenome pojmu, šaik među arapskim plemenima. Broj “dvanaest” izgleda da je savršeni broj djece jer: Nahor ima dvanaest sinova (usp. Post 22:20-24); Jišmael ima dvanaest knezova (usp. Post 17:20; 25:16); Ezav ima

dvanaest plemena (usp. Post 36:15-19); ovdje, i kasnije Jakov će imati dvanaest sinova (usp. Post 35:22). Moguće je to broj što predstavlja savršenu uredbu.

Vidjeti Posebnu temu dolje: Broj dvanaest.

POSEBNA TEMA: BROJ DVANAEST

Dvanaest je uvijek bio simbolički broj ustroja

- A. izvan Biblije:
  - 1. dvanaest znakova Zodijskoga
  - 2. dvanaest mjeseci u godini
- B. u SZ-u (BDB 1040 i 797):
  - 1. sinovi Jakova (židovska plemena)
  - 2. izraženo u:
    - a. dvanaest stupova žrtvenika u Knjizi Izlaska 24:4
    - b. dvanaest dragulja na naprsniku velikoga svećenika (što predstavljaju plemena) u Knjizi Izlaska 28:21
    - c. dvanaest pogača kruha na posvećenome mjestu u Šatoru sastanka u Levitskome zakoniku 24:5
    - d. dvanaest uhoda poslanih u Kanaan u Knjizi Brojeva 13 (po jedan od svakoga plemena)
    - e. dvanaest štapova (plemenska mjerila) za Korahovu pobunu u Knjizi Brojeva 17:2
    - f. dvanaest Jošuinih kamena u Knjizi o Jošui 4:3.9.20
    - g. dvanaest upravnih područja u Salomonovoj upravi u 1. Knjizi o Kraljevima 4:7
    - h. dvanaest kamena Ilijinog žrtvenika za YHWH-u u 1. Knjizi o Kraljevima 18:31
- C. u NZ-u:
  - 1. dvanaest izabranih apostola
  - 2. dvanaest košarica kruha (po jedna za svakoga apostola) u Evandjelju po Mateju 14:20
  - 3. dvanaest prijestolja na kojima sjede NZ-ni učenici (upućuje na 12 Izraelovih plemena) u Evandjelju po Mateju 19:28
  - 4. dvanaest legija anđela da spase Isusa u Evandjelju po Mateju 26:53
  - 5. simbolizam Knjige Otkrivenja:
    - a. 24 Starješine na 24 prijestolja u 4:4
    - b. 144.000 (12 x 12.000) u 7:4; 14:1.3
    - c. dvanaest zvijezda na ženinoj kruni u 12:1
    - d. dvanaest vrata, dvanaest anđela odražavaju dvanaest plemena u 21:12
    - e. dvanaest temeljnih kamena Novoga Jeruzalema i na njima imena dvanaest apostola u 21:14
    - f. dvanaest tisuća stadija u 21:16 (veličina novoga grada, Novi Jeruzalem)
    - g. zid je 144 lakata u 21:7
    - h. dvanaest bisernih vrata u 21:21
    - i. stabla u Novome Jeruzalemu s dvanaest vrsta voća (jedno za svaki mjesec) u 22:2.

25:17 “on ispusti svoj dah” Pojam “ispusti” (doslovno “izdahne”, גרע, BDB 157, KB 184, *Qal* IMPERFEKT, usp. Post 6:17; 7:21; 25:8,17; 35:29) korišten je uglavnom u Knjizi Postanka, Brojevima, i poetskim tekstovima. Njegovo temeljno značenje je biti prazan (tj. tijelo lišeno daha /tijelo biti prazno od daha).

25:18 Ovo je područje nadziralo karavanske rute iz Egipta u Asiriju /Babilon. To je odgovaralo nomadskome, narodu koji je prebivao u šatoru.

▣ **“on se naseli usprkos svih svojih rodaka”** Izričaj “usprkos” (BDB 815-819) ima široko semantičko polje. Njegovo osnovno značenje je “lice”, “prisutnost”, ili metaforički “pred”. Korišten je ranije u ovome stihu kako bi označio “nasuprotn” ili “suprotn” zemljopisni položaj, ali ovdje označava protivnost drugim ljudima.

Ovo je ispunjenje Knjige Postanka 16:12, što opisuje popriličnu negostoljubivost, nomadski stav Jišmaela i njegovih potomaka. Taj je izričaj tumačen na mnogo različitih načina. Čak je moguće da upućuje na vojne upade protiv njegovih susjednih rođaka.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 25:19-26

¹⁹Sad ovo su *zapisi o naraštajima Izaka, Abrahamova sina: Abraham postade otac Izaka; ²⁰a Izak bijaše četrdeset godina star kad on uze Rebeku, kći Betuela Aramejca iz Padan Arama, sestru Labana Aramejca, da bude njegovom ženom. ²¹Izak se pomoli GOSPODINU za svoju ženu, jer ona bijaše jalova; i GOSPODIN mu odgovori i Rebeka njegova žena zatrudnje. ²²Ali djeca se boriše jedan s drugim u njoj; i ona reče: “Ako je to tako, zašto sam onda *tako uzbuđena?*” Tako ona ode upitati GOSPODINA. ²³GOSPODIN joj reče:*

“Dva su naroda u tvojoj utrobi;
I dva će naroda biti odvojena iz tvoga tijela;
Jedan narod bit će jači nego drugi;
I stariji će služiti mlademu.”

²⁴Kad njeni dani bijahu dovedeni da budu ispunjeni, gle, tamo bijahu blizanci u njenoj utrobi. ²⁵Sad prvi izade crven, posve kao rutava halja; i oni ga nazvaše Ezav. ²⁶Nakon toga njegov brat izade s rukom držeći Ezavovu petu, tako njegovo ime bijaše nazvano Jakov; a Izak bijaše šezdeset godina star kad mu ih ona rodi.

25:19 “Sad ovo su *zapisi o naraštajima Izaka*” Ovo je isti karakterističan izričaj raspravljen u Knjizi Postanka 25:12, ali ovdje se on odnosi na nositelja Saveza i stoga je, vrlo proširen.

▣ **“Abrahamova sina: Abraham postade otac Izaka”** Ovo je neuobičajena ponavljajuća izjava. Rashi kaže kako je dvostrukost bila upotrijebljena da rasprši glasinu kako je Izak bio dijete Abimeleka (od Sare). Rabini također izjavljaju da je Izak izgledao baš kao Abraham po vanjštini zato da se rasprši glasina što je bila izrečena na temelju događaja u Knjizi Postanka 20:1-18.

25:20 “Izak bijaše četrdeset godina star kad on uze Rebeku” Kad se usporedi Knjiga Postanka 25:20 s Postankom 25:26 očito je kako je Izak bio star šezdeset godina kad se rodio Jakov.

▣ **“Betuela Aramejca iz Padan Arama”** Riječ “Sirijac” često je prevedena “Aramejac” (BDB 74). Izgleda kako je postojao okrug što je okruživao grad Haran. Padan Aram (BDB 804 i BDB 74) znači “ravnice Arama”, što označava isto područje kao “Aram Naharajim” Knjige Postanka 24:10.

25:21 “Izak se pomoli GOSPODINU za svoju ženu, jer ona bijaše jalova” Postojale su dvije teološke svrhe zašto su patrijarsi imali jalove (BDB 785) žene: (1) kako bi se pokazala Božja providnost i (2) kako bi se pokazalo da to nije bilo od ljudskoga napora, nego milošću a ne zaslugom. Rabini koriste ovaj tekst kako bi naglasili snagu zastupničke molitve.

25:22 “Ali djeca se boriše jedan s drugim u njoj” Ovo je snažan GLAGOL (BDB 954, KB 1285, *Hithpolel* IMPERFEKT). Preveden je (NIDOTTE, vol. 3, 1191):

1. u *Qal* osnovi kao zdrobiti, smrskati, zlostavljati
2. u *Niphal* osnovi kao razbiti, slomiti
3. u *Hiphil* i *Piel* osnovama kao zdrobiti na komade
4. u *Polel* kao ugnjetavati
5. u *Hithpolel* kao zdrobiti jedan drugoga.

Ovo je bio proročki nagovještaj vezan na Knjigu Postanka 25:23.

▣ **“i ona reče: ‘Ako je to tako, zašto sam onda *tako uzbuđena*’”** Postojala je velika raspra o ovome idiomskom, višeznačnome izričaju (doslovno: “zašto ovako, ja?”). Suvremene teorije su:

1. ona je pitala zašto je zatrudnjela od Boga i onda imala toliko komplikacija; u tome trenutku ona nije znala da nosi blizance
2. njena joj je trudnoća prouzrokovala veliku bol i ona se pitala zašto je ikad molila za to

3. ona je doslovno bila zabrinuta za svoj život usred ove poteškoće u trudnoći
4. ona se bojala da će se ovo previranje nastaviti nakon što rodi. Mučna trudnoća bila je znak muke što se morala dogoditi (nagoviještanje).

▣ **“Tako ona ode upitati GOSPODINA”** Ovo je također prouzrokovalo veliku raspru među komentatorima. Oni pitaju gdje je ona otišla i koga je pitala! Očito je kako tekst to ne navodi. Neki tvrde kako je postojalo određeno mjesto gdje je patrijarh obavljao štovanje. Postojalo je mnogo nagađanja o tome koga je ona pitala za savjet:

1. Luther kaže da je ona govorila Šemu
2. rabini kažu da je govorila Melkisedeku
3. drugi tvrde da je razgovarala s Abrahamom
4. ipak neki vjeruju da je to bio Izak
5. moguće, to je bila jednostavna osobna molitva kod obiteljskoga oltara (moguće čak žrtvovanje).

Moguće da ovaj tekst i 28:22 podrazumijevaju svetu pratnju kod posvećenoga mjesta (tj. svećenici, Roland deVaux, *Ancient Israel*, tom 2, str. 345).

25:23 “GOSPODIN joj reče” Ovo je krajnje važna poetska riječ od Gospodina Rebeki. Bog je već obećao djecu Izaku (usp. Post 17:19; 21:12). To proročanstvo posebice ocrta koje će od djece nastaviti obiteljsku lozu. To je navedeno u Poslanici Rimljanima 9:10-12. Pitanje je zašto se čini da Izak nije slijedio ovu riječ od Gospodina, jer ju je očito Rebeka podijelila s njim kad on pokušao učiniti Ezava baštinikom u poglavljima 26 i 27.

▣ **“I stariji će služiti mlađemu”** Kao i jalove žene patrijarha ovaj izričaj pokazuje da obećano sjeme neće biti napravljeno običnim načinom da Semiti provedu nasljedna prava (usp. Rim 9:10-12).

25:25 “prvi izade crven” Ovaj pojam (*admoni*, BDB 10, “crven”) povezan je s pojmom u Knjizi Postanka što govori o “prahu” (BDB 9) iz kojega je Bog stvorio čovjeka (usp. Post 2:7), “Adama”, što očividno također ima korijensku zamisao o “crven” (BDB 10). Igra riječi nastavlja se u Postanku 25:30, gdje je crvena zobena kaša vezana na ime “Edom” (BDB 10), iz koje dobivamo narod koji će proizaći od Ezava.

▣ **“kao rutava halja; i oni ga nazvaše Ezav”** Pojam “rutava” (BDB 972) zvuči vrlo slično pojmu “Seir” (BDB 973), što je ranije ime za Edom. Postoji dvostruka igra riječi “crven” i “rutav” te “Ezav” i “Edom”.

Ovaj hebrejski opis dojenčeta kao crvenoga i rutavog ne može dati pravi suzvuk današnjim čitateljima. Ovo ni na koji način ne znači da je to negativno. Pojam “rutava” (BDB 12) podrazumijeva prelijepu, dojmljivu odjeću (npr. Jš 7:21.24) ili proročki ogrtač (usp. 1. Kr 19:13.19; 2. Kr 2:8.13.14).

25:26 “Nakon toga njegov brat izade s rukom držeći Ezavovu petu, tako njegovo ime bijaše nazvano Jakov” Ime Jakov (BDB 784) povezano je s “petu” (BDB 784). Iz Knjige proroka Hošee 12:3 i iz Ezavova komentara u Postanku 27:36 razumijemo kako je ime Jakov razvijeno u “potiskivač” ili “otimač” (iz istoga GLAGOLA i PRIDJEVA, BDB 784). To se nije dogodilo sve do njegova suočavanja s Bogom kod potoka Jaboka godinama poslije kad će njegovo ime biti promijenjeno u “Izrael” (usp. Post 32:28) i kad se na posredan način promijenila njegova narav.

▣ **“a Izak bijaše šezdeset godina star kad mu ih ona rodi”** Mora biti zabilježeno da je ona čekala dvadeset godina, u vjeri, na ovo obećano dijete. Bog je iskušavao Izaka na isti način kao što je iskušavao Abrahama.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 25:27-34

²⁷Kad dječaci odrastu, Ezav postane vješt lovac, čovjek polja, ali Jakov bijaše miran čovjek, živeći u šatorima. ²⁸Sad Izak ljubljaje Ezava, jer on imaše naklonost za divljač, ali Rebeka ljubljaje Jakova. ²⁹Kad je Jakov skuhao gulaš, Ezav dođe s polja i bijaše gladan; ³⁰i Ezav reče Jakovu: “Molim daj mi zalogaž ove crvene stvari tamo, jer sam gladan.” Zato njegovo ime bijaše nazvano Edom. ³¹Ali jakov reče: “Prvo mi prodaj pravo prvorodstva.” ³²Ezav reče: “Gle, ja moram umrijeti; tako čemu će mi onda koristiti pravo prvorodstva?” ³³A Jakov reče: “Prvo mi se zakuni”; tako mu se on zakune, i proda svoje pravo prvorodstva Jakovu. ³⁴Potom Jakov dade Ezavu kruha i gulaš od leće; i on je jeo i pio, i ustade i ode svojim putem. Tako Ezav prezre svoje pravo prvorodstva.

25:27 “Kad dječaci odrastu, Ezav postane vješt lovac, čovjek polja, ali Jakov bijaše miran čovjek, živeći u šatorima” Žarište ovoga odlomka jeste to da su oni bili vrlo različiti u osobnosti. Ezav je bio zadovoljan da bude daleko od kuće; Jakov je bio zadovoljan da bude kod kuće. Jakov je onaj koji je ispunio normalna očekivanja nomadske, patrijarhalne osobe.

Pojam “miran” (NKJV “blag”; NRSV i TEV “tih”) zapravo je “potpun” (BDB 1020). Ovdje, to izgleda znači potpun, normalan, ili redovan nomadski vođa. Isti PRIDJEV upotrijebljen je za opis Jobove čestitosti (usp. Post 1:1.8; 2:3; 8:20; 9:20.21.22, također zabilježiti Ps 37:37; Izr 29:10).

25:28 “Sad Izak ljubljaše Ezava, jer on imaše naklonost za divljač” Izak je bio tiha, mirna osoba i može biti kako je njegov sin, Ezav, bio sve ono što on nije bio. Iznenadujuće je da je Ezav bio njegov miljenik, kad je on očito znao za Božansku riječ iz Knjige Postanka 25:23.

▣ **“ali Rebeka ljubljaše Jakova”** Ovaj je favoritizam morao prouzročiti velike poteškoće u obitelji kao što to uvijek i čini. Ali, izgleda kako se Rebeka nastojala držati Božanskoga obećanja Knjige Postanka 25:23.

25:29 Pita se je ako je ovaj događaj bio smišljen i morao je biti ponovljen. Je li Jakov tražio neku prigodu kao što je ova? Uporaba pojma “skuhao” (doslovno “zavreo”, BDB 267, KB 268, *Hiphil* IMPERFEKT) može biti nagovještaj. Pojam uobičajeno znači pretpostaviti imanje prava koja zakonski nisu njihova (NIDOTTE, tom 1, str. 1094).

Očito je ovo jelo bilo pripravljeno na nekoj udaljenosti od glavnoga tabora. Jelo je nazvano:

1. “gulaš”. Knjiga Postanka 25:29, BDB 268, skuhan lonac graha, usp. 2. Knjiga o Kraljevima 4:38
2. “crvene stvari”, Knjiga Postanka 25:30, BDB 10
3. “gulaš od leće”, Knjiga Postanka 25:34, BDB 727, usp. 2. Knjiga o Samuelu 17:28; 23:11; Knjiga proroka Ezekiel 4:9.

25:30 “Molim daj mi zalogaj ove crvene stvari tamo, jer sam gladan” Ovo je jaki pojam za “jesti”. Doslovno znači “progutati” (BDB 542, KB 533, *Hiphil* IMPERATIV). Zasigurno, Ezav nije bio na točki izgladnelosti, nego je bio iscrpljen (BDB 746, usp. Pnz 25:18; Suci 8:4-5). To je prvo od nekoliko uporišta što pokazuje kako Ezav nije bio loš čovjek, nego čovjek koji je razmišljao na svjetovan način (vidjeti *Hard Sayings of the Bible*, str. 347-348). Stvari vjere i odgovornosti za kućni život njega jednostavno nisu brinule.

25:31.33 Jakov je rekao: “Prvo mi prodaj svoje pravo prvorodstva... Prvo mi se zakuni”:

1. “prodaj”, BDB 569, KB 581, *Qal* IMPERATIV
2. “zakuni”, BDB 989, KB 1396, *Niphal* IMPERATIV.

Očito je kako je Jakov iskoristio Ezavovu slabost. Pitanje je, je li to bilo zbog: (1) proročanstva (usp. Post 25:23), (2) dobiti obitelji, ili (3) sebičnoga interesa?

25:32 “Gle, ja moram umrijeti; tako čemu će mi onda koristiti pravo prvorodstva” Ovo je u osnovi bilo tumačeno na tri različita načina: (1) pretjerivanje; (2) da je on uistinu očekivao da će umrijeti (BDB 559, KB 562, *Qal* INFINITIV) u mladosti; ili (3) još jedan primjer manjka njegove brige za duhovne stvari. Iz Pločica iz Nuze iz istoga razdoblja razumijemo da je prijenos prava prvorodstva bio moguće zakonski. Također vidimo kako je to moralo biti uobičajeni pojavak jer je on zabranjen u Ponovljenome zakoniku 21:15-17. Poslije, Ruben će zamijeniti Judu. Jakov je slijedio na neprimjeren način Božansku zapovijed Knjige Postanka 25:23. Teško je čitati Jakovljeve um u ovim izvješćima jer se on pokazuje kao iskrena ali manipulativna osoba.

25:34 Ovaj stih što opisuje Ezavova djelovanja može biti način opisivanja njegove vojničke i asocijalne osobnosti:

1. “on je jeo”, BDB 37, KB 46, *Qal* IMPERFEKT
2. “pio”, BDB 1059, KB 1667, *Qal* IMPERFEKT
3. “ustade”, BDB877, KB 1086, *Qal* IMPERFEKT
4. “ode svojim putem”, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERFEKT
5. “prezre svoje pravo prvorodstva”, BDB 102, KB 117, *Qal* IMPERFEKT.

▣ **“Tako Ezav prezre svoje pravo prvorodstva”** GLAGOL (BDB 102, KB 117, *Qal* IMPERFEKT) označava “vidjeti kao bezvrijedno” ili čak “gledati s prijezirom”. Rabini prikazuju Ezava kao vrlo zlu osobu. Poslanica Hebrejima 12:16 prikazuje ga kao duhovno nezreloga. On je olako uzimao svoj duhovni i obiteljski život.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što Knjiga Postanka 25:8 govori o drevnome stajalištu o smrti?
2. Zašto je bilo toliko mnogo žena patrijarha jalovih?
3. Zašto je Knjiga Postanka 25:23 toliko važna?
4. Koja je narodna etimologija sadržana u Knjizi Postanka 25:25?
5. Možemo li znati psihološke motive i osobine Ezava i Jakova? Kako?
6. Popišite načine kako Knjiga Hebrejima u poglavljima 11 i 12 tumači ovo izvješće.

POSTANAK 26

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Izak se nastanjuje u Geraru	Izak i Abimelek	pripovijetke o Izaku	Izak živi u Geraru	Izak u Geraru
26:1-5	26:1-5	26:1-5	26:1-5	26:1-6
26:6-11	26:6-11	26:6-11	26:6-9a 26:9b	26:7-11
26:12-17	26:12-16	26:12-16	26:10-11 26:12-15	26:12-14 izvori između Gerara i Beer Šebe 26:15-18
svade zbog izvora	26:17-22	26:17-22	26:16-18 26:19-20 26:21-22	26:19-22
26:18-22				
26:23-25 (24)	26:23-25	26:23-25	26:23-25	26:23-24 (24) 26:25
savez s Abimelekom			nagodba između Izaka i Abimeleka	sporazum s Abimelekom
26:26-33	26:26-33	26:26-33	26:26-27 26:28-31 26:32-33 Ezavove tuđinske žene	26:26-30 26:31-33 Hetitske Ezavove žene
26:34-35	26:34-35	26:34-35	26:34-35	26:34-35

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 26:1-5

¹Sad postojala je opća glad u zemlji, osim prethodne opće gladi što se pojavila u danima Abrahama. Tako Izak ode u Gerar, Abimeleku kralju Filisteje. ²GOSPODIN mu se ukaza i reče: “Nemoj silaziti u Egipat; ostani u zemlji o kojoj ću ti Ja reći. ³Privremeno boravi u ovoj zemlji i Ja ću biti s tobom i blagosloviti te, jer tebi i tvojim potomcima Ja ću dati sve ove zemlje, i Ja ću učvrstiti prisegu kojom sam se Ja zakleo tvome ocu Abrahamu. ⁴Ja ću umnožiti tvoje potomke kao zvijezde nebeske, i dat ću tvojim potomcima sve ove zemlje; i tvojim potomcima svi će narodi zemlje biti blagoslovljeni; ⁵jer je Abraham slušao Mene i držao Moj nalog, Moje zapovijedi, Moje odredbe i Moje zakone.”

26:1 “Sad postojala je opća glad u zemlji” Ovo je vrlo slično pojavnima u Knjizi Postanka 12:10 što su prisilili Abrahama ostaviti Obećanu zemlju.

▣ **“Tako Izak ode u Gerar, Abimeleku kralju Filisteje”** Filistejci su bili plaćenički narod s egejskih otoka. Oni su nastojali upasti u Egipat, ali nisu uspjeli pa su se tako nastanili na južno-zapadnoj obali Palestine, otprilike oko 1200. g.pr.Kr. Budući je ime Abimelek spomenuto ranije u Knjizi Postanka 21:22, ovo je moralo biti uobičajeno ime za oznaku svih filistejskih kraljeva. To je slično uporabi riječi Hadad u Siriji i faraon u Egiptu.

Jamačno je moguće da:

1. ranije su postojali filistejski trgovci u Kanaanu
2. kanaanska se skupina stopila s Filistejcima i ovo je ime anakronizam
3. Filistejci stavljeni na popis u Knjizi Postanka 10:6-20 dolaze iz Hama i Kanaanaca, ne Jafeta (egejski otoci). Moguće ime upućuje na nekoliko skupina povezanih s Palestinom /Kanaanom (NIDOTTE, tom. 4, str. 1049).

26:2-3 YHWH-ino ukazanje Izaku ima nekoliko smjernica i obećanja:

1. “Nemoj silaziti u Egipat”, Knjiga Postanka 26:2, BDB 432, KB 434, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
2. “ostani u zemlji”, Knjiga Postanka 26:2, BDB 1014, KB 1496, *Qal* IMPERATIVE
3. “Privremeno boravi u ovoj zemlji”, Knjiga Postanka 26:3, BDB 157, KB 184, *Qal* IMPERATIV
4. “Ja ću biti s tobom”, Knjiga Postanka 26:3, BDB 224, KB 243, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu

5. “(Ja ću) blagosloviti te”, Knjiga Postanka 26:3, BDB 138, KB 159, *Piel* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu
6. “Ja ću dati sve ove zemlje”, Knjiga Postanka 26:3, BDB 678, KB 733, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu.

26:2 “GOSPODIN mu se ukaza i reče: ‘Nemoj silaziti u Egipat’” Ovo je moglo biti zbog Abrahamova iskustva u Egiptu ili zbog Izaka koji se trebao pouzdati u Božju opskrbu u Obećanoj zemlji.

26:3 “Ja ću biti s tobom i blagosloviti te” Ovo je opetovana ponovna potvrda, ne samo Božje prisutnosti (usp. Post 28:15; 31:3), nego Njegovih blagoslova i ponovna potvrda Saveza.

▣ **“i Ja ću učvrstiti prisegu kojom sam se Ja zakleo tvome ocu Abrahamu”** Ovo je referenca na Božja posebna obećanja Abrahamu što su nađena u Knjizi Postanka 12:15;17 i 22.

GLAGOL “učvrstiti” (BDB 877, KB 1086, *Hiphil* PERFEKT) upotrijebljen je nekoliko puta u Postanku:

1. učvrstiti ili ovjeriti Savez, usp. Knjiga Postanka 6:18; 9:9.11; 17:7.19.21
2. omogućiti ili potvrditi Savez, Knjiga Postanka 26:3 (zabilježite Lev 26:9; Pnz 8:18).

26:4 Izgleda kako postoje tri posebna spomenuta obećanja: (1) obilno potomstvo; (2) zemlja (usp. Post 12:7; 15:18-19; 17:7-8; 26:1-5; 28:10-15; 35:12); i (3) svi narodi zemlje bit će blagoslovljeni kroz Izaka i njegove potomke.

▣ **“kao zvijezde nebeske”** Ovo je bilo spomenuto ranije Abrahamu u Knjizi Postanka 15:5 i 22:17. Druge dvije metafore upotrijebljene od Boga za opis plodnosti bile su pijesak i zemaljski prah.

▣ **“sve ove zemlje”** Ovo je bio dio obećanja Abrahamu (usp. Post 12:7; 13:15; 15:18; 17:8).

▣ **“svi će narodi zemlje biti blagoslovljeni”** Ovaj je izričaj doslovno protumačen: “blagoslovit će se”. Postoje dva zasebna GLAGOLSKA oblika ovoga obećanja. *Niphal* je nađen u Knjizi Postanka 12:3; 18:18; 28:14. Također je naveden u NZ-u u Djelima apostolskim 3:25; Poslanici Galaćanima 3:8. Knjiga Postanka 26:4 je u *Hithpaelu*, što je nađen jedino ovdje i u Postanku 22:16-18 te bi prikladno trebao biti preveden: “blagoslovit će se”. Uistinu, postoji lagana razlika između “blagoslovit se” i “bit će blagoslovljeni”. Zapravo Septuagintin prijevod ne čini uopće razliku između ovih GLAGOLSKIH oblika. Očevidan, ogroman blagoslov jeste onaj po Abrahamu i njegovoj djeci koju je Bog tražio kako bi blagoslovio čitav svijet. Bog je odabrao jednoga čovjeka da odabere čitav narod kako bi odabrao svijet. Moramo imati na umu da su Židovi bili odabrani, ne za poseban blagoslov, nego kao instrument za iskupiteljski blagoslov koji je morao doći na sve ljude. Izrael je uvijek morao biti kraljevstvo svećeništva (usp. Izl 19:5-6). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:3: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.

26:5 “jer je Abraham slušao Mene i držao Moj nalog, Moje zapovijedi, Moje odredbe i Moje zakone” Dva GLAGOLA u ovome stihu naglašavaju ljudski vid Saveza (usp. Post 12:1; 17:1.9-14; 22:16; 26:3-5):

1. “slušao” (doslovno “čuti kao i činiti”), BDB 1033, KB 1570, *Qal* IMPERFEKT
2. “držao”, BDB 1036, KB 1581, *Qal* IMPERFEKT.

Oba označavaju neprekidno djelovanje.

Postoji stvarna (i korisna) napetost između Božje besplatne milosti dane ljudima /narodu kako bi pozvao sve ljude /narode (usp. neuvjetovano Božje djelovanje u Post 15:12-21) i ponavljajuće spominjanje poslušnosti (tj. uvjetovana narav Božjih obećanja). Oboje je pravilno! Ljudska izvedba ne dovodi pale ljude u Božansko prihvaćanje. Međutim, jednom kad smo imali susret s Njim, mi ne možemo biti nedirnuti, nepromijenjeni (usp. Ef 1:4; 2:8-9.10). Božji cilj je pravedan narod kako bi doveo narode k Sebi. Opasnost je besplatna milost bez uvjeta i zaslužena milost s mnogim uvjetima. Novi savez Knjige proroka Jeremije 31:31-34 i Ezekielu 36:22-38 pokazuje nam put ka novome srcu, novome umu, novome duhu. Božji vanjski kôd postaje unutarnji nalog.

Popisivanje “naloga” (BDB 1038), “zapovijedi” (BDB 846), “odredbe” (BDB 349), i “zakone” (BDB 435) nađeno je jedino ovdje u ranim Knjigama od Postanka do Brojeva, ali pojavljuje se često u Ponovljenome zakonu. Vidjeti Posebnu temu dolje: Pojmovi za Božje otkrivenje (korišteni u Ponovljenome zakonu i Psalmima), nakon narednoga odlomka.

Ovo je izgleda smjerenje na Knjigu Postanka 15:6. U ovome izvješću, Abraham je bio uvjerenja kako je on trebao imati dijete koje će biti uzeto od Boga kao čin vjere i to je bilo uračunato Abrahamu kao pravednost. Ovaj važan SZ-ni

odlomak upotrijebljen je kao teološki podupiratelj apostolu Pavlu za doktrinu o opravdanju milošću kroz vjeru, objašnjeno tako predivno u Poslanici Rimljanima 4 i Galaćanima 2 - 3. Riječ "zakone" ovdje prva je uporaba pojma "Tora" (BDB 435), što je hebrejska riječ značenja "učenja" ili "smjernica". Taj je pojam postao naslov za prvih pet Knjiga Mojsijevih.

Zabilježite ponavljanje osobne ZAMJENICE!

POSEBNA TEMA: POJMOVI ZA BOŽJE OTKRIVENJE (KORIŠTENI U PONOVLJENOME ZAKONU I PSALMIMA)

- I. "Pravila", BDB 349, "zakonska odredba, naredba, ili propis"
- A. Muški rod תק - Ponovljeni zakon 4:1.5.6.8.14.40.45; 5:1; 6:1.24; 7:11; 11:32; 16:12; 17:19; 26:17; 27:10; Psalam 2:7; 50:16; 81:4; 99:7; 105:10.45; 148:6
- B. Ženski rod תקה - Ponovljeni zakon 6:2; 8:11; 10:13; 11:1; 28:15.45; 30:10.16; Psalam 89:31; 119:5.8.12.16.23.26.33.48.54.64.68.71.80.83.112.124.135.145.155.171
- II. "Zakon" BDB 435, "uputa"
- Ponovljeni zakon 1:5; 4:44; 17:11.18.19; 27:3.8.26; 28:58.61; 29:21.29; 30:10; 31:9; Psalam 1:2; 19:7; 78:10; 94:12; 105:45; 119:1.18.29.34.44.51.53.55.61.70.72.77.85.92.97.109.113.126.136.142.150.153.163.165.174
- III. "Svjedočanstva" BDB 730, "Božanski zakoni"
- A. MNOŽINA, עדה - Ponovljeni zakon 4:45; 6:17.20; Psalam 25:10; 78:56; 93:5; 99:7; 119:22.24.46.59.79.95.119.125.138.146.152.167.168
- B. עדה ili ערות - Psalam 19:7; 78:5; 81:5; 119:2.14.31.36.88.99.111.129.144.157
- IV. "Naredbe" BDB 824, "optužba"
- Psalam 19:8; 103:18; 111:7; 119:4.15.27.40.45.56.63.69.78.87.93.94.100.104.110.128.134.141.159.168.173
- V. "Zapovijedi", BDB 846
- Ponovljeni zakon 4:2.40; 5:29; 6:1.2.17.25; 8:1.2.11; 10:13; 11:13; 15:5; 26:13.17; 30:11.16; Psalam 19:8; 119:6.10.19.21.32.35.47.48.60.66.73.86.96.98.115.127.131.143.151.166.176
- VI. "Osude /presude" BDB 1048, "odluke" ili "pravda"
- Ponovljeni zakon 1:17; 4:1.5.8.14.45; 7:12; 16:18; 30:16; 33:10.21; Psalam 10:5; 18:22; 19:19; 48:11; 89:30; 97:8; 105:5.7; 119:7.13.20.30.39.43.52.62.75.84.102.106.120.137.149.156.160.164; 147:19; 149:9
- VII. Njegovi načini BDB 202, YHWH-ine smjernice za način života Njegova naroda
- Ponovljeni zakon 8:6; 10:12; 11:22.28; 19:9; 26:17; 28:9; 30:16; 32:4; Psalam 119:3.5.37.59
- VIII. "Njegove riječi"
- A. BDB 202 - Ponovljeni zakon 4:10.12.36; 9:10; 10:4; Psalam 119:9.16.17.25.28.42.43.49.57.65.74.81.89.101.105.107.114.130.139.147.160.161.169

B. BDB 57

1.	“riječ”	-	Ponovljeni zakon 17:19; 18:19; 33:9; Psalam 119:11.67.103.162.170.172
2.	“obećanje”	-	Psalam 119:38.41.50.58.76.82.116.133.140.148.154
3.	“zapovijed”	-	Psalam 119:158.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 26:6-11

⁶Tako Izak živješe u Geraru. ⁷Kad su ljudi mjesta pitali o njegovoj ženi, on reče: “Ona je moja sestra”, jer on se bojao reći: “moja žena”, *misleći*: “Ljudi mjesta mogu me ubiti radi Rebeke, jer je ona prelijepa.” ⁸Dogodi se, kad je on tamo bio dulje vrijeme, da Abimelek kralj Filisteje pogleda kroz prozor, i vidje, i gle, Izak bijaše milovao svoju ženu Rebeku. ⁹Onda Abimelek pozva Izaka i reče: “Gle, jamačno ona je tvoja žena! Kako si onda rekao: ‘Ona je moja sestra?’” I Izak mu reče: “Zato jer rekoh: ‘Ja bih mogao umrijeti radi nje.’” ¹⁰Abimelek reče: “Što je to što si napravio nama? Netko od mojih ljudi lako je mogao leći s tvojom ženom, i ti bi doveo krivnju nad nas.” ¹¹Tako Abimelek opomenu sve ljude, govoreći: “On tko takne ovoga čovjeka ili njegovu ženu zasigurno će biti usmrćen.”

26:7 “‘Ona je moja sestra’, jer on se bojao reći: ‘moja žena’” Neki ovo vide kao kulturni element povezan s Pločicama iz Nuze, gdje je muškarac zapravo prisvojio svoju ženu. Ako je to slučaj onda Izak govori istinu. Ali, izgleda kako je Izak jednostavno slijedio stope svoga oca (usp. Post 12:13; 20:2.12). U Abrahamovu slučaju ovo je bila polu-istina, ali u Izakovu to je neizvjesno jer u ovome stihu (i Post 26:9) njegov čin pripisan njegovu osobnome strahu. To pokazuje manjak vjere u Izakovu dijelu jer je Bog obećao kako će biti s njim i štiti ga. Ipak, usred Izakove nevjere, kao s Abrahamom, Bog je bio vjeran.

26:8 “Izak bijaše milovao svoju ženu Rebeku” Ovaj pojam “milovao” (BDB 850, KB 1019, *Piel* PARTICIP) iz istoga je korijena kao ime za Izaka, što znači “smijati se” ili “igrati se” (BDB 850, usp. Post 17:17.19; 18:12; 21:6.9). Ovdje to ima seksualni suzvuk kao što ima u Knjizi Postanka 39:17 i Izlaska 32:6. Neki prijevodi koriste pojam “mazio”.

26:10 “Abimelek reče” I Abimelek Abrahamova vremena i Abimelek Izakova vremena otkrivaju mnogo više moralnoga i etičkoga čuvstva nego patrijarsi. Ovo može podrazumijevati kako su u tome trenutku povijesti Kanaanci imali neki stupanj duhovnosti.

26:11 YHWH-ina zaštita nalazi se iza ovoga proglasa!

Izričaj “zasigurno će biti usmrćen” odražava *Qal* INFINITIVNI APSOLUT i *Hophal* GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena (BDB 559, KB 562), što je bio gramatički način za pokazivanje pojačavanja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 26:12-17

¹²Sad zasije u toj zemlji i požanje u istoj godini stostruko. I GOSPODIN ga blagoslovi, ¹³i čovjek postade bogat, i nastavi rasti u bogatstvu sve dok postade vrlo bogat; ¹⁴jer on imaše posjede stoke i stada i veliko kućanstvo, tako da su mu Filistejci zavidjeli. ¹⁵Sad sve izvore što su sluge njegova oca iskopale u danima Abrahama njegova oca, Filistejci zakrčiše ispunivši ih sa zemljom. ¹⁶Onda Abimelek reče Izaku: “Odlazi od nas, jer ti si premoćan za nas.” ¹⁷I Izak ode od tamo i utabori se u dolini Gerar, i nastani se tamo.

26:12-14 Zabilježite blagoslove:

1. žeo je stostruko, Knjiga Postanka 26:12
2. postao je bogat i nastavio rasti u bogatstvu sve dok nije postao vrlo bogat, Knjiga Postanka 26:13
3. imao je stoke i stada, Knjiga Postanka 26:14
4. imao je veliko kućanstvo, Knjiga Postanka 26:14.

Druga točka u #2 je *Qal* INFINITIVNI APSOLUT i *Qal* GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena (BDB 229, KB 246), što označava jačinu.

Treća točka u #2 je PRIDJEV i GLAGOL istoga korijena (BDB 152, KB 178, *Qal* PERFEKT).

26:12 “GOSPODIN ga blagoslovi” Ovo je izravno teološko prepoznavanje da je to bio Bog a ne Izakovo gospodarenje što je postalo izvorom blagoslova.

26:14 “mu Filistejci zavidjeli” Ovo je GLAGOL (BDB 888, KB 1109, *Piel IMPERFEKT*) “biti ljubomoran”:

1. oni su zatrpali Abrahamove izvore, Knjiga Postanka 26:15
2. oni su otposlali Izaka, Knjiga Postanka 26:16.

Nakana Izakova uspjeha bila je pomoći Filistejcima da dođu k YHWH-i, ali umjesto toga to je prouzročilo ljubomoru i mržnju.

26:15 “Filistejci zakrčiše” Dok je Izak rastao, i u brojnosti i u bogatstvu, on je postao izvorom straha za Filistejce. Oni su svoju muku i strah pokazali zatrpavanjem Izakovih izvora. Znajući da je Izak bio pastir, manjak vode mogao je prisiliti da ode. Ovaj dio poglavlja 26 pokazuje nam Izakovo strpljenje i vjeru. Mnogo od vrste njegove osobnosti može biti razabrano iz toga kako se on odnosio prema ovoj napetosti u vezi s pravima na vodu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 26:18-22

¹⁸Onda Izak iskopa ponovno izvore vode što su bili iskopani u danima njegova oca Abrahama, jer Filistejci su ih zakrčili nakon smrti Abrahama; i on im dade ista imena što im je dao njegov otac. ¹⁹Ali kad Izakove sluge iskopaše u dolini i nadoše tamo izvor tekuće vode, ²⁰pastiri Gerara svadahu se s pastirima Izakovim, govoreći: “Voda je naša!” Tako on imenovaše izvor Esek, jer se tamo oni svadahu s njim. ²¹Onda oni iskopaše drugi izvor, i oni se svadahu nad njim isto tako, tako ga on nazva Sitna. ²²On ode odatle i iskopa drugi izvor, i oni se nisu svadali nad njim; tako ga on nazva Rehobot, jer reče: “Najzad GOSPODIN stvori prostor za nas, i mi ćemo biti rodni u zemlji.”

26:18 “on im dade ista imena što im je dao njegov otac” Ovo je jednostavno čuvanje obiteljske tradicije ili bi to mogao biti religijski čin povezan na Savez s njegovim ocem.

26:20-22 “Esek... Sitna... Rehobot” Ovo su nizovi od tri izvora što su bili upotrijebljeni za pokaz onoga što se dogodilo u Izakovome odnosu s njegovim susjedima:

1. prvi izvor znači “natjecanje” (BDB 796)
2. drugi izvor znači “neprijateljstvo” (BDB 966 II)
3. treći izvor znači “prostrana mjesta” (BDB 932), što je hebrejski idiom koji predstavlja odmor i mir i radost.

26:22 “Najzad GOSPODIN stvori prostor za nas, i mi ćemo biti rodni u zemlji” Izak je imao radnu snagu da olako nadvlada Filistejce, ali on je odabrao čekati u vjeri, na Boga koji mu je dao obećanje. Ime trećega izvora i ime za “prostor” ista su (BDB 932).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 26:23-25

²³Onda on pođe od tamo prema Beer Šebi. ²⁴Gospodin mu se ukaza iste noći i reče:
“Ja sam Bog tvoga oca Abrahama;
Nemoj se bojati, jer Ja sam s tobom.
Ja ću te blagosloviti, i umnožiti tvoje potomke,
Zbog Moga sluge Abrahama.”

²⁵Tako on izgradi žrtvenik tamo i zazva nad njim ime GOSPODINOVO, i razape svoj šator tamo; i tamo Izakove sluge iskopaše izvor.

26:23 “Onda on pođe od tamo prema Beer Šebi” Ovo je mjesto u južnome području Judejske pustinje što je bilo važan privremeni tabor za Abrahama (usp. Post 22:19).

26:24 “Gospodin mu se ukaza iste noći i reče” Ovo je drugi put da se YHWH ukazuje Izaku (usp. Post 26:2). Ovdje je to bilo u snu noću (usp. Post 15:5.12; 21:12.14; 22:1-3; 26:24). Mnoga su otkrivenja u Knjizi Postanka zapisana kao poezija, kao što je to u Postanku 26:24 (usp. Post 12:1-3; 15:1.18; 17:1-2.4-5; 35:10.11-12).

▣ **“Ja sam Bog tvoga oca Abrahama”** Zabilježite kako su YHWH i *Elohim* usporedni (usp. Post 2:4). Ovo je bitnije i potpunije otkrivenje negoli u Knjizi Postanka 26:2. Njegov ustroj sličan je Božjim otkrivenjima Abrahamu.

▣ **“Nemoj se bojati, jer Ja sam s tobom”** Kakvo veliko obećanje (također zabilježiti Post 15:1; 21:17; 46:3).

▣ **“Zbog Moga sluga Abrahama”** Ovo je osobit častan naslov korišten za Abrahama, Mojsija, Jošuu, i Davida. To može biti podrijetlo Pavlova izričaja “rob Isusa Krista”.

26:25 Mjesta YHWH-inih osobnih otkrivenja postala su sveta mjesta. Na tim su mjestima bili izgrađeni žrtvenici i oni su postali mjesta štovanja, molitve, i žrtvovanja (usp. Post 8:20; 12:7.8; 13:4.18; 22:9).

▣ **“iskopaše izvor”** Voda je dragocjena vrijednost u ovima polu-suhim zemljama. Izak je strpljivo čekao na YHWH-inu pomoć i uputu. Nekoliko uspješnih izvora spomenutih u ovome okviru pokazuju YHWH-inu prisutnost i blagoslov.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 26:26-33

²⁶Onda dođe Abimelek k njemu iz Gerara sa svojim savjetnikom Ahuzatom i Fikolom zapovjednikom svoje vojske. ²⁷Izak mu reče: “Zašto ste došli k meni, budući me mrzite i otposlali ste me od sebe?” ²⁸Oni rekoše: “Mi jasno vidimo da je GOSPODIN bio s tobom; tako rekosmo: ‘Neka sad tamo bude prisega između nas, *štoviše* između tebe i nas, i pusti nam sklopiti savez s tobom, ²⁹da nam ti nećeš učiniti zlo, baš kao što mi nismo dirali tebe i nismo ti učinili ništa nego dobro i otposlali smo te u miru. Ti si sad blagoslovljen od GOSPODINA.’” ³⁰Onda im on napravi gozbu, i oni su jeli i pili. ³¹Ujutro oni se digoše rano i izmijeniše prisegu; onda ih Izak otposla i oni odoše od njega u miru. ³²Sad dogodi se istoga dana, da Izakove sluge udoše i kazivahu mu o izvoru što su ga iskopali, i rekoše mu: “Mi smo našli vodu.” ³³Tako ga on nazva Šiba; zato je ime grada Beer Šeba do ovoga dana.

26:26 “Abimelek... Fikolom” Iako su ova imena točno ista kao u Knjizi Postanka 21:22, prošlo je oko 75-80 godina i očito to ne može upućivati na iste ljude. Iz Uvoda u Psalam 34 izgleda očitim kako su to naslovi umjesto prigodnih imena.

26:27 Očividno je Izak još uvijek osjećao bol i zbunjenost od bivanja odvedenim.

26:28 “Mi jasno vidimo da je GOSPODIN bio s tobom” Postoji nekoliko gramatičkih osobina ovoga stiha:

1. “jasno vidimo”, ovo je *Qal* INFINITIVNI APSOLUT i *Qal* GLAGOL u PERFEKTU istoga korijena (BDB 906, KB 1157), što označava “bijaše jasno da”
2. “Neka sad tamo bude prisega između nas”, BDB 224, KB 243, *Qal* JUSIV; riječ “prisega” (BDB 46) nađena je jedino ovdje i u 24:41 (dva puta), čak je u Postanku 26:31 različita riječ (BDB 989). Ona može značiti prisegu ili prokletstvo (npr. Br 5:21.23.27; Pnz 29:12.14.19.20.21). Ona podrazumijeva “neka budu prokleti ako ne budu držali prisegu”
3. “pusti nam sklopiti savez”, BDB 503, KB 500, *Qal* KOHORTATIV.

Ovo je teološka svrha blagoslova patrijarha. Ona nije značila davanje im više fizičkih stvari, nego pokazivanje drugima njihova jedinstvenog odnosa prema YHWH-i (usp. Post 26:29c).

26:30 “im on napravi gozbu” Normalan postupak za prekidanje ili pečačenje sporazuma bilo je zajedničko jelo.

26:32-33 “izvoru što su ga iskopali ... ‘Mi smo našli vodu’... Šiba” Očito ovi su izvori imali fizičku i duhovnu važnost. Oni označavaju Božji blagoslov u Izakovu životu. Stih 33 može biti suparnička etimologija za ime Beer Šeba (tj. “neka bude dano”, BDB 988) u Knjizi Postanka 21:31, gdje je ime objašnjeno kao “izvor /vrela prisega” ili “izvor /vrela sedmorice”. Šiba može biti način upućivanja na “prisegu”. Hebrejske riječi “sedam” i “zakleti se /prisegnuti” vrlo su slične. Vrlo često su u SZ-u etimologije narodne prije negoli tehničke i, stoga, mogu imati narodna podrijetla.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 26:34-35

³⁴Kad Ezav bijaše četrdeset godina star on oženi Juditu kći Beerija Hetita, i Basematu kći Elona Hetita; ³⁵i one doniješe duboku tugu Izaku i Rebeki.

26:34-35 Ova dva stiha ustvari postavljaju pozornicu za poglavlje 27, posebno za Knjigu Postanka 26:46. Autor uvodi elemente u ovo izvješće što će poslije imati veliku teološku važnost (tj. uzrokovanje Izaku i Rebeki da Jakova pošalju natrag u Haran kako bi našao ženu).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Je li Abimelek iz Knjige Postanka 21 isti kao onaj u Postanku 26?
2. Što je podrijetlo Filistejaca?
3. Zašto su i Abraham i Izak tvrdili da su njihove žene njihove sestre?
4. Što je bila svrha toliko mnogo izvora /vrela na koje se smjera u ovome poglavlju?
5. Objasnite drevne obrede gozbe pri sklapanju saveza /sporazuma i kakav ona ima dodir s biblijskim otkrivenjem.

POSTANAK 27

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Jakovljeva obmana	Izak blagoslivlje Jakova	Jakovljevom varkom Ezav ostaje bez svoga blagoslova	Izak blagoslivlje Jakova	Jakov dobiva Izakov blagoslov lukavštinom
27:1-4	27:1-4	27:1-4	27:1a 27:1b 27:2-4	27:1-4
27:5-17	27:5-17	27:5-17	27:5-10 27:11-12 27:13-17	27:5-10 27:11-17
27:18-29 (27b-29)	27:18-29 (27-29)	27:18-29 (27-29)	27:18a 27:18b 27:19 27:20a 27:20b 27:21-24a 27:24b 27:25-29	27:18-29 (27b-29)
ukradeni blagoslov	Ezavova izgubljena nada		Ezav moli za Izakov blagoslov	
27:30-38	27:30-38	27:30-38	27:30-31 27:32 27:33 27:34 27:35 27:36 27:37 27:38-40 (39-40)	27:30-40 (39-40a)
27:39-40 (39-40)	27:39-40 (39-40) Jakov bježi od Ezava (27:41 - 28:5)	27:39-40 (39-40)		

27:41-45 27:46	27:41-46	27:41-45 Jakovljevo odlazak za Haran i njegovo san u Betelu (27:46-28:22) 27:46-28:5	27:41 27:42-45 Izak šalje Jakova Labanu (27:46 - 28:5)	27:41-45 Izak šalje Jakova Labanu (27:46 - 28:5)
-----------------------	----------	--	--	---

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 27:1-4

¹Sad dogodi se, kad Izak bijaše star i njegove oči bijahu previše mutne da bi vidjele, da on pozove svoga starijeg sina Ezava i reče mu: “Moj sine.” I on mu reče: “Ovdje sam.” ²Izak reče: “Gle sad, ja sam star i ne znam dan svoje smrti. ³Sad dakle, molim uzmi svoje oruđe, svoj tobolac i svoj luk, i izađi u polje i ulovi divljač za mene; ⁴i pripremi ukusno jelo za mene takvo kao što volim, i donesi mi ga da mogu jesti, tako da te moja duša može blagosloviti prije nego umrem.”

27:1 “kad Izak bijaše star i njegove oči bijahu previše mutne da bi vidjele” Poteškoće s očima bilo je znakovito oboljenje u Drevnome Bliskom Istoku (usp. Jakov u Post 48:10; Eli u 1. Sam 3:2 i poslije, Pavao u Gal 4:13-15; 6:11; 2. Kor 12:7).

▣ **“on pozove svoga starijeg sina Ezava”** Ovo pokazuje: (1) Izakovo favoriziranje Ezava (usp. Post 25:28), što će postati očitim kako se poglavlje razvija ili (2) kulturološko očekivanje najstarijeg (tj. doslovno “velikog”, BDB 152, tj. u starosti, usp. Post 10:21; 44:12) sinovljeva posebnog mjesta u obitelji.

27:2 “Izak reče: ‘Gle sad, ja sam star i ne znam dan svoje smrti’” Zanimljivo je zabilježiti da je Izak, star oko 137 godina, nervozan glede svoje smrti. Iz Knjige Postanka 35:28 učimo da je on doživio starost od 180 godina. Njegova je briga mogla proizaći iz činjenice da je njegov brat, Jišmael, umro u starosti od 137 godina, što je zapisano u Postanku 25:17. Ako su izračuni Martina Luthera o Izakovoj starosti od 137 godina točni, onda je Izak djelovao na svoju fizičku nesposobnost a ne na Božje otkrivenje.

Iz Pločica iz Nuze iz ovoga istog područja i vremena učimo kako je “ja sam star” mogao biti zakonski idiom za javni prijenos prava nasljedstva pod sinovljev nadzor.

27:3.4 Postoje nizovi IMPERATIVA povezanih s Izakovih zahtijevanim jelom prije prelaska na patrijarhalni blagoslov. Ovdje su Izakove zapovijedi /zahtjevi:

1. “molim uzmi svoje oruđe” (“tobolac”, BDB 1068, jedino ovdje u SZ-u i “luk”, BDB 905), Knjiga Postanka 27:3, BDB 669, KB 724, *Qal* IMPERATIV
2. “izađi u polje”, Knjiga Postanka 27:3 BDB 422, KB 425, *Qal* IMPERATIV
3. “ulovi divljač za mene”, Knjiga Postanka 27:3, BDB 844, KB 1010, *Qal* IMPERATIV
4. “pripremi ukusno jelo”, Knjiga Postanka 27:4, BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERATIV
5. “donesi mi ga”, Knjiga Postanka 27:4, BDB 97, KB 112, *Hiphil* IMPERATIV
6. “da mogu jesti”, Knjiga Postanka 27:4, BDB 37, KB 46, *Qal* KOHORTATIV.

27:4 “tako da ... moja duša” Ovo je pojam *nefes* (BDB 659, KB 711, vidjeti [bilješku u Post 35:18](#), usp. Post 27:25), što upućuje na ono što diše ili ima život. Može biti upotrijebljen o stoci (usp. Post 1:24; 2:19) ili ljudima (usp. Post 2:7). Ljudi nemaju dušu (grčka misao), oni jesu duša. Njihovo fizičko tijelo je vanjska granica jedinstva tijela /duše /duha.

▣ **“može blagosloviti prije nego umrem”** Zabilježite da je svrha jela morala biti prigoda za prijelaz na vodstvo obitelji (tj. patrijarhalni blagoslov). Hebrejska zamisao o izgovorenoj riječi bila je ta da kad je ona jednom bila izgovorena ona nije mogla biti opozvana (usp. Post 27:33-38; Iz 55:11).

Izak je mislio da umire (usp. Post 27:2), ali živio je još godinama nakon toga. Izak je bio uživatelj /korisnik zavjetnih obećanja Abrahamu. Ipak on je postajao slijep te mislio kako će prije umrijeti. Fizička bolest nije znak Božjega nezadovoljstva, nego ishod živućih u palome svijetu (vidjeti brošuru od Gordona Feeja, “*The Disease of the Health, Wealth Gospel*”).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 27:5-17

⁵Rebeka bijaše slušala dok je Izak govorio svome sinu Ezavu. Tako kad Ezav ode u polje kako bi ulovio divljač da ga donese *doma*, ⁶Rebeka reče svome sinu Jakovu: “Gle, čuh tvoga oca kako govori tvome bratu Ezavu, kazujući: ⁷Donesi mi *neku* divljač i pripremi ukusno jelo za mene, da mogu jesti, i blagosloviti te u prisutnosti GOSPODINOVOJ prije svoje smrti.” ⁸Sad dakle, moj sine, poslušaj me kao što ti zapovijedam. ⁹Idi sad k stadi i donesi mi dvije odabrane mlade koze od tamo, tako da ih mogu pripremiti *kao* ukusno jelo za tvoga oca, takvo kao što on voli. ¹⁰Onda ćeš *ga* ti odnijeti svome ocu, da on može jesti, tako da te može blagosloviti prije svoje smrti.” ¹¹Jakov odgovori svojoj majci Rebeki: “Gle, Ezav moj brat je rutav muškarac a ja sam gladak muškarac. ¹²Možda će me moj otac osjetiti, onda ću ja biti kao varalica u njegovu pogledu, i ja ću na sebe dovesti prokletstvo a ne blagoslov.” ¹³Ali njegova majka reče mu: “Neka tvoje prokletstvo bude na meni, moj sine; samo poslušaj moj glas, i idi, donesi *ih* za mene.” ¹⁴Tako on ode i donese *ih*, i odnese *ih* svojoj majci; i njegova majka napravi ukusnu hranu kao što je njegov otac volio. ¹⁵Onda Rebeka uze najbolje haljine od Ezava svoga starijeg sina, što bijahu s njom u kući, i stavi ih na Jakova svoga mlađega sina. ¹⁶I ona stavi kože od mladih koza na njegove ruke i na glatke dijelove njegova vrata. ¹⁷Ona također dade ukusnu hranu i kruha, što je ona napravila, svome sinu Jakovu.

27:5 “Rebeka bijaše slušala dok je Izak govorio” Postoji očevitna poteškoća ljubomore i manipulacije u ovoj obitelji. Možemo vidjeti sukobe i napetost između Rebeke i Izaka te Jakova i Ezava. Zanimljivo je kako Biblija često objavljuje bračne i obiteljske probleme među ovim junacima SZ-a. Rebekino slušanje kod šatorskoga preklopnika može biti tumačeno ili kao njeno bivanje znatizeljnom ili kao njeno pokušavanje ispunjenja Božjega otkrivenja prema njoj u Knjizi Postanka 25:23. Po mome razumijevanju ovoga odlomka ja dajem prednost sumnji Jakova i Rebeke jer čini se kao da Izak i Ezav pokušavaju pridobiti Božje očito pretkazanje.

27:7 IMPERATIVI odražavaju Knjigu Postanka 27:3 i 4.

▣ **“i blagosloviti te u prisutnosti GOSPODINOVOJ prije svoje smrti”** Sama činjenica da je Božje Ime spomenuto (u tekstu od Rebeke, ne Izaka, usp. Post 27:4) pokazuje značajnost patrijarhalnoga blagoslova. To je bilo gotovo viđeno kao imanjenje neovisne snage i jednom dana nije mogla biti opozvana. To je vrlo važno zbog Božjih obećanja Abrahamu i kasnijim obećanjima Izaku, Jakovu, i njegovim dvanaesterim sinovima.

27:8-9 Rebeka odlučuje prevariti Izaka i spriječiti njegove nakane, tako ona naređuje Jakovu:

1. poslušaj /čuj, Knjiga Postanka 27:8, BDB 1033, KB 1570, *Qal* IMPERATIV
2. idi k stadu, Knjiga Postanka 27:9, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
3. donesi /uzmi dva odabrana jareta, Knjiga Postanka 27:9, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
4. da ih mogu pripremiti *kao* ukusno jelo, Knjiga Postanka 27:9, BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERFEKT
upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu.

27:9 “takvo kao što on voli” Rebeka je znala kako skuhati Izaku omiljenu hranu. Očito ona to nije radila često ili je on nije želio zahtijevati od Ezava.

27:11 “Ezav moj brat je rutav muškarac” Zabilježite Knjigu Postanka 25:25.

27:12

NASB, NKJV	“varalica”
NASB (na margini)	“podrugljivac”
NRSV	“podrugujem”
TEV	“obmanjujem”
NJB	“varam”
LXX	“lošom nakanom”

Hebrejski GLAGOL (BDB 1073, KB 1770, *Pilpel* PARTICIP) u ovoj osnovi (*Pilpel*) znači “ismijavanje” ili “prijevara”, dok u *Hiipalpel* osnovi (usp. 2. Ljet 36:16) označava “koji je podrugljiv” ili “zloporaba” (NIDOTTE, tom 4, str. 320). Ovaj je pojam nađen u SZ-u jedino na ova dva mjesta. NIV je preveo pojam kao “varati” i “ismijan”.

Ovaj korijen ne odnosi se na Jakovljevo ime u Knjizi Postanka 25:26 (BDB 784).

27:13-17 Ovo pokazuje detaljno planiranje i Rebeke i Jakova u ovome manipulativnome činu.

27:13 “Neka tvoje prokletstvo bude na meni” U MT-u nema GLAGOLA. Rebeka je znala da će postojati posljedice! Ona zapovijeda Jakovu neka djeluje u njeno ime:

1. poslušaj (doslovno “čuj”), BDB 1033, KB 1570, *Qal* IMPERATIV, usp. Knjiga Postanka 27:5 (dva puta). 6.8.13.34.43
2. idi, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV, usp. Knjiga Postanka 27:5.9.13.14
3. donesi, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV, usp. Knjiga Postanka 27:9.13.14.15.35.36 (dva puta). 45.46.

27:15-17 Zabilježite dvostruka djelovanja:

1. uze Ezavove najbolje odjeće (BDB 326) i stavi ih na Jakova, Knjiga Postanka 27:15
2. stavi kozje kože na Jakovljeve ruke i vrat, Knjiga Postanka 27:16 (moguće od dva zaklana jareta osigurana na jelo)
3. dala je Jakovu pripremljenu hranu da je odnese Izaku, Knjiga Postanka 27:17.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 27:18-29

¹⁸Onda on dođe svome ocu i reče: “Moj oče.” I on reče: “Ovdje sam. Tko si ti, moj sine?” ¹⁹Jakov reče svome ocu: “Ja sam Ezav tvoj prvorođenac; učinio sam kao što si mi ti rekao. Ustani, sjedni i jedi moju divljač, da me možeš blagosloviti.” ²⁰Izak reče svome sinu: “Kako to da si ga pripravio tako brzo, moj sine?” I on reče: “Jer GOSPODIN tvoj Bog prouzroči to da se dogodi meni.” ²¹Onda Izak reče Jakovu: “Molim dođi bliže, da te mogu osjetiti, moj sine, jesi li ti uistinu moj sin Ezav ili nisi.” ²²Tako Jakov dođe bliže Izaku svome ocu, i on ga osjeti i reče: “Glas jeste glas Jakova, ali ruke su ruke Ezava.” ²³On ga nije prepoznao, jer njegove ruke bijahu rutave kao ruke njegova brata Ezava; tako ga on blagoslovi. ²⁴I on reče: “Jesi li ti uistinu moj sin Ezav?” I on reče: “Ja sam.” ²⁵Tako on reče: “Donesi to meni, i ja ću jesti od divljači moga sina, tako da te mogu blagosloviti.” I on donese to k njemu, i on je jeo; on mu također donese vina i on je pio. ²⁶Onda njegov otac Izak reče njemu: “Molim dođi bliže i poljubi me, moj sine.” ²⁷Tako on dođe bliže i poljubi ga; i kad on omiriše miris njegovih haljina, on ga blagoslovi i reče:

“Vidi, miris moga sina

Jeste kao miris polja što je Gospodin blagoslovio;

²⁸Sad neka ti Bog dade rosu nebesku,

**I plodnost zemlje,
 I obilje žita i mladoga vina;
²⁹Neka ljudi služe tebi, i narodi se poklone tebi;
 Budi gospodar svoje braće,
 I neka se sinovi tvoje majke poklone tebi.
 Prokleti bili oni koji te proklinju,
 I blagoslovljeni bili oni koji te blagoslivljaju.”**

27:18-24 Ovo je početak nekoliko laži:

1. Tko si ti?, Knjiga Postanka 27:18, ja sam Ezav, Knjiga Postanka 27:19
2. Kako si dobio lov i tako ga brzo skuhao?, Knjiga Postanka 27:20, Gospodin mi je pomogao, Knjiga Postanka 27:20
3. Jesi li ti uistinu Ezav?, Knjiga Postanka 27:24, jesam, Knjiga Postanka 27:24
4. Izakova sumnja može se vidjeti u Knjizi Postanka 27:21.24.27.

27:19 Jakov zahtijeva od Izaka neka:

1. ustane, BDB 877, KB 1086, *Qal IMPERATIV*
2. sjedne, BDB 442, KB 444, *Qal IMPERATIV*
3. jede, BDB 37, KB 46, *Qal IMPERATIV*.

27:20 “Jer GOSPODIN tvoj Bog prouzroči to da se dogodi meni” Većina komentatora naziva ovo blasfemijom jer je Jakov lagao, koristeći Božje Ime. Ali, ja mislim da Jakov upućuje na činjenicu kako su Božje pretkazanje o njemu, kroz njegovu majku, kao i njegovo kupovanje prava prvorođstva od Ezava, Božje činidbe (tj. veća slika)!

27:22-23 Rebeka je morala prionuti jareću kožu vrlo pažljivo, posebice na ruke (prste). Kako je ona to pričvrstila neizvjesno je. Moguće je da “ruke” stvarno upućuje na Jakovljeve ruke od šake do ramena.

27:25 Očito je ovaj poseban službeni blagoslov, što je prenosio obiteljsko vodstvo, bio kao savez i, stoga, bio je popraćen jelom. Jest s nekima i onda ih izdati bilo je viđeno kao veliki kriminal protiv drugoga.

27:26-27 Ovo je bila još jedna kušnja. Ljubljenje je uobičajeno bila gesta pozdrava i rastanka, ali ovdje to je bila prilika za Izaka da dobije Jakova bliže i omiriše njega i njegovu odjeću. Mora da je Ezav imao drukčiji miris povezan s njegovim lovačkim aktivnostima.

27:27-29 Izak je namijenio patrijarhalni blagoslov za Ezava, ali on će biti dan Jakovu. Zabilježite kako on uključuje poljoprivredne blagoslove (usp. Pnz 33:28) kao i pradjedovske o obitelji. Također ćete prepoznati neke vidove povezane s Abrahamovim blagoslovom (tj. Post 27:29).

27:28 “rosu nebesku” Kiša dolazi samo tijekom određenih godišnjih doba u Palestini (rane kiše, usp. Pnz 11:14; Joel 2:23; kasne kiše, usp. Pnz 11:14; Joel 2:23). Preostali dio godišnjega doba što se odnosi na rast usjeva opskrbljen je s vodom putem rose. Prema tome, “rosu” (BDB 378) postaje metafora za Božju milost i opskrbu (usp. Pnz 33:13.28).

Stihovi 28 i 29 imaju niz IMPERFEKTA upotrijebljenih kao JUSIVI:

1. “neka ...Bog dade”, Knjiga Postanka 27:28, BDB 678, KB 733, *Qal IMPERFEKT* upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
2. “Neka ljudi služe tebi”, Knjiga Postanka 27:29, BDB 712, KB 773, *Qal IMPERFEKT* upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
3. “Neka... se narodi poklone tebi”, Knjiga Postanka 27:29, BDB 1005, KB 295, *Hishtaphel IMPERFEKT* upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
4. “Budi gospodar svoje braće”, Knjiga Postanka 27:29, BDB 217, KB 241, *Qal IMPERATIV*
5. “neka se sinovi tvoje majke poklone tebi”, Knjiga Postanka 27:29, isto kao #3.

27:29 Ovo je očito hebrejska poezija s usporednom simetrijom. Ona izražava istinu nađenu u Knjizi Postanka 25:23, na koju se smjera u Abrahamskome Savezu u Postanku 12:1-3.

“Blagoslovljeni” (BDB 138, KB 159) i “prokleti” (BDB 76, KB 91) predstavljaju prisutnost ili odsutnost Božjih obilnih opskrba (usp. Br 24:9; Pnz 27:15 - 28:19). U smislu to je bilo vidljivo zavjetno obećanje.

▣ **“I neka se sinovi tvoje majke poklone tebi”** Ovo izgleda gotovo kao da je bilo proračunato poniženje za Jakova (Izak je mislio da govori Ezavu).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 27:30-38

³⁰Sad se dogodi, čim je Izak završio blagoslivljanje Jakova, i Jakov je jedva otišao iz prisutnosti Izaka svoga oca, da Ezav njegov brat naide iz svoga lova. ³¹Onda on također napravi ukusnu hranu, i donese je svome ocu; i on reče svome ocu: “Neka moj otac ustane i jede od divljači svoga sina, tako da bi me ti mogao blagosloviti.” ³²Izak njegov otac reče mu: “Tko si ti?” I on reče: “Ja sam tvoj sin, tvoj prvorođenac, Ezav.” ³³Onda Izak snažno zadrhti, i reče: “Tko bijaše on onda što ulovi divljač i donese je meni, tako da ja pojedoh sve od nje prije nego ti dođe, i blagoslovih ga? Da, i on će biti blagoslovljen.” ³⁴Kad Ezav ču riječi svoga oca, on povika s krajnje jakim i gorkim plačem, i reče svome ocu: “Blagoslovi me, čak mene također, o moj oče!” ³⁵I on reče: “Tvoj brat dođe prijeverno i oduzeo je tvoj blagoslov.” ³⁶Onda on reče: “Nije li on s pravom imenovan Jakov, jer me je on izgurao ova dva puta? On je oduzeo moje pravo prvorođstva, i gle, sad je uzeo moj blagoslov.” I on reče: “Nisi li zadržao blagoslov za mene?” ³⁷Ali Izak odgovori Ezavu: “Gle, ja sam učinio njega tvojim gospodarom, i sve njegove rodake dao sam mu kao slugu; i sa žitom i mladim vinom ja sam ga podržao. Sad što se onda tebe tiče, što mogu učiniti, moj sine?” ³⁸Ezav reče svome ocu: “Imaš li ti samo jedan blagoslov, moj oče? Blagoslovi me, čak mene isto tako, o moj oče.” Tako Ezav progovori i zaplače.

27:30 “Jakov je jedva otišao” Ovaj izričaj je *Qal* INFINITIVNI APSOLUT i *Qal* GLAGOL u PERFEKTU iz istoga korijena (BDB 422, KB 425). To je posebno naglašen izričaj što označava kratko vremensko razdoblje između odlaska Jakova i dolaska Ezava.

27:31 “i on reče svome ocu” Zanimljivo je kako je Ezavova frazeologija točno ista kao ona upotrijebljena od Jakova u Knjizi Postanka 27:19. Možda je čak Jakov preslikao idiomski govor svoga brata u pokušaju prijeverne svoga oca. Međutim, to jednostavno može biti standardno idiomsko izražavanje.

27:32 Iznenada Ezav poistovjećuje sebe kao “prvorođenac” (BDB 114). Prije ga to nikad nije zanimalo (zabilježite Post 25:29-34).

27:33 “Onda Izak snažno zadrhti” U hebrejskome bi GLAGOL i KOGNITIVNI AKUZATIV (BDB 353, KB 350, usp. Dn 10:7) trebao biti preveden: “zadrhti s vrlo velikim drhtanjem”. Moje razumijevanje ovoga teksta jeste to da je Izak konačno shvatio kako se on bori protiv Boga u pokušaju da blagoslovi svoga prvorođenog sina, Ezava, a ne kako je on samo ljutit na Jakova. Zanimljivo je zabilježiti kako je to još jedan način za Boga da pokaže Svoju suverenost nad Savezom u tome prvorođenome djetetu, koji bi uobičajeno trebao primiti očevo obećanje, ne prima, u svima ovim uvodnim poglavljima Knjige Postanka. To je drugo dijete, ili poslije, sinovi koji primaju patrijarhalni blagoslov.

▣ **“Da, i on će biti blagoslovljen”** Ovaj izričaj može biti razumjet ili: (1) kao protiv pozadine snage izgovorene riječi, koja se jednom dana, nije mogla opozvati ili (2) kao činjenica kako je Izak shvatio da se borio protiv Boga (vidjeti prethodnu bilješku).

27:34 “on povika s krajnje jakim i gorkim plačem” Zabilježite točke za naglašavanje jačine:

1. KOGNITIVNI [SPOZNAJNI] pojmovi (BDB 858, KB 1042), “on povika s plačem”
2. “jakim”, PRIDJEV (BDB 152)
3. “gorkim”, PRIDJEV (BDB 600 I).

▣ **“Blagoslovi me, čak mene također, o moj oče!”** Ovo je prvi od dva *Piel* IMPERATIVA (BDB 138, KB 159, usp. Post 27:38). Poslanica Hebrejima 12:17 pokazuje nam kako je Ezavu, iako mu je bilo žao što je promašio materijalni blagoslov, bilo žao iz krivih razloga.

27:35-36 “Tvoj brat dođe prijeverno i oduzeo je tvoj blagoslov” Ovo je samo pola istine da je Jakov bio “potiskivač”, “onaj koji je prekomjerno posegnuo” (BDB 784), i “varalica” (BDB 941) jer: (1) Ezav je prodao svoje vlastito pravo prvorođstva (usp. Post 27:36 i Post 25:27-34) i (2) Izak je zanemario Božje otkrivenje Rebeki u Knjizi Postanka 25:23. Ime Jakov određeno je kao “nadmudrivač” ili “potiskivač” (BDB 139) u Knjizi Postanka 25:26.

27:36 “ova dva puta” Ovo očito upućuje na Knjigu Postanka 25:27-31 i 27:18-29.

▣ **“pravo prvorođstva ... blagoslov”** Postoji igra na hebrejske riječi što zvuče vrlo slično: “pravo prvorođstva” jednako je *bekhorah* (BDB 114), dok je “blagoslov” jednak kao *berakhah* (BDB 139).

▣ **“Nisi li zadržao blagoslov za mene?”** Sve od obiteljskoga vodstva i zavjetnih obećanja (usp. Post 27:37) bilo je izrečeno nad Jakovom i nije moglo biti opozvano zbog hebrejske zamisli o snazi izgovorene riječi u YHWH-ino Ime, čak iako je Izak bio prevaren u davanju toga!

27:37 Ezav nije bio učinjen siromašnom osobom. Njemu je ipak pripadala jedna trećina od svega Izakovog imanja, ali on nije bio glavni u obiteljskim poslovima niti govornik za obitelj.

27:38 “progovori i zaplače” Ovo je emocionalni hebrejski idiom za izraženu žalost (usp. Post 21:16).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 27:39-40

³⁹Onda Izak njegov otac odgovori i reče mu:

“Gle, daleko od plodnosti zemlje bit će tvoje obitavanje,

I daleko od rose nebeske od gore.

⁴⁰Od svoga mača ti ćeš živjeti,

I svome bratu ti ćeš služiti;

Ali dogodit ćeš se kad ti postaneš nespokojan,

Da ćeš ti slomiti njegov jaram sa svoga vrata.”

27:39-40 Ovo nije toliko patrijarhalni blagoslov kao što je poetsko proročanstvo, vrlo slično Knjizi Postanka 49. Postoji tračak neovisnosti u Postanku 27:40, redci 3 i 4.

27:40 Ovo može opisivati povijest naroda Edoma koji će proizaći od Ezava (usp. Post 36). Većinu svoje povijesti oni su bili pod vlašću (tj. jarmom, BDB 760, usp. Lev 26:13; 1. Kr 12:4) Židova. Komentator, Leopold, tumači ovo kao “oni uvijek pokušavahu izaći iz podređenosti židovskoj vlasti”. Međutim, drugi to tumače da bi to trebalo značiti kako su oni konačno uspjeli, bivajući vezani na Herodovu (koji je bio iz Edoma) vlast nad Palestinom tijekom Isusovih dana (Luther).

▣

NASB, NKJV, NRSV, LXX “slomiti”

NASB (na margini) “otrgnuti”

TEV “otresti”

NJB “otkinuti”

Pojam (BDB 923, KB 1194) je rijetka riječ. U *Qal* osnovi (npr. Jer 2:31) on znači slobodno lutati, ali u *Hiphil* osnovi on znači dokinuti nečiju slobodu (jedino ovdje i moguće Ps 55:2).

POSEBNA TEMA: EDOM I IZRAEL

A. Edom je narod istočno od Mrtvog mora, koji je proizašao od Ezava, Jakovljeva brata (usp. Post 25 - 28; 32-33). Edom znači “crven” dok Ezav znači “rutav” (usp. Post 25:25.30).

B. Izraelu je bilo zapovjedbano neka poštuje Edoma jer su oni bili srodnici (usp. Pnz 23:7).

- C. Izrael i Edom imali su neprekinute poteškoće:
1. Knjiga Brojeva 20:14-21
  2. Knjiga o Sucima 11:16-17
  3. 1. Knjiga o Samuelu 14:47-48
  4. 2. Knjiga o Samuelu 8:14
  5. 1. Knjiga o Kraljevima 11:14-22
  6. 2. Knjiga o Kraljevima 14:22; 16:5-6
  7. 2. Knjiga Ljetopisa 20:10-30; 21:8 i dalje
  8. Knjiga proroka Amosa 1:6.9.
- D. Proročanstva protiv Edoma:
1. Knjiga proroka Izaije 34:5 i dalje; 63:1 i dalje
  2. Knjiga proroka Jeremije 49:7-22
  3. Tužaljke 4:21-22
  4. Knjiga proroka Ezekielia 25:12-14; 35:1-15; 36:2-6
  5. Knjiga proroka Amosa 1:11-12.
- E. U Knjizi proroka Obadije, Edom je bio osuđen zbog:
1. njegova ponosa, stihovi 3-4:
    - a. u zemljopisnoj sigurnosti
    - b. u političkim savezima i vojnoj snazi
    - c. u trgovačkome bogatstvu
    - d. u tradicionalnoj mudrosti
  2. njegova povreda Jude, njegova rođaka, Knjiga proroka Obadije, stihovi 10-14:
    - a. radovao se nad padom Jeruzalema (Tuž 2:15-17; 4:21)
    - b. odbio je pomoći (Obad stih 11)
    - c. djelatna podrška neprijatelja (Obad stih 14)
    - d. uzeo je Judino vlasništvo (Jer 13:19)
  3. njegovo odbijanje i preziranje YHWH (Obad stih 16).
- F. Edom može biti simbol (vrsta) za sve narode koji su se pobunili protiv Boga i Njegova naroda, Knjiga proroka Obadije, stihovi 15-21 (usp. Ps 2).
- G. Moguće povijesno ispunjenje ovoga proročanstva:
1. uništenje Edoma od Neo-Babilona oko 5 godina nakon pada Jeruzalema, godine 580. pr.Kr.
  2. istiskivanje Edoma iz Petre od nabatejskih Arapa oko godine 550. – 449. pr.Kr. (usp. Mal 1:2-5). Edom nije spomenut u Nehemijinu popisu okolnih neprijatelja, nego je ponovno premješten od arapskih plemena. Edom se preselio u Negeb
  3. poraz Edoma od Aleksandrovog vojskovođe, Antigona godine 312. pr.Kr. (zapisano u *Diodorus Seculus*)
  4. poraz Edoma u Negebu od Jude Makabejskog oko godine 175. pr.Kr. (usp. 1. Mak 5.3.15; 2. Mak 10.15; Josip Flavije u *Antiquities of the Jews* 12.8.1; 13.9.1)
  5. Edom je bio prisiljen prihvatiti judaizam od Ivana Kirkana godine 125. pr.Kr. Oni se sad zovu Idumejci
  6. rimski vojskovođa, Tit, potpuno je uništio idumejski utjecaj godine 70.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 27:41-45

⁴¹Tako Ezav bijaše kivan na Jakova zbog blagoslova s kojim ga je blagoslovio njegov otac; i Ezav reče samome sebi: “Dani žalovanja za moga oca su blizu; onda ću ubiti svoga brata Jakova.” ⁴²Sad kad riječi njena starijega sina Ezava bijahu ispriповijedane Rebeki, ona posla i pozva svoga mlađega sina Jakova, i reče mu: “Gle tvoj

brat Ezav tješi sebe glede tebe namjeravajući te ubiti.⁴³ Sad stoga, moj sine, slušaj moj glas, i ustani, bježi u Haran, mome bratu Labanu!⁴⁴ Ostani s njim nekoliko dana, sve dok jarost tvoga brata splasne,⁴⁵ sve dok bijes tvoga brata protiv tebe splasne i on zaboravi što mu ti učini. Onda ću ja poslati i dovesti te od tamo. Zašto bih ja bila ožalošćena od vas obojice u jednome danu?"

27:41 Septuaginta prevodi ovaj stih kao Jišmaelu želju za Izaka da umre (tj. Izak je mislio da će umrijeti; to je razlog zašto je on dao patrijarhalni blagoslov, usp. Post 27:2), ali ovo izgleda kao da je posve van okvira. Ezav je očito stvarno volio Izaka.

27:43 Odmah čim je Rebeka čula Ezavove naume da će poduzeti osvetu nad Jakovom ona zapovijeda Jakovu neka djeluje:

1. "slušaj" (doslovno "čuti tako kao djelovati"), BDB 1033, KB 1570, *Qal* IMPERATIV
2. "ustani", BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV
3. "bježi" (doslovno "idi"), BDB 137, KB 156, *Qal* IMPERATIV.

Ona ga šalje natrag s svojoj obitelji u Haran. Putovanje je imalo dvije svrhe:

1. udaljiti ga od Ezava i dopustiti da se Ezavov bijes stiša (usp. Post 27:44-45)
2. dobiti ženu od njene obitelji (usp. Post 27:46), a ne od Kanaanaca kao što je učinio Ezav (usp. Post 26:34-35; 27:46).

27:44-45 Ovdje su nizovi izričaja od Rebeke koji izgleda podrazumijevaju kako ona pozvati Jakova doma vrlo brzo. Ustvari, Jakov će ostati više od 20 godina i vjerojatno nikad više ponovno neće vidjeti svoju majku. Nije li ironički da, iako je Jakov primio i pravo prvorođstva i baštinu, on je morao otići od svoga života a Ezav je uživao to oboje više od 20 godina. Ja osjećam tugu zbog Rebeke koja je morala ostati sa starim, čovjekom bogaljem kojeg je prevarila i sa starijim sinom koji se osjećao izdanim.

27:45 "Zašto bih ja bila ožalošćena od vas obojice u jednome danu" Ovo može biti tumačeno na dva načina: (1) da će Ezav ubiti Jakova i onda će najbliži srodnik djelovati kao *go'el* i ubiti Ezava (usp. Post 9:6) ili (2) da je Jakov, premda domaćinski čovjek, bio vrlo strog muškarac, što je bilo očito iz opisa njegovih pastirskih obaveza prema Labanu (usp. Post 31:38-42), i kasnije iz njegova hrvanja s anđelom (usp. Post 32:24-32), i vjerojatno bi dva brata ubila jedan drugoga ako bi se potukli.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 27:46

⁴⁶Rebeka reče Izaku: "Ja sam umorna od života zbog kćeri Heta; ako Jakov uzme ženu od kćeri Heta, kao ove, od kćeri zemlje, kakvo će dobro biti moj život za mene?"

27:46 Ponovno, mi vidimo Rebekinu prepredenost. Ona koristi navodni izgovor za otpošiljanje Jakova, dok ne spominje svoju životnu premorenost (BDB 880 I) zbog Ezava. Očito, njen je razlog bio valjan jer ga Izak prihvaća (usp. Post 28:1-2). U Knjizi Postanka 26:34.35 imamo referencu da je Ezav oženio dvije kanaanske (Heth, BDB 366, usp. Post 23:3.10; vidjeti Posebnu temu u Post 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine) žene.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Tko izgleda identificira ovo poglavlje kao imanje prljavih motiva i tehnika?
2. Kako se Knjiga Postanka 25:23 odnosi na ovo poglavlje?
3. Što uključuje blagoslov patrijarha?
4. Zašto Rebeka želi da njen sin oženi rođakinju?

POSTANAK 28

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Jakov otposan	Jakov bježi od Ezava (27:41-28:5)	Jakovljevo odlazak za Arama i njegov san u Betelu (27:46-28:22)	Izak šalje Jakova Labanu (27:46-28:5)	Izak šalje Jakova Labanu (27:46-28:5)
28:1-5	28:1-5 (3-4)	28:1-5	28:1-5	28:1-5
28:6-9	Ezav ženi Mahalatu 28:6-9	28:6-9	Ezav uzima drugu ženu 28:6-9	još jedna Ezavova ženidba 28:6-9
Jakovljevo san	Jakovljeva prisega kod Betela		Jakovljevo san kod Betela	Jakovljevo san
28:10-17	28:10-17	28:10-17	28:10-15 28:16-17	28:10-19
28:18-22	28:18-22	28:18-22	28:18-22	28:18-22

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 28:1-5

¹Sad Izak pozva Jakova i blagoslovi ga i naloži mu, i reče mu: “Ti nećeš uzeti ženu od kćeri Kanaana. ²Ustani, idi u Padam Aram, u kuću Betuela oca tvoje majke; i od tamo uzmi sebi ženu od kćeri Labana brata tvoje majke. ³Neka te Bog Svemogućí blagoslovi i učini te plodnim i umnoži te, tako da možeš postati mnoštvo naroda. ⁴Neka ti On također dade blagoslov Abrahama, tebi i tvojim potomcima s tobom, tako da ti možeš posjedovati zemlju svojih privremenih boravišta, što Bog dade Abrahamu.” ⁵Onda Izak otposla Jakova, i on ode u Padan Aram Labanu, sinu Betuela Aramejca, brata Rebeke, majke Jakova i Ezava.

28:1 “Sad Izak pozva Jakova i blagoslovi ga” Tumačenje ovoga poglavlja temeljeno je na Rebekinu prisluškivanju Ezavove zavjere i njenog nauma što je proveden u Knjizi Postanka 27:46. Znakovito je kako Izak blagoslivlja Jakova iskreno ovdje bez bivanja lukavim. Moguće je on shvatio kako se borio protiv Božjega odabira u želji da Ezav primi blagoslov. Međutim, u okviru “blagoslovi” ovdje više je puko pravilo pozdrava (npr. Post 47:7.10 i Ruta 2:4).

▣ **“Ti nećeš uzeti ženu od kćeri Kanaana”** Ovo je točno ista izjava što je Abraham dao svome sluzi za nalaženje žene za Izaka u Knjizi Postanka 24:3-4. To mora biti povezano s isključivim štovanjem YHWH. Iako Betuelov sin, Laban, nije morao biti istinski YHWHist (tj. *Terafim*, vidjeti Posebnu temu dolje: Terafim, usp. Post 31:19.34.35), očito je postojalo nekakvo teološko razumijevanje unutar te obitelji.

POSEBNA TEMA: *TERAFINI*

Iz različitih dijelova SZ-a sastavljanje opisa je teško:

1. mali i prenosivi kućni idoli, Knjiga Postanka 31:19.34.35
2. veliki idol oblikovan kao čovjek, 1. Knjiga o Samuelu 19:13.16
3. idoli korišteni u domovima, ali i u svetištima, Knjiga o Sucima 17:5; 18:14.17.18
4. idoli korišteni za spoznaju budućnosti ili volje bogova /boga:
  - a. osuđeni i uspoređeni s vraćanjem, 1. Knjiga o Samuelu 15:23
  - b. osuđeni i uspoređeni s medijima, spiritistima, i idolima, 2. Knjiga o Kraljevima 23:24
  - c. osuđeni i uspoređeni s vraćanjem, trešnjom strelica, i pregledavanje ovčje jetre, Knjiga proroka Ezekiel 21:21
  - d. osuđeni i uspoređeni s proricateljima i lažnim prorocima, Knjiga proroka Zaharije 10:2.

28:2 Izak daje Jakovu nekoliko zapovijedi:

1. “Ustani”, BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV
2. “idi”, BD 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
3. “uzmi”, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV.

▣ **“u Padam Aram”** Ovaj pojam (BDB 804 i 74) poslije je upotrijebljen za Sirijsko Carstvo (usp. Post 25:20) a ipak ovdje to izgleda kako upućuje na područje oko Harana (tj. grad ili okrug).

▣ **“u kuću Betuela oca tvoje majke”** Vidjeti također Knjigu Postanka 22:20-24; 24:15.

28:3 “Neka te Bog Svemogućí blagoslovi” Ovo je naslov *El Šadaj* (BDB 42 i 994, vidjeti bilješku u Post 17:1). To je bio uobičajeni patrijarhalni naslov za Boga (usp. Post 17:1; 28:3; 35:11; 43:14; 48:3; i moguće 49:25). Iz Knjige Izlaska 6:2-3 učimo da je to bilo ime ili naslov što su patrijarsi koristili za Boga. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“mnoštvo naroda”** Ovo je prva uporaba hebrejskoga pojma *Qahal* (BDB 874, usp. Pnz 5:22; 9:10; 10:4; 23:2-9; 31:30), što je preveden u Septuaginti kao *ekklesia*. NZ-ni vjernici koristili su ovaj pojam za opis svoga vlastitoga novog zajedništva zavjetnih vjernika. To je bio njihov način kazivanja kako su osjećali da su bili jedno sa starozavjetnim Božjim narodom.

28:3-4 Ovi stihovi imaju nekoliko IMPERFEKTA upotrijebljenih u ZAPOVJEDNOME smislu:

1. blagoslovi, Knjiga Postanka 28:3, BDB 138, KB 159, *Piel* IMPERFEKT
2. učini plodnim, Knjiga Postanka 28:3, BDB 826, KB 963, *Hiphil* IMPERFEKT
3. učini da se umnožiš, Knjiga Postanka 28:3, BDB 915, KB 1176, *Hiphil* IMPERFEKT
4. dade ti Abrahamov blagoslov, Knjiga Postanka 28:4, BDB 678, KB 733, *Qal* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 15:7.8.

Ovo postaje standardni izričaj za Abrahamsko obećanje (usp. Post 28:13; 12:7; 13:15.17; 15:7.8; 17:8; 26:3.4; Izl 6:4).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 28:6-9

⁶Sad Ezav vidje da je Izak blagoslovio Jakova i otposlao ga u Padan Aram da uzme sebi ženu od tamo, *i da kad ga blagoslovi on mu naredi, govoreći: “Ti nećeš uzeti ženu od kćeri Kanaana”,* ⁷i da je Jakov poslušao svoga oca i svoju majku i otišao u Padan Aram. ⁸Tako Ezav vidje da kćeri Kanaana ljute njegova oca Izaka; ⁹i Ezav ode k Jišmaelu, i oženi, pored žena koje on imaše, Mahalatu kćer Jišmaela, Abrahamova sina, sestru Nebajota.

28:6 “Sad Ezav” Dobivamo drukčiji uvid u Ezavovu narav iz Knjige Postanka 28:6-9. On još uvijek ne želi odgovornost, ali žudi za blagoslovom. I, ponovno, on je izgleda čovjek koji je prije voljan ponašati se svjetovno. On je već imao žene od kćeri Kanaana (usp. Post 26:34-35; 27:46; 28:8; 36:2), i sad želi oženiti kćer Jišmaela zato da ugodí svome ocu. Ova je djevojka nazvana imenom “Mahalata” u Postanku 28:9, ali nazvana je “Basemata” u Postanku 36:3. Moguće on ipak pokušava dobiti blagoslov od Izaka.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 28:10-17

¹⁰Onda Jakov napusti Beer Šebu i ode prema Haranu. ¹¹On dođe na određeno mjesto i provede noć tamo, jer je sunce zašlo; i on uze jedan od kamena od mjesta i stavi ga pod svoju glavu, i legne u tome mjestu. ¹²On imaše san, i gle, ljestve bijahu postavljene na zemlju sa svojim vrhom dosežući nebo; i gle, anđeli Božji bijahu uzlazili i silazili po njima. ¹³I gle, GOSPODIN stane iznad njih i reče: “Ja sam GOSPODIN, Bog tvoga oca Abrahama i Bog Izaka; zemlja na kojoj ležiš, Ja ću je dati tebi i tvojim potomcima. ¹⁴Tvojih potomaka bit će također kao praha zemlje, i ti ćeš se raširiti na zapad i na istok i na sjever i na jug; i u tebi i u tvojim potomcima bit će sve obitelji zemlje blagoslovljene. ¹⁵Gle, Ja sam s tobom i Ja ću te čuvati gdje god ti ideš, i dovest ću te natrag u ovu zemlju; jer Ja te neću ostaviti sve dok ne učinim što sam Ja tebi obećao.” ¹⁶Onda se Jakov probudi iz svoga sna i reče: “Zasigurno GOSPODIN je na ovome mjestu, a ja to nisam znao.” ¹⁷On se bijaše bojao i rekao: “Kako je strašno ovo mjesto! Ovo nije drugo nego kuća Božja, i ovo su vrata neba.”

28:10 “Onda Jakov napusti Beer Šebu i ode prema Haranu” Knjiga proroka Hošee 12:12 kaže da je on bježao od svoga brata (usp. Post 27:41-45).

28:11

NASB, NKJV, NRSV, NJB, LXX
TEV
REB

“On dođe na određeno mjesto”
“na sveto mjesto”
“na određeno svetište”

Ovo izgleda kako je radije neuobičajeni izričaj (doslovno “mjesto”, BDB 879) za slučajno mjesto. To upućuje na neko mjesto u brdovitoj zemlji Efrajima, blizu mjesta grada Luza. Ovo područje ima neke posebne veze s Abrahamom (usp. Post 12:8; 13:3-4).

28:12 “ljestve bijahu postavljene na zemlju sa svojim vrhom dosežući nebo” Pojam za ljestve (nađen jedino ovdje u SZ-u) iz korijena je “naslagati u visinu” (BDB 700, KB 757). Područje je poznato zbog svoga glatkoga kamenja. Umjesto ljestava u suvremenom smislu, to su bile vjerojatno stube složene od toga velikog kamenja. Isus koristi ovo stubište u Evanđelju po Ivanu 1:51 za opis Sâmoga Sebe.

▣ “anđeli Božji bijahu uzlazili i silazili po njima” Red je izgleda ovdje okrenut, ali to može ovdje biti u ovome jedinstvenom redu kako bi se pokazala važnost da je zavjetni Bog Abrahamov bio već s Jakovom, i Njegovi su anđeli već vodili njegov dnevni život.

28:13

NASB, NKJV, RSV, Pešita
NRSV, TEV, JPSOA, NRSV
NJB, NASB (na margini)
NIV
LXX

“GOSPODIN stane iznad njih”
“GOSPODIN stajaše pokraj njih”
“GOSPODIN stane pokraj njega”
“iznad njih stajaše GOSPODIN”
“GOSPODIN stane nad njih”

GLAGOL (BDB 662, KB 714, *Niphal* PARTICIP) znači “stajati”. Okvir ili pridružujući PRIJEDLOG mora razjasniti pojedinosti. Ovdje לַעֲמֹד može značiti “od” ili “na”. Ovo je još jedna zavjetna obnovljena izjava, prva službeno upućena Jakovu. Izričaj “Ja sam Bog tvoga oca” patrijarhalni je naslov (tj. Post 26:24; 28:13; 31:5.29.42.53; Izl 3:6.15).

▣ **“zemlja na kojoj ležiš, Ja ću je dati tebi i tvojim potomcima”** Ovo je rečeno prvo Abramom (Post 12:7; 13:15.17; 15:7.8; 17:8), onda Izaku (Post 26:3), i sad Jakovu.

28:14 “bit će također kao praha zemlje” YHWH obećava velik broj potomstva patrijarha (usp. Post 12:2; 13:16; 15:5; 16:10; 17:2.4-5). U smislu ovo je bilo ispunjenje obećanja o nasljedniku, ali mnogo više od toga – o mnogim nasljednicima. Oni od nas koji su kršćani vide ovo u Poslanici Galaćanima 3:14 i Rimljanima 2:28-29; 8:15-17! Knjiga Postanka 3:15 jeste stvarnost.

▣ **“i u tebi i u tvojim potomcima bit će sve obitelji zemlje blagoslovljene”** Ovo je glavna istina da je svrha poziva Abrahama bila iskupljenje svijeta (vidjeti H. H. Rowley, *The Missionary Message of the Old Testament*). To je poseban GLAGOLSKI oblik iz *Niphalu* u hebrejskome i morao bi biti preveden “bit će blagoslovljeni”. Ovaj isti oblik pojavljuje se u Knjizi Postanka 12:3;18:18; Djelima apostolskim 3:25; Poslanici Galaćanima 3:8. *Hithpael* oblik pojavljuje se u Postanku 26:4 i 22:16-18 i trebao bi biti preveden “sami će se blagosloviti”. Ovo su dva načina gledanja na isti blagoslov. Bog će pokazati blagoslov kroz Svoj narod kako bi drugi mogli vidjeti i žudjeti za tim. Međutim, to će biti nađeno jedino kroz odnos s patrijarhalnim Bogom (tj. YHWH-om).

28:15 “Ja sam s tobom” “Ja Jesam” Bog (usp. Post 28:13) osobno je prisutan s Jakovom. Ovo je najveći od Božjih blagoslova (usp. Post 26:3).

▣ **“Ja te neću ostaviti”** YHWH-ina obećanja nikad neće napustiti obećanja dana njemu [Jakovu] /narodu (npr. Pnz 31:6.8; Jš 1:5; Heb 13:5).

▣ **“sve dok ne učinim što sam Ja tebi obećao”** Zabilježite jamstvo YHWH-inih obećanja, vidjeti Ponovljeni zakon 7:9 i Knjigu proroka Izaije 55:11.

28:16

NASB, NKJV, NRSV, REB

“Zasigurno GOSPODIN je na ovome mjestu”

TEV

“GOSPODIN je ovdje”

JPSOA

“Zasigurno GOSPODIN je prisutan na ovome mjestu”

PRIDJEV “zasigurno”, “doista” (BDB 38, usp. Izl 2:14; 1. Sam 15:32; Iz 40:7; 45:15; Jer. 3:23 [dva puta]; 4:10) označava jačinu.

▣ **“a ja to nisam znao”** Očito je Jakov osjećao kako je povrijedio sveto tlo, ali on nije znao da je ono bilo sveto jer ono nije izgledalo neuobičajeno ili drukčije. Ovo, po mome mišljenju, negira teoriju nekih drevnih komentatora da je to bilo kanaansko sveto mjesto.

28:17 “On se bijaše bojao” Jakovljevi stav prema ovome snu opisan je kao “bojao se (strah)” (BDB 431, KB 432, *Qal IMPERFEKT*). On opisuje mjesto kao “strašno” (BDB 431, KB 432, *Niphal PARTICIP*). Ljudi su se bojali /boje se od viđenja ili bivanja u prisutnosti svetoga Boga ili duhovne kraljevine (tj. anđela). Zabilježite Božju riječ Mojsiju kod gorećega grma u Knjizi Izlaska 3:5 ili narodu Izraela pred planinom Sinaj u Izlasku 19.

▣ **“Ovo nije drugo nego kuća Božja, i ovo su vrata neba”** Neki komentatori drže kako je ovaj izričaj “vrata neba” (BDB 1044 GRAĐA 1029) i zamisao o ljestvama što dosežu nebo podsjećaj na nekoliko babilonskih religijskih motiva (tj. zigurati). Iako je istina kako su ovi motivi nađeni u mitologiji Babilona, to ne znači kako je ovo izvor Jakovljeve misli.

Ovo je metafora za mjesto gdje se Bog i ljudi susreću. Ovdje on dodaje zamisao o Božjim anđelima koji idu i dolaze označavajući tako Njegovo djelatno uplitanje u dnevna ljudska zbivanja, posebice zavjetne obitelji.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 28:18-22

¹⁸Tako Jakov ustane rano jutrom, i uze kamen što ga je stavio pod svoju glavu i postavi ga kao stup i izli ulje na njegov vrh. ¹⁹On nazva ime toga mjesta Betel; međutim, prijašnje ime grada bilo je Luz. ²⁰Onda Jakov učini prisegu, govoreći: “Ako će Bog biti sa mnom i čuvat će me na ovome putu što poduzimam, i dat će mi hrane za jesti i haljine za odjenuti, ²¹i ja se vratim domu svoga oca u sigurnosti, onda će GOSPODIN biti moj Bog. ²²Ovaj kamen, kojeg sam postavio kao stup, bit će Božja kuća, i od svega što mi Ti daješ ja ću zasigurno davati desetinu Tebi.”

28:18 “postavi ga kao stup i izli ulje na njegov vrh” Stup je, u hebrejskome *massebah* (BDB 663), spomenik (usp. Post 35:14) na mjestu gdje je Jakov sreo Boga. Kasnije je postao povezan sa štovanjem bogova plodnosti i bio je osuđen u Mojsijevskome zakonodavstvu (npr. Izl 23:24; 34:13; Pnz 16:22).

28:19 “On nazva ime toga mjesta Betel” Ovo je iz hebrejske riječi za kuću, *beth* (BDB 108), i općenito Ime za Boga u Drevnome Bliskom Istoku, *El* (BDB 41). Kanaancima je bio poznat kao Luz, što znači “drvo badema” (BDB 531 II, usp. Post 35:6; 48:3), ali od toga trenutka kod Židova on se naziva Betel (tj. kuća Božja).

28:20-22 “Ako” Ovo izgleda kao manjak vjere u dijelu Jakova, ali može biti da je on pokušao staviti u poseban jezik Božje obećanje. To može biti kao PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA u grčkome i da je on pretpostavljao kako je ono što je Bog rekao bila istina i on je to stavio u pojmove koje može razumjeti i čvrsto se držao toga. Na ovoj točki ja nisam spreman negirati vjeru Jakova zbog ovoga višeznačnoga izričaja.

Zabilježite uvjete:

1. ako će Bog biti s njim
2. ako će ga Bog čuvati /stražariti (BDB 1036, KB 1581)
3. ako će mu Bog dati hrane
4. ako će ga Bog odijevati
5. ako bude povratak kući njegovoga oca u sigurnosti.

Zabilježite djelovanja što je Jakov obećao:

1. on će utemeljiti mjesto sna i podići kamen kao Božju kuću
2. on će davati desetinu (“zasigurno dat ću desetinu Tebi”, INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena [BDB 797, KB 894] označava jačinu).

Jakov ne moli za bogatstvo, nego sredstva za život te Božju prisutnost i zaštitu na svome putovanju.

28:22 “ja ću zasigurno davati desetinu Tebi” Desetina, kao obrezanje i žrtvovanje, mnogo je starije od Mojsijevskoga zakonodavstva. Ovu zamisao o desetini vidimo u Knjizi Postanka 14:20 i ovdje i u 28:22, puno prije negoli je Mojsije dobio zakone. To je izgleda simbol za ono što je obvezno Bogu kao znak da sve što imamo pripada Njemu.

Pita se kome je Jakov trebao platiti tu desetinu. Nisu postojali svećenici niti građevine na tome osamljenome mjestu gdje je on susreo YHWH-u. Moguće paljene prinose!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Je li Izak promijenio svoje mišljenje o tome da je Jakov pravi obećani baštinik?
2. Pod kojim su Imenom patrijarsi znali Boga?
3. Koje značenje imaju ljestve što su dosegle nebo za Jakova, i kasnije za Isusa?
4. Što je stup i zašto je on osuđen?
5. Što Knjiga Postanka 28:22 govori o davanju desetine?

POSTANAK 29

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Jakov susreće Rahelu	Jakov susreće Rahelu	Jakovljevi uspjeh u Haranu (29:1-31:55)	Jakov dolazi u Labanov dom	Jakov dolazi u Labanov dom
29:1-3	29:1-3	29:1-3	29:1-3	29:1-8
29:4-8	29:4-8	29:4-8	29:4a 29:4b 29:5a 29:5b 29:6a 29:6b 29:7 29:8	
29:9-12	29:9-12	29:9-12	29:9-12a 29:12b-14	29:9-14a
29:13-14	29:13-14 Jakov ženi Leu i Rahelu	29:13-14	Jakov služi Labanu za Rahelu i Leu	Jakovljeve dvije ženidbe 29:14b-19
29:15-20	29:15-20	29:15-20	29:15-17 29:18 29:19-20	
Labanova izdaja				29:20-30
29:21-30	29:21-30 djeca od Jakova (29:31 - 30:24)	29:21-30	29:21-25 29:26-27 29:28-30 djeca rođena Jakovu (29:31-30:24)	Jakovljeva djeca (29:31-30:24)
29:31-35	29:31 - 30:8	29:31-30:8	29:31-35	29:31-30:8

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)
SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 29:1-3

¹Onda Jakov ode na svoje putovanje, i dođe u zemlju sinova istoka. ²On pogleda, i vidje vrelo u polju, i gle, tri stada ovaca bijahu ležala tamo pokraj njega, jer iz toga su vrela oni napajali stada. Sad kamen na ušću vrela bijaše velik. ³Kad se sva stada bijahu skupila tamo, oni bi onda zakotrljali kamen od ušća vrela i napojili ovce, i stavili kamen natrag na njegovo mjesto na ušće vrela.

29:1 “Onda Jakov ode na svoje putovanje” Ovaj je izričaj preveden doslovno “podigne svoje noge” (BDB 669 i 919). Ovo je jedino mjesto gdje se taj jedinstveni idiom pojavljuje u SZ-u. On izgleda pokazuje nešto od uzbuđenja i svrhe što je Jakov osjećao nakon njegova susreta s Bogom kod Betela.

▣ **“i dođe u zemlju sinova istoka”** U Knjizi o Sucima 6:3 i 33 ovo izgleda upućuje na neko arapsko pleme (usp. Job 1:3; Iz 11:14; Ez 25:4.10). Međutim, ovdje to izgleda upućuje na žitelje Harana (usp. Jer 49:28). Moguće, ovo upućuje na sjeverna arapska plemena između Betela i Harana što je Jakov mogao sresti.

29:2 “On pogleda, i vidje vrelo u polju” Putovanje je posve ispušteno i u Knjizi Postanka 29:2 Jakov se nalazi blizu Harana, ali njegov točan položaj nije izvjestan. Vrela su bila mjesta gdje su se sretali ljudi iz mjesta. Prisutnost Boga vidljiva je u ovome “slučajnome” susretu. Haran je okvir za poglavlja 29 - 31.

▣ **“Sad kamen na ušću vrela bijaše velik”** On je bilo uobičajen u toj kulturi i bio je zato da: (1) zaustavi isparavanje; (2) čuva vodu čistom; ili (3) za svrhu sigurnosti (neovlaštene uporabe).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 29:4-8

⁴Jakov im reče: “Moja braćo, odakle ste vi?” I oni rekoše: “Mi smo iz Harana.” ⁵On im reče: “Poznajete li vi Labana sina Nahorova?” I oni rekoše: “Poznajemo ga.” ⁶I on im reče: “Je li dobro s njim?” I oni rekoše: “Dobro je, a ovdje je Rahela njegova kći koja dolazi s ovcama.” ⁷On reče: “Gle, još je dan dug; nije vrijeme za stoku da bude skupljena. Napojite ovce, i idite, pasite ih.” ⁸Ali oni rekoše: “Ne možemo, dok sva stada ne budu skupljena, i oni otkotrljaju kamen s ušća vrela; onda mi napajamo ovce.”

29:4 “braćo” Ovo je uporaba pojma (BDB 26) za pozdrav bez podrazumijevanja obiteljskoga odnosa. Mi ovaj isti pozdrav koristimo danas u sjevernim SAD-a među drugovima kršćanima.

U Knjizi Postanka 29:12 i 15 isti je pojam upotrijebljen o rođaku, ali ponovno ne doslovno “brat”. Ovo prepoznavanje obitelji nazvano je “moja kost i moje meso” u Postanku 29:14 (usp. Post 2:23).

29:5 “Poznajete li vi Labana sina Nahorova?” Ovdje je dobar primjer gdje riječ “sin” (BDB 119) u hebrejskome može uputiti na “otac” ili “djed”. Betuel je Labanov otac a Nahor je njegov djed (usp. Post 24:24.29).

29:6 “Je li dobro s njim ... Dobro je” Ovo je pojam *shalom* (BDB 1022). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:15: Mir (*shalom*).

▣ **“Rahela njegova kći koja dolazi s ovcama”** Ne postoje slučajnosti u životima Božjih slugu (usp. Post 24:15; Izl 2:16, vidjeti *The Christian's Secret of a Happy Life* od Hannah Whithall Smitha). Postoji nevidljiva ruka Božja ovdje, kao i s Josipom u Knjizi Postanka 37:15-17 (također u Knjizi o Esteri gdje se Božje Ime uopće ne pojavljuje ali Njegova je prisutnost i vodstvo očito).

29:7 “Gle, još je dan dug” Jakov je bio pastir i on je znao da ono što je bilo napravljeno bilo je protiv najboljih pastirskih postupaka (ovo znanje dojmilo će se Labana). Ovo će mu omogućiti istaknuti njegove mišiće (usp. Post 29:10) za Rahelu! Očito, djelovalo je! Kladam se da je Rahela bila šokirana kad je bila poljubljena od ovoga stranca (usp. Post 29:11), ali poslije kad joj je on je rekao tko on jeste nastala je velika radost. Činjenica da Jakov plače pokazuje kulturološku naklonost istočnjačkih ljudi da pokažu svoje emocije više negoli njihovi zapadnjački sunarodnjaci (usp. Post 29:13).

Jakov naslovljava ostale pastire u idiomskim IMPERATIVIMA koji djeluju kao retorička pitanja:

1. napojite, BDB 1052, KB 1639, *Hiphil* IMPERATIV
2. idite, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
3. pasite, BDB 944, KB 1258, *Qal* IMPERATIV.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 29:9-12

⁹Dok je on još govorio s njima, Rahela dođe s ovcama svoga oca, jer ona bijaše pastirica. ¹⁰Kad Jakov vidje Rahelu kći Labana brata svoje majke, i ovce Labana brata svoje majke, Jakov se popne i otkotrlja kamen s ušća vrela i napoji stada Labana brata svoje majke. ¹¹Onda Jakov poljubi Rahelu, i podigne svoj glas i zaplače. ¹²Jakov reče Raheli da on bijaše rođak njenog oca i da on bijaše Rebekin sin, i onda potrči i ispriča svome ocu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 29:13-14

¹³Tako kad Laban ču novosti o Jakovu sinu svoje sestre, on potrči da ga susretne, i zagrlji ga i poljubi ga i uvede ga u svoju kuću. Onda on ispriča sve ove stvari. ¹⁴Laban mu reče: “Zasigurno ti si moja kost i moje meso.” I on ostane s njim mjesec dana.

29:13 “kad Laban ču novosti o Jakovu sinu svoje sestre, on potrči da ga susretne” Rabini kažu da je on trčao jer je mislio da će Jakov imati darove upravo kao što je imao Eliezer (Post 24:10). Međutim, ja nisam spreman u ovome trenutku pobijati njegove pobude. Istina je da je Laban išao kako bi manipulirao Jakova, manipulatora, ali to je izgleda bio Božji naum za Jakova da sazrije.

29:14 “mjesec dana” Pojam (BDB 294) je povezan s pojmom “Mjesec” (BDB 294). Hebrejski jezik koristi mjesečev kalendar označen mjesečevim fazama (tj. Mladi mjesec, novi mjesec).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 29:15-20

¹⁵Onda Laban reče Jakovu: “Zato jer si ti moj rođak, hoćeš li mi stoga služiti zabadava? Reci mi, što bi bile tvoje nadnice?” ¹⁶Sad Laban imaše dvije kćeri; ime starije bijaše Lea, i ime mlade bijaše Rahela. ¹⁷A Leine oči bijahu slabe, ali Rahela bijaše lijepa u stasu i licu. ¹⁸Sad Jakov zavolje Rahelu, tako on reče: “Ja ću ti služiti sedam godina za tvoju mladu kći Rahelu.” ¹⁹Laban reče: “Bolje je da nju dam tebi nego da je dam drugome čovjeku; ostani sa mnom.” ²⁰Tako Jakov služuše sedam godina za Rahelu i one mu se učiniše ne više nego nekoliko dana zbog njegove ljubavi za nju.

29:15 Ovo je vrlo lukavo, ali izgleda da je Laban već shvatio zamisao kako se Jakovu dopada Rahela i on je na zabilazan način branio to kako bi Jakov mogao raditi za njega budući Jakov nije imao miraz. Moguće je on zapazio i njegove pastirske vještine.

29:16 “Lea” Etimologija njenog imena (BDB 521, KB 513) nekako je sporna: (1) akadski korijen, “krava”; (2) arapski korijen, “divlja krava”; ili (3) “umoran” (od GLAGOLA, KB 512). Iz Knjige Postanka 29:17 izgleda kako ona nije bila fizički privlačna kao što je bila Rahela.

▣ **“Rahela”** Njeno ime znači “ovca” (BDB 932, KB 1216). Očito, nomadski su ljudi često bili imenovani prema životinjama.

29:17

NASB, RSV, JPSOA, NIV, LXX

NKJV

NRSV

TEV, NJB

REB

Pešita

“oči bijahu slabe”

“oči *bijahu* osjetljive”

“oči bijahu ljupke”

“ljupke oči”

“slabe oči”

“privlačne oči”

PRIDJEV (BDB 940, KB 1230) znači:

1. hebrejski korijen – mekano, krhko, nježno
2. arapski korijen - slabo, mršavo, siromašno.

Većina engleskih prijevoda uzima arapski u ovome okviru zbog korijenskoga značenja njenog imena. Ali, ovaj stih može biti nakana davanja komplimenta objim djevojkama.

▣ **“lijepa u stasu i licu”** PRIDJEV (BDB 421) je upotrijebljen dva puta u dvije GRAĐE:

1. BDB 421 i 1061 označava lijep /prekrasan u obliku /stasu
2. BDB 421 i 909 označava lijep /prekrasan u vanjštini.

Sve prvotne žene patrijarha bile su lijepe, privlačne (ali jalove) žene.

29:18 “Sad Jakov zavolje Rahelu ... Ja ću ti služiti sedam godina za tvoju mlađu kći Rahelu” Ovo je bila vrlo velikodušna ponuda, daleko veća nego što bi Laban ikad pitao. Ali on je bio ushićen i u potpunosti je iskoristio priliku od toga. Nešto od istinske ljubavi između ove dvojice može se vidjeti u Knjizi Postanka 29:19-20.30.

29:19 “ostani sa mnom” Ovo je zapovijed (BDB 442, KB 444, *Qal* IMPERATIV), ali u okviru to je idiomski način prihvaćanja Jakovljeve ponude da radi sedam godina za Labana kao cijenu za mladenku.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 29:21-30

²¹Onda Jakov reče Labanu: “Daj *mi* moju ženu, jer moje je vrijeme dovršeno, da mogu ići k njoj.” ²²Laban skupi sve ljude od mjesta i napravi gozbu. ²³Sad na večer on uze svoju kći Leu, i dovede je k njemu; i *Jakov* ude k njoj. ²⁴Laban također dade svoju sluškinju Zilpu svojoj kćeri Lei kao sluškinju. ²⁵Tako dogodi se u jutro da, gle, to bijaše Lea! I on reče Labanu: “Što je to što si mi učinio? Nije li bilo za Rahelu da sam služio tebi? Zašto si me onda prevario?” ²⁶Ali Laban reče: “Nije običaj u našem mjestu oženiti mlađu prije prvorođene. ²⁷Dovrši tjedan od ovoga, i mi ćemo ti dati drugu također za službu što ćeš služiti meni još sedam godina.” ²⁸Jakov učini tako i dovrši njen tjedan, i on mu dade svoju kći Rahelu kao njegovu ženu. ²⁹Laban također dade svoju sluškinju Bilhu svojoj kćeri Raheli kao njenu sluškinju. ³⁰Tako *Jakov* ode k Raheli također, i uistinu on ljubljaoše Rahelu više od Lee, i on služaoše Labanu još sedam godina.

29:21 “Onda Jakov reče Labanu: ‘Daj *mi* moju ženu, jer moje je vrijeme dovršeno, da mogu ići k njoj.’” Očito, Labanu se nije žurilo čak niti na kraju sedam godina, dati Jakovu svoju kćer. Ovo pokazuje nešto od nakane što će biti vidljivo kroz ove stihove glede manipulativnih Labanovih tehnika. On je pazio na svoje trenutačne obiteljske interese.

29:23 “*Jakov* ude k njoj” Postojala je velika raspra o tome zašto Jakov, nakon svega toga vremena, nije znao da je to bila Lea. Neke od tih teorija su: (1) bio je mrak (tj. Post 29:23, “navečer”); (2) ona je bila pokrivena velom (usp. Post 24:65); (3)

on je bio pijan (pojam “gozba” [BDB 1059] u Post 29:22 je iz korijena “piti” [BDB 1059], podrazumijevajući divlju zabavu)! Meni izgleda kako #3 najbolje odgovara društvenome okviru.

29:24 “Laban također dade svoju sluškinju Zilpu svojoj kćeri Lei kao sluškinju” Iz Pločica iz Nuze učimo, što opisuju hurijsku kulturu istoga razdoblja (II. tisućljeće pr.Kr.), kako to bio uobičajeni postupak. U slučaju da je kćer bila jalova, sluškinja je mogla roditi dijete u njenu korist (usp. Post 29:28-29; 30:3). Stihovi 24 i 29 su paranteza pripovjedača što nas priprema za poglavlje 30.

29:25 “gle, to bijaše Lea” Iako je iz Labanove naravi bilo očito kako je ovakvo ponašanje očekivano, iznenađujuće je da Lea nije rekla nešto ili da Rahela nije rekla nešto. Ali, ovo vrijeme moramo suditi u svjetlu njegove vlastite kulture a ne u svjetlu naših kultura, i zbog manjka posebne tekstualne obavijesti suvremeni tumači ne smiju nagađati.

29:27 “Dovrši tjedan od ovoga, i mi ćemo ti dati drugu također za službu što ćeš služiti meni još sedam godina” Ovaj svadbeni tjedan bio je uobičajen toj kulturi (usp. Suci 14:12.17). To je također odraženo u ne-kanonskoj Knjizi o Tobiji 11:18. Zamisao o mjesecu koji je bio razlomljen na dva tjedna jedinstveno je biblijski (usp. Post 2:1.2). Činjenica da je Laban mogao dati nevjerovatan zahtjev da mu Jakov služi još sedam godina pokazuje izrabljivački stav ovoga čovjeka. Jakov je sreo sebi ravna i sad zna kako je osjećati se prevarenim (usp. Post 27:35).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 29:31-35

³¹Sad Gospodin vidje da Lea bijaše nevoljena, i On otvori njenu maternicu, ali Rahela bijaše jalova. ³²Lea zatrudnje i rodi sina i nazva ga Ruben, jer ona reče: “Jer je GOSPODIN vidio moju nevolju; zasigurno sad će me moj muž voljeti.” ³³Onda ona zatrudnje ponovno i rodi sina i reče: “Jer je GOSPODIN čuo da sam ja nevoljena, On mi je stoga dao ovoga *sina* također.” Tako ona nazva njega Šimun. ³⁴Ona zatrudnje ponovno i rodi sina i reče: “Sad ovaj put moj će mi muž postati privržen, jer ja sam mu rodila tri sina.” Zato on bijaše nazvan Levi. ³⁵I ona zatrudnje ponovno i rodi sina i reče: “Ovoga puta ja ću slaviti GOSPODINA.” Stoga ga ona nazva Juda. Onda ona prestane radati.

29:31 “nevoljena” Ovo je hebrejski idiom što je, doslovno, “omražena” (BDB 971, KB 1338, *Qal* PASIVNI PARTICIP, usp. Post 29:33), ali zbog njegove uporabe u Ponovljenome zakonu 21:15; Knjizi proroka Malahije 1:2-3; Evanđelju po Ivanu 12:25 i Luki 14:26, znamo kako je to jednostavno idiom o usporedivosti što može biti prevedeno “nevoljena”, ne “omražena”. Govori se o prioritetu. Jakov je ljubio Rahelu više nego Leu.

29:32 “Lea zatrudnje i rodi sina i nazva ga Ruben” Ruben (BDB 910, “gle sina” iz GLAGOLA “vidjeti”, BDB 909) narodna je etimologija za pojam “vidjelo se” (BDB 906, KB 1157, *Qal* PERFEKT, “vidjeti”).

▣ Roditi sina bila je velika čast. Lea je bila sigurna kako će Jakov biti zadovoljan i dati joj više pozornosti.

29:33 “Onda ona zatrudnje ponovno i rodi sina ... Šimun” Riječ “Šimun” (BDB 1035) narodna je etimologija iz hebrejske riječi “čuo je” ili “Gospodin je čuo” (BDB 1033, KB 1570, *Qal* PERFEKT).

29:34 “Ona zatrudnje ponovno i rodi sina ... Levi” Njegovo ime (BDB 532 I) je iz narodne etimologije za “pridružen” (BDB 530 I, KB 522, *Niphal* IMPERFEKT). Lea je čeznula za dubljim emocionalnim odnosom s Jakovom.

29:35 “ona zatrudnje ponovno i rodi sina ... Juda” Ovo je sin koje je Bog odabrao za ispunjenje Svoga obećanja. Njegovo ime znači “slaviti /hvaliti” (BDB 397), što je igra o “ja ću slaviti /hvaliti YHWH-u” (BDB 392, KB 389, *Hiphil* IMPERFEKT). Njegovo ime postaje ime plemena, onda naroda, i onda ime za sav židovski narod. Tri starija sina bit će odbačeni zbog njihovih neprimjerenih djela. Ponovno, zanimljivo je da je Bog odabrao ženu koja je bila manje voljena da rodi lozu Mesije. Ovaj obrat od očekivanih događaja uobičajen je u Knjizi Postanka i pokazuje YHWH-in nadzor i suverenost.

POSTANAK 30

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
sinovi Jakova 30:1-13	djeca Jakova (29:31 - 30:24)	uspjeh Jakova u Haranu (29:1 - 31:55)	djeca rođena Jakovu (29:31 - 30:24)	Jakovljeva djeca (29:31 - 30:24)
			30:1	29:31 - 30:8
			30:2	
			30:3-8	
	30:9-13	30:9-13	30:9-13	30:9-13
30:14-21	30:14-21	30:14-21	30:14	30:14-21
			30:15a	
			30:15b	
			30:16	
			30:17-21	
30:22-24	30:22-24	30:22-24	30:22-24	30:22-24
Jakov napreduje	nagodba Jakova s Labanom		cjenkanje Jakova s Labanom	kako Jakov postade bogat
30:25-36	30:25-36	30:25-36	30:25-26	30:25-31
			30:27-28	
			30:29-30	
			30:31a	
			30:31b-33	
				30:32-36
			30:34-36	
30:37-43	30:37-43	30:37-43	30:37-39	30:37-43
			30:40	
			30:41-43	

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 30:1-8

¹Sad kad Rahela vidje kako ona ne rodi Jakovu djecu, ona postade ljubomorna na svoju sestru; i ona reče Jakovu: “Daj mi dijete, ili ću inače umrijeti.” ²Onda Jakovljevi bijes plane protiv Rahele, i on reče: “Jesam li ja na mjestu Boga, koji je uskratio od tebe plod maternice?” ³Ona reče: “Ovdje je moja sluškinja Bilha, uđi k njoj da ona može roditi na mojim koljenima, tako da kroz nju ja također mogu imati djecu.” ⁴Tako ona dade njemu sluškinju Bilhu kao ženu, i Jakov uđe k njoj. ⁵Bilha zatrudnje i rodi Jakovu sina. ⁶Onda Rahela reče: “Bog me je obranio, i uistinu je čuo moj glas i dao mi sina.” Stoga ga ona nazva Dan. ⁷Rahelina sluškinja Bilha zatrudnje opet i rodi Jakovu drugoga sina. ⁸Tako Rahela reče: “Sa silnim hrvanjima ja sam se hrvala sa svojom sestrom, i ja sam doista nadvladala.” I ona ga nazva Naftali.

30:1 “Ljubomorna na svoju sestru” Ovo je doslovno “crven u licu” (iz arapskoga korijena, BDB 888, KB 1109, *Piel* IMPERFEKT). Ona je očevidno iskazala svoju ljubomoru na Jakova (“daj mi djecu”, BDB 396, KB 393, *Qal* IMPERATIV), koji uopće nije držao do toga (usp. Post 30:2)! Jalovost je izgleda bila uobičajena kod žena patrijarha. Rahelina nestrpljivost može biti vidljiva u Knjizi Postanka 30:1, dok je Rahela molila zbog toga preko dvadeset godina. Nakon četvero djece od Lee, Rahela je ljubomorna, ljutita, i nestrpljiva.

30:3 “Ovdje je moja sluškinja Bilha, uđi k njoj da ona može roditi na mojim koljenima” Ovo je kulturološki idiom što izgleda upućuje na posvajanje (usp. Post 48:12). Znamo iz Kodeksa zakona Lipit-Ištar, Hamurabijevoga kodeksa, Pločica iz Nuze, Pločica iz Mare, i Akadskih pločica da je ovo bila kulturološka mogućnost. Mi ne možemo suditi moralnost ovoga običaja u svjetlu našega vlastita vremena.

Rahelino se razočaranje može vidjeti u nizovima zapovijedi:

1. idi k njoj, BDB 97, KB 112, *Qal* IMPERATIV (snažan zahtjev)
2. da ona može roditi, BDB 408, KB 411, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
3. da kroz nju i ja mogu imati djecu (doslovno: ja mogu biti izgrađena), BDB 124, KB 139, *Niphal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu.

30:5-6 “Bilha zatrudnje i rodi ... sina ... Dan” Ime “Dan” jeste hebrejska riječ “ocijenjen /prosuden” (BDB 192). Kći koja će biti rođena u Knjizi Postanka 30:21 ženski je oblik ove iste riječi (Dina, BDB 192).

30:8

NASB, NRSV

NKJV

TEV

NJB

LXX

“Sa silnim hrvanjima”

“s velikim hrvanjima”

“teška borba”

“sudbonosna bitka”

“natjecah se”

Poteškoća je što MT ima “*elohim*”, što može značiti da se Rahela hrvala s Bogom, ili se to može prevesti na opisni način “silnim /velikim /teška” i vidjeti to kao označavanje metaforičkoga hrvanja ženidbe s Leom. Moguće se odnosi i na duhovnu (Bog) i fizičku (njena sestra) borbu povezanu s njenom jalovošću (usp. Pešita).

▣ “Naftali” Ovaj je pojam povezan s pojmom “hrvah se” (doslovno “uganuh”, BDB 836). Ona se hrvala sa svojom sestrom u suparništvu i s Bogom u molitvi.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 30:9-13

⁹Kad Lea vidje da je prestala radati, ona uze svoju sluškinju Zilpu i dade je Jakovu kao ženu. ¹⁰Leina sluškinja Zilpa rodi Jakovu sina. ¹¹Onda Lea reče: “Kakva sreća!” Tako ga ona nazva Gad. ¹²Leina sluškinja Zilpa rodi Jakovu drugoga sina. ¹³Onda Lea reče: “Sretna sam ja! Jer žene će me zvati sretnom!” Tako ona ga nazva Ašer.

30:9 Postojalo je stvarno natjecanje između ovih sestara /žena!

30:10-11 “Leina sluškinja Zilpa rodi ... sina ... Gad” Riječ Gad (BDB 151 III) proizlazi iz hebrejske riječi “sretnik” ili “dobra sreća” (BDB 151 II).

MT ima “dobrom srećom”, ali bilješka na margini od masoretskih znanstvenika ima “dobra sreća je došla”. Moguće je da Gad (גד, BDB 151 III) dolazi od:

1. četa, גד, BDB 151 I, NKJV (NIV fusnota)
2. sreća, גד, BDB 151 II, LXX, NASB, NRSV, TEV, JPSOA, NJB, REB, Pešita
3. radost, LXX.

30:12 “Leina sluškinja Zilpa rodi Jakovu drugoga sina ... Ašera” Ovo je ime povezano s hebrejskom riječju “radost” (BDB 81).

30:13 “Ašer” Ovo ime (BDB 81) dolazi od GLAGOLA “sretan” (BDB 80, KB 97 II, *Piel* PERFEKT), u značenju “smatran sretnim” ili “blagoslovljen”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 30:14-21

¹⁴Sad u danima pšenične žetve Ruben ode i nade mandragore u polju, i donese ih svojoj majci Lei. Onda Rahela reče Lei: “Molim daj mi neke od mandragora tvoga sina.” ¹⁵Ali ona joj reče: “Je li mala stvar za tebe uzeti moga muža? I hoćeš li uzeti mandragore moga sina isto tako?” Tako Rahela reče: “Zato on može leći s tobom noćas zauzvrat za mandragore tvoga sina.” ¹⁶Kad Jakov dođe s polja navečer, onda Lea iziđe da ga sretne i reče: “Ti moraš ući k meni, jer ja sam te zasigurno zakupila za mandragore tvoga sina.” Tako on legne s njom te noći. ¹⁷Bog se obazre na Leu, i ona zatrudnje te rodi Jakovu petoga sina. ¹⁸Onda Lea reče: “Bog mi je dao plaću jer ja dadoh svoju sluškinju svome mužu.” Tako ga ona nazva Jisakar. ¹⁹Lea zatrudnje ponovno i rodi šestoga sina Jakovu. ²⁰Onda Lea reče: “Bog me obdario s dobrim darom; sad moj će muž prebivati sa mnom, jer ja sam mu rodila šest sinova.” Tako ga ona nazva Zebulun. ²¹Nakon toga ona rodi kćer i nazva ju Dina.

30:14 “Sad u danima pšenične žetve Ruben ode i nade mandragore u polju, i donese ih svojoj majci Lei. Onda Rahela reče Lei” Mandragore su (BDB 188) bile drevni afrodisijak (usp. Pjesma 7:13). Podrijetlo ove tradicije bilo je ili njihov žuti plod ili njihovo korijenje što izgleda kao čovjek. Rahela je htjela ove i nadala se da će zatrudnjeti i roditi sina (ponovno zavjetna obitelj pokušava pomoći Bogu). Napetost između ovih dviju sestara postaje očitom u ovome izvješću. Ono što me začuđuje jeste to kako je Jakov bio tako olako manipuliran sa svađom ovih dviju žena (usp. Post 30:15-16).

30:16 “ja sam te zasigurno zakupila” Ovo je INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u PERFEKTU istoga korijena (BDB 968, KB 1330), što označava jačinu. Jakov je voljno bio seksualno manipuliran od svoje prve dvije žene. Jisakarov ime (vidjeti dolje) odražava ovaj jadan događaj.

30:18 “Jisakar” Ime Jisakar (רכש, BDB 441) povezano je s hebrejskom riječi “plaća” ili “naknada” (רכש, BDB 969). Lea je kupila ljubav Jakova s Rubenovim mandragorama!

30:19-20 “Lea zatrudnje ponovno i rodi šestoga sina Jakovu ... Zebulun” Pojam Zebulun (BDB 259) igra je hebrejske riječi za “dar” ili “miraz” (BDB 256) i riječi “prebivati” ili “čast” (BDB 269). Njegove se žene još uvijek bore za njegovu naklonost.

30:21 “**Nakon toga ona rodi kćer i nazva ju Dina**” Ovo je izgleda jedina djevojka rođena ovoj obitelji. Činjenica kako je samo jedna bila imenovana pokazuje da je vjerojatno postojala samo jedna kći, međutim, zabilježite 37:35. Međutim, Dinin položaj u kasnijoj pripovijetki može biti razlog za imenovanje ove jedne kćeri.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 30:22-24

²²Onda se Bog spomenu Rahele, i Bog se obazre na nju i otvori njenu maternicu. ²³Tako ona zatrudnje i rodi sina i reče: “Bog je oduzeo moju sramotu.” ²⁴Ona ga nazva Josip, govoreći: “Neka mi GOSPODIN dadne još jednoga sina.”

30:22-24 “**Onda se Bog spomenu Rahele, i Bog se obazre na nju i otvori njenu maternicu**” Ime “Josip” (BDB 415) povezano je s jednim od dva hebrejska GLAGOLA:

1. “uzeti njenu sramotu” (BDB 62, KB 74, *Qal* PERFEKT, usp. Post 30:23) ili
2. “dodati” (BDB 414, KB 418, *Hiphil* JUSIV) moleći Boga za još jedno muško dijete (usp. Post 35:17).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 30:25-36

²⁵Sad dogodi se kad je Rahela rodila Josipa, da Jakov reče Labanu: “Otpusti me, da mogu ići k svome vlastitome mjestu i u svoju vlastitu zemlju. ²⁶Daj mi moje žene i moju djecu za koje sam ti služio, i pusti me otići; jer ti sâm znaš moju službu što sam ti uzvratilo.” ²⁷Ali Laban mu reče: “Ako ti sada odgovara, ostani *sa mnom*; ja sam slutio da me GOSPODIN blagoslovio zbog tebe.” ²⁸On nastavi: “Reci mi svoju plaću, i ja ću ti je dati.” ²⁹Ali on mu reče: “Ti sâm znaš kako sam ti služio i kako je tvojoj stoci bilo sa mnom. ³⁰Jer ti si imao malo prije nego ja dođoh i ona se povećala do velikoga broja, i GOSPODIN te blagoslovio gdje god se ja okrenuh. Ali sad, kad ću se ja pobrinuti za svoje vlastito kućanstvo isto tako?” ³¹On reče: “Što ću ti dati?” A Jakov reče: “Ti mi nećeš dati ništa. Ako želiš učiniti ovu jednu stvar za mene, ja ću ponovno pasti i čuvati tvoje stado: ³²pusti me proći kroz tvoje čitavo stado danas, uklanjajući od tamo svaku pjegavu i šarenu ovcu te svako crno među janjcima i šareno i pjegavo među kozama; i *takva* će biti moja plaća. ³³Tako će moje poštenje uzvratiti za mene poslije, kad ti dođeš glade moje plaće. Svako koje nije pjegavo i šareno među kozama i crno među janjcima, *ako se nađe* sa mnom, bit će smatrano ukradenim.” ³⁴Laban reče: “Dobro, neka bude prema tvojoj riječi.” ³⁵Tako on ukloni toga dana prugaste i šarene jarce i sve šarene i pjegave koze, svako s bijelim na sebi, i sve crne među ovcama, i dade ih na skrb svojih sinova. ³⁶I on uze *udaljenost* od tri dana putovanja između sebe i Jakova, a Jakov je hranio ostatak Labanovih stada.

30:25-26 “**Otpusti me, da mogu ići k svome vlastitome mjestu i u svoju vlastitu zemlju**” Očito kulturološko mjerilo toga vremena uključuje Labanovo otpošiljanje Jakova umjesto da je Jakov jednostavno otišao. On je očito pokušavao otići nekoliko puta s uvijek istim negativnim ishodom. Laban je želio da Jakov ostane jer mu je on donosio dobit (usp. Post 30:27).

Stihovi 25 i 26 imaju neki žestok jezik:

1. “Otpusti me”, Knjiga Postanka 30:25, BDB 1018, KB 1511, *Piel* IMPERATIV
2. “da mogu ići k svome vlastitome mjestu”, Knjiga Postanka 30:25, BDB 229, KB 246, *Qal* KOHORTATIV
3. “Daj mi moje žene i moju djecu”, Knjiga Postanka 30:26, BDB 678, KB 733, *Qal* IMPERATIV
4. “pusti me otići”, BDB 229, KB 246, *Qal* KOHORTATIV.

GLAGOL “služio sam” (BDB 712, KB 773) upotrijebljen je dva puta (usp. Post 30:29), pokazujući stav Jakova kako je on u potpunosti platio Labanu sve što duguje (i više, Post 30:30)!

30:27 “**ja sam slutio da me GOSPODIN blagoslovio zbog tebe**” Riječ “slutio” je iz korijena “siktati” ili “šaptati” (BDB 638 II). To je nakana da se zna i nadzire budućnost kroz fizička sredstva odvojeno od pouzdanja u YHWH-u. To je osuđeno u Levitskome zakoniku 19:26; Knjizi Brojeva 23:23-24; i Ponovljenome zakonu 18:10.

Teško je znati zašto ovi ljudi iz ranijih poglavlja Knjige Postanka poslije koriste stvari osuđene u Mojsijevskome zakonodavstvu:

1. podignuto kamenje
2. vraćanje, ovdje i u 44:5.15 (Josip)
3. oponašanje magije (tj. prugasti ogranci proizvode prugaste životinje)
4. uporaba mandragora za plodnost
5. kućni idoli (*terafini*)
6. obrezanje pogana (kao oružje).

Ovi rani YHWHisti bili su pod utjecajem svojih kultura. Oni se zasigurno kreću prema čišćem, potpunijem monoteizmu, ali to je bila duga cesta!

30:28 “Reci mi svoju plaću, i ja ću ti je dati” Laban posve shvaća kako je njegov napredak temeljen na Jakovu i on želi ga zadržati pod svaku cijenu.

GLAGOL “reci /imenuj” (BDB 666, KB 718, *Qal* IMPERATIV) ima raznoliko semantičko polje. Uobičajeno znači “probušiti” ili “provrtati”. Ovdje to označava Jakovljevo imenovanje svoje naknade zato da ostane s Labanom. Drugi GLAGOL “dati” (BDB 678, KB 733, *Qal* KOHORTATIV) signalizira čitatelju da Laban shvaća svoju potrebu za Jakovljevom prisutnošću i pomoć (usp. Post 30:30). Laban mora da je bio težak tast (usp. Post 31:11-12). Tekst čak podrazumijeva da je Jakov bio viđen i da se postupalo s njim kao s plaćenim slugom (usp. Post 31:14-16).

30:30 “GOSPODIN te blagoslovio gdje god se ja okrenuh” Jakov je znao da je izvor Labanova blagoslova bio u njemu i njegovu odnosu prema YHWH-i. Ali, kao što Knjiga Postanka 30:30 nastavlja, ovo pokazuje kako je Jakov isto tako shvaćao potrebe svoga vlastita kućanstva.

30:31 “On reče: ‘Što ću ti dati?’ A Jakov reče: ‘Ti mi nećeš dati ništa’” Jakov je znao da izvor blagoslova nije bio Laban nego Bog.

30:32 Jakov ide uzeti neobojene (BDB 378, KB 375, upotrijebljeno pet puta u Post 30:32-35) životinje od ovaca i koza. Neobojene životinje od ovaca bit će crne a neobojene životinje od koza bit će pjegave ili šarene. Ove neobično obojene životinje trebale bi normalno biti rijetke. To je bilo iz očitoga razloga da je Jakov poznao u ovome trenutku Labana i on nije želio u budućnosti nikakva pitanja o tome što je čije (usp. Post 30:33).

30:35-36 “Tako on ukloni toga dana prugaste i šarene jarce i sve šarene i pjegave koze, svako s bijelim na sebi, i sve crne među ovcama, i dade ih na skrb svojih sinova” Postoje dvije vrlo zanimljive stvari u ovome stihu i u Knjizi Postanka 30:36. Riječ “on” na početku u Postanku 30:35 očito upućuje na Labana. Ovo je prvo spominjanje njegovih vlastitih sinova. Očevidno, Laban je podijelio svoje stado i dao Jakovljeve životinje na brigu svojih (Laban) sinova. Iz Postanka 30:36 vidimo da je Laban to učinio kako bi osigurao njihov blagoslov. Iako je Laban imao sve na svojoj strani, Bog je bio s Jakovom. Ja osobno ne vjerujem da su Jakovljeve smicalice spomenute u Postanku 30:37 i dalje bile izvor šarenih i prugastih životinja koje su se brže razmnožavale, nego da je to bila nadnaravna Božja prisutnost.

Fusnota NIV *Study Bible* tvrdi da je Postanak 30:35 bio učinjen tajno od Labana i njegovih sinova kako bi smanjili ili uklonili sve neuobičajeno obojene životinje. Ako je tako, onda Jakovljeva tvrdnja jedino upućuje na buduća rađanja. Kad čitam to ja ne vidim da Postanak 30:35 neophodno ima ovaj suzvuk, ali to me ne bi iznenadilo poznajući manipulativnu Labanovu narav.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 30:37-43

³⁷Tada Jakov uze svježe šibe od topola i badema i platana, i oguli bijele pruge na njima, otkrivajući bijelo što *bijaše* na šibama. ³⁸On postavi šibe što je ogulio ispred stada u jarke, *čak* u vodena korita, gdje su stada dolazila piti; i ona su se parila kad su dolazila piti. ³⁹Tako stada su se parila kod šiba, i stada su se radala prugasta, šarena i pjegava. ⁴⁰Jakov odvoji janjce, i napravi da stada budu okrenuta prema prugastima i sva crna u stadu od Labana; i on odvoji svoja vlastita krda, i nije ih stavljao s Labanovim stadom. ⁴¹Štoviše, kada god se najjači od stada bijahu parili, Jakov bio stavio šibe pred oči stada u jarke, tako da se oni mogu pariti kod šiba; ⁴²ali kad stado bijaše slabo, on *ih* nije privodio; tako slaba bijahu Labanova a jaka Jakovljeva. ⁴³Tako čovjek postade neizmjerljivo uspješan, i imашe velika stada i sluge i sluškinje i deve i magarce.

30:37-43 Ovo ponovno izgleda kao da patrijarhalna obitelj pokušava pomoći YHWH-i ispuniti Njegova obećanja! Djeluje li ova metoda (tj. neka kemikalija u biljci) ili ne nije teološko pitanje! Jakov, varalica, još se uvijek bavi time. Jesu li YHWH-ina obećanja ovisna o Jakovljevim djelovanjima?

30:43 Jakovljeva stoka i stada rasla su nekoliko godina (moguće šest godina više nakon naređenih četrnaest, usp. Post 31:41).

PITANJA ZA RASPRAVU ZA POGLAVLJA 29 - 30

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Bog dopustio varalici kao što je Laban manipulirati sa Svojom odabranom posudom, Jakovom?
2. Je li Jakov želio biti poligamist?
3. Popišite imena svakoga od ovih sinova i dajte njihovu narodnu etimologiju.

POSTANAK 31

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLJEDI MT)
Jakov odlazi tajno za Kanaan	Jakov bježi od Labana	Jakovljevi uspjeh u Haranu (29:1 - 31:55)	Jakov bježi od Labana	Jakovljevi bijeg
31:1-16	31:1-16	31:1-9 31:10-16	31:1-3 31:4-9 31:10-13 31:14-16	31:1-13 31:14-16
31:17-21	31:17-21	31:17-18	31:17-21	31:17-21
Laban progoni Jakova	Laban progoni Jakova	31:19-21	Laban progoni Jakova	Laban progoni Jakova
31:22-24	31:22-24	31:22-24	31:22-25	31:22-25
31:25-32	31:25-32	31:25-32	 31:26-30 31:31-32	 31:26-30 31:31-35
31:33-35	31:33-35	31:33-35	31:33-35	
31:36-42	31:36-42	31:36-42	31:36-42	31:36-42
savez Mispe	Labanov savez s Jakovom		sporazum između Jakova i Labana	pregovaranje između Jakova i Labana (31:43 - 32:3)
31:43-55	31:43-50	31:43-50	31:43-44 31:45-55	31:43-44 31:45-55
	31:51-55	31:51-54 31:55		

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 31:1-16

¹Sad Jakov ču riječi Labanovih sinova, kako govore: “Jakov je uzeo sve što bijaše od našega oca, i od onoga što pripadaše našem ocu on je stvorio sve ovo bogatstvo.” ²Jakov vidje držanje Labana, i gle, to nije bilo *prijateljski* prema njemu kao prije. ³Onda GOSPODIN reče Jakovu: “Vrati se u zemlju svojih očeva i k svojim rođacima, a Ja ću biti s tobom.” ⁴Tako Jakov ode i pozove Rahelu i Leu k svojem stadu u polju, ⁵i reče im: “Ja vidim držanje vašega oca, što nije *prijateljski* prema meni kao prije, ali Bog moga oca bio je sa mnom. ⁶Vi znate da sam ja služio vašega oca s čitavom svojom snagom. ⁷Ipak vaš me je otac varao i mijenjao moje plaće deset puta; međutim, Bog mu nije dopustio da mi naštetiti. ⁸Ako on reče ovako: ‘Pjegave će biti tvoja plaća’, onda je čitavo stado radalo pjegave; a ako on reče ovako: ‘Prugaste će biti tvoja plaća’, onda je čitavo stado radalo prugaste. ⁹Tako je Bog oduzeo stoku vašeg oca i da *ih* je meni. ¹⁰I dogodi se u vrijeme kad se stado bijaše parilo da ja podigoh svoje oči i vidjeh u snu, i gle, koze koje se bijahu parile *bijahu* prugaste, pjegave, i išarane. ¹¹Onda mi anđeo Božji reče u snu: ‘Jakove’, i ja rekoh: ‘Ovdje sam.’ ¹²On reče: ‘Podigni sad svoje oči i vidi *da* su sve koze što se pare prugaste, pjegave, i išarane; jer Ja sam vidio sve što ti je Laban činio. ¹³Ja sam Bog *od* Betela, gdje si ti pomazao stup, gdje si Mi ti učinio prisegu; sad ustani, ostavi ovu zemlju, i vrati se u zemlju svoga rođenja.’” ¹⁴Rahela i Lea rekoše mu: “Hoćemo li mi ipak imati ikoji udio ili baštinu u kući našega oca? ¹⁵Nismo li mi brojene od njega kao tuđinke? Jer on nas je prodao, i isto je tako u cijelosti potrošio našu kupovnu cijenu. ¹⁶Zasigurno sve bogatstvo što je Bog oduzeo od našega oca pripada nama i našoj djeci; sad dakle, čiti što god ti je Bog rekao.”

31:1 “Sad Jakov ču riječi Labanovih sinova, kako govore” Točno koliko su ovi sinovi bili stari neizvjesno je, ali oni su bili dovoljno stari da sami čuvaju stada (usp. Post 30:35). Moralo je proći nekoliko godina od poglavlja 30. Očito oni su ponavljali ono što su čuli kod kuće. Oni su to također ponavljali javno, što pokazuje kako se nisu bojali da to Jakov dozna. Njihove optužbe, iako razumljive, nisu bile činjenične (usp. Post 30:30). Prije negoli je Jakov došao, Laban nije bio bogat čovjek. YHWH je ipak bio s Jakovom; Laban je bio blagoslovljen udruživanjem.

▣ **“bogatstvo”** Ovo je doslovno “slava” (BDB 459, usp. KJV, vidjeti Posebnu temu dolje: Slava [*doxa*]). Hebrejski pojam “slava” znači “težina” ili “uteg /vaganje”. To može biti upotrijebljeno o “časti”, ali ovdje je to izgleda značilo “fizičko obilje” (NKJV).

POSEBNA TEMA: SLAVA (*doxa*)

Biblijsku zamisao “slave” teško je odrediti. Slava vjernika je ta da oni razumiju Evandjelje i slavu u Bogu, ne u samima sebi (usp. 1. Kor 1:29-31; Jer 9:23-24).

U SZ-u najuobičajenija hebrejska riječ za “slavu” (כבוד, BDB 468) bila je izvorno trgovački pojam za vage (“biti težak”). To što je bilo teško bilo je vrijedno ili je imalo unutarnju vrijednost. Često je zamisao sjajnosti bila dodana riječi kako bi odrazila Božje veličanstvo (usp. Izl 19:16-18; 24:17; Iz 60:1-2). On Sâm je vrijedan i dostojan. On je previše sjajan /blistav za palo čovječanstvo da bi bio vidljiv (usp. Izl 33:17-23; Iz 6:5). YHWH može biti jedino istinski spoznat kroz Krista (usp. Iv 12:45; 14:8-11; Kol 1:15; Heb 1:3). Pojam “slava” nekako je višeznačan:

1. može biti usporedan s “pravednošću Božjom”
2. može upućivati na Božju “svetost” ili Božje “savršenstvo”
3. može upućivati na sliku Božju na koju je čovječanstvo stvoreno (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), ali koja je poslije bila pokvarena kroz pobunu (usp. Post 3:1-21). Prva uporaba prisutnosti YHWH s Njegovim narodom bila je tijekom razdoblja lutanja pustinjom u Knjizi Izlaska 16:7.10; Levitskome zakoniku 9:23; i Brojevima 14:10.

31:2 “Jakov vidje držanje Labana” Laban je bio manipulator. Iako je s Jakovom postupao grubo, on mu se uvijek smijao, ali sad njegovo se držanje promijenilo.

31:3 “Onda GOSPODIN reče Jakovu” YHWH uzima ovu prigodu Jakovljeva shvaćanja o negativnome stanju da mu otkrije kako je vrijeme za njega da ode doma (“vratiti se”, BDB 996, KB 1427, *Qal IMPERATIV*). On ga je podsjetio na iskustvo Betela s izričajem: “Ja ću biti s tobom”, što se dogodilo 20 godina ranije (usp. Post 28:10-22, posebice Post 31:15).

31:4 “Jakov ode i pozove Rahelu i Leu k svojem stadu u polju” Rahela je spomenuta prva jer je ona bila omiljena žena. One su pozvane da dođu u polje na osobni, tajni sastanak. Očito Jakov o tome nije raspravljao sa svojim ženama prije.

31:5 “Bog moga oca” Ovo je jedan od nekoliko izričaja u poglavlju 31 što pokazuje povijesni neprekidni slijed Božjega Saveza s nekoliko naraštaja Abrahamove obitelji.

31:6 “Vi znate da sam ja služio vašega oca s čitavom svojom snagom” Žene su znale za Jakovljeve duge sate i težak radni raspored vezano na njihovog oca. On je radio 14 godina za njih i 6 godina više za svoja vlastita stada i stoku.

31: 7 “Ipak vaš me je otac varao i mijenjao moje plaće deset puta” Pojam “varao” (BDB 1068, KB 1739, *Hiphil PERFECT*) dolazi iz hebrejskoga korijena što znači “izrugivati”, “varati”, ili “šaliti se s kim”.

Na pojam “mijenjao” (BDB 322, KB 321) također se smjera u Knjizi Postanka 31:41. Iako nam nije točno rečeno kako je Laban mijenjao njegove plaće, iz okvira je očito da se smatralo kako će Jakov dobiti sve nebojene životinje, ali kad su nebojene životinje rađale više potomaka, Laban je počeo uzimati određene skupine od njih za sebe. Svaki puta kad je napravio promjenu, Bog je blagoslovio ostatak Jakovljeva stada, bilo da su one bile pjegave ili išarane ili prugaste (usp. Post 31:8).

▣ **“deset puta”** Ovo izgleda kao okrugli broj upotrijebljen kao hiperbola, a ne točno deset puta (budite pozorni kod zapadnjačke doslovnosti, vidjeti Posebnu temu dolje: Simbolički brojevi u Pismu).

POSEBNA TEMA: SIMBOLIČKI BROJEVI U PISMU

- A. Određeni brojevi djelovali su i kao brojevi i kao simboli:
1. jedan - Bog (npr. Pnz 6:4; Ef 4:4-6)
  2. četiri - čitava Zemlja (tj. četiri ugla [kraja Zemlje – op.prev.], četiri vjetra)
  3. šest - ljudska nesavršenost (jedan manje od 7, npr. Otk 13:18)
  4. sedam - Božansko savršenstvo (sedam dana stvaranja). Zabilježite simboličke uporabe u Knjizi Otkrivenja:
    - a. sedam svijećnjaka, Otkrivenje 1:12.20; 2:1
    - b. sedam zvijezda, Otkrivenje 1:16.20; 2:1
    - c. sedam crkava, Otkrivenje 1:20
    - d. sedam Božjih duhova, Otkrivenje 3:1; 4:5; 5:6
    - e. sedam svjetiljka, Otkrivenje 4:5
    - f. sedam pečata, Otkrivenje 5:1.5
    - g. sedam rogova i sedam očiju, Otkrivenje 5:6
    - h. sedam anđela, Otkrivenje 8:2.6; 15:1.6.7.8; 16:1; 17:1
    - i. sedam truba, Otkrivenje 8:2.6
    - j. sedam gromova, Otkrivenje 10:3.4
    - k. sedam tisuća, Otkrivenje 11:13
    - l. sedam glava, Otkrivenje 13:1; 17:3.7.9
    - m. sedam zala [ili: pošasti – op.prev.], Otkrivenje 15:1.6.8; 21:9
    - n. sedam čaša /kaleža, Otkrivenje 15:7; 21:9
    - o. sedam kraljeva, Otkrivenje 17:10
  5. deset – potpunost:
    - a. uporaba u Evanđeljima:
      - (1) Evanđelje po Mateju 20:24; 25:1.28
      - (2) Evanđelje po Marku 10:41
      - (3) Evanđelje po Luki 14:31; 15:8; 17:12.17; 19:13.16.17.24.25

- b. uporaba u Knjizi Otkrivenja:
  - (1) 2:10: deset dana nevolje
  - (2) 12:3; 17:3.7.12.16: deset rogova
  - (3) 13:1: deset kruna
- c. umnožak od 10 u Knjizi Otkrivenja:
  - (1) $144.000 = 12 \times 12 \times 1000$, usp. 7:4; 14:1.3
  - (2) $1.000 = 10 \times 10 \times 10$, usp. 20:2.3.6
- 6. dvanaest – ljudska uredba:
  - a. dvanaest sinova Jakova (tj. dvanaest plemena Izraela, Post 35:22; 49:28)
  - b. dvanaest stupova, Knjiga Izlaska 24:4
  - c. dvanaest kamenova naprsnika velikoga svećenika, Knjiga Izlaska 28:21; 39:14
  - d. dvanaest hljebova, za stol u Svetome mjestu (simbolička Božja opskrba za dvanaest plemena), Levitski zakonik 24:5; Knjiga Izlaska 25:30
  - e. dvanaest uhoda, Ponovljeni zakon 1:23; Knjiga o Jošui 3:22; 4:2.3.4.8.9.20
  - f. dvanaest apostola, Evanđelje po Mateju 10:1
  - g. uporaba u Knjizi Otkrivenja:
    - (1) dvanaest tisuća opečaćenih, 7:5-8
    - (2) dvanaest zvijezda, 12:1
    - (3) dvanaest vrata, dvanaest anđela, dvanaest plemena, 21:12
    - (4) dvanaest temeljnih kamenova, imena dvanaest apostola, 21:14
    - (5) Novi Jeruzalem bio je pravokutnik od dvanaest tisuća stadija, 21:16
    - (6) dvanaest vrata napravljenih od dvanaest bisera, 21:12
    - (7) drvo života s dvanaest vrsta plodova, 22:2
- 7. četrdeset - broj za vrijeme:
  - a. ponekad doslovno (Izlazak i lutanje pustinjom, npr. Izl 16:35); Ponovljeni zakon 2:7; 8:2
  - b. može biti doslovno ili simbolički:
    - (1) Potop, Knjiga Postanka 7:4.17; 8:6
    - (2) Mojsije na brdu Sinaj, Knjiga Izlaska 24:18; 34:28; Ponovljeni zakon 9:9.11.18.25
    - (3) podjele Mojsijeva života:
      - (a) četrdeset godina u Egiptu
      - (b) četrdeset godina u pustinji
      - (c) četrdeset godina vodi Izraela
    - (4) Isus je postio četrdeset dana, Evanđelje po Mateju 4:2; Marko 1:13; Luka 4:2
  - c. zabilježite (pomoću konkordance) koliko se puta taj broj pojavljuje u označavanju vremena u Bibliji!
- 8. sedamdeset - okrugli broj za ljude:
  - a. Izrael, Knjiga Izlaska 1:5
  - b. sedamdeset starješina, Knjiga Izlaska 24:1.9
  - c. eshatološki, Knjiga proroka Daniela 9:2.24
  - d. misijska grupa, Evanđelje po Luki 10:1.17
  - e. oprost (70x7), Evanđelje po Mateju 18:22.
- B. Dobre preporuke
  - 1. John J. Davis, *Biblical Numerology*
  - 2. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks*.

☐ **“Bog mu nije dopustio da mi naštetiti”** Jakov, shvaćajući svoj položaj pred Bogom, temeljeno ne samo na proročanstvu Knjige Postanka 25:23, nego na Božjemu posebnome viđenju danome njemu u Postanku 28:10-22, ima teološko razumijevanje o tome što on iskusi. Laban je to također znao (usp. Post 31:29).

31:8 Ovaj stih opisuje do pojedinosti kako je Laban pokušavao mijenjati njihov sporazum. Međutim, svaki puta kad ga je promijenio, Bog je promijenio navike plodenja koza i ovaca u korist Jakova (usp. Post 31:9).

31:9 “je Bog oduzeo” Ovo je jaki GLAGOL (BDB 664, KB 717, *Hiphil* IMPERFEKT), što u *Hiphil* osnovi označava “otimati”, usp. Knjiga Postanka 31:9 i 16. Korišten je o oslobađanju plijena od napada divljih životinja (usp. 1. Sam 17:34-35; Ez 34:10; Am 3:12). Kao što je Laban oduzeo Jakovljeve plaće što su mu pripadale, sad Bog otima njegovo stado i daje ga Jakovu. Mehanizam prijenosa opisan je u Knjizi Postanka 31:12.

31:10 “I dogodi se u vrijeme kad se stado bijaše parilo” Ovo opisuje kasniji pojavak kako se je Jakov brinuo za životinje koje će pripadati njemu. To nije bila Jakovljeva manipulacija određenih tehnika (tj. 30:37-43), nego Božja milost, što je prouzročila da Jakovljevi dio stada napreduju (usp. Post 31:9, i posebice Post 31:12).

31:11 “anđeo Božji” Ponovno, Anđeo Gospodnji jeste personifikacija Božanstva (tj. Post 16:7-13; 18:1; 19:1; 21:17.19; 22:11-15; 31:11.13; 32:24.30; 48:15.16; Izl 3:2.4; 13:21; 14:19; Suci 6:12.14; Zah 3:1-2). On govori za YHWH-u. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:7: Anđeo Gospodnji.

31:13 “Ja sam Bog od Betela” Ovo upućuje na Božje viđenje što je dao Jakovu što je zapisano u Knjizi Postanka 28:10-22. Bog Jakovljevog oca i djeda (usp. Post 31:5) postavlja novi poredak:

1. “ustani”, BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV
2. “ostavi” (doslovno “idi”), BDB 422, KB 425, *Qal* IMPERATIV
3. “vрати se”, BDB 996, KB 1427, *Qal* IMPERATIV.

31:14 Žene od Jakova u potpunosti su na njegovoj strani!

31:15 “Nismo li mi brojene od njega kao tuđinke? Jer on nas je prodao, i isto je tako u cijelosti potrošio našu kupovnu cijenu” Ovdje dvije Labanove kćeri optužuju svoga oca za nevjerno postupanje s njima u svjetlu kulturoloških očekivanja toga vremena (hurijska kultura). U hurijskim spisima “Mohar” ili “ženin miraz” bio je očuvan, u najmanju ruku neki dio, za kćer. Međutim, Laban je uzeo Jakovljeve plaće i sve ih potrošio. Stih 15 pokazuje nam kako su kćeri prepoznale ovu Labanovu pohlepu i zanemarivanje njihova braka.

Izričaj “u cijelosti potrošio” je INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena (BDB 37, KB 46), što označava jačinu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 31:17-21

¹⁷Onda Jakov ustane i stavi svoju djecu i svoje žene na deve; ¹⁸i on odvede svu svoju stoku i sav svoj imetak što je skupio, svoju stečenu stoku što je skupio u Padan Aramu, da ide u zemlju Kanaan svome ocu Izaku. ¹⁹Kad je Laban otišao strići svoje stado, onda Rahela ukrade kućne kumire što bijahu od njenog oca. ²⁰I Jakov prevari Labana Aramejca ne kazujući mu da on odlazi. ²¹Tako on ode sa svime što je imao; i on se digne i prijede rijeku *Eufkrat*, i upravi svoje lice prema brdovitoj zemlji *Gilead*.

31:17 “Onda Jakov ustane i stavi svoju djecu i svoje žene na deve” Odlazak je morao biti u žurbi i njegova je obitelj bile premlada za putovanje osim da bude smještena na deve.

31:18 “on odvede svu svoju stoku” Pojam “odvede” (BDB 624, KB 675) označava žurbu s kojom je stado bilo odvedeno. Očevidno, oni su putovali i večernjim i noćnim satima kako bi izbjegli vrućinu.

31:19 “Kad je Laban otišao strići svoje stado” Sezona striženja bilo je vrijeme velikoga slavlja i obiteljskoga okupljanja (usp. Post 38:12; 1. Sam 25:4 i 2. Sam 13:23). Odsutnost Jakova je znakovita, što pokazuje pogoršanje njihova odnosa.

▣ **“onda Rahela ukrade kućne kumire što bijahu od njenog oca”** Hebrejska riječ za “kućne kumire” je *terafini* (BDB 1076). Ovi su kućni kumiri mogli biti vrlo veliki (usp. 1. Sam 19:13), ili vrlo mali tako da su mogli stati u devino sedlo na kojem je bila Rahela (usp. Post 31:34). Mi iz Pločica iz Nuze razumijemo kako su ovi kućni kumiri bili znak nasljednih prava tako da ih je Rahela mogla ukrasti kao simbol njenoga shvaćanja Labanovih nezakonitih djela što se tiče njene baštine ili što se tiče kasnije tvrdnje o pravu njenog sina da naslijedi imetak Jakova. Neki kažu da ih je ona ukrala kako Laban ne bi mogao proricati s njima gdje je njihovo boravište (tj. Rashi, usp. Post 30:27). Ovi su *terafini* bili korišteni za proricanje /gatanje (usp. Zah 10:2). Često se pojavljuju u vezi s “efodom” (usp. Suci 17:5; 18:14-20 i Hoš 3:4). Oni su osuđeni kao bivanje idolatrijom u 1. Knjizi o Samuelu 15:23.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 28:1: *Terafini*.

31:20

NASB, TEV, NRSV, NIV, Pešita
NKJV
RSV, NJB
REB
JPSOA
LXX

“Jakov prevari”
“iskrade se”
“nadmudri”
“nasamari”
“zataji”
“skriva stvar”

Kao što je Rahela “ukrala” obiteljske *terafine*, tako je Jakov “ukrao srce” (BDB 170, KB 198, *Qal* IMPERFEKT) Labanovo, što je očito idiom za prijevaru.

▣ “**Labana Aramejca**” [Laban Sirijac] Pojam “Sirijac” može biti preveden “Aramejac” (BDB 74). Točan odnos između Labana koji je bio nazvan Aramejcem i Jakova koji je nazvan isto tako u Ponovljenome zakonu 26:5 neizvjesno je. Iz rodoslovlja Knjige Postanka 10 ovo su izgleda dvije etničke linije, ali međusobna ženidba možda im je uzrokovala da budu identificirani zajedno ili je to zbog zemljopisnoga položaja (tj. Haran) u kojem je Abraham prvotno privremeno boravio.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 31:22-24

²²Kad je bilo rečeno Labanu trećega dana da je Jakov otišao, ²³onda on uzme svoje rođake sa sobom i gonio ga je na udaljenosti od sedam dana putovanja, i on ga zatekne u brdovitoj zemlji Gilead. ²⁴Bog dođe Labanu Aramejcu u snu noću i reče mu: “Budi pozoran da ne govoriš Jakovu niti dobro niti loše.”

31:22 “Kad je bilo rečeno Labanu trećega dana da je Jakov otišao” Mi učimo iz Knjige Postanka 30:36 da su stada od Labana i Jakova bila odvojena tri dana putovanja, dakle očito je sluga vidio da Jakov odlazi i odmah otišao to reći Labanu (BDB 616, KB 665, *Hophal* IMPERFEKT).

31:23 “u brdovitoj zemlji Gilead” Postojala je velika raspra o mogućnosti ove velike udaljenosti što se proputovala u tako kratkome vremenu. Međutim, mi govorimo o razdoblju od deset dana usiljenoga marša. Neizvjesno je koja je točna udaljenost, moguće između 250 i 350 milja zbog: (1) nismo sigurno o položaju u Siriji gdje su bila smještena stada od Jakova i (2) nismo sigurni o istočnoj granici Gileada.

Laban je došao s velikim brojem naoružanih ljudi (usp. Post 31:29). Njegova je potjera okarakterizirana kao “ljuto progonio” (BDB 196, KB223, *Qal* PERFEKT) u Knjizi Postanka 31:36.

31:24 “Budi pozoran da ne govoriš Jakovu niti dobro niti loše” Ovo je hebrejski idiom (“pazi da ne kažeš riječ Jakovu niti dobru ni lošu”) što očito znači “pusti ga posve samog”. Ponovno, Božja milost i zaštita jasno su viđeni u oslobađanju patrijarhove obitelji ponovno i ponovno.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 31:25-32

²⁵Laban sustigne Jakova. Sad Jakov je razapeo svoj šator u brdovitoj zemlji, i Laban se sa svojim rođacima utaborio u brdovitoj zemlji Gilead. ²⁶Ona Laban reče Jakovu: “Što si učinio prevarivši me i odvedovši moje kćeri kao osvojene mačem? ²⁷Zašto si otišao tajno i prevario me, i nisi mi rekao tako da te mogu otposlati s radošću i s pjesmama, s tamburinom i s lirom; ²⁸i nisi mi dopustio poljubiti moje sinove i moje kćeri? Sad ti si učinio budalasto. ²⁹U mojoj je moći da ti naudim, ali Bog tvoga oca reče mi prošle noći, kazujući: ‘Budi pozoran da ne govoriš niti dobro ni loše Jakovu.’ ³⁰Sad ti si doista otišao jer si čeznuo uvelike za kućom svoga oca; ali zašto si ukrao moje bogove?” ³¹Ona Jakov odgovori Labanu: “Jer sam se bojao, jer sam mislio da ćeš uzeti svoje kćeri od mene silom. ³²Ona s kojom nađeš svoje bogove neće živjeti; u prisutnosti tvojih rođaka pokaži što je tvoje među mojim imanjem i uzmi ga za sebe.” Jer Jakov nije znao da ih je Rahela ukrala.

31:25 “Sad Jakov je razapeo svoj šator” Ovo je prvo spominjanje da je Jakov postavio svoj šator, dakle očividno usiljeno odmicanje nije im dozvolilo zaustaviti se prije. Jakov je smatrao kako su dovoljno daleko da budu sigurni.

31:26-30 Ja tumačim ovo da je Laban, manipulator, iznio nepoštene optužbe o Jakovu. Mnoge od ovih stvari za koje ga Laban optužuje nisu činjenično istinite. Laban je izgleda iznio svoj slučaj javno zbog svojih rođaka (i Jakovljevih) koji su slušali i mogli konačno djelovati kao suci.

31:27 Laban kaže da je želio Jakovu napraviti gozbu. Jakov se sjetio zadnje gozbe koju je Laban održao za njega (tj. ženidba noću s Leom)! On nije želio više “gozbi” sa svojim tastom.

31:28 “Sad ti si učinio budalasto” Ovaj je pojam (BDB 698, KB 754, *Hiphil* PERFEKT) uobičajeno korišten u Bibliji u vezi s grijehom i krivnjom (usp. 1. Sam 13:13 u vezi sa Šaulom, i 2. Sam 24:10 u vezi s Davidom). Očito Laban je osuđivao bijeg Jakova kao bivanje grješnim u naravi.

31:29 “U mojoj je moći da ti naudim, ali Bog tvoga oca reče mi prošle noći” Izričaj “u mojoj moći” (BDB 42) etimološki je povezan s pojmom *El* (BDB 42) ili *Elohim* (BDB 43). Ovo je jedini stih što nam daje trag da temeljna etimologija riječi *El* može značiti “biti jak”. Bog upozorava Labana u snu kao što je ranije upozorio faraona (kroz pošast, usp. Post 12:17, i neko naredno otkrivenje, ali točno kako nije objavljeno) i Abimeleka (usp. Post 20:3). YHWH je pazio i štitiio saveznu obitelj od štete /napada.

31:30 “ti si doista otišao jer si čeznuo uvelike za kućom svoga oca” Postoje dva pojačana oblika u ovome stihu što su bila izgovorena od Labana:

1. “doista otišao”, INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u PERFEKTU iz istoga korijena (BDB 229, KB 246, “idi”)
2. “čeznuo uvelike”, INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u PERFEKTU iz istoga korijena (BDB 493, KB 490).

Pojam “čeznuo uvelike” (BDB 493) je iz hebrejskoga korijena “biti blijed”, što je bilo često korišteno za opisivanje kovine srebra (BDB 494). To je bio vrlo jak pojam za “žudnju”. Laban je okrivio Jakova za odlazak jer je čeznuo za domom, ne zbog pravoga razloga koji je bio Labanova manipulacija, lukavština, prijevara i konačno, loše ponašanje.

▣ **“ali zašto si ukrao moje bogove”** Ovo upućuje na 31:19. Očito ovi su kućni bogovi bili praznovjerno povezani s nasljeđem i napretkom te je Laban odlazak Jakova vidio kao gubljenje napretka kao i gubljenje baštine i moguće gubljenje duhovnoga usmjerenja od ovih kućnih bogova (tj. *terafina*).

31:31-32 Jakov odgovara na Labanova pitanja iz Knjige Postanka 31:27, ali ne na njegovo pitanje iz Postanka 31:30b. Jakov nije znao o Rahelinoj krađi *terafina* (Post 31:19).

31:32 Očevidno Jakov nije znao da je Rahela ukrala ove bogove. Stih 32 odražava Hamurabijev kôd u vezi s nečijom krađom, ili iz hrama, ili nečijih kućnih bogova. Rabini kažu (usp. *Gen. Rab.* 74.4) da je Rahelina smrt, zapisana u Knjizi Postanka 35:16-18, dok je radala Benjamina, povezana s riječima Jakova zapisanih u ovome stihu. Ovo je očito zakonska terminologija (tj. “u prisutnosti naših rodaka”). Postoje dva IMPERATIVA:

1. pokaži (doslovno “ispitaj”, usp. Post 37:32; 38:25), BDB 647 I, KB 699, *Hiphil* IMPERATIV
2. uzmi (suzvuk, “uzmi natrag za sebe”), BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 31:33-35

³³Tako Laban uđe u Jakovljev šator i u Lein šator i u šator od dviju sluškinja, ali on *ih* nije našao. Onda on izađe iz Leina šatora i uđe u Rahelin šator. ³⁴Sad Rahela je uzela kućne kumire i stavila ih u devino sedlo, i ona sjede na njima. I Laban opipa sav šator ali nije *ih* našao. ³⁵Ona reče svome ocu: “Nemoj biti moj gospodar u ljutiti što ne mogu ustati pred tobom, jer ženska stvar je kod mene.” Tako on je tražio ali nije našao kućne kumire.

31:33 “Tako Laban uđe u Jakovljev šator i u Lein šator” Ovo pokazuje povijesnost u izvješću a to je da su žene uobičajeno ostajale u odvojenim šatorima.

31:34 “devino sedlo” Ovaj pojam (BDB 468), nađen jedino ovdje, može upućivati na staviti u sedlo ili vreća pričvršćena na sedlo (TEV, REB).

▣ **“I Laban opipa sav šator”** Ovaj pojam “opipa” znači “opipati pažljivo s rukama” (BDB 606, KB 653, *Piel* IMPERFEKT). Uobičajeno je korišten o slijepim ljudima koji pipkajući traže u mraku (usp. Pnz 28:29; Job 5:14; 12:25).

31:35 “jer ženska stvar je kod mene” Ovo upućuje na njeno razdoblje menstruacije (BDB 202 GRAĐA BDB 61). Očito je iz Levitskoga zakonika 15:19 da su postojali neki kulturološki tabui povezani s ovim. Međutim, kako možemo precrtati ovo levitsko zakonodavstvo unatrag na kulturu Labana i Jakova, ali postojao je izazvan razlog zbog kojeg on nije pitao Rahelu da ustane.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 31:36-42

³⁶Onda Jakov postade ljutit i prepirao se s Labanom; i Jakov reče Labanu: “Što je moj prekršaj? Što je moj grijeh da si me ljuto progonio?” ³⁷Iako si pretražio sva moja dobra, što si našao od svojih kućnih dobara? Stavi *to* ovdje pred moje rodake i svoje rodake, da oni mogu odlučiti između nas dvojice. ³⁸Ovih dvadeset godina ja *sam bio s tobom*; tvoje ovce i tvoje koze nisu pobacile, niti sam ja jeo ovnova od tvojih stada. ³⁹Ona koja je bila rastrgana *od zvjeradi* ja je nisam donio k tebi; ja sam pretrpio gubitak od toga sâm. Zahtijevaj od moje ruke *što god* je ukradeno danju ili ukradeno noću. ⁴⁰Ovakav ja bijah: danju me proždimala vrućina a mraz noću, i san je odlazio od mojih očiju. ⁴¹Ovih dvadeset godina ja sam bio u tvojoj kući; služah te četrnaest godina za tvoje dvije kćeri i šest godina za tvoje stado, a ti si promijenio moje plaće deset puta. ⁴²Ako Bog moga oca, Bog Abrahama, i strah Izakov, nije bio za mene, zasigurno sad ti bi me otposlao praznih ruku. Bog je vidio moju nevolju i težak rad mojih ruku, tako On uzvratí osudu prošle noći.”

31:36 “Jakov postade ljutit” Ovaj GLAGOL (BDB 354, KB 351, *Qal* IMPERFEKT) znači “spaliti” i označava ljudski bijes (usp. Post 4:5.6; 30:2; 34:7; 39:19).

▣ **“prepirao se s Labanom”** GLAGOL (BDB 936, KB 1224, *Qal* IMPERFEKT) ima pravne suzvuke (usp. Post 31:37). Jakov je bio napadnut od Labana pred rođacima, sad Jakov vraća milo za drago s retoričkim pitanjima:

1. “Što je moj prekršaj?” (Post 31:36)
2. “Što je moj grijeh...?” (Post 31:36)
3. “Što si našao...?” (Post 31:37).

U stvarnome smislu rođaci su činili sud nomadskoga zakona. Oni su morali iznijeti odluku o spornome predmetu (Post 31:37).

31:38-42 Jakov brani svoje pastirske tehnike i marljivost (pred rođacima):

1. janjad nije bila pobačena
2. on nije jeo od ovnova
3. on je preuzeo gubitak ovce zbog divljih životinja.

Sve se od ovoga točno uklapa u kulturu toga vremena što je prikazano u Hamurabijevom zakoniku (odlomak 266).

31:42 “Ako Bog moga oca, Bog Abrahama, i strah Izakov” Ovaj izričaj “strah Izakov” jedinstven je ovome poglavlju i upotrijebljen je dva puta (usp. Post 31:53). On može upućivati na Božanstvo koje Izak štuje ili kojeg se plaši. Američki arheolog, Albright, kaže da se riječ “strah” odnosi na uporabu “rođaka” u srodnim jezicima (aramejskome, arapskome, i ugaritskome) te bi trebao biti preveden “rođaci Izakovi”, što je još jedan način izražavanja “Bog mojih očeva”. Međutim, ovo je neizvjesno.

▣ **“ti bi me otposlao praznih ruku”** Jakov je shvatio Labanovu pohlepu i isto tako milost Božju. Ovo je vidljivo u zadnjem izričaju Knjige Postanka 31:42, gdje Jakov smjera na Labanov san što je objavljeno u Postanku 31:24 i 29. Bog je već izrekao osudu!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 31:43-55

⁴³Onda Laban odgovori Jakovu: “Kćeri su moje kćeri, i djeca su moja djeca, i stada su moja stada, i sve što vidiš je moje. Ali što mogu učiniti ovoga dana ovima mojim kćerima ili njihovoj djeci koje su one rodile?” ⁴⁴Tako sad dođi, hajdemo učiniti savez, ti i ja, i neka on bude svjedok između tebe i mene.” ⁴⁵Onda Jakov uze kamen i postavi ga *kao stup*. ⁴⁶Jakov reče svojim rođacima: “Skupite kamenje.” Tako oni uzeše kamenje i naprave hrpu, i oni jedoše kod hrpe. ⁴⁷Sad Laban je nazva Jegar Sahaduta, a Jakov je nazva Gal-ed. ⁴⁸Laban reče: “Ova hrpa je svjedok između tebe i mene ovoga dana.” Stoga ona bijaše prozvana Gal-ed, ⁴⁹i Mispa, jer on reče: “Neka GOSPODIN stražari između tebe i mene kad se udaljimo jedan od drugoga.” ⁵⁰Ako budeš zlostavljao moje kćeri, ili ako uzmeš žene pored mojih kćeri, *iako* nijedan čovjek nije s nama, vidi, Bog je svjedok između tebe i mene.” ⁵¹Laban reče Jakovu: “Vidi ovu hrpu i vidi stup što sam postavio između tebe i mene.” ⁵²Ova hrpa je svjedok, i stup je svjedok, da ja neću proći pokraj ove hrpe k tebi da učinim zlo, i ti nećeš proći pokraj ove hrpe i ovoga stupa k meni, da učiniš zlo. ⁵³Bog Abrahama i Bog Nahora, Bog njihova oca, neka bude sudac između nas.” Tako se Jakov zakle strahom svoga oca Izaka. ⁵⁴Onda Jakov prinese žrtvu na planini, i pozva svoje rodake da blaguju; i oni jedoše i provedoše noć na planini. ⁵⁵Rano jutrom Laban ustane, i poljubi svoje sinove i svoje kćeri i blagoslovi ih. Onda Laban ode i vrati se u svoje mjesto.

31:43 Laban pokušava odgovoriti na optužbe Jakova.

31:44 “Tako sad dođi, hajdemo učiniti savez, ti i ja, i neka on bude svjedok između tebe i mene” Iako Laban nudi sklapanje saveza, Jakov je taj koji postavlja stup (Post 31:45 [vidjeti 28:18], premda Laban tvrdi da je to učinio on u Post 31:51) i poziva rođake da skupe okolno kamenje (Post 31:46). Tamo su jeli zavjetno jelo. Jela su često povezana s uobličavanjem saveza u SZ-u.

Gramatička svojstva ovoga stiha su:

1. “dođi”, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
2. “hajdemo učiniti savez”, BDB 503, KB 500, *Qal* KOHORTATIV, (doslovno “iskrojiti”, vidjeti Posebnu temu u Post 13:15: Savez)
3. “neka on bude svjedok”, BDB 224, KB 243, *Qal* PERFECT, obuhvaćajući trajnog svjedoka o nenapadanju (usp. Post 31:52).

31:47 Ovdje postoje dva imena. Prvo je aramejsko (BDB 1094 GRAĐA BDB 1113) a drugo je hebrejsko (BDB 165). Ona su usporedna, upućujući na hrpu kamenja. Jakov je nazvao mjesto “Gal-ed” (BDB 165, “stup svjedočanstva”), što se odnosi na mjesto gdje su bili utaboreni (tj. “Gilead”, BDB 166, “krug kamenja” ili “krug planina”).

Postojala je velika raspra o aramejskome nasuprot hebrejskome kao jeziku patrijarha. Izgleda kako je aramejski bio govoren u Mezopotamiji, Abrahamovu domu, ali dok je on putovao u Kanaan on je pokupio narječje aramejskoga jezika kojeg mi poznajemo kao hebrejski. Ovo pomiče naše lingvističko razumijevanje ovih jezika prema natrag u vremenu.

31:49 “Mispa” Pojam “Mispa” (BDB 859) u Knjizi Postanka 31:49 također je hebrejski pojam što govori o “stražarskome tornju” i tamo je personificiran da upućuje na Božje svjedočenje (BDB 859, KB 1044, *Qal* JUSIV, korijen povezan s Mispom) između ova dva muškarca. Zanimljivo mi je da Laban stvarno uzima ovu mogućnost kako bi udario Jakova u svim uvjetima što stavlja na njega u prisutnosti svojih rođaka, što je izgleda posve neprimjereno. Jedan primjer toga bio bi njegovo neuzimanje drugih žena. Jakov je taj koji je pokazao skrb za Leu i Rahelu, kao što se vidi u Knjizi Postanka 31:31, a ne Laban.

31:53 “Bog Abrahama i Bog Nahora, Bog njihova oca, neka bude sudac između nas” GLAGOL ovdje je MNOŽINA (BDB 1047, KB 1622, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu, MNOŽINA), što izgleda podrazumijeva da Laban daje politeističku izjavu. Septuaginta ne slijedi MT ovdje (ona ima JEDNINSKI GLAGOL). Knjiga Postanka izgleda podrazumijeva da je Abraham postavio YHWHist, ali ne Nahor. To je izgleda smjerenje na sporazum učinjen u imenima nekoliko obiteljskih bogova. Ali, zabilježite da Jakov priseže samo Imenom Boga svoga oca, YHWH (“strah Izakov”).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Tko je viđen kao manipulator u ovome poglavlju?
2. Popišite načine na koje je Laban postupao s Jakovom nepošteno.
3. Popišite načine na koje je Jakov djelovao vjerno.
4. Što je bio *terafin* (Post 31:19)? Što je bila njegova svrha?
5. Popišite Labanove optužbe u Knjizi Postanka 31:26-30 i pokažite kako su one istinite ili lažne.
6. Zašto je Rahela ukrala Labanove kućne bogove?

POSTANAK 32

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Jakovljevi strah od Ezava	Ezav dolazi susresti Jakova	Jakovljevo pomirenje s Ezavom (32:1 - 33:20)	Jakov se priprema da susretne Ezava	Jakov se priprema za svoj susret s Ezavom
32:1-2	32:1-8	32:1-2	32:1-2	32:1-3
32:3-5		32:3-5	32:3-5	32:4-7
32:6-8		32:6-8	32:6-8	32:8-14a
32:9-12	32:9-12	32:9-12	32:9-12	
32:13-21	32:13-21	32:13-21	32:13-21	32:14b-22
	hrvanje s Bogom		Jakov se hrva kod Penuela	Jakov se hrva s Bogom
32:22-23	32:22-32	32:22-32	32:22-24a	
Jakov se hrva				32:23-25a
32:24-32			32:24b-26a	32:25b-30
			32:26b	
			32:27a	
			32:27b	
			32:28	
			32:29a	
			32:29b	
			32:30-32	
				32:31-32

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 32:1-2

¹Sad kad Jakov ode na svoj put, anđeli Božji susretnu ga. ²Jakov reče kad ih vidje: “Ovo je Božji tabor.” Tako on nazva to mjesto Mahanajim.

32:1

NASB, NKJV, NRSV, TEV “susretnu”
NJB, JPSOA “naidu na”

Ovaj GLAGOL (BDB 803, KB 910, *Qal* IMPERFEKT) označava promjenu sastanka (usp. NIDOTTE, vol. 3, str. 575, npr. Izl 23:4; Br 35:19.21; Jš 2:16; 1. Sam 10:5; Am 5:19).

Neki se pita je li ovaj kratak i višeznačni stih nekako povezan s hrvačem iz Knjige Postanka 32:22-32. Ovaj je hrvač očito anđeo ili duhovno biće neke vrste koja je imala snagu (od YHWH) da blagoslovi Jakova i primijeni njegovo ime. Poteškoća leži u:

1. ovome višeznačnome uvodnom stihu
2. nesposobnost hrvača da porazi Jakova u dugotrajnome fizičkom natjecanju.

▣ “**anđeli Božji**” On je vidio anđele kad je ostavio Kanaan (usp. Post 28:12), sad na njegovu povratku, oni se ukazuju opet (usp. 2. Kr 6:16-17; Ps 34:7). Oni su predstavljali YHWH-inu prisutnost i zaštitu. Moralo ga se podsjetiti o njegovim uvjetima i Božjim obećanjima poglavlja 28. Ovo poglavlje je mješavina straha i pouzdanja. Jakov se natječe s ove dvije mogućnosti!

▣ “**susretnu**” Ovaj GLAGOL (BDB 803, KB 910, *Qal* IMPERFEKT) znači “sresti” ili “naići na”. *Anchor Bible Commentary* (str. 254) povezuje ove anđele s Knjigom Postanka 32:24-32. To nekome dopušta vidjeti poglavlje kao početak i završetak s božanskim susretom.

32:2 “Božji tabor” Pojam “tabor” (BDB 334) podrazumijeva mjesto taborovanja ili počinak na putovanju. On može označiti naoružani vojni tabor (usp. Jš 6:11.14; 1. Sam 4:3.6.7; 17:53; 2. Kr 7:16) ili vojsku (usp. Izl 14:24). Ovo je jedan od nekoliko hebrejskih vojnih pojmova prevedenih “vojske”.

▣ “**Mahanajim**” Ova riječ doslovno znači “dva tabora” ili “dvije vojske” (BDB 334, dvojni oblik). Ova dva tabora mogu upućivati na:

1. Labana i Jakova
2. anđela i Jakova

3. Ezava i Jakova
4. Jakovljeve podijeljene obiteljske skupine.

U svjetlu sadašnjega okvira, #2 odgovara najbolje. U svjetlu širega okvira, #4 odgovara Jakovljevoj naravi pokušavanja pouzdanja u svoje vlastite obilje sredstava.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 32:3-5

³Onda Jakov posla glasnike pred sobom k svome bratu Ezavu u zemlju Seir, pokrajinu Edoma. ⁴On im također zapovjedi govoreći: “Ovako ćete reći mome gospodaru Ezavu: ‘Ovako govori tvoj sluga Jakov: “Ja sam privremeno boravio kod Labana, i ostadoh sve do sada; ⁵imam volova i magaraca i stada i sluga i sluškinja; ja sam poslao reći mome gospodaru, kako bih mogao naći naklonost u tvome pogledu.””

32:3 “glasnike I u hebrejskome (BDB 521) i u grčkome pojam “glasnici” (isti korijen kao ime Malahija) znači “anđeli”. Rabini kažu da je on poslao anđele pred sobom da sretnu Ezava. Isti hebrejski korijen preveden je “anđeli” u Knjizi Postanka 32:1 i “glasnici” u Postanku 32:3 i 6.

32:4 “gospodaru Ezavu” Ovdje je “gospodaru” upotrijebljeno kao naslov uljudnosti (*Adon*) u Jakovljevoj poruci Ezavu.

▣ “tvoj sluga” Glasnici moraju nasloviti Ezava kao “gospodin” (BDB 10) a Jakova nazvati “rob” ili “sluga” (BDB 713). Jakov se još uvijek boji (usp. Post 32:7.11) da Ezav drži zamjerku (zbog krađe obiteljskoga blagoslova u Post 27).

32:5 Očito ova poruka ima dvojnju svrhu:

1. Jakov je postao uspješan
2. on želi dati Ezavu nešto od svoga bogatstva kao dar (usp. Post 32:13-21).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 32:6-8

⁶Glasnici se vrate k Jakovu, govoreći: “Mi dođosmo k tvome bratu Ezavu, i štoviše on dolazi da te sretnu, i četiri stotine muškaraca je s njim.” ⁷Onda Jakov bijaše uvelike prestrašen i jadan; i on podijeli ljude koji bijahu s njim, i stada i stoku i deve, u dva tabora; ⁸jer on reče: “Ako Ezav dođe k jednome taboru i napadne ga, onda će tabor što ostane pobjeći.”

32:6 “četiri stotine muškaraca je s njim” Ezav nije odgovorio na Jakovljevu poruku i on ima 400 ljudi sa sobom. To je uistinu prestrašilo Jakova (usp. Post 32:7).

32:7 Zabilježite Jakovljev umni odaziv na novosti:

1. “uvelike prestrašen”:
  - a. prestrašen, BDB 431, KB 432, *Qal* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 3:10; 18:15; 43:18
  - b. uvelike, PRIDJEV, BDB 547
2. “jadan”, BDB 864 I, KB 1058, *Qal* IMPERFEKT, što u osnovi znači “biti tjeskoban”, usp. Knjiga o Jobu 20:22; Knjiga proroka Izaije 49:19, ali to je upotrijebljeno metaforički za “tjeskoban duh” (tj. “utučen”), usp. Knjiga o Sucima 2:15; 10:9; 2. Samuelova 13:2.

32:7-8 Jakovljevi naumi za najgore moguće stanje. Ponovno u okviru Knjige Postanka 32:1, ovo izgleda označava manjak vjere. On se moli u Postanku 32:9-12, ali u određenome smislu on ipak pokušava nadzirati svoju vlastitu sudbinu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 32:9-12

⁹Jakov reče: “O Bože moga oca Abrahama i Bože moga oca Izaka, o GOSPODINE, koji mi reče: ‘Vrati se u svoju zemlju i k svojim rodacima, i Ja ću te učiniti uspješnim’, ¹⁰ja sam nedostojan sve dobrote i sve vjernosti koju si Ti iskazao Svome sluzi; jer samo sa svojim stvarima ja prodoh ovaj Jordan, a sad sam postao dva tabora. ¹¹Oslobodi me, ja molim, od ruke moga brata, od ruke Ezava; jer ja se bojim njega, da će on doći i napasti mene i majke s djecom. ¹²Jer Ti reče: ‘Ja ću te zasigurno učiniti uspješnim i učiniti tvoje potomke kao morskoga pijeska, koji je previše velik da bude izbrojen.’”

32:9 Zabilježite različite načine upućivanja na Božanstvo:

1. “O Bože (אלה, BDB 43) moga oca Abrahama”
2. “O Bože (isto kao gore) moga oca Izaka”
3. “o GOSPODINE” (יהוה, BDB 217).

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo. Sva ova upućuju na Abrahamova Boga (usp. Post 12:1; 28:3-4) i Njegova obećanja Jakovu u Knjizi Postanka 28:13-17.

▣ “**koji mi reče**” Ovo upućuje na 31:13.29 i konačno natrag na 28:15:

1. “Vrati se”, BDB 996, KB 1427, *Qal* IMPERATIV, usp. Knjiga Postanka 31:13
2. “Ja ću te učiniti uspješnim”, BDB 405, KB 408, *Hiphil* KOHORTATIV, usp. Knjiga Postanka 32:10.13; 28:14.

32:10 “ja sam nedostojan” Ovo je važno priznanje za Jakova (BDB 881, KB 1092, *Qal* PERFEKT, što označava beznačajnost, usp. 2. Sam 7:19; 1. Ljet 17:17). Naglasak je na Savezu Božje milosti, zaštite, i opskrbe!

▣

NASB	“dobrote”
NKJV	“milosrđa”
NRSV, REB	“postojane ljubavi”
TEV	“ljubaznosti”
NJB	“vjerne ljubavi”
LXX	“pravde” ili “pravednosti”
Pešita	“naklonosti”

Riječ upotrijebljena ovdje je *hesed* (BDB 338 I), što označava zavjetnu odanost. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 19:19: Ljubaznost /blagost /dobrota (*hesed*).

▣

NASB, NRSV, TEV	“vjernosti”
NRSV, LXX, Pešita	“istine”
NJB	“postojanosti”
REB	“istinito”

Ovo je hebrejska riječ *emeth* (BDB 54), što označava odanost. *Hesed* i *emeth* često su nalažene zajedno u SZ-u za opis Boga.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:6: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu (אמת).

32:11 “Oslobodi me” Ovaj pojam (BDB 664, KB 717, *Hiphil* IMPERATIV) u *Hiphil* osnovi znači “oteti” a metaforički “osloboditi”.

▣ “**da će on doći i napasti mene**” Pojam “napasti” (BDB 645, KB 697, *Hiphil* PERFEKT) u *Hiphil* osnovi znači “udariti čitavo društvo s kobnom nesrećom” (usp. Post 34:30). Jakov se bojao da će Ezav ubiti sve nasljednike iz svoje obitelji.

32:12 Jakov podsjeća Boga o na Njegova zavjetna obećanja Knjige Postanka 28:14 i 22:17. Ovo je bilo ponavljano zavjetno obećanje patrijarsima. Prirodno je bilo dati im sina.

▣ “**učiniti uspješnim**” Ovo je doslovno “učinit ću ti dobro”. Taj je izričaj INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena (BDB 405, KB 408), što označava jačinu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 32:13-21

¹³Tako on provede noć tamo. Onda izdvoji od onoga što je imao sa sobom dar za svoga brata Ezava: ¹⁴dvije stotine koza i dvadeset jaraca, dvije stotine ovaca i dvadeset ovnova, ¹⁵trideset deva dojljica i njihovu ždrjebad, četrdeset krava i deset bikova, dvadeset magarica i deset magaraca. ¹⁶On ih preda u ruku svojih slugu, svaku vrstu za sebe, i reče svojim slugama: “Idite preda mnom, i ostavite prostora između krda.” ¹⁷On zapovijedi onome sprijeda, govoreći: “Kad te moj brat Ezav sretne i pita te, govoreći: ‘Kome ti pripadaš, i kuda ideš, i kome ove životinje ispred tebe pripadaju?’ ¹⁸onda ćeš ti reći: ‘Ovo pripada tvome sluzi Jakovu; to je dar poslan mome gospodaru Ezavu. I gle,

on je također iza nas.”¹⁹ Onda on zapovijedi isto tako drugome i trećemu, i svima što slijediše krda, govoreći: “Tako ćete reći Ezavu kad ga nađete; ²⁰i reći ćete: ‘Gle, tvoj sluga Jakov također je iza nas.’” Jer on reče: “Ja ću ga umiriti s darom što ide preda mnom. Onda nakon toga vidjet ću njegovo lice; možda će me on prihvatiti.”²¹ Tako dar prođe pred njim, dok on sâm provede noć u taboru.

32:20

NASB, NKJV, NRSV, REB, Pešita

“Ja ću ga umiriti”

TEV

“ja ću ga pridobiti”

NJB

“ja ga pridobivam”

JPSOA, LXX

“ja ga smirujem”

GLAGOL (BDB 497, KB 493, *Piel* KOHORTATIV) je GLAGOL korišten za krvno čišćenje žrtve (usp. Lev 4 i 16). Njegovo osnovno značenje je “pokriti” ili “učiniti pomirenje”.

▣

NASB, NKJV, NRSV, LXX

“me ... prihvatiti”

TEV

“oprostiti mi”

NJB

“biti sklon prema meni”

JPSOA

“pokazati mi naklonost”

REB

“primiti me ljubazno”

GLAGOL (BDB 669, KB 724, *Qal* IMPERFEKT) znači “podići”. Ovo je hebrejski idiom “podići lice” (usp. Job 42:8.9; Ps 82:2; Izr 18:5; Tuž 4:16). U zakonskim okolnostima to upućuje na suca koji podiže lice optuženoga, što je ugrožavalo njegovu nepristranost.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 32:22-32

²²Sad on ustade te iste noći i uzme svoje dvije žene i svoje dvije sluškinje i svojih jedanaestero djece, i prođe pličak Jakob. ²³On ih uze i pošalje ih preko potoka. I on posla prijeko sve što imaše. ²⁴Onda Jakov bijaše ostao sam, i čovjek se hrvaše s njim sve do osvita. ²⁵Kad on vidje da ga nije nadvladao, on dotakne zglobnu čašicu njegova stegna; tako zglobna čašica Jakovljevog stegna bijaše iščašena dok se on hrvaao s njim. ²⁶Onda on reče: “Pusti me ići, jer zora sviće.” Ali on reče: “Ja te neću pustiti ići osim ako me blagosloviš.” ²⁷Tako mu on reče: “Kako je tvoje ime?” I on reče: “Jakov.” ²⁸On reče: “Tvoje ime neće biti više Jakov, nego Izrael; jer ti si se borio s Bogom i s ljudima i nadvladao si.” ²⁹Onda ga Jakov upita i reče: “Molim reci svoje ime.” Ali on reče: “Zašto me pitaš za moje ime?” I on ga blagoslovi tamo. ³⁰Tako Jakov nazva ime Penuel, jer *on reče*: “Ja sam vidio Boga licem u lice, ipak moje je život bio očuvan.” ³¹Sad sunce se digne nad njim baš dok je prelazio Penuel, i on bijaše šepao na svome stegnu. ³²Stoga, do današnjih dana sinovi Izraela ne jedu tetivu kuka što je na zglobnoj čašici stegna, jer on dotakne zglobnu čašicu Jakovljevog stegna od kuka.

32:22 “prođe pličak” Hebrejski korijen za “prođe” (BDB 716, KB 778, *Qal* IMPERFEKT) isti je korijen kao “pličak” (BDB 721, usp. Jš 2:7; Suci 3:28; Iz 16:2). Označava prelazanje strmoga korita na plitkoj točki.

▣ “Jabok” Ovaj korijen znači “koji teče /protjecanje” (BDB 132). Morao je presjeći vrlo duboki klanac.

32:24 “čovjek se hrvaše” Ovdje “hrvaše” (BDB 7, KB 9, *Niphal* IMPERFEKT), “Jabok” (BDB 132), kao i “Jakov” (BDB 784), svi zvuče slično kad su jako izraženi. Ovdje je osoba nazvana “čovjek” (BDB 35, *ish*, usp. Post 32:6), ali okvir podrazumijeva da je to bilo fizičko očitovanje Božanstva (usp. Post 32:28.30; 18:1-2). Međutim, Knjiga Postanka 32:26 podrazumijeva neku vrstu anđeoskoga stvorenja.

Ovo je vrsta teksta kojeg zapadnjačka doslovnost ne može razumjeti. To ima i fizičke i simboličke vidove. To natjecanje bilo je za Jakovljevu dobrobit. To zasigurno ne opisuje “hrvačke” osobine Boga!!

YHWH se ukazuje Jakovu nekoliko puta (usp. Post 28:10-22; 32:22-31; 35:9-13; 46:2-4) i svaki puta to su narav i obećanja Božja što je naglašeno. Ključni element nije Jakov (ili njegova djela), nego Bog i Njegova zavjetna obećanja!

32:25 “Kad on vidje da ga nije nadvladao” *Jewish Study Bible*, str. 67, spominje zanimljivu židovsku predaju (Post. Rab. 77.3) što tvrdi da je to bio Ezavov anđeo zaštitnik i da taj susret služi kao upozorenje svima koji bi se usprotivili zavjetnome narodu. Ovo nastoji objasniti zašto anđeosko stvorenje ne može poraziti pukoga čovjeka. Međutim, je li Ezavov anđeo mogao promijeniti ime Jakov u ime Izrael?! Ovo je bilo nekakvo “Božje biće”.

▣ **“zglobnu čašicu njegova stegna”** Rabini kažu da ovo upućuje na venu stegna i ovaj dio životinjskoga trupla nije dopušteno jesti u judaizmu (usp. Post 32:32).

32:26 “zora sviće” Ovo vrijeme dana bilo je poznato kao posebno razdoblje Božje djelatnosti (usp. NIDOTTE, tom 4, str. 85). Bilo je često spominjano u drevnome folkloru.

U svjetlu hebrejskoga straha od viđenja Boga (usp. Post 16:13; 32:30; Izl 33:20), moguće je zora otkrivala Božanski identitet Jakovljeva protivnika.

▣ **“me blagosloviš”** Jakovljeva hrvačka sposobnost nije bila ona koja je nagrađena, nego njegov čvrsti stav ovisnosti o Bogu.

32:27 “Kako je tvoje ime” Ovo nije manjak obavijesti na andeoskome /Božanskome hrvačkome dijelu, nego podsjetnik Jakovu o njegovoj varalačkoj i manipulativnoj naravi.

32:28 “Izrael” Ova promjena imena izgleda kako je ključ za tumačenje čitavoga izvješća. Izrael znači “neka *El* očuva” (BDB 975) ili ako je JUSIV, “neka se *El* hrva /bori” (usp. Hoš 12:3-4). To nije bila snaga Jakova, nego Božja svrha. Nečije ime bilo je vrlo važno Hebrejima i obilježavalo je narav osobe.

Još jedna mogućnost za ime “Izrael” (לאֱרֵאֵל, BDB 975) je iz נוֹרְאִי (“Ješurun”, BDB 449, usp. Pnz 32:15; 33:5.26; Iz 44:2), što znači “čestit”.

Vidjeti Posebnu temu dolje: Izrael (ime).

POSEBNA TEMA: IZRAEL (ime)

I. Značenje imena je neizvjesno (BDB 975):

- A. *El* odolijeva
- B. neka *El* odoli (ZAPOVJEDNI)
- C. *El* ustraje
- D. neka se *El* bori
- E. *El* se natječe
- F. on koji se natječe s Bogom (Post 32:28).

II. Uporabe u SZ-u

- A. Jakovljevo ime (onaj koji je istisnuo nekoga, grabitelj pete, BDB 784, usp. Post 25:26) promijenjeno je nakon rvanja s duhovnom osobom na rijeci Jabok (usp. Post 32:22-32; Izl 32:13). Često su značenja hebrejskih imena igre zvukova, ne etimologija (usp. 32:28). Izrael postaje njegovo ime (npr. Post 35:10).
- B. Postalo je zajedničko ime za svih njegovih dvanaest sinova (npr. Post 32:32; 49:16; Izl 1:7; 4:22; 28:11; Pnz 3:18; 10:6).
- C. Bilo je korišteno za imenovanje naroda ustrojenog od dvanaest plemena prije Izlaska (usp. Post 47:27; Izl 4:22; 5:2) i nakon Izlaska (usp. Pnz 1:1; 18:6; 33:10).
- D. Nakon ujedinjenja monarhije za vladavine Šaula, Davida, i Salomona plemena su se podijelila za vladavine Roboama (usp. 1. Kr 12):
  - 1. razdvajanje je započelo već prije službene podjele (npr. 2. Sam. 3:10; 5:5; 20:1; 24:9; 1. Kr 1:35; 4:20)
  - 2. označava sjeverna plemena sve do pada Samarije pod Asiriju 722. g.pr.Kr. (usp. 2. Kr 17).
- E. Korišteno je za Judu na nekoliko mjesta (npr. Iz 1; Mih 1:15-16).
- F. Nakon izgnanstva od strane Asirije i Babilona postalo je ponovo zajedničko ime za svo Jakovljevo potomstvo (npr. Iz 17:7.9; Jer 2:4; 50:17.19).
- G. Bilo je korišteno za laike u opreci sa svećenicima (usp. 1. Ljet 9:2; Ezr 10:25; Neh 11:3).

▣ **“s Bogom”** Hrvač izgleda luči sebe od Boga, iako u Knjizi Postanka 32:30 Jakov shvaća da je on nekako bio s Božanstvom.

32:29 “Molim reci svoje ime” U Drevnome Bliskom Istoku ime duhovnoga bića bilo je pomno čuvano zbog moguće uporabe toga imena u kletvama, prisegama, i obredima. Ovo zasigurno nije pitanje u biblijskim tekstovima (usp. Suci 13:17-18). U biblijskim tekstovima YHWH otkriva Svoje Ime Svome narodu (usp. Izl 3:13-15). Međutim, njegovo značenje nije uvijek shvaćeno (usporediti Izl 6:3 s Post 4:26). Kao što Knjiga o Sucima 13:18 izjavljuje, Ime je previše “čudesno” da bi ga ljudi razumjeli.

32:30 “Penuel” Penuel znači “lice Božje” (BDB 819). Slovanje “Penuel” može biti alternativno slovanje starijega imena za mjesto.

Ovo ime zasigurno podrazumijeva da je Jakov mislio kako je njegov protivnik bio YHWH, koji je olako mogao poraziti pukoga smrtnika, ali skraćeni okvir dozvoljava označiti Njegovu voljnost da radi s i na strani Jakova. On nije bio neprijatelj, nego prisutna pomoć i onaj koji blagoslivlja.

Ovo je uistinu strano drevno izvješće s mnogo nepoznatih vidova, vrlo slično Knjizi Izlaska 4:24-26. Bilo bi vrlo nemudro uporabiti ove višeznačne tekstove za doktrinu ili primjenu. Oni ostaju misterija a njihovo tumačenje puko suvremeno nagađanje!

32:31 “on bijaše šepao” Je li to bilo stalno (kasnija židovska predaja) ili privremeno nije izvjesno.

32:32 “do današnjih dana” Ovaj je izričaj tekstualni dokaz o kasnijemu uredniku. Službena zabrana o jedenju ovoga dijela životinje je rabinska, a ne biblijska.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Tko je bio hrvač?:
  - a. čovjek (usp. Post 32:24)
  - b. anđeo (usp. Post 32:26, Hoš 12:3-4)
  - c. Bog u ljudskome obliku (usp. Post 32:30)
  - d. Isus (Martin Luther, slijedeći Justina).
2. Koji dio igraju anđeli iz Knjige Postanka 32:1 u ostatku poglavlja?
3. Zašto su ovi susreti (tj. s anđelom i Ezavom) toliko važni Jakovu?
4. Zašto promjena imena?

POSTANAK 33

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Jakov sreće Ezava	Jakov i Ezav se sreću	pomirenje Jakova s Ezavom (32:1 - 33:20)	Jakov sreće Ezava	susret s Ezavom
33:1-3	33:1-3	33:1-3	33:1-5a	33:1-7
33:4-11	33:4-11	33:4-11	33:5b-7 33:8a 33:8b 33:9 33:10-11	Jakov se rastaje od društva s Ezavom
33:12-14	33:12-14	33:12-14	33:12 33:13-14	33:12-17
33:15-17	33:15-17	33:15-17	33:15a	
Jakov se naseljava u Šekemu	Jakov dolazi u Kanaan		33:15b-17	Jakov stiže do Šekema
33:18-20	33:18-20	33:18-20	33:18-20	33:18-20

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Ovo poglavlje sadržava uglavnom razgovor (zabilježite TEV prijevod). Pojam “reče” (BDB 55, KB 65) upotrijebljen je deset puta.
- Ovaj oblik razgovora ima nekoliko zapovijedi /zahtjeva:
1. “neka ono što imaš bude tvoje vlastito”, Knjiga Postanka 33:9, BDB 224, KB 243, *Qal* JUSIV
  2. “Molim uzmi moj dar”, Knjiga Postanka 33:11, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
  3. “Hajdemo mi na naš put”, Knjiga Postanka 33:12, BDB 652, KB 704, *Qal* KOHORTATIV
  - 4-5. “krenimo” (dva puta), Knjiga Postanka 33:12, BDB 229, KB 246, *Qal* KOHORTATIV
  6. “Molim neka moj gospodar pođe ispred svoga sluga”, Knjiga Postanka 33:14, BDB 716, KB 778, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
  7. “ja ću nastaviti svojim putem bez žurbe”, Knjiga Postanka 33:14, BDB 624, KB 675, *Hithpael* KOHORTATIV
  8. “Molim dopusti mi ostaviti s tobom neke ljude”, Knjiga Postanka 33:15, BDB 426, KB 427, *Hiphil* KOHORTATIV
  9. “Dopusti mi naći naklonost u pogledu mog gospodara”, Knjiga Postanka 33:15, BDB 592, KB 619, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu.
- B. Jakov se suočio sa svojim strahovima:
1. Labanom
  2. anđeoskim hrvačem
  3. Ezavom.
- C. Jakov je opet u Obećanom zemlji (Kanaan). Božanska obećanja u Betelu ispunila su se. Zavjetna obećanja Abrahamu i njegovu sjemenu nastavljaju se (tj. vječni iskupiteljski naum ide svojim putem).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 33:1-3

¹Onda Jakov podiže svoje oči i pogleda, i gle, Ezav bijaše dolazio, i četiri stotine ljudi s njim. Tako on razdijeli djecu između Lee i Rahele i dviju sluškinja. ²On stavi sluškinje i njihovu djecu sprijeda, te Leu i njenu djecu naredne, a Rahelu i Josipa zadnje. ³Ali on sâm pođe ispred njih i nakloni se do zemlje sedam puta, sve dok ne dođe blizu svoga brata.

33:2 Zabilježite razliku u obitelji. Manje značajne žene i djeca idu prvi, njegovi najomiljeniji idu zadnji (tj. Rahela i Josip). Stvari su se promijenile u Jakovljevu srcu, ipak, i on ide pred svima njima (usp. Post 33:3). Ako oni moraju biti ubijeni, on će biti ubijen prvi. On ipak strategizira, ali on se pouzdaje u YHWH-inu prisutnost i obećanu zaštitu.

33:3 “nakloni se” Ovaj GLAGOL (BDB 1005, KB 295, *Hishtaphel* IMPERFEKT) ponovljen je četiri puta:

1. Jakov se naklonio pred Ezavom, Knjiga Postanka 33:3
2. sluškinje i njihova djeca naklonili su se pred Ezavom, Knjiga Postanka 33:6
3. Lea i njena djeca naklonili su se pred Ezavom, Knjiga Postanka 33:7
4. Rahela i njena djeca naklonili su se pred Ezavom, Knjiga Postanka 33:7.

▣ “sedam puta” Ovo je bila gesta podložnosti (tj. Pisma iz El Amarne, XIV. st.pr.Kr.).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 33:4-11

⁴Onda Ezav potrča da ga sretne i zagrlji ga, i baci se oko njegova vrata i poljubi ga, i oni zaplakaše. ⁵On podiže svoje oči i vidjet žene i djecu, i reče: “Tko su ovi s tobom?” Tako on reče: “Djeca što Bog blagoslovljeno dade tvome sluzi.” ⁶Onda se sluškinje približiše sa svojom djecom, i one se naklone. ⁷Lea se na isti način približi sa svojom djecom, i oni se naklone; i naposljetku Josip se približi s Rahelom, i oni se nakloniše. ⁸I on reče: “Što si kanio sa svim ovim

društvom što sam ga sreo?” I on reče: “Naći naklonost u pogledu moga gospodara.” ⁹Ali Ezav reče: “Ja imam dovoljno, moj brate; neka ono što imaš bude tvoje vlastito.” ¹⁰Jakov reče: “No, molim, ako sam sad našao naklonost u tvome pogledu, onda uzmi moj dar iz mojih ruku, jer ja vidim tvoje lice kao što netko vidi lice Božje, i ti si me primio prijazno. ¹¹Molim uzmi moj dar što je bio donesen tebi, jer Bog je postupao milostivo sa mnom i zato jer imam mnogo.” Tako ga je on nagovarao i on ga uze.

33:4 “Ezav potrča ... zagrlj ...baci se oko njegova vrata ...poljubi ...zaplakaše” Ovo su sve znaci vruće dobrodošlice:

1. “potrča”, BDB 930, KB 1207, *Qal* IMPERFEKT
2. “zagrlj”, BDB 287, KB 287, *Piel* IMPERFEKT
3. “baci se oko njegova vrat”, BDB 656, KB 709, *Qal* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 45:14; 46:29
4. “poljubi”, BDB 676, KB 730, *Qal* IMPERFEKT (ovo nedostaje u LXX-i a u MT-u označeno je kao dodatak), usp. Knjiga Postanka 45:15; 48:10; 50:1
5. “oni zaplakaše”, BDB 13, KB 129, *Qal* IMPERFEKT (LXX i TEV, REB imaju “oni obojica zaplakaše”, ali moguće, “on zaplaka”, usp. NJB, AB, str. 258).

33:5 Ezav pita o skupinama žena i njihovoj djeci koji su svi pratili Jakova. Moralo je biti neuobičajeno za muškarca da ima dvije žene i dvije inoče i djecu sa svakom ili Ezav nije želio pitati. Odziv Ezava na to nije objavljen.

33:8 Ezav pita o svim darovima (tj. životinjama) koje je Jakov poslao ispred svojom obitelji (usp. Post 32:13-21).

33:9 “moj brate” NASB *Study Bible* (str. 51) čini dobar naglasak u spominjanju da Ezav naziva Jakova “moj brate”, a Jakov naziva Ezava “moj gospodaru”. Jakov je ili: (1) bio taktičan ili (2) prestrašen.

Darovi su bili uobičajeni pri posebnim prigodama. Odbiti dar u ovoj kulturi podrazumijevalo je zategnut podnos (tj. James M. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*, str. 41). Ezavovo odbijanje poduprlo bi Jakovljeve najgore strahove! Ezav nije trebao ove darove, nego prihvatiti ih kao znak prihvaćanja svoga brata.

33:10 Jakov požuruje Ezava neka prihvati njegove darove jer Ezavovo prihvaćanja njega (usp. Post 33:14) bit će usporedno s Božjom milostivošću (“kao što netko vidi lice Božje”) prema njemu. Ovo može biti prikriveno smjeranje na 25:23.

33:11 Jakov pozna izvor svoga fizičkoga bogatstva kao zavjetni Bog (tj. “milostivo”, BDB 335, KB 334, *Qal* PERFEKT, usp. Post 33:5; 43:29).

▣ “dar” Ovo (BDB 139) je doslovno “blagoslov”. To je određen pojam upotrijebljen za opis kako je Jakov prevario Ezava u poglavlju 27. Nije bilo slučajno da Jakov želi blagosloviti svoga brata davanjem dara (doslovno: blagoslova). U određenome smislu on se pokušavao iskupiti za svoje ranije manipulacije.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 33:12-14

¹²Onda Ezav reče: “Hajdemo mi na naš put i krenimo, a ja ću ići pred tobom.” ¹³Ali on mu reče: “Moj gospodar zna da su djeca slaba te da su stada i stoka što doje na mojoj brizi. I ako budu oni gonjeni teško jedan dan, sva će stada uginuti. ¹⁴Molim neka moj gospodar pode ispred svoga sluga, a ja ću nastaviti svojim putem bez žurbe, prema brzini hoda stoke što je preda mnom i prema brzini hoda djece, sve dok ne dođem svome gospodaru u Seir.”

33:13 Netko se pita je li to bio još jedan način za Jakova da učini da se Ezav osjeća nadmoćnije, kao i isprika za ne putovanje s njim natrag u Seir odmah. Njegova djeca nisu bila “slaba” a stada su već proputovala dugi put. Je li Jakov ipak manipulativni lažac?

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 33:15-17

¹⁵Ezav reče: “Molim dopusti mi ostaviti s tobom neke ljude koji su sa mnom.” Ali on reče: “Čemu to? Dopusti mi naći naklonost u pogledu moga gospodara.” ¹⁶Tako se Ezav vrati toga dana na svoj put prema Seiru. ¹⁷Jakov otputova u Sukot, i načini za sebe kuću i napravi dašćare za svoje stado; stoga je mjesto nazvano Sukot.

33:15 “ljude” Ovo je pojam *goi* (BDB 766 I), što uobičajeno ima negativan suzvuk upućujući na pogane, ali ovdje je upotrijebljen o Ezavovim ljudima a u Knjizi Izlaska 33:13 to upućuje na narod Božji. Okvir, okvir, okvir određuje značenje riječi, ne leksikoni! Riječi imaju značenje jedino u rečenicama; rečenice imaju značenje jedino u odlomcima /strofama ili kiticama; sve ovo ima značenje jedino u širim književnim jedinicama. Budite pozorni od “postavljenih” ili “tehničkih” odredbi!

33:17 “Sukot” Ovaj pojam (BDB 697) znači “daščare”. Jakov gradi za sebe sklonište, ali ono je nazvano “kuća” (BDB 108), no zabilježite Knjigu Postanka 33:19. On također gradi “daščare” (BDB 697, tj. sklonište napravljeno od grana) za svoje životinje.

Neizvjesno je je li postojalo selo u ovome području prije negoli se Jakov tamo utaborio. To je kasnije postalo ime grada (usp. Suci 8:5).

Ovo nije isto kao Sukot smješten u Delti Egipta (usp. Izl 12:7; Br 33:5). To je grad na istočnoj strani Jordana (tj. *MacMillan Bible Atlas*, str. 22).

Još jedna točka, Jakov izgleda ne prati Ezava na planinu Seir, nego putuje u Sukot, što nije na putu za Seir /Edom. On čak gradi kuću! Neizvjesno je govori li nam tekst da je: (1) ovo bio namjeravano ili (2) jednostavno ispušta posjet Jakova u Seir. Ja dajem prednost mogućnosti #2. Želim vjerovati da se Jakov uistinu promijenio, da on više nije varalica, manipulator, lažac.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 33:18-20

¹⁸Sad Jakov dođe sigurno u grad Šekem, što je u zemlji Kanaan, kad dođe iz Padan Arama, i utabori se pred gradom. ¹⁹On kupi komad zemlje gdje je razapeo svoj šator iz ruku sinova Hamora, Šekemova oca, za jednu stotinu komada novca. ²⁰Onda on podigne tamo žrtvenik i nazva ga El-Elohe-Izrael.”

33:18 “Šekem” Ime može upućivati na:

1. ime osobe, Knjiga Postanka 33:18.19; 34:2; Brojevi 26:31; Jošua 17:2; 24:32; Suci 9:28
2. topološku regiju između planine Ebal i planine Gerizimo. Isti korijen (BDB 1014 I) znači “ramena” ili “leđna lopatica”
3. grad, Knjiga o Jošui 20:7; 21:21; 24:1; Suci 8:31.

Prvi puta spomenut je u Knjizi Postanka 12:6 u vezi s Abramom i sad s Jakovom (usp. Post 37:14).

Ne postoji očita veza između Postanka 33:17 i Postanka 33:18. Kako je dugo Jakov ostao u Sukotu nije objavljeno. Izgleda kako postoje dva izdvojena događaja i vremena objavljena s nejasnom vezom. Od gradnje kuće do kupnje zemlje može podrazumijevati privremeno do trajno prebivalište. Jedina poteškoća je da Postanak 33:18 izgleda podrazumijeva kako je Jakov ubrzo nakon što je došao iz Padan Arama (područje oko Harana) kupio zemlju.

Bilo mu je rečeno neka se vrati u Betel, ali on se zaustavio nakratko i ostao. Zašto nije izjavljeno u tekstu!

33:19 “On kupi komad zemlje gdje je razapeo svoj šator” Čin kupnje polja podrazumijeva boravište ili u najmanju ruku pokazuje zakonsko boravište.

▣ **“Hamora” [Hamor]** Ovo ime znači “magarac” (BDB 331 II). U drevnome svijetu magarci su bili smatrani svetim životinjama. Mi znamo to, ne samo iz Pločica iz Mare, nego i iz činjenice da su: (1) imućni jahali magarce (usp. Suci 5:10) i (2) izraelski kraljevi jahali su na posebnome magarcu na svoje kraljevsko brdo (tj. 1. Kr 1:33).

▣ **“za jednu stotinu komada novca”** Ovo je rijedak hebrejski pojam, *qesitah* (BDB 903). To je nepoznata težina kovine (usp. Jš 24:32; Job 42:11), moguće: (1) cijena janjca (LXX) ili (2) težina (mina) kovine izražena (ili utisnuta) od janjca.

33:20 “on podigne tamo žrtvenik” Ovo je određeno mjesto, vrijeme i vrsta štovanja. To omogućava molitvi i žrtvi da budu prineseni YHWH-i (usp. Post 8:20; 12:7-8; 13:18; 22:9; 26:25). To je ispunjenje YHWH-ina obećanja Knjige Postanka 28:15!

▣ “**El-Elohe-Izrael**” Ova je GRADA napravljena od:

1. *El*, BDB 42, usp. Knjiga Izlaska 34:6; vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo
2. *Elohe*, BDB 43, usp. Ponovljeni zakon 32:15.17; Psalam 18:32
3. Izrael, vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 32:28: Izrael (ime).

Septuaginta prevodi to kao “Bog Izraela”. *Jewish Study Bible*, koristeći JPSOA prijevod u svojoj tekstualnoj fusnoti, ima “*El, Bog Izraela*” (str. 69).

POSTANAK 34

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)		
podmuklost sinova	Jakovljevih	Dinin slučaj	Šekemovo Dine	obeščašćenje	silovanje Dine	silovanje Dine
34:1-7	34:1-7	34:1-4 34:5-7	34:1-4 34:5-10	34:1-5 bračni savez sa Šekemcima 34:6-12		
34:8-12	34:8-12	34:8-12	34:11-12	34:13-19		
34:13-17	34:13-17	34:13-17	34:13-17	34:20-24		
34:18-24	34:18-24	34:18-24	34:18-24	podmukla osveta Šimuna i Levija		
34:25-31	34:25-31	34:25-31	34:25-29 34:30 34:31	34:25-29 34:30-31		

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Jakov se mora suočiti sa svojim strahovima i kušnjama:
1. Labanom
  2. Ezavom
  3. ženidbom s Kanaancima
  4. kanaanskom nasrtljivošću.
- B. Jakov je još uvijek bojažljiva osoba:
1. laže Ezavu i neće ga slijediti u Seir
  2. ne putuje u Betel (kao što mu je rečeno od Boga)
  3. kušan je na međusobnu ženidbu s narodom zemlje za vlastiti interes
  4. bojažljiv je glede odmazde Kanaanaca.
- C. Božje Ime ne pojavljuje se u ovome poglavlju (može biti korisno)!
- D. Zasigurno je moguće da je ovo poglavlje uključeno:
1. kao pozadina Knjige Postanka 17
  2. kao način pokazivanja zašto je Juda loza Mesije a ne tri starija sina. Poglavlje 34 uklanjaju Šimuna i Levija kao moguće odabire (usp. Post 49:5-7).

Zapamtite “povijesna pripovijetka” mora biti tumačena u širokim okvirnim dijelovima (vidjeti Posebnu temu dolje: Žanr i tumačenje: Starozavjetna pripovijetka).

POSEBNA TEMA: ŽANR I TUMAČENJE: STAROZAVJETNA PRIPOVIJETKA

I. UVODNE IZJAVE

- A. Odnos između SZ-a i drugih načina prikazivanja događaja kronološkim redom:
1. druga književnost Drevnoga Bliskog Istoka je mitološka:
    - a. politeistička (uobičajeno humanistički bogovi odražavaju sile prirode ali korištenjem motiva među-osobnih sukoba)
    - b. temeljena na prirodnim ciklusima (umirući i uskrisavajući bogovi)
  2. grčko-rimska je za rasonodu i ohrabrenje radije negoli bilježenje povijesnih događaja samo po sebi (Homer na mnogo načina odražava mezopotamijske motive).
- B. Moguće uporaba tri germanska pojma slikovito pokazuje razliku u vrstama ili odredbama povijesti:
1. “Historie”, bilježenje događaja (puke činjenice)
  2. “Geschichte”, tumačenje događaja pokazivanjem njihove važnosti za čovječanstvo
  3. “Heilsgeschichte” upućuje jedinstveno na Božji iskupiteljski naum i djelatnost unutar povijesnoga tijeka.
- C. SZ-ne i NZ-ne pripovijetke su “Geschichte”, što vode razumijevanju “Heilsgeschichte”. One su odabrani teološko-povijesno usmjereni događaji:
1. samo odabrani događaji
  2. kronologija ne važna kao teologija
  3. događaji dijeljeni kako bi otkrili istinu.
- D. Pripovijetka je najuobičajeniji žanr u SZ-u. Procijenjeno je kako je 40% SZ-a pripovijetka. Prema tome, ovaj žanr je koristan Duhu u naviještanju Božje poruke i naravi palome čovječanstvu. Ali, to je učinjeno, ne predloženo (kao NZ-ne Poslanice), prešutno, sumacijom, ili odabranim dijalogom /monologom. Mora se nastaviti pitati zašto je to zabilježeno. Što to nastoji naglasiti? Što je njena teološka svrha? Ovaj način ne znači podcjenjivanje povijesti. Ali, ta je povijest kao sluga i kanal otkrivenja.

II. BIBLIJSKE PRIPOVIJETKE

- A. Bog je djelatan u Svome svijetu. Nadahnuti biblijski autori odabiru određene događaje kako bi otkrili Boga. Bog je glavni lik u SZ-u.
- B. Svaka pripovijetka djeluje na nekoliko načina:
1. tko je Bog i što On radi u Svome svijetu
  2. čovječanstvo je otkriveno kroz Božje bavljenje s pojedincima i narodnim entitetima
  3. kao jedan primjer, posebno zabilježiti Jošuinu vojnu pobjedu povezanu s vršenjem Saveza (usp. Jš 1:7-8; 8:30-35).
- C. Pripovijetke su često povezane zajedno kako bi činile širu književnu jedinicu što otkriva jednu teološku istinu.

III. NAČELA TUMAČENJA SZ-NIH PRIPOVIJETKI

- A. Najbolja rasprava što sam vidio o tumačenju SZ-nih pripovijetki jeste od Douglasa Stuarta u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 83-84:
1. SZ-na pripovijetka obično ne uči izravno doktrinu
  2. SZ-na pripovijetka obično slikovito prikazuje doktrinu ili doktrine poučavane na prijedlog drugdje
  3. pripovijetke bilježe ono što se dogodilo – ne neophodno ono što se je trebalo dogoditi ili što bi se smjelo dogoditi svaki puta. Prema tome, svaka pripovijetka nema utvrđeni moralni identitet priče
  4. ono što ljudi rade u pripovijetkama nije neophodno dobar primjer za nas. Često, to je upravo oprečno
  5. većina likova u pripovijetkama SZ-a daleko su od savršenih, i njihova djelovanja isto tako
  6. nama nije uvijek rečeno na kraju pripovijetke je li to što se dogodilo bilo dobro ili loše. Očekivano je od nas da budemo kadri prosuditi na temelju onoga što nas je Bog učio izravno i izričito drugdje u Pismu
  7. sve su pripovijetke različite i nepotpune. Nisu uvijek dane sve bitne pojedinosti (usp. Iv 21:25). Ono što se pojavljuje u pripovijetki jeste sve što je nadahnuti autor mislio da je za nas važno znati
  8. pripovijetke nisu pisane kako bi odgovorile na sva naša teološka pitanja. One imaju određene, posebne, ograničene svrhe i bave se određenim pitanjima, ostavljajući drugima da se suoče time drugdje, na druge načine
  9. pripovijetke mogu jasnim naučavati ili izričito (jasnim izjavljivanjem nečega) ili prešutno (jasnim nagovještajem nečega bez da to stvarno izjave)
  10. u konačnoj analizi, Bog je junak svih biblijskih pripovijetki.
- B. Druga dobra raspra o tumačenju pripovijetki je u *Toward Exegetical Theology* od Waltera Kaisera:
- “Jedinstveni vid dijelova pripovijedaka Pisma jeste taj da pisac u svojoj pripovijetki obično dopušta riječima i djelovanjima ljudi prenijeti glavnu istinu njegove poruke. Tako, umjesto naslovljavanja nas izravnim izjavama, takve kao što su nađene u doktrinarnim ili dijelovima Pisma što poučavaju, pisac teži ostati donekle u pozadini što se tiče izravnoga učenja ili procjene predmetnih izjava. Otuda, ona postaje kritički važna za razumijevanje širega okvira u koji se pripovijetka uklapa i za pitati se zašto je pisac koristio posebne odabire događaja u određenim dijelovima u koje ih je smjestio. Dvojni tragovi za značenje sad će biti raspored epizoda i odabir pojedinosti od zbrkanih govora, osoba, ili epizoda. Štoviše, božanski odaziv i prosudba tih ljudi i događaja mora često biti određena iz načina na koji autor dopušta jednoj osobi ili skupini ljudi odazvati se na vrhuncu odabranih dijelova događaja; to jest, ako on nije prekinuo pripovijedanje kako bi dao svoju vlastitu (u ovome slučaju Božju) prosudbu onoga što se dogodilo“ (str. 205).
- C. U pripovijetkama istina je nađena u čitavoj književnoj jedinici a ne u pojedinostima. Pazite se od *proof-textinga* ili korištenja SZ-nih pripovijetki kao presedan za vaš život.

IV. DVA STUPNJA TUMAČENJA

- A. YHWH-ina iskupiteljska, otkrivajuća djela za Abrahamovo sjeme.
- B. YHWH-ina volja za život svakoga vjernika (u svakome dobu).
- C. Prvo se usredotočuje na “poznavanje Boga” (spasenje), drugo na “služenje Njemu” (kršćaninov život vjere, usp. Rim 15:4; 1. Kor 10:6.11).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 34:1-7

¹Sad Dina kći Lee, koju je ona rodila Jakovu, izide da posjeti kćeri zemlje. ²Kad Šekem sin Hamora Hivijca, knez zemlje, vidje nju, on je uze i legne s njom silom. ³On bijaše snažno privučen k Dini kćeri Jakova, i on ljubljaje djevojku i govoraše joj nježno. ⁴Tako Šekem reče svome ocu Hamoru, govoreći: “Pribavi mi ovu mladu djevojku za ženu.” ⁵Sad Jakov ču da je on oskrvnuo Dinu njegovu kći; a njegovi sinovi bijahu sa svojim stadom u polju, tako Jakov šutje sve dok oni ne dodoše. ⁶Onda Hamor otac Šekema ode k Jakovu da govori s njim. ⁷Sad sinovi Jakova dodoše s polja kad oni čuše to; i muškarci bijahu ožalošćeni, i oni bijahu veoma bijesni jer je on učinio sramotnu stvar u Izraelu legavši s Jakovljevom kćeri, jer takva stvar nije se smjela učiniti.

34:1 “Dina kći Lee” Podugačko vremensko izvješće događa se između Knjige Postanka 33 i 34. Djeca su sad odrasla. Dina je jedina kći spomenuta u Jakovljevoj lozi (usp. Post 30:21). Jamačno su postojale i druge (usp. Post 37:35), ali Dina je spomenuta zbog njene središnje uloge u ovome poglavlju. Njeno je ime ženski oblik riječi “osuda” ili “obrana” (BDB 192), što je ime jednoga od Jakovljevih sinova (usp. Post 30:6) i kasnije jednoga od plemena, Dan.

NASB, NRSV, TEV, NJB “posjeti”
NKJV, LXX, Pešita “vidi”

GLAGOL “vidjeti” (BDB 906, KB 1157, *Qal* INFINITIVNA GRAĐA) može biti razumjet na nekoliko načina (očito ona je otišla sama iz svoga doma /tabora):

1. da promatra, uči o njima i njihovim životima
2. da posjeti svoje prijatelje, Jakov je tamo ostao nekoliko godina
3. igra na Knjigu Postanka 34:2, “Šekem ju vidje” (isti GLAGOL).

34:2 “Šekem”Ovo je knez mjesnoga plemena. Hamor je trenutani poglavar ili plemenski vođa. Knez je bio imenovan prema glavnome gradu. Za značenje imena, vidjeti 33:18.

Moguće je gramatički uzeti “knez” (BDB 672 I), što znači “onaj koji je podignut”, kao upućivanje na Hamora (vidjeti *A Handbook on Genesis* od Reyburna i Fryja, USB, str. 786).

▣ **“Hivijca” [Hivijac]** Septuaginta prevodi ovo kao Horijac (usp. Post 34:2; Jš 9:7). Očito je kako postoji neobrezana, ne-semitska skupina ljudi koja je vjerojatno poistovjeđena s Hurijcima. Jedine dvije skupine neobrezanih ljudi koje su okruživale Izraela u drevno vrijeme bili su Filistejci, koji su bili egejski plaćenici, i ovi hurijski privremeni posjetioći. Sva od kanaanskih plemena provodila su obrezanje. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine.

▣ **“on je uze i legne s njom”** Ovo je *hendiadys* (dva GLAGOLA što izražavaju jedno djelovanje). To je potresno suvremenicima, ali knez u Drevnome Bliskom Istoku imao je prava. Nalaženje žene u ovome razdoblju i na tome lokalitetu bilo je vrlo različito negoli su suvremeni načini datiranja (tj. Izl 22:16-17; Pnz 21:10-14; 22:28-29). Patrijarhalna kultura bila je sva o pravima muškaraca i malo o slobodama ili osjećajima žena.

Postoji nekoliko GLAGOLA što označavaju seksualnu aktivnost:

1. leći s, BDB 1011, KB 1486, usp. Knjiga Postanka 19:32; 26:10; 30:15; 39:7; Levitski zakonik 18:22
2. pristupi, BDB 897, KB 1132, usp. Knjiga Postanka 20:4; Levitski zakonik 18:6.14.19; 20:16
3. ući u, BDB 97, KB 112, usp. Knjiga Postanka 19:31; 29:21.23.30; 30:3.4.16; 38:8.9.16; 39:14
4. spozna, BDB 393, KB 390, usp. Knjiga Postanka 4:1.17.25; 19:5.8; 24:16; 38:26; Brojevi 31:17.18.35; Suci 19:22.25; 21:12.

NASB, NRSV, JPSOA
NKJV, REB
TEV
NJB
LXX
Pešita

“silom”
“povrijedi ju”
“silova”
“prisili je da spava s njim”
“ponizi ju”
“oskvrnu ju”

Ovaj GLAGOL (BDB 776, KB 853, *Piel* IMPERFEKT) u *Piel* osnovi znači “poniziti” u smislu nasilničkoga seksualnog napada (tj. silovati, usp. Pnz 21:14; 22:24.29; Suci 19:24; 20:5; 2. Sam 13:12.14.22.32; Ez 22:10.11).

34:3 “On bijaše snažno privučen k Dini” Iako se o ovome mladiću dobro mislilo među njegovim vlastitim narodom (usp. Post 34:19), on je ipak počinio nasilnički čin protiv Dine. To je vjerojatno bilo oskvrnuće privremene posjetiteljice i njene obitelji.

Šekemovi osjećaji prema Dini ponovljeni su na tri načina:

1. “On bijaše snažno privučen k Dini” (doslovno “njegova duša prione uz nju”), BDB 179, KB 209, *Qal* IMPERFEKT, usp. 1. Knjiga o Kraljevima 11:2
2. “on ljubljaje djevojku”, BDB 12, KB 17, *Qal* IMPERFEKT; “djevojku” (BDB 655) označava mladu, ali dorađu za udaju, mladu osobu
3. “govoraše joj nježno” (doslovno “govoraše srcu djevojke”), BDB 180, KB 210, *Piel* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 50:21; Suci 19:3; Ruta 2:13
4. “Duša moga sina Šekema čezne za tvojom kćeri”, Knjiga Postanka 34:8, BDB 365 I, KB 362, *Qal* PERFEKT, usp. Ponovljeni zakon 21:11
5. “on bijaše ushićen s Jakovljevom kćeri”, Knjiga Postanka 34:19, BDB 342, KB 339, *Qal* PERFEKT.

▣ **“djevojku”** Dina je opisana s nekoliko različitih pojmova u ovome poglavlju:

1. kći, Knjiga Postanka 34:1, BDB 123 I (nekoliko puta)
2. djevojka, Knjiga Postanka 34:3, BDB 655, usp. Postanak 34:12
3. mlada djevojka, Knjiga Postanka. 34:4, BDB 409, usp. Knjiga proroka Joela 3:3; Zaharija 8:5 (upotrijebljeno samo za mlade žene ovih tri puta, iz korijena “roditi”, “začeti”)
4. sestra, Knjiga Postanka 34:13, BDB 27, usp. Postanak 34:14.27.31.

34:4 “Tako Šekem reče svome ocu Hamoru, govoreći: ‘Pribavi mi ovu mladu djevojku za ženu.’” Ovo odgovara kulturološkome uzorku o roditeljskome ugovaranju braka svoje djece. Ali zabilježite da sin pokreće zahtjev (BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV). Poteškoća je bio Šekemov impulzivni prvotni seksualni nastaj (usp. Post 34:7).

34:5

NASB, NKJV, NRSV, LXX, JPSOA
TEV
NJB, REB

“oskvrnuo”
“osramoti”
“obeščasti”

Ovaj GLAGOL (BDB 379, KB 375, *Piel* PERFEKT) označava ono što je bilo viđeno kao nečisto prema Božjemu Zakonu (usp. Lev 18:24-30). Ovdje označava seksualnu nečistoću (usp. Ez 18:6.11.15; 22:11; 23:17; 33:26). Dina je bila silovana od neobrezanoga Kanaanca.

▣ **“Jakov šutje”** Njegova pobuda nije izrečena. To može biti:

1. iskušenje da iskoristi priliku za svoju osvetu (usp. Post 34:6.30)
2. čekanje za svoje vlastite sinove i sluge da se naoružaju
3. što su braća imala “reći” u prilici.

34:7 Dinina braća bila su vrlo bijesna:

1. “muškarci bijahu ožalošćeni”, BDB 780, KB 864, *Hithpaal* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 6:6
2. “oni bijahu veoma bijesni”, BDB 354, KB 351, *Qal* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 4:5.6; 31:36; 39:19
3. “on (je) učinio sramotnu stvar”, BDB 615, tj. nerazumno nepoštivanje za moralna mjerila Jakova i njegove religijske tradicije, usp. Ponovljeni zakon 22:21; Knjiga o Sucima 19:23; 20:6; 2. Samuelova 13:12 (IMENICA znači “budala”)

▣ “u Izraelu” Ovo je uporaba pojma u kasnijemu smislu. U ovoj kratkoj rečenici to upućuje na zakone naroda Izraela. To je tekstualna oznaka kasnijega urednika, sastavljača, ili pisara (usp. Pnz 22:21; Jš 7:15; Suci 19:23; 20:10).

Neki komentatori nastoje napraviti da ovaj PRIJEDLOG (BDB 88-91) znači “za”, ali on znači “u”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 34:8-12

⁸Ali Hamor govoraše s njima, kazujući: “Duša moga sina Šekema čezne za tvojom kćeri; molim udaj je za njega. ⁹Sklopite brakove s nama; dajte vaše kćeri nama i uzmite naše kćeri za sebe. ¹⁰Tako ćete vi živjeti s nama, i zemlja će biti *otvorena* pred vama; živite i trgujte u njoj i steknite posjed u njoj.” ¹¹Šekem također reče njenome ocu i njenoj braći: “Ako sam stekao naklonost u vašem pogledu, onda ću vam dati što god mi kažete. ¹²Tražite me koliko god svadbene naplate i dara, i ja ću vam dati prema tome što ste mi rekli; ali oženite djevojku za mene.”

34:8 “s njima” Ovo upućuje na Dininu braću i polu-braću. Šekemov otac pokušava smiriti bijes i osjećaj oskvrnuća.

Stih 11 pokazuje da je naslovljen i sâm Jakov.

34:9 “Sklopite brakove s nama” Ovo nije bila tradicija Abrahama (usp. Post 24:3) ili Izaka (usp. Post 28:1,8). Jakov je sad iskušavan.

34:10 “zemlja će biti *otvorena* pred vama” Ovo je hebrejski idiom za slobodan pristup i putovanje unutar zemlje (usp. Post 13:9; 20:15).

Zabilježite broj obećanja danih Jakovu i njegovoj obitelji ako se slože ovom ženidbom:

1. “vi (ćete) živjeti s nama”, Knjiga Postanka 34:10
2. “zemlja će biti *otvorena* pred vama”, Knjiga Postanka 34:10
3. “živite i trgujte u njoj”, Knjiga Postanka 34:10 (“trgujte” vjerojatno znači “putujte slobodno unutar” u ovome okviru, usp. Post 42:34; NJB, ali isti korijen može značiti “trgovci”, usp. Post 23:16; 1. Kr 10:28-29)
4. “steknite posjed u njoj”, Knjiga Postanka 34:10
5. “(ja) ću vam dati što god mi kažete”, Knjiga Postanka 34:11
6. “Tražite me koliko god svadbene naplate i dara”, Knjiga Postanka 34:12.

U smislu, postanite jedno s nama! Jakov je trebalo putovati za Betel. On je ostao blizu Šekema (grada) predugo. Sad će oskvrnuće i bol biti cijena njegove zločinačke poslušnosti.

34:12 “svadbene naplate i dara” Ovo upućuje na miraz ili hebrejski *mohar* (BDB 555). Nije to bila toliko kupovina mlade, nego nadoknada za izgubljenoga pomagača (usp. Izl 22:16-17; 1. Sam 18:25). Ovaj je miraz obično čuvan za ženu u slučaju smrti supruga ili kasnije potrebe (usp. Post 31:15 gdje se Labanove kćeri žale da je on koristio novac od miraza za sebe).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 34:13-17

¹³Ali Jakovljevi sinovi odgovoriše Šekemu i njegovu ocu Hamoru s lukavstvom, jer je on oskvrnuo Dinu njihovu sestru. ¹⁴Oni im rekoše: “Mi ne možemo učiniti ovu stvar, da damo našu sestru nekome tko je neobrezan, jer to bi bila sramota za nas. ¹⁵Samo pod ovim *uvjetom* mi ćemo vam dati privolu; ako ćete vi postati kao mi, u tome da svako muško od vas bude obrezano, ¹⁶onda ćemo mi dati naše kćeri vama, i mi ćemo uzeti vaše kćeri za sebe, i mi ćemo živjeti s vama i postati jedan narod. ¹⁷Ali ako nas ne budete poslušali da budete obrezani, onda ćemo uzeti našu kći i otići.”

34:13

NASB

NKJV

NRSV, Pešita

TEV

NJB

LXX

JPSOA

“s lukavstvom”

“govoraše lukavo”

“odgovoriše ... lukavo”

“na lukav način”

“lukav odgovor”

“lukavo”

“govoreći s lukavstvom”

IMENICA “lukavstvom” (BDB 941) znači prijevara /izdaja. Upotrijebljena je od Izaka o Jakovljevoj prijevari u Knjizi Postanka 27:35. Isti je korijen upotrijebljen za opis Labanove prijevare Jakova s Leom u Knjizi Postanka 29:25. Ova osobina Jakova ostaje na njegovoj obitelji.

34:14-17 “nekome tko je neobrezan” Obrezanje je bio znak YHWH-ina Saveza (usp. Post 17:9-14). Ovdje, Dinina ga braća koriste u fizičkome radije negoli u njegovu namjeravanome duhovnom smislu. Oni imaju skrivene pobude. Nasilnički napad Šekema sad je upotrijebljen kao izgovor za nasilnički napad čitavoga plemena! Ova vrsta osvete točno je ono što je hebrejski “oko za oko” (usp. Izl 21:24; Lev 24:20) zakon morao zaustaviti.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 34:18-24

¹⁸Sad njihove riječi izgledahu prihvatljive Hamoru i Šekemu, Hamorovu sinu. ¹⁹Mladić nije odgađao učiniti stvar, jer on bijaše ushićen s Jakovljevom kćeri. Sad on bijaše više poštivan od svega kućanstva svoga oca. ²⁰Tako Hamor i njegov sin Šekem dođoše na vrata svoga grada i govorahu ljudima svoga grada, kazujući: ²¹“Ovi su ljudi prijateljski s nama; stoga pustimo im dati živjeti u zemlji i trgovati u njoj, jer gle, zemlja je velika dovoljno za njih. Hajdemo se oženiti s njihovim kćerima, i dajmo im naše kćeri. ²²Samo pod ovim uvjetom ljudi će nam dati privolu da žive s nama, da postanemo jedan narod: da svako muško među nama bude obrezano kao što su oni obrezani. ²³Neće li njihovo stado i njihov posjed i sve njihove životinje biti naše? Samo hajde da ih privolimo, i oni će živjeti s nama.” ²⁴Svi koji izadoše na vrata njegova grada poslušashe Hamora i njegova sina Šekema, i svako muško bijaše obrezano, i koji izade na vrata njegova grada.

34:19 Ovaj stih popisuje tri stvari što je Šekem učinio kako bi dobio odobrenje Jakovljeve obitelji: (1) on nije odgađao; (2) on je bio ushićen s Jakovljevom kćeri; i (3) on je stavio svoj ugled na granicu.

34:20 “dođoše na vrata svoga grada” Vrata su bila mjesto domaćega, društvenoga, i zakonodavnoga života zajednice. On će se obratiti ovim ljudima (tj. onima dovoljno starima za borbu) na temelju motiva dobiti (usp. Post 34:23).

34:21 Sva četiri GLAGOLA u ovome stihu su *Qal* IMPERFEKTI upotrijebljeni u ZAPOVJEDNOME smislu (tj. “hajdemo ...”).

34:23 Šekemci su vidjeli gestu (tj. obrezanje) kao način povećanja svoje plemenske moći i bogatstva. Zavjetni narod nije rastao, ali kanaansko pleme jeste!

34:24 Vau! Ovo je bio glavni ustupak. Obrezanje za odrasle bolna je i opasna (tj. infekcija) procedura. Sve ovo samo zato da se knezu dozvoli oženiti strankinju za kojom je žudio (tj. kraljevska loza nije više čista). Za suvremene zapadnjake teško je razumjeti istočnjačku plemensku odanost i poštovanje za plemenske vođe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 34:25-31

²⁵Sad dogodi se oko trećega dana, kad oni bijahu u bolu, da dvojica Jakovljevih sinova, Šimun i Levi, Dinina braća, svaki uze svoj mač i uđu u grad iznenadno, i pobiše svako muško. ²⁶Oni ubiše Hamora i njegova sina Šekema s oštricom mača, i uzeše Dinu iz Šekemove kuće, i izadu. ²⁷Jakovljevi sinovi izadoše pobiti i opljačkati grad, jer oni su oskrvnuli njihovu sestru. ²⁸Oni uzeše njihovu stoku i njihova stada i njihove magarce, i ono što bijaše u gradu i ono što bijaše u polju; ²⁹i oni zarobiše i opljačkaše sve njihovo bogatstvo i sve njihove mališane i njihove žene, čak sve što *bijaše* u kućama. ³⁰Onda Jakov reče Šimunu i Leviju: “Vi ste doveli nevolju na mene učinivši me mrskim među stanovnicima zemlje, među Kanaancima i Perizanima; a mojih je ljudi nekolicina, oni će se skupiti zajedno protiv mene i napasti me i ja ću biti uništen, i moje kućanstvo.” ³¹Ali oni rekoše: “Jesu li oni smjeli postupati s našom sestrom kao s bludnicom?”

34:25 “Sad dogodi se oko trećega dana ... Šimun i Levi, Dinina braća” Odrasli muškarci krajnje su ranjivi trećega dana nakon obrezanja. Drugi i treći Lein sin znali su ovu činjenicu i uzeli prednost od nje potpunim krvoprolićem muških stanovnika, i uzeli su žene i djecu i sve imutke za svoje vlastite. Kasnije, u Knjizi Postanka 49:5-7, to će biti temelj proročanstva protiv dva plemena preuzimanjem vodstva u Jakovljevoj obitelji. To je čak utvrđeno kao razlog zašto Levi neće baštiniti s ostalim plemenima, ali bit će raspršen po svim plemenima.

34:26 “uzeše Dinu iz Šekemove kuće” Ovo je bila patrijarhalna kultura. Čitatelj nije nikad obaviješten o Dininim osjećajima ili odabirima. Pitanje je:

1. ako je ona ostala u Šekemovoj kući dragovoljno ili silom
2. ako se ona ikad vratila kući i rekla svoju priču ili je bila u pratnji obiteljskih članova u Knjizi Postanka 34:1
3. ako je ona bila svjesna zavjetnih posljedica svoje moguće udaje za Kanaanca.

34:27

NASB

LXX, Pešita

TEV, NJB, REB

“Jakovljevi sinovi”

“ali sinovi Jakova”

“Jakovljevi drugi sinovi”

NASB slijedi MT, ali drevne verzije prevode to kao sudjelovanje svih Jakovljevih sinova u pljačkanju, ali ne u pokolju. Tamo je bilo previše ratnoga plijena za samo dva sina da ga okruže i uporabe.

34:28-29 Drevno vojevanje je potresno suvremenicima u njegovoj žestini i uzimanju plijena. Žene i djeca bili su viđeni kao vlasništvo da bude posjedovano i uklopljeno u novo društvo (to je kako je bila zamijećena i Dina).

34:30-31 Jakov je izgleda reagirao više u strahu od okolnosti negoli u pouzdanju prema Bogu. Bog je obećao da će ga zaštititi i biti s njim, ali on je izgleda izražavao sumnju o svojoj sposobnosti temeljenu na brojevima, ne na obećanju (usp. Post 28:15).

Kao što su Rebeka i Jakov bili korišteni od Boga da prisile Izaka neka učini proročansku stvar (usp. Post 25:23), tako i sad, Jakovljevi sinovi prisiljavaju Jakova neka učini pravu stvar (tj. ne međusobna ženidba s Kanaancima i putovanje u Betel). Težnja se pojavljuje ponovno u Knjizi o Sucima 8:33-35.

Bog radi na iznenađujuće načine da dovrši Svoje svrhe u obitelji Abrahama!!!

34:30

NASB, NRSV, JPSOA

NKJV

NJB, REB

LXX

Pešita

“mrskim”

“omraženim”

“lošim mirisom”

“zlom”

“povrijedili moj ugled”

Ova *Hiphil* INFINITIVNA GRAĐA (BDB 92, KB 107) znači uzrokovati da smrdi (usp. Izl 16:24; Ps 38:5). Upotrijebljena je metaforički o bivanju odbačenim od ljudi u Knjizi Izlaska 5:21; 1. Knjizi o Samuelu 27:12; i ovdje.

▣ **“Kanaancima i Perižanima”** Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine.

POSTANAK 35

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Jakov kreće u Betel	Jakovljevo povratk u Betel	Jakovljevo putovanje iz Šekema u Mamru	Bog blagoslivlje Jakova u Betelu	Jakov u Betelu
35:1-4	35:1-4	35:1-4	35:1 35:2-4	35:1 35:2-5
35:5-8	35:5-7	35:5-8	35:5-8	35:6-8
Jakov je imenovan Izraelom	35:8			35:9-10
35:9-15 (10) (11-12)	35:9-15	35:9-15	35:9-15	35:11-13 35:14-15
	smrt Rahele		smrt Rahele	rođenje Benjamina i smrt Rahele
35:16-21	35:16-20	35:16-21	35:16-18 35:19-21	35:16-20 Rubenov incest
	35:21-22		sinovi Jakova	35:21-22a
35:22a		35:22a	35:22a	
sinovi Izraela				dvanaest sinova Jakova
35:22b-26	Jakovljevih dvanaest sinova	35:22b-26	35:22b-26	35:22b-26
	35:23-26			
	smrt Izaka		smrt Izaka	smrt Izaka
35:27	35:27-29	35:27-29	35:27-29	35:27-29
35:28-29				

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Bog zapovijeda Jakovu:
1. ustani, BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV
  2. idi, BDB 748, KB 828, *Qal* IMPERATIV
  3. živi (doslovno: prebivaj), BDB 442, KB 444, *Qal* IMPERATIV
  4. napravi žrtvenik, BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERATIV i kasnije u Knjizi Postanka 35:11
  5. budi plodan, BDB 826, KB 963, *Qal* IMPERATIV
  6. množi se, BDB 915, KB 1176, *Qal* IMPERATIV; obje od ovih zapovijedi odražavaju Božju zapovijed:
    - a. životinjama, Knjiga Postanka 1:28
    - b. neizravno Adamu i Evi
    - c. Noi, Knjiga Postanka 9:1.7
    - d. Abrahamu u različitim pojmovima
    - e. i sad Jakovu.
- B. Jakov zapovijeda svojoj obitelji pripremiti:
1. sklonite tuđinske bogove, BDB 693, KB 747, *Hiphil* IMPERATIV
  2. očistiti se, BDB 372, KB 369, *Hiphil* IMPERATIV
  3. promijenite svoje haljine, BDB 322, KB 321, *Hiphil* IMPERATIV
  4. hajdemo ustati, BDB 877, KB 1086, *Qal* KOHORTATIV, usp. Knjiga Postanka 35:1
  5. hajdemo uzaći, BDB 748, KB 828, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu, usp. Knjiga Postanka 35:1.
- C. Kad je Jakovljeva obitelj konačno poslušala i došla u Betel, YHWH ga po svojoj prilici ponovno naslovljava, Knjiga Postanka 35:9-15.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 35:1-4

¹Onda Bog reče Jakovu: “Ustani, uzađi u Betel i živi tamo, i napravi žrtvenik Bogu, koji ti se ukaza kad si pobjegao od svoga brata Ezava.” ²Tako Jakov reče svome kućanstvu i svima koji bijahu s njim: “Sklonite tuđinske bogove što su među vama, i očistite se i promijenite svoje haljine; ³i hajdemo ustati i uzaći u Betel, i ja ću napraviti žrtvenik tamo Bogu, koji mi odgovori u dan moje nevolje i bio je sa mnom bilo kuda sam išao.” ⁴Tako oni dadoše Jakovu sve tuđinske bogove koje oni imahu i prstenje što bijaše u njihovim ušima, i Jakov ih skriva pod hrast što bijaše blizu Šekema.

35:1 “Onda Bog reče Jakovu: ‘Ustani, uzađi u Betel’” Prvotni susret Jakova s YHWH-om bio je na ovome mjestu, usp. Knjiga Postanka 28:18-22; 35:14. YHWH je Sebe nazvao “Bog Betela” i rekao Jakovu neka se vrati u Kanaan u Postanku 31:13.

Ovaj “uzadi” GLAGOL (BDB 748, KB 828, *Qal* IMPERATIV) može biti razumjet na dva načina:

1. Betel je bio na jugu, ali topološki više od Šekema
2. GLAGOL je često korišten za ići u Hram (tj. Sveto mjesto). Betel je mogao predstavljati prisnost s Bogom.

▣ “**napravi žrtvenik**” Pojam “žrtvenik /oltar” (BDB 258) znači mjesto klanja stoke. Patrijarsi su napravili mnogo žrtvenika:

1. Noa na planini Ararat, Knjiga Postanka 8:20
2. Abraham:
  - a. u Šekemu, Knjiga Postanka 12:7
  - b. u Betelu, Knjiga Postanka 12:8
  - c. u Hebronu, Knjiga Postanka 13:18
  - d. na Moriji, Knjiga Postanka 22:9
3. Izak u Beer Šebi, Knjiga Postanka 26:25
4. Jakov:
  - a. u Šekemu, Knjiga Postanka 33:20
  - b. u Betelu, Knjiga Postanka 35:7.

Očito, žrtvovanje je prethodilo Mojsijevskome Savezu.

35:2 “tuđinske bogove što su među vama” Pojam “bogove” (malo slovo “b” MNOŽINA) točno je isti kao pojam *Elohim* (Veliko slovo “Bog”) u Knjizi Postanka 35:1. Okvir mora odrediti prijevod ovoga pojma. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

Ovaj je stih zanimljiv u tome što pokazuje duhovnu pripremu neophodnu za obnavljanje obećanja Saveza. Tuđinski bogovi mogu upućivati na: (1) *terafine* iz Knjige Postanka 31:19.30; (2) druge bogove donesene iz Harana od članova njegova kućanstva; ili (3) bogove uzete od Šekema napravljene od dragocjene kovine (ekonomska cijena), vješto izrađene (asketska vrijednost). Ovo je slično obnovi Saveza iz Knjige o Jošui 24:14.23 (usp. 1. Sam 7:3).

Zanimljivo je da je to duhovna priprema (GLAGOL “očistiti” [BDB 372, KB 369] je *Hiphil* IMPERATIV; to nije mogućnost; ovo je jedina uporaba toga GLAGOLA u Knjizi Postanka, ali on postaje uobičajen u Levitskome zakoniku), i bila je simbolizirana kupanjem i promjenom odjeće (usp. Izl 19:10; Br 8:7.21; 19:19). Dakle, ovaj vanjski, fizički simbol morao je odraziti unutarnju duhovnu pripremu svih iz Jakovljeve šire obitelji. Ljaga pokolja Šekema bila je vrlo teška na njima.

35:3 “hajdemo ustati i uzaći u Betel, i ja ću napraviti žrtvenik tamo Bogu” Jakov se vraća na scenu njegova prvotnoga osobnog susreta s Bogom (usp. Post 28:18-22). U ovome trenutku u njegovu odnosu s YHWH-om netko se pita ako je on monoteist (jedan i samo jedan Bog) ili henoteist (samo jedan Bog za mene i moju obitelj).

35:4 “tuđinske bogove” Ovo može uputiti na “kućne bogove” (*terafini*, usp. Post 31:19.30.34; Suci 17:5; 1. Sam 19:13; Hoš 3:4, vidjeti Posebnu temu u Post 28:1: *Terafini*), što označava pradjedovsko štovanje. Zasiurno je moguće da je šira obitelj Jakova (tj. sluge, usp. Post 35:6b) bila mnogobožačka i da su donijeli simbole ili predstavnike bogova sobom.

▣ “**prstenje što bijaše u njihovim ušima**” Očito ovo su bili magični talismani povezani s idolatrijom (usp. Hoš 2:13).

▣

NASB, NKJV, NRSV “skrije”
TEV, NJB, JPSOA, REB “zakopa”

GLAGOL (BDB 380, KB 377, *Qal* IMPERFEKT) može značiti “skriti”, “prikriti”, ili “zakopati” (usp. Job 40:13). Od koga ih je on skrivao? To je bila gesta potpunoga prekida s prošlim religijskim praksama od njegove nove proširene obitelji iz Harana.

▣ “**pod hrast**” “Hrast” je prijevod iz Septuaginte (usp. Pešita; vidjeti bilješku u UBS, *Fauna and Flora of the Bible*, str. 154-155). Hebrejski ima *terebinth* (BDB 18). Drveća su izgleda imala vrlo važno mjesto u SZ-u, često su bila povezana sa svetim mjestima (usp. Post 12:6; 13:18; 14:13; 18:1; Pnz 11:30; Jš 24:26; Suci 9:6.37).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 35:5-8

⁵Dok oni putovaše, tamo bijaše velika strava kod gradova što bijahu uokolo njih, i oni nisu progonili sinove Jakova. ⁶Tako Jakov uđe u Luz (to jest, Betel), što je u zemlji Kanaan, on i svi ljudi što bijahu s njim. ⁷On izgradi žrtvenik tamo, i nazva mjesto El Betel, jer tamo je Bog otkrio Sebe njemu kad je on bježao od svoga brata. ⁸Sad Debora, Rebekina dojilja, umre, i ona bijaše pokopana dolje u Betelu pod hrast; to bijaše nazvano Alon Bakut.

35:5 “tamo bijaše velika strava kod gradova što bijahu uokolo njih” Temeljni korijen za riječ “strava” je מַח (BDB 369, K 363, usp. Post 9:2; Job 41:25); također מַחַח u Knjizi o Jobu 6:21. Temeljni dvo-suglasnički korijen također može značiti “zdrobljen” (usp. 1. Sam 2:4) ili “užasnut” (usp. Jer 10:2; 46:5). Oblik u ovome stihu je מַחַח i pojavljuje se jedino ovdje.

Iako riječ nije upotrijebljena u tekstovima o osvajanju ona se pojavljuje kako bi označila nešto o slici “Svetoga rata” (doslovno: “Božja strava”, usp. Izl 15:16; 23:27; Jš 10:10). Vojni pohodi u Drevnome Bliskom Istoku bili su provedeni u ime narodnoga božanstva. Iz izravnoga okvira to može upućivati na pokolj Šekema (usp. Post 34). Bog je bio s Jakovom na poseban i prepoznatljiv način!

Moguće je kako je *elohim* upotrijebljen u opisnome smislu o “velikoj stravi”, kao u Knjizi Postanka 23:6 (usp. NASB, REB).

35:6 “Luz” Iz Knjige Postanka 28:19 znamo da je Jakov susreo YHWH-u baš s vanjske strane ovoga kanaanskoga grada i on je mjesto nazvao “Betel”. Kroz čitavo ovo razdoblje Kanaanci će mjesto nazivati “Luz” (BDB 531 II, u značenju “bademovo drvo”) a Židovi će ga zvati po imenu mjesta gdje je Jakov prvo susreo YHWH-u, “Betel”, što znači “kuća Božja” (BDB 110). **35:7** Vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 26:25.

NASB, NRSV	“El Betel”
NKJV, NJB, JPSOA	“El Betel”
TEV	“Bog Betela”

Patrijarsi su imenova mjesto gdje im se ukazalo Božanstvo. Ovo mjesto blizu Luza bilo je ono gdje se YHWH prvotno javio Jakovu. On se sjeća toga dobro! Tako ga on ponovno naziva kao “*El* kuća od *El*” (Betel) zbog anđela (usp. Job 1:6; Ps 8:5 ili referenca na anđeosko Vijeće, usp. Post 1:26; 1. Kr 22:19) koji su uzlazili i silazili i YHWH-ina stajanja iznad /pokraj ljestava.

▣ **“Bog (je) otkrio Sebe”** Ime za “Bog” je *Elohim*, što je MNOŽINA. Obično kad je ime upotrijebljeno o Jedinome Bogu GLAGOL je JEDNINA, ali ovdje je to MNOŽINA (BDB 162, KB 191, *Niphal* PERFEKT MNOŽINA). Ovo može biti (ABD, tom 1, str. 270) jer je u Knjizi Postanka 28:12 *Elohim* upotrijebljen u vezi s Božjim anđelima. Ovi pojavci pojma *Elohim* i MNOŽINE GLAGOLA rijetki su.

Također je moguće da PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME i MNOŽINA GLAGOLA označavaju potpuno otkrivenje.

35:8 “Sad Debora, Rebekina dojilja, umre” Ova pojedinost označava očevidca /tadašnjega izvora! Debora je bila vrlo vjerna sluškinja od Knjige Postanka 24:59. Mora da je ona bila vrlo stara. Zabilježite da je bila ukopana ispod (BDB 1065) hrasta; ponovno, još jedno sveto mjesto. Ime mjesta bilo je nazvano “hrast plakanja” (BDB 47 i 113).

▣ **“dolje ... pod”** Ovi pojmovi (BDB 1065) moraju biti objašnjeni zbog njihove višeznačnosti u engleskome:

1. “dolje u Betelu”, označava nižu visinu nego što je bio sâm žrtvenik
2. “pod”, znači pod nadstrešnicom grana, ne pod stablom.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 35:9-15

⁹Onda se Bog ukaza Jakovu ponovno kad on dođe iz Padan Arama, i On ga blagoslovi. ¹⁰Bog mu reče:

“Tvoje ime je Jakov;
Ali Izrael će biti tvoje ime.”

Tako ga On nazva Izrael.

¹¹Bog mu također reče:
“Ja sam Bog Svemogući;
Budi plodan i množi se;

Narod i mnoštvo naroda proizaći će od tebe,

I kraljevi će izaći od tebe.

¹²Zemlju što sam Ja dao Abrahamu i Izaku,

Ja ću je dati tebi,

I Ja ću dati zemlju tvojim potomcima poslije tebe.”

¹³Onda se Bog digno od njega s mjesta gdje je On govorio s njim. ¹⁴Jakov postavi stup na mjestu gdje je On govorio s njim, stup od kamena, i on izlije piće kao prinos na njega; on također izlije ulje na njega. ¹⁵Tako Jakov nazva mjesto gdje je Bog govorio s njim, Betel.

35:9-12 Ova obnova Saveza i pristajanje uz njega vrlo je slično Knjizi Postanka 28:13-15. Vrijeme ovoga susreta nije jasno izrečeno. To izgleda kao uobičajena scena iz prošlosti iz Postanka 32:28-32 ili YHWH ponovno potvrđivanje promjenu imena Jakov u Izrael.

35:10 “Jakov ... Izrael” NASB prevodi Knjigu Postanka 35:10 i 35:11-12 kao poeziju. Ovo odgovara ponavljanje redaka iz Postanka 35:10 i podudara se s teofanijama Postanka 12:1-3; 15:1; i 17:1-5.

Iznenadujuće je kako smo nesigurni glede značenja (etimologije) imena “Izrael”. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 32:28: Izrael (ime).

35:11 “Ja sam Bog Svemogući” Ovo je hebrejska složenica *El Shaddai* (BDB 42 i 994). Mi učimo iz Knjige Izlaska 6:2-3 da je to bilo uobičajeno Ime u Knjizi Postanka za Boga (usp. Post 17:1; 28:3; 35:11; 43:14; 48:3). Izgleda kako je složeno od pojma *El* (BDB 42), što je opće Ime za Boga u Drevnome Bliskom Istoku, vjerojatno iz korijena “biti jak” ili “snažan”, i pojma *Shaddai* (שׁדַּי, BDB 994), što može biti povezano s ženskim grudima (BDB 994, usp. Post 49:25). Još jedan mogući prijevod je “Sve Dostatan Bog” ili prema rabinima “samo-dostatan”, iako u Knjizi Brojeva 24:4.16, to je od NASB prevedeno kao “Svemogući”. To je često bilo korišteno u ne-izraelskim izvorima kao što su Job i Balaam. Taj je naslov često povezan s Božjim blagoslovom (usp. Post 17:1; 28:3; 35:11; 48:3-4). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

U Ponovljenome zakonu 32:17 sličan korijen (שׁדַּי, BDB 993) preveden je “demon” (asirijska zamjenska riječ).

▣ **“Budi plodan i množi se”** Vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 17:1 i 28:3. Ovo je bio Božji nalog od Knjige Postanka 1 (za životinje, za čovječanstvo, i sad za Njegovu posebnu zavjetnu obitelj).

▣ **“Narod i mnoštvo naroda”** Očito ovo upućuje na Jakovljeve potomke (usp. Post 48:4), ali isto tako na mnogo širu skupinu (tj. “oni stvoreni prema slici i sličnosti Božjoj”, Post 1:26-27):

1. Božja obećanja iz Knjige Postanka 3:15
  2. domašaje Božjega poziva Abrahama u Knjizi Postanka 12:3
  3. Božje naslove za Izraela i njegove svrhe u Knjizi Izlaska 19:5-6
  4. Izajijine sveopće suzvučke o bivanju uključenim “narodima”
  5. Isusove glavne riječi Crkvi u Evanđelju u Mateju 28:19-20 i ponovljene u Luki 24:47 te Djelima apostolskim 1:8
  6. propovijedi u Djelima apostolskim i kasnije Pavlova pisma
  7. jasne izjave Poslanice Galaćanima 3 i Knjige Hebrejima o svrsi SZ-a.
- Ovaj je izričaj namjeravani ublaženi izričaj s ogromnom teološkom važnošću!

▣ **“kraljevi će izaći od tebe”** Ovaj izričaj može biti viđen na dva načina:

1. književno uspoređan s “mnoštvo naroda”
2. način upućivanja na Savez s Abrahamom (usp. Post 17:6.16).
Jakov je izvor “plemena”, ali Abraham je izvor “kraljeva”.

35:12 Ovo je ponovna potvrda prvotnih obećanja Abrahamu (usp. Post 13:15; 26:3; 28:13). YHWH-ina obećanja bila su dana obitelji, lozi potomaka! Neki su bili jači i više duhovni od drugih. Ovo nije bilo obećanje “omiljenima”, nego obećanje o ispunjenu vječne iskupiteljske svrhe Boga stvaranja prema Čijoj su slici stvoreni svi ljudi (usp. Post 1:26-27)! To je obećanje palome ljudstvu (usp. Post 3:15) da će ih iskupiti! Bog je odabrao jednoga kako bi odabrao sve! Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:3: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.

35:13 “Onda se Bog digne od njega” GLAGOL “digne se” (BDB 748, KB 828) ima široko semantičko polje (“ustati”, “uzdići se”, “popeti se”, “biti rascvjetan”, “žrtva”, “povratak”, “pridružen”, i drugo). Ovdje je to poseban opis Božja napuštanja osobe (usp. Post 17:22). Drevni ljudi vjerovali su kako su Bog i Nebo bili “gore” a osuda “dolje”. Dim žrtve dizao se Bogu (usp. Post 8:20; 22:2.13). Bog je govorio s planine /s Neba (usp. Izl 19 - 20). Anđeli Božji uzlazili su i silazili u Knjizi Postanka 28:12.

Sad što suvremenici znaju o prostranstvu fizičkoga Stvorenja, mnogi komentatori vjeruju da je bolji način upućivanja na mjesto Božanstva među-dimenzionalno umjesto prostorno. Nebo je prvenstveno osoba, mjesto je sporedno.

▣ **“s mjesta gdje je On govorio s njim”** Ovaj je isti izričaj ponovljen u Knjizi Postanka 35:14. To je vrsta ponavljanja što izgleda kao obična pogrješka pisara (ditografija [pogrješno ponavljanje slova ili riječi pri prepisivanju – op.prev.]).

35:14 “Jakov postavi stup” Ovo je što je on prvotno napravio prije u Betelu (usp. Post 28:18.19.22). Također zabilježite da u Knjizi Postanka 35:20 ovoga poglavlja on će podići stup nad Rahelinim grobom. Ovi su stupovi označavali mjesta važnih događaja.

▣ **“on izlije ... izlije”** Postoje dva upotrijebljena različita GLAGOL:

1. prvi, BDB 650, KB 703, *Hiphil* IMPERFEKT, upućuje na prinos pića (BDB 651)
2. drugi, BDB 427, KB 428, *Qal* IMPERFEKT, upućuje na maslinovo ulje (BDB 1032, usp. Post 28:18) korišteno za posebna sveta pomazanja, Knjiga Izlaska 29:7; Levitski zakonik 8:12.

35:15 Jakovljevo imenovanje mjesta otkrivenja zapisano je tri puta. Neki vide ovo kao različite autore (J.E.D.P.), ali ja mislim kako je to slično Pavlovu obraćenju zapisanome tri puta u Djelima apostolskim. To je bio strašan teološki događaj. YHWH je otkrio Sâmoga Sebe Jakovu /Izraelu!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 35:16-21

¹⁶Onda oni otputovaše iz Betela; i kad tamo bijaše još uvijek neka udaljenost za ići u Efratu, Rahela započne radati i ona trpješe žestoke trudove. ¹⁷Kad ona bijaše u žestokim trudovima babica joj reče: “Nemoj se bojati, jer sad ti imaš još jednoga sina.” ¹⁸Dogodi se dok njena duša bijaše odvojila (jer ona umre), da ga ona nazva Ben Oni; ali njegov ga otac nazva Benjamin. ¹⁹Tako Rahela umre i bijaše pokopana na putu za Efratu (to jest, Betlehem). ²⁰Jakov podiže stup nad njenim grobom; to je stup Rahelina groba do današnjega dana. ²¹Onda Izrael otputova i razape svoj šator s one strane tvrđave Eder.

35:16 “Efratu” [Efrata] Ovo je drugi način označavanja Betlehema u Judi (usp. Mih 5:2). Postojali su i drugi Betlehemi, ali Efrata je bila način označavanja jednoga smještenog blizu Jeruzalema, što će kasnije postati grad Davidov, grad rođenja Mesije (Vidjeti Posebnu temu u Post 12:3: Mesija).

▣ **“ona trpješe žestoke trudove”** Ovaj GLAGOL (BDB 904, KB 1151) u *Piel* osnovi nađen je jedino ovdje u SZ-u.

Odabrana obitelj je trpjela i bila bolesna (usp. Post 27:1) baš kao i drugi ljudi pogođeni Padom. Bog se upliće kako bi osigurao njihovo preživljavanje, ali ne njihovu udobnost i lakoću (vidjeti Gordon Fee, *The Disease of the Health, Wealth Gospel*).

35:17 “Nemoj se bojati” GLAGOL (BDB 431, KB 432, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu) je nekako iznenađujući. Netko bi mogao misliti kako je ona predviđala svoju vlastitu smrt, ali u okviru zdravo rođenje sina jeste prvenstvo (usp. 1. Sam 4:20). Ovo izgleda ispunjava zahtjev što je ona izrazila Bogu u Knjizi Postanka 30:24.

35:18 “se ... njena duša bijaše odvojila” “Duša” je hebrejska riječ *nefeš* (BDB 659, vidjeti bilješku u Post 35:18). Moramo biti pozorni da ne miješamo grčku filozofiju s hebrejskim Pismom. SZ ne kaže da mi imamo dušu, nego da mi jesmo duša (usp. Post 2:7). Riječ “duša” dolazi iz akadске riječi *napishtu*, što označava mjesto disanja ili grkljan /grlo (usp. Ps 69:2). Jedinstvenost ljudstva nije u činjenici što oni imaju *nefeš*, jer u ranijim dijelovima Knjige Postanka životinje su također imale *nefeš* (usp. Post 1:21.24; 2:19; Lev 11:46; 24:18). Ovo je jednostavno hebrejski idiom da nečiji fizički život na Zemlji prestaje kad se dah odvoji.

▣ **“ga ona nazva Ben Oni; ali njegov ga otac nazva Benjamin”** Njegovo ime dato od Rebeke znači “sin moje tuge” (BDB 122), međutim Jakov ga mijenja u “sin moje desne ruke” (BDB 122). Ovo je bilo mjesto vještine, časti, i pomoći. Mi iz Pločica iz Mare učimo da ovaj pojam može značiti također “sin juga” (tj. mjesto njegova rođenja, Kanaan).

35:19 “(to jest, Betlehem)” Postojao je vjerojatno kasniji urednički umetak (imena mjesta u Post 35:6.27; 36:1 i izričaj “do današnjega dana” u Post 35:20). Iako ja osobno držim da je Mojsijevo autorstvo za veći dio Petoknjžja, ja također vjerujem kako postoji nekoliko uredničkih ruku, kao i usmene i pisane tradicije od patrijarha, što su bile korištene od Mojsija. Mogući urednici uključit će: Jošuu, Samuela, autora Knjige o Kraljevima, Ezru, Jeremiju, i /ili svećenike.

35:21 “tvrđave Eder” Ime je “Migdal Eder”. Migdal (BDB 153) znači stražarska kula i upotrijebljena je u složenici s nekoliko mjesta (tj. Jš 15:37; 19:38). Ova jedna je blizu Betlehema (usp. Mih 4:8). Eder (BDB 727) znači stado ili krdo. Ovi podignuti stupovi od kamena služiti će kao povoljan položaj za čuvanje straže nad stadima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 35:22a

^{22a}**Dogodi se dok je Izrael obitavao u toj zemlji, da Ruben ode i legne s Bilhom inočom svoga oca, i Izrael ču o tome.**

35:22 “Ruben ode i legne s Bilhom inočom svoga oca” Ovaj neprimjereni čin nekako je povezan s očekivanjem nasljednih prava (tj. 1. Kr 2:13-25). Ruben je pokušavao prisiliti ruku svoga oca da imenuje njega glavom plemena. Dok se to prekinulo, on je bio osuđen i odbačen zbog ovoga neprimjerenoga događaja (usp. Post 49:3-4; 1. Ljet 5:1). Kao što je Bog činio Svoju jedinstvenu volju kroz jalove žene patrijarha, u Knjizi Postanka On pokazuje Svoju jedinstvenu volju dopuštajući četvrtome Leinu sinu da bude loza Mesije (tj. Juda).

▣ **“Izrael ču o tome”** Septuaginta dodaje: “stvar se pojavi mučnom pred njim” (usp. TEV, NAB). Ovo se ne pojavljuje u MT-u. Mi nismo sigurni dodaje li to LXX-a ili je to bio dio ranijega hebrejskoga rukopisa.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 35:22b-26

^{22b}**Sad tamo bijaše dvanaest sinova Jakovljevih – ²³sinovi Lee: Ruben, Jakovljevi prvorodenac, onda Šimun i Levi i Juda i Jisakar i Zebulun; ²⁴sinovi Rahele: Josip i Benjamin; ²⁵sinovi Bilhe, Raheline sluškinje: Dan i Naftali; ²⁶sinovi Zilpe, Leine sluškinje: Gad i Ašer. To su sinovi Jakova koji mu bijahu rođeni u Padan Aramu.**

▣ **“Sad tamo bijaše dvanaest sinova Jakovljevih”** Narodna etimologija povezana s ovim imenima također omogućava neku tečnost što može biti razabrana u proročanstvima Knjige Postanka 49.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 35:27

²⁷**Jakov dođe svome ocu Izaku kod Mamre u Kirjat Arbi (to jest, Hebron), gdje su Abraham i Izak privremeno prebivali.**

35:27 “Jakov dođe svome ocu Izaku kod Mamre” Ovo je bilo mjesto još jednoga posebnoga stabla hrasta (usp. Post 13:18; 14:13; i 18:1). Vremenski element je neizvjestan. Je li Jakov čekao sve ovo vrijeme nakon povratka u Kanaan da posjeti svoga oca?! To je vjerojatno još jedan povijesni ubačeni događaj.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 35:28-29

²⁸**Sad dani Izakovi bijahu jednu stotinu i osamdeset godina. ²⁹Izak izdahnu svoj posljednji dah i umre i bijaše pridružen svome narodu, star čovjek visoke starosti; i njegovi sinovi Ezav i Jakov pokopaše ga.**

35:29 “Izak izdahnu svoj posljednji dah i umre” Izak je morao živjeti u vrlo teškim uvjetima dugo vremena (usp. Post 27:1). Jakov je otišao prije više od dvadeset godina i njegov je otac očekivao da će umrijeti ubrzo nakon što je on otišao. Ovo pokazuje da iako je patrijarh imao blagoslove od Boga, on je ipak fizički iskusio neugodu i bolesti u dugome vremenskom razdoblju svoga života.

▣ **“pridružen svome narodu”** GLAGOL (BDB 62, KB 74, *Niphal* IMPERFEKT) znači “skupiti /okupiti” ili “ukloniti”. To je idiom za bivanje sjedinjenim nakon smrti s nekim iz obitelji (tj. Post 25:8.17; 35:29; 49:29.33; Br 20:24.26; 27:13; 31:2; Pnz 32:50). SZ-na otkrivenja o životu nakon smrti kratka su i višeznačna (osim za rijetke tragove u Jobu i Psalmima o uskrsnuću).

To može opisati:

1. idiom za mirnu smrt
2. idiom za bivanje ukopanim u obiteljsku grobnicu
3. idiom za bivanje ponovno sjedinjenim s umrlima ljubljenima (tj. potvrda osobnoga postojanja nakon smrti). Vidjeti *Hard Sayings of the Bible*, str. 127-129
4. idiom za čekanje s umrlima ljubljenima sve dok Bog ne uskrsne mrtve (usp. Job 14:14-15; 19:25-27; Ps 16:10; 49:15; 86:13; Ez 37; Dn 12:2-3; Hoš 13:14). Puniji NZ-ni tekst bio bi 1. Poslanica Korinćanima 15.

▣ **“star čovjek visoke starosti”** Ovo je idiom za dug život. Smrt je bila viđena kao prirodan kraj svega ljudskog života. Dugi život bio je viđen kao blagoslov. Smrt je bila prijatelj starim vjernicima (i još uvijek jeste)!

▣ **“njegovi sinovi Ezav i Jakov pokopaše ga”** Kao što su Jišmael i Izak došli natrag zajedno kako bi pokopali Abrahama tako su i ova dva sina, Ezav i Jakov, bili zajedno da pokopaju svoga oca. Ovo je očito bio vrlo važan kulturološki događaj.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Jakov putovao tako daleko do Šekema a nije išao čitavim putem u Betel?
2. Tko su Hivijci?
3. Je li preljub bio uvijek odvratn prijestup ili je to počelo s Mojsijevskim zakonodavstvom?
4. Zašto su Ruben, Šimun, i Levi bili odbačeni od bivanja patrijarhalnim vođama obitelji?
5. Na koje tuđinske bogove je upućivao Jakov u Knjizi Postanka 35:2?
6. Što su simbolizirali ušni prsteni u Knjizi Postanka 35:4?
7. Zašto su stabla smatrana svetim mjestima ovima nomadskim pustinjским prebivateljima?
8. Zašto je Jakov podignuo stup na posebnim mjestima i u posebnim vremenima svoga života? Zašto je to kasnije bilo osuđeno?
9. Imamo li mi dušu ili mi jesmo duša? Zašto?

POSTANAK 36

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Ezav se seli	obitelj Ezava	popisi Edomaca	potomci Ezava	Ezavove žene i djeca u Kanaanu
36:1	36:1-8	36:1-5	36:1-5	36:1-5
36:2-5				Ezavova seoba
36:6-8		36:6-8	36:6-8	36:6-8
potomci Ezava				Ezavovi potomci u Seiru
36:9-14	36:9-14	36:9-14	36:9-13a	36:9
				36:10
				36:11-12
			36:13b	36:13
			36:14	36:14
	poglavari Edoma			glavari Edoma
36:15-19	36:15-16	36:15-19	36:15-16	36:15-16
	36:17		36:17	36:17
	36:18-19		36:18-19	36:18
				36:19
	sinovi Seira		potomci Seira	potomci Seira Horijca
36:20-30	36:20-30	36:20-30	36:20-21	36:20-28
			36:22	
			36:23	
			36:24-26	
			36:27	
			36:28	
			36:29-30	36:29-30
	kraljevi Edoma		kraljevi Edoma	kraljevi Edoma
36:31-39	36:31-39	36:31-39	36:31-39	36:31-39
	poglavari Ezava			glavari Edoma
36:40-43	36:40-43	36:40-43	36:40-43	36:40 - 37:1

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)
SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE POZADINE - Izraelova povezanost s potomcima Ezava (tj. Edoma)

- A. Od Izraela se zahtijevalo da ima posebno prijateljstvo prema Edomu jer su oni bili povezani:
  1. Knjiga Brojeva 20:14
  2. Ponovljeni zakon 23:7.8.
- B. Godinama postoje mnogobrojne poteškoće između Izraela i Edoma:
  1. Knjiga Brojeva 20:14-21
  2. Knjiga o Sucima 11:16-17
  3. 1. Knjiga o Samuelu 14:47-48
  4. 2. Knjiga o Samuelu 8:14
  5. 1. Knjiga o Kraljevima 11:14-25
  6. 2. Knjiga o Kraljevima 14:22; 16:5.6
  7. 2. Knjiga Ljetopisa 20:10-30; 21:8-15
  8. Knjiga proroka Amosa 1:6.9.
- C. Postoje mnogobrojna proročanstva protiv Edoma:
  1. Knjiga proroka Izaije 34:5 i dalje; 63:1 i dalje
  2. Knjiga proroka Jeremije 49:7-22; Tužaljke 4:21.22
  3. Knjiga proroka Ezekiel 25:12 i dalje; 35:1 i dalje; 36:2-6
  4. Knjiga proroka Amosa 1:11.12
  5. Knjiga proroka Obadije.
- D. Poglavlje 36 jeste genealogija Ezava, što izgleda odražava proročanstvo Knjige Postanka 27:39-40. Iz ponavljajućega izričaja ("ovo su *zapisi od naraštaja...*") nađenog u Postanku 36:1 vidljivo je da Mojsije koristi ove SZ-ne likove kao način dijeljenja svoga izvješća (tj. Post) o počecima hebrejskoga naroda (usp. Post 2:4; 5:1; 6:9; 10:1; 11:10.27; 25:12.9; 36:1.9; 37:2). Oni koji su dio loze Mesije dobivaju većinu prostora i pozornosti.
- E. Kratki pregled ovoga poglavlja može biti:
  1. Knjiga Postanka 36:2-9 su djeca Ezava u Kanaanu
  2. Knjiga Postanka 36:10-14 su unuci Ezava u Seiru
  3. Knjiga Postanka 36:15-19 i 40-43 su poglavari naroda Edoma

4. Knjiga Postanka 36:20-30 popisuje mjesne vladare u tome području
5. Knjiga Postanka 36:31-39 su kasniji kraljevi Edoma (sličan popis pojavljuje se u 1. Ljet 1:35-54)
6. Knjiga Postanka 36:40-43 su imena potomaka glavarova od Ezava.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 36:1

¹Sad ovo su *zapisi od naraštaja Ezava (to jest, Edoma)*.

36:1 “ovo su zapisi od naraštaja” Ovaj ponavljajući izričaj (moguće kolofon) označava podjele Knjige Postanka (usp. Post 2:4; 5:1; 6:9; 10:1; 11:10.27; 25:12.19; 36:1.9; 37:2). U ovome izričaju nema GLAGOLA.

▣ **“Ezava (to jest, Edoma)”** Ovaj naglasak na podrijetlu Edomaca povezuje se unatrag na Jakovljevog brata, Ezava, ponavljana je tema kroz ovo poglavlje (usp. Post 8; 9; 19; 43. Ezavova veza s Edomom sročena je posebice u Post 25:25.30).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 36:2-5

²Ezav uze svoje žene od kćeri Kanaana: Adu kći Elona Hetita, i Oholibamu kći Ane i unuku Sibeona Hivijca; ³također Basematu, Jišmaelovu kći, sestru Nebajota. ⁴Ada rodi Elifaza Ezavu, i Basemata rodi Reuela, ⁵i Oholibama rodi Jeuša i Jalama i Koraha. Ovo su sinovi Ezava koji mu bijahu rođeni u zemlji Kanaanu.

36:2 “Ezav uze svoje žene od kćeri Kanaana” Imena Ezavovih kanaanskih žena zapisana su na tri različita mjesta: Knjiga Postanka 26:34.35; 28:8; i 36:2 i dalje. Međutim, poteškoća nastaje kad se ova tri izvješća razlikuju u imenima žena. Ovo nesuglasje objašnjeno je na različite načine: (1) nisu postojale tri žene, nego četiri ali (2) ove su žene imale više negoli jedno ime. Iz teksta izgleda očitim da je Ezav imao najmanje dvije žene iz Kanaana i jednu kćer od Jišmaela.

▣ **“Adu kći Elona Hetita”** U Knjizi Postanka 26:34 kći Elona Hetita nazvana je Basemata (BDB 142). Izgleda neuobičajeno da je ovo isto ime upotrijebljeno za Jišmaelovu kći u Postanku 36:3. Rashi kaže da je to moglo biti uobičajeno ime za žene jer je moguće povezano s pojmom za miomiris ili tamjan (BDB 141). Židovska predaja što je toliko pristrana Ezavu tvrdi da je njeno ime povezano na tamjan što je ona palila idolima, stoga, to ju je činilo idolopoklonikom.

Pojam “Hetita” (BDB 366) upotrijebljen je o tri različite skupine u SZ-u:

1. izvorni žitelji središnje Male Azije nazvani Hati (tj. oni su govorili hatitski) u trećemu tisućljeću pr.Kr. Oni nisu bili Semiti niti Judo-Europljani
2. judo-europski upadači u drugome tisućljeću pr.Kr. (tj. oni su govorili nesitski) koji su utemeljili veliko snažno Carstvo
3. potomci od Heta (Post 10:15; 23:3.5.7.10.16.20; 25:10; 27:46; 49:32). Oni su popisani kao jedna od deset skupina koja je nastavala Kanaan.

Ovo davanje naslova trima različitim skupinama istoga imena uzrokom je velike zbrke.

▣ **“Oholibamu” [Oholibama]** Ovo ime znači “šator visokoga mjesta” (BDB 14), međutim, sva su od ovih imena vrlo prijepona što se tiče njihove izvorne etimološke veze. Isti korijen može značiti “stablo”, “aloha”, “sja”, ili “biti čist”. Iz Knjige Postanka 26:34-35 ova je ista djevojka jasno nazvana Judita (ako je Ezav imao samo tri žene). Rashi kaže da je Ezav promijenio njeno ime u Judita (BDB 397 II), što znači kako on kaže “židovsko” (PRIDJEV, BDB 397 I). Ovo pokazuje kako je ona ostavila svoje štovanje idola i, time, dojmila svoga oca (tj. Izaka). Neobično je što se to isto ime pojavljuje u Postanku 36:41 ovoga istog poglavlja za označavanje muškarca. To je ipak oblik ŽENSKOGA RODA, što pokazuje kako postoji neki prijelom hebrejskoga teksta u ovome poglavlju. Neslaganje rodoslovlja uobičajena je u Bibliji zbog: (1) poteškoće zapisivanja dugih nizova imena bez pogrešaka u sricanju i (2) poteškoće pretvaranja imena iz jednoga jezika u drugi. Zabilježite kako su mnoga imena promijenjena u 1. Knjizi Ljetopisa 1:35-54.

▣ **“unuku Sibeona Hivijca”** Masoretski tekst jednostavno ima “kći od”, međutim, Samarijsko Petoknjžje, Septuaginta, i sirijski prijevodi imaju “sin”. Iz okvira i Knjige Postanka 36:24 očito je da govorimo o unuci.

Sibeon je nazvan Hivijac. Ako je istina da je ova djevojka povezana s jednom od djevojaka zapisanih u poglavlju 26, ona je također nazvana Hivijka. Postoji velika pomutnja u prijevodu SZ-a između točnoga odnosa Hetita (BDB 366), Hivijca

(BDB 295), i Horijca (BDB 360 II, usp. Post 36:20; 14:6). Obično je pojam “Horijci” (usp. Post 36:20) upotrijebljen o ne-semitskim Hurijcima (ZPBE, tom 3, str. 228-229), ali očito pojam može upućivati na skupinu Semita koji su bili kopači ili obitavatelji pećina (BDB 359, KB 339, “rupa”). Dokaz za ovo jeste taj da su sva od njihovih imena semitska, a ne hurijska.

36:3 “Basematu” [Basemata] Ova je djevojka nazvana “Mahalata”, što znači “oprost” (BDB 142) u Knjizi Postanka 28:9. Zanimljivo je da Samarijsko Petoknjžje mijenja njeno ime od Basemata (Post 36:3.4.10) na Mahalata. Ovo pokazuje da su, vrlo rano, znanstvenici prepoznali poteškoće s ovim imenima (tj. osoba ima dva imena, nadimak, promjenu imena). Mora se zapamtiti da je Ezav oženio jednu od Jišmaelovih kćeri kako bi ugodio svome ocu i majci.

▣ **“sestru Nebajota”** Pretpostavlja se da je Jišmael bio mrtav u to vrijeme i da je njen brat zauzeo njegovo mjesto glede davanja nje kao mladenke te da je to razlog zašto je njeno ime uključeno u tekst. Također je moguće da, budući se to događalo vrlo često (tj. brat djeluje kao predstavnik obitelji što se tiče ženidbi, Laban, Šimun /Levi, čak Abram tvrdi da je Sarin brat), ovo može odražavati kulturu Drevnoga Bliskog Istoka. Neki su zbog prevladavanja imena žena u ovome rodoslovlju pretpostavili kako je postojala sklonost prema postojanju matrijarhata u ovim arapskim plemenima, ali na ovoj točki povijesti dokumentacija je neizvjesna.

36:4-5 Ovo je popis nekih glavnih plemena Ezava što će kasnije biti razvijeno u popise poglavara što se pojavljuju poslije u ovome poglavlju. Ovo poglavlje može biti podijeljeno temeljem sadržaja ovih genealogija:

1. Knjiga Postanka 36:2-9 su djeca Ezava u Kanaanu
2. Knjiga Postanka 36:10-14 su unuci Ezava u Seiru
3. Knjiga Postanka 36:15-19 i 40-43 su poglavari naroda Edoma
4. Knjiga Postanka 36:20-30 popisuje mjesne vladare u tome području
5. Knjiga Postanka 36:31-39 su kasniji kraljevi Edoma
6. Knjiga Postanka 36:40-43 su imena potomaka glavara od Ezava.

Vrlo sličan popis pojavljuje se u 1. Knjizi Ljetopisa 1:35-54.

36:5 “Koraha” [Korah] Ja sam jednostavno odabrao jedno od imena koje je upotrijebljeno različito dva puta kako bih pokazao poteškoću pravoga razumijevanja točnoga odnosa ovih rodoslovlja. Od nekih je pretpostavljeno kako postoje popisana dva različita “Koraha”; jedan ovdje u Knjizi Postanka 36:5 a jedan u Postanku 36:16. Međutim, Rashi kaže kako su oni povezani činjenicom da je ista osoba uzela ženu svoga oca. To pokazuje židovsku predrasudu protiv Ezava. Rabinsko tumačenje ovoga poglavlja vrlo je negativno i pretpostavlja strašan incest i obiteljske poteškoće u lozi Ezava. To može biti istina, ali u tekstu to nije sročeno i ovo negativno razumijevanje može biti postignuto samo s pristranom pretpostavkom.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 36:6-8

⁶Onda Ezav uze svoje žene i svoje sinove i svoje kćeri i sve svoje kućanstvo, i svoje stado i svu svoju stoku i sva svoja dobra što je stekao u zemlji Kanaan, i ode u drugu zemlju od svoga brata Jakova. ⁷Jer je njihovo imanje postalo previše veliko za njih da žive zajedno, i zemlja gdje oni privremene bijahu boravili nije ih mogla uzdržavati zbog njihova stada. ⁸Tako Ezav živješe u brdovitoj zemlji Seir; Ezav je Edom.

36:6 “Ezav uze svoje žene i svoje sinove ... i ode u drugu zemlju od svoga brata Jakova” Razlog za ovo odvajanje spomenut je u poglavlju 36 kao potreba za sviše zemlje za pašu (usp. Post 36:7). Međutim, teološki, to je izgleda povezano s činjenicom da je Jakov bio pravi nasljednik (tj. Izakov blagoslov) zemlje Palestine i kad se vratio on je baštiniio stada svoga oca Izaka kao i svoja vlastita.

36:8 “Tako Ezav živješe u brdovitoj zemlji Seir; Ezav je Edom” Posve je moguće da je tijekom godina odsutnosti Jakova Ezav selio svoja stada od Seira natrag u Kanaan u različita vremena godine i ovo izvješće jednostavno izjavljuje da je on ostao u Seiru (usp. Post 32:3). Međutim, ovo je neizvjesno. Planina Seir postala je tradicionalno ime za narod Edoma.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 36:9-14

⁹Ovo su dakle zapisi o naraštajima Ezava oca Edomaca u brdovitoj zemlji Seir. ¹⁰Ovo su imena Ezavovih sinova: Elifaz sin Ezavove žene Ade, Reuel sin Ezavove žene Basemate. ¹¹Sinovi Elifaza bijahu Teman, Omar, Sefo i Gatam i Kenaz. ¹²Timna bijaše inoča Ezavova sina Elifaza i ona rodi Amaleka Elifazu. Ovo su sinovi Ezavove žene Ade. ¹³Ovo su sinovi Reuela: Nahat i Zerah, Šama i Miza. Ovo bijahu sinovi Ezavove žene Basemate. ¹⁴Ovo bijahu sinovi Ezavove žene Oholibame, kćeri Ane i unuke Sibeona: ona rodi Ezavu, Jeuša i Jalama i Koraha.

36:10 “Ovo su imena Ezavovih sinova” Iz ponovljenoga popisivanja Ezavovih sinova očito je da je ovo poglavlje podijeljeno u nekoliko različitih tipova rodoslovnih spisa (vidjeti bilješku u Post 36:4-5).

36:11 “Sinovi Elifaza” Postojala je velika raspra o tome je li to isti Elifaz kao u Knjizi o Jobu. Izgleda kako postoji neka vjerojatnost ovome jer je zemlja Uz (tj. sin nazvan Uz) spomenuta u Knjizi Postanka 36:28. Edom je bio slavan zbog svojih mudrih ljudi, posebno iz grada Temana. Ova dva dokaza ukazuju prema Edomu kao domovini Joba. Je li Elifaz isti kao njegov “prijatelj” neizvjesno je.

36:12 “Timna bijaše inoča Ezavova sina Elifaza ... ona rodi Amaleka Elifazu” Ona je izlučena kao inoča očito zato jer je majka razjarenoga neprijatelja Izraelaca poznatih kao “Amalečani” (usp. Izl 17; Pnz 25:17.19; 1. Sam 15). To je morala biti pogrdna izjava jer ovo je jedino dijete inoče spomenuto u ovome rodoslovnom popisu.

36:14 “sinovi Ezavove žene Oholibame” Postojala je velika raspra o tome zašto su sinovi ove žene spomenuti zajedno s unucima. Neki kažu da ovo mora poslati djecu na stupanj unuka, tj. radije na uvredljiv osvrt o sinovima ove žene. To se moguće odnosi na nasljedna prava.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 36:15-19

¹⁵Ovo su poglavari sinova Ezava. Sinovi Elifaza, prvorođenca Ezava, su poglavar Teman, poglavar Omar, poglavar Sefo, poglavar Kenaz, ¹⁶poglavar Korah, poglavar Gatam, poglavar Amalek. Ovo su potomci poglavara od Elifaza u zemlji Edom; ovo su sinovi Ade. ¹⁷Ovo su sinovi Reuela, Ezavova sina: poglavar Nahat, poglavar Zerah, poglavar Šama, poglavar Miza. Ovo su potomci poglavara od Reuela u zemlji Edom; ovo su sinovi Ezavove žene Basemate. ¹⁸ Ovo su sinovi Ezavove žene Oholibame: poglavar Jeuš, poglavar Jalam, poglavar Korah. Ovo su potomci poglavara od Ezavove žene Oholibame, kćeri Ane. ¹⁹Ovo su sinovi Ezava (to jest, Edoma), i ovo su njihovi poglavari.

36:15-19 Ovo je popis plemenskih vođa koji su proizašli od Ezava. Pojam “poglavar” (BDB 49 II) hebrejska je riječ za “tisuću” (BDB 48 II), što je korištena za:

1. obiteljsku ili klansku jedinicu, Knjiga o Jošui 22:14; Suci 6:15; 1. Samuelova 23:23; Knjiga proroka Zaharije 9:7
2. vojnu jedinicu, Knjiga Izlaska 18:21.25; Ponovljeni zakon 1:15
3. doslovno tisuću, Knjiga Postanka 20:16; Izlazak 32:28
4. simbolizam, Knjiga Postanka 24:60; Izlazak 20:6 (Pnz 7:9; Jer 32:18)
5. ugaritski (srodan semitski jezik), isti suglasnici kao *alluph*, što znači “poglavica” (usp. Post 36:15). Ovo bi moglo značiti da je prema Knjizi Brojeva 1:39 bilo 60 poglavica i 62.700 ljudi od Dana. Poteškoća dolazi kad je očito bilo previše poglavica za broj ljudi u nekome plemenu.

Mnogo poteškoća s brojevima u SZ-u može biti objašnjeno s našom nemogućnošću da budemo sigurni o prijevodu nekih od ovih hebrejskih riječi. Mnogi od Ezavovih sinova spomenuti su u ovome popisu poglavara, što pokazuje da je njegova obitelj preuzela vodstvo nad ovim zemljopisnim područjem.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 36:20-30

²⁰Ovo su sinovi Seira Horijca, žitelja zemlje: Lotan i Šobal i Sibeon i Ana, ²¹i Dišon i Ezer i Dišan. Ovo su potomci poglavara od Horijca, sinova Seira u zemlji Edom. ²²Sinovi Lotana bijahu Hori i Hemam; i Lotanova sestra bijaše Timna. ²³Ovo su sinovi Šobala: Alvan i Manahat i Ebal, Šefo i Onam. ²⁴Ovo su sinovi Sibeona: Aja i Ana – on je Ana koji nade vruće izvore u pustinji kad bijaše pasao magarce svoga oca Sibeona. ²⁵Ovo su djeca Ane: Dišon, i Oholibama, kći Ane. ²⁶Ovo su sinovi Dišona: Hemdan i Ešban i Jitran i Keran. ²⁷Ovo su sinovi Ezera: Bilhan i Zaavan i Akan. ²⁸Ovo su sinovi Dišana: Uz i Aran. ²⁹Ovo su potomci poglavara od Horijca: poglavar Lotan, poglavar Šobal, poglavar Sibeon, poglavar Ana, ³⁰poglavar Dišon, poglavar Ezer, poglavar Dišan. Ovo su potomci poglavara od Horijca, prema njihovim mnogobrojnim poglavarima u zemlji Seir.

36:20 “Ovo su sinovi Seira Horijca, žitelja zemlje” Iz Ponovljenoga zakona 2:12 učimo da su sinovi Ezava protjerali stanovnike Edoma kao što su sinovi Jakova protjerali stanovnike zemlje Kanaana. Međutim, mi također vidimo kako je postojala neka međusobna ženidba između ovih dviju skupina. Neizvjesno je ako je međusobna ženidba bila prvotni ishod stapanja plemena ili je to bio ishod poraza ovih naroda i uzimanja njihovih žena kao ratni plijen.

36:24 “Ovo su sinovi Sibeona ... koji nađe vruće izvore u pustinji kad bijaše pasao magarce svoga oca Sibeona” Hebrejsku riječ prevedenu “vruće izvore” (BDB 411) teško je odrediti. Ovo želim uporabiti kao primjer neke od poteškoća što susrećemo u pokušavanju razumijevanja dijelova SZ-a, posebno onih dijelova opisanih pojmovima što se rijetko koriste:

1. ovaj je pojam upotrijebljen jedino ovdje u Hebrejskoj Bibliji
2. u Septuaginti on je prosto dekodiran, a ne preveden
3. u Vulgati preveden je kao “vrući izvori” (usp. REB), za koje znamo da su prisutni u ovome zemljopisnome području
4. neki prijevodi vjeruju kako do upućuje na pojam “zmije ljutice”, koje su također prisutne u ovome području
5. Pešita mijenja suglasnike “ymm” (מַיִם) u “mym” (מַיִם) što znači “voda” (usp. NKJV)
6. rabini kažu da se ovdje upućuje na vrlo sličan pojam za “mule” (usp. KJV, ASV, NEB) zato jer je to simbolički ili idiomski način kazivanja da je ovo pleme došlo kraju samo po sebi, tj. mule se ne mogu razmnožavati
7. Samarijsko Petoknjižje mijenja riječ na *Emim*, što je upotrijebljena u Ponovljenome zakonu 2:10 za divove.

Ova vrsta širokoga neslaganja u prijevodu pokazuje poteškoću pokušavanja razumjeti značenje ovih rijetkih hebrejskih pojmova. Budite pozorni da ne budete uhvaćeni u ovu vrstu pojedinosti kako ne biste naštetili glavnoj(im) istini /istinama književne jedinice! One jesu zanimljive, ali nisu ključne.

36:25 Zabilježite jedno od imena Ezavovih žena, Oholibama, upotrijebljeno je ovdje opet u vezi s kćeri Ade (usp. Post 36:2). Ovo je prouzročilo velike poteškoće za komentatore. *Pulpit Commentary* kaže da je ovo bila druga osoba, ali da je bila sestrična oca Ezavove žene. Imena su uobičajena unutar obitelji, regija, područja, i vremenskih razdoblja. Često je nekoliko ljudi poznato pod istim imenom. Jedini način da ih se razlikuje jeste prema njihovim očevima.

36:26 “Dišona” [Dišon] Hebrejski tekst ima “Dišan”, ali zbog 1. Knjige Ljetopisa 1:41 većina je prijevoda promijenila pojam. Postoji drugi potomak nazvan “Dišon” u Knjizi Postanka 36:3 ili “Dišan” u 1. Ljetopisa 1:42.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 36:31-39

³¹Sad ovo su kraljevi koji vladāše u zemlji Edom prije nego je ikoji kralj vladao nad sinovima Izraela. ³²Bela sin Beora vladāše u Edomu, a ime njegova grada bijaše Dinhaba. ³³Onda Bela umre, i Jobab sin Zeraha od Bosre postade kraljem na njegovu mjestu. ³⁴Onda Jobab umre, i Hušam zemlje Temanaca postade kraljem na njegovu mjestu. ³⁵Onda Hušam umre, i Hadad sin Bedada, koji pokori Midjana u polju Moaba, postade kraljem na njegovu mjestu; a ime njegova grada bijaše Avit. ³⁶Onda Hadad umre, i Samla od Masreke postade kraljem na njegovu mjestu. ³⁷Onda Samla umre, i Šaul od Rehobota na *Euftrat* rijeci postade kraljem na njegovu mjestu. ³⁸Onda Šaul umre, i Baal Hanan sin Akbora postade kraljem na njegovu mjestu. ³⁹Onda Baal Hanan sin Akbora umre, i Hadar postade kraljem na njegovu mjestu; a ime njegova grada bijaše Pai; i ime njegove žene bijaše Mehetabela, kći Matreda, kćeri Me Zahaba.

36:31 “Sad ovo su kraljevi koji vladāše u zemlji Edom prije nego je ikoji kralj vladao nad sinovima Izraela” Ovaj stih prouzročio je ogromno uzbuđenje među komentatorima SZ-a. Zbog spominjanja kraljeva Izraela izgleda kako je ovo pisano u kasnijemu vremenskom razdoblju kad je Izrael imao kraljeve. Ovo izgleda podrazumijeva kako je Knjiga Postanka, ako nije pisana kasnije, bila u najmanju ruku uređena kasnije. Oni koji se pridržavaju dokumentarne hipoteze (četiri različita kasnija autora, J.E.D.P.) koriste ovo kao osnovni dokaz da Mojsije nije izvorni autor Petoknjižja. Oni koji potvrđuju Mojsijevsko autorstvo kažu da je to bilo proročanstvo o vremenima kad će se pojaviti kralj. Mora se dopustiti da je Izraelu bilo prorokovano da će imati kralja u Knjizi Postanka 49:10; Brojevima 24:7.17; Ponovljenome zakonu 17:14-20. Za mene je očito kako je netko uredio Mojsijeve spise – ili je to bio Jeremija, Ezra, ili netko iz proročkih škola što je neizvjesno, ali kratki urednički osvrti kao ovaj ne utječu bitno na Mojsijevsko autorstvo Petoknjižja. Vidjeti Uvod, Autorstvo - točka 1A: “Kako je sve počelo”, Knjiga Postanka 1 – 11.

36:32 “Bela sin Beora” Suglasnici ovoga imena, Bela (BDB 118), osobna su imenu za Balaama, koji je također nazvan sinom Beora (BDB 129). Ovo su samo dva pojavka imena očeva (usp. Br 22 - 24). Poistovjetiti ove kao iste osobe nevjerovatno je, ali u ovim rodoslovnim popisima, ništa nije izvjesno.

36:37 “Euftrat rijeci” Ovaj hebrejski pojam za “rijeku” (BDB 625) upotrijebljen je u najviše slučajeva kao upućivanje na Euftrat (tj. 31:21). Međutim, u okviru to mora upućivati na mjesnu rijeku jer ne postoji povijesna dokumentacija da je kralj iz loze Ezava ikada vladao u zemlji Mezopotamije.

36:39 Zbog spominjanja nekoliko žena u Knjizi Postanka 36:39, Albright (čuveni američki arheolog) tvrdi kako je postojalo matrijarhalno nasljedstvo za kraljeve u Edomu. Budući je vidljivo kako nijedan od ovih kraljeva nije sin prijašnjega kralja i zbog žena što su spomenute, ovo je mogućnost iako ne postoji povijesni dokaz.

▣ **“Hadar”** Masoretski tekst ima “Hadar” (BDB 214). Međutim, u 1. Knjizi Ljetopisa 1:50 to je slovkano “Hadad”. Hadad (BDB 212, usp. 1. Kr 11:14.17.21.25) je postao opći naslov za kraljeve Sirije, ali u ovome izvješću očito je kako to nije referenca na Siriju.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 36:40-43

⁴⁰Sad ovo su imena potomaka poglavara od Ezava, prema njihovim obiteljima i njihovim mjestima, po njihovim imenima: poglavar Timna, poglavar Alva, poglavar Jetet, ⁴¹ poglavar Oholibama, poglavar Ela, poglavar Pinon, ⁴² poglavar Kenaz, poglavar Teman, poglavar Mibzar, ⁴³ poglavar Magdiel, poglavar Iram. Ovo su poglavari Edoma (to jest, Ezava, oca Edomaca), prema njihovim staništima u zemlji njihova posjeda.

36:40 “ovo su imena potomaka poglavara od Ezava” Ovo je izgleda vrlo slično poglavarima spomenutima ranije, međutim, određena skupina imenovana je prema svome lokalitetu.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je čitavo poglavlje dano potomcima Ezava?
2. Zašto postoji tolika zbrka u popisivanju njegovih žena?
3. Zašto prividno postoji pet različitih popisa objavljenih u ovome poglavlju?
4. Kratko napraviti pregled odnosa između potomaka Ezava i potomaka Izraela.
5. Objasniti odnos između pojmova Hetit, Hivijac, i Horijac.

POSTANAK 37

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Josipov san	Josip sanja o visokome položaju	Josip je prodan u ropstvo	Josip i njegova braća	Josip i njegova braća
37:1-2a	37:1-4	37:1-2a	37:1-2a	37:1
37:2b-4		37:2b-4	37:2b 37:3-4	37:2 37:3-4
37:5-8	37:5-8	37:5-8	37:5-7 37:8	37:5-11
37:9-11	37:9-11	37:9-11	37:9 37:10-11	
	Josip prodan od svoje braće		Josip je prodan i odveden u Egipat	Josip prodan od svoje braće
37:12-14	37:12-17	37:12-14a 37:14b-24	37:12-13a 37:13b 37:14a 37:14b-15	37:12-14
37:15-17			37:16 37:17	37:15-17
urota protiv Josipa				
37:18-24	37:18-22 37:23-28		37:18-20 37:21-24	37:18-20 37:21-25a
37:25-28		37:25-28	37:25-28	37:25b-27 37:28-30
37:29-36	37:29-36	37:29-30 37:31-32 37:33-35 37:36	37:29-30 37:31-32 37:33-35 37:36	37:31-35 37:36

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Ovo započinje priču o Jakovu i njegovoj obitelji (naglašavajući Josipa) koja ide u Egipat, što će prevladavati ostatkom Knjige Postanka, poglavljima 37 - 50, sa samo dvije kratke parenteze:
  1. glede Jude i Tamare (usp. Post 38)
  2. glede Jakovljevog blagoslova plemena (usp. Post 49).
- B. Ova selidba u Egipat i njene posljedice bile su prorokovane u Knjizi Postanka 15:13-16.
- C. Priča o Josipu drukčija je od drugih povijesnih pripovijedaka Knjige Postanka:
  1. YHWH se izravno ne ukazuje Josipu (niti to čine anđeli)
  2. priča je duga, s linijom zapleta kroz nekoliko poglavlja
  3. YHWH djeluje na tajne, skrivene, teološke načine (tj. “čovjek”, iz Post 3:15-17)
  4. zemljopis mijenja od Ura, Harana, Kanaan na Egipat.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:1-2a

¹Sad Jakov živješe u zemlji gdje je njegov otac privremeno boravio, u zemlji Kanaan. ^{2a}Ovo su zapisi o naraštajima Jakova.

37:1 Zbog izričaja nađenog u Knjizi Postanka 37:2a, što je izgleda autorov način u Postanku da podijeli svoju Knjigu, većina komentatora vjeruje kako bi Postanak 37:1 trebao ići s poglavljem 36. Stih 1 uistinu oblikuje blizance zemljopisnoj nagodbi Jakova nasuprot Ezava.

▣ **“u zemlji gdje je njegov otac privremeno boravio”** Ovo je bio dio Abrahamskoga obećanja (Post 12; 15; 17; 28:4). Nomadski način života i obećano određište bili su činovi vjere.

37:2 “Ovo su zapisi o naraštajima Jakova” Ovo je ponavljeni izričaj što označava podjele u Knjizi od Mojsija (usp. Post 2:4; 5:1; 6:9; 10:1; 11:10.27; 25:12.19; 36:1.9; i 37:2). Neizvjesno je ako ovaj izričaj (ili kolofon) ide prema naprijed ili prema unatrag.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:2b-4

^{2b}Josip, u dobi od sedamnaest godina, bijaše pasao stado sa svojom braćom dok bijaše *još uvijek mlad*, zajedno sa sinovima Bilhe i sinovima Zilpe, ženama njegova oca. I Josip donese natrag lošu vijest o njima njihovu ocu. ³Sad Izrael ljubljaše Josipa više nego sve svoje sinove, jer on bijaše sin njegove starosti; i on mu napravi šarenu tuniku. ⁴Njegova braća vidješe da ga njihov otac ljubi više nego svu njegovu braću; i tako ga oni zamrziše i nisu bili s njim u prijateljskim odnosima.

37:2b “Josip, u dobi od sedamnaest godina” Starost Josipa u vrijeme kad je bio prodan od svoje braće u ropstvo važno je kad poslije usporedimo njegovu dob u vrijeme kad stoji pred faraonom u Knjizi Postanka 41:46 (30 godina star). Njegova konačna starost dana je u Postanku 50:26 (110 godina star).

▣ **“dok bijaše još uvijek mlad”** Ovaj pojam (BDB 654 II) može biti upotrijebljen u smislu “vježbenika” ili “šegrt” (usp. Izl 33:11, gdje je upotrijebljen o Jošuinu odnosu prema Mojsiju). Također je moguće da su sinovi Bilhe i Zilpe bili šegrti također. Iako su oni bili u polju i radili kao pastiri, oni nisu imali isključivu odgovornost za stada.

▣ **“Bilhe” [Bilha]** Ovo je Rahelina sluškinja. Neki vide Josipa kao onoga koji biva poistovjećen s njenim sinovima jer ga je ona vjerojatno nastavila podizati nakon Raheline smrti. Iz Knjige Postanka 30:5-7 nalazimo da su ostala dva sina od Bilhe Dan i Naftali.

▣ **“sinovima Zilpe”** Ovo je Leina sluškinja i njezini su sinovi popisani u Knjizi Postanka 30:9-13. Oni su Gad i Ašer.

▣ **“I Josip donese natrag lošu vijest o njima njihovu ocu”** Točna priroda ovoga izvješća i na koga ono upućuje neizvjesno je (ista riječ upotrijebljena je o izvješću deset uhoda u Br 14:37), ali Josipova naivnost ovdje naviještena. Postoje nizovi djelovanja što su prouzročila da ga njegova braća zamrze:

1. loša vijest Knjige Postanka 37:2
2. poseban kaput Knjige Postanka 37:3-4, što mu je bio dan od Jakova
3. njegovi hvastavi snovi zapisani u Knjizi Postanka 37:5-10.

37:3 “Sad Izrael ljubljaše Josipa više nego sve svoje sinove” Ime Jakova bilo je promijenjeno u “Izrael” nakon što se on hrvao s anđelom na potoku Jakob (usp. Post 32:22-32). Ime ima nekoliko mogućih etimologija. Ja mislim da je jedna što odgovara okviru Knjige Postanka 32, “neka *El* očuva /obrani”. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

Jakov je trebao naučiti o poteškoćama povezanima s pristranošću od svoga vlastita djetinjstva, ali on je očito bio zaboravan što se toga tiče. Njegova pristranost postavlja pozornicu za odbacivanje Josipa od strane njegove braće.

▣ **“jer on bijaše sin njegove starosti”** Ovo je nekako neuobičajen izričaj jer je Benjamin bio najmlađi Rahelin sin. To je moglo značiti da je on nakon njega imao mnogo drugih sinova. Zapadnjačka doslovnost velika je opasnost u tumačenju drevnih semitskih tekstova. Rabini i Targumi vide ovo nesuglasje i prevode ga kao “sin koji je imao mudrost podmakle dobi”. Naredni okvir pokazat će da to zasigurno nije slučaj.

▣

NASB	“šarenu tuniku”
NKJV	“tuniku od <i>mного</i> boja”
NRSV, REB	“dugu gornju haljinu s rukavima”
TEV	“dugu gornju haljinu s rukavima po čitavoj dužini”
NJB	“ukrašenu tuniku”
LXX	“ogrtač od mnogo boja”
Pešita	“bogatu gornju haljinu s dugim rukavima”
JPSOA	“ukrašenu tuniku”

Etimologija ovoga hebrejskoga pojma (BDB 509 GRAĐA 821) neizvjesna je. Obično je tunika bila radna haljina s kratkim rukavima što se pružala do koljena muškarca ili žene. Izgleda kako je ova posebna tunika bila ili s rukavima po čitavoj dužini, od dlanova do gležnjeva (BDB 821), ili mnogobojna (LXX). Bilo kako, očito je da to nije bila radna haljina. Jedina druga referenca na ovakvu tuniku je u 2. Knjizi o Samuelu 13:18, gdje je Tamara imala obučenu istu vrstu haljine, što

je opisano kao bivanje primjerenim za kraljeve kćeri djevice, prema tome, ona (haljina) podrazumijeva kraljevsko dostojanstvo. Moguće je Josip osjećao kako je on bio sin obećanja budući je Ruben bio isključen obzirom na njegovu seksualnu neprimjerenost s inoćom Jakova a Šimun i Levi zbog pokolja Šekema (Post 34, usp. Post 35:22).

Iz *The IVP Bible Background Commentary* (str. 68):

“Egipatsko slikarstvo ovoga razdoblja oslikava dobro obučene Kanaance koji su nosili odjeću s dugim rukavima, odjeću protkanu s rubovima što su imali resice koje su bile provučene dijagonalno od struka do koljena.”

37:4 “Njegova braća vidješe da ga njihov otac ljubi više nego svu njegovu braću” Ovo postavlja pozornicu za odbacivanje Josipa od strane braće.

▣ **“zamrziše”** Ovaj GLAGOL (BDB 971, KB 1338, *Qal* INFINITIVNA GRADA) upotrijebljen je u Knjizi Postanka 37:4.5.8; također zabilježiti Izlazak 18:21; 20:5; 23:5; Levitski zakonik 19:17; 26:17; Ponovljeni zakon 5:9; 7:10.15; 12:31; 16:22; 19:11; 30:7; 32:41.

▣

NASB	“prijateljskim odnosima”
NKJV, NRSV, LXX	“miroljubivi”
TEV	“u prijateljskom vladanju”
NJB	“pristojna riječ”
REB	“surove riječi”
JPSOA	“prijateljska riječ”

Ovo je hebrejska IMENICA *shalom* (BDB 1022, vidjeti Posebnu temu u Post 15:15: Mir [*shalom*]). Njegova braća nisu mogla koristiti čak ni kulturološki tipičan pozdrav. Oni mu nisu željeli ugodnost, zdravlje, i uspjeh!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:5-8

⁵Onda Josip imaše san, i kad je rekao to svojoj braći, oni ga zamrziše još više. ⁶On im reče: “Molim poslušajte ovaj san što sam sanjao; ⁷jer gle, mi bijasmo vezali žito u snopove u polju, i evo, moj snop žita se podiže i isto tako stajalo uspravno; i gle, vaši snopovi žita skupiše se okolo i pokloniše se mome snopu žita.” ⁸Onda mu njegova braća rekoše: “Hoćeš li ti zapravo kraljevati nad nama? Ili ćeš ti uistinu vladati nad nama?” Tako ga oni zamrziše još više zbog njegovih snova i zbog njegovih riječi.

37:5 “Onda Josip imaše san” Mora biti naglašeno da je, do stanovitoga stupnja u Knjizi Postanka, Bog naviještao Svoju volju kroz snove i viđenja (usp. Post 20:3; 28:12; 31:11.24). Ljudi Drevnoga Bliskog Istoka razumijevali su snove kao pravovaljani izvor otkrivenja od bogova. Josipovi snovi bili su takve prirode kao da trlja sol u rane ranjenih osjećaja svoje braće (usp. Post 37:19-20).

37:7-8 “vaši snopovi žita skupiše se okolo i pokloniše se mome snopu žita” Ovo je bio točan smisao Josipova kaputa. To je bilo ispunjeno u Knjizi Postanka 42:6; 43:26; i 44:14.

Stih 8 ima dva gramatička svojstva (INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u IMPERFEKTU iz istoga korijena) što označava jačinu:

1. kraljevati, BDB 573, KB 590
2. vladati, BDB 605, KB 647
Ovo isto gramatičko svojstvo također je uporabljeno u Knjizi Postanka 37:10
3. zaista će doći (i pokloniti se), BDB 97, KB 112.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:9-11

⁹Sad on je imao još jedan san, i ispriopovijeda ga svojoj braći, i reče: “Evo, ja sam imao još jedan san; i gle, sunce i mjesec i jedanaest zvijezda bijahu mi se poklonili.” ¹⁰On ispriopovijeda to svome ocu i svojoj braći; i njegov ga otac ukori i reče mu: “Što je taj san što si imao? Hoćemo li ja i tvoja majka i tvoja braća zapravo doći da se poklonimo pred tobom do zemlje?” ¹¹Njegova braća bijahu ljubomorni na njega, ali njihov otac držao je to kazivanje na umu.

37:9 Ovaj san je simbolički o Josipovu dolazećem vodstvu kao YHWH-inog osiguravatelja i spasioca svoje obitelji. Činjenica da je njegova majka (tj. Mjesec) već mrtva ne utječe na književni potisak sna:

1. proročanski nagovještaj da bi se pokazalo kako je Bog u nadzoru povijesti
2. vid Josipove naivnosti
3. način postavljanja braće protiv njega i provedba Božjega nauma o egipatskome azilu /ropstvu /izlasku.

Okvir može poduprijeti bilo koje od ovih tumačenja. Josip nije ključno lice u ovome izvješću. Ključni lik je YHWH i Njegov vječni, iskupiteljski naum uporabe Josipa za Svoje svrhe. Josip je moralna osoba, ali nekako naivna. Izrael je spašen YHWH-inim djelovanjima, a ne Josipovim snagama.

37:10 “i njegov ga otac ukori” Ovo je vrlo jak hebrejski pojam (BDB 172, KB 199, *Qal* IMPERFEKT) što izvorno znači “vrisnuti /vikati” (usp. Jer 29:27). Često je korišten o Božjem korenju naroda (tj. Iz 17:13). Pojam je čak upotrijebljen za YHWH-ino korenje Sotone u Knjizi proroka Zaharije 3:2.

▣ **“Hoćemo li ja i tvoja majka”** Moramo zapamtiti da je Rahela mrtva u ovo vrijeme (usp. Post 35:19). Neki pretpostavljaju da je on još uvijek mislio o njoj ili da ovo upućuje na Leu, Rahelinu stariju sestru, ili na Bilhu koja ga je podigla.

37:11 “Njegova braća bijahu ljubomorni na njega” GLAGOL (BDB 888, KB 1109, *Piel* IMPERFEKT) uspoređan je sa “zamrziše” (usp. Post 37:4.5.8).

Ovaj dio Knjige Postanka 37:11 složenica je s Postankom 37:28 i 39:21 i 45:4 u kombiniranome navodu u Stjepanovome govoru u Djelima apostolskim 7:9.

▣ **“ali njihov otac držao je to kazivanje na umu”** Ovo nas podsjeća kako je Marija čuvala kazivanja glede Isusa u svome srcu (usp. Lk 2:19.51). Jakov je shvatio da mu je Bog otkrio Sebe često u snovima kako bi potvrdio onoga koji mora primiti patrijarhalni blagoslov. Ne samo da je Jakov želio to vjerovati, nego dosad, povijesni događaji izgleda ukazuju kako je Josip morao biti obećana glava zavjetne obitelji. Međutim, iz kasnijih poglavlja učimo da se Bog nikad izravno nije ukazao Josipu kao što se ukazao Abrahamu, Izaku, i Jakovu te da će Juda biti loza Mesije, a ne Josip.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:12-14

¹²Onda njegova braća odoše pasti stada svoga oca u Šekem. ¹³Izrael reče Josipu: “Ne paseš li ti *stado* svoje braće u Šekemu? Dođi, ja ću te poslati k njima.” I on reče: “Ići ću.” ¹⁴Onda mu reče: “Idi sad i vidi o dobru svoje braće i dobru stada, i donesi mi natrag vijest.” Tako ga on pošalje iz doline Hebrona, i on dođe u Šekem.

37:13 “Izrael reče Josipu” Točno zašto je Josipov otac poslao njega da provjeri svoju braću neizvjesno je. Neki su tvrdili: (1) kako je on pokušavao ponovno ujediniti braću ili (2) budući da ga je Josip ranije iscrpno izvješćivao (usp. Post 37:2), on će tako učiniti opet glede djelatnosti braće i napretka stada.

Započevši ovdje i kroz ostatak poglavlja objavljeni su nizovi razgovora između Jakova i Josipa:

1. “Dođi”, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
2. “poslati”, BDB 1018, KB 1511, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu
3. “Ići ću”, nema GLAGOLA, nego uobičajenoga SZ-nog izričaja: “ovdje *sam*”, što NASB prevodi kao: “Ići ću”
4. “idi”, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
5. “vidi”, BDB 906, KB 1157, *Qal* IMPERATIV
6. “donesi ... natrag vijest”, BDB 996, KB 1427, *Hiphil* IMPERATIV.

37:14 “i donesi mi natrag vijest” Josip je to učinio prije u Knjizi Postanka 37:2.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:15-17

¹⁵Čovjek ga sretne, i gle, on bijaše lutao u polju; i čovjek ga upita: “Što ti tražiš?” ¹⁶On reče: “Tražim svoju braću; molim reci mi gdje oni pasu *stado*.” ¹⁷Onda čovjek reče: “Oni su otišli odavde; jer ja čuh *njih* kako govore: ‘Hajdemo u Dotan.’” Tako Josip ode za svojom braćom i nade ih u Dotanu.

37:15-17 “Čovjek ga sretne, i gle, on bijaše lutao u polju” Ovaj neimenovani čovjek otkriva Božju prisutnost u ovome čitavom događaju (iako se Njegovo ime ne pojavljuje). To je zapisano upravo s tom svrhom! Zbog drugih mjesta u Knjizi Postanka gdje su anđeli nazvani “ljudi” (tj. poglavlje 18), ovo je mogao biti anđeo.

37:17 “Dotan” Ime znači “dva izvora” (BDB 206). Dotan je smješten na glavnoj trgovačkoj ruti što ide iz Sirije u Egipat. Primijetite na karti da su Hebron, Šekem, i Dotan glavni gradovi što su smješteni na ovoj trgovačkoj ruti. Kasnije u biblijskoj povijesti, Bog će očitovati Svoju prisutnost ponovno na ovome mjestu (usp. 2. Kr 6).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:18-24

¹⁸Kad ga oni vidješe s daljine i prije nego on dođe blizu njih, oni smisle zavjeru protiv njega da ga ubiju. ¹⁹Oni rekoše jedan drugome: “Evo dolazi ovaj sanjar! ²⁰Sad dakle, neka dođe i hajdemo ga ubiti i baciti ga u jednu od ovih jama; a reći ćemo: ‘Divlja zvijer proždre ga.’ Onda hajdemo vidjeti što će postati od njegovih snova!” ²¹Ali Ruben ču ovo i izbavi ga od njihovih ruku i reče: “Nemojmo uzeti njegov život.” ²²Ruben im nadalje reče: “Nemojmo proliti krv. Bacimo ga u ovu jamu što je u pustinji, ali nemojte staviti ruke na njega” – da bi ga izbavio iz njihovih ruku, vratio njegovu ocu. ²³Tako dogodi se, kad Josip dostigne svoju braću, da oni skinuše Josipu njegovu tuniku, šarenu tuniku što bijaše na njemu; ²⁴i oni ga uzeše i baciše ga u jamu. Sad jama bijaše prazna, bez ikakve vode u njoj.

37:18 “ga oni vidješe s daljine” Ovo vjerojatno upućuje na raskošan kaput što mu je dao njegov otac, kojeg je možda stalno imao obučenog.

▣ **“oni smisle zavjeru protiv njega da ga ubiju”** Rijedak GLAGOL (BDB 647, KB 699, *Hithpael* IMPERFEKT) usporedan je s mrziti u Psalmu 105:25. Ovaj GLAGOL u *Piel* osnovi upotrijebljen je od YHWH o Midjancima u Knjizi Brojeva 25:18. *Qal* PARTICIP preveden je “prevarant” u Knjizi proroka Malahije 1:14.

Kajinov ubilački grijeh protiv Abela (Post 4) potvrđen je ponovno u palome ljudstvu. Sebični interes odlučujući je čimbenik!

37:20 “reći ćemo” Vidjeti Knjigu Postanka 37:32. Oni su prethodno smislili kako ga ubiti, što raditi s njegovim truplom, i kako prikriti svoja djelovanja svome ocu.

▣ **“Onda hajdemo vidjeti što će postati od njegovih snova”** Ovo može biti smjernje na njihovu vlastitu osobnu čežnju za baštinom, za koju su se bojali da bi Josip mogao prigrabiti.

37:21-22 “Ruben” Mi ne možemo biti sigurni o točnoj Rubenovoj pobudi, ali iz onoga što je objavljeno na kraju Knjige Postanka 37:22, izgleda pokazuje kako je on osjećao odgovornost kao najstariji sin da zaštiti svoga mlađega brata. Moguće se radilo o tome da se on nadao kako će to pomoći da se njegov odnos s Jakovom vrati u prijašnje stanje, u svjetlu Postanka 35:22. Ja mislim da je on stvarno želio spasiti Josipa, što se može vidjeti iz njegova odaziva u Postanku 37:29 i 30. Ovaj događaj jasno pokazuje kako je on izgubio svoj utjecaj i vodstvo među braćom.

Zabilježite Rubenove riječi:

1. “Nemojmo uzeti njegov život”, Knjiga Postanka 37:21, BDB 645, KB 697, *Hiphil* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu
2. “Nemojmo proliti krv”, Knjiga Postanka 37:22, BDB 1049, KB 1629, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
3. “Bacimo ga u ovu jamu”, Knjiga Postanka 37:22, BDB 1020, KB 1527, *Hiphil* IMPERATIV
4. “ali nemojte staviti ruke na njega”, Knjiga Postanka 37:22, BDB 1018, KB 1511, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu.

Zabilježite da je izjavljena Rubenova potajna pobuda:

1. da ga on može izbaviti, BDB 664, KB 717, *Hiphil* INFINITIVNA GRAĐA
2. vratiti ga njegovu ocu, BDB 996, KB 1427, *Hiphil* INFINITIVNA GRAĐA.

37:24 “oni ga uzeše i baciše ga u jamu” Mi možemo razumjeti nešto od traume ovoga pubertetlije što je iskusio iz onoga što je zapisano u Knjizi Postanka 42:21, što opisuje njegovu molbu za pomoć.

▣ **“bez ikakve vode u njoj”** Ovo je očito suha cisterna (ne izvor, nego skupljač vode), što je bilo toliko uobičajeno u ovome dijelu Palestine. Rabini kažu da su one bile pune zmija i škorpiona, ali to je samo pretpostavka.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:25-28

²⁵Onda oni sjedoše kako bi blagovali jelo. I kad oni podigoše svoje oči i pogledaše, gle, karavana Jišmaelaca bijaše dolazila iz Gileada, sa svojim devama noseći miomirisnu smolu i melem i mirhu, na svome putu da *to* odnesu u Egipat. ²⁶Juda reče svojoj braći: “Koja je dobrobit za nas da ubijemo našega brata i zataškamo njegovu krv? ²⁷Dodite i hajdemo ga prodati Jišmaelcima i nemojmo staviti svoje ruke na njega, jer on je naš brat, naša *vlastito* meso.” I njegova braća poslušашe ga. ²⁸Onda neki midjanski trgovci prodoše mimo, tako *ga* oni izvuku i podigoše Josipa iz jame, i prodaše ga Jišmaelcima za dvadeset šekela srebra. Tako oni dovedoše Josipa u Egipat.

37:25 “Onda oni sjedoše kako bi blagovali jelo” Ovo pokazuje beščutan prijezir ove braće.

▣ **“karavana Jišmaelaca bijaše dolazila iz Gileada”** Postoji protočnost između terminologije korištene za opis ovih veletrgovaca (ovo je od izvorne kritike viđeno kao dokaz o mnogostrukim izvorima):

1. u Knjizi Postanka 37:25 oni su nazvani Jišmaelcima
2. u Knjizi Postanka 37:28 oni su nazvani midjanskim trgovcima
3. u Knjizi Postanka 37:28, ponovno, Jišmaelcima
4. u Knjizi Postanka 37:36 oni su nazvani Međanima (MT).

Ovo su različita imena što upućuju na istu skupinu kao što Knjiga o Sucima 8:22.24 pokazuje. Isto tako, Midjanci i Međani bili su obojica sinovi od Abrahama s Keturom (usp. Post 25:2), ali spominjanje Međana može biti pisarska poteškoća (Međani, מִינְדָם; Midjanci, מִינְדָם). Ova karavana mogla je biti sastavljena od nekoliko različitih obiteljskih skupina ili jednostavno su to različita imena što upućuju na isti narod.

▣ **“sa svojim devama noseći ... na svome putu da *to* odnesu u Egipat”** Ovi začini i miomirisni balzami bili su posebni uvozi iz Egipta jer su bili korišteni: (1) za balzimiranje; (2) za kađenje; i (3) za medicinu. Gilead (iz kojega su došli) bio je poznat po svojim balzanimima.

37:26 “Juda reče svojoj braći” Mi ne znamo prave pobude Jude, kao što znamo prave pobude Rubena, ali izgleda da je on pokušao spasiti svoga brata da bude ubijen (“on je naš brat”, Post 37:27), iako su izjavljene pobude: (1) steći zaradu i (2) ne imati nevinu krv (tj. ubojstvo) na svojim rukama.

Ako je Juda pokušao izbaviti svoga polu-brata od smrti, onda je to pozitivan način da se ovaj sin okarakterizira kao onaj koji će postati obiteljska loza Isusa. Ako je Juda djelovao prema izjavljenim razlozima onda to pokazuje kako Božje svrhe nisu bile temeljene na zaslugi ili dostojanstvu pojedinca (usp. Post 38), nego na YHWH-inome vječnome iskupiteljskome naumu za sve ljude (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5; vidjeti Posebnu temu u Post 12:3: YHWH-in vječni iskupiteljski naum).

37:28 “prodaše ga Jišmaelcima za dvadeset šekela srebra” Zabilježite kako je pojam “šekela” u *kurzivu*, što znači da on nije u hebrejskome tekstu, nego je pretpostavljen (usp. Post 20:16; Suci 17:2-4.10). To upućuje na težinu novca. Iz Levitskoga zakonika 27:5 učimo da su mlađi robovi bili prodavani za dvadeset šekela, dok su stariji robovi bili prodavani za trideset šekela (usp. Izl 21:32 ili “pedeset šekela” [usp. Lev 27:3]). Također znamo da je trgovina robljem bila kulturološka stvarnost Egipta tijekom čitave njegove povijesti.

Neki komentatori tumače ovaj “oni” kao midjanske trgovce koji su Josipa izvadili iz jame i prodali ga Jišmaelcima iz Knjige Postanka 37:25. Oni tvrde kako je to bilo učinjeno bez znanja Jakovljevih sinova i, zato, to objašnjava Postanak 37:29-30 (Rubenov odaziv da Josip ne bude u jami). Međutim, ovaj scenarij ne objašnjava Postanak 37:27! Često suvremene tehnike kriticizma govore više o njima i njihovim književnim pretpostavkama nego što kažu o drevnoj hebrejskoj povijesnoj pripovijetki.

▣ **“dovedoše Josipa u Egipat”** Ironično je da su oni uzeli Josipa unutar nekoliko milja od šatora njegova oca! Međutim, Božja volja bila je da Josip ide u Egipat.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 37:29-36

²⁹Sad Ruben se vrati k jami, i gle, Josip ne bijaše u jami; tako on razdere svoje haljine. ³⁰On se vrati k svojoj braći i reče: “Dječak nije *tamo*; što se mene tiče, kuda mogu ići?” ³¹Tako on uze Josipovu tuniku, i zakla kozu i umoči tuniku u krv; ³²i oni poslaše šarenu tuniku i donesoše je k svome ocu i rekoše: “Mi smo našli ovo; molimo pregledaj je

da *vidiš* je li to tunika tvoga sina ili ne.”³³Onda je on pregleda i reče: “To je tunika moga sina. Divlja zvijer proždrla ga je; Josip je zasigurno bio rastrgan na komade.”³⁴Tako Jakov rastrga svoje halje, i stavi kostrijet na svoja bedra i tugovaše za svojim sinom mnogo dana.³⁵Onda se svi njegovi sinovi i sve njegove kćeri digoše da ga utješe, ali on odbi da bude utješten. I on reče: “Zasigurno ja ću sići u Šeol u žalovanju za mojim sinom.” Tako njegov otac plakaše za njim.³⁶U međuvremenu, Midjanci ga prodaše u Egiptu Potifaru, faraonovu službeniku, zapovjedniku tjelesne straže.

37:29 “Ruben se vrati k jami ... razdere svoje haljine” Ovo je bio tradicionalni znak žalovanja (usp. Post 44:13). Dodatni znakovi žalovanja mogu se vidjeti u Knjizi Postanka 37:34 kad je Jakov doznao o gubitku Josipa. Ruben mora da nije bio prisutan kad su oni govorili o svome naumu ili kad su braća prodala Josipa.

Vidjeti Posebnu temu dolje: Obredi žalovanja.

POSEBNA TEMA: OBREDI ŽALOVANJA

Izraelci su žalost za smrt voljene osobe i za osobno pokajanje, kao i za skupne zločine, izražavali na nekoliko načina:

1. trganjem vanjskoga ogrtača, Knjiga Postanka 37:29.34; 44:13; Suci 11:35; 2. Samuelova 1:11; 3:31; 1. Kraljevima 21:27; Job 1:20
2. navlačenjem pokajničke halje [kostrijet – op.prev.], Knjiga Postanka 37:34; 2. Samuelova 3:31; 1. Kraljevima 21:27; Knjiga proroka Jeremije 48:37
3. izuvanjem obuće, 2. Knjiga o Samuelu 15:30; Knjiga proroka Izaije 20:3
4. stavljanjem ruku na glavu, 2. Knjiga o Samuelu 13:9; Knjiga proroka Jeremije 2:37
5. stavljanjem prašine na glavu, Knjiga o Jošui 7:6; 1. Samuelova 4:12; Nehemija 9:1
6. sjedenjem na tlu, Tužaljke 2:10; Knjiga proroka Ezekielia 26:16 (ležanje na tlu, 2. Samuelova 12:16), Izaija 47:1
7. udaranjem po prsima, 1. Knjiga o Samuelu 25:1; 2. Samuelova 11:26; Knjiga proroka Nahuma 2:7
8. zarezivanjem tijela, Ponovljeni zakon 14:1; Knjiga proroka Jeremije 16:6; 48:37
9. gladovanjem, 2. Knjiga o Samuelu 12:16.21-23; 1. Kraljevima 21:27; 1. Ljetopisa 10:12; Nehemija 1:4
10. pjevanjem naricaljki, 2. Knjiga o Samuelu 1:17; 3:31; 2. Ljetopisa 35:25
11. čelavošću (čupanjem kose ili brijanjem), Knjiga proroka Jeremije 48:37
12. rezanjem brade na kratko, Knjiga proroka Jeremije 48:37
13. pokrivanjem glave ili lica, 2. Knjiga o Samuelu 15:30; 19:4.

37:35 “Onda se svi njegovi sinovi i sve njegove kćeri digoše da ga utješe” Nije li ironično da upravo oni koji su prodali Josipa sad pokušavaju utješiti svoga oca zbog njegova gubitka. Postojalo je neko nagađanje o pojmu “njegove kćeri”. Upućuje li to na Dinu i druge koje su bile rođene kasnije ili to upućuje na njegove snahe?

▣ “**Šeol**” Ovaj je pojam (BDB 982) upotrijebljen za “grob” ili “život nakon smrti”. Izgleda kako postoje dvije hebrejske etimologije: (1) “ići dolje /sići” i (2) “pitati /moliti”, što može uključiti ili pitati /moliti *Šeol* za više ljudskih bića ili ljude što postavljaju pitanja o *Šeolu*. Meni izgleda da su *Šeol* u SZ-u i *Hades* u NZ-u sinonimi. Iz rabinske literature, i nekih dokaza u NZ-u, izgleda kako je bio podijeljen u dva dijela, za pravednike i za pokvarene. (Vidjeti Posebnu temu u Post 15:15: Gdje su mrtvi [*Šeol/Hades, Gehena, Tartarus*]?).

37:36 “Potifaru” [Potifar] Ovo je hebrejsko ime što izgleda znači “on kome (podrazumijevano Ra, bog Sunca) je dano” (BDB 806). Dulji oblik istoga imena nađen je u svećeniku Ona u Knjizi Postanka 41:45.

▣ “**faraonovu službeniku**” Pojam “službenik” doslovno je “eunuh” (BDB 710, usp. Ester 1:10; 2:3), ali zato jer je on oženjen, pojam ovdje znači “glasnik” ili “službenik /dužnosnik” (usp. 1. Kr 22:9; 2. Kr 8:6; 24:12) umjesto kastrata.

▣ “**zapovjedniku tjelesne straže**” Postoje dvije mogućnosti glede ovoga pojma jer on doslovno znači “glavni koljač” (BDB 978 GRAĐA 371). Neki misle da znači “glavni kuhar” (BDB 371, tj. mesar) i ovo temelje na 1. Knjizi o Samuelu 9:23-24. Drugi vjeruju da to znači “zapovjednik tjelesne straže” temeljeno na Knjizi Postanka 37:36; 39:1; 40:3.4; 41:10.12 i 2. Kraljevima 25:8. Zasigurno je moguće da su oni blizu kralja (kao njegovi kuhari) postali njegova tjelesna straža.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što bi izgleda trebao biti izvor napetosti između Josipa i njegove braće?
2. Opišite posebnu tuniku što je Jakov napravio za Josipa. Što ona simbolizira?
3. Zašto biblijski autor uključuje Knjigu Postanka 37:15-17?
4. Popišite znakove žalovanja nađene ovdje u Knjizi Postanka 37:29 i 34 te u drugim dijelovima SZ-a.
5. Opišite vaše gledište o *Šeolu* i kako se ono odnosi na NZ-ni pojam, *Hades*.

POSTANAK 38

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Juda i Tamara	Juda i Tamara	Juda i Tamara	Juda i Tamara	priča o Judi i Tamari
38:1-5	38:1-11	38:1-11	38:1-5	38:1-5
38:6-11			38:6-11	38:6-11
38:12-19	38:12-23	38:12-19	38:12-14	38:12-14
			38:15-16a	38:15-19
			38:16b	
			38:17a	
			38:17b	
			38:18a	
			38:18b-19	
38:20-23		38:20-23	38:20-21a	38:20-23
			38:21b	
			38:22	
			38:23	
38:24-26	38:24-26	38:24-26	38:24a	38:24-26
			38:24b	
			38:25	
			38:26	
38:27-30	38:27-30	38:27-30	38:27-30	38:27-30

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE POZADINE

- A. Poglavlje 38 očito je prijelom u okviru priče o Josipu. Neki su tvrdili da je ono uključeno zbog toga jer ocrta lozu plemena Jude, što je loza Mesije navedena u Evanđelju po Mateju 1:3 i Luki 3:33. Očito je kako ovo poglavlje nasrće na židovski ekskluzivizam i rasni ponos. Uključivanje kanaanske žene, kao Tamara, još je jedan primjer miješane genealogije Mesije (usp. Rahaba i Ruta).
- B. Neki su tvrdili kako je razlog za uključivanje poglavlja 38 pokazivanje suprotivosti između moralne izopačenosti Josipove braće i njegovih uzornih djelovanja, što je zapisano u Knjizi Postanka 39.
- C. Knjiga Postanka ponavlja je izvješće o ljudskim naumima kretanja po jednome putu, ali Božji naumi su kretanja po drugome putu. Ovaj obrat stanja od sramote do časti osobina je Postanka i SZ-a. Teološki to potvrđuje YHWH-inu suverenost i sveopći iskupiteljski naum (tj. Post 3:15; 12:3c; Izl 19:5c). YHWH je radio na obnovi zajedništva sa Svojim jogunastim stvorenjem sve od Postanka 3 (posebice Post 38:15, što je obećanje svima ljudima stvorenima prema Božjoj slici, usp. Post 1:26-27). Stvari se ne događaju samo tako!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 38:1-5

¹I dogodi se u to vrijeme, da se Juda odvoji od svoje braće i posjeti izvjesnoga Adulamita, čije ime bijaše Hir. ²Juda vidje tamo kći izvjesnoga Kanaanca čije ime bijaše Šua; i on je uze i ude k njoj. ³Tako ona zatrudnje i rodi sina i nazva ga Er. ⁴Onda ona zatrudnje ponovno i rodi sina i nazva ga Onan. ⁵Ona rodi još jednoga sina i nazva ga Šela; a to bijaše u Kezibu da ga ona rodi.

38:1 “I dogodi se u to vrijeme” Hebrejski izričaj ovdje vrlo je dvosmislen i točna vremenska veza između poglavlja 37 i 38 neizvjesna je. To može biti ili odmah nakon poglavlja 37 ili nakon nekoga vremenskog razdoblja. Zabilježite različite vremenske povezanosti:

1. sad je Jakov živio u zemlji, Knjiga Postanka 37:1
2. i dogodi se u to vrijeme, Knjiga Postanka 38:1
3. sad nakon podosta vremena, Knjiga Postanka 38:12
4. sad se dogodi nakon tri mjeseca poslije, Knjiga Postanka 38:24
5. i dogodi se u to vrijeme, Knjiga Postanka 38:27
6. onda se dogodi nakon ovih stvari, Knjiga Postanka 40:1
7. sad se dogodilo na kraju pune dvije godine, Knjiga Postanka 41:1.

Očito autor je znao vrijeme, ali ovo nije nužna zapadnjačka redoslijedna povijest.

▣ **“da se Juda odvoji od svoje braće”** Postojalo je veliko nagađanje o tome zašto se Juda odvojio. Neki kažu kako je to bilo zbog moralne izopačenosti njegove braće ili moguće njihova postupanja s Josipom.

▣ **“i posjeti”** Ovaj GLAGOL doslovno je “skrene” (BDB 639, KB 692, *Qal* IMPERFEKT). To podrazumijeva duljinu odvojenosti od njegove braće. Ova ista opća zemljopisna regija bit će kasnije uključena u vezi s Davidovim poduhvatima vezanima na Šaula (usp. 1. Sam 22:1). Očevidno to je bilo u brdovitoj zemlji Jude, blizu obalne ravnice.

38:2 “Juda vidje tamo kći izvjesnoga Kanaanca” Ime djevojke nikad nije spomenuto (ona je nazvana “Bat Šua” u 1. Ljet 2:3, ali to nije ime nego osobina – “kći Šue”), no očito je da se Juda morao zaljubiti u nju na prvi pogled. Ova neobična ženidba s Kanaankom nije osuđena posebno u trenutačnome okviru. Juda je očito bio vjeran suprug svojoj ženi (usp. Post 38:12).

▣ **“Šua”** Ovo ime (kao Hir, Post 38:1, BDB 301) nađeno je jedino ovdje u SZ-u. Isti suglasnici u korijenu (BDB 447) znače “neovisan” ili “plemenit”. Ono ima ista tri unutrašnja suglasnika kao “spasenje” (BDB 447), ali ovdje to izgleda nema teološke veze.

38:5 “Kezibu” [Kezib] Rabini koriste ime ovoga mjesta (BDB 469) u ponižavajućem smislu (ono je slično korijenu “laž”, “lažnost /izmišljotina”, “varava stvar”, BDB 469) za upućivanje na djecu koja su bila rođena od ove žene. Međutim, rabinska predrasuda protiv okolnih naroda očita je u čitavoj njihovoj literaturi. To je samo ime mjesta. Vjerojatno je isto kao Akzib (BDB 469) u Knjizi o Jošui 15:44.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 38:6-11

⁶Sad Juda uzme ženu za Era svoga prvorođenca, i njeno ime *bijaše* Tamara. ⁷Ali Er, Judin prvorođenac, *bijaše* zao u pogledu GOSPODINOVU, tako GOSPODIN uzme njegov život. ⁸Onda Juda reče Onanu: “Uđi k ženi svoga brata, i izvrši svoju dužnost kao djever prema njoj, i podigni potomstvo za svoga brata.” ⁹Onan je znao da potomstvo neće biti njegovo; tako kad on uđe k ženi svoga brata, on prosipaše svoje sjeme na tlo zato da ne da potomstvo svome bratu. ¹⁰Ali to što on učini *bijaše* nedopadljivo u pogledu GOSPODINOVU; tako On uze njegov život također. ¹¹Onda Juda reče svojoj nevjesti Tamari: “Ostani udovica u kući svoga oca sve dok moj sin Šela ne odraste”; jer on *mišljaše*: “*Ja se bojim* da bi on mogao umrijeti kao njegova braća.” Tako Tamara ode i živješe u kući svoga oca.

38:6 “Sad Juda uzme ženu za Era svoga prvorođenca” Juda nije dozvolio svome ocu da odabere njegovu mladenku, ali u kulturološkoj tradiciji on je odabrao ženu za svoga sina. Očito zbog njegove pozadine vjere u YHWH-u on je morao odabrati ženu koja se drži uspravno. Njeno ime je Tamara, što znači “palmino stablo” (BDB 1071 II). Postoji nekoliko žena u Bibliji koje imaju isto ime.

38:7 “Er ... bijaše zao u pogledu GOSPODINOVU” Ova negativna procjena pojavljuje se često u SZ-u (usp. Post 32:13; Pnz 4:25; 31:29; Suci 2:11; 3:7.12; 4:1; 6:1; 10:6; 13:1; 1. Sam 15:19; 1. Kr 11:6; 14:22; 15:26.34; 16:19.25.30; 21:20.25; 22:52; 2. Kr 3:2; 8:18.27; 13:2.11; 14:24; 15:9.18.24.28; 17:2.17; 21:2.6.15.16.20; 23:32.37; 24:9.19). Ishodi Pada su šireći i uništavajući. Zbog prividnih usporednica između djelovanja Era i Onana koji su spomenuti u Knjizi Postanka 38:8-10, rabini tvrde da su oni bili obojica krivi za isti grijeh (tj. “prosipaše svoje sjeme na tlo”), ali to nije jasno iz okvira. Oni tvrde kako Er nije želio da njegova žena ima djecu jer to bi joj prouzročilo prerano starenje.

Očito je da su oni djelovali na neprimjeren način, kršeći poznate smjernice. Također je očito da Gospodin koristi privremenu osudu (usp. Job 22:15-16; Izr 10:27).

38:8 “Onda Juda reče Onanu: ‘Uđi k ženi svoga brata, i izvrši svoju dužnost kao djever prema njoj’” Ovo je kasnija kulturološka zamisao o leviratskome braku (usp. Pnz 25:5 i dalje.). Mi imamo samo dva primjera ovoga u Pismima, ovdje i u Knjizi o Ruti. Prava nasljedstva bila su važna pitanja.

Juda daje svome drugo-rođenome sinu tri zapovijedi:

1. “Uđi k ženi svoga brata”, BDB 97, KB 112, *Qal* IMPERATIV
2. “izvrši svoju dužnost kao djever”, BDB 386, KB 383, *Piel* IMPERATIV
3. “podigni potomstvo za svoga brata”, BDB 877, KB 1086, *Hiphil* IMPERATIV.

Za dobru kratku raspru o “Leviratskome (od latinskoga za “brat”) braku” vidjeti NIDOTTE, tom 4, str. 902-905 i ABD, tom 4, str. 296-297.

38:9 “Onan je znao da potomstvo neće biti njegovo” Očito Onan je bio više zabrinut za veću baštinu za sebe nego li za obitelj žene svoga brata. Ovo je jedini nadzor rađanja spomenut u SZ-u. Zato jer je njegov brat bio prvorođenac veći dio nasljedstva išao bi njegovom baštiniku. Ovo poglavlje jasno otkriva pokvarenost u ova dva Judina prva sina.

▣ **“tako kad on uđe k ženi svoga brata”** Hebrejsko GLAGOLSKO VRIJEME podrazumijeva kako je on k njoj ušao samo jednom (dva GLAGOLA u PERFECT GLAGOLSKOME VREMENU).

38:11 “Onda Juda reče svojoj nevjesti ... sve dok moj sin Šela ne odraste” Juda je imao samo tri sina i dva od njih očito su umrla u dodiru s Tamarom. Juda se bojao da će njegov zadnji sin umrijeti i on neće imati potomstvo. Ovo bi izvješće moglo biti objavljeno kako bi pokazalo da su svi patrijarsi pokušavali manipulirati Božjim obećanjima vezanima s obećanim Mesijom koji bi trebao doći kroz njihovo sjeme. Ili, to jednostavno može biti strah povezan s mogućim prokletstvom nad Tamarom. Grijeh se odnosi na činjenicu da je on lagao svojoj snahi jer nije imao nakanu dati joj svoga posljednjega sina, što je bio zakonski zahtjev. Činjenica da se Tamara vratila domu svoga oca (tj. Judina zapovijed, BDB 442, *Qal* IMPERATIV) izgleda kako je bila kulturološka norma (usp. Lev 22:13 i Ruta 1:8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 38:12-19

¹²Sad nakon podosta vremena Šuina kći, žena Jude, umre; i kad vrijeme žalovanje bijaše završilo, Juda ode k svojim strigačima ovaca u Timnu, on i njegov prijatelj Hir Adulamac. ¹³Tamari je bilo rečeno: “Gle, tvoj svekar dolazi u Timnu kako bi strigao svoje ovce.” ¹⁴Tako ona skinu svoje udovičke halje i pokrije se s velom, i omota se, i sjedne na vrata Enajima, što je na cesti za Timnu; jer ona vidje da je Šela odrastao, a nije mu bila dana kao žena. ¹⁵Kad ju Juda vidje, on mišljaše da ona *bijaše* bludnica, jer je pokrila svoje lice. ¹⁶Tako on skrene k njoj drugom cestom, i reče: “Sad evo, dopusti mi ući k tebi”; jer on nije znao da ona bijaše njegova snaha. I ona reče: “Što ćeš mi dati, da bi mogao ući k meni?” ¹⁷On reče, stoga: “Ja ću ti poslati jare iz stada.” Ona reče, nadalje: “Ti ćeš dati zalog sve dok *ga* ne pošalješ?” ¹⁸On reče: “Koji zalog ću ti dati?” I ona reče: “Tvoj pečat i tvoju uzicu, i tvoj štap što ti je u ruci.” Tako on *ih* dade njoj i ude k njoj, i ona zatrudnje s njim. ¹⁹Onda se ona digne i ode, i ukloni svoj veo i stavi na sebe udovičke halje.

38:12 “Žena Jude, umre” Još uvijek nam nije dano njeno ime. Juda je bio monogamni i vrlo je mnogo brinuo za ovu kanaansku gospođu.

▣ **“i kad vrijeme žalovanje bijaše završilo, Juda ode k svojim strigačima ovaca u Timnu”** Striženje je bilo vrijeme blagdanskoga veselja (usp. 1. Sam 25:4.36). Ono je bilo u kasnijemu dodijeljenom Judinome plemenskom području (usp. Jš 15:57). Ovaj zemljopisni položaj poznat je zbog svoje veze sa Samsonom.

38:13 “Tamari je bilo rečeno” Moje je mišljenje da je Tamara radila više iz pobožnih razloga nego što je to očividno u tekstu (usp. Post 38:26). Kao kod Rebeke i Jakova (usp. Post 25:23), netko može dvojiti o njihovim načinima djelovanja, ali iza njihovih djelovanja stoji element vjere i pouzdanja. Kao što su Abraham i svi patrijarsi pokušavali pomoći Bogu da ispuni Svoja obećanja, ja mislim kako je Tamara osjećala istu odgovornost kao žena najstarijega Judinog sina da podigne potomstvo. Ona je bila voljna poniziti se i suočiti se s mogućnošću smrti zato da ima priliku roditi Judi sina.

38:14 “ona skinu svoje udovičke halje” Točno što ovo obuhvaća nije izvjesno, ali ona se još uvijek osjećala povezanom s Judinom obitelji. Ona je još uvijek čekala da Juda ispuni svoju riječ (usp. Post 38:11). To je moralo biti dugotrajno vremensko razdoblje i ona se počela pitati o Judinom obećanju (usp. Post 38:14).

▣ **“i pokrije se s velom, i omota se, i sjedne na vrata Enajima”** Postoje dva vela ili “šala /marame” (BDB 858, KB 1041) spomenuta u SZ-u. Oni nisu bili uobičajeni prije razdoblja islama. Rebeka je stavila jedan kad je sreća Izaka (usp. Post 24:65) i ovdje Tamara stavlja veo. Mojsije je također stavio veo kako bi pokrio svoje lice kad je sišao s planine Sinaj (“veo”, BDB 691, usp. Izl 34:33.34.35).

Iz sirijskim spisa učimo da je veo bio znak kultne prostitutke koja je bila udana. Isto smo tako naučili da je to postao simbol za prekrivenu boginju, Ištar. Očito to je bio poseban način za poistovjećivanje kultne prostitutke. Iako je riječ upotrijebljena od Jude u Knjizi Postanka 38:15 jednostavno uobičajen hebrejski pojam (“netko tko vrši blud”, BDB 275, KB 275, *Qal* AKTIVNI PARTICIP), pojam je upotrijebljen od njegovog prijatelja Hira, Adulamca u Postanku 38:21-22, to je pojam za hramsku prostitutku (BDB 873 I, usp. Pnz 23:17-18; Hoš 4:14).

38:16 “Tako on skrene k njoj drugom cestom, i reče” Ovdje postoji nekoliko elemenata što zbunjuju suvremenoga čitatelja: (1) izgleda kako postoji očito dvostruko mjerilo između primjerenosti Judina čina i neprimjerenosti Tamarina čina; (2) komentatore je također brinulo što je Juda znao točno što treba pitati i procedure uključene u plaćanje cijene bludnice. Moramo biti pozorni da ne osuđujemo drevni svijet našim motivima, ali isto tako moramo biti pozorni kod prepoznavanja moralne izopačenosti čak i unutar plemena Jude.

38:17 “Ja ću ti poslati jare iz stada” Iz Samsonovih pothvata zapisanih u Knjizi o Sucima 15:1, ovo je bila uobičajena cijena za seksualni susret. Međutim, postoji neki drevni dokaz da je koza bila simbol boginje ljubavi i to može biti pozadina za ovaj običaj.

38:18 “Koji zalog ću ti dati? I ona reče: ‘Tvoj pečat i tvoju uzicu, i tvoj štap što ti je u ruci.’” Tamara je razradila svoj naum u svakoj pojedinosti. Pečat i štap bili su svojstveni predmeti bogate osobe u Drevnome Bliskom Istoku i bili su jedinstveni za svakoga pojedinca. Pečat može upućivati na pečatnjak (BDB 368, KB 364, usp. Post 41:42), ili na pečat u obliku valjka što se nosio oko vrata. Svatko tko je bio netko u drevnome Babilonu imao je jedan od ovih valjkastih pečata, što se koristio na mjestu njihova potpisa (usp. Strabo XVI, 1; 20).

Ova “uzica” (BDB 836, KB 990) prevedena je u Targumima kao “ogrtlač”, ali ona očito upućuje na pribor za vješanje ili prstena ili pečata oko nečijega vrata.

Štap (BDB 641, KB 573) je bio više kao palica za hodanje pokrivena s urezanim jedinstvenim ukrasima. Netko se u Judino vrijeme mogao osjetiti neobučeni bez štapa za hodanje. On je bio spreman odvojiti se od ovih vrlo osobnih, vrlo znakovitih stvari kako bi postigao kupovnu cijenu ove bludnice! Tamara ih je željela kao uvjerljiv dokaz da je Juda otac njenoga potomstva!

38:19 Tamara je odmah otišla doma što pokazuje da prostitucija nije bila svrha njenoga načina života!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 38:20-23

²⁰Kad Juda pošalje jare po svome prijatelju Adulamcu, da dobije zalog iz ženine ruke, on je nije našao. ²¹On je pitao ljude iz njenog mjesta, govoreći: “Gdje je hram prostitutke koja bijaše na cesti za Enajim?” Ali oni rekoše: “Nije bilo hrama prostitutke ovdje.” ²²Tako on se vrati k Judi i reče: “Nisam je našao; a osim toga, ljudi iz mjesta rekoše: ‘Nije bilo hrama prostitutke ovdje.’” ²³Onda Juda reče: “Neka ih zadrži, inače mi ćemo postati ruglo. Nakon svega, ja poslah ovo jare, ali ti je nisi našao.”

38:20 “Kad Juda pošalje jare po svome prijatelju Adulamcu” Hir je postavio nekoliko pitanja (usp. Post 38:21), ali ne mnogo! Ovo izgleda podrazumijeva, čak i u tome vremenu, kako se na povezanost s prostitutkom nije gledalo s naklonošću.

38:23 Juda se je brinuo o svome ugledu, a ne o ikojoj strani svoga neprimjerenoga čina. Izgleda kako nije postojao nikakav osjećaj o tome je li prostitucija moralni ili duhovni (čak i kulturna prostitucija, Post 38:21.22) problem za ovo vremensko razdoblje i ovu kulturu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 38:24-26

²⁴Sad bilo je otprilike tri mjeseca kasnije da je Juda bio obaviješten: “Tvoja snaha Tamara glumila je bludnicu, i gle, ona je i trudna od bluda.” Onda Juda reče: “Izvedite ju i neka bude spaljena!” ²⁵Dogodi se dok ona bijaše izvođena van da ona posla po svoga svekra, govoreći: “Ja sam trudna s čovjekom kome pripadaju ove stvari.” I ona reče: “Molim istraži i vidi, čiji su ovi pečatnjak i uzice i štap?” ²⁶Juda ih prepozna, i reče: “Ona je pravednija od mene, obzirom da joj nisam dao svoga sina Šelu.” I on nije imao odnose s njom ponovno.

38:24 “Tvoja snaha Tamara glumila je bludnicu, i gle, ona je i trudna od bluda” Ovdje je upotrijebljen oblik MNOŽINE, što izgleda podrazumijeva da se Tamara bavila ponovljenim seksualnim aktivnostima. Koje su mogućnosti da jedan izdvojeni susret ishodi u trudnoći? Njena narav bila je opovrgnuta samom prirodom njenog napada.

▣ “Onda Juda reče: ‘Izvedite ju i neka bude spaljena!’” Juda, kao glava klana, bio je ipak zakonski odgovoran za kaznu svoje snahe. Zamisao spaljivanja nje izgleda da je bila uobičajena kazna za nevjernu ženu (usp. Hamurabijev zakonik, ali u nešto drukčijem smislu). U Mojsijevskome zakonodavstvu jedino su kćeri svećenika bile spaljivane; ostali prekršitelji bili su kamenovani (usp. Pnz 22:20-24; Lev 21:9).

Juda daje strogu zapovijed:

1. “izvedite ju”, BDB 422, KB 425, *Hiphil* IMPERATIV (tj. van iz kuće na javni trg)
2. “neka bude spaljena”, BDB 976, KB 1358, *Niphal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu (ovo je bio čin zajednice).

38:25 “Dogodi se dok ona bijaše izvođena van” Neki kažu kako je ona čekala sve do zadnje moguće minute nadajući se da će Juda ponovno razmisliti o svojoj prosudbi. Drugi tvrde kako je ona čekala sve do najdramatičnijega, javnoga trenutka kako bi osramotila Judu. Kao što je to slučaj u čitavome SZ-u, i, zapravo, i u NZ-u, nečiji psihološki motivi ne mogu biti utvrđeni.

▣ “Molim istraži i vidi, čiji su ovi pečatnjak i uzice i štap” Tamara je molila Judu neka “istraži” predmete (BDB 647, KB 699, *Hiphil* IMPERATIV, Post 38:25) i on to čini u Knjizi Postanka 38:26 (BDB 647, KB 699, *Hiphil* IMPERFEKT). Isti GLAGOL što je upotrijebljen ovdje upotrijebljen je u Postanku 37:32.33 i 42:7.8 (dva puta).

Juda je odmah prepoznao svoje vlastite predmete i uvidio da su Tamarina prikladna, iako nekako upitna, djelovanja u zakonskoj, religijskoj okolnosti njegova vlastita vremena. Pojam “pravednija” (BDB 842, vidjeti Posebnu temu u Post 15:6: Pravednost) ovdje ne upućuje na činjenicu da je ona bez krivnje u načinima na koje je djelovala, ali ona je djelovala na više

prihvatljive načine od Jude. Ovo je ne-teološka uporaba “pravednosti” (usp. Post 30:33). Ona je riskirala mnogo kako bi rodila nasljednika /nasljednike ovoj obitelji! Očito ona i Juda nisu više imali seksualnoga dodira. To nije bio čin pohote, nego, po mome mišljenju, čin religijske vjere (vidjeti bilješku u Post 38:13). Prema mome mišljenju Tamara je prava heroína ovoga čitavoga izvješća (kao što je Rebeka bila prije).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 38:27-30

²⁷Dogodi se u vremenu kad ona bijaše radala, da gle, tamo bijahu blizanci u njenoj maternici. ²⁸Povrh toga, dogadalo se dok je ona radala, jedan ispruži ruku, i primalja uze i sveže crveni *konac* na njegovu ruku, govoreći: “Ovaj izade prvi.” ²⁹Ali dogodi se kad on povuče natrag svoju ruku, da gle, njegov brat izade. Onda ona reče: “Kakav si prodor napravio za sebe!” Tako on bijaše nazvan Peres. ³⁰Nakon toga njegov brat izade koji imaše crveni *konac* na svojoj ruci; i on bijaše nazvan Zerah.

38:27 “tamo bijahu blizanci u njenoj maternici” Zapanjuje me kako su žene ovih patrijarha u Knjizi Postanka jalove i onda kako često imaju blizance. Bog radi na ponavljajuće načine! Rodoslovlja pripadaju Njemu!

38:28 “crveni konac na njegovu ruku” Točan razlog za ovaj konac neizvjestan je. To je moglo biti nešto vrlo uobičajeno kao jedina prikladna stvar na ruci ili je to mogla biti kulturalna praksa toga vremena. Mnogi su tvrdili kako je to bio znak ili simbol iskupljenja što će biti slijeđen kroz čitavi SZ (tj. Jš 2:18.21). Ja sam osobno uznemiren zbog ovih alegorijskih vrsta tumačenja. To je jamačno pojedinost očevica.

38:29 “Peres” Ovo ime (BDB 829 II) znači “prodor” ili “provaljivati” (BDB 829 I).

38:30 “Zerah” Ovo ime (BDB 280 II) znači “ustati” ili “doći naprijed” (BDB 280) iz GLAGOLSKOGA oblika. AB fusnota, str. 297, kaže kako značenje dolazi od “sjati” (BDB 280, nađeno jedino u Iz 60:3) i to je isti suglasnički korijen te označava sjajno obojen konac (također zabilježiti, *Jewish Study Bible*, str. 78).

Identifikacija prvorodenca bila je važna zbog nasljednih prava. Međutim, u posebnoj lozi (tj. lozi Mesije) patrijarhalne linije, Božji odabir, ne ljudski, to je dokaz! Bog ima sveopći, iskupiteljski naum što je bio razrađen u obitelji Abrahama (usp. Post 3:15; 12:3c; Izl 19:5c; Iz, Mih, Jona).

U književnome smislu ovo poglavlje djeluje kao Knjiga o Ruti, dajući rodoslovnu građu za lozu Jude, kasnije obitelj Jišaja, oca Davidova. Postojali su pogani, čak Kanaanci u lozi kralja Davida (usp. Ruta)!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je važno da je Juda ostavio svoju braću i preselio se u kanaansko područje na jug?
2. Je li Judin brak s ovom kanaanskom ženom osuđen u Pismima?
3. Zašto se Juda bojao dati Tamari svoga trećega sina?
4. Kako mi možemo razumjeti Tamarina djelovanja? Što može biti njihova moguća svrha?
5. Postoji li ikoja važnost u crvenome koncu spomenutome u stihu 28?

POSTANAK 39

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Josipov uspjeh u Egiptu 39:1-6a	Josip rob u Egiptu 39:1-6	Josipov uspjeh, kušnja i utamničenje 39:1-6a	Josip i Potifarova žena 39:1-6a	Josipovi rani dani u Egiptu 39:1-6a
39:6b-18	39:7-18	39:6b-18	39:6b-10 39:11-15	pokušaj zavođenja Josipa 39:6b-10
Josip utamničen 39:19-23	39:19-20 39:21-23	39:19-23	39:16-18 39:19-23	39:11-15 39:16-20a Josip u tamnici 39:20b-23

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 39:1-6a

¹Sad Josip je bio spušten u Egipat; i Potifar, egipatski službenik faraona, zapovjednik tjelesne straže, kupi ga od Jišmaelaca, koji su ga spustili tamo. ²GOSPODIN bijaše s Josipom, tako on postade uspješan čovjek. I on bijaše u kući svoga gospodara, Egipćanina. ³Sad njegov gospodar vidje da GOSPODIN bijaše s njim i *kako* GOSPODIN prouzroči da sve što on čini napreduje u njegovoj ruci. ⁴Tako Josip nađe naklonost u njegovu pogledu i postade njegov osobni

sluga; i on ga učini nadglednikom nad svojoj kućom, i sve što on posjedovaše stavi pod njegovu upravu. ⁵Dogodi se od vremena kad ga on učini svojim nadglednikom u svojoj kući i nad svime što on posjedovaše, da GOSPODIN blagoslivljaše Egipćaninovu kuću zbog Josipa; tako GOSPODINOV blagoslov bijaše nad svime što on posjedovaše, u kući i u polju. ⁶Tako on ostavi sve što posjedovaše na Josipovo upravljanje; i s njim *tamo* on se nije zamario ni s čime osim hranom što je jeo.

39:1 “Potifar” Ovo ime, u egipatskome, izgleda znači “on kojeg bog sunca daje” (BDB 806). On je spomenut u Knjizi Postanka 37:36. Slično žensko ime (tj. Potifera, BDB 806) vidi se je kasnije u Postanku 41:45.50; 46:20.

▣ **“egipatski službenik”** Mnogi su komentatori pretpostavljali kako je faraon koji je dao Josipu da upravlja Egiptom bio od Hiksosa ili pastirskih kraljevskih vladara (1720.-1550. g.pr.Kr., vidjeti History Channel Video: *The Exodus Decoded*). Ovi semitski upadači nadzirali su Egipat nekoliko stotina godina. Oni tvrde kako je razlog što je taj službenik bio poistovjećen kao Egipćanin (usp. Post 39:2) bio u opreci sa semitskim vladarom Hiksosom.

▣ **“službenik”** Doslovno ovo znači “eunuh” (vidjeti bilješku u Post 37:36). Međutim, zbog Knjige Postanka 40:2 mi razumijemo da je Potifar bio oženjen. Istina je da su neki kastrirani muškarci bili oženjeni, ali to nije mjerilo. Ovaj je pojam postao onaj što se jednostavno koristio kao naslov za sudskoga službenika i to je izgleda način na koji je korišten u ovome odlomku.

▣ **“faraona” [faraon]** Ovo je naslov za egipatske kraljeve (BDB 829, doslovno “velika kuća”). Za egipatske kraljeve vjerovalo se kako su oni sinovi boga Sunca, Ra. “Velika kuća” uputa je na kraljevsku palaču ili hramski kompleks što predstavlja zemaljsko koje prebiva u egipatskim bogovima.

▣ **“tjelesne straže”** Doslovno ovo znači “koljač” ili “mesar” (vidjeti bilješku u Post 37:36). Neki su tvrdili kako je to vrlo slično pojmu krvnik. Međutim, njegova uporaba, i u Bibliji i u ne-biblijskoj građi, izgleda uključuje vojni položaj povezan s kraljevskom stražom. Ovo bi značilo da je Potifar bio vrlo važan, utjecajan, i bogat čovjek.

▣ **“Jišmaelaca”** Postojalo je veliko pitanje o poistovjećivanju ovih nomadskih trgovaca. U Knjizi Postanka 37:36 oni su ranije nazvani Midjancima ili Međanima (vidjeti bilješku u Post 37:35). Ove su obje skupine poistovječene u Postanku 37:28 i Knjizi o Sucima 8:22.24. Oni su imali neku vezu s Jišmaelom i njegovim potomcima.

39:2 “GOSPODIN bijaše s Josipom” Teološki je važno da je ovo jedan od tri rijetkih pojavaka pojma YHWH u ovome dijelu Knjige Postanka. Zapravo ovo je jedini pojavak u izvješću glede Josipa. Također zabilježite kako se govori o događajima izvan Kanaana. YHWH nije ograničen na Obećanu zemlju (usp. Stjepanov govor u Djelima 7).

Izričaj “GOSPODIN bijaše s njim” pojavljuje se opetovano (usp. Post 39:3.21.23) u ovome poglavlju i blagoslovima što su mu pritjecali jer zbog njih on je postao glavna čestica u povijesti. Bog, ne Josip, središnji je lik!

▣ **“on postade uspješan čovjek”** Josip je bio “uspješan” (BDB 852 II, KB 1026, *Hiphil* PARTICIP) čovjek i oni što su oko njega također bili uspješni i napredovali su. Ovo je točno ono što je prisutnost Jakova činila za Labana. Potifar je obraćao pozornost na poseban blagoslov Josipove prisutnosti (usp. Post 39:3).

GLAGOL u *Hiphil* i *Qal* osnovama označava uspješno dovršenje zadatka (ne isključivo fizičkih blagoslova):

1. Knjiga Postanka 24:21.40 (*Hiphil*)
2. Knjiga o Sucima 18:5 (*Qal*)
3. 2. Knjiga Ljetopisa 26:5 (*Hiphil*)
4. Knjiga Nehemije 1:11; 2:20 (*Hiphil*)
5. Knjiga proroka Izaije 53:10; 55:11 (*Qal*)
6. Knjiga proroka Daniela 8:12.24; 11:36 (*Qal*).

Budite pozorni od engleskih odredaba i suzvuka vođenja proučavanja biblijske riječi!

▣ **“on bijaše u kući svoga gospodara, Egipćanina”** Ovo je u oprečju činjenici što on nije bio poljski radnik ili što je živio u gospodarevoj kući umjesto u četvrtima za sluge. Josip je postao član Potifarova doma u kojeg se ima pouzdanje.

39:3 “njegov gospodar vidje da GOSPODIN bijaše s njim” Potifar mu nije dao upravljanje jednostavno zbog njegovih upravljačkih sposobnosti, nego zbog njegove jedinstvene veze s Božjim blagoslovima. Potifar je to učinio točno za osobnu korist a ne u ikojemu religijskome smislu.

39:4 Josipova služba opisana je na dva načina:

1. “osobni sluga”, BDB 1058, KB 1661, *Piel* IMPERFEKT, upotrijebljeno o višem rangu pomoćnika, usp. 2. Knjiga o Samuelu 13:17.18; 1. Kraljevima 10:5; 2. Kraljevima 4:43; 6:17
2. “nadglednik”, BDB 823, KB 955, *Hiphil* IMPERFEKT, usp. 2. Knjiga o Kraljevima 25:23.

Danas bismo ga mogli zvati “upravni asistent” ili “izvršni tajnik”. U egipatskoj literaturi toga razdoblja to je bilo “upravitelj kućanstva”.

39:5 “GOSPODIN blagoslivljaše Egipćaninovu kuću zbog Josipa” Ovo je izgleda istina kroz čitavo SZ-no razdoblje. Postoji veza između fizičkoga blagoslova i nečijega odnosa sa zavjetnim narodom (usp. Post 12:3; 30:27).

39:6 a “Tako on ostavi sve što posjedovaše na Josipovo upravljanje ... on se nije zamarao ni s čime osim hranom što je jeo” Neki su povjesničari spomenuli kako je postojala stroga odvojenost glede hrane između Egipćana i svih drugih tuđinaca temeljena na religijskim smjernicama, kao što je to i danas između Židova i svih ostalih tuđinaca. Je li to bio temelj ove iznimke neizvjesno je, ali ta kulturološka razlika očita je u egipatskome društvu (usp. Post 43:32).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 39:6b-18

^{6b}Sad Josip bijaše zgodan u stasu i pojavi. ⁷Dogodi se nakon ovih događaja da žena njegova gospodara pogleda sa žudnjom na Josipa, i ona reče: “Legni sa mnom.” ⁸Ali on odbi i reče ženi svoga gospodara: “Gle, sa mnom *ovdje*, moj se gospodar ne brine ni o čemu u kući, i on je stavio sve što posjeduje na moje upravljanje. ⁹Ne postoji nitko veći u ovoj kući od mene, i on nije zadržao ništa od mene osim tebe, jer ti si njegova žena. Kako bih onda ja mogao napraviti ovo veliko zlo i grijehiti protiv Boga?” ¹⁰Dok je ona govorila Josipu iz dana u dan, on nije poslušao nju da *legne* kraj nje ili bude s njom. ¹¹Sad dogodi se jednoga dana da on uđe u kuću kako bi napravio svoj posao, i nitko od ljudi iz kućanstva nije bio unutra. ¹²Ona ga uhvati za njegovu haljinu, govoreći: “Legni sa mnom!” I on ostavi svoju haljinu u njenoj ruci i pobjegne, i ode van. ¹³Kad ona vidje da je on ostavio svoju haljinu u njenoj ruci i pobjegao van, ¹⁴ona pozva ljude iz kućanstva i reče im: “Vidite, on je doveo Hebreja k nama da zbija šalu od nas; od ude k meni da legne sa mnom, i ja vrisnuh. ¹⁵Kad on ču da ja podigoh svoj glas i vrisnuh, on ostavi svoju haljinu pokraj mene i pobjegne i izađe van.” ¹⁶Tako ona ostavi njegovu haljinu pokraj sebe sve dok njen gospodar ne dođe doma. ¹⁷Onda mu ona govoraše ovim riječima: “Hebrejski rob, kojeg ti dovede k nama, ude k meni da zbija šalu sa mnom, ¹⁸i dok ja podigoh svoj glas i vrisnuh, on ostavi svoju haljinu pokraj mene i pobjegne van.”

39:6b “Sad Josip bijaše zgodan u stasu i pojavi” Ovaj posve isti izričaj (“zgodan”, BDB 421, “stasu”, BDB 1061, “pojavi”, BDB 909) korišten je za opis njegove majke Rahele (usp. Post 29:17). Postoji nekoliko zgodnih ljudi spomenutih u SZ-u povezanih s lozom Mesije. Ovaj je izričaj također upotrijebljen u vezi s Davidom i njegovim sinom Abšalomom. Čak je i Šaul opisan kao visok, zgodan muškarac. Zapamtite ljepota /zgodnost (naočitost) mijenjaju se od kulture do kulture i od doba do doba. Josipova fizička pojava bit će izvorom poteškoće s Potifarovom ženom.

39:7 “Dogodi se nakon ovih događaja da žena njegova gospodara pogleda sa žudnjom na Josipa” Iz društvene interakcije znamo kako je za egipatske žene u njihovu društvu kulturna poslovice povezana s raspuštenošću egipatskih žena bila moguća. Potifarova žena bila je vrlo lukava u svome pristupu Josipu. Njen se naum izgleda razvijao vremenom i ona mu se više puta pokušavala približiti (usp. Post 39:10). To je morao biti strahovit pritisak na ovoga mladoga hebrejskog mladića dok mu je ova manipulativna žena pristupala dan za danom sa svojim seksualnim ponudama. Postoji očito oprečje između djelovanja Jude u poglavlju 38 i Josipa u ovome poglavlju!

39:8-9 Josip izgleda daje vrlo logičan i primjeren odgovor njenim približavanjima u ovim stihovima. Prvi je povezan s Potifarovom dobrotom prema njemu i, na podrazumijevani način, njen jedinstveni položaj ne smije biti narušen. Također, Josip vidi Boga u vezi sa svojim seksualnim životom kao što Ga vidi u vezi sa svim područjima svoga života. Znakovito je da seksualni promiskuitet, po njegovu mišljenju, nije samo grijeh protiv Potifara nego i protiv Potifarove žene, ali jamačno protiv *Elohima*. Zabilježite da on koristi opće Ime za Boga (tj. *Elohim*) jer ova gospođa očito nije bila religijski obaviještena osoba i ona ne bi razumjela zavjetno Ime za Boga, YHWH (vidjeti Posebnu temu u Post 12:1: Imena za Božanstvo).

39:10 “ona (je) govorila Josipu iz dana u dan” Ovo je ponavljajuće breme stalnoga seksualnoga pritiska ili moguće seksualne zapovijedi od vlasnikove žene. Josip je bio rob! On nije imao pravo nadzirati svoja vlastita djelovanja!

39:11 Iz suzvuka teksta, ona je naumila da druge sluge budu odsutne kad Josip uđe kako bi obavio svoje redovite kućanske dužnosti. Rabini kažu da je to bilo na dan egipatske svečanosti i ona je tvrdila kako je bolesna zato da ostane doma i zavede Josipa.

39:12 “I on ostavi svoju haljinu u njenoj ruci i pobjegne, i ode van” Neki optužuju Josipa da je bio glup jer je ostavio svoju haljinu (BDB 93, točno koju vrstu neizvjesno je, UBS *A Handbook on Genesis*, str. 895, tvrdi kako sluge u Egiptu ovoga vremena nisu nosile gornji dio odjeće, samo malu majicu), ali što bi on morao učiniti?! Ovo je bio primjeren, duhovni odgovor na puteno iskušenje (usp. 2. Tim 2:22; 2. Pt 1:4).

39:13-18 Ovi stihovi sadržavaju optužbe Potifarove žene što je izrekla svojim drugim egipatskim slugama i potom svome mužu.

39:14 “ona pozva ljude iz kućanstva i reče im” Oni su morali biti u blizini, ali ne u kući. Postoji nekoliko elemenata u njenoj izjavi što su zanimljive:

1. ona je okrivila svoga muža za dovođenje ovoga hebrejskog roba u kuću (usp. Post 39:19)
2. ona je učinila rasnu klevetu jer je on bio Hebrej.

Iz egipatskih zapisa očito je da su oni za sebe osjećali kako su nadmoćniji nad ostalim tuđinskim narodima.

▣ **“Hebreja”** Pojam za “Hebrej” (BDB 720) ima jedno od dva moguća podrijetla: (1) dolazi od Eber, predak od kojega se razvila Abrahamova obitelj (usp. Post 11:16), upotrijebljen o Abrahamu (usp. Post 14:13) i njegovim potomcima (usp. Post 39:14.17; 40:15; 41:12; 43:32) ili (2) dolazi od općega imena za nomadski narod koji je došao izdaleka od rijeke nazvane Habiru (useljnik) u pismima iz Tel El Armarne.

▣ **“da zbija šalu od nas”** Hebrejski pojam “zbija šalu od nas” (BDB 850, KB 1019, *Piel* INFINITIVNA GRAĐA) u ovome stihu izgleda da je kulturološki idiom za “pokušati nas seksualno uznemiravati” (usp. Post 26:8). Suzvuk je da je to Josip radio u više navrata njoj i drugim članovima Potifarove kuće.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 39:19-23

¹⁹Sad kad njegov gospodar ču riječi svoje žene, što mu ona kazivaše, govoreći: “Ovo je što mi tvoj rob učini”, njegov bijes planu. ²⁰Tako Josipov gospodar uzme njega i stavi ga u zatvor, mjesto gdje kraljevi zatvorenici bijahu zarobljeni; i on bijaše tamo u zatvoru. ²¹Ali GOSPODIN bijaše s Josipom i udijeli mu dobrotu, i dade mu naklonost u pogledu glavnoga tamničara. ²²Glavni tamničar preda na Josipovo upravljanje sve zatvorenike koji bijahu u zatvoru; tako što god bilo učinjeno ovdje, on bijaše odgovoran za to. ²³Glavni tamničar nije nadgledao ništa pod Josipovom upravom jer GOSPODIN bijaše s njim; i što god on činio, GOSPODIN učini da uspije.

39:20 “ Josipov gospodar uzme njega i stavi ga u zatvor” Normalna kazna za ovu vrstu zločina bila je smrt (The IVP *Bible Background Commentary*, str. 71). Izgleda kako je Potifar imao neke sumnje što se tiče istinitosti izjave svoje žene. Ja sam siguran da se u tome trenutku Josipova života, čak i s velikom vjerom u Boga, on pitao što se to događalo (usp. Post 40:15)!

▣ **“mjesto gdje kraljevi zatvorenici bijahu zarobljeni; i on bijaše tamo u zatvoru”** Ovo je vrlo neuobičajen pojam za zatvor. Izgleda da je iz korijena “biti okrugao” (iz Pjesme 7:2) ili “okružen /zatvoren” (BDB 690, nađeno jedino u Post 39:20-23 i 40:3.5) te neki komentatori tvrde da je to bio okruglo oblikovan zatvor, dok drugi vjeruju da je to bila posebna građevina na zemljištima zapovjednika straže (tj. Potifara). Ako je ovo istina mi možemo vidjeti kako je Josip izgleda bio premješten iz gospodareve kuće u gospodarev zatvor što nije bio previše udaljen.

Božja “nevidljiva ruka” na djelu je da započne naredni korak Njegova nauma. Josip je bio temeljito promijenjen svojom vjerom u YHWH-u od poglavlja 37. Poznavanje Boga moralo bi utjecati na našu narav i djelovanja!

39:21-23 Prisutnost Božja još je uvijek bila s Josipom na vrlo jedinstveni i, očito, vidljiv način. Ovo ne znači kako tamo nisu postojala neka vrlo teška iskustva za tijelo i um kroz koja je on prolazio, ali Božja skrb bila je očevidno s njim.

39:23 Ovo izražavanje slično je Knjizi Postanka 39:6. Josip se je brinuo o svemu. On je bio Božanski nadaren upravitelj i poslije ćemo naučiti, tumač snova.

POSTANAK 40

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Josip tumači san	snovi utamničenika	Josip, tumač snova	Josip tumači snove utamničenika	Josip tumači snove faraonovih službenika
40:1-8	40:1-8	40:1-8	40:1-4 40:5-7 40:8a 40:8b	40:1-4 40:5-8
40:9-15	40:9-15	40:9-15	40:9-11 40:12-15	40:9-15
40:16-19	40:16-19	40:16-19	40:16-17 40:18-19	40:16-19
40:20-23	40:20-23	40:20-23	40:20-23	40:20-23

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 40:1-8

¹Onda dogodi se nakon ovih stvari, da se peharnik i pekar za kralja Egipta ogriješe o svoga gospodara, kralja Egipta. ²Faraon bijaše žestok sa svoja dva službenika, glavnoga peharnika i glavnoga pekara. ³Tako on ih stavi u zatočeništvo u kući zapovjednika tjelesne straže, u zatvor, *isto* mjesto gdje Josip bijaše utamničen. ⁴Zapovjednik tjelesne straže stavi ih Josipu pod upravu, i on se brinuo o njima; i oni bijahu u zatočeništvu neko vrijeme. ⁵Onda

peharnik i pekar za kralja Egipta, koji bijahu utamničeni u zatvoru, obojica imahu san iste noći, svaki muškarac sa svojim vlastitim snom i svaki san sa svojim vlastitim tumačenjem. ⁶Kad Josip dođe k njima u jutro i promotri ih, gle, oni bijahu vrlo snuždeni. ⁷Oni zapita faraonove službenike koji bijahu s njim u zatočeništvu u kući njegova gospodara: “Zašto su vaša lica tako tužna danas?” ⁸Onda mu oni rekoše: “Mi smo imali san i ne postoji nitko da ga protumači.” Onda im Josip reče: “Ne pripadaju li tumačenja Bogu? Ispričajte mi *ga*, molim.”

40:1 “peharnik” Ova riječ dolazi od GLAGOLA “piti” (BDB 1052). Često je prevedena “batler /peharnik /glavni sluga”. Aramejski prijevod ove riječi je “glavni peharnik”. Postoje dvije druge reference na ovu službu u Bibliji: (1) u Knjizi o Nehemiji 1:11 (BDB 1052 I) i (2) pojam “vrhovni peharnik” (BDB 913 II, usp. 2. Kr 18:17.19.26.27.28.37; 19:4.8; Iz 36:2.4.11.12.13.22; 37:4.8). Očito ovo je bila vrlo visoka dvorska službena i vrlo pouzdana osoba. On nije samo isprobavao i donosio kralju hranu, nego je davao i osobni savjet. On je uvijek morao biti na straži za svaku urotu da se naudi ili ubije kralja. On je bio kulinarski tjelesni stražar!

▣ **“pekar za kralja Egipta”** Pekar (BDB 66, KB 78, *Qal* AKTIVNI PARTICIP) je također bio vrlo važan službenik i pouzdanik na drevnim istočnjačkim dvorovima. To je bilo posebno tako u Egiptu gdje znamo za 38 vrsta kolača što su se redovito pekli kao i za 57 vrsta kruha. Neki kruh bio je posve drukčijih boja i radio se od posve drukčijih vrsta žita i u različitim fizičkim oblicima kako bi sličili životinjama i posebnim egipatskim predmetima.

▣ **“ogriješe (se) o svoga gospodara, kralja Egipta”** Kako su se oni ogriješili nije izjavljeno. To bi moglo uključivati: (1) kakvoću njihove hrane i/ili pića ili (2) njihov prijedlog, ili manjak istog. GLAGOL “ogriješise se” (BDB 306, KB 305, *Qal* PERFECT) ima široko semantičko polje (“promašiti cilj”, “griješ”, “poći po zlu”, usp. Post 39:9; 42:22; 43:9). Rashi (židovski komentator Srednjega vijeka) kaže da su prekršaji na koje se upućuje bili sljedeći: (1) oni su našli muhu u kraljevju vinu i (2) oni su našli oblutak /šljunak u kraljevju kruhu. Međutim, ovo je samo nagađajuće tumačenje ili usmena predaja.

40:2 “Faraon bijaše žestok” Ovaj GLAGOL (BDB 893, KB 1124, *Qal* IMPERFEKT) često je korišten o:

1. Božjem gnjevu, Levitski zakonik 10:6; Knjiga Brojeva 16:22; Ponovljeni zakon 1:34; 9:19
2. ljudskome gnjevu:
  - a. Mojsija, Knjiga Izlaska 16:20; Levitski zakonik 10:16; Knjiga Brojeva 31:14
  - b. zapovjednika Filistejaca, 1. Knjiga o Samuelu 29:4
  - c. Naamana, 2. Knjiga o Kraljevima 5:11
  - d. čovjeka Božjeg, 2. Knjiga o Kraljevima 13:19
  - e. Ahasvera, Knjiga o Esteri 1:12
  - f. kraljevih stražara, Knjiga o Esteri 2:21.

To označava žestok gnjev što ishodi u djelovanju. To je drukčija riječ od one u 39:19, “njegov bijes planu” (BDB 354, KB 351).

40:3 “Tako on ih stavi u zatočeništvu u kući zapovjednika tjelesne straže” Ovaj naslov, “zapovjednik tjelesne straže”, upućuje na Potifara (usp. Post 37:36; 39:1). Potifarov zapovjednik zatvora (BDB 978) postavio je Josipa upraviteljem tamnice. Očito je kako su ova dva utamničenika bili politički previše osjetljivi jer je bilo posve moguće da su oni mogli biti ponovno postavljeni na položaje i mogli bi biti snažni neprijatelji na dvoru.

▣ **“utamničen”** Pojam “utamničen” doslovno je “ograničen” (BDB 63, KB 75). Josip je vjerojatno bio ograničen lancima (usp. Ps 105:18) za određeno vremensko razdoblje i iako je Bog bio s njim, to je bio težak, okrutan život. Mi ne znamo kako je on dugo ostao u zatvoru – neki komentatori kažu 10 godina (tj. “neko vrijeme” u Post 40:4).

40:4 “Zapovjednik tjelesne straže stavi ih Josipu pod upravu” Ovaj je čovjek te visoke službe želio dobro obavljati i Josip je izgledao da je savršena osoba za posao.

Netko se pita ako osoba nazvana “zapovjednik tjelesne straže” upućuje na:

1. Potifara, Knjiga Postanka 37:36; 39:1
2. glavnoga tamničara, Knjiga Postanka 39:21-23.

Može biti da je to bila posebna tamnica pod Potifarovim nadzorom, ali on je odgovornost prenio na “glavnoga tamničara” koji ju je prenio na Josipa.

40:5 Ovaj stih postavlja književnu pozornicu za Josipovu drugu darovitost da ona postane očitom (tj. tumač snova). YHWH često otkriva Sebe (ili Anđeo Gospodnji) Svome narodu u viđenjima, ali ne-Abrahamskome narodu, On je često koristio snove (usp. Post 20:3; 31:24; 41:1; Dn 2).

40:6-7 “Kad Josip dođe k njima u jutro i promotri ih, gle, oni bijahu vrlo snuždeni” Ovdje je očito da Josip u ovo vrijeme svoga utamničenja nije bio ograničen okovima te da se on stvarno brinuo o ovim ljudima i bio je zabrinut za njihovo fizičko, kao i emocionalno (“snuždeni”, BDB 277 II, KB 277, *Qal* AKTIVNI PARTICIP), stanje.

40:8 Ponovno, Josip otkriva svoj temeljni pogled na život (tj. da je Bog u nadzoru svega, uključujući snove, usp. Post 41:16.25.28; Dn 2:27-28.45). Iz njegova osobnoga života znamo da su snovi bili vrlo važan način Božjega govorenja njemu kao dječaku (usp. Post 37), čak premda je to prouzročilo odbacivanje od strane njegove obitelji.

GLAGOL “ispričaj” (doslovno “opširno ispričovijedaj”, BDB 707, KB 765, *Piel* IMPERATIV) isto tako otvara naredni stih (“ispriča”, *Piel* IMPERFEKT, usp. Post 37:10).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 40:9-15

⁹Tako glavni peharnik ispriča svoj san Josipu, i reče mu: “U mom snu, gle, *tamo bijaše* trs ispred mene; ¹⁰i na trsu *bijahu* tri grane. I dok on bijaše pupao, njegovi cvjetovi izadoše, i njegovi grozdovi rodiše zrelo grožđe. ¹¹Sad faraonova čaša bijaše u mojoj ruci; tako ja uzeh grožđa i stisnuh ga u faraonovu čašu, i stavih čašu u faraonovu ruku.” ¹²Onda mu Josip reče: “Ovo je tumačenje toga: tri grane su tri dana; ¹³unutar još tri dana faraon će se pojaviti i vratiti te u tvoju službu; i ti ćeš stavljati faraonovu čašu u njegovu ruku prema tvome prijašnjemu običaju kad si bio njegov peharnik. ¹⁴Samo drži me na umu kad će biti dobro s tobom, i molim učini mi dobro spominjanjem mene faraonu i izvuci me iz ove kuće. ¹⁵Jer ja zapravo bijah otet iz zemlje Hebreja, i čak ovdje ja nisam učinio ništa da bi me oni trebali baciti u tamnicu.”

40:9 “*tamo bijaše trs ispred mene*” Mnogi su komentatori tvrdili da je ovo bio povijesni san zbog fermentiranoga vina što se nije koristilo u Egiptu. Međutim, izgleda kako je drevni povjesničar, Herodot, nekako krivo razumjet u vezi s tim. Istina je da fermentirano vino nije bilo uobičajeno piće u Egiptu, ali bilo je korišteno među svećeničkim i kraljevskim staležima. Dakle, to je trebao biti jedinstveni simbol za kraljevsko piće (vidjeti *Manners and Customs of the Bible* od Jamesa M. Freemana, str. 45).

40:11 “stisnuh” Ovaj GLAGOL (BDB 965, KB 1315, *Qal* IMPERFEKT) iznenađujuće je nađen jedino ovdje u SZ-u.

40:13 Peharnik će biti ponovno vraćen kraljevskome povjerenju i službi.

Riječ prevedena “tvome prijašnjemu običaju” doslovno je “osudi” (BDB 1048), ali upotrijebljena je u rijetkome ne-teološkome smislu. Uobičajeno ona je prevedena “osuda” ili “pravda”. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 18:19: Sudac, osuda, i pravda (שׁוֹטֵט) u Knjizi proroka Izaije.

40:14-15 Za Josipovu službu i dobrotu, on moli za naklonost od peharnika. On objašnjava nepravdu svoga stanja i moli faraona za pomoć. Josip nije smio biti držan kao faraonov utamničenik budući je bio zaplijenjeni rob.

40:15 Nešto od Josipovih razmišljanja o izdaji njega od strane njegove braće izraženo je u “otet” (doslovno “biti kradomice udaljen”). Ovo je pojačano u tekstu uporabom INFINITIVNOGA APSOLUTA i GLAGOLA u PERFektu istoga korijena (BDB 170, KB 198).

▣ “zemlje Hebreja” Ovo može biti:

1. kasnije dodavanje urednika /pisara ovoga komentara
2. upotrijebljeno u smislu zemlje gdje su živjeli patrijarsi (ako je ovo tako, onda je hebrejski redefiniran i upotrijebljen u vrlo ograničenome smislu).

▣ “tamnicu” Ova riječ (BDB 92) ista je riječ upotrijebljena za suhi spremnik (usp. Post 37:24) u koji su ga bacila njegova braća u Kanaanu. On je samo zamijenio jednu jamu s drugom!

Pojam je upotrijebljen za tamnicu u Knjizi Izlaska 12:29; Knjizi proroka Jeremije 37:16, i ovdje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 40:16-19

¹⁶Kad glavni pekar vidje da je on protumačio povoljno, on reče Josipu: “Ja također *vidjeh* u svome snu, i gle, *tamo bijahu* tri košare bijeloga kruha na mojoj glavi; ¹⁷i na vrhu košare *tamo bijahu* neke od svih vrsta pečene hrane za faraona, i ptice bijahu jele iz košare na mojoj glavi.” ¹⁸Onda Josip odgovori i reče: “Ovo je njegovo tumačenje: tri košare su tri dana; ¹⁹unutar još tri dana faraon će podići svoju glavu od tebe i objesit će te na stablo, a ptice će jesti tvoje meso s tebe.”

40:16 “Ja također *vidjeh* u svome snu, i gle, *tamo bijahu* tri košare bijeloga kruha na mojoj glavi” Hebrejski pojam za “bijeloga kruha” (BDB 301 I) vrlo je rijedak pojam što dolazi iz aramejskoga i arapskoga korijena koji znači “bijelo” (NIDOTTE, tom 2, str. 54). On može upućivati na košaru od bijele vrbove šibe gdje ptice mogu jesti i s vrha košare i s njezinih strana (usp. Post 40:17).

Zanimljivo je zabilježiti da su žene u Kanaanu nosile teške terete na svojim glavama, ali u Egiptu samo su muškarci nosili teške terete na svojim glavama, dok su ih žene nosile na svojim ramenima. To pokazuje jedinstvenu povijesnost ovoga izvješća.

40:17 “svih vrsta pečene hrane za faraona” Ovo je posve jasan pokazatelj povijesnosti kao što smo naučili iz određenih egipatskih spisa a to je da su postojale 38 vrsta kolača i 57 vrsta kruha poznatih u Egiptu (vidjeti bilješku u Post 40:1).

40:19 “faraon će podići svoju glavu od tebe” Očito je iz Knjige Postanka 40:13-19 kako postoji temeljito novo tumačenje ovoga izričaja “podići svoju glavu” (BDB 669, KB 724, *Qal* IMPERFEKT). U Postanku 40:13 to jednostavno znači “podići nečiju glavu kao da im činiš dobro” (usp. Br 6:26). To je idiom za “osloboditi” (usp. 2. Kr 25:27). U Postanku 40:19 to znači “podići nečiju glavu tako kao da ćeš je odrezati” (BDB 671.3.b).

Također je vidljivo da Postanak 40:19 ne upućuje na vješanje jer je teško nekoga objesiti čija je glava odrezana! Ovo vješanje očividno znači objesiti ili nabosti nekoga na kolac javno nakon što je on već bio mrtav (usp. Jš 8:29; 1. Sam 31:9-10; 2. Sam 4:12). To je izgleda bila opća nakana ovoga javnoga nabijanja na kolac kao što može biti ustanovljeno iz Ponovljenoga zakona 21:23. Činjenica da će ljudsko tijelo biti jedeno od ptica bilo bi posebno grozno Egipćanima koji stavljaju toliko naglasaka na balzamiranje nakon smrti kako bi očuvali tijelo.

Netko se pita ako postoji veza između:

1. “zatvor” (doslovno “okruglo”) Knjige Postanka 39:20-23; 40:3.5
2. “tamnice” (doslovno “jama”) Knjige Postanka 40:15
3. “podići”.

Može li zatvor biti velika okrugla rupa u Zemlji?

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 40:20-23

²⁰Tako dogodi se trećega dana, *što bijaše* faraonov rodendan, da on napravi svečanost za sve svoje sluge; i on podigne glavu glavnoga peharnika i glavu glavnoga pekara među svojim slugama. ²¹On vrati glavnoga peharnika njegovoj službi, i on stavi čašu u faraonovu ruku; ²²ali on objesi glavnoga pekara, upravo kao što im je Josip protumačio. ²³Ipak glavni peharnik nije se sjetio Josipa, nego ga zaboravio.

40:20-23 Ovo je ispunjenje Josipova tumačenja i propust glavnoga peharnika da se sjeti (BDB 269, KB 269, *Qal* PERFEKT). Ponovno, nitko nego samo YHWH može pomoći Josipu. Bog je njegovo jedino sredstvo!

Ponovno, GLAGOL “podigne” upotrijebljen je na oprečne načine (s nekom dvojbenošću, usp. Post 40:20).

PITANJA ZA RASPRAVU ZA POGLAVLJA 39-40

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Potifar unaprijedio Josipa?
2. Kako je Josip suprotstavljen u ovome poglavlju Judi u prethodnome poglavlju?
3. Je li Josip shvatio da je u zatvoru sa svrhom?
4. Govori li Bog uvijek kroz snove ili samo kroz određene snove? Je li sposobnost tumačenja snova uobičajen duhovni dar ili je ograničeno, SZ-no iskustvo?

POSTANAK 41

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
faraonov san	faraonov san	Josipovo uzvišenje	Josip tumači kraljeve snove	faraonov san
41:1-8	41:1-8	41:1-8	41:1-8	41:1-4 41:5-7 41:8-13
41:9-13	41:9-13	41:9-13	41:9-13	
Josip tumači				
41:14-24	41:14-24	41:14-21	41:14-15 41:16 41:17-24	41:14-16 41:17-24
41:25-36	41:25-36	41:25-36	41:25-32 41:33-36	41:25-32 41:33-36
	Josipov uspon do moći		Josip je učinjen upraviteljem nad Egiptom	Josipovo promaknuće
41:37	41:37-45	41:37-45	41:37-46a	41:37-43
Josip je učinjen vladarom Egipta				
41:38-45				41:44-45
41:46-49	41:46-49	41:46-49	41:46b-49	41:46-49
sinovi Josipa				Josipovi sinovi
41:50-52	41:50-52	41:50-52	41:50-52	41:50-52
41:53-57	41:53-57	41:53-57	41:53-57	41:53-57

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)
SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 41:1-8

¹Sad dogodi se na kraju dvije pune godine da je faraon imao san, i gle, on bijaše stajao kod Nila. ²I evo, iz Nila izade sedam krava, ugladenih i debelih; i one pasoše u močvari travu. ³Onda gle, sedam drugih krava izade nakon njih iz Nila, ružnih i mršavih, i one stadoše kod *drugih* krava na obali Nila. ⁴Ružne i mršave krave pojedose sedam ugladenih i debelih krava. Onda se faraon probudi. ⁵On zaspao i usne drugi put; i gle, sedam klasja žita izraslo na jednoj stabljici, zreli i dobri. ⁶Onda gle, sedam klasova, tankih i sprženih od istočnoga vjetra, iskljija nakon njih. ⁷Onda tanki klasovi progutaše sedam zrelih i punih klasova. Onda se faraon probudi, i gle, *to bijaše san*. ⁸Sad ujutro njegov duh bijaše zabrinut, tako on posla i pozva sve mage Egipta, i sve njegove mudre ljude. I faraon im ispriповjedi svoj san, ali ne postojahu nitko tko bi ih mogao protumačiti faraonu.

41:1 “na kraju dvije pune godine” Ovo se, naravno, odnosi na poglavlje 40, gdje Josip tumači snove dvjema osobama, od koji su se obojica nadala da će biti oslobođena iz zatvora, a ipak, to nije bilo sretnoga završetka. Nadnevak je od vraćanja na prijašnji položaj jednoga sluga i pogubljenja drugog. Kroz čitavo izvješće o Josipu zanimljivo je da nam autor /urednik daje nekoliko nadnevaka: (1) on je bio star sedamnaest godina kad je bio prodan u ropstvo (usp. Post 37:2); (2) on je postao drugi što se tiče zapovjedništva nad narodom Egipta kad je bio star trideset godina (usp. Post 41:46). S ovim podacima moguće je vidjeti kako je on ostao u zatvoru otprilike trinaest godina. To je uvjetovano na tome koliko je on vremena proveo u Potifarovoj službi prije nemiloga događaja s njegovom ženom.

▣ **“faraon”** Faraon je skupni naslov za kraljeve Egipta kao što je Hadad bio za Siriju, cezar kasnije postao za Rim, i car za Rusiju. Etimologija pojma je neizvjesna, ali većina egiptologa pretpostavlja kako dolazi iz izričaja “velika kuća” (BDB 829, tj. kuća bogova). Postojalo je veliko nagađanje o tome kad je Josip mogao biti podignut na mjesto drugoga zapovjednika nad Egiptom. Mnogi pretpostavljaju da je to moralo biti tijekom razdoblja Hiksosa poznatoga kao “pastirski kraljevi”, koji su očito bili semitski, ne egipatski (vidjeti AB, str. 316). Oni su vladali od 1730. do 1570. g.pr.Kr. Međutim, zanimljivo je da je u Knjizi Postanka 41:1, pojam za “rijeka”, što očito upućuje na Nil, nađen u obliku što se jedino pojavljuje tijekom XVIII. dinastije ili 1546. – 1085. g.pr.Kr. Iz egipatskih spisa mi isto tako učimo da su kroz povijest Egipta, tamo bili Semiti na odgovornim mjestima u mnogim drugim egipatskim dinastijama od ove dvije spomenute gore.

▣ **“san”** Postoji opsežna literatura, i u Egiptu i u Mezopotamiji, glede snova i njihova tumačenja. Zanimljivo je kako su dvije hebrejske osobe uključene u tumačenje snova od kojih je svaki radio za pogane; Daniel u Mezopotamiji i Josip u Egiptu.

NIDOTTE, tom 2, str. 154, daje zanimljiv osvrt o tri vrste snova:

1. prirodan san, Psalam 126:1; Knjiga proroka Izaije 29:7-8; Propovjednik 5:7
2. lažno otkrivenje, Knjiga proroka Jeremije 23:25.27.32; 27:9-10; 29:8; Zaharija 10:2
3. pravo otkrivenje, Knjiga Postanka 20:3; 28:12; Brojevi 12:6; 1. Kraljevima 3:5; Knjiga proroka Daniela 2:28; Evanđelje po Mateju 1:20.

Videnja se često mogu pojaviti noću, ali izgleda kako su drukčija od snova. Točna priroda te razlike nije izrečena. YHWH komunicira podsvijestima osoba koristeći simbole i metafore što su im poznate.

▣ **“Nila” [Nil]** Ovo (BDB 384) je prvi u nizovima jedinstvenih egipatskih pojmova. Ne samo da su oni jedinstveni egipatski pojmovi, nego je čitavi okvir kulturalno egipatski. Rijeka i njena godišnja poplava bila je izvor egipatskoga života i plodnosti. Smatralo se da je to bio bog (usp. Izl 1:22) koga se moralo umiriti.

41:2 “sedam krava” Učimo od Plutarha, rimskoga povjesničara, i Klementa Aleksandrijskoga, ranoga crkvenoga oca, da “krava” (BDB 831) simbolizira darežljivost zemlje u Egiptu. Kao što je krava bila glavna životinja u stadu u Egiptu, ovca je to bila u Palestini. Krava je bila očit odabir u snu Egipćanina glede ratarskoga obilja (tj. “uglađena”, BDB 421 [doslovno “prekrasna”] i “debela”, BDB 135).

▣ **“one pasoše u močvari travu”** Ovo je još jedna egipatska posuđena riječ. Mi znamo iz egipatskih izvora da se stoka sama uranjala u vodu duž Nila iz nekoliko razloga: (1) da održi svježinu; (2) da ukloni insekte; i (3) da jede sočno raslinje od močvarne trave (BDB 28).

41:3-4 Ove su krave u izravnome oprečju sa zdravim kravama Knjige Postanka 41:2:

1. ružne (doslovno “mučno od pogleda”), BDB 948 I GRAĐA BDB 909
2. mršave (doslovno “mršavoga mesa”), BDB 201 GRAĐA BDB 142.

One su pojele (BDB 37, KB 46, *Qal* IMPERFEKT) zdrave krave (Post 41:4).

41:5 Drugi san je ponovljen osim krava što su nadomještene uspoređujućim snopovima žita (BDB 987 II).

41:6 “istočnoga vjetra” Pustinjski vjetar (BDB 870), tako ozloglašen za njegovo uništavanje ratarskoga proizvoda zemlje, nazvan je “*Sirroco*” (aramejski) u Palestini, gdje on puše od sjeveroistoka. U Egiptu on je nazvan “*Khamsin*” i on dolazi više sa sjevera, sjeveroistoka. Na njega se upućuje u Knjizi proroka Ezekijela 17:10 i Hošee 13:15. Sva hrana za stoku (a time i za ljude) bila bi posve uništena.

41:8 “njegov duh bijaše zabrinut” Pojam preveden “duh” je *ruah* (BDB 924), što označava životnu snagu životinja i ljudi na ovome planetu. On može biti preveden “vjetar”, “dah”, i “duh”.

GLAGOL “zabrinut” (BDB 821, KB 952, *Niphal* IMPERFEKT) rijetka je riječ. Upotrijebljen je u *Niphal* osnovi u Psalmu 77:4; Knjizi proroka Daniela 2:1.3, a *Qal* je upotrijebljen o Božjemu Duhu “uznemirenome” u Knjizi o Sucima 13:25. Njegovo temeljno značenje je “gurati” ili “nagnati”.

▣ **“mage Egipta”** Ovo je izgleda još jedna egipatska posuđena riječ što dolazi iz korijena “urezati” (BDB 355) i uvijek je upotrijebljena o okultnome znanju (usp. Izl 7:11.22; 8:7.18.19; 9:11). Zašto bi egipatski pojam morao biti upotrijebljen za babilonske svećenike koji su gatali (usp. Dn 1:20; 2:2.10.27; 4:7.9) neizvjesno je. Prema tome, ovi su ljudi bili čitatelji, oni koji su prakticirali, i pisci drevnih knjiga glede proricanja, tumačenja, itd. Na njih se upućuje jedino u Egiptu, ali i u Babilonu (usp. Iz 44:25; Jer 50:35; 51:57) te u Perziji (usp. Est 1:13 i 6:13). Pojmovi upotrijebljeni u Knjizi proroka Daniela drukčiji su pojmovi, ali upućuju na istu vrstu ljudi.

Za proširenu raspru o gatanjima i tumačenju sna vidjeti od A. L. Oppenheima, *The Interpretation of Dreams in the Ancient Near East*, str. 184-307.

▣ **“i sve njegove mudre ljude”** Ovo upućuje na sudske savjetnike (BDB 481 GRAĐA BDB 314, usp. Izl 7:11; Iz 19:11.12), ne neophodno na svećenički stalež koji se bavio gatanjem na koje se upućivalo prethodnim pojmom.

▣ **“ne postojaše nitko tko bi ih mogao protumačiti faraonu”** Faraon je očito imao više časnih mudrih ljudi negoli Nabukodonozor, koji se nije dovoljno pouzdavao u svoje mage da im ispriповijeda sadržaj svojih snova kako bi ih mogli tumačiti (usp. Dn 2)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 41:9-13

⁹Onda glavni peharnik reče faraonu, govoreći: “Ja bih spomenuo danas svoju vlastitu krivnju. ¹⁰Faraon bijaše žestok sa svojim slugama, i on me stavi u zatočeništvo u kuću zapovjednika tjelesne straže, obojicu mene i glavnoga pekara. ¹¹Mi imasmo san iste noći, on i ja; svaki od nas usnio je sukladno tumačenju svoj vlastiti san. ¹²Sad hebrejski mladić bijaše s nama tamo, sluga zapovjednika tjelesne straže, i mi ih ispriповijedismo njemu, i on protumači naše snove za nas. Svakome pojedinome on protumači sukladno njegovu vlastitome snu. ¹³I baš kao što on protumači za nas, tako se dogodi; on me vrati u moju službu, ali on objesi njega.”

41:9-12 “svoju vlastitu krivnju” Ovaj odlomak upućuje na događaje zapisane u Knjizi Postanka 40. Gotovo izgleda kao da govori novome faraonu.

41:12 “hebrejski mladić” Vidjeti bilješku u Knjizi Postanka 40:15.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 41:14-24

¹⁴Onda faraon posla i pozva Josipa, i oni ga žurno dovedoše iz tamnice; i kad se obrijao i promijenio svoje odjeće, on dođe k faraonu. ¹⁵Faraon reče Josipu: “Ja sam imao san, ali nitko ga ne može protumačiti; i čuo sam kako se govori o tebi, da kad čuješ san ti ga možeš protumačiti.” ¹⁶Josip potom odgovori faraonu, govoreći: “To nije u mojoj vlasti; Bog će dati faraonu pogodan odgovor.” ¹⁷Tako faraon reče Josipu: “U mome snu, gle, ja stajah na obali Nila; ¹⁸i gle, sedam krava, debelih i ugladenih izade iz Nila, i one pasoše u močvari travu. ¹⁹Evo, sedam drugih krava izade nakon njih, jadnih i vrlo ružnih i mršavih, takve kakvu ja ružnoću nikad nisam vidio u zemlji Egipta; ²⁰i mršave i ružne krave pojedose prvih sedam debelih krava. ²¹Ipak kad ih one proždriješe, nije se moglo otkriti da su ih one proždrlle, jer one bijahu ružne baš kao prije. Onda se probudih. ²²Ja vidjeh također u svome snu, i gle, sedam klasova, punih i dobrih, izraslo na jednoj stabljici; ²³i evo, sedam klasova, uvelih, tankih, i sprženih od istočnoga vjetra, iskljija nakon njih; ²⁴i tanki klasovi progutaše sedam dobrih klasova. Onda ispriповijedah to magima, ali tamo ne postojaše nitko tko bi mi mogao objasniti to.”

41:14 “oni ga žurno dovedoše iz tamnice” Opet imamo egipatsku posuđenu riječ (vidjeti bilješku u Post 40:15) u pojmu “tamnice”, što izgleda znači “utamničiti unutar egipatske utvrde”. Očito Josip je bio čuvan s političkim zatvorenicima.

▣ **“obrijao i promijenio svoje odjeće”** Ovdje je opet egipatski običaj ne samo brijanja nečije brade, nego brijanja čitavog tijela, i potpunoga čišćenja prije pristupanja k faraonu.

41:16 “To nije u mojoj vlasti; Bog će dati faraonu pogodan odgovor” Ovaj je odgovor više kao onaj u Knjizi proroka Daniela 2:27-30. Josip je znao da izvor njegovih snova nije bio u njegovoj sposobnosti uporabe proricanja ili čitanja drevnih spisa, nego u Božjoj snazi (usp. Post 40:8). Josip ima teocentrički pogled na svijet (usp. Post 41:25.28.32).

Pojam preveden “pogodan” jeste pojam *shalom* (BDB 1022), što označava “mir”, “dobro bivanje”, ili “naklonost”. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:15: Mir (*shalom*). U okviru poglavlja 41, ovaj *shalom* može uputiti na faraonov duh (“njegov duh bijaše zabrinut”) u Postanku 41:8.

41:17-24 Ovo je blago različit oblik od izvješća faraonovog snova nađeno ranije u poglavlju 41. To točno odgovara stanju. Nitko ne može prepričati priču točno na isti način bez ukrašavanja nekih točaka i izostavljanja drugih točaka. Za mene to je znak povijesnosti izvješća.

41:18 Pojam “ugladenih” je hebrejska GRAĐA “predivnih” (BDB 421) i “oblik” (BDB 1061). Ova je GRAĐA korištena o:

1. kravama, ovdje
2. ženi, Knjiga Postanka 29:17; Ponovljeni zakon 21:11; 1. Knjiga o Samuelu 25:3; Estera 2:7
3. muškarcu, Knjiga Postanka 39:6
4. stablu, Knjiga proroka Jeremije 11:16.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 41:25-36

²⁵Sad Josip reče faraonu: “Faraonovi snovi su jedan *i isti su*; Bog je rekao faraonu što On namjerava učiniti. ²⁶Sedam dobrih krava su sedam godina; i sedam dobrih klasova su sedam godina; snovi su jedan *i isti su*. ²⁷Sedam mršavih i ružnih krava koje izadoše nakon njih su sedam godina, i sedam tankih klasova sprženih od istočnoga vjetra bit će sedam godina oskudice. ²⁸To je kao što sam rekao faraonu: Bog je pokazao faraonu što On namjerava učiniti. ²⁹Gle, sedam godina velikoga obilja dolaze u čitavu zemlju Egipta; ³⁰a nakon njih sedam godina oskudice će doći, i sve obilje bit će zaboravljeno u zemlji Egipta, i oskudica će poharati zemlju. ³¹Tako obilje će biti nepoznato u zemlji zbog te potonje oskudice; jer *bit će* ona vrlo velika. ³²Sad što se tiče ponavljanja sna faraonu dva puta, *to znači* da je događaj određen od Boga, i Bog će to brzo dovesti da se dogodi. ³³Sad neka faraon potraži čovjeka razboritoga i mudroga, i postavi ga nad zemljom Egipta. ³⁴Neka faraon poduzme mjeru da postavi nadglednike kao upravitelje

zemlje, i neka da pod zakup točno petinu *od svih proizvoda zemlje Egipta u sedam godina obilja*.³⁵ Onda neka skupe svu hranu od ovih sedam godina što dolaze, i pohrane žito za hranu u gradove pod faraonovom vlašću, i neka to budno stražare.³⁶ Neka hrana postane zalihom za zemlju za sedam godina oskudice što će se pojaviti u zemlji Egipta, tako da zemlja ne propadne tijekom oskudice.”

41:25 Josip naslovljava Egipćanina koji ne bi prepoznao YHWH-u tako on koristi više općenito Ime za Božanstvo, *Elohim*. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

Ovaj Bog je spreman i voljan obavijestiti faraona, poganskoga kralja, o Svojima budućim naumima (usp. Post 41:25.28.32). “Narodi” su uvijek bili žarište Božjega vječnog, iskupiteljskog nauma (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Iz; Jona; Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8)!

41:26-32 Josip je započeo objašnjavati san faraonu. Zabilježite u Knjizi Postanka 41:24 kako nijedan od njegovih maga to nije mogao učiniti.

41:26 “sedam godina” U književnosti Drevnoga Bliskog Istoka ciklusi od sedam godina bili su uobičajeni (usp. ANET, str. 31).

41:27

NASB

NKJV

NRSV, JPSOA

TEV

NJB

LXX

“tankih klasova”

“praznih vrhova”

“praznih klasova”

“tankih vrhova žita”

“smežuranih klasova žita”

“tankih i odvratnih klasova”

Hebrejske riječi za:

1. tanki (BDB 210), תוקדה

2. prazni (BDB 938), תוקרה

Slova *ד* (ד) i *ר* (ר) često su pobrkana. UBS *Preliminary and Interim Report on the Hebrew Old Testament Text Project* (1979, str. 62) daje “tankih” ocjenu B (neka sumnja).

41:32 “dogadađ (je) određen od Boga, i Bog će to brzo dovesti da se dogodi” Josip potvrđuje snagu i predznanje svoga Boga povezano s događajima u Egiptu. Egipatski magi (usp. Izl 7 – 8), i neizravno egipatski bogovi, nisu mogli znati to ili zaustaviti to.

YHWH je poslije koristio pošasti Izlaska kako bi isto tako podcijenio egipatski panteon. YHWH želi Egipćanima da spoznaju Njega!

41:33-36 U ovim stihovima Josip daje svoje mudro razumijevanja o tome što bi trebalo učiniti kako bi se pripremilo za obilje i onda žestoku glad.

Zabilježite GLAGOLSKE oblike:

1. “neka faraon potraži čovjeka razboritoga i mudroga”, Knjiga Postanka 41:33, BDB 906, KB 1157, *Qal* JUSIV
2. “postavi ga nad zemljom Egipta”, Knjiga Postanka 41:33, BDB 1011, KB 1483, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
3. “Neka faraon poduzme mjeru”, Knjiga Postanka 41:34, BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
4. “postavi nadglednike”, Knjiga Postanka 41:34, BDB 823, KB 955, *Hiphil* JUSIV
5. “neka da pod zakup točno petinu *od svih proizvoda zemlje*”, Knjiga Postanka 41:34, BDB 332, KB 331, *Piel* PERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu (NASB)
6. “neka skupe svu hranu”, Knjiga Postanka 41:35, BDB 867, KB 1062, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
7. “pohrane žito”, Knjiga Postanka 41:35, BDB 840, KB 999, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
8. “neka to budno stražare”, Knjiga Postanka 41:35, BDB 1036, KB 1581, *Qal* PERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu (NASB)

9. “Neka hrana postane zalihom”, Knjiga Postanka 41:36, BDB 224, KB 242, *Qal* PERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu (postoje tri *Qal* PERFEKTA što djeluju kao JUSIVI u ovome okviru)
10. također zabilježite izričaj “*bit će ona vrlo velika*” iz Knjige Postanka 41:31.

41:33 Treba biti zabilježeno da se s YHWH-im otkrivenim pretkazanjem za sedam godina obilja i onda sedam godina gladi (na što nitko ne može utjecati, ipak ovdje nije osuda od Boga, nego vremenski ciklus u palome svijetu) može izaći na kraj samo sa svrsishodnim, planiranim ljudskim djelovanjem. Ova međusobna povezanost Božje suverenosti /znanja i ljudske djelatnosti osobina je Biblije. Oboje je ključno (usp. Izl 3, Božje znanje /djelovanje u Post 41:7-9, ali Mojsije se morao odazvati u Post 41:10-12).

Vidjeti Posebnu temu dolje: Izbor /predestinacija i potreba za teološkom ravnotežom.

POSEBNA TEMA: IZBOR /PREDESTINACIJA I POTREBA ZA TEOLOŠKOM RAVNOTEŽOM

Izbor je predivna doktrina. Međutim, to nije poziv na pristranost [favoritizam], nego poziv za biti kanalom, oruđem ili sredstvom iskupljenja drugih! U Starome zavjetu pojam je prvenstveno korišten za služenje; u Novome zavjetu prvenstveno je korišten za spasenje što proizlazi iz služenja. Biblija nikad ne usklađuje prividno oprečje između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva, nego potvrđuje oboje! Dobar primjer biblijske napetosti o Božjemu suverenom izboru mogao bi biti Poslanica Rimljanima 9 te o potrebi neophodnoga odgovora čovječanstva Rimljanima 10 (usp. 10:11.13).

Ključ ove teološke napetosti može biti nađen u Poslanici Efežanima 1:4. Isus je Božji izbor čovjeka i svi su mogući izbori u Njemu (Karl Barth). Isus je Božji “da” potrebi paloga čovječanstva (Karl Barth). Poslanica Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti sporno pitanje dokazivanjem da cilj predestinacije nije Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Mi smo često privučeni koristima Evanđelja a zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) jeste za sada kao i za vječnost!

Doktrine dolaze u vezu s drugim istinama, a ne kao pojedinačne, nepovezane istine. Dobra analogija mogla bi biti zvijezde nasuprot pojedinačnoj zvijezdi. Bog predstavlja istinu u istočnjačkoj, a ne u zapadnjačkoj, književnoj vrsti. Ne moramo pomaknuti napetost uzrokovanu dijalektalnim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina:

1. predestinacija nasuprot ljudskoj slobodnoj volji
2. sigurnost vjernika nasuprot potrebi za ustrajnošću
3. izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu
4. bezgriješnost (perfekcionizam) nasuprot griješenju manje
5. početno trenutačno opravdanje i posvećenje nasuprot napredujućem posvećenju
6. kršćanska sloboda nasuprot kršćanskoj odgovornosti
7. Božja transcendentnost nasuprot Božjoj imanentnosti
8. Bog kao konačno nepoznatljiv nasuprot Bogu kao spoznatljivome u Pismu
9. Kraljevstvo Božje kao prisutnost nasuprot budućem dovršetku
10. pokajanje kao dar od Boga nasuprot pokajanju kao neophodnost ljudskoga zavjetnog odaziva
11. Isus kao Božanski nasuprot Isusu kao čovjeku
12. Isus istovrijedan s Ocem nasuprot Isusu kao podređenome Ocu.

Teološki okvir “Saveza” ujedinjuje Božju suverenost (koji uvijek poduzima prvi korak i postavlja raspored) s naredbenim početnim i neprekinutim pokajanjem, odaziv vjere od ljudi. Budite pozorni u dokazivanju teksta [proof-texting] jedne strane paradoksa a zapostavljanju druge strane! Budite pozorni u dokazivanju samo vaše najvažnije doktrine ili sustavne teologije!

41:34 “i neka da pod zakup točno petinu od svih proizvoda zemlje Egipta” Zabilježite da je izričaj “od svih proizvoda” u kurzivu, što znači da on nije u hebrejskome tekstu. Prema tome, GLAGOL “točno petinu” (BDB 332, KB 331, *Piel* PERFEKT) može uputiti na oporezivanje od 20%, za što učimo u egipatskoj literaturi kako je bilo uobičajeno, ili to može upućivati na podjelu zemlje Egipta na pet administrativnih okruga /distrikta (AB, str. 313).

Neki komentatori misle kako GLAGOL dolazi od PASIVNOGA PARTICIPA ili “nažuroan” ičanz otš (233 BDB) שמת “opremljen” (usp. Jš 1:14; 4:12; Suci 7:11, AB, str. 313). Ovo je slijeđeno od JPSOA, “urediti zemlju Egipta”.

41:36 “tako da zemlja ne propadne tijekom oskudice” Pojam “zemlja” (BDB 75) djeluje kao metafora za narod i vladu Egipta.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 41:37-45

³⁷Sad prijedlog izgledaše dobar faraonu i svima njegovim slugama. ³⁸Onda faraon reče svojim slugama: “Možemo li naći čovjeka kao što je ovaj, u kome je božanski duh?” ³⁹Tako faraon reče Josipu: “Budući te je Bog izvijestio o svemu ovome, ne postoji nitko tako razborit i mudar kao što si ti. ⁴⁰Ti ćeš biti nad mojom kućom, i prema tvojom zapovijedi svi će moji ljudi iskazati poštovanje; samo na prijestolju ja ću biti veći od tebe.” ⁴¹Faraon reče Josipu: “Gledaj, ja sam te postavio nad zemljom Egipta.” ⁴²Onda faraon skine svoj pečatni prsten sa svoje ruke i stavi ga na Josipovu ruku, i odjene ga u haljine od finoga lana i stavi zlatnu ogrlicu oko njegova vrata. ⁴³On mu dade voziti se u njegovoj drugoj kočiji; i oni proglasiše pred njim: “Na koljena!” I on ga postavi nad čitavom zemljom Egipta. ⁴⁴Povrh toga, faraon reče Josipu: “*Iako sam ja faraon, ipak bez tvoga dopuštenja nitko neće podići svoju ruku ili nogu u čitavoj zemlji Egipta.*” ⁴⁵Onda faraon nadjenu Josipu ime Safenat Paneah; i on mu dade Asenatu, kći Potifarova svećenika od Ona, kao njegovu ženu. I Josip prođe čitavom zemljom Egipta.

41:38 “božanski duh” Ovo je prevedeno od hebrejskih riječi *ruach Elohim* (BDB 924, i BDB 43). Zabilježite da faraon koristi ista imena za Boga kao što je koristio Josip. To je izgleda karakterizacija za one koji su sposobni tumačiti snove (usp. Dn 4:8.9.18; 5:11.14) od ne-Hebreja.

41:40

NASB	“iskazati poštovanje”
NKJV	“bit će pod vlašću”
NRSV	“poredat će se”
TEV	“slušat će tvoje uredbe”
NJB	“poštivati tvoju uredbu”
LXX	“biti poslušni tvojoj riječi”
JPSOA	“biti upravljani”
REB	“poštivat će svaku tvoju riječ”

Etimologija ovoga pojma je neizvjesna, ali izgleda kako je ona povezana s hebrejskim korijenom što znači “poljubac preko usta” (BDB 676, KB 30, *Qal* IMPERFEKT). To može značiti: (1) “biti poslušan” (KB) ili (2) “poljubiti zemlju kao znak poštovanja” (usp. Ps 2:12). Egipćani će poštivati Josipovu riječ (doslovno “usta”) kao što poštuju faraonovu (usp. Post 41:42.43.44). On je bio učinjen faraonovim “velikim vezirom”.

41:42 “svoj pečatni prsten” Ovo je iz istoga korijena kao GLAGOL “uranjati” (BDB 371), što može upućivati na službeni prsten što se uranjao u glinu ili vosak kako bi se nešto službeno dokumentiralo (usp. Ester 3:10.12; 8:8.10).

▣ **“odjene ga u haljine od finoga lana”** Ovo je još jedna egipatska posuđena (BDB 1058 III) riječ što upućuje na finu bijelu lanenu odjeću elitnih slojeva egipatskoga društva.

▣ **“stavi zlatnu ogrlicu oko njegova vrata”** Ovo je bio simbol vlasti kroz egipatsku povijest, posebice u XII. dinastiji (usp. Dn 5:7.16.29). Sve od ovih pojedinosti istinite su za egipatsku kulturu toga razdoblja. Ovo su pojedinosti očevidaca!

41:43 “drugoj kočiji” Ovo je bio način upućivanja na Josipa kao na drugoga što se tiče zapovijedi u Egiptu (tj. veliki vezir). Pojam “drugoj” (BDB 1041) često upućuje na političke ili administrativne službe (usp. 1. Sam 23:17; 2. Kr 23:4; 25:18; 1. Ljet 5:12; 15:18; 2. Ljet 28:7; 31:12; Neh 11:17; Ester 10:3; Jer 52:24).

▣ **“Na koljena”** Značenje ovoga egipatskoga pojma (“*Abrek*”, usp. JPSOA) bio je uvelike raspravljan. On zvuči kao hebrejski korijen “klečati”. Postoji nekoliko drugih mogućih prijevoda nađenih u Brownu, Driveru i Briggsu (BDB 7). Međutim, Vulgata, Akvilin hebrejski prijevod, Origen Aleksandrijski, i židovski komentator, Kimchi, svi kažu kako to znači “pasti na koljena /prignuti koljena”, što dolazi od drevnoga hebrejskoga korijena (BDB 7). Ovo je izgleda najbolja okvirna mogućnost.

41:44 “nitko neće podići svoju ruku ili nogu” Ovo je idiom za “niti jedan posao ili napor neće početi ili nastaviti se bez Josipova dopuštenja”. To označava totalnu i potpunu vlast.

41:45 “faraon nadjenu Josipu ime Safenat Paneah” Ovo je službeni naslov (BDB 861) povezan sa sâmmim faraonom (usp. Post 45:8). Faraonovo imenovanje njega mogao je biti kulturološki znak njegove vlasti nad Josipom. Postoji nekoliko pretpostavljenih etimologija. Najpopularnija je “bog govori i on živi”, što izgleda upućuje na faraona kao sina boga Sunca, Ra, ili moguće Josipov Bog govori i spašava Egipat. Druga mogućnost je “on koji zna stvari”, što može upućivati na Josipa kao tumača snova.

▣ **“i on mu dade Asenatu, kći”** Ovo je još jedno egipatsko ime što znači “pripada Neit” (BDB 62, usp. Post 41:45.50; 46:20), koja je boginja ljubavi Egipćana.

▣ **“Potifarova svećenika od Ona”** Ovo je još jedno egipatsko ime što je produljeno ime Potifar, nađeno u Knjizi Postanka 37:36; 39:1. Ono znači “on kome je (Ra) dao” (BDB 806). Faraon je učinio Josipa dijelom elitnih staleža egipatskoga društva ovom ženidbom sa kćeri važnoga svećenika (BDB 463).

▣ **“Ona” [On]** “On” (BDB 58) je grad boga Sunca. Nazvan je Heliopolis u grčkome i Bet Šemeš u hebrejskome (usp. Jer 43:13). Bio je smješten oko sedam milja sjeverno od Kaira, na granici zemlje Gošen.

▣

NASB, NKJV
NRSV
TEV
NJB, LXX
REB
JPSOA

“I Josip prođe čitavom zemljom Egipta”
“Tako Josip dobi vlast nad zemljom Egipta”
“proputova kroz čitavu zemlju”
“i Josip započne putovati kroz čitav Egipat”
“Josipova vlast proširi se nad čitavim Egiptom”
“Tako Josip postane odgovoran za zemlju Egipta”

Ovaj izričaj doslovno je preveden u NASB i NKJV. Međutim, njegovo je značenje sporno:

1. stihovi 45 i 46 su usporedni, prema tome, “proputova kroz čitavu zemlju” (TEV, NJB, LXX, NIV)
2. u Knjizi o Esteri 1:17 ovaj vrlo uobičajen GLAGOL “ići” ili “doći” (BDB 422, KB 425, *Qal* IMPERFEKT), također *Qal* IMPERFEKT, upotrijebljen je u smislu nečega što se rasprostire (tj. poruka o prkosu Vašti). Tako se Josipova slava i vlast rasprostrela diljem zemlje (NRSV, REB)
3. zbog izričaja “čitavu zemlju” slijedeći GLAGOL upotrijebljen u Knjizi Postanka 41:33.41 i 43 u vezi s Josipovom vlašću kao vezira, onda GLAGOL ovdje mora upućivati na to također (JPSOA).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 41:46-49

⁴⁶Sad Josip bijaše trideset godina star kad on stupi pred faraona, kralja Egipta. I Josip ode iz prisutnosti faraona i prođe svu zemlju Egipta. ⁴⁷Tijekom sedam godina obilja zemlja rodi bogato. ⁴⁸Tako on skupi svu hranu od ovih sedam godina što se pojavi u zemlji Egipta i stavi hranu u gradove; on stavi u svaki grad hranu iz njegovih vlastitih okolnih polja. ⁴⁹Tako Josip nakupi žita u velikome izobilju kao pijeska morskoga, sve dok *ga* nije prestao mjeriti, jer ono bijaše preko svake mjere.

41:46 “trideset godina star” Ovo je doslovno “sin od trideset godina”, što je idiom (usp. Lev 27:5; 2. Kr 8:26; Jer 52:1).

41:47-49 Josipovo tumačenje sna bilo je u potpunosti točno. Obilje je naglašeno na nekoliko načina:

1. sedam godina obilja, Knjiga Postanka 41:47
2. zemlja će roditi bogato, Knjiga Postanka 41:47
3. nakupi žito u velikome izobilju, Knjiga Postanka 41:47.49
4. kao pijeska morskoga, Knjiga Postanka 41:49
5. sve dok *ga* nije prestao mjeriti jer je ono bilo izvan svake mjere, Knjiga Postanka 41:49.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 41:50-52

⁵⁰Sad prije negoli godina oskudice dode, dva sina bijahu rođeni Josipu, koje mu Asenata, kći Pofifara svećenika iz Ona, rodi. ⁵¹Josip imenova prvorođenca Manaše, “Jer”, *reče on*, “Bog mi je učinio da zaboravim svu svoju nevolju i sve moje očevo kućanstvo.” ⁵²On imenova drugog Efrajim, “Jer”, *reče on*, “Bog me učinio plodnim u zemlji moje nesreće.”

41:51 “Manaše” Ovo ime (BDB 586) srodno je s hebrejskim GLAGOLOM “zaboraviti” (BDB 674, KB 728, *Piel* PARTICIP) zvučnom sličnošću. Ono je posebno povezano s bolom uključenim u djelovanja njegove braće. Kasniji događaji u Knjizi Postanka pokazuju a Josip nije u potpunosti prebolio izdaju iz mržnje svoje braće.

41:52 “Efrajim” Ovo ime (BDB 68) srodno je s pojmom “plodnost” ili “dvostruki plod” (BDB 826, usp. Post 49:22) narodnom igrom riječi. Zanimljivo je zabilježiti kako u suvremenome Izraelu, židovstvo se određuje prema židovskoj majci. Ustvari, ova dva momka nisu zapravo Židovi! Oni će kasnije postati polu-plemena koja će baštiniti Josipov dvostruki dio i bit će učinjeni dijelom dvanaest plemena (tj. trinaest) Izraela. Levi neće biti brojen kao pleme za svrhe baštinenja (usp. Jš).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 41:53-57

⁵³Kad sedam godina obilja što bijahu u zemlji Egipta dode kraju, ⁵⁴a sedam godina oskudice počne dolaziti, baš kao što je Josip rekao, onda tamo bijaše oskudica u svim zemljama, ali u čitavoj zemlji Egipta tamo bijaše kruha. ⁵⁵Tako kad sva zemlja Egipta bijaše gladovala, ljudi vikaše faraonu za kruh; i faraon reče svim Egipćanima: “Idite k Josipu; što god vam on reče, vi ćete učiniti.” ⁵⁶Kad se oskudica bijaše *prostrla* nad čitavim licem zemlje, onda Josip otvori sva spremišta, i prodavaše Egipćanima; a oskudica bijaše žestoka u zemlji Egipta. ⁵⁷Ljudi od čitave zemlje dolazahu u Egipat kako bi kupili žito od Josipa, jer oskudica bijaše žestoka po čitavoj zemlji.

41:53-57 Ovo objašnjava povijesno kako je faraon došao do toga da posjeduje svu zemlju Egipta (usp. Post 47:20-26). Egipćani su prodali svoju zemlju kralju kako bi kupili žito da nahrane sebe i svoje obitelji.

Mora biti zabilježeno kako je glad pokazala neuspjeh egipatske religije (tj. bog Sunca, bogovi plodnosti, i sâm Nil) u sposobnosti da može osloboditi Egipat, ali YHWH može!

41:56

NASB, NKJV, NRSV, TEV, VULGATA “sva spremišta”
NJB, LXX, REB “sve žitnice”
JPSOA “sve što bijaše u njima”

Hebrejski tekst preveden je doslovno od JPSOA. To može upućivati na:

1. sva mjesta gdje je Josip uskladištio žito
2. sva mjesta gdje su Egipćani mogli kupiti žito diljem zemlje.

41:57 Ovaj stih opisuje strahovitu sušu i oskudicu nad čitavim Bliskim Istokom i područjem Mediterana. Mnogi su narodi došli u Egipat kako bi kupili hranu. Josip je spasio:

1. Egipat
2. mnoge druge okolne skupine naroda
3. posebice odabranu obitelj Jakova!

Božja skrb djeluje na nekoliko stupnjeva!

Zabilježite hiperbolu u izričaju “čitavoj zemlji”. To je usporedno s izričajem upotrijebljenim u Knjizi Postanka 6 – 7 o širenju Potopa (usp. Post 7:19, צָרָה, *'eres*, BDB 75, vidjeti Posebnu temu dolje: Kopno, država, Zemlja).

POSEBNA TEMA: KOPNO, DRŽAVA, ZEMLJA

Kao svi hebrejski korijeni, okvir je presudan u određivanju njihovih namjeravanih značenja. Ograničeni broj hebrejskih korijena (tj. drevni semitski jezik) uzrokuje svakome od njih djelovati s različitim značenjima i suzvicima. Ovaj korijen (BDB 75, KB 90) može značiti:

1. čitavu planetu (iako drevni ljudi nisu shvaćali njenu veličinu i oblik. Uobičajeno je korišteno za “poznati svijet”):
  - a. Knjiga Postanka 1 - 2; 6 - 9; 10:32; 11:1.4.8.9; 14:19; 18:18.25; 22:18, itd.
  - b. Knjiga Izlaska 9:29; 19:5
  - c. Psalam 8:1.9; 24:1; 47:2.7; Knjiga proroka Jeremije 25:26.29.30
  - d. Izreke 8:31
  - e. Knjiga proroka Izaije 2:19.21; 6:3; 11:4.9.12; 12:5

2. Zemlja u oprečju s nebom:
  - a. Knjiga Postanka 1:2
  - b. Knjiga Izlaska 20:4
  - c. Ponovljeni zakon 5:8; 30:19
  - d. Knjiga proroka Izaije 37:16
3. metafora za ljudske žitelje planete:
  - a. Knjiga Postanka 6:11; 11:1
  - b. 1. Knjiga o Kraljevima 2:2; 10:24
  - c. Knjiga o Jobu 37:12
  - d. Psalam 33:8; 66:4
4. država ili područje:
  - a. Knjiga Postanka 10:10.11; 11:28.31
  - b. posebice Izrael (dar od YHWH, On ga posjeduje)
5. tlo, usp. Knjiga o Jošua 7:21
6. podzemlje /podzemni svijet (KB 91):
  - a. Knjiga Izlaska 15:12
  - b. Psalam 22:29; 71:20; Knjiga proroka Jeremije 17:13; Jona 2:6
7. novi svijet:
  - a. Knjiga proroka Izaije 9:1-7; 65:17; 66:22
  - b. vidi NZ, Poslanica Rimljanima 8:19-22; Galaćanima 6:15; 2. Petrova 3:13; Otkrivenje 21:1.5.

Zapamtite, okvir, okvir, okvir je ključan. Često mogu pomoći srodni korijeni, ali ne uvijek.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popišite sve od egipatskih posuđenih riječi u ovome poglavlju i jedinstvenost egipatskih običaja.
2. Opišite mage i njihovo djelovanje u Drevnome Bliskom Istoku.
3. Popišite sve načine na koje je opisan novi Josipov položaj u Knjizi Postanka 41:41-44.
4. Što je značenje imena Josipovih sinova i što je njihova značajnost (Post 41:50-52)?

POSTANAK 42

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Josipova braća poslana u Egipat	Josipova braća idu u Egipat	Josipova braća putuju u Egipat tijekom gladi	Josipova braća idu u Egipat kupiti žito	prvi sastanak između Josipa i njegove braće
42:1-5	42:1-5	42:1-5	42:1-4 42:5-7a	42:1-4 42:5-7
42:6-7	42:6-17	42:6-17	42:7b 42:8-9 42:10-11 42:12 42:13 42:14-17	42:8-17
42:18-25	42:18-24	42:18-25	42:18-20a 42:20b-21 42:22-24	42:18-24
	braća se vraćaju u Kanaan		Josipova braća vraćaju se u Kanaan	Jakovljevi sinovi vraćaju se u Kanaan
42:26-28	42:25-28	42:26-28	42:25-28	42:25-28
Šimun je držan taocem				
42:29-34	42:29-34	42:29-34	42:29-34	42:29-34
42:35-38	42:35-38	42:35-38	42:35-36 42:37 42:38	42:35-36 42:37-38

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 42:1-5

¹Sad Jakov vidje da tamo bijaše žito u Egiptu, i Jakov reče svojim sinovima: “Zašto zurite jedan u drugoga?”
²On reče: “Gle, čuo sam da postoji žito u Egiptu; sidite tamo i kupite *nešto* za nas s toga mjesta, tako da možemo živjeti i ne umrijeti.”
³Onda desetorica braće Josipove sidoše kupiti žita iz Egipta.
⁴Ali Jakov nije poslao Josipova brata Benjamina s njegovom braćom, jer on reče: “Bojim se da bi ga moglo snaći zlo.”
⁵Tako sinovi Izraela dođoše kupiti žita među onima koji bijahu došli, jer oskudica bijaše u zemlji Kanaan također.

42:1 “Sad Jakov vidje da tamo bijaše žito u Egiptu” GLAGOL “vidjeti” upotrijebljen je dva puta u Knjizi Postanka 42:1:

1. “Jakov vidje”, BDB 906, KB 1157, *Qal* IMPERFEKT
2. “Zašto zurite jedan u drugoga”, *Hithpael* IMPERFEKT.

Ova ista riječ upotrijebljena je o faraonovu snu (usp. Post 41:19.22.28) i od Josipa za faraonovim traženjem razboritoga i mudroga čovjeka (usp. Post 41:33). Taj uobičajeni GLAGOL upotrijebljen je nekoliko puta u ovome poglavlju (tj. Post 42:1 [dva puta].7.9.12.21.27.35). Rashi kaže da je on imao Božansko viđenje, ali on je vjerojatno vidio druge u Kanaanu kako kupuju žito od faraona (usp. Post 47:14).

42:2 Jakov zapovijeda svojim sinovima neka idu u Egipat kako bi održali (tj. “živjeti i ne umrijeti”) obitelj:

1. sidite tamo, BDB 432, KB 434, *Qal* IMPERATIV
2. kupite *nešto* za nas, BDB 991, KB 1404, *Qal* IMPERATIV
3. tako da možemo živjeti, BDB 310, KB 309, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu. Opća oskudica širila se i bila je žestoka!

42:3-4 Jakov ipak nije vjerovao braći. Oni su morali biti nekako dio Josipove smrti i on se nije pouzdavao da se nešto slično neće dogoditi Rahelinome jedinom preostalom sinu, Benjaminu.

42:4 “da bi ga moglo snaći zlo” Pojam “zlo” (BDB 62) je rijedak (usp. Post 44:29; Izl 21:22.23) i podrazumijeva nezgodu što prijeti životu. Jakov se boji za život jedinoga djeteta svoje ljubljene, pokojne Rahele (tj. Benjamina, Josipova mlađega brata). Netko se pita je li Jakov mislio kako će on biti vođa obitelji.

Ovaj GLAGOL (BDB 896, II KB 1131m *Qal* PERFEKT) upotrijebljen je u negativnome smislu ovdje i u Levitskome zakoniku 10:19; Ponovljenome zakonu 31:29; Knjizi o Jobu 4:14; Knjizi proroka Izaije 51:19; Jeremije 13:22; 44:23, i obično je preveden “snaći”.

42:5 “Tako sinovi Izraela dođoše kupiti žita među onima koji bijahu došli” Neki se čude zašto je Jakov poslao sve svoje sinove (ranije je podijelio svoju obitelj zbog sigurnosti, usp. Post 32:22-32). To je vjerojatno bilo jer: (1) svaki pojedinac mogao bi kupiti toliko mnogo žita ili (2) postojala je sigurnost u brojnosti.

▣ **“jer oskudica bijaše u zemlji Kanaan također”** Iz povijesti znamo kako je oskudica /opća glad povremeno udarala kroz ovaj dio svijeta. To je bilo prouzročeno: (1) manjkom kiše u primjereno vrijeme; (2) zbog previše kiše ili hladnoće; (3) insekata; ili (4) bolesti biljaka, plijesni /snijeti. Kanaan je bio ovisan o redovitima prirodnim ciklusima, ali Egipat je bio ovisan o Nilu (tj. poplavljanju).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 42:6-7

⁶Sad Josip bijaše vladar nad zemljom; on bijaše taj koji je prodavao svim ljudima zemlje. I Josipova braća dodoše i pokloniše mu se sa *svojim* licima do zemlje. ⁷Kad Josip vidje svoju braću on ih prepozna, ali on im se prikrrije i govoraše im oštro. I on im reče: “Odakle ste vi došli?” A oni rekoše: “Iz zemlje Kanaana, da kupimo hranu.”

42:6 “I Josipova braća dodoše i pokloniše mu se sa *svojim* licima do zemlje” Ne samo da ovo izgleda ispunjava Josipov san Knjige Postanka 37:6-9, nego i iz 43:28; te 44:14.

42:7 “on ih prepozna” GLAGOL “promotri”, “prepozna” (BDB 647, KB 699) upotrijebljen je dva puta u Knjizi Postanka 42:7 (*Hiphil* IMPERFEKT, *Hithpael* IMPERFEKT) i dva puta u Postanku 42:8 (*Hiphil* IMPERFEKT, *Hiphil* PERFEKT). Oni su još uvijek imali brade i nosili tradicionalnu odjeću nomadskih plemena. U drugu ruku Josip je bio čisto obrijan, fino obučen, na mjestu vlasti, i govorio je egipatski. Sve od ovoga dobro ga je prikrilo od njegove braće.

▣ **“on ... prepozna ... on ... se prikrrije”** Oba od ovih GLAGOLA dolaze iz istoga korijena, רָכַן:

1. prepozna, BDB 647, KB 699, *Hiphil* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 27:23; 37:33; 38:25.26; 42:7.8 (dva puta); Ponovljeni zakon 33:9
2. prikrrije se (doslovno “postupati kao sa strancem”), BDB 649, KB 699, *Hithpael* IMPERFEKT, usp. 1. Knjiga o Kraljevima 14:5.6.

Neizvjesno je jesu li ovo dva odvojena hebrejska korijena ili dvije uporabe.

▣

NASB, NRSV, TEV, NJB	“oštro”
NKJV	“grubo”
LXX	“teškim riječima”
AB	“strogo”

PRIDJEV (BDB 904) znači “teško” ili “žestoko”. Upotrijebljen je u 1. Knjizi o Samuelu 25:3 za opis Nabalove osobnosti. Ovdje opisuje ton Josipova glasa (usp. 1. Sam 20:10), kao i sadržaj njegovih optužbi (tj. oni su bili uhode).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 42:8-17

⁸Sad Josip prepozna svoju braću, iako oni ne prepoznaše njega. ⁹Josip se sjeti snova što je imao o njima, i reče im: “Vi ste uhode; vi ste došli kako bi promotrili neobranjene dijelove naše zemlje.” ¹⁰Onda mu oni rekoše: “Ne, moj gospodaru, nego su tvoji sluge došli kako bi kupili hranu. ¹¹Mi smo svi sinovi jednoga čovjeka; mi smo časni ljudi, tvoji sluge nisu uhode.” ¹²Ipak on im reče: “Ne, ali vi ste došli kako bi promotrili neobranjene dijelove naše zemlje!” ¹³Ali oni rekoše: “Tvojih je slugu dvanaest braće u *svemu*, sinovi jednoga čovjeka u zemlji Kanaana; i gle, najmladi je s našim ocem danas, a jedan nije više živ.” ¹⁴Josip im reče: “Tako je kao što vam rekoh, vi ste uhode; ¹⁵ovim ćete biti ispitani: životom faraona, vi nećete otići s ovoga mjesta osim ako vaš najmladi brat ne dođe ovdje! ¹⁶Pošaljite jednoga od vas da on može dovesti vašega brata, dok vi ostajete zarobljeni, da vaše riječi mogu biti ispitane, je li postoji istina u vama. Ali ako ne, životom faraona, jamačno vi ste uhode.” ¹⁷Tako on ih stavi sve zajedno u zatvor na tri dana.

42:9 “Josip se sjeti snova” Ovo upućuje na poglavlje 37. Josip je imenovao svoga prvoga sina Manaše (“činiti da se zaboravi”), ali sjećanja na izdaju njegove braće vratila se kao poplava.

▣ **“Vi ste uhode”** Rabini kažu da je Jakov rekao svojim sinovima neka uđu u grad na različita vrata i da je Josip to opazio te upotrijebio to da ih optuži kako su oni uhode (BDB 920, KB 1183, *Piel* PARTICIP, usp. Jš 2:1; 6:22-23; 1. Sam 26:4). On je to učinio zato da ispita njihove pobude i narav.

NASB	“neobranjene dijelove naše zemlje”
NKJV, NRSV, JPSOA	“nezaštićenost zemlje”
TEV	“gdje je zemlja slaba”
NJB	“slabe točke zemlje”
LXX	“oznake (tj. pomno ispitati putove) zemlje”
REB	“slabe točke naših obrana”

Ovaj je pojam (BDB 788) doslovno “nag” (usp. Post 9:22-23) ili “gol”. Smisao ovdje (određen okvirom) jeste područje Egipta bez stražarskih utvrda ili vojnih straža. Ovo je kriva optužba kako bi se ispitala Jakovljeva djeca.

42:11 “mi smo časni ljudi” “Časni” (BDB 467 II, usp. Post 42:11.19.31.34) je upotrijebljeno u smislu ironije o tome što su oni napravili Josipu prije. Oni se predstavljaju kao poštteni, ispravni ljudi, ali oni su djelovali na zle načine (usp. Post 34; 37).

42:13 “sinovi jednoga čovjeka u zemlji Kanaana; i gle, najmlađi je s našim ocem danas, a jedan nije više živ” Zadnji izričaj očito upućuje na Josipa. Ironično je da oni govore ovo u njegovo lice bez da su znali tko je on bio.

42:15 “životom faraona” Mnogi su komentatori kritizirali Josipa za njegovo izgovaranje ove zakletve dva puta. To odgovara njegovoj krinki! On je očito ne koristi u teološkome smislu. Međutim, to je upućivanje na egipatsku tradiciju da je faraon bio sin boga Sunca, Ra. Ova ista zakletva nađena je u egipatskim spomenicima.

42:16 Josip daje nekoliko zapovijedi i zahtjeva:

1. “Pošaljite jednoga od vas”, BDB 1018, KB 1511, *QAL* IMPERATIV
2. “da on može dovesti vašega brata”, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
3. “dok vi ostajete zarobljeni”, BDB 63, KB 75, *Niphal* IMPERATIV
4. “da vaše riječi mogu biti ispitane”, BDB 103, KB 119, *Niphal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu.

42:17 “Tako on ih stavi sve zajedno u zatvor na tri dana” Očevidno Josip im je želio da iskuse nešto od agonije kroz koju je on prošao na njihov trošak.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 42:18-25

¹⁸Sad Josip im reče trećega dana: “Učinite to i živite, jer ja se bojim Boga: ¹⁹ako ste vi časni ljudi, neka jedan od vaše braće bude zatvoren u vašem zatvoru; ali što se tiče *ostatka od vas*, idite, nosite žito za oskudicu vašega kućanstva, ²⁰i dovedite mi vašega najmlađega brata, tako da vaše riječi mogu biti provjerene, i vi nećete umrijeti.” I oni učiniše tako. ²¹Onda oni rekoše jedan drugome: “Uistinu mi smo krivi glede našega brata, jer mi vidjesmo nevolju njegove duše kad se on zauzimao kod nas, ipak mi nismo htjeli slušati; zato je ova nevolja došla na nas.” ²²Ruben im odgovori, kazujući: “Nisam li vam rekao: ‘Nemojte griješiti protiv dječaka’; i vi niste htjeli slušati? Sad dolazi obračun za njegovu krv.” ²³Oni nisu znali, međutim, da je Josip razumio, jer tamo bijaše jedan tumač između njih. ²⁴On se okrene od njih i zaplače. Ali kad se vratio k njima i govorio s njima, on uzme Šimuna od njih i utamniči ga pred njihovim očima. ²⁵Onda Josip izda naredbe da se ispune njihove vreće sa žitom i vrati novac svakoga muškarca u njegovu vreću, te da im se daju životne namirnice za put. I tako bijaše učinjeno za njih.

42:18-20 Josipove zapovijedi i zahtjevi se nastavljaju:

1. “učinite to” Knjiga Postanka 42:18, BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERATIV
2. “živite”, Knjiga Postanka 42:18, BDB 310, KB 309, *Qal* IMPERATIV
3. “neka jedan od vaše braće bude zatvoren”, Knjiga Postanka 42:19, BDB 63, KB 75, *Niphal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
4. “idite”, Knjiga Postanka 42:19, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
5. “nosite žito”, Knjiga Postanka 42:19, BDB 97, KB 112, *Hiphil* IMPERATIV
6. “dovedite mi vašega ...brata”, Knjiga Postanka 42:20, BDB 97, KB 112, *Hiphil* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
7. “tako da vaše riječi mogu biti provjerene”, Knjiga Postanka 42:20, BDB 52, KB 63, *Niphal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu.

42:18 “jer ja se bojim Boga” Ovaj izričaj može se odnositi na Josipove prisege u faraonovo ime (usp. Post 42:15.16) ili na njegov strah od Božanskoga općenito povezan s njegovim osudama protiv ovih deset muškaraca. Josip potvrđuje, na neizravan način, svoju čestitost i duhovnost (usp. Post 20:11). On se bojao /štovao je *Elohima*.

42:20 “provjerene” Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:6: Pravednost. Ova je riječ iz korijena “povjerenje”, “pouzdanje”; vidjeti Posebnu temu u Postanku 15:6: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu (א.א.א).

42:21 “oni rekoše jedan drugome: ‘Uistinu mi smo krivi glede našega brata’” Oni su osjećali da ih Bog kažnjava zbog njihova grijeha protiv Josipa. To je očito iz Knjige Postanka 42:21.22.28 i 44:16. Postoji smisao da mi žanjemo ono što smo posijali (usp. Job 34:11; Ps 28:4; 62:12; Izr 24:12; Prop 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rim 2:6; 14:12; 1. Kor 3:8; 2. Kor 5:10; Gal 6:6-7; 2. Tim 4:14; 1. Pt 1:17; Otk 2:23; 20:12; 22:12). Međutim, postoji još jedna druga biblijska istina da se Bog ne bavi s nama prema našim grijesima (usp. Ps 103:10). Mi ne primamo privremenu kaznu za sve naše grijeha, ili bismo svi bili mrtvi ali ipak postoje prigode kad Bog čini to.

42:22 “Ruben im odgovori, kazujući: ‘Nisam li vam rekao: “Nemojte griješiti protiv dječaka”; i vi niste htjeli slušati” Ovo je vjerojatno prvi puta da je Josip ikad čuo kako ga je Ruben pokušao obraniti (usp. Post 37:22-24). Sad ova braća vjeruju kako Josipova nevinna krv više za osvetom kao što je Abelova krv vikala protiv njegova brata u Knjizi Postanka 4.

42:23 “Oni nisu znali, međutim, da je Josip razumio, jer tamo bijaše jedan tumač između njih” Oni su govorili hebrejski; Josip je očito govorio samo egipatski preko tumača. Ponovno, ovo je bio dio krinke sve dok on nije bio kadar utvrditi jesu li njegova braća nadvladala predrasude što su im prouzročile griješiti protiv njega prije više od dvadeset godina.

Ovaj hebrejski GLAGOL preveden “tamo bijaše jedan tumač” (BDB 539, KB 529, *Hiphil* PARTICIP) obično označava prijezir ili ruganje. U *Hiphil* osnovi to označava:

1. rujanje /ismijavanje, Knjiga o Jobu 16:20; Psalam 119:51
2. tumač, ovdje poslanik, 2. Knjiga Ljetopisa 32:31.

Sve uporabe ovoga GLAGOLA u SZ-u pojavljuju se u negativnome okviru (usp. NIDOTTE, tom 2, str. 799).

42:24 “zaplaka” Josip je očito bio osjećajan čovjek (usp. Post 43:30; 45:14.15).

▣ **“on uzme Šimuna od njih i utamniči ga pred njihovim očima”** Očevidno je Ruben, prvorođenac, bio vođa skupine i očito je pokušao pomoći Josipu, tako je očit odabir bio Šimun. On je bio drugo rođeni i mnogi komentatori vjeruju da ga je razjarena ljutnja viđena u uništavanju muškaraca u Šekemu (usp. Post 34) mogla uključiti u izvornu zavjeru da naudi Josipu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 42:26-28

²⁶Tako oni natovariše svoje magarce sa svojim žitom i odu od tamo. ²⁷Kad jedan od njih otvori svoju vreću kako bi dao svome magarcu krmu u konačištu, on vidje svoj novac; i gle, bio je u otvoru njegove vreće. ²⁸Onda on reče svojoj braći: “Moj je novac bio vraćen, i gle, on je čak u mojoj vreći.” I njihova srca klonuše, i oni se okrenuše drhteći jedan drugome, govoreći: “Što je ovo što je Bog učinio nama?”

42:25-29 Devetorica braće bojala se kako će ovo ugroziti Šimunovo oslobađanje. Stupanj njihove brige izražen je u:

1. “njihova srca klonuše”, Knjiga Postanka 42:28 (doslovno “njihova srca izadoše iz njih”), BDB 422, KB 425, *Qal* IMPERFEKT
2. oni se okrenuše drhteći jedan drugome, Knjiga Postanka 42:28, BDB 353, KB 350, *Qal* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 27:33; 1. Samuelova 16:4; 21:1; 1. Kraljevima 1:49.

42:27 “vreću” Postoje dva različita hebrejska pojma prevedena “vreća” u ovome stihu:

1. “vreću” (BDB 974), što je uobičajen pojam za “tkaninu za vreće” (upotrijebljeno ovdje)
2. “vreće” (BDB 607), što je nađeno jedino u ovome izvješću o Josipu i njegovoj braći. To upućuje na vreću u kojoj se prenosi žito.

Odgovor za uporabu dva pojma može biti da jedan upućuje na novčanik (usp. NIDOTTE, tom 3, str. 843) a drugi je vreća za žito (usp. James W. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*, str. 49).

42:28 “Što je ovo što je Bog učinio nama” Oni su još uvijek osjećali Božju osudu za svoja djelovanja protiv Josipa.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 42:29-34

²⁹Kad oni dođoše svome ocu Jakovu u zemlji Kanaana, oni mu rekoše sve što im se dogodilo, govoreći: ³⁰“Čovjek, gospodar zemlje, govoraše oštro s nama, i držaše nas za uhode zemlje. ³¹Ali mi mu rekosmo: ‘Mi smo časni ljudi; mi nismo uhode. ³²Mi smo dvanaestorica braće, sinovi našega oca; jedan nije više živ, a najmlađi je s našim ocem danas u zemlji Kanaana.’ ³³Čovjek, gospodar zemlje, reče nam: ‘Po ovome ću znati da ste vi časni ljudi: ostavite jednoga od vaše braće sa mnom i uzmite *žito za* oskudicu vašega kućanstva, i idite. ³⁴Ali dovedite vašega najmlađega brata k meni kako bih mogao znati da vi niste uhode, nego časni ljudi. Ja ću vam dati vašega brata, i vi možete trgovati u zemlji.’”

42:29-34 Devetorica braće pripovijedaju svome ocu, Jakovu, o svemu što im se dogodilo u Egiptu.

42:34 “vi možete trgovati u zemlji” Ovaj GLAGOL (BDB 695, KB 749, *Qal* IMPERFEKT) preveden je “trgovati” (usp. Post 23:16), ali njegova uporaba u Knjizi Postanka 34:10 pretpostavlja značenje “putovati uokolo slobodno”. Moguće da to upućuje posebno na povratak u Egipat zbog žita kad to bude neophodno (usp. Post 43:2).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 42:35-38

³⁵Sad dogodi se kad oni bijahu ispraznili svoje vreće, da gle, novčanik od svakoga muškarca *bijaše* u njegovoj vreći; i kad oni i njihov otac vidješe svoje novčanike, oni bijahu zastrašeni. ³⁶Njihov otac Jakov reče im: “Vi ste me lišili smrću moje djece: Josipa nema više, i Šimuna nema više, i uzet ćete Benjamina; sve ove stvari protiv mene su.” ³⁷Onda Ruben kaza svome ocu, govoreći: “Ti možeš usmrтити moja dva sina ako njega ne dovedem *natrag* k tebi; stavi ga na moju brigu, i ja ću ga vratiti k tebi.” ³⁸Ali Jakov reče: “Moj sin neće ići dolje s tobom; jer njegov brat je mrtav, i on je ostavljen sâm. Ako mu se dogodi zlo na putovanju na koje ideš, onda ćeš ti unijeti moju sijedu kosu u Šeol u žalosti.”

42:35-38 Obitelj raspravlja o stanju i što učiniti. Oni odlučuju ne činiti ništa zasad.

42:35 Razlika između Knjige Postanka 42:27 i Postanka 42:35 je “jedan” od njih u Postanku 42:27 i “oni” u Postanku 42:35. Ovo nije dubleta, nego pojačavanje poteškoće što ih je zastrašila prije (usp. Post 42:28).

42:36 “Vi ste me lišili smrću moje djece: Josipa nema više, i Šimuna nema više, i uzet ćete Benjamina; sve ove stvari protiv mene su” Zabilježite kako Jakov uzima događanja kao osobnu uvredu. Postoji izgleda podrazumijevana optužba da su braća bila nekako uključena u gubitak Josipa.

42:37 “Onda Ruben kaza svome ocu, govoreći” Ovo je uistinu glupa ponuda! Zašto bi Jakov, zbog gubitka svojih sinova, ubio svoje unuke?! Ovo je Rubenova nakana da uvjeri svoga oca, ali on je učinio upravo suprotno. Jakov će čekati sve do: (1) Judine ponude u Knjizi Postanka 43:8-9 i (2) stvarnosti o neimanju hrane kako bi konačno dopustio Benjaminu da ide s njima.

42:38 “Šeol” Ovo je SZ-ni pojam korišten o mjestu mrtvih. Doktrina o životu nakon smrti nekako je prikrivena u SZ-u, ali očito je kako su oni vjerovali u život nakon smrti gdje su njihove obitelji bile zajedno.

Istina je da je to bilo sjenovito mjesto, mjesto bez radosti, ali usprkos toga svjesno stanje. Pojam *Šeol* preveden je pojmom *Hades* u NZ-u. Očito sva ljudska bića odlaze na ovo zadržavajuće mjesto smrti. Zbog toga razloga rabini nagađaju kako tamo u *Hadesu* postoji dio za pravednike i dio za grješne. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:15: Gdje su mrtvi (*Šeol* /*Hades*, *Gehena*, *Tartarus*)?.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Josip skrivao svoj identitet?
2. Zašto je Josip govorio oštro svojoj braći i optužio ih za uhođenje?
3. Što nam iz ovoga poglavlja daje misliti kako je Jakov nešto sumnjao o Josipovoj smrti?

POSTANAK 43

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
povratak u Egipat	povratak u Egipat s Benjaminom	drugo putovanje u Egipat	Josipova braća vraćaju se u Egipat s Benjaminom	sinovi Jakova ponovno odlaze s Benjaminom
43:1-10	43:1-7	43:1-10	43:1-2 43:3-5 43:6 43:7	43:1-10
43:11-15	43:8-14	43:11-15	43:8-10 43:11-14	43:11-14 susret s Josipom
Josip vidi Benjamina	43:15-25	43:16-25	43:15-17 43:18-22 43:23 43:24-27	43:15-17 43:18-23 43:24-25
43:16-25				
43:26-34	43:26-34	43:26-34	43:28 43:29-34	43:26-34

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 43:1-10

¹Sad glad bijaše oštra u zemlji. ²Tako dogodi se kad su oni završili jedenje žita što su donijeli iz Egipta, da im njihov otac reče: “Vratite se, kupite nam malo hrane.” ³Juda mu reče, međutim, govoreći: “Čovjek nas je ozbiljno upozorio: ‘Vi nećete vidjeti moga lica osim ako je vaš brat s vama.’” ⁴Ako pošalješ našega brata s nama, mi ćemo ići dolje i kupiti ti hranu. ⁵Ali ako ti ne pošalješ *njega*, mi nećemo ići dolje; jer čovjek nam reče: ‘Vi nećete vidjeti moga lica osim ako je vaš brat s vama.’” ⁶Onda Izrael reče: “Zašto ste sa mnom postupali tako loše govoreći čovjeku da ste vi ipak imali *drugoga* brata?” ⁷Ali oni rekoše: “Čovjek nas je pitao potanko o nama i našim rođacima, govoreći: ‘Je li vaš otac još uvijek živ? Imate li *drugoga* brata?’” Tako mi odgovorismo na njegova pitanja. Jesmo li mi moguće mogli znati da će on reći: ‘Dovedite dolje svoga brata?’” ⁸Juda reče svome ocu Izraelu: “Pošalji momka sa mnom i mi ćemo ustati i ići, da možemo živjeti a ne umrijeti, mi kao i ti i naša mala djeca. ⁹Ja sâm bit ću jamstvo za njega; ti me možeš držati odgovornim za njega. Ako ga ne dovedem *natrag* k tebi i ne postavim ga pred tebe, onda mi dopusti preuzeti krivicu pred tobom zauvijek. ¹⁰Jer ako ne bismo kasnili, zasigurno smo se do sada mogli vratiti dva puta.”

43:2 Tekst ne kaže koliko je dugo trajao prvi obrok žita, ali Šimun je u zatvoru čitavo vrijeme i Jakov nije djelovao!

Konačno kad je žito isteklo Jakov poduzima djelovanje:

1. “Vratite se”, BDB 996, KB 1427, *Qal* IMPERATIV
2. “kupite nam malo hrane”, BDB 991, KB 1404, *Qal* IMPERATIV.

43:3 “Juda mu reče” Na toj točki pripovijetke Juda će postati značajan sin. Vodstvo Rubena se umanjilo.

▣ **“ozbiljno upozorio”** Ovo je pojačana gramatička građa (tj. INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u PERFEKTU istoga korijena što je također nađen u Post 43:7 [dva puta] i Post 43:20). GLAGOL (BDB 996, KB 1427, *Hiphil* PERFEKT) znači svjedočiti (usp. Izl 19:21; Pnz 32:46) ili upozoriti (usp. Izl 21:29; 1. Kr 2:42; Neh 13:15.21).

▣ **“vidjeti moga lica”** Ovo je idiom za službeni prijam kod Josipa (usp. 2. Sam 14:24). On je nadgledao prodaju žita. Ako ga oni ne bi mogli vidjeti, oni ne bi mogli kupiti žito (usp. Post 43:5).

43:4-5 Juda je nastavljao naslovljavati svoga oca, Jakova /Izraela:

1. “mi ćemo ići dolje”, BDB 432, KB 434, *Qal* KOHORTATIV
  2. mi ćemo ti kupiti hranu, BDB 991, KB 1404, *Qal* KOHORTATIV.
- Djelovanja Jude (i braće) ovisna su o Jakovljevoj odluci o slanju Benjamina.

43:6 Jakov ih kritizira za dijeljenje previše obavijesti o obitelji.

Jakov koristi jaki GLAGOL (BDB 949, KB 1269, *Hiphil* PERFEKT). Njegovo temeljno značenje u *Hiphil* osnovi je “naštetiti” (usp. Post 19:9; 31:7; Izl 5:22-23; Br 11:11; 20:15; Jš 24:20).

43:7 Braća se snažno brane:

1. “Čovjek nas je pitao potanko o nama i našim rođacima”, BDB 981, KB 1371, *Qal* INFINITIVNI APSOLUT i *Qal* GLAGOL u PERFEKTU istoga korijena
2. “Jesmo li mi moguće mogli znati...”, BDB 393, KB 390, *Qal* INFINITIVNI APSOLUT i *Qal* GLAGOL u IMPERFEKTU istoga korijena
3. “da će on reći: ‘Dovedite dolje svoga brata?’”, BDB 432, KB 434, *Hiphil* IMPERATIV.

43:8-10 Juda (četvrti i zadnji sin Lee, usp. Post 29:35) postaje glasnogovornik opet za devetoricu starije braće (usp. Post 44:14-34; 46:25-34):

1. “Pošalji momka sa mnom”, BDB 1018, KB 1511, *Qal* IMPERATIV
2. “mi ćemo ustati”, BDB 877, KB 1086, *Qal* KOHORTATIV
3. mi ćemo ići, BDB 229, KB 246, *Qal* KOHORTATIV
4. “da možemo živjeti”, BDB 310, KB 309, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu
5. “a ne umrijeti”, BDB 559, KB 562, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu (usp. Post 42:2).

Kad je kruh bio pojedjen bilo je vrijeme da se donese odluka. Judin pragmatizam ide prema glavnoj točki (usp. Post 43:10). Ako neće ići za kruh, svi će od njih umrijeti, uključujući Benjamina i Jakova. Logički temelj je prevladavajući. Oni su morali ići u Egipat za više hrane a uvjet za više hrane bila je prisutnost Benjamina. Juda ponovno pokušava uvjeriti svoga oca u Knjizi Postanka 43:9, što izgleda podrazumijeva uvjerenje o životu nakon smrti.

43:9 “Ja sâm bit ću jamstvo za njega” Riječ “jamstvo” (BDB 786 II, KB 876, *Qal* IMPERFEKT, usp. Post 44:32) povezuje ovo poglavlje s poglavljem 38 (usp. Post 43:17). Juda postaje sve više i više središnji lik (usp. Post 49:8-12).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 43:11-15

¹¹Onda njihov otac Izrael reče njima: “Ako *to mora biti tako*, onda učinite ovo: uzmite neke od najboljih proizvoda zemlje u vaše vreće, i odnesite dolje čovjeku kao poklon, malo miomirisa i malo meda, miomirisnu gumu i mirhu, pistacio oraščiće i bademe. ¹²Uzmite dvostruko *ovoga novca* u svoju ruku, i uzmite natrag u svoju ruku novac što bijaše vraćen u otvore vaših vreća; možda to bijaše pogrješka. ¹³Uzmite vašega brata isto tako, i ustanite, vratite se čovjeku; ¹⁴i neka vam Bog Svemogućí dodijeli milosrđe u pogledu čovjeka, tako da će vam on pustiti vašega drugoga brata i Benjamina. A što se mene tiče, ako sam lišen svoje djece, lišen sam.” ¹⁵Tako ljudi uzeše ovaj poklon, i oni uzeše dvostruko *toga novca* u svoje ruke, i Benjamina; onda oni ustadoše i odoše dolje u Egipat i stupe pred Josipa.

43:11-14 Jakov /Izrael shvaća neophodnost i usmjerava svoju stariju mušku djecu:

1. “učinite ovo”, Knjiga Postanka 43:11, BDB 793, KB 889, *Qal* IMPERATIV
2. “uzmite neke od...”, Knjiga Postanka 43:11, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
3. “odnesite dolje čovjeku”, Knjiga Postanka 43:11, BDB 432, KB 434, *Hiphil* IMPERATIV
4. uzmite dvostruko novca, Knjiga Postanka 43:12, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
5. “uzmite natrag u svoju ruku novac što bijaše vraćen”, Knjiga Postanka 43:12, BDB 996, KB 1427, *Hiphil* IMPERATIV (ovo je treća i četvrta uporaba toga GLAGOLA u ovome okviru)
6. “Uzmite vašega brata”, Knjiga Postanka 43:13, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
7. “ustanite”, Knjiga Postanka 43:13, BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV
8. “vratite se čovjeku”, Knjiga Postanka 43:13, BDB 996, KB 1427, *Qal* IMPERATIV
9. “neka vam Bog Svemogućí dodijeli milosrđe u pogledu čovjeka”, Knjiga Postanka 43:14, BDB 678, KB 733, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu
10. “tako da će vam on pustiti vašega drugoga brata”, Knjiga Postanka 43:14, BDB 1018, KB 1511, *Piel* PERFEKT.

43:11

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB
REB

“najboljih proizvoda zemlje”
 “najboljih plodova zemlje”
 “odabranih plodova zemlje”
 “najboljih proizvoda zemlje”
 “od zemljinih najboljih proizvoda”
 “neke od proizvoda za koje je naša zemlja poznata”

Riječ (BDB 275 II) je upotrijebljena jedino ovdje u SZ-u. Drugi srodni korijeni mogu donijeti suzvuk u ovome okviru o “prihvatljivoj egipatskoj hrani”. NIDOTTE, tom 1, str. 119 kaže kako se to odnosi na “jakost”, ali to ne odgovara ovome okviru.

Popisani dani predmeti bili su redovit dio karavana (usp. Post 37:25). Josip je dobro poznao proizvode budući je on morao putovati s jednom od ovih karavana (kao rob) u Egipat.

43:12

NASB, TEV, NJB, LXX, JPSOA “pogrješka”
NKJV, NRSV “omaška”

Pojam (BDB 993) je nađen jedino ovdje. Korijen znači “zalutati” ili “pogriješiti”. U Knjizi o Jobu 12:16 preveden je “obmanut”. NIDOTTE, tom 4, str. 44, kaže kako korijen ukazuje na “namjeravanu ovlast o štetnim djelima” (usp. Lev 4:13; 1. Sam 26:21; Ps 119:21.118; Ez 45:20).

43:14 “i neka vam Bog Svemogućí dodijeli milosrđe u pogledu čovjeka” Jakov ih šalje u Ime zavjetnoga Boga. Ovo Ime, *El Šadaj*, bilo je upotrijebljeno prvi puta od Abrahama (usp. Post 17:1; 28:3; 35:11; 43:14; 48:3). Pojam *El* opće je Ime za

Boga u Drevnome Bliskom Istoku i izgleda kako dolazi od korijena “biti jak”. Pojam *Šadaj* može biti oblik pojma za ženske grudi i podrazumijeva “Sve-Dostatni Bog”. Iz Knjige Izlaska 6:3 izgleda kako je ovaj pojam *El Šadaj* bilo uobičajeno ime za Boga što su koristili patrijarsi. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

43:15 Donošenje dara bilo je vrlo uobičajena kulturološka praksa ponašanja. Popisani predmeti trebali bi biti jedinstveni Kanaanu i bit će kasnije vidjeti u Egiptu, ali oni nisu bili dovoljno za održavanje živom nečije obitelji i stoke. Davanje “poklona” (BDB 585) slično je Jakovljevim poklonima Ezavu u Knjizi Postanka 32.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 43:16-25

¹⁶Kad Josip vidje Benjamina s njima, on reče svome kućnome upravitelju: “Uvedi ljude u kuću, i zakolji jednu životinju i zgotovi; jer ljudi moraju ručati sa mnom u podne.” ¹⁷Tako čovjek učini kao što Josip reče, i dovede ljude u Josipovu kuću. ¹⁸Sad ljudi bijahu prestrašeni, jer oni bijahu dovedeni u Josipovu kuću; i oni rekoše: “*To je zbog novca što je bio vraćen u naše vreće prvi put kad bijasmo uvedeni, kako bi on mogao tražiti optužbu protiv nas i nasrnuti na nas, i uzeti nas za robove s našim magarcima.*” ¹⁹Tako oni pridu blizu k upravitelju Josipove kuće, i govoraše s njim na ulazu u kuću, ²⁰i rekoše: “O, moj gospodaru, mi uistinu sidosmo dolje prvi puta da kupimo hranu, ²¹i dogodi se kad dodosmo do prenoćišta, da otvorismo naše vreće, i gle, novac svakoga muškarca bijaše na otvoru njegove vreće, naš novac u potpunosti. Tako mi smo ga donijeli natrag u našoj ruci. ²²Mi smo isto tako donijeli dolje drugi novac u našoj ruci da kupimo hranu; mi ne znamo tko je stavio novac u naše vreće.” ²³On reče: “Budite mirni, nemojte se bojati. Vaš Bog i Bog vašega oca dao vam je blago u vaše vreće; ja imah vaš novac.” Onda on izvede Šimuna k njima. ²⁴Onda čovjek uvede ljude u Josipovu kuću i dade im vode, i oni opruše svoje noge; i on dade njihovim magarcima krmu. ²⁵Tako oni pripremiše poklon za Josipov dolazak u podne; jer oni su čuli da moraju blagovati jelo tamo.

43:16 Kad je Josip vidio Benjamina on je za njega pripremio posebno jelo:

1. “Uvedi ljude u kuću”, BDB 97, KB 112, *Hiphil* IMPERATIV
2. “zakolji jednu životinju”, BDB 370, KB 368, *Qal* IMPERATIV
3. zgotovi, BDB 465, KB 464, *Hiphil* IMPERATIV.

Egipćani uglavnom jedu ribu i perad s povrćem te mnogo kruha. Klanje veće životinje bilo je učinjeno doma i samo za posebne prigode (usp. James W. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*, str. 50).

43:18 “kako bi on mogao tražiti optužbu protiv nas” Ovo je neuobičajena i rijetka metafora. GLAGOL (BDB 164 II, KB 193, *Hithpoel* INFINITIVNA GRAĐA) znači “kotrljati” ili “otkotrljati”. Ovdje to podrazumijeva “kotrljanje nad nekima tako dok im se naudi”. Jedina druga uporaba u ovoj osnovi je 2. Knjiga o Samuelu 20:12, gdje to označava kotrljanje nekoga u njegovoj vlastitoj krvi.

▣ **“nasrnuti na nas”** Ovaj GLAGOL (BDB 656, KB 709, *Hithpael* INFINITIVNA GRAĐA), u *Qal* osnovi korišten je za bivanje napadnutim (usp. Jš 11:7; Job 1:15) ili padanje u ruke (snaga) neprijatelja (usp. Suci 15:18). Uporaba toga GLAGOLA u ovoj osnovi jedinstvena je ovome tekstu.

Ova braća nisu razumjela zašto su bili dovedeni u Josipov dom i bili su vrlo uplašeni. Mislili su kako je to povezano s njihovom prvom posjetom i novcima u njihovim vrećama (usp. Post 43:20-22).

43:19 “Tako oni pridu blizu k upravitelju Josipove kuće” Ovaj je čovjek izgleda vrlo dobro obaviješten. To nije istina samo za pojedinosti Josipova nauma, nego o teologiji što obavještava Josipovu vjeru. Moja je pretpostavka da ju je Josip dijelio s članovima svoga vlastita kućanstva i Egipćanin povezuje njegovu osobnu vjeru u zavjetnoga Boga Abrahama. Zanimljivo je kako su sinovi Jakova u Knjizi Postanka 43:18 tako prevladani u prisutnosti sjaja Egipta da oni nemaju nomadske strahove o nekima koji žele ukrasti njihove životinje. To je uistinu slučaj “seljačkoga naroda koji je došao u velik grad”.

43:20 “mi uistinu sidosmo dolje prvi puta” Ovaj je izričaj pojačan uporabom INFINITIVNOGA APSOLUTA i GLAGOLA u PERFektu istoga korijena (BDB 432, KB 434, oba *Qal* osnove).

43:23 “Budite mirni” Ne postoji GLAGOL, samo PRIJEDLOG i IMENICA *šalom*. To je podrazumijevani IMPERATIV.

▣ **“nemojte se bojati”** Ovaj je GLAGOL (BDB 431, KB 432) *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 43:26-34

²⁶Kad Josip dođe doma, oni unesoše u kuću k njemu poklon što bijaše u njihovoj ruci i prignu se do zemlje pred njim. ²⁷Onda ih on upita o njihovu dobru, i reče: “Je li vaš star otac dobro, o kome vi govoraste? Je li on još uvijek živ?” ²⁸Oni rekoše: “Tvoj sluga naš otac je dobro; on je još uvijek živ.” Oni se pokloniše iz poštovanja. ²⁹Kad on podigne svoje oči i vidje svoga brata Benjamina, sina svoje majke, reče: “Je li to vaš najmlađi brat, o kome mi govoraste?” I on reče: “Neka Bog bude milosrdan tebi, moj sine.” ³⁰Josip žurno *izade* jer on bijaše duboko uzbuđen zbog svoga brata, i on nađe *mjesto* za plakanje; i on uđe u svoju odaju i zaplaka tamo. ³¹Onda opere svoje lice i izade; i on nadziraše sebe i reče: “Poslužite jelo.” ³²Tako ga oni poslužiše za njega, i onda za njih, a Egipćani koji su jeli s njim jeli su za sebe, jer Egipćani nisu mogli jesti kruha s Hebrejima, jer to je odvratno Egipćanima. ³³Sad oni bijahu sjedili pred njim, prvorođenac sukladno svome pravu rođenja i najmlađi sukladno svojoj mladosti, i ljudi gledahu jedan drugoga u čudu. ³⁴On dade obroke njima sa svoga vlastita stola, ali Benjaminov obrok bijaše pet puta veći od bilo kojega od njihovih. Tako su oni slavili i pili slobodno s njim.

43:27.29 Josip postavlja nizove pitanja o njihovoj obitelji. Oni su se morali sjetiti dubokih osjećaja svoga oca o otkrivanju ove obavijesti (usp. Post 43:6):

1. “Je li vaš ... otac dobro” (bez GLAGOLA, za *šalom* vidjeti 29:6)
2. “Je li on još uvijek živ” (bez GLAGOLA)
3. “Je li to vaš najmlađi brat” (bez GLAGOLA).

43:29 “Neka Bog bude milosrdan tebi, moj sine” Josip izlučuje Benjamina za poseban pozdrav (“bude milosrdan”, BDB 335, KB 334, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu).

Zabilježite Josipovo izražavanje njegova teološkoga svjetonazora.

43:30 “Josip žurno *izade* jer on bijaše duboko uzbuđen zbog svoga brata” Ovo je prevedeno doslovno “njegova su suosjećanja bila topla” (BDB 485, KB 481, *Niphal* PERFEKT, usp. 1. Kr 3:26). Riječ “suosjećanje” (BDB 933) doslovno znači “osjećaji za one od iste maternice” (tj. bratska ljubav).

43:31 “Poslužite jelo” Ovo je doslovno “navaliti na kruh” (BDB 962, KB 1321, *Qal* IMPERATIV). Zanimljivo je iz Knjige Postanka 43:31-33 da su Egipćani sjedili u stolcima oko stola za njihova blagovanja, dok su kanaanski Hebreji bili naslonjeni na svoj lijevi lakat. Postojala je kulturološka napetost između Egipćana i Kanaanaca (ovdje Hebreja), usp. Postanak 43:32. Ovo odgovara povijesnome stanju točno i pokazuje povijesnost ovoga izvješća (usp. James M. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*, str. 52).

43:32 “Tako ga oni poslužiše za njega” Izgleda kako je samo Benjamin bio izlučen za posebno sjedalo ali i za posebnu hranu (usp. Post 43:34). Očito Josip pokušava učiniti drugu braću ljubomornima kako bi vidio njihov odaziv. On je pokušavao vidjeti ako su crte iste naravi što je eksplodirala u njegovu vlastitome stanju prije dvadeset godina još uvijek prisutne ili ako su oni bili promijenjeni kroz godine.

▣ “Egipćani nisu mogli jesti kruha s Hebrejima, jer to je odvratno Egipćanima” Ovo može biti dobro objašnjenje Knjige Postanka 39:6 o tome zašto je Potifar brinuo o pripremi svoje vlastite hrane. Neki navode Herodota, 2:41, kao potkrepu ovoga gledišta. Izgleda kako su Egipćani prezirali sve one koji jedu stoku jer oni su na stoku gledali kao na bivanje svetom, više kao suvremeni hindusi. Ovo može razjasniti Postanak 46:34 i Knjigu Izlaska 8:26.

43:33 Očevidno, egipatske sluge posjele su braću prema redu rođenja. Kako su oni znali to? Josip nastavlja otkrivati svoj identitet.

43:34 “ali Benjaminov obrok bijaše pet puta veći od bilo kojega od njihovih” Izgleda posve moguće kako je broj “pet” važan broj u Egiptu jer se kroz ovo izvješće redovito pojavljuje broj “pet” (usp. Post 43:34; 45:6.11.22; 47:2.24). Netko se pita što su braća morala misliti kad ih je Josip poslužio od svoga vlastita stola a Benjamin dao toliko više?!

Pojam “obrok” (BDB 673) označava komad jela (usp. 2. Sam 11:8; Ester 2:18; Jer 40:5). To nije bila govedina!

▣ “oni (su) slavili i pili slobodno” Dva GLAGOLA (“piti”, BDB 1059, KB 1667 i “pili su”, BDB 1016, KB 1500) zvuče vrlo slično (usp. Post 9:21). Kakvu su imali gozbu!

POSTANAK 44

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
braća su vraćena	Josipov pehar	Josip stavlja svoju braću na konačan ispit	nestali pehar	Josipov pehar u Benjaminovoj vreći
44:1-5	44:1-5	44:1-5	44:1-5	44:1-2 44:3-5
44:6-13	44:6-13	44:6-13	44:6-9 44:10-13	44:6-13
44:14-17	44:14-17	44:14-17	44:14-15 44:16 44:17	44:14-17
44:18-34	Juda posreduje za Benjamina	44:18-34	Juda se zauzima za Benjamina 44:18-23 44:24-29 44:30-34	Juda posreduje 44:18-34

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 44:1-5

¹Onda on zapovijedi upravitelju svoje kuće, govoreći: “Napuni vreće ljudi s hranom, toliko koliko mogu nositi, i stavi novac svakoga muškarca u otvor njegove vreće. ²Stavi moj pehar, srebrni pehar, u otvor vreće najmlađega, i njegov novac za žito.” I on učinio kao što je Josip rekao *njemu*. ³Čim bijaše svjetlo, ljudi bijahu otpušteni, oni sa svojim magarcima. ⁴Oni su *tek* otišli iz grada, i ne bijahu daleko, kad Josip reče upravitelju svoje kuće: “Pokret, slijedi ljude; i kad ih sustigneš, reci im: ‘Zašto ste još jednom platili zlo za dobro?’ ⁵Nije li to onaj iz kojeg pije moj gospodar i kojeg on uistinu koristi za gatanje? Vi ste učinili krivo učinivši to.”

44:1 Ovo je drugi put da je Josip to učinio (usp. Post 42:25):

1. “napuni”, BDB 569, KB 583, *Piel* IMPERATIV
2. “stavi”, BDB 962, KB 1321, *Qal* IMPERATIV.

44:2 Stavljanje Josipova srebrnog kaleža (usp. Post 44:5) u Benjaminovu vreću je novo. Josip još uvijek ispituje svoju braću kako bi vidio ako su ljubomorni i ako je nasrtljivost protiv njegova brata (Rahelina djeca) završeno.

Mora biti zabilježeno kako je pojam preveden “kalež” (BDB 149) zapravo veća posuda, možda kugla ili čak vrč (usp. Jer 35:5). Obična riječ za “kalež” nađena je u BDB 468 I (usp. Post 40:11.13.21; 2. Sam 12:3; Ps 16:5; 23:5; Izr 23:31).

44:4 “(iz) grada” O kojem se gradu radi ovisi o tome koji je faraon. Poslije u Knjizi Postanka izgleda da Josip govori svome ocu u zemlji Gošen a faraon je u glavnome gradu istoga dana. To podrazumijeva glavni grad u području Delte. Hiksosi su imali svoje glavne gradove tamo. Naredni faraon koji je morao preseliti glavni grad u ovu regiju bio je Seti I. On je bio faraon koji je okrutno postupao s izraelskim narodom prije izlaska, vjerojatno tijekom vladavine Ramzesa II.

Vidjeti SZ-ni pregled, Uvod u Knjigu Izlaska na www.freebiblecommentary.org.

▣ Josip zapovijeda svojim slugama da slijede djelovanje:

1. “Pokret”, BDB 877, KB 1086, *Qal* IMPERATIV
2. “slijedi”, BDB 922, KB 1191, *Qal* IMPERATIV
3. “kad ih sustigneš”, BDB 673, KB 727, *Hiphil* PERFJEKT upotrijebljen u IMPERATIVNOME smislu s vremenskim elementom. Ovo je lovački pojam za igru gonjenja. Bio je upotrijebljen o Labanovoj potjeri za Jakovom (usp. Post 31:25)
4. optuži ih (s pitanjem) za krađu!

▣ “Zašto ste još jednom platili zlo za dobro” LXX (slijedeno od NRSV, TEV) dodaje nakon ove rečenice: “Zašto ste ukrali moj srebrni kalež?” Pešita nema ovaj dodatak.

44:5 “Nije li to onaj iz kojeg pije moj gospodar i kojeg on uistinu koristi za gatanje” Kroz ova tri poglavlja Josip je razvijao urotu što bi trebala ispitati narav njegove braće. Međutim, nekako je iznenađujuće vidjeti njega u spominjanju gatanja (BDB 638, KB 690 u pojačanoj gramatičkoj građi INFINITIVNOGA APSOLUTA i GLAGOLA u IMPERFEKTU istoga korijena, usp. Post 44:15). Ovo može biti samo još jedan dio njegove egipatske krinke, jer su većina vođa Egipta tijekom ovoga razdoblja bili vračari ili su ih koristili. Pojam izvorno znači “šaptati” ili “siktati” (usp. Lev 19:26 i Pnz 18:10, gdje je to kasnije osuđeno). U Septuaginti to je prevedeno “gatanje po letu ptica” što znači znati Božju volju po promatranju letova ptica.

Jeruzalemska Biblija spominje u fusnoti (str. 67) kako je gatanje bilo činjeno na sljedeće načine:

1. način na koji je voda pala u kalež (hidromancija)
2. zvuk vode što pada u kalež
3. uzorak kapljica ulja izlivenih u kalež (lekanomancija)

što su svi bili korišteni u Drevnome Bliskom Istoku. S. R. Driver dodaje još jedan način:

4. komadi zlata, srebra, ili dragocjenoga kamenja što su padali u kalež i njihov je raspored ili razvrstavanje bilo bilježeno (usp. UBS, *Handbook on Genesis*, str. 989).

Većina naših obavijesti o tehnikama gatanja dolazi iz starih babilonskih tekstova o vraćanju (također zabilježite kasnije tehnike u Ez 21:21). Ne postoji mnogo obavijesti o gatanju u ovome razdoblju egipatske povijesti (vidjeti James M. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*, str. 52-54).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 44:6-13

⁶Tako on ih sustigne i kaza im ove riječi. ⁷Oni mu rekoše: “Zašto moj gospodar govori riječi kao ove? Daleko bilo od tvojih slugu da učine takvu stvar. ⁸Gle, novac što nadosmo u otvorima naših vreća donijeli smo ti natrag iz zemlje Kanaana. Kako smo onda mogli ukrasti srebro ili zlato iz kuće tvoga gospodara? ⁹S bilo kojim od tvojih slugu da je nađen, neka on umre, i mi ćemo također biti robovi moga gospodara.” ¹⁰Tako on reče: “Sad neka također bude prema vašim riječima; on s kojim je on nađen bit će moj rob, a *ostatak od vas bit će nedužni*.” ¹¹Onda oni požuriše, svaki muškarac spusti svoju vreću na tlo, i svaki muškarac otvori svoju vreću. ¹²On je tražio, počevši s najstarijim i završivši s najmlađim, i pehar bijaše nađen u Benjaminovoj vreći. ¹³Onda oni razderu svoje haljine, i kad svaki muškarac natovari svoga magarca, oni se vratiše u grad.

44:6-13 Ovi su stihovi razgovor između Josipova upravitelja (također zabilježiti 43:16-25) i desetorice braće.

44:9 Ovaj je odaziv vrlo sličan Jakovljevu kad je on bio sustignut od Labana (usp. Post 31:32). To je iskren odaziv a ipak oni će žaliti čineći ovu vrstu izjava kad će kalež biti nađen u Benjaminovoj torbi.

44:10 “Sad neka također bude prema vašim riječima; on s kojim je on nađen bit će moj rob, a *ostatak od vas bit će nedužni*” Ovo je opet izgleda opća urota obzirom na to budu li ostaviti Benjamina ili će se držati zajedno kao obitelj. Bilo bi vrlo lako ostaviti Benjamina iza (usp. Post 44:17) i odjuriti u sigurnost (kao što su učinili sa Šimunovim utamničenjem).

Pojam preveden “nedužni” (BDB 667) uobičajeno je preveden “nevini /bez krivnje”. Pojam je upotrijebljen na nekoliko načina:

1. u pravnome smislu, Knjiga Izlaska 23:7
  2. upućujući na prisegu, Knjiga Postanka 24:41; Jošua 2:17.20
  3. upućujući na osobu, Knjiga o Jobu 4:7; 9:23; 17:8; 22:19.30; 27:17; Psalam 10:8; 15:5; Izreke 1:11.
- Ova izjava od upravitelja nagovještuje Josipovu izjavu u Knjizi Postanka 44:17.

44:12 “počevši s najstarijim i završivši s najmlađim” Ovo znanje redosljeda rođenja braće prije ih je iznenadilo (usp. Post 43:33). Sad je i upravitelj upoznat s tom obaviješću.

Ovaj upravitelj bio je Josipov vrlo blizak sluga i sluga od Josipova povjerenja. Netko se samo pita koliko je on bio upoznat s Josipovim životom i vjerom.

44:13 “Onda oni razderu svoje haljine” Nikakve riječi ne mogu izraziti njihov šok! Ovo je jedan od nekoliko znakova žalovanja u židovskoj kulturi. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 37:29: Obredi žalovanja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 44:14-17

¹⁴Kad Juda i njegova braća dodoše u Josipovu kuću, on još uvijek bijaše tamo, i oni padoše na tlo pred njim. ¹⁵Josip im reče: “Što je ovo djelo što ste napravili? Ne znate li da takav čovjek kao ja zaista vrši gatanje?” ¹⁶Tako Juda reče: “Što mi možemo reći mome gospodaru? Što možemo govoriti? I kako se možemo opravdati? Bog je otkrio nepravdu tvojih slugu; gle, mi smo robovi moga gospodara, i mi i onaj u čijem je posjedu kalež nađen.” ¹⁷Ali on reče: “Daleko bilo od mene da to učinim. Čovjek u čijem posjedu je kalež nađen, on će biti moj rob; ali što se vas tiče, idite u miru svome ocu.”

44:15 Ovo je lažna izjava. Učinjena je kako bi ubrizgala napetost u stanje. Josip nije prorekao njihovu krađu; on je uredio da bude napravljena!

44:16 Juda je govornik skupine. Ona postavlja Josipu nekoliko retoričkih pitanja:

1. Što mi možemo reći mome gospodaru?
2. Što možemo govoriti?
3. Kako možemo opravdati (BDB 842, KB 1003, *Hithpael* IMPERFEKT) sami sebe?
4. Knjiga Postanka 44:18 također je pitanje
5. Knjiga Postanka 44:19 također je pitanje
6. Knjiga Postanka 44:34 također je pitanje.

▣ **“Bog je otkrio nepravdu tvojih slugu”** Ovdje su izgleda ponovno teološki vidovi izdaje i prodaje Josipa prouzročili ovima osjećaje krivnje (BDB 730, usp. Post 4:13; 15:16; 19:15) što su se morali čuvati u njegovoj braći svih ovih godina

(usp. Post 42:21-22.28). Međutim, braća su se izgleda istinski promijenili jer su oni ujedinjeni u Benjaminovoj obrani a Juda čak koristi mogućnost zamjene (usp. Post 44:18-34, posebno Post 44:32-33). Ova molba na istome je stupnju kao zastupnička molitva Abrahama, Mojsija, i Pavla.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 20: Pozadina, C: Zastupnička molitva

44:17 “Daleko bilo od mene da to učinim” Ovo je idiomska izražavanje o ne činidbi nečega što bi prekršilo religijsku obvezu ili poštenje (usp. Post 18:25; Jš 22:29; 24:16; 1. Sam 2:30; 20:2.9; 22:15; 2. Sam 20:20; 23:17).

▣ **“idite u miru svome ocu”** Ova zapovijed (BDB 748, KB 828, *Qal* IMPERATIV) očito je dana kako bi pojačala stanje. Braća se ne mogu vratiti kući bez Benjamina jer su se bojali da će Jakov umrijeti (usp. Post 44:30-31). Tamo izgleda nije bilo nade o miru!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 44:18-34

¹⁸Onda mu Juda pristupi, i reče: “O moj gospodar, može li tvoj sluga reći riječ u uši moga gospodara, i nemoj biti ljutit sa svojim slugom; jer ti si jednak faraonu. ¹⁹Moj gospodar upita svoje slugu, govoreći: ‘Imate li vi oca ili brata?’ ²⁰Mi rekosmo mome gospodar: ‘Mi imamo staroga oca i malo dijete *njegove* starosti. Sad njegov brat je mrtav, tako on je jedini ostao od svoje majke, i njegov ga otac ljubi.’ ²¹Onda ti reče svojim slugama: ‘Dovedite mi ga tako da ga mogu vidjeti.’ ²²Ali mi rekosmo mome gospodar: ‘Mladić ne može ostaviti svoga oca, jer ako bi on ostavio svoga oca, njegov bi otac umro.’ ²³Ti reče svojim slugama, međutim: ‘Osim ako vaš najmlađi brat dode dolje s vama, vi nećete vidjeti moje lice ponovno.’ ²⁴Tako dogodi se kad mi dođosmo k tvome sluzi mome ocu, mi mu rekosmo riječi moga gospodara. ²⁵Naš otac reče: ‘Idite natrag, kupite nam malo hrane.’ ²⁶Ali mi rekosmo: ‘Mi ne možemo ići dolje. Ako bude naš najmlađi brat s nama, onda ćemo mi ići dolje; jer mi ne možemo vidjeti čovjekovo lice osim ako bude naš najmlađi brat s nama.’ ²⁷Tvoj sluga moj otac reče nam: ‘Vi znate da mi moja žena rodi dva sina; ²⁸i jedan ode od mene, i ja rekoh: “Zasigurno on je rastrgan na komade”, i ja ga nisam vidio od onda. ²⁹Ako uzmete ovoga isto tako od mene, i pogodi na zlo, vi ćete odnijeti moju sijedu kosu dolje u Šeol u žalosti.” ³⁰Sad, dakle, kad dođem k tvome sluzi svome ocu, i dječak neće biti sa mnom, budući je njegov život vezan na dječakov život, ³¹kad on vidi kako dječak nije s nama, on će umrijeti. Tako će tvoje slugu odnijeti sijedu kosu tvoga slugu našega oca dolje u Šeol u žalosti. ³²Jer tvoj sluga postade jamstvo za dječaka mome ocu, govoreći: ‘Ako ga ja ne dovedem *natrag* k tebi, onda mi dopusti snositi krivicu pred mojim ocem zauvijek.’ ³³Sad, dakle, molim pusti tvome sluzi ostati umjesto dječaka robom mome gospodar, i neka dječak ode sa svojom braćom. ³⁴Jer kako ću doći k svome ocu ako dječak ne bude sa mnom – zbog straha da ću vidjeti zlo što bi svladalo moga oca?”

44:18-34 Juda ponovno govori što se dogodilo u raspravi o dva putovanja braće u Egipat kako bi kupili hranu i napetostima doma glede drugoga putovanja s Benjaminom.

44:18 “u uši moga gospodara” Ovo je idiom za “mogu li govoriti jasno s tobom” (usp. Post 20:8; 23:10.13.16; 50:4; Pnz 5:1; 31:11.28.30).

▣ **“nemoj biti ljutit”** Juda zahtijeva (BDB 354, KB 351, *Qal* JUSIV) od Josipa da ne postane još više ljutit (usp. Post 30:2; 39:19), nego da mu dopusti objasniti njihovo obiteljsko stanje u vezi s ovim najmlađim bratom.

44:28 “Zasigurno on je rastrgan na komade” Ovo je pojačana gramatička građa (INFINITIVNI APSOLUT i GLAGOL u PERFektu istoga korijena, BDB 382, 380), što je također nađena u Knjizi Postanka 37:33.

44:30 “Sad, dakle, kad dođem k tvome sluzi svome ocu, i dječak neće biti sa mnom, budući je njegov život vezan na dječakov život” Ovo pokazuje nešto od Jakovljeve zaljubljenosti u Benjamina. Zamisao o životu koji biva vezan (BDB 905, KB 1153, *Qal* PASIVNI PARTICIP) također je upotrijebljena za opis goleme ljubavi i prijateljstva između Davida i Jonatana u 1. Knjizi o Samuelu 18:1. Jakov je bio potišten zbog gubitka Josipa i našao je utjehu usredotočivši se na jedinoga drugoga sina svoje omiljene mrtve žene, Rahele.

44:33 Ovaj stih ima dva JUSIVA. Juda moli za Benjaminovo oslobođenje i povratak:

1. pusti tvome sluzi (tj. Judi) ostati (doslovno “sjesti”), BDB 442, KB 444, *Qal* JUSIV
2. pusti dječaku ići s njegovom braćom, BDB 748, KB 828, *Qal* JUSIV.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Josip djelovao na tako okrutne načine prema svojoj braći?
2. Zašto se čini da Josip čini tako čudne stvari u ovome poglavlju vezano na svoju braću?
3. Zašto je Josip želio da Benjamin dođe u Egipat?
4. Popišite teološke suzvuke o grijehu s predumišljajem što nadzire nečiju sudbinu.

POSTANAK 45

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Josip postupa ljubazno sa svojom braćom	Josip se otkrio svojoj braći	Josip je razotkrio sebe svojoj braći	Josip govori svojoj braći tko on jeste	Josip je razotkrio sebe
45:1-3	45:1-15	45:1-3	45:1-8	45:1-2 45:3-8
45:4-15		45:4-15	45:9-11 45:12-13 45:14-15	45:9-13 45:14-15 faraonov poziv
45:16-20	45:16-20	45:16-20	45:16-20	45:16-20 povratak u Kanaan
45:21-23	45:21-24	45:21-24	45:21-24	45:21-24
45:24-28	45:25-28	45:25-28	45:25-26 45:27-28	45:25-28

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE POZADINE

- A. U Knjizi Postanka 42 - 44, Josip ispituje svoju braću kako bi vidio ako se njihov manipulativan stav, posebice prema sinovima Rahele, promijenio. Ovo je prvenstveno pokazano kroz njihova djelovanja povezana s Benjaminom.
- B. Knjiga Postanka 45 i 46 bave se s zatvaranjem dijela o Josipovu uzdizanju na vrhovnu vlast i Božjem naumu za fizičko oslobođenje Jakova i zavjetne obitelji tijekom sedam godina opće oskudice.
- C. Knjiga Postanka 45:5-9, neobičnija je kad vidimo Božju ruku tako evidentnu u Josipovu životu u kojem je izgledalo kako su okolnosti tragične. Ako bismo mogli naučiti samo ovu istinu u našim životima, kakvu bi to razliku stvorilo. Ništa se samo tako ne događa Božjoj djeci (vidjeti Hannah Whithall Smith, *The Christian's Secret of a Happy Life*).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 45:1-3

¹Onda Josip nije mogao nadzirati sebe pred svima ovima što stajahu pred njim, i on krikne: “Neka svi odu od mene.” Tako tamo ne bijaše čovjeka s njima kad Josip sebe obznani svojoj braći. ²On plakaše tako glasno da su Egipćani čuli *to*, i kućanstvo faraona ču *o tome*. ³Onda Josip reče svojoj braći: “Ja sam Josip! Je li moj otac još uvijek živ?” Ali njegova braća ne mogoše mu odgovoriti, jer oni bijahu zastrašeni u njegovoj prisutnosti.

45:1 “Onda Josip nije mogao nadzirati sebe” Ovo je GLAGOL (BDB 407, KB 410, niječni *Qal* PERFEKT i *Hithpael* INFINITIVNA GRAĐA, BDB 67, KB 80), što je upotrijebljen o Josipu u Knjizi Postanka 43:31, gdje je on bio kadar imati nadzor nad svojim osjećajima. Ovdje on plače tako glasno (usp. Post 45:2) da ga je svatko čuo kako plače!

▣ **“svi odu od mene”** Zapovijed (BDB 422, KB 425, *Hiphil* IMPERATIV), moguće izrečena na egipatskome, usmjerena je prema svima Josipovim slugama (čak i njegovu posebnome upravitelju). On je ostao sa samo svojih jedanaestero braće.

▣ **“kad Josip sebe obznani svojoj braći”** Kakav je ovo trenutak morao biti! Josip je bio uzbuđen i oni su postali uzbuđeni (usp. Post 45:3).

45:2 “On plakaše tako glasno da su Egipćani čuli *to*, i kućanstvo faraona ču *o tome*” Josip je poslao sve svoje egipatske slugе van iz sobe. Ovo je bilo ili: (1) tako da se ne dovede u nezgodan položaj njegova braća ili (2) tako da se ne pokaže takvo veliko uzbuđenje u toj osobnoj stvari pred Egipćanima. Međutim, istočnjačku praksu glasnoga kukanja čuli su slugе koji su bili dovoljno blizu da se odazovu ako ih Josip pozove. Očevidno, Josip je bio vrlo voljen čovjek u Egiptu i njegove su slugе bili osobno zabrinuti zbog njega ili su bili zabrinuti zbog toga što je njegova stručnost i državna uprava bivala izgubljenom, zato, oni su izvijestili faraona što su čuli.

45:3 “Ja sam Josip” Ovo je usklik bez GLAGOLA. Nagađanje je kako je on govorio hebrejski, ali zbog toga jer izgleda očito kako njegova braća nisu govorila egipatski i da tamo nije bio prisutan prevoditelj, moguće ih je Josip šokirao govoreći im u njihovu materinjemu jeziku i dajući takvu dramatičnu izjavu (usp. Post 45:4).

▣ **“Je li moj otac još uvijek živ”** Neki su komentatori dvojili o vjerodostojnosti ovoga stiha zbog Knjige Postanka 43:27 gdje je Josip postavio isto pitanje. Međutim, izgleda mogućim da pojam (BDB 311, usp. 1. Sam 25:6) može značiti mnogo više negoli jednostavno fizički život. Očito on je pitao o dobrobiti svoga oca, što učimo iz kasnijih stihova, koji nije bio isti od navodne smrti Josipa (usp. Post 45:27).

▣ **“oni bijahu zastrašeni”** Ovo je jaki GLAGOL (BDB 96, KB 111, *Niphal* PERFEKT, usp. Suci 20:41; 1. Sam 28:21; 2. Sam 4:1; Job 21:6; 23:15; Ps 6:3; 30:8; 48:6; 83:17; 90:7; 104:29; Iz 13:8; 21:3; Ez 7:27).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 45:4-15

⁴Onda Josip reče svojoj braći: “Molim pridite mi bliže.” I oni dodoše bliže. I on reče: “Ja sam vaš brat Josip, kojeg ste prodali u Egipat. ⁵Sad nemojte biti žalosni ili ljutiti prema sebi, jer ste me prodali ovdje, jer Bog me poslao pred vama da očuva život. ⁶Jer glad je bila u zemlji ove dvije godine, i još je pet godina u kojima neće biti ni oranja niti ubiranja plodova. ⁷Bog me posla pred vama da očuva za vas ostatak na zemlji, i održi vas živim velikim oslobođenjem. ⁸Sad, stoga, to niste bili vi koji ste me poslali ovdje, nego Bog; i On me učinio ocem faraonu i gospodarom svega njegovog kućanstva i vladarom nad čitavom zemljom Egipta. ⁹Požurite i uzidite k mome ocu, i recite mu: ‘Ovako govori tvoj sin Josip: “Bog me učinio gospodarom svega Egipta; dođi dolje k meni, nemoj kasniti. ¹⁰Ti ćeš živjeti u zemlji Gošen, i ti ćeš biti blizu mene, ti i tvoja djeca i djeca tvoje djece i tvoja stada i tvoja krda i sve što imaš. ¹¹Tamo ja ću se isto tako brinuti za tebe, jer još pet godina opće oskudice mora doći, i ti i tvoje kućanstvo i sve što imaš bit će osiromašeno.’” ¹²Gle, vaše oči vide, i oči moga brata Benjamina vide, da su to moja usta koja vam govore. ¹³Sad vi morate reći mome ocu o svemu mome sjaju u Egiptu, i o svemu što ste vidjeli; i morate požuriti i dovesti moga oca ovdje dolje.” ¹⁴Onda on padne oko vrata svoga brata Benjamina i zaplaka, i Benjamin plakaše na njegovu vratu. ¹⁵On poljubi svu svoju braću i plakaše nad njima, i poslije toga njegova braća govorahu s njim.

45:5 “Sad nemojte biti žalosni ili ljutiti prema sebi, jer ste me prodali ovdje” Pojam “žalosni” (BDB 780, KB 864, *Niphal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu) u *Niphal* osnovi upotrijebljen je u 1. Knjizi o Samuelu 20:3.34; 2. Samuelu 19:2 i Nehemiji 8:10.11. Temeljno značenje je “rana”, “bol”, ili “žalost”.

Pojam “ljutiti” pojam je “gorjeti” (BDB 354, KB 351, *Qal* JUSIV, usp. Post 31:36; 39:19; Izl 32:11).

Josip je učinio jednu od najdivnijih izjava vjere nađenih bilo gdje u Bibliji. Ovaj stih je teološka svrha izvješća o Josipu! Usred zloporabe i izdaje on je bio kadar vidjeti ruku Božju (*Elohim*) vjerom. Stihovi 5-9 oblikuju jednu od najjačih potvrda o dobroti i prisutnosti Božjoj čak i usred borbi i životnih poteškoća.

Još samo jedan dodatni osvrt o ovome snažnome, predivnome tekstu. Moje je pitanje uvijek bilo: “Djeluje li Bog na ove načine samo prema zavjetnoj obitelji?” Očito je kako Bog čini što god je potrebno da podupre obitelj Abrahama (usp. Rim 9 - 11), ali što s običnim vjernicima? Je li Njegova ljubav za vječnost (tj. iskupljenje) ili za određeno vrijeme i vječnost? Je li On s nama na isti način? Ovaj svijet je zlo, pobunjeničko mjesto (vidjeti *The Goodness of God* od Wenhama). Vjernici trpe; vjernici su proganjeni; vjernici su ubijani! Iz NZ-a izgleda istinitim da je Bog s nama i za nas čak usred okolnosti što su neobjašnjive (vidjeti *The Christian's Secrets of a Happy Life*, od Hannah Whithall Smith). Pretpostavke vjere i svetopisamskoga otkrivenja je da su vjernici dragocjeni Bogu! Život je misterija, ali nevidljiva (ipak ne nepoznata) ruka Božja jeste s nama iz trenutka u trenutak. Naš mir mora počivati u Njemu, Njegovoj Riječi, Njegovu Sinu, a ne na okolnostima (usp. 1. Kor 10:13; 13:8-13). Mi smo obitelj Abrahama (usp. Rim 2:28-29)!

45:6 “Jer glad je bila u zemlji ove dvije godine, i još je pet godina u kojima neće biti ni oranja niti ubiranja plodova” Ovo se vraća unatrag na otkrivenje kroz faraonov san kako će biti sedam godina opće oskudice.

45:7 Josipova izjava u Knjizi Postanka 45:7, upućujući na Ostatak (BDB 984) koji će biti očuvan, odnosi se na njegovu djelatnost, ne na kasniju teološku uporabu pojma “Ostatak” što upućuje na vjerujući, vjeran dio hebrejskoga naroda.

Vidjeti Posebnu temu dolje: Ostatak, tri značenja.

POSEBNA TEMA: OSTATAK, TRI ZNAČENJA

SZ-na zamisao “vjernoga Ostatka” ponavljana je tema Proroka (uglavnom u osmome stoljeću proroka i Jeremije). Korištena je u tri značenja:

1. oni koji prežive progonoštvu (npr. Iz 10:20-23; 17:4-6; 37:31-32; Jer 42:15.19; 44:12.14.28; Am 1:8)
2. oni koji ostanu vjerni YHWH-i (npr. Iz 4:1-5; 11:11.16; 28:5; Joel 2:32; Am 5:14-15; Mih 2:12-13; 4:6-7; 5:7-9; 7:18-20)
3. oni koji su dio eshatološke obnove i ponovna stvaranja (npr. Am 9:11-15).

NASB, NKJV, NJB
NRSV
TEV
LXX
JPSO

“velikim oslobođenjem”
“mnogima preživjelima”
“potomcima preživjelima”
“velikim ostatkom (buduća pokoljenja)”
“*Aquot*; izvanrednim oslobođenjem”

Ovo je doslovno “izlaz” (BDB 812, usp. Jer 25:35) i PRIDJEV “velik” (BDB 152). Josipova pomoć njegovoj obitelji, bivajući uzdignut na vodstvo u Egiptu, opisana je kao veliko oslobođenje upravljano od YHWH (usp. Post 45:5.8; 50:20).

45:8 “i On me učinio” Teološka poteškoća povezana s doktrinom o predestinaciji nije ta da Bog zna i utječe na ljudska djelovanja (kao i na fizičke događaje), nego do koje je mjere On odgovoran (dvojnost) za ljudski grijeh? Teolozi su (Strong, *Systematic Theology*, II. izdanje, str. 423-425; Erickson, *Christian Theology*, II. izdanje, str. 424-426) ponudili nekoliko teorija što pokazuju Božje uplitanje u, ali ne započinjanje, grješnih djela (usp. Jak 1:14; 1. Iv 2:16):

1. On može spriječiti neki čin (usp. Post 20:16)
2. On može dopustiti neki čin (usp. Ps 81:12-13; Rim 1:24.26.28)
3. On može usmjeriti neki čin (usp. Post 37:21-22; 45:5.7.8; 50:20)
4. On može ograničiti neki čin (usp. 1. Kor 10:13).

Vidjeti Posebnu temu dolje: Predestinacija (kalvinizam) nasuprot ljudske slobodne volje (arminijanizam).

POSEBNA TEMA: PREDESTINACIJA (kalvinizam) NASUPROT LJUDSKE SLOBODNE VOLJE (arminijanizam)

I. **Poslanica Rimljanima 8:29** – Pavao korist “predvidi” (*proginōskō*, “znati prije”) dva puta, ovdje i u 11:2. U 11:2 to upućuje na Božju zavjetnu ljubav za Izraela prije početka vremena. Zapamtite da se pojam “(spo)znati” u Poslanici Hebrejima odnosi na prisni, osobni odnos, ne na činjenice o nekome (usp. Post 4:1; Jer 1:5). Ovdje je uključen u lanac vječnih događaja (usp. Rim 8:29-30). Ovaj pojam povezan je s predestinacijom. Međutim, mora biti napomenuto da Božje predznanje nije temelj izbora jer kad bi to bilo tako, onda bi izbor bio temeljen na budućem odazivu paloga čovječanstva, što bi bio ljudska izvedba. Ovaj pojam nađen je također u Djelima apostolskim 26:5; 1. Petrovoj poslanici 1:2.20 i 2. Petrovoj 3:17.

A. “predvidi” (*proginōskō*, “znati prije”)

Oba pojma i “predznanje” i “predestinacija” složenice su s PRIJEDLOGOM “prije” i, stoga, moraju biti prevedena “znati prije”, “postaviti granice prije”, ili “označiti prije”. Presudni odlomci o predestinaciji u NZ-u su Poslanica Rimljanima 8:28-30; Efežanima 1:3-14 i Rimljanima 9. Ovi tekstovi očito naglašavaju da je Bog suveren. On je u potpunome nadzoru svega. Postoji unaprijed postavljen Božanski naum koji je djelovao izvan vremena. Međutim, ovaj naum nije proizvoljan ili odabirajući. Temeljen je, ne samo na Božjoj suverenosti i predznanju, nego na Njegovoj nepromjenljivoj naravi ljubavi, milosrđa i nezasluzenoj milosti. Vidjeti Posebnu temu u Psalmu 2: Okvirni uvidi: YHWH-in vječni iskupiteljski naum.

Moramo biti pozorni da zbog našega zapadnjačkog (američkog) individualizma ili naše protestantske revnosti ne obojimo ovu čudesnu istinu. Moramo također stražariti protiv toga da idemo smjerom povijesnih, teoloških sukoba između Augustina nasuprot Pelegija ili kalvinizma nasuprot arminijanizma.

B. “predodređeni” (*proorizō*, “postaviti granice prije”)

Predestinacija nije doktrina s namjerom ograničavanja Božje ljubavi, milosti, i milosrđa niti isključivanja nekih od njih iz Evandjelja. Ona ima namjeru jačanja vjernika oblikovanjem njihova pogleda na svijet. Bog je za svo čovječanstvo (usp. Iv 3:16; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14). Bog je u nadzoru svega. Tko ili što nas može odvojiti od Njega (usp. Rim 8:31-39)? Bog vidi čitavu povijest kao sadašnjost; ljudi su vremenski ograničeni. Naša točka gledišta i umne sposobnosti su ograničene. Ne postoji suprotnost između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva. To je ustroj Saveza. To je još jedan primjer biblijske istine date u dijalektalnoj napetosti. Biblijske su doktrine predstavljene iz različitih točki gledišta. Često se pojavljuju paradoksalno. Istina je ravnoteža između prividno oprečnih parova. Ne smijemo pomaknuti napetost izabiranjem jedne od istina. Ne smijemo odvojiti ikoju biblijsku istinu u zaseban odjeljak.

Također je važno dodati da cilj izbora nije samo Nebo kad umremo, nego Kristo-sličnost sada (usp. Rim 8:29-30; 2. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; 1. Sol 3:13; 4:3; 5:23; 2. Sol 2:13; Tit 2:14; 1. Pt 1:15). Odabrali smo biti "sveti i nedužni". Bog je odabrao promijeniti nas tako da drugi mogu vidjeti promjenu i odazvati se vjerom Bogu u Kristu. Predestinacija nije osobna povlastica nego zavjetna odgovornost. To je glavna istina odlomka. To je cilj kršćanstva. Svetost je Božja volja za svakoga vjernika. Božji izbor je biti Kristo-sličan (usp. Ef 1:4), ne biti posebnoga stava. Božja slika, što je bila data čovjeku u stvaranju (usp. Post 1:26; 5:1.3; 9:6) mora biti obnovljena.

- C. "prema slici Svoga Sina" – Božji konačan cilj jeste obnova slike izgubljene u Padu. Vjernici su unaprijed određeni na Kristo-sličnost (usp. Ef 1:4).

II. Poslanica Rimljanima 9

- A. Poslanica Rimljanima 9 jedan je od najjačih NZ-nih odlomaka o Božjoj suverenosti (drugi je Ef 1:3-14), dok poglavlje 10 navodi kako će ljudska slobodna volja biti jasna i ponovljena (usp. "svatko", Rim 9:4; "bilo tko", 9:11.13; "svi", 9:12 [dva puta]). Pavao nikad ne pokušava pomiriti ovu teološku napetost. Oboje su istina! Većina biblijskih doktrina predstavljena je u paradoksalnim ili dijalektalnim parovima. Većina teoloških sustava je logička polu-istina. Augustinijanizam i kalvinizam nasuprot semi-pelagijanizmu i arminijanizmu imaju elemente istine i pogrješke. Biblijska napetost između doktrina daje prednost *proof-textingu*, dogmatskome, razumskom, teološkom sustavu što sili Bibliju u unaprijed zamišljenu rešetku tumačenja.

- B. Ova ista istina (nađena u Rim 9:23) navedena je u Poslanici Rimljanima 8:29-30 i Efežanima 1:4.11. To poglavlje najjači je izražaj Božje suverenosti u NZ-u. Ne može postojati raspra da Bog u potpunosti upravlja Stvorenjem i iskupljenjem. Ova velika istina ne smije nikad biti smekšana ili smanjena. Međutim, mora biti ravnoteže s Božjim zavjetnim odabirom kao sredstvom odnosa s ljudskim Stvorenjem, stvorenim na Njegovu sliku. Zsigurno je istina kako su neki SZ-ni Savezi, kao Knjiga Postanka 15, bezuvjetni i uopće se ne odnose na ljudski odaziv, ali drugi Savezi su uvjetovani ljudskim odazivom (npr. Eden, Noa, Mojsije, David). Bog ima naum iskupljenja za Svoje Stvorenje; niti jedan čovjek ne može utjecati na taj naum. Bog je odabrao dopustiti pojedincima sudjelovati u Njegovim naumima. Ova prilika za sudjelovanjem jeste teološka napetost između suverenosti (Rim 9) i ljudske slobodne volje (Rim 10).

Nije primjereno izdvojiti jedan biblijski naglasak a zanemariti drugi. Postoji napetost između doktrina zbog toga jer istočnjački ljudi predstavljaju istinu u dijalektalnim ili napetošću ispunjenim parovima. Doktrine ne smiju odstupati u odnosu prema drugim doktrinama. Istina je mozaik istina.

III. Poslanica Efežanima 1

- A. Izbor je predivna doktrina. Međutim, to nije poziv na pristranost, nego poziv da se bude kanal, oruđe, ili sredstvo iskupljenja drugih! U SZ-u pojam je bio korišten prvenstveno za služenje; u NZ-u korišten je prvenstveno za spasenje što ishodi u služenju. Biblija nikad ne pomiruje prividnu suprotivost između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva, nego potvrđuje oboje! Dobar primjer biblijske napetosti bio bi Poslanica Rimljanima 9 o Božjemu suverenome odabiru i Rimljanima 10 o neophodnome odazivu čovječanstva (usp. 10:11.13).

Ključ za ovu teološku napetost može biti nađen u 1:4. Isus je Božji izabrani Čovjek i svi su moguće izabrani u Njemu (Karl Barth). Isus je Božje "da" potrebi paloga čovječanstva (Karl Barth). Poslanica Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti pitanje tvrdnjom da cilj predestinacije nije samo Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Mi smo često privučeni dobrobitima Evanđelja i zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) je za ovo vrijeme kao i za vječnost!

Doktrine dolaze u vezu s ostalim istinama, ne kao pojedinačne, nepovezane istine. Dobra analogija bila bi konstelacija nasuprot jednoj zvijezdi. Bog predstavlja istinu u istočnjačkim, ne zapadnjačkim, književnim vrstama. Mi ne smijemo pomaknuti napetost prouzročenu dijalektalnim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina (Bog kao transcendentan nasuprot Bogu kao imanentnome; sigurnost nasuprot ustrajnosti; Isus je jednak s Ocem nasuprot Isus je podložan Ocu; kršćaninova sloboda nasuprot kršćaninove odgovornosti prema zavjetnome drugu, itd.).

Teološka zamisao "Saveza" ujedinjuje suverenost Boga (koji uvijek poduzima prvi korak i postavlja raspored) s naredbenim čovjekovim početnim i nastavljaćim odazivom pokajničke vjere. Budite pozorni kod *proof-textinga* jedne strane paradoksa i podcjenjivanja drugog! Budite pozorni glede potvrđivanja samo jedne omiljene doktrine ili sustava teologije.

B. "On nas odabra" u Poslanici Efežanima 1:4 je AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA što naglašava subjekt. Ovo se usredotočuje na Očev odabir prije vremena. Božji odabir ne smije biti razumjet u islamskome smislu determinizma, niti u ultra-kalvinističkome smisli kao neki nasuprot drugih, nego u smislu Saveza. Bog je obećao iskupiti palo čovječanstvo (usp. Post 3:15). Bog je pozvao i odabrao Abrahama kako bi odabrao sve ljude (usp. Post 12:3; Izl 19:5-6). Osobno je Bog izabrao sve osobe koje će primijeniti vjeru u Krista. Bog uvijek poduzima prvi korak u spasenju (usp. Iv 6:44.65). Ovaj tekst i Poslanica Rimljanima 9 biblijski su temelji za doktrinu o predestinaciji naglašenu od Augustina i Kalvina.

Bog je odabrao vjernike ne samo za spasenje (opravdanje), nego i za posvećenje (usp. Kol 1:10-12). Ovo se odnosi na: (1) naš položaj u Kristu (usp. 2. Kor 5:21) ili (2) Božju žudnju za ponovno proizvede Svoju narav u Svojoj djeci (usp. Ef 2:10; Rim 8:28-29; Gal 4:19). Božja volja za Njegovu djecu je i Nebo jednoga dana i Kristo-sličnost sada!

"U Njemu" je ključ zamisli Poslanice Efežanima 1:4. Očevi blagoslovi, milost, i spasenje teku kroz Krista (usp. Iv 14:6). Zabilježite ponavljanje ovoga gramatičkog oblika (LOKATIV SFERE) u Efežanima 1:3, "u Kristu"; 1:4, "u Njemu"; 1:7, "u Njemu"; 1:9, "u Njemu"; 1:10, "u Kristu", "u Njemu"; 1:12, "u Kristu" i 1:13, "u Njemu" (dva puta). Isus je Božje "da" palome čovječanstvu (Karl Barth). Isus je izabrani Čovjek i svi su moguće izabrani u Njemu. Svi blagoslovi Boga Oca teku kroz Krista.

Izričaj "prije utemeljenja svijeta" također je upotrijebljeno u Evanđelju po Mateju 25:34; Ivanu 17:24; 1. Petrovoj poslanici 1:19-20 i Otkrivenju 13:8. To pokazuje iskupiteljsku djelatnost trojedinoga Boga čak prije Knjige Postanka 1:1. Ljudi su ograničeni svojim osjećajem vremena; sve je za nas prošlost, sadašnjost, i budućnost, ali nije za Boga.

Cilj predestinacije je svetost, ne povlastica. Božji poziv nije za nekolicinu izabrane Abrahamove djece, nego za sve! To je poziv da se bude onakvim kakvim je Bog odredio da čovječanstvo bude, kao On Sâm (usp. 1. Sol 5:23; 2. Sol 2:13); na Njegovu sliku (usp. Post 1:26-27). Okrenuti predestinaciju u teološko pravilo umjesto u sveti život jeste tragedija. Često naše teologije govore glasnije od biblijskoga teksta.

Pojam "nedužnost /bespriječnost" (*amōmos*) ili "bez mane" upotrijebljena je o:

1. Isusu (usp. Heb 9:14; 1. Pt 1:19)
2. Zahariji i Elizabeti (usp. Lk 1:6)
3. Pavlu (usp. Fil 3:6)
4. svima istinskim kršćanima (usp. Fil 2:15; 1. Sol 3:13; 5:23).

Božja neopoziva volja za svakoga kršćanina nije samo Nebo poslije, nego Kristo-sličnost sada (usp. Rim 8:29-30; Gal 4:19; 1. Pt 1:2). Vjernici moraju odražavati Božje osobine izgubljenome svijetu za svrhu evangelizacije.

Gramatički izričaj "u ljubavi" u Poslanici Titu 2:2 može ići ili s Titom 2:4 ili 5. Međutim, kad je taj izričaj upotrijebljen na drugim mjestima u Poslanici Efežanima on uvijek upućuje na ljudsku ljubav za Boga (usp. Ef 3:17; 4:2.15.16).

C. U Poslanici Efežanima 1:5 izričaj "On nas predodredi" je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA. Taj grčki pojam složen je od "prije" i "označen". To upućuje na Božji predodređeni iskupiteljski naum (usp. Lk 22:22; Djela 2:23; 4:28; 17:31; Rim 8:29-30). Predestinacija je jedna od nekoliko istina povezanih sa spasenjem čovječanstva. Ona je dio teološkoga uzorka ili nizova povezanih istina. To nikad nije značilo naglašavanje da se bude u odvojenosti! Biblijska je istina dana u nizovima napetošću ispunjenih, paradoksalnih parova. Denominacionalizam je težio pomaknuti biblijsku napetost naglašavanjem jedne od dijalektalnih istina (predestinacija nasuprot ljudske slobodne volje; sigurnost vjernika nasuprot ustrajnosti svetih; izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu; bezgriješnost nasuprot grijeshenju manje; trenutačno objavljeno posvećenje nasuprot napredujećemu posvećenju; vjera nasuprot djelima; kršćaninova sloboda nasuprot kršćaninove odgovornosti; transcendentnost nasuprot imanentnosti).

Božji odabir nije temeljen na predznanju ljudske izvedbe, nego na Njegovoj milosrdnoj naravi (usp. Ef 1:7.9.11). On želi da svi (ne samo neki posebni kao gnostici ili suvremeni ultra-kalvinisti) budu spašeni (usp. Ez 18:21-23.32; Iv 3:16-17; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14). Božja milost (Božja narav) teološki je ključ za ovaj odlomak (usp. Ef 1:6a.7c.9b), kao što je Božje milosrđe ključ za druge odlomke o predestinaciji, Poslanica Rimljanima 9 - 11.

Jedina nada paloga čovječanstva jeste Božja milost i milosrđe (usp. Iz 53:6 i nekoliko drugih SZ-nih tekstova navedenih u Rim 3:9-18). To je ključno u tumačenju ovih prvih teoloških poglavlja kako bi se shvatilo da Pavao naglašava one stvari koje su posve nepovezane s ljudskom izvedbom: predestinacija (Ef 1), milost (Ef 2), i Božji vječni iskupiteljski naum (tajnovitost, Ef 2:11 - 3:13). To je bila protuteža naglasku krivih učitelja na ljudskoj zaslugi i ponosu.

▣ **“ocem faraonu i gospodarom svega njegovog kućanstva i vladarom nad čitavom zemljom Egipta”** Ovo je izgleda trostruki opis odredbe Josipova posla u Egiptu:

1. on je imao jedinstveni odnos s faraonom. Ovo je postao arheološki dokumentirani naslov prije iz godine 3000. pr.Kr. Izgleda kako to upućuje na položaj velikoga vezira
2. “gospodarom svega njegovog kućanstva” izgleda kako je upućivanje na rukovođenje faraonova osobnog vlasništva (usp. Post 41:40; 47:20-26)
3. “vladarom nad čitavom zemljom Egipta” izgleda izražava njegov odnos s državnom upravom (usp. Post 41:41.48-49.55-56; 42:6-7).

Roland deVaux, *Ancient Israel*, tom 1, str. 49, kaže kako je pojam “otac” postao onaj što se koristi kao naslov za nekoga od faraonova glavnoga nadglednika. Očevi su bili glavni učitelji djece nakon što su oni postigli određenu starost zrelosti, prije je to bio zadatak majke. U duhovnoj kraljevini, svećenici su uzeli pojam “otac” kako bi opisali sebe (hebrejski mudrosni učitelji u Izrekama također uzimaju taj naslov, kao što su uzeli svećenici u Sucima 17:10; 18:19).

45:9 Josip naslovljava svoju braću s nekoliko zapovijedi:

1. požurite, BDB 554, KB 553, *Piel* IMPERATIV, usp. Knjiga Postanka 45:13
2. uzidite, BDB 748, KB 828, *Qal* IMPERATIV
3. dođi dolje, BDB 432, KB 434, *Qal* IMPERATIV
4. nemoj kasniti, BDB 763, KB 840, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu.

45:10 “Ti ćeš živjeti u zemlji Gošen” Iz narednih stihova neizvjesno je upućuje li ovo na pretkazanje u Josipovu korist (usp. Post 46:31) ili jednostavno logički kao mjesto gdje su pastiri živjeli. Zemlja Gošen (BDB 177) smještena je na gornjoj istočnoj strani Nila, blizu zemlje Kanaana. Poslije je nazvana zemlja Ramzesa (usp. Post 47:6.11). To je bilo područje Egipta gdje se uzgajala stoka (usp. Post 46:32-34).

▣ **“i ti ćeš biti blizu mene”** Ovaj je stih često korišten kao dokaz za faraone kojima je Josip služio bivajući dijelom “Pastirskih kraljeva”, ili Hiksosa, koji su osvojili Egipat pomoću spojenoga luka i konja koji je vukao kočiju. Oni su vladali Egiptom od 1720. do 1580. g.pr.Kr. Mi znamo da su oni podrijetlom bili Semiti te, stoga, moglo je biti lakše za drugoga Semita, takvoga kao Josip, da se uzdigne na njihove činoe. Kroz egipatsku povijest, semitski narod zadržao je važna mjesta u vlasti. Glavni grad Carstva Hiksosa bio je smješten u Tanisu ili Soanu (usp. Ps 78:12.43). To je vrlo blizu zemlji Gošen. Međutim, kasniji domaći egipatski faraoni imali su svoj glavni grad 400 milja južno u gradu Tebi. Odredba vremena Josipova upravljanja u Egiptu još je uvijek neizvjesna i to ne može biti korišteno kao konačni dokaz.

45:12 “Gle, vaše oči vide, i oči moga brata Benjamina vide, da su to moja usta koja vam govore” Točno značenje svakoga od ovih izričaja nekako je neizvjesno (vjerojatno on ne koristi tumača), ali ukupni potisak lako je odrediti. Benjamin je jedinstveno bio povezan s Josipom jer su oni obojica bili sinovi Rahele. Izričaj “moja usta” upotrijebljen je izgleda kao idiom za vlast (usp. Post 45:21 i tumačenje Rashija).

▣ **“Benjamina” [Benjamin]** Rahela ga je prvotno nazvala “sin moje tuge” jer je ona umrla dok ga je rađala (usp. Post 35:18). Međutim, Jakov je promijenio njegovo ime u “sin moje desne ruke”. Zbog Jakovljeve jedinstvene ljubavi za Rahelu, i Josip i Benjamin bili su mu vrlo posebni.

45:13 “svemu mome sjaju” Ovo je hebrejska riječ *kabod* (BDB 458). Njeno temeljno značenje (BDB 458 II) je “težak” (usp. Post 41:31, NASB, “žestok”; Izl 4:10, “težak jezik”).

Ona je postala uporabom za ono što je vrijedno. Zabilježite sljedeće uporabe:

1. bogatstva, Knjiga Postanka 31:1; Knjiga proroka Izaije 10:3; 61:6
  2. sjaj /uspjeh, Knjiga Postanka 45:13
  3. ljepota, Knjiga proroka Izaije 35:2
  4. žestoka oskudica /glad, Knjiga Postanka 12:10; 41:13; 43:1; 47:4.13
  5. čast, Knjiga Brojeva 24:11
  6. mnogo, Knjiga Postanka 50:10.11 (tj. žalovanje).
- Vidjeti Posebnu temu dolje: Slava (*kabod*) (SZ).

POSEBNA TEMA: SLAVA (*kabod*) (SZ)

I. Njeno temeljno značenje

Postoji više od dvadeset hebrejskih riječi prevedenih kao “slava” (*doxa*) od LXX-e, ali najznakovitija je hebrejska riječ *kabod* (BDB 458-459, KB, 455-458). Njeno temeljno značenje je ono što je teško. To je trgovački pojam korišten u obavljanju kupovina (tj. vaganja). Ona je postala pojam što ima široko semantičko polje gdje se zamisao teškoga razvila u vrijednost, štovanje osoba, mjesta, i stvari.

II. Korištena o YHWH-i

- A. Postalo je načinom opisivanja YHWH-ine osobne prisutnosti. Povezuje Njegovu snagu, veličanstvo (tj. transcendentnost) s Njegovom osobnošću i prisutnošću u fizičkoj stvarnosti (imanentnost).
- B. Obilježava YHWH-u u stvaranju, usp. Psalam 19:1; 29:3.9; 104:31.
- C. Bila je korištena o Njegovim teofanijama povezanim s ustrojem Njegova zavjetnog naroda. On je “slava Izraela”, usp. 1. Knjiga o Samuelu 15:29:
  1. izlazak iz Egipta, usp. Knjiga Brojeva 14:22 (naviješteno u Post 15:12-21)
  2. u posebnome Oblaku Slave koji je vodio i pratio narod, usp. Knjiga Izlaska 16:7.10
  3. davanje Njegova Zakona na gori Sinaj, usp. Knjiga Izlaska 24:16.17
  4. Njegova djela opskrbe i osude tijekom razdoblja lutanja pustinjom:
    - a. početna pobuna povezana s izvješćem dvanaest uhoda, usp. Knjiga Brojeva 14:9-10
    - b. Mojsijevo posredovanje u njihovu korist, usp. Knjiga Brojeva 14:20-21
    - c. Korahova pobuna, usp. Knjiga Brojeva 16:19
    - d. krize kad nije bilo vode, usp. Knjiga Brojeva 26:6.
- D. Mojsijev zahtjev da vidi YHWH-u, usp. Knjiga Izlaska 33:18-23.
- E. Bila je korištena o Sámome YHWH-i (tj. Njegovoj biti):
  1. 1. Knjiga Ljetopisa 29:11
  2. Psalam 106:20; Knjiga proroka Jeremije 2:11; Hošea 4:7; Poslanica Rimljanima 1:23
  3. Knjiga proroka Izaije 42:8; 45:7; 48:11; 58:8; 60:1-2.19 (Otk 21:23; 22:5)
  4. Knjiga proroka Zaharije 2:5.10.
- F. Bila je korištena u vezi s YHWH-inom prisutnošću kod /u:
  1. Šatoru sastanka, usp. Knjiga Izlaska 16:7.10; 29:43; 40:34-35; Levitski zakonik 9:6.23
  2. Hramu, usp. 1. Knjiga o Kraljevima 81:1; 2. Ljetopisa 5:14; 7:1-3; Knjiga proroka Izaije 6:3; Hagaj 2:3.9
  3. Kovčegu saveza, usp. 1. Knjiga o Samuelu 4:22; Psalam 63:2; 78:61.

- G. Bila je korištena o YHWH-inu kraljevskome dostojanstvu, usp. 1. Knjiga Ljetopisa 29:12-13; Psalam 24:7-10; 45:3.
- H. Bila je korištena o YHWH-inoj etičkoj naravi (tj. pravednost), usp. Psalam 29:3; 97:6; Knjiga proroka Izaije 42:8; 48:11; 58:8; Habakuk 2:14.

III. Korištena o ljudima i narodima

- A. Ljudi:
  - 1. usporedno s “duša” (tj. *nefeš*), usp. Knjiga Postanka 49:6; Psalam 16:9; 108:1
  - 2. bogatstvo, usp. Knjiga Postanka 31:1; Psalam 49:16.17; Knjiga proroka Izaije 10:3; 61:6; 66:11-12
  - 3. čast, usp. Knjiga Postanka 45:13; Psalam 8:6; Knjiga proroka Hagaja 2:7
  - 4. ugled, usp. Knjiga o Jobu 19:9; 29:20; Psalam 4:2; 49:17
  - 5. sjaj, usp. 1. Knjiga Ljetopisa 29:12.28; 2. Ljetopisa 17:5; 18:13; 32:27.
- B. Narodi:
  - 1. Egipat
  - 2. Efrajim, usp. Knjiga proroka Hošee 9:11
  - 3. Samarija, usp. Knjiga proroka Hošee 10:5.
- C. Kraljevi:
  - 1. Ahasver, usp. Knjiga o Esteri 1:4
  - 2. Izrael, usp. Psalam 21:6
  - 3. Antioh IV. [Epifan – op.prev.], usp. Knjiga proroka Daniela 11:39.
- D. Narodne vojske:
  - 1. Asirija, usp. Knjiga proroka Izaije 8:7
  - 2. Izrael, usp. Knjiga proroka Izaije 17:4
  - 3. Kedar, usp. Knjiga proroka Izaije 21:16.

IV. Bila je korištena o opisu zadnjih dana (eshatologija)

- A. YHWH će se vratiti u Svoj Novi hram, usp. Knjiga proroka Ezekielu 43:2.4.5; 44:4.
- B. YHWH će dovesti svijet k Sebi, usp. Knjiga proroka Izaije 40:5; 59:19; 60:1-3; 66:18-19.
- C. YHWH će dovesti “Novi” Jeruzalem”, usp. Knjiga proroka Izaije 66:10; Zaharija 12:7.

V. Svrha Stvorenja je slavljenje YHWH-e

- A. Stvoreno za Njegovu slavu, usp. Knjiga proroka Izaije 43:7.
- B. Slava je dužna Njemu, usp. 1. Knjiga Ljetopisa 16:29.
- C. Pjevati /hvaliti Njegovu slavu, usp. Psalam 66:2; 96:8; 115:1.
- D. Sve što činimo mi činimo za Njega, za Njegovu slavu, usp. 1. Poslanica Korinćanima 10:31; 2. Korinćanima 4:15; Efežanima 5:22; 6:5; 1. Petrova 2:12.
- E. Prva izjava u Westminsterskome kraćemu katekizmu.

45:14 “Onda on padne oko vrata svoga brata Benjamina i zaplaka, i Benjamin plakaše na njegovu vratu” Pretjeranosti židovskoga tumačenja, čak i kod korisnoga komentatora kao što je Rashi, mogu se vidjeti u ovome stihu. Oni kažu da je Josip plakao zbog uništenja zavjetnoga šatora u Šilu, što je bilo kasnije dodijeljeno Josipovoj zemlji (usp. Jš). Benjamin je plakao

zbog uništenja Hrama, jer je Jeruzalem zapravo bio smješten na lokaciji što je raspodjelom dobilo pleme Benjamina. Ovo pokazuje nastojanje židovske egzegeze da potpuno ukloni povijesnu okolnost stiha i primijeni ju na glavni događaj u životu Izraela.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 45:16-20

¹⁶Sad kad se novosti bijahu čule u faraonovoj kući da su došla Josipova braća, to bijaše drago faraonu i njegovim slugama. ¹⁷Onda faraon reče Josipu: “Reci svojoj braći: ‘Učinite ovo: natovarite svoje životinje i idite u zemlju Kanaana, ¹⁸i uzmite svoga oca i svoje kućanstvo te dodite k meni, i ja ću vam dati najbolju zemlju Egipta i vi ćete jesti obilje od zemlje.’ ¹⁹Sad tebi je naručeno: ‘Učiniti ovo: uzmite kola iz zemlje Egipta za svoju malu djecu i za svoje žene, i dovedite vašega oca i dodite. ²⁰Nemojte se brinuti za svoja dobra, jer najbolje od čitave zemlje Egipta vaše je.’”

45:16 Braća su se oporavila od: (1) šoka zbog Josipova otkrivanja njima tko je on; (2) straha od Boga za ono što su oni učinili Josipu; i (3) straha od samoga Josipa.

45:17-20 Ovo je faraonova poruka Josipu za njegovu obitelj:

1. “Reci svojoj braći”, Knjiga Postanka 45:17, BDB 55, KB 65, *Qal* IMPERATIV
2. “Učinite ovo”, Knjiga Postanka 45:17, BDB 793 I, KB 889, *Qal* IMPERATIV
3. “natovarite svoje životinje”, Knjiga Postanka 45:17, BDB 381, KB 378, *Qal* IMPERATIV (ovaj je GLAGOL nađen jedino ovdje u SZ-u)
4. “idite u zemlju Kanaana”, Knjiga Postanka 45:17, BDB 229, KB 246, *Qal* IMPERATIV
5. dodite (nije u NASB), Knjiga Postanka 45:17, BDB 97, KB 112, *Qal* IMPERATIV
6. “uzmite svoga oca i svoje kućanstvo”, Knjiga Postanka 45:18, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV
7. “dodite k meni”, Knjiga Postanka 45:18, BDB 97, KB 112, *Qal* IMPERATIV
8. “ja ću vam dati najbolju zemlju Egipta”, Knjiga Postanka 45:18, BDB 678, KB 733, *Qal* KOHORTATIV
9. “vi ćete jesti obilje od zemlje”, Knjiga Postanka 45:18, BDB 37, KB 46, *Qal* IMPERATIV
10. “Učinite ovo”, Knjiga Postanka 45:19, BDB 793 I, KB 889, *Qal* IMPERATIV
11. “uzmite kola”, Knjiga Postanka 45:19, isti GLAGOL kao #6
12. “dovedite vašega oca” (doslovno “dovesti”), Knjiga Postanka 45:19, BDB 669, KB 724, *Qal* PERFEKT upotrijebljen u IMPERATIVNOME smislu
13. “dodite”, Knjiga Postanka 45:19, isti GLAGOL kao #5 i #7, ali *Qal* PERFEKT upotrijebljen u IMPERATIVNOME smislu
14. “Nemojte se brinuti za svoja dobra” (doslovno “nemojte da vaše oči žale za vašim posudama”), Knjiga Postanka 45:20, BDB 299, KB 298, *Qal* JUSIV; isti je idiom upotrijebljen u Ponovljenome zakonu 7:16; 13:8; 19:13.31; 25:12.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 45:21-23

²¹Onda sinovi Izraela učiniše tako; i Josip im dade kola prema zapovijedi faraona, i dade im namirnice za putovanje. ²²Svakome od njih on dade haljine za promijeniti, ali Benjaminu on dade tri stotine *kovanica od srebra* i pet haljina za promijeniti. ²³Njegovu ocu on pošalje kao što slijedi: deset magaraca s najboljim stvarima Egipta, i deset magarica natovarenih sa žitom i kruhom i hranom za njegova oca za putovanje.

45:21 “kola” Ovo je egipatska posuđena riječ u značenju “kola s dva kotača što ih je vukla stoka” (BDB 722, usp. 1. Sam 6:7) i ne upućuje na ratne kočije (BDB 939, usp. Post 41:43) Egipta. Kola su bila uobičajena u Egiptu zbog čisto ravnoga terena. Ona su bila rijetka, ili moguće nepoznata, u zemlji Palestine jer ona ima neravan, brdovit teren. Jedan razlog za sposobnost Filisteje da nadzire obalne pastire bio je zbog njihove uporabe željeznih kočija. Međutim, Izraelove rane pobjede dogodile su se u brdovitoj zemlji gdje su kočije bile neuporabljive. Ova kola mora da su izgledala vrlo neobično u zemlji Kanaan.

45:22 “haljine za promijeniti” Ovo vjerojatno upućuje na ukrašenu odjeću (tj. Izl 3:22; 12:35), što je bila jedno od sredstava bogatstva u drevnome svijetu. To je bilo primjereno ukrašena nošnja njegova brata u njihovoj novoj kulturološkoj okolnosti (egipatski elitni stalež, usp. Post 41:14). Međutim, to može označavati nove haljine, ne posebno one skupe (tj. Ruta 3:3).

▣ **“ali Benjaminu on dade tri stotine kovanica od srebra i pet haljina za promijeniti”** Josip bi, od svih ljudi, trebao biti pozoran glede poteškoće što prouzrokuje favoriziranje, ipak kulturološka okolnost je takva da on velikodušno pokazuje pozornost svome čisto-krvnome bratu (usp. Post 43:34).

45:23 Sjetite se kako je Jakov poslao darove “čovjeku” iz Egipta u Knjizi Postanka 43:11, tako sad Josip vraća kulturološko očekivanje:

1. deset magaraca natovarenih s najboljim stvarima (BDB 375 GRAĐA BDB 595)
  2. deset magarica natovarenih sa žitom i kruhom.
- Vau! Što je Jakov morao misliti kad je vidio sve ovo što dolazi niz cestu!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 45:24-28

²⁴Tako on otpošalje svoju braću, i dok su oni odlazili, on im reče: “Nemojte se svadati na putu.” ²⁵Onda oni krenuše iz Egipta, i dođoše u zemlju Kanaana k svome ocu Jakovu. ²⁶Oni mu kazivaše, govoreći: “Josip je još uvijek živ, i on je uistinu vladar nad zemljom Egipta.” Ali on bijaše zaprepašten, jer im nije vjerovao. ²⁷Kad mu oni rekoše sve riječi Josipove što im je on kazao, i kad on vidje kola što je Josip poslao da mu donesu, duh njihova oca Jakova ponovno oživi. ²⁸Onda Izrael reče: “To je dovoljno; moj sin Josip još je uvijek živ. Ja ću ići i vidjeti ga prije nego što umrem.”

45:24 “on im reče: ‘Nemojte se svadati na putu’” GLAGOL (BDB 919, KB 1182, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen ju ZAPOVJEDNOME smislu, upotrijebljen jedino ovdje u Postanku i samo dva puta više u Petoknjžju) može biti tumačen kao onaj što se odnosi na:

1. odmjeravanje krivnje za njihova djela prema Josipu u Knjizi Postanka 37 (Rashi)
2. strah (usp. Izl 15:14; Pnz 2:25) od povratka s čitavom obitelji i Josipovom osvetom
3. nastavljanje razmišljanja o tome da Benjamin dobiva više hrane (Post 43:34) a sad više odjeće i srebrnoga novca (Post 45:22).

On ih je na umješšan način podsjetio da je Sâm Bog usmjeravao okolnosti, ne da su njihova djela bila grješna (usp. Post 42:21.28; 44:16), nego da je Bog imao širu svrhu (usp. Post 45:5.7.8; 50:20; Djela 7:9). Bog koristi čak i zlo za Svoje svrhe (usp. Djela 2:23).

45:26 “Ali on bijaše zaprepašten” Ova riječ izvorno je značila “rasti obamrlo putem bivanja hladnim” (BDB 806, KB 916, *Qal* IMPERFEKT, usp. Ps 77:2; Hab 1:4). Očito je da su ova braća morala priznati svome ocu što su napravili godinama ranije, iako to nije posebno spomenuto u tekstu. Zanimljivo je zabilježiti kako se Josipovi snovi konačno ostvaruju. YHWH poznaje i nadzire povijest! Predviđajući snovi i proročanstva jaki su dokaz jedinstvenosti Biblije i Božje naravi.

▣ **“jer im nije vjerovao”** GLAGOL (BDB 52, KB 63) je *Hiphil* PERFEKT. Jakov im isto tako nije vjerovao o Josipovoj smrti (usp. Post 37:31-35). Jakovljevi sinovi lagali su mu često i on je to osjećao!

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:6: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu (אֱמוּנָה).

45:27 “duh njihova oca Jakova ponovno oživi”Ovo izgleda podrazumijeva da budući je Josipova smrt pretpostavljena, Jakov je bio potišten i on nije bio čovjek kakav je jednom bio. Ponekad smrt omiljenoga djeteta može razoriti roditelje gotovo do točke da nikad ne budu kadri oporaviti se.

45:28 Zanimljivo je da je u Knjizi Postanka 45:27 patrijarh nazvan “Jakov”, koji govori o svome starome životu, dok je u Postanku 45:28 nazvan novim imenom “Izrael”. Ovo je tako moguće zbog: (1) njegova obnovljenoga stava vjere prema Bogu i Božjem obećanome Savezu što je povezan na Josipa ili (2) toga jer je Jakov morao donijeti odluku što će utjecati na čitav zavjetni narod.

Ime “Izrael” uvijek je bilo teško za tumačiti. Neke od teorija temeljene na Knjizi Postanka 32:28-29 su:

1. “neka *El* traje”
2. “neka *El* čuva”
3. “vladati s *El*”
4. “knez Božji”.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 32:28: Izrael (ime). Ja ne mislim da različita imena upućuju na različite izvore (tj. J.E.D.P.)! Koja god etimologija bila točna, ovo je ime postalo poseban naslov za Božji narod. Nakon 922. g.pr.Kr. ono upućuje samo na istočnih deset plemena. Nakon povratka iz izgnanstva 538. g.pr.Kr. ono opet postaje naslov čitavoga naroda Božjeg.

Jakov se odaziva na četiri načina:

1. “To je dovoljno”, nema GLAGOLA (BDB 912 I)
2. “moj sin Josip još je uvijek živ”, nema GLAGOLA
3. “Ja ću ići”, BDB 229, KB 246, *Qal* KOHORTATIV
4. “i vidjeti ga”, BDB 906, KB 1157, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu.

POSTANAK 46

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Jakov kreće u Egipat	Jakovljevo putovanje u Egipat	Jakovljeva seoba u Egipat	Jakov i njegova obitelj idu u Egipat	Jakov putuje u Egipat
46:1-4	46:1-7	46:1-4	46:1-2a	46:1-5
46:5-7		46:5-7	46b-46:3-4	46:6-7
oni koji su došli u Egipat				Jakovljeva obitelj
46:8-27	46:8-15	46:8-27	46:8-15	46:8a
	46:16-18		46:16-18	46:8b-15
	46:19-22		46:19-22	46:16-18
	46:23-25		46:23-25	46:19-22
	46:26-27		46:26-27	46:23-25
	Jakov se naseljava u Gošenu (46:28 - 47:12)	Jakov i njegovi sinovi naseljavaju se u Egiptu (46:28 - 47:12)	Jakov i njegova obitelj u Egiptu (46:28 - 47:12)	Jakov ih srdačno dočekuje
46:28-34	46:28-34	46:28-34	46:28-30	46:28-30
			46:31-34	46:31-34

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Jakov želi potvrdu od YHWH da je seoba u Egipat Njegova volja. Ovo je moguće jer:
1. on se sjetio obiteljske predaje o ropstvu Židova u Egiptu, rečene Abrahamu u Knjizi Postanka 15:13-16
  2. on se bojao zbog toga što je Izaku bilo zabranjeno ići u Egipat
  3. on se protivio ostaviti Obećanu zemlju.
- B. Fusnote u NKJV (Nelson, 1982.) popisuju imena razlika između ovoga teksta te Knjige Brojeva 26 i 1. Knjige Ljetopisa 4 i 7:

OVDJE

1. Jemuel, stih 10, Izlazak 6:15
2. Ohad, stih 10 (nema ni na kojemu drugome popisu)
3. Jakin, stih 10
4. Sohar, stih 10
5. Puva, stih 13, Brojevi 26:33
6. Iob/Job, stih 13
7. Sifjon, stih 16
8. Esbon, stih 16
9. Arodi, stih 16
10. Hupim, stih 21
11. Hušim, stih 23
12. Jahseel, stih 24
13. Šilem, stih 24

BROJEVI /1. LJETOPISA

- Nemuel, Brojevi 26:12; 1. Ljetopisa 4:24
- Jarib, 1. Ljetopisa 4:24
- Zerah, 1. Ljetopisa 4:24
- Fuva, 1. Ljetopisa 7:1
- Jošuba, Brojevi 26:24; 1. Ljetopisa 7:1
- Sefon, Brojevi 26:15, LXX
- Ozni, Brojevi 26:16
- Arod, Brojevi 26:17
- Hufam, Brojevi 26:39
- Šuham, Brojevi 26:42
- Jahasiel, 1. Ljetopisa 7:13
- Šalum, 1. Ljetopisa 7:13.

- C. Postoji zanimljiv sažetak različitih načina kako je YHWH otkrio /objavio Sebe u Knjizi Postanka nađen u NIDOTTE, tom 4, str. 354:
1. govorom /usmeno, Knjiga Postanka 12:1-3; 13:14-17; 21:12-13; 22:1-2
  2. viđenjima, Knjiga Postanka 15:1-6; 46:2-4
  3. snovima, Knjiga Postanka 20:3-7; 28:12-15; 31:10-13.24; 37:5.9
  4. ukazanjima /teofanijama, Knjiga Postanka 12:7; 16:7-14; 17:1; 18:1; 26:2.24; 35:1.9; 48:3
  5. Anđelom Gospodnjim, Knjiga Postanka 16:7-13; 18:2.16.17-33; 21:17-19; 22:11-12.15-18; 31:11.13; 48:15-16.

Ono što je dojmljivo za mene jeste to da Bog pokušava komunicirati na svaki mogući način ovoj posebno obitelji kroz koju će On otkriti Sebe čitavome svijetu. Bog komunicira! Bog otkriva Sebe!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 46:1-4

¹Tako Izrael krene sa svime što je imao, i dođe u Beer Šebu, te prinese žrtve Bogu svoga oca Izaka. ²Bog govoraše Izraelu u viđenjima noćnim i reče: “Jakove, Jakove.” I on reče: “Ovdje sam.” ³On reče: “Ja sam Bog, Bog tvoga oca; nemoj se bojati ići dolje u Egipat, jer Ja ću te napraviti velikim narodom tamo. ⁴Ja ću ići dolje s tobom u Egipat, i Ja ću te jamačno dovesti gore ponovno; i Josip će zaklopiti tvoje oči.”

46:1 “Tako Izrael krene sa svime što je imao, i dođe u Beer Šebu” Očevidno, iz Knjige Postanka 37:14, on je živio u Hebronu sve ovo vrijeme i sad se zaustavlja kod ovoga južnoga grada oko 25 milja južno od Hebrona, mjestu posebnoga izvora. Postanak 21:22-31 i 26:33 dvije su različite etimologije za pojam “Beer Šeba” (BDB 92). Ovo mjesto imalo je jedinstvene patrijarhalne povezanosti s Abrahamom (usp. Post 21:31-33; 22:19) i Izakom (usp. Post 26:24-25; 28:13).

Jakov je uzeo sve što je nagomilao (usp. Post 46:5-7). Njegova seoba u Egipat bila je trajna promjena mjesta za njega.

▣ **“prinese žrtve Bogu svoga oca Izaka”** Zanimljivo je kako su žrtve uobičajeno bile prinese nakon što se Bog ukazao patrijarsima u viđenjima, ali ovdje Jakov želi potvrdu od Boga glede svoje selidbe u Egipat.

Ovo je moguće jer:

1. on se sjetio obiteljske predaje o porobljavanju Židova u Egiptu, izrečenu Abrahamu u Knjizi Postanka 15:13-16
2. on se bojao zbog toga što je Izaku bilo zabranjeno ići u Egipat
3. on je bio nesklon ostaviti Obećanu zemlju.

Izričaj “Bogu svoga oca Izaka” ne pokazuje manjak osobnoga povjerenja u Boga što se tiče Jakova, nego je to naglasak na drevnome, zavjetnome Bogu koji je pozvao Abrahama iz Ura i dao mu potomke u Obećanoj zemlji Kanaan.

46:2 “Bog govoraše Izraelu u viđenjima noćnim” Iako je Josip važna osoba u kasnijim poglavljima Knjige Postanka, Bog mu nikad ne govori izravno u viđenju kao što je govorio patrijarhu Jakovu. Prema tome, primjerenije je podijeliti ova kasnija poglavlja Postanka u veće dijelove što se bave životom Jakova. Ovo je patrijarhovo zadnje noćno viđenje od Boga.

▣ **“Jakove, Jakove”** Ovo je bio znak sklonosti (usp. Post 22:11).

▣ **“Ovdje sam”** Ovo je uobičajen idiomski odaziv Božjemu naslovljavanju nekoga (usp. Post 22:1.7.11.18; 27:1.18; 31:11; 37:13; 46:2).

46:3 “Ja sam Bog, Bog tvoga oca” Ovo je zavjetni naslov (usp. Post 26:24; 28:13; 43:23). On doslovno kaže: “*El, Elohim tvoga oca*”. *El* (BDB 42) je opće Ime za Boga u Drevnome Bliskom Istoku, što dolazi iz korijena “biti jak” i njegovog oblika MNOŽINE (*Elohim*, BDB 43), koji je toliko često korišten u ranijim dijelovima Knjige Postanka za opis Boga kao Stvoritelja. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“nemoj se bojati ići dolje u Egipat”** Neki vide kako je strah (BDB 431, KB 432, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu) povezan s:

1. obiteljskom tradicijom povezanom s Abrahamovim viđenjem u Knjizi Postanka 15:13-16
2. zabranom Izaku da ide u Egipat (Post 26:2)
3. strahom od ostavljanja Obećane zemlje.

Postoji nekoliko poruka od Boga što sadržavaju ovu riječ, Knjiga Postanka 15:1; 21:17; 26:24; 46:3.

▣ **“jer Ja ću te napraviti velikim narodom tamo”** Ovo je nova obavijest što nije prije bila prije podijeljena s Abrahamom ili Izakom. To pokazuje ispunjenje Božjega obećanja Abrahamu u Knjizi Postanka 12:2; 17:4.6.20; i 18:18 u kojem je On opisao Abrahamovo potomstvo kao ono kojeg će biti kao nebeskih zvijezda, morskoga pijeska, i zemaljskoga praha.

Božja prisutnost s obitelji Jakova prouzročit će im ono što je Njegova prisutnost s Jakovom u Haranu prouzročila da su se Jakovljeve šarene i obojene životinje brzo povećavale u brojnosti. Brojčani rast bio je jedan znak Božjega blagoslova. Ovo brzo povećanje jeste ono što ubrzava poteškoću s kasnijom egipatskom vladom (tj. Seti I.; Ramzes II.).

46:4 “Ja ću ići dolje s tobom u Egipat” Božja osobna prisutnost jeste Njegovo najveće obećanje. To pokazuje Božju iskupiteljsku narav koja započinje prvi korak (usp. Post 26:3.24; 28:15; 31:3; Ps 23:4; 139:7-12). Ova gramatička građa (kratka rečenica) u hebrejskome je posebno naglašena (kao što je naredna)! To također pokazuje kako YHWH nije ograničen na Kanaan. On je sveopći Bog (tj. Pnz 32:8).

▣ **“Ja ću te jamačno dovesti gore ponovno”** Bog je obećao zemlju Kanaan patrijarsima, ali Jakov se trajno preselio u Egipat. Ovo je Božansko obećanje da će se Izraelci vratiti u Kanaan (usp. Post 15:16; 28:15).

▣ **“i Josip će zaklopiti tvoje oči”** Ovo je očito hebrejski idiom što opisuje prisutnost ljubljenih u vrijeme smrti (usp. Post 50:1), često povezano s ovim činom zatvaranja očnih kapaka nečijom rukom pri smrti.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 46:5-7

⁵Onda se Jakov digne iz Beer Šebe; i sinovi Izraela staviše svoga oca Jakova i svoju malu djecu i svoje žene u kola što je faraon poslao da ga dovezu. ⁶Oni uzeše svoje stado i svoj imetak, što su stekli u zemlji Kanaanu, i dođoše u Egipat, Jakov i svi njegovi potomci s njim: ⁷njegovi sinovi i njegovi unuci s njim, njegove kćeri i njegove unuke, i sve svoje potomke on dovede sa sobom u Egipat.

46:7 “njegove kćeri i njegove unuke” Znanstvenici su se pitali ako ovo znači kako je bilo više kćeri osim Dine, ili ako ovo upućuje na njegove snahe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 46:8-27

⁸Sad ovo su imena sinova Izraela, Jakova i njegovih sinova, koji dođoše u Egipat: Ruben, Jakovljevi prvorodenac. ⁹Sinovi Rubena: Henok i Palu i Hesron i Karmi. ¹⁰Sinovi Šimuna: Jemuel i Jamin i Ohad i Jakin i Sohar i Šaul sin od kanaanske žene. ¹¹Sinovi Levija: Geršon, Kehat, i Merari. ¹²Sinovi Jude: Er i Onan i Šela i Perez i Zerah (ali Er i Onan umriješe u zemlji Kanaana). A sinovi Pereza bijahu Hesron i Hamuel. ¹³Sinovi Jisakara: Tola i Puva i Iob i Šimron. ¹⁴Sinovi Zebuluna: Sered i Elon i Jahleel. ¹⁵Ovo su sinovi Lee, koje ona rodi Jakovu u Padam Aramu, s njegovom kćerkom Dinom; svih njegovih sinova i kćeri *bijaše broj* trideset-tri. ¹⁶Sinovi Gada: Sifjon i Hagi, Šuni i Esbon, Eri i Arodi i Areli. ¹⁷Sinovi Ašera: Jimna i Jišva i Jišvi i Berija i njihova sestra Serah. I sinovi Berija: Heber i Malkiel. ¹⁸Ovo su sinovi Zilpe, koju Laban dade svojoj kćeri Lei; i ona rodi Jakovu osih šesnaest osoba. ¹⁹Sinovi Jakovljeve žene Rahele: Josip i Benjamin. ²⁰Sad Josipu u zemlji Egipta bijahu rođeni Manaše i Efrajim, koje mu Asenata, kći Potifara, svećenika u Onu, rodi. ²¹Sinovi Benjamina: Bela i Beker i Ašbel, Gera i Naaman, Ehi i Roš, Mupim i Hupim i Ard. ²²Ovo su sinovi Rahele, koji bijahu rođeni Jakovu; *bijaše* četrnaest odoba u svemu. ²³Sinovi Dana: Hušim. ²⁴Sinovi Naftalija: Jahseel i Guni i Jeser i Šilem. ²⁵Ovo su sinovi Bilhe, koju Laban dade svojoj kćeri Raheli, i ona rodi ove Jakovu; *bijaše* sedam osoba u svemu. ²⁶Svih osoba pripadajućih Jakovu, koje dođoše u Egipat, njegovi izravni potomci, ne uključujući žene Jakovljevih sinova, *bijaše* šezdeset-šest osoba u svemu, ²⁷a sinovi Josipovi, koji mu bijahu rođeni u Egiptu bijahu dvojica; svih osoba kuće Jakovljeve, koje dođoše u Egipat, *bijaše* sedamdeset.

46:10-24 Ovi su stihovi vrlo slični popisu u Knjizi Brojeva 26 i 1. Ljetopisa 4 - 7. Ova druga dva popisa imaju različita slovkanja i, u nekim slučajevima, različita imena. Vidjeti Okvirne uvide, B. Ja vjerujem da to može biti objašnjeno usmenom predajom ili da su ljudi tijekom ovoga vremenskog razdoblja često imali dva različita imena.

46:10 “Šaul sin od kanaanske žene” Postojala je velika raspra o tome zašto je ova osoba bila uključena. Ovo očito nije normativno. Rashi kaže kako to upućuje na Dinino dijete, rođenog sa Šekemom (usp. Post R. 80).

46:12 Stihovi 10-27 bi pretpostavljeno morali biti popis svih ljudi koji su došli s Jakovom u Egipat, ali imenovanje dvoje Judine djece koja su bila već mrtva (tj. Er i Onan, usp. Post 38:7.10) pokazuje da je ovaj popis bio dodan iz drugoga vremena. Ne da to nije točno, nego samo nije dio ovoga okvira.

46:13 “Iob” Mnogi su komentatori pretpostavili kako bi ovo moralo biti slovkano “Job” (BDB 398, בּוֹיּוֹ), ali u 1. Knjizi Ljetopisa 7:1 i Brojevima 26:24 njegovo ime je “Jašub” (BDB 1000, בּוֹשֵׁב).

46:15 “svih njegovih sinova i kćeri *bijaše broj* trideset-tri” Stihovi 15, 18, 22, i 25 svi popisuju puni broj različitih podjela obitelji Jakova:

1. u Knjizi Postanka 46:15 imamo sinove i kćeri Lee
2. u Knjizi Postanka 46:18 imamo sinove Leine sluškinje, Zilpe
3. u Knjizi Postanka 46:22 imamo sinove Rahele
4. u Knjizi Postanka 46:25 imamo sinove Raheline sluškinje, Bilhe.

Kombinirani puni popis ovih skupina pojavljuje se u Postanku 46:26 kao “šezdeset-šest osoba” a u Postanku 46:27 kao “sedamdeset”.

Postojala je velika raspra o tome kako se ovi brojevi odnose na popis. Neki kažu kako je broj “sedamdeset”, plus kći, Dina, iz Knjige Postanka 46:15, jednak “sedamdeset-jedan” minus Er i Onan iz Postanka 46:12, kao i odbijanje Josipa i njegova dva sina, Efrajima i Manašea (Post 46:27). Drugi su tvrdili kako je “šezdeset-šest” iz Postanka 46:26, plus Jakov, Josip i njegova dva sina, jednak broju “sedamdeset”. Zanimljivo je da u Djelima apostolskim 7:14 Stjepan spominje sedamdeset-pet osoba. Međutim, ovaj broj dolazi iz Septuaginte, koja očito popisuje pet Josipovih unuka. Vidjeti Gleason Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties*, str. 378-379; *Hard Sayings of the Bible*, str. 521-522.

46:17 “i njihova sestra Serah” Uključivanje ove kćeri pokazuje da je popis morao biti uključiv. Može biti da je rođeno više sinova u ovoj obitelji nego kćeri.

46:20 Josip je imao dva sina od egipatske žene. Ova su dva sina bila posinjena od Jakova kao njegova vlastita, tako dovodeći puni broj sinova do trinaest.

Izgleda kako je Josipu bila dana dvostruka baština uobičajeno pridržana za prvorođenca, ali njemu nije bio dan glavni položaj u obitelji. To je bilo pridržano za Judu, Leinoga četvrtoga sina. Ove neuobičajene odluke daju znak Božjega vodstva u zavjetnoj obitelji!

Efrajim će postati najveće, najmoćnije pleme u sjevernome Kanaanu, dok će Juda postati najveće i najmoćnije pleme na jugu.

LXX ima proširen popis potomaka povezanih s ovim stihom. Neki znanstvenici misle kako je ovo bilo namjerno izostavljeno od MT-a zbog Ponovljenoga zakona 32:8 (UBS, *Preliminary and Interim Report on the Hebrew Old Testament Text Project*, str. 70).

46:21 “Sinovi Benjaminina” Benjaminovi sinovi izgleda da su morali biti popisani ovdje, ali kad netko uspoređi ovo s 1. Knjigom Ljetopisa 7:6, spomenuta su samo tri sina. Neki su komentatori tvrdili da su ostali popisani ovdje unuci (usp. Br 26:38-40; 1. Ljet 7:6 i dalje; 8:1 i dalje).

46:26 “njegovi izravni potomci” Ovaj je popis nekako zbunjujući zbog toga jer:

1. popisuje imena sinova koji su umrli ranije
2. neka od imena su MNOŽINA i izgleda da su to imena kasnijih plemenskih klanova
3. za Benjaminina je, u Knjizi Postanka 46:21, rečeno kako je on imao deset sinova umjesto tri više prema predaji.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 46:28-34

²⁸Sad on pošalje Judu pred sobom k Josipu, da objasni put pred njim u Gošen; i oni dođu u zemlju Gošen. ²⁹Josip pripremi svoju kočiju i uzade u Gošen da sretne svoga oca Izraela; čim se pojavio pred njim, on pade oko njegova vrata i plakaše na njegovu vratu dugo vremena. ³⁰Onda Izrael reče Josipu: “Sad pusti mi umrijeti, budući sam vidio tvoje lice, da si ti još uvijek živ.” ³¹Josip reče svojoj braći i kućanstvu svoga oca: “Ja ću uzići i reći faraonu, i kazat ću mu: ‘Moja braća i kućanstvo moga oca, koji *bijahu* u zemlji Kanaana, došli su k meni; ³²a ljudi su pastiri, jer oni su čuvari stada; i oni su doveli svoja stada i svoja krda i sve što oni imaju.’ ³³Kad vas faraon pozove i kaže: ‘Što je vaše zanimanje?’ ³⁴vi ćete reći: ‘Tvoje sluge bile su čuvari stada od svoje mladosti sve do sada, i mi i naši očevi’, da možete živjeti u zemlji Gošen; jer svaki pastir mrzak je Egipćanima.”

46:28 “on pošalje Judu pred sobom k Josipu” Postoji neka pomutnja u MT-u. *Revised Standard Version*, slijedeći Septuagintu, kaže: “da se pojavi pred njim u Gošenu”. Ovo može podrazumijevati:

1. da je Juda morao pokazati Josipu put k njihovom ocu u zemlji Gošen
  2. da se on morao pojaviti pred Josipom u zemlji Gošen.
- To učvršćuje Judino vodstvo obitelji.

46:29 “svoju kočiju” Postojale su barem tri vrste ovih “kočija” s dva kotača, koje su vukle životinje:

1. kolica vučena od volova, usp. Knjiga Postanka 45:21
2. ratna kočija s nekom kovinom za štiti. Neke su držale jednu osobu, ali druge su bile nešto veće i držale su dvije osobe; većinu su vukli konji (zbog brzine), usp. Knjiga Izlaska 14:7
3. ceremonijalna kočija viđena na većini egipatske zidne umjetnosti, bila je ukrašena i vučena konjima. Ona je bila statusni simbol (kao što su bili bijeli magarci u Palestini), usp. Knjiga Postanka 46:29.

46:34 “jer svaki pastir mrzak je Egipćanima” Neki su ovo vidjeli kao:

1. urbani Egipćani bili su neprijateljski raspoloženi protiv polunomadskih pastira
2. egipatsku reakciju na Hiksosa, ili “Pastirske kraljeve” koji su vladali njima tijekom XVII. dinastije i koji su u osnovi bili Semiti, ne Egipćani. Josip Flavije spominje ovo u svome djelu *Antiquities of the Jews* 11.7.5 (Hengstenberg tvrdi da je svjesnost narodnoga Izraela bila očuvana egipatskom isključivošću i njihovim gađenjem prema pastirima)
3. egipatsko štovanje bika, prema tome, svatko tko jede govedinu gadio bi im se (usp. Post 43:32; Izl 8:26, više kao hindusi danas).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Josip otpustio svoje egipatske sluge u Knjizi Postanka 45:1?
2. Objasnite važnost teološkoga načela izrečenog od Josipa u Knjizi Postanka 45:5-9.
3. Objasnite značenje pojmova “Jakov” i “Izrael” te pokažite kako su oni korišteni u Pismima.
4. Zašto se Bog pojavljuje u viđenjima Jakovu, a ne Josipu?
5. Zašto se popis u Knjizi Brojeva 26 i 1. Ljetopisa 4 – 6 razlikuje od popisa potomaka spomenutog u Knjizi Postanka 46:8-27?
6. Što su poteškoće povezane s brojem “sedamdeset” nađenim u Knjizi Postanka 46:27?
7. Kako je Bog koristio mržnju Egipćana o pastirskome životu Izraelaca koji su tamo privremeno boravili?

POSTANAK 47

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Jakovljeva obitelj naseljena u Gošenu	Jakov naseljen u Gošenu (46:38 - 47:12)	Jakov i njegovi sinovi naseljeni u Egiptu (46:38 - 47:12)	Jakov i njegova obitelj u Egiptu (46:38 - 47:12)	Faraon odobrava službeni prijem
47:1-6	47:1-6	47:1-6	47:1-3a 47:3b-6	47:1-5a.6b 47:5b.6a-11
47:7-12	47:7-12	47:7-12	47:7-8 47:9-12	47:12
47:13-19	Josip se bavi s općom oskudicom 47:13-19	47:13-19	opća oskudica 47:13-15 47:16-17 47:18-19	Josipova ratarska djelatnost 47:13-14 47:15-17
ishod opće oskudice			47:20-24	47:18-19
47:20-26	47:20-26	47:20-26	47:20-24 47:25-26	47:20-22 47:23-26
47:27-28	Josipova prisega Jakovu 47:27-31	Jakovljevo posvajanje i blagoslivljanje Efrajima i Manašea (47:27 - 48:22) 47:27-28	47:27-30a	47:27-31
47:29-31		47:29-31	47:30b 47:31	

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja)

SLIJEDEĆE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 47:1-6

¹Onda Josip uđe i govoraše faraonu, i reče: “Moj otac i moja braća i njihova stada i njihova krda i sve što oni imaju, izašlo je iz zemlje Kanaan; i gle, oni su u zemlji Gošen.” ²On uze pet muškaraca među svojom braćom i predstavi ih faraonu. ³Onda faraon reče njegovoj braći: “Što je vaše zanimanje?” Tako oni rekoše faraonu: “Tvoji sluge su pastiri, i mi i naši očevi.” ⁴Oni rekoše faraonu: “Mi smo došli privremeno boraviti u zemlji, jer tamo nema paše za stada tvojih slugu, jer je oskudica žestoka u zemlji Kanaan. Sad, dakle, molimo dopusti svojim slugama živjeti u zemlji Gošen.” ⁵Onda faraon reče Josipu: “Tvoj otac i tvoja braća došla su k tebi. ⁶Zemlja Egipta vam je na raspolaganju; naseli svoga oca i svoju braću u najboljom zemlji, pusti ih neka žive u zemlji Gošen; i ako znaš ikoje umješne muškarce među njima, onda ih postavi da upravljaju mojom stokom.”

47:1 “Onda Josip uđe i govoraše faraonu” Ovo je izgleda morao biti dogovoreni sastanak za faraona kako bi se susreo s Josipovom obitelji (usp. Post 46:33). Na to se smjera u Djelima apostolskim 7:13.

▣ **“oni su u zemlji Gošen”** Knjiga Postanka 46 i 47 jedinstveno su povezane zajedno zbog toga jer je Josip vježbao svoju obitelj o tome što reći i kako reći nešto kako bi mogli dobiti dozvolu da žive u zemlji Gošen. Ova je zemlja bila poznata kao ona s plodnom pašom. Bila je nazvana i “najbolja od zemlje”, Postanak 47:6 i 11 (usp. Post 45:18).

47:2 “On uze pet muškaraca među svojom braćom” Uvijek je postojalo nagađanje o tome zašto je on odabrao samo petoricu. Rabini kažu kako je on uzeo najslabije i najružnije tako da faraon ne bi povukao njegovu braću u vojnu službu, ali to izgleda nesigurno. *Anchor Bible Commentary* tvrdi upravo suprotno: “on je uzeo najistaknutije” (str. 350). Postoji stvarna mogućnost da je broj “pet” bio posebno važan Egipćanima jer je on često korišten u ovim poglavljima (usp. Post 41:34; 43:34; 45:22).

47:3 “Tvoji sluge su pastiri, i mi i naši očevi” Veoma je važno zabilježiti kako oni tvrde da su sinovi pastira (usp. Post 13:7.8; 26:20; 46:32.34), dakle, sve što su oni znali jeste kako biti pastirima. Od sinova se očekivalo da slijede zanimanje svoga oca. Na pastire (ili stoku) u Egiptu se gledalo s nekim prijezirom (usp. Post 43:32; 46:34; Izl 8:26). Ovo podrazumijeva kako su: (1) zbog rasne oholosti Egipćana i (2) kulturalne odbojnosti prema pastirima, lijepa djeca Jakova uglavnom bila ostavljena sama. To je bilo vrlo značajno jer je iz Knjige Postanka 38 očito da su oni postajali dijelom kanaanske kulture. Prema tome, privremeni boravak u Egiptu uistinu je za njih bila prilika da se spoje u različit narodni religijski entitet.

47:4 “Oni rekoše faraonu” Postoje četiri vida njihova odaziva što su spomenuti kako bi ublažili ikoje strahove što bi faraon trebao imati glede njih: (1) oni su bili pastiri; (2) oni su privremeno boravili tamo; (3) oni su bili prisiljeni doći u Egipat; i (4) oni su tražili dozvolu da se nasele u zemlji, očito za određeno razdoblje.

47:5-6 Postoji neka poteškoća u MT-u što je očita kad netko uspoređuje drevne verzije. Faraon je morao osloviti petoricu braće, ne Josipa.

47:6 “ako znaš ikoje umješne muškarce među njima, onda ih postavi da upravljaju mojom stokom” Faraon je također imao stoku u području Gošena. Ovo može biti samo još jedan način pokazivanja njegove skrbi za njih zbog Josipa. Ili, to je moglo biti njegovo željenje fizičkoga uspjeha što je bio povezan s Bogom ovih ljudi (usp. Post 30:27; 39:5).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 47:7-12

⁷Onda Josip dovede svoga oca Jakova i predstavi ga faraonu; i Jakov blagoslovi faraona. ⁸Faraon reče Jakovu: “Koliko si godina živio?” ⁹Tako Jakov reče faraonu: “Godine moga privremenoga boravišta su jednu stotinu i trideset; nekoliko je i neugodnih godina moga života, niti su one dosegnule godine što su moji očevi živjeli tijekom dana njihova privremenog boravišta.” ¹⁰I Jakov blagoslovi faraona, i ode iz njegove prisutnosti. ¹¹Tako Josip naseli svoga oca i svoju braću i dade im posjed u zemlji Egipta, u najboljoj zemlji, u zemlji Ramzesa, kao što je faraon naredio. ¹²Josip opskrbi svoga oca i svoju braću i sve kućanstvo svoga oca s hranom, prema njihovoj djeci.

47:7 “i Jakov blagoslovi faraona” Postojala je velika raspra o Jakovljevu blagoslivljanju faraona dva puta (usp. stih 10). Neki kažu kako su to jednostavno normalni istočnjački dolazni i odlazni pozdravi (usp. Post 31:55; Ruta 2:4, NJB). Međutim, izgleda neuobičajeno da je to ovdje spomenuto dva puta. Nadmoćniji uvijek blagoslivlja podređenoga (usp. Heb 7:7). Martin Luther kaže da je Jakov propovijedao faraonu Evanđelje i da su njegovi dvorjani bili preobraćeni. On koristi Psalam 105:22 kao dokaz za ovo preobraćenje. Zbog Božanskoga blagoslova na obitelji Abrahama i onih povezanih s njim, ovo blagoslivljanje takvoga faraona koji ih podupire izgleda primjereno (usp. NRSV, TEV, NIV). *Jewish Study Bible*, str. 93, popisuje stihove gdje su blagoslovljeni drugi prema njihovoj vezi sa zavjetnom obitelji (usp. Post 12:3; 22:18; 26:4; 28:14; 30:27-30; 39:5.23, str. 93).

47:9 “Godine moga privremenoga boravišta” Jakov je jamačno bio uhvaćen u depresiju u zadnjim godinama svoga života. Njegov potišteni duh (izazvan novostima o Josipovoj smrti) otkriven je u ovome stihu.

47:11 “dade im posjed u zemlji Egipta, u najboljoj zemlji, u zemlji Ramzesa, kao što je faraon naredio” Ovdje je očito kako su “zemlji [zemlja] Ramzesa” (usp. Izl 1:11; 12:37; Br 33:3) i zemlja Gošena isto područje. Spominjanje Ramzesa je ili: (1) kasniji dodatak pisara ili (2) je tamo postojao grad njegovog imena prije nego su Hebreji ponovno tamo izgradili grad u čast Ramzesa II. Ramzes II. je izgleda faraon iskustva Izlaska te izgleda potvrđuje da je nadnevak Izlaska 1290. g.pr.Kr. Ovo nije istina samo zbog položaja egipatskoga glavnog grada tijekom razdoblja Hiksosa što je bio relativno blizu zemlje Gošena, nego također zbog arheološkoga dokaza o upadu Palestine oko 1250. g.pr.Kr.

47:12

NASB

NKJV

NRSV

TEV

NJB

JPSOA

LXX

Pešita

“prema njihovoj djeci”

“prema broju u njihovim obiteljima”

“prema broju onih koji su ovisili o njima”

“uključujući najmlađe”

“sve do najmanjih od njih”

“sve do djece”

“za svaku osobu”

“prema njihovim obiteljima”

Ova “djece” (BDB 381, KB 378, usp. Br 14:3.31; 31:17) može uputiti na svakoga člana kućanstva kojima je bila dodijeljena određena količina hrane (usp. Post 45:11). Rabini kažu da su djeca trošila mnogo kruha i da je ovo idiom za pokazivanje kako je Josip osigurao za njih obilje. Moguće je pojam “djeca” prisna obiteljska metafora za članove zavjetne obitelji (usp. Post 47:24).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 47:13-19

¹³Sad nije bilo hrane u čitavoj zemlji, jer opća oskudica bijaše vrlo žestoka, tako da zemlja Egipta i zemlja Kanaana klone zbog opće oskudice. ¹⁴Josip skupi sav novac što bijaše naden u zemlji Egipta i u zemlji Kanaana za žito što oni kupiše, i Josip donese novac u faraonovu kuću. ¹⁵Kad novac sav bijaše potrošen u zemlji Egipta i u zemlji Kanaana, svi Egipćani dođoše k Josipu i rekoše: “Daj nam hrane, jer zašto bismo pomrli u tvojoj prisutnosti? Jer naš novac je nestao.” ¹⁶Onda Josip reče: “Predajte svoju stoku, i ja ću vam dati hrane za vašu stoku, budući je vaš novac nestao.” ¹⁷Tako oni dovedoše svoju stoku k Josipu, i Josip im dade hrane u zamjenu za konje i stada i krda i magarce; i on ih nahrani s hranom u zamjenu za svu njihovu stoku te godine. ¹⁸Kad ta godina bijaše završila, oni dođoše k

njemu iduće godine i rekoše mu: “Mi nećemo skrivati od moga gospodara da je sav naš novac nestao, a stoka je od moga gospodara. Nije ostalo ništa za moga gospodara osim naših tijela i naših zemljišta. ¹⁹Zašto bismo pomrli pred tvojim očima, i mi i naša zemlja? Kupi nas i našu zemlju za hranu, i mi i naša zemlja bit ćemo robovi faraonu. Tako daj nam sjeme, tako da možemo živjeti a ne pomrijeti, i da zemlja ne bude opustošena.”

47:13-26 Mnogi su komentatori tvrdili kako je Josip djelovao okrutno prema egipatskome narodu. Međutim, Josip je djelovao prema uobičajenoj tvrdnji da faraon, kao predstavnik boga Sunca Ra, posjeduje zemlju Egipta, i to je ostvario.

47:13 “klone” Ovaj GLAGOL (BDB 529, KB 520, *Qal* IMPERFEKT) nađen je jedino ovdje u SZ-u. Njegovo osnovno značenje je “oslabjeti /malaksati”. Zemlja Kanaan ne radi ništa. Ona je pogođena kletvom Knjige Postanka 3:17-19 (usp. Rim 8:20-22), dio čega su neredoviti prirodni ciklusi. U ovome stanju, YHWH koristi (koristi a ne uzrokuje) to za Svoje svrhe. Taj nadzor bilo čega također je odražen u dijelu o “prokletstvu i blagoslovu” Ponovljenoga zakona (usp. Pnz 28 - 29). Opća oskudica bila je žestoka (usp. Post 12:10; 41:31; 43:1; 47:4.13).

47:16 “Predajte svoju stoku” Oni su već prodali sve (“predajte”, BDB 396, KB 393, *Qal* IMPERATIV, usp. Post 47:15.16) što su imali zato da kupe hranu. Sad, njihova je stoka bila ugrožena. Ustvari, govorenje o stoci, koju oni nisu mogli hraniti i koja bi ionako uginula, vid je smilovanja vlade, a ne izrabljivanja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 47:20-26

²⁰Tako Josip kupi svu zemlju Egipta za faraona, jer svaki Egipćanin proda svoje polje, jer opća oskudica bijaše žestoka nad njima. Tako zemlja postade faraonova. ²¹Što se tiče naroda, on ih preseli u gradove od jednoga kraja egipatske granice do drugoga. ²²Samo zemlju svećenika on nije kupio, jer svećenici imaše dio od faraona, i oni živješe od dijela što im faraon dade. Stoga, oni ne prodajše svoju zemlju. ²³Onda Josip reče narodu: “Gle, ja sam danas kupio vas i vašu zemlju za faraona; sad, *ovdje* je sjeme za vas, i vi možete zasijati zemlju. ²⁴Od žetve vi ćete dati petinu faraonu, a četiri petine bit će vaše vlastite za sjeme za polje i za vašu hranu i za one od vašega kućanstva i kao hrana za vašu djecu.” ²⁵Tako oni rekoše: “Ti si spasio naše živote! Dopusti nam naći milosrđe u pogledu moga gospodara, i mi ćemo biti faraonovi robovi.” ²⁶Josip načini zakonsku odredbu glede zemlje Egipta *važecu* do ovoga vremena, da će faraon imati petinu; jedino zemlja svećenika ne postade faraonova.

47:20 “Tako Josip kupi svu zemlju Egipta za faraona” U šestoj godini opće oskudice, nakon što je sva stoka bila prodana, oni su prodali svoju zemlju i sebe faraonu (BDB 888, KB 1111, usp. Post 47:19.20.22.23). Zapravo, oni su postali kmetovi (usp. Post 47:23-24). Mi znamo, ne samo iz Hamurabijevog zakonika, nego i iz arheoloških nalazišta iz Ugarita i Pločica iz Nuze, kako je kmetstvo bilo uobičajeno, kulturološki položaj naroda Drevnoga Bliskog Istoka. Josipov naslov spomenut u Knjizi Postanka 41:40 i 45:8 znači kako je on bio upravitelj faraonovih osobnih poslova. Stihovi 20-26 pokazuju kako je on osobno prihodovao faraonu u svome birokratskom nadzoru Egipta. Ovo čitavo iskustvo “prilično” je potkrijepljeno spisima iz egipatskih povijesnih zapisa.

47:21 “on ih preseli u gradove od jednoga kraja egipatske granice do drugoga” Mnogi su komentatori tvrdili kako ovo nije bilo zbog toga da se olakša raspodjela hrane jer oni nisu mogli obrađivati zemlju bilo gdje drugdje. Međutim, Septuaginta i Samarijsko Petoknjžje izjavljuju “on učini robove od njih” (“u gradove”, BDB 746, בִּירְעַל, “k robovima”, BDB 713, בִּירְבַעַל). Ovaj je prijevod slijeđen od *Revised Standard Version* te izgleda odgovara okviru i Knjige Postanka 47:19 i 25, kao i davanju sjemena u Postanku 47:23. Rashi kaže kako je on učinio da se oni presele u gradove zato da im dokaže kako oni nisu posjedovali svoju vlastitu zemlju. Pešita i *Targum Ongelos* imaju “on ih je selio iz grada u grad”, što je baš oprečno onome iz MT-a.

47:22 Religijsko vlasništvo i osoblje nisu bili povrijeđeni (usp. Post 47:26).

47:24 “Od žetve vi ćete dati petinu faraonu” U Hamurabijevom zakoniku, tekstovima iz Ugarita i arheoloških istraživanja Nuze, nalazimo kako ovo nije bilo strašno izrabljivanje. Iz mezopotamijskih i drugih povijesnih spisa znamo kako četrdeset do šezdeset posto nije bilo neuobičajeno. Josip je postupao s ovim ljudima s velikom čestitošću. Oni su to znali, kao što Knjiga Postanka 47:25 očito odražava.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 47:27-28

²⁷Sad Izrael živješe u zemlji Egipta, u Gošenu, i oni steknu vlasništvo u njoj i bijahu plodni i postadoše vrlo brojni. ²⁸Jakov živješe u zemlji Egipta sedamnaest godina; tako duljina Jakovljeva života bijaše jedna stotina i četrdeset sedam godina.

47:27 Ovo postavlja pozornicu za narednu egipatsku upravu koja će se bojati Izraelaca.

47:28 “duljina Jakovljeva života bijaše jedna stotina i četrdeset sedam godina” Ovo je jedan od nekoliko stihova kroz Knjigu Postanka upotrijebljenih za određivanje nadnevka određenih glavnih događaja. Zanimljivo je kako je Jakov mislio da će umrijeti puno prije negoli je zapravo umro, baš kao što je i njegov otac, Izak, mislio u Postanku 27:2. To pokazuje da iako su oni bili veliki Božji ljudi, oni su ipak imali fizičkih poteškoća povezanih sa starošću kao i psihološke dvojbe. Poznavanje Boga ne oslobađa nekoga od poteškoća starenja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 47:29-31

²⁹Kad se vrijeme Izraelova umiranja približilo, on pozva svoga sina Josipa i reče mu: “Molim, ako sam našao naklonost u tvome pogledu, stavi svoju ruku pod moje stegno i postupaj sa mnom u dobroti i vjernosti. Molim nemoj me ukopati u Egiptu, ³⁰nego kad legnem dolje s mojim ocima, ti ćeš me iznijeti iz Egipta i ukopati me u njihovu ukopnome mjestu.” I on reče: “Ja ću napraviti kao što si ti rekao.” ³¹On reče: “Zakuni mi se.” Tako on mu prisegne. Onda se Izrael prignu u štovanju na uzglavlju kreveta.

47:29 “Kad se vrijeme Izraelova umiranja približilo” Smrt je u ruci Božjoj, ona nije prigoda, sudbina, ne đavao. Ne postoji “strašan žetelac”, samo Božji anđeo.

Smrt nije neprijatelj, nego ponovno sjedinjenje za one koji imaju međusobni odnos s YHWH-om. U Bibliji smrt nije ona što je tragedija, nego rana smrt ili nasilna smrt. Nakon Pada Knjige Postanka (usp. Post 5) smrt je prirodan kraj fizičkoga života. Kad je netko star, smrt je blagoslov!

▣ “stavi svoju ruku pod moje stegno” Ovo je izgleda pravilo idiomske prisege među drevnim Hebrejima (usp. Post 24:2). Postoje dva moguća smjera za ove geste: (1) stegno je najveći mišić u tijelu, prema tome, povezano sa zamisli o jakosti ili (2) stegno je blizu genitalija, upućujući na “sjeme” obećanja. Svrha ovoga čina izgleda kako je naglasak na potomcima Jakova kao istinskoga predmeta ove prisege o kojoj se govori. Očevidno to je dohvaćanje u zavjetnima Božjim obećanjima za sjeme, idući natrag u Kanaan (usp. Post 12:1-3).

NASB	“dobroti i vjernosti”
NKJV	“ljubazno i vjerno”
NRSV	“odano i vjerno”
NJB	“vjernoj ljubavi”
LXX	“milosrđu i istini”
Pešita	“milosrdno i vjerno”
REB	“odano i pošteno”
JPSOA	“postojanoj odanosti”

Ovo su posebni zavjetni pojmovi *hesed* (BDB 388, חסד, usp. Post 20:13; 21:23) i *emeth* (BDB 54, אמת). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 19:19: Ljubaznost /blagost /dobrota (*hesed*).

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 15:6: Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome zavjetu (אמון).

47:30 “ti ćeš me iznijeti iz Egipta” Ovo je nagovještaj Izlaska. Jakov je možda znao o tome iz obiteljskih predaja što idu unatrag do Abrahama (usp. Post 15:12-16). To je izgleda podrazumijevano u Knjizi Postanka 48:21. Jakov je znao da se sudbina Hebreja ne odnosi na dugo ostajanje u Egiptu.

47:31 “Zakuni mi se” Jakov je bio vrlo jasan (BDB 989, KB 1396, *Niphal* IMPERATIV) da on nije želio ostati u Egiptu i on moli svoga sina, ne samo da prisegne stavljanjem svoje ruke pod njegovo stegno, nego da se i usmeno zakune.

NASB, JPSOA

NKJV, NRSV

LXX

Pešita

REB

“na uzglavlju kreveta”

“kod uzglavlja kreveta”

“naslonivši se na vrh svoga štapa”

“nad vrhom svoga štapa”

“kod uzglavlja svoga kreveta”

Hebrejska riječ za “krevet” je *mittah* (BDB 641) a za “štap” je *matteh* (BDB 641). Zabilježite kako to nije pitanje suglasnika, nego pitanje samoglasnika. Postojala je velika raspra o ovome prijevodu u Masoretskome tekstu. Septuaginta (usp. Heb 11:21, što slijedi LXX-u) mijenja tu metaforu u “vrh štapa”. To izgleda vrlo moguće jer je štap bio simbol autoriteta u drevnome Egiptu, stoga, ovo može značiti da se Jakov poklonio svojim čelom i dotaknuo Josipov štap. To bi moglo simbolizirati:

1. Jakov ispunjava Josipov san iz Knjige Postanka 37:6-9
2. poštovanje Jakova za Josipa kao ispunjenje Božjega nauma za spasenje njegove obitelji
3. gesta Jakovljeva potvrđivanja Josipova prestiža (usp. Post 48:2; 1. Kr 1:47).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Josip želio da se njegova obitelj naseli u Gošenu?
2. Zašto je Josip uzeo samo petoricu svoje braće sobom da se sretnu faraona?
3. Zašto je Jakov tako potišten u Knjizi Postanka 47:9?
4. Zašto Jakov dva puta blagoslivlja faraona?
5. Zašto ime Ramzes u Knjizi Postanka 47:11 podupire kasniji nadnevak Izlaska?
6. Je li Josip postupao oštro s egipatskim narodom tijekom ovih godina teške oskudice /gladi?
7. Zašto je Jakov želio da se Josip zakune na dva različita načina da će ga iznijeti iz zemlje Egipta?

POSTANAK 48

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Izraelovi zadnji dani	Jakov blagoslivlja Josipove sinove	Jakovljevo posvajanje i blagoslivljanje Efrajima i Manašea (47:27 - 48:22)	Jakov blagoslivlja Efrajima i Manašea	Jakov posvaja dva Josipova sina i blagoslivlja ih
48:1-7	48:1-7	48:1-7	48:1-4 48:5-7	48:1-6 48:7
48:8-16	48:8-16	48:8-16	48:8 48:9a 48:9b-12 48:13-16	48:8-12 48:13-16
(15-16)	(15-16)	(15-16)	(15-16)	(15-16)
48:17-22	48:17-22	48:17-22	48:17-18 48:19	48:17-19
(20)		(20)	48:20 (20) 48:21-22	48:20 (20) 48:21-22

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 48:1-7

¹Sad dogodi se nakon ovih stvari da Josipu bijaše rečeno: “Gle, tvoj otac je bolestan.” Tako on uze svoja dva sina Manašea i Efrajima sa sobom. ²Kad Jakovu bijaše rečeno: “Gle, tvoj sin Josip došao je k tebi”, Izrael skupi svoju snagu i uspravi se na krevetu. ³Onda Jakov reče Josipu: “Bog Svemogućí ukazao mi se kod Luza u zemlji Kanaana i blagoslovio me, ⁴i On mi reče: ‘Gle, Ja ću te učiniti plodnim i brojnim, i Ja ću napraviti mnoštvo naroda, i dati tu zemlju tvojim potomcima nakon tebe za vječni posjed.’ ⁵Sad tvoja dva sina, koji bijahu rođeni u zemlji Egipta prije negoli ja dođoh k tebi u Egipat, moji su; Efrajim i Manaše bit će moji, kao što su Ruben i Šimun. ⁶Ali tvoje potomstvo koje je bilo rođeno poslije njih bit će tvoje; oni će biti nazvani po imenima svoje braće u njihovoj baštini. ⁷Sad što se mene tiče, kad dođoh iz Padana, Rahela umrije, na moju žalost, u zemlji Kanaana na putovanju, kad tamo bijaše još neke udaljenosti da se dođe u Efratu; i ja je pokopah tamo na putu za Efratu (to jest, Betlehemu).”

48:1 “Josipu bijaše rečeno” Rabini kažu da je Efrajim učio redovito sa svojim djedom Jakovom i on je taj koji je to rekao Josipu, ali svojstveno je rabinskim komentarima da su oni temeljeni na pretpostavci, ne na obavijesti iz okvira ili teksta. Uvijek je pošteno pitati one koji tvrde da govore za Boga: “Pokaži mi gdje si to dobio iz Pisma.”

▣ **“Tako on uze svoja dva sina Manašea i Efrajima sa sobom”** Ovi su dječaci bili polu-Egipćani, ali očevitno to postavlja pozornicu za patrijarhalni blagoslov (tj. posvajanje) što će ih uključiti kao pune baštinike.

48:3 “Jakov reče Josipu: ‘Bog Svemogućí’” Ovo je tradicionalno patrijarhalno Ime za Boga (usp. Izl 6:3). To je *El Šadaj*; *El* iz općega imena za Boga iz korijena “biti jak” i *Šadaj* iz korijena za “ženske grudi”, što izgleda znači “posve-dostatan Jediní”. Vidjeti punu bilješku u Posebnoj temu u Knjizi Postanka 12:1: Imena za Božanstvo.

▣ **“ukazao mi se kod Luza u zemlji Kanaana i blagoslovio me”** Luz je kanaansko ime za Betel (usp. Post 28:17.19; 35:9-15). Očevitno, kao što je YHWH blagoslovio Jakova, Jakov sad blagoslivlja Josipove sinove. Zanimljivo je zabilježiti da se, čovjeku pobožnome kao što je bio Josip, YHWH nikad nije ukazao kao što se On ukazivao patrijarsima (vidjeti bilješku u Post 46:2), što pokazuje da je čak ova književna jedinica glede Josipa zapravo u većem dijelu o životu Jakova.

48:4 “Ja ću te učiniti plodnim i brojnim” Postoje tri posebna blagoslova ovdje što su povezani s Abrahamovskim blagoslovom Knjige Postanka 12:1-3: (1) Ja ću te učiniti plodnim i brojnim; (2) od tebe Ja ću napraviti mnoštvo naroda; i (3) Ja ću dati zemlju tvojim potomcima.

Zanimljivo je da Jakov izostavlja kratku rečenicu iz Postanka 35:11 (redak 5): “i kraljevi će izaći od tebe”, jer je očito taj vid bio za Judu (usp. Post 49:10). Uspjeh i obilje bile su osobine obitelji, ali kraljevi će izaći od Jude (tj. Mesija, Iz 9:6-7; Mih 5:2).

▣ **“za vječni posjed”** Ovo je hebrejski pojam *'olam*. On mora biti tumačen u svjetlu okvira. Kad se sjeća razdoblja izgnanstva očito je kako ovaj pojam nije značio za vječna vremena. Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 13:15: Zauvijek (*'olam*).

48:5 “moji su; Efrajim i Manaše bit će moji, kao što su Ruben i Šimun” Zanimljivo je kako je u Knjizi Postanka 48:1 Manaše spomenut prije Efrajima, ali u Postanku 48:5 i 48:14 Efrajim će se pojaviti ispred Manašea. Ovo je izgleda bio naum Jakova (usp. Post 48:13-14). Efrajim i Manaše nadomjestit će Šimuna i Rubena kao prvorođenca, baštinike Jakova koji su prije postojali (usp. 1. Ljet 5:1). Mlađi Efrajim bit će jači od ove dvojice. To ne utječe na Judino vodstvo obitelji (usp. 1. Ljet 5:2)! To je više stega Rubena (usp. Post 35:22; 49:4; 1. Ljet 5:1) i Šimuna (usp. Post 34:25; 49:5-7) nego je to bilo uključivanje za Josipove sinove. Ne samo da postoji obrat u očekivanju između Manašea i Efrajima (kao što je bilo s Ezavom i Jakovom), nego će se taj isti obrat očekivanja pojaviti između Josipa i Jude (usp. Post 49:8-12). Josip je očevitno bio odabir za vodstvo obitelji, ali odabir je bio YHWH-in, ne kulturološki (tj. sjetite se Davida i njegove braće).

48:6 “Ali tvoje potomstvo koje je bilo rođeno poslije njih” Ovo podrazumijeva da je Josip moguće imao više djece, ali ako jeste mi nemamo zapis o tome u Bibliji.

48:7 Ovo je povijesni sažetak o Josipovoj majci. Rahelina smrt bila je bolna i potresna za Jakova. On je vidio ovu dvojicu unuka od Rahelinoga prvog sina, Josipa, kao nešto što dolazi od same Rahele. Oni će biti smatrani u potpunosti “sinovima” (u smislu baštine) Rahele. Ona će biti sretna za ovo čak i u zagrobnome životu!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 48:8-16

⁸Kad Izrael vidje Josipove sinove, on reče: “Tko su ovi?” ⁹Josip reče svome ocu: “Oni su moji sinovi, koje mi je Bog dao ovdje.” Tako on reče: “Dovedi ih k meni, da ih mogu blagosloviti.” ¹⁰Sad oči Izraela bijahu tako mutne od starosti da nije mogao vidjeti. Onda ih Josip dovede blizu k njemu, i on ih poljubi i zagrlji ih. ¹¹Izrael reče Josipu: “Ja nisam nikad očekivao da ću vidjeti tvoje lice, a gle, Bog mi je dopustio vidjeti i tvoju djecu.” ¹²Onda ih Josip uze s njegovih koljena, i prigne se sa svojim licem do zemlje. ¹³Josip ih uze obojicu, Efrajima sa svojom desnom rukom prema Izraelovoj lijevoj, i Manašea sa svojom lijevom rukom prema Izraelovoj desnoj, i dovede ih blizu k njemu. ¹⁴Ali Izrael ispruži svoju desnu ruku i položi je na glavu Efrajima, koji bijaše mlađi, a svoju lijevu ruku na Manašeoovu glavu, prekrizivši svoje ruke, iako Manaše bijaše prvorodenac.

¹⁵On blagoslovi Josipa, i reče:

“Bog pred kojim moji očevi Abraham i Izak hodaše,
Bog koji je bio moj pastir čitavoga moga života do ovoga dana,

¹⁶Anđeo koji me izbavio od svega zla,

Blagoslovio dječake;

I neka moje ime nadalje živi u njima,

I imena mojih očeva Abrahama i Izaka;

I neka uzrastu u mnoštvo usred zemlje.”

48:8 “Kad Izrael vidje Josipove sinove” Iz Knjige Postanka 48:10 učimo da je njegov vid bio vrlo loš, ali nije posve nestao. Jakov (sjećajući se kao je prevario svoga oca) želi biti siguran koga blagoslivlja!

48:9 “Josip reče svome ocu: ‘Oni su moji sinovi, koje mi je Bog dao ovdje’” Rabini kažu da je Josip morao pokazati svoju ženidbenu dozvolu Jakovu kako bi uvjerio svoga oca da se njegova žena preobrati. Međutim, meni izgleda kako ovaj stih naglašava činjenicu da je u svim područjima, Josip vidio Božju ruku u svome životu.

▣ **“Dovedi ih k meni, da ih mogu blagosloviti”** Ova dva GLAGOLA su:

1. dovedi /uzmi, BDB 542, KB 534, *Qal* IMPERATIV

2. blagosloviti, BDB 138, KB 159, *Piel* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu.

Pojam “blagosloviti” ima punije i šire teološko značenje ovdje. On uključuje metaforičko posinjenje ove dvojice unuka u puna nasljedna prava kao Jakovljevih vlastitih sinova. Sad postoji trinaest plemena.

48:10 “on ih poljubi i zagrlji ih” Ovo je bilo posebno učvršćivanje veze kao zakonsko (usp. Post 48:12) iskustvo.

48:12

NASB, NRSV

“uze s njegovih koljena”

NKJV

“dovede ih od njegovih koljena”

TEV, REB

“uze ih s Jakovljeva krila”

LXX

“iznese ih između njegovih koljena”

Pešita

“ukloni ih ispred njegovih koljena”

Ovo je bio obred posinjenja, na kojeg se smjera u Knjizi Postanka 48:5. Pustiti djecu ispod slabina izgleda kako je bio način za ovaj drevni postupak posinjenja (tj. kao što žene rađaju preko koljena, 30:3; Job 3:17, JB fusnota, str. 73).

48:14 “Ali Izrael ispruži svoju desnu ruku i položi je na glavu Efrajima” Ovo je vid križanja njegovih ruku tako da desna ruka – ruka nadmoći – može blagosloviti mlađega sina koji će imati nadmoć nad svojim bratom (kao Jakov i Ezav). Obrat kulturološki očekivane mogućnosti (usp. Post 48:18) pokazuje Božji nadzor i suverenost (usp. Post 48:19). Ovo je prvo biblijsko izvješće o blagoslivljanju povezano s polaganjem ruku. Od ovoga trenutka nadalje to će postati redovita praksa.

Vidjeti Posebnu temu dolje: Polaganje ruku u Bibliji.

POSEBNA TEMA: POLAGANJE RUKU U BIBLIJI

Ova gesta osobnoga uključivanja korištena je na nekoliko različitih načina u Bibliji:

1. prisegnuti (tj. ruka ispod stegna [Post 24:2.9; 47:29])
2. prenositi vodstvo obitelji (usp. Post 48:14.17.18)
3. poistovjećivanje sa smrću žrtvene životinje kao nadomjestak:
  - a. svećenici (usp. Izl 29:10.15.19; Lev 16:21; Br 8:12)
  - b. laici (usp. Lev 1:4; 3:2.8; 4:4.15.24; 2. Ljet 29:23)
4. postavljanje osoba sa strane da služe Bogu u posebnome zadatku ili službi (usp. Br 8:10; 27:18.23; Pnz 34:9; Djela 6:6; 13:3; 1. Tim 4:14; 5:22; 2. Tim 1:6)
5. sudjelovanje u sudskome kamenovanju grješnika (usp. Lev 24:14)
6. ruka na nečijim ustima označava tišinu ili pristajanje (usp. Suci 18:19; Job 21:5; 29:9; 40:4; Mih 7:16)
7. ruka na nečijoj vlastitoj glavi znači žalost /duboka tuga (2. Sam 13:19)
8. primanje blagoslova za zdravlje, radost, i pobožnost (usp. Mt 19:13.15; Mk 10:16)
9. povezano s fizičkim iscjeljenjem (usp. Mt 9:18; Mk 5:23; 6:5; 7:32; 8:23; 16:18; Lk 4:40; 13:13; Djela 9:17; 28:8)
10. primanje Svetoga Duha (usp. Djela 8:17-19; 9:17; 19:6).

Postoji iznenađujući manjak obavijesti u odlomcima što su povijesno korišteni za potporu uvođenja u službu crkvenih vođa (tj. zaređenje):

1. u Djelima apostolskim 6:6 apostoli su oni koji polažu ruke na sedmoricu za mjesnu službu
2. u Djelima apostolskim 13:3 proroci i učitelji su oni koji polažu ruke na Barnabu i Pavla za misijsku službu
3. u 1. Timoteju poslanici 4:14 mjesni starješine su oni koji su bili uključeni u Timotejev početni poziv i uvođenje u službu
4. u 2. Timoteju poslanici 1:6 Pavao je taj koji polaže ruke na Timoteja.

Ova različitost i višeznačnost slikovito prikazuje manjak uredbe u prvome stoljeću Crkve. Prva Crkva bila je više dinamična i redovito je koristila duhovne darove vjernika (usp. 1. Kor 14). NZ jednostavno nije pisan kako bi obranio ili prikazao upravni model ili postupak uvođenja u službu.

48:15-16 Stihovi 15-16 nadopuna su obiteljskome blagoslovu zapisanome u Knjizi Postanka 49. U Jakovljevu konačnome blagoslovu čitavoj obitelji on ne spominje Josipova dva sina po imenu (usp. Post 49:22-26). Ovaj je blagoslov u poetskome obliku (kao što je u Post 48:20). Zabilježite trostruko obilježavanje Boga. Bog je viđen kao: (1) Bog patrijarha; (2) Pastir; i (3) Anđeo. Očito da Anđeo iz Knjige Postanka 48:16 mora biti Anđeo Gospodnji koji je fizičko očitovanje (usp. Post 16:7-13; 18:2.16.17-21.22-23; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16. Vidjeti Posebnu temu u Post 12:7: Anđeo Gospodnji).

48:15 "On blagoslovi Josipa" Očito su ova dva dječaka (Post 48:16) primali Josipov blagoslov (Post 48:15). Iz Knjige Postanka 49 izgleda kako Josip prima dvostruka nasljedna prava (usp. Post 49:22-26) prvorođenca, ma da je Juda morao biti taj koji prima Mesijansku lozu (usp. Post 49:8-12).

▣ **"hodaše"** Ovaj GLAGOL (BDB 229, KB 246) često je metafora za način života vjere (usp. Post 5:22.24; 6:9; 24:40; Ef 4:1.17; 5:2.15). Bog to zapovijeda (usp. Post 17:1). Bog želi ljude koji odražavaju Njegovu narav izgubljenome i jadnome svijetu (tj. narodima). Patrijarsi, sa svima svojim nesavršenostima, živjeli su pred YHWH-om na poslušnan, pokajnički, vjeran način!

Staviti to u drugi način, vječni život ima vidljive osobine. Mi smo spašeni, ne samo da budemo s Bogom kad umremo, nego da budemo s Bogom sad! Cilj biblijske vjere je Kristo-sličnost sad (tj. Rim 8:28-29; Ef 1:4; 2:10; 4:13)! Biblijski Savezi imaju zahtjeve:

1. vjera (početna i dnevna)
2. pokajanje (početno i dnevno)
3. poslušnost (način života)
4. ustrajnost kroz život.

Ovi zahtjevi sažeti su u Ponovljenome zakonu 8:6; 19:9; 26:17; 28:9; 30:16!

48:16 “koji me izbavio od svega zla” Ovo je pojam *Go'el* (BDB 145 I, KB 169, *Qal* PARTICIP, usp. Izl 6:6; 15:13), što je korišten za rođaka izbavitelja (Ruta 4:6) ili krvnu osvetu (usp. Pnz 19:6; Jš 20:3). On upućuje na onoga bliskoga srodnika koji se osvetio ili otkupio nekoga natrag ili iz ropstva, financijskoga kraha, ili ratnoga zarobljenika. Ovaj se pojam također pojavljuje u Knjizi o Rutu 4:6; Brojevima 5:8; 1. Kraljevima 16:11; Jobu 19:25.

POSEBNA TEMA: OTKUPNINA /ISKUPLJENJE

I. STARI ZAVJET

- A. Postoje prvenstveno dva hebrejska zakonska pojma što izražavaju ovu zamisao:
1. *Ga'al* (BDB 145, I), što u osnovi znači “biti slobodan od plaćanja cijene”. Oblik pojma *go'el* dodaje zamisli osobnoga posrednika, uobičajeno člana obitelji (tj. srodnika iskupitelja). Ovaj kulturološki vid prava da se natrag otkupe predmeti, životinje, zemlja (usp. Lev 25; 27), ili rođaci (usp. Ruta 4:14; Iz 29:22) teološki je prenijeto na YHWH-ino oslobođenje Izraela iz Egipta (usp. Izl 6:6; 15:13; Ps 74:2; 77;15; Jer 31:11). On postaje “Iskupitelj” (usp. Job 19:25; Ps 19:14; 78:35; Izr 23:11; Iz 41:14; 43:14; 44:6.24; 47:4; 48:17; 49:7.26; 54:5.8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).
  2. *Padah* (BDB 804), što u osnovi znači “osloboditi” ili “spasiti”:
    - a. iskupljenje prvorodca (Izl 13:13.14 i Br 18:15-17)
    - b. fizičko iskupljenje suprotstavljeno je duhovnome iskupljenju (Ps 49:7.8.15)
    - c. YHWH će iskupiti Izraela od njegova grijeha i pobune (Ps 130:7-8).
- B. Teološka zamisao uključuje nekoliko povezanih stavaka:
1. postoji potreba, ropstvo, gubitak, kazna zatvora:
    - a. fizičko
    - b. društveno
    - c. duhovno (usp. Ps 130:8)
  2. cijena mora biti plaćena za slobodu, odrješenje, i obnovu:
    - a. naroda Izraela (usp. Pnz 7:8)
    - b. pojedinca (usp. Job 19:25-27; 33:28)
  3. netko mora djelovati kao posrednik i dobrotvor. U *ga'al* taj jedan je uobičajeno član obitelji ili bliski rođak (tj. *go'el*, BDB 145)
  4. YHWH često Sâm Sebe opisuje u obiteljskim pojmovima:
    - a. Otac
    - b. Suprug /Muž
    - c. Bliski rođak Iskupitelj /Osvetnik.Iskupljenje je bilo osigurano osobnim posredovanjem YHWH; cijena je bila plaćena, i iskupljenje ostvareno!

II. NOVI ZAVJET

- A. Postoji nekoliko pojmova korištenih za prijenos teološke zamisli:
1. *Agorazō* (usp. 1. Kor 6:20; 7:23; 2. Pt 2:1; Otk 5:9; 14:3-4). Ovo je trgovački pojam što odražava plaćenu cijenu za nešto. Mi smo krvlju-kupljeni ljudi koji ne nadziru svoje vlastite živote. Mi pripadamo Kristu.
  2. *Exagorazō* (usp. Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5). Ovo je također trgovački pojam. On odražava Isusovu nadomjesnu smrt za našu korist. Isus je podnio “prokletstvo” temeljeno na izvedbi zakona (tj. Mojsijevski Zakon, usp. Ef 2:14-16; Kol 2:14), što grješno čovječanstvo ne može ispuniti. On je podnio prokletstvo (usp. Pnz 21:23) za sve nas (usp. Mk 10:45; 2. Kor 5:21)! U Isusu, Božja pravda i ljubav spojeni su u potpuni oprost, prihvaćanje, i pristup!
  3. *Luō*, “osloboditi”:
    - a. *Lutron*, “cijena plaćena” (usp. Mt 20:28; Mk 10:45). Ovo su snažne riječi iz vlastitih Isusovih usta vezano na svrhu Njegova dolaska, da bude Spasitelj svijeta plaćanjem duga za grijeh kojeg On nije dugovao (usp. Iv 1:29)
    - b. *Lutroō*, “odriješiti”:
      - (1) iskupiti Izraela (Lk 24:21)
      - (2) dati Sâmog Sebe za iskupljenje i očišćenje naroda (Tit 2:14)
      - (3) biti bezgriješni nadomjestak (1. Pt 1:18-19)

- c. *Lutrōsis*, “iskupljenje”, “oslobođenje”, ili “odriješenje”:
- (1) Zaharijino proročanstvo o Isusu, Evanđelje po Luki 1:68
  - (2) Anina molitva Bogu za Isusa, Evanđelje po Luki 2:38
  - (3) Isusovo bolje, jednom ponuđeno žrtvovanje, Poslanica Hebrejima 9:12
4. *Apolytrōsis*:
- a. iskupljenje kod Drugoga dolaska (usp. Djela 3:19-21):
    - (1) Evanđelje po Luki 21:28
    - (2) Poslanica Rimljanima 8:23
    - (3) Poslanica Efežanima 1:14; 4:30
    - (4) Poslanica Hebrejima 9:15
  - b. iskupljenje u Kristovoj smrti:
    - (1) Poslanica Rimljanima 3:24
    - (2) 1. Poslanica Korinćanima 1:30
    - (3) Poslanica Efežanima 1:7
    - (4) Poslanica Kološanima 1:14.
5. *Antilytron* (usp. 1. Tim 2:6). Ovo je ključni tekst (kao što je Tit 2:14) što povezuje Isusovu nadomjesnu smrt na križu. On je jedna i jedina prihvatljiva žrtva, jedan koji je umro za “sve” (usp. Iv 1:29; 3:16-17; 4:42; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Iv 2:2; 4:14).
- B. Teološka zamisao u NZ-u
1. Čovječanstvo je zarobljeno u grijeh (usp. Iv 8:34; Rim 3:10-18; 6:23).
  2. Robovanje čovječanstva grijehu bilo je otkriveno SZ-nim Mojsijevskim Zakonom (usp. Gal 3) i Isusovom Propovijedi na gori (usp. Mt 5 - 7). Ljudska činidba postala je smrtna osuda (usp. Kol 2:14).
  3. Isus, bezgriješno Janje Božje, došao je i umro umjesto nas (usp. Iv 1:29; 2. Kor 5:21). Mi smo očišćeni od grijeha kako bismo mogli služiti Bogu (usp. Rim 6).
  4. Suzvučjem su obojica i YHWH i Isus “bliski srodnik” koji djeluju u našu korist. Ovo nastavlja obiteljske metafore (tj. otac, suprug /muž, sin, brat, bliski srodnik).
  5. Iskupljenje nije bila cijena plaćena Sotoni (tj. srednjovjekovna teologija), nego pomirenje Božje riječi i Božje pravde s Božjom ljubavlju i potpuno pribavljenje u Kristu. Na križu mir je bio obnovljen, pobuna ljudi oprostena, slika Božja u čovječanstvu sad je opet u potpunosti djelotvorna u prisnome zajedništvu!
  6. Ipak postoji još uvijek budući vid iskupljenja (usp. Rim 8:23; Ef 1:14; 4:30), što uključuje uskrsnuće naših tijela i osobnu prisnost s Trojedinim Bogom. Naša uskrsnuta tijela bit će kao Njegovo (usp. 1. Iv 3:2). On je imao fizičko tijelo, ali s van - dimenzijskim vidom. Teško je odrediti paradoks 1. Poslanice Korinćanima 15:12-19 s 1. Poslanicom Korinćanima 15:35-58. Očito postoji fizičko, zemaljsko tijelo, i postojat će nebesko, duhovno tijelo. Isus je imao oba!

▣ **“I neka moje ime nadalje živi u njima”** Ovo može uputiti na drevno stajalište da čovjek živi od svoje djece (tj. 2. Sam 18:18; NIDOTTE, tom 3, str. 677), ili vjerojatnije, da će zavjetna vjera Jakova (usp. Post 48:16, redak 3) prijeći na ova dva dječaka.

Zadnja tri GLAGOLA Knjige Postanka 48:16 su IMPERFEKTI upotrijebljeni u ZAPOVJEDNOME smislu (tj. “neka...”):

1. blagoslovio, BDB 138, KB 159, *Piel* IMPERFEKT
2. budu pozvani (nadalje živi), BDB 894, KB 1128, *Niphal* IMPERFEKT
3. uzrastu, BDB 185, KB 213, *Qal* IMPERFEKT.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 48:17-22

¹⁷Kad Josip vidje da je njegov otac posložio svoju desnu ruku na Efrajimovu glavu, to ga ozlovolji; i on čvrsto primi ruku svoga oca kako bi je premjestio od Efrajimove glave na Manaševu glavu. ¹⁸Josip reče svome ocu: “Ne tako, moj oče, jer ovaj je prvorođenac. Molim tvoju ruku na njegovu glavu.” ¹⁹Ali njegov otac odbi i reče: “Znam, moj sine, znam; on će također postati narod i on će također biti velik. Međutim, njegov mladi brat bit će veći od njega, i njegovi potomci postat će mnoštvo naroda.”

²⁰On ih blagoslovi toga dana, govoreći:

“Po vama Izrael će pronositi blagoslov, govoreći:

‘Neka te Bog učini kao Efrajima i Manašea.’”

Tako on stavi Efrajima ispred Manašea. ²¹Onda Izrael reče Josipu: “Gle, ja moram umrijeti, ali Bog će biti s tobom, i dovesti te natrag u zemlju tvojih očeva. ²²Ja ti dajem jedan dio više nego tvojoj braći, što oduzeh od zemlje Amorejaca sa svojim mačem i svojim lukom.”

48:17 “to ga ozlovolji” Ovaj GLAGOL u *Qal* osnovi (BDB 949, KB 1269, *Qal* IMPERFEKT) jak je GLAGOL što označava Josipove osjećaje o ovome obratu. GLAGOL može opisati:

1. nevolju, Knjiga Postanka 21:11.12
2. nezadovoljstvo, Knjiga Brojeva 11:10; Jošua 24:15; 1. Samuelova 8:6; 18:8; 2. Samuelova 11:25; Nehemija 2:10
3. duboku žalost, Ponovljeni zakon 15:10; 1. Knjiga o Samuelu 1:8; Nehemija 2:3
4. neprijateljstvo, Ponovljeni zakon 15:9; 28:54.56
5. zlo, Knjiga Postanka 38:10; 2. Samuelova 11:27
6. išao sa zlom, Psalam 106:32; 2. Knjiga o Samuelu 20:6.

Očevidno #2 odgovara ovome okviru najbolje, ali to je jaka riječ. Josipovi osjećaji o tome što je Jakov učinio nisu bili nezatno pitanje! On je prekinuo blagoslov u nakani da premjesti Jakovljevu ruku. Čak ni Josip nije uvijek znao Gospodinovu volju. Jakov je, ne Josip, patrijarh zavjetne obitelji.

48:19 GLAGOL “znam” (BDB 393, KB 390, dva *Qal* PERFEKTA) ponovljen je dva puta za naglasak. Jakov je znao što čini (očito Božanskim vodstvom). Obrat očekivanja bit će nastavljen.

48:20 “Izrael” Ovaj “on” retka 1 upućuje na Jakova /Izraela, ali Izrael u drugome retku može uputiti na narod (skupno, usp. TEV).

▣ **“Neka te Bog učini kao Efrajima i Manašea”** Ovo bi morala biti izreka blagoslova što je bila korištena od Božjih ljudi.

48:21 “Gle, ja moram umrijeti, ali Bog će biti s tobom, i dovesti te natrag u zemlju tvojih očeva” Ovaj “ja” je posebno naglašen. Jakov je patrijarh. To je još jedno smjerenje na činjenicu da će čitava obitelj biti oslobođena iz Egipta te da će se oni vratiti u Obećanu zemlju (usp. Post 15:12-16).

48:22 “Ja ti dajem jedan dio više nego tvojoj braći” Ovaj pojam “dio” (BDB 1014 I) doslovno je “rame” u hebrejskome. To je ime grada Šekema. Neki misle kako to upućuje na ovaj zemljopisni položaj zbog ostatka iz Knjige Postanka 48:22, što upućuje na pokolj Šekemaca, ali to izgleda neuobičajeno jer je u Postanku takav čin negativan. Drugi kažu kako riječ “rame” znači da su oni bili rastom viši, tj. naslijedili su više – dvostruku baštinu prvorođenca. Neki kažu da to upućuje na područje Šekema koje će naslijediti Efrajim a drugi kažu kako to upućuje na grad Šekem gdje će Josip biti ukopan (usp. Jš 24:32). Manaše će baštiniti na obje strane Jordana (jedino pleme koje je napravilo tako). Efrajim će biti najveće od plemena u broju i podjeli zemlje (Juda drugi). Efrajim će prevladavati sjevernim dijelom Kanaana, kao što će Juda južnim. Vođa Jošua je iz Efrajimova plemena, kao što je i Samuel!

▣ **“što oduzeh od zemlje Amorejaca sa svojim mačem i svojim lukom”** Ovo je izgleda povijesni događaj, ali mi nemamo zapis o njemu. Rabini nagađaju da su nakon ubijanja Šekemaca klanjem drugi kanaanski kraljevi došli protiv Jakova i da ih je on porazio u bitci. Ne postoji zapis o tome.

Pojam Amorejci skupni je pojam za opis svih od kanaanskih plemena (usp. Post 15:16). Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 12:6: Pred-izraelski stanovnici Palestine.

POSTANAK 49

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
Izraelovo proročanstvo glede njegovih sinova	Jakovljeve zadnje riječi njegovim sinovima	Jakovljeve blagoslov nad dvanaest njegovih sinova	zadnje Jakovljeve riječi	Jakovljeva oporuka
49:1-2	49:1-27	49:1-27	49:1-27	49:1-27
(2)	(2)	(2)	(2)	(2)
49:3-4 (3-4)	(3-4)	(3-4)	(3-4)	(3-4)
49:5-7 (5-7)	(5-7)	(5-7)	(5-7)	(5-7)
49:8-12				
(8-12)	(8-12)	(8-12)	(8-12)	(8-12)
49:13 (13)	(13)	(13)	(13)	(13)
49:4-15				
(14-15)	(14-15)	(14-15)	(14-15)	(14-15)
49:16-18				
(16-18)	(16-18)	(16-18)	(16-17)	(16-17)
			(18)	(18)
49:19 (19)	(19)	(19)	(19)	(19)
49:20				
(20)	(20)	(20)	(20)	(20)
49:21				
(21)	(21)	(21)	(21)	(21)
49:22-26				
(22-26)	(22-26)	(22-26)	(22-26)	(22-26)
49:14:27 (27)	(27)	(27)	(27)	(27)
49:28-33	49:28	49:28	49:28	49:28
	Jakovljeva smrt i ukop (49:29 - 50:14)	smrt Jakova i zadnji dani Josipa (49:29 - 50:26)	smrt i ukop Jakova (49:29 - 50:14)	Jakovljevi zadnji trenuci i smrt
	49:29-33	49:29-33	49:29-33	49:29-32
				49:33

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Ovo je teški spjev za tumačiti. MT i drevne verzije ne slažu se. Hebrejski tekst vrlo je težak zbog:
1. rijetkih riječi
  2. poetskih usporednica
  3. brojnih idioma.
- B. Od koristi je usporediti ovu karakterizaciju plemena u smrtnome času što ishodi iz Jakovljevih sinova i tko nastavlja idiosinkraziju [jedinstvena neobična narav; jedinstven način ponašanja nekoj osobi – op.prev.] kroz vrijeme, s Mojsijevom karakterizacijom u smrtnome času plemena u Ponovljenome zakonu 33.
- C. Iako postoje mnoge teške objave, za mene je stih 10 ključan. Tumači moraju uvijek biti pozorni o tome što njihove omiljene doktrine ili sustavne teologije ili denominacijske predaje žele da tekst kaže ili potvrdi. Kad je sve rečeno i napravljeno:
1. okvir
  2. usporedni odlomci
  3. zajednički smisao
- mora voditi svakoga od nas u ovima ključnim, kritičkim, ali višeznačnim tekstovima!
- D. Popis sinova predstavljen je u odnosu na njihovu majku:
1. Lea (popisana po redu rađanja)
  2. Zilpa (Leina sluškinja)
  3. Bilha (Rahelina sluškinja)
  4. Rahela (dvojica popisana po redu rođenja).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:1-2

¹Onda Jakov dozva svoje sinove i reče: “Skupite se da vam mogu reći što će vam se zbiti u danima što dolaze.

²Skupite se zajedno i čujte, o sinovi Jakova;

I poslušajte Izraela svoga oca.”

49:1-2 Postoje nizovi zapovijedi u ovima uvodnim stihovima:

1. skupite se, Knjiga Postanka 49:1, BDB 62, KB 74, *Niphal* IMPERATIV
2. čujte, Knjiga Postanka 49:1, BDB 616, KB 665, *Hiphil* KOHORTATIV
3. skupite se zajedno, Knjiga Postanka 49:2, BDB 867, KB 1062, *Niphal* IMPERATIV
4. čujte ...poslušajte, Knjiga Postanka 49:2, oba BDB 1033, KB 1570, *Qal* IMPERATIVI.

49:1 “Onda Jakov dozva svoje sinove i reče” Ovo je konačan blagoslov što je tako osobito patrijarhalnim vođama. Kulturološki to je velika težina. Izak je napravio istu stvar u Knjizi Postanka 27; Mojsije u Ponovljenome zakonu 33; Jošua u Knjizi o Jošui 24; i Samuel u 1. Knjizi o Samuelu 12. Ovaj popis spominje sinove Lee prve a sinove Rahele zadnje.

Postoji mnogo višeznačnosti u ovom blagoslovu. To je poetski oblik i temeljen je na igrama riječi (usp. Post 29:30 - 30:24). Taj je patrijarhalni blagoslov za svakoga od njegovih dvanaest sinova.

Suzvuk ovoga čitavog poglavlja jeste taj da Bog ne samo da je jedini u nadzoru sudbina naroda nego isto tako i pojedinaca (doslovno: “što će vam se zbiti u danima što dolaze”)!

**NASB
TEV**

**“u danima što dolaze”
“u budućnosti”**

U MT-u izričaj (BDB 31 GRAĐA 398) je korišten o kraju vremena (usp. Br 24:14; Iz 2:2; Ez 38:16), ali taj vremenski okvir ne odgovara ovome okviru. Ovaj tekst naslovljava trinaest plemena (Josip postaje Efrajim i Manaše) proizašlih od Jakova. Prema tome, to se mora odnositi na osvajanje (Jošua) i naseljavanje (Suci, usp. Pnz 31:29) Kanaana. Ako Knjiga Postanka 49:10 naslovljava Davidovskoga vladara od Jude, onda je razdoblje što se tiče ranoga razdoblja monarhije (1. Sam) moguće.

49:2 “Jakova ...Izraela” Ove su očito usporednice. To govori više o suvremenim komentatorima i njihovim predmnijevanjima kako oni smatraju da ova imena predstavljaju dva odvojena autora (kao što oni čine i s *Elohim* i *YHWH*). Drevni hebrejski imao je svoje vlastite književne oblike, idiome, i obrasce!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:3-4

³“Ruben, ti si moj prvorođenac;
Moja snaga i početak moje jakosti,
Nadmoćan u dostojanstvu i nadmoćan u sili.
⁴Neobuzdan kao voda, ti nećeš imati nadmoćnost,
Jer ti se pope na krevet svoga oca;
Onda ti oskrvnu *njega* – on se pope na moj ležaj.”

49:3 “Ruben” Stih 3 pisan u tako vatrenim pojmovima (bez GLAGOLA) o potencijalu Jakovljeva prvorođenoga sina, ali Knjiga Postanka 49:4 drastična je posljedica mogućega bivanja gizdavim. Ruben je učinio sramotno djelo idući konkubini svoga oca, Bilhi (usp. Post 35:22). To pokazuje razuzdanost strasti. Dok neki to vide kao nakanu baštinjenja Jakovljeva posjeda ranije, to se izgleda odnosi više na seksualnu strast negoli na pohlepu.

49:4

**NASB, NJB
NKJV, NRSV
LXX
Pešita**

**“neobuzdan”
“nestalan”
“platežno nesposoban”, “raskalašen”
“zaluta”**

Ovaj pojam (BDB 808) može značiti:

1. bezobziran (arapski, usp. Suci 9:4; Jer 23:32)
2. ohol (akadski)
3. nestalan
4. raskalašen (usp. Sef 3:4).

BDB karakterizira pojam kao “voda što ključa” prelijevajući posudu. To je potpuno odbacivanje očekivanih mjerila ponašanja. To karakterizira osobne žudnje nad ikojima normalnim suzdržavanjima.

NASB	“ti nećeš imati nadmoćnost”
NKJV, Pešita	“ti nećeš nadmašiti”
NRSV, JPSOA	“ti nećeš više nadmašivati”
TEV	“ti nećeš biti najvažniji”
NJB	“ti nećeš biti najistaknutiji”
LXX	“nećeš provaliti sa žestinom”

GLAGOL (BDB 451, KB 451, *Hiphil* JUSIV) u *Hiphil* osnovi znači:

1. prepustiti, ostaviti, Knjiga Izlaska 10:15; Ruta 2:14.18; 2. Kraljevima 4:43; 2. Ljetopisa 31:10
2. ostaviti ostatak, Knjiga proroka Ezekielia 6:8
3. očuvati, Psalam 79:11 (jedino tu)
4. nadmašiti, Knjiga Postanka 49:4 (jedino tu)
5. imati više negoli dovoljno, Knjiga Izlaska 36:7; 2. Kraljevima 4:43; 2. Ljetopisa 31:10
6. učiniti bogatim, Ponovljeni zakon 28:11; 30:9.

IMENICA je upotrijebljena u Knjizi Postanka 49:3 dva puta! Ovo pokazuje Rubenov potencijal, ali zbog redaka 2 i 3, sav je taj potencijal bio izgubljen. Grijeh ima posljedica i ostavlja trajne ožiljke!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:5-7

⁵“Šimun i Levi su braća;
 Njihovi mačevi su oruđa nasilja.
⁶Neka moja duša ne uđe u njihovo vijeće;
 Neka moja slava ne bude sjedinjena s njihovom skupštinom;
 Jer u njihovu bijesu oni ubiše ljude,
 I u svojoj samovolji oni ohromiše volove.
⁷Proklet bio njihov bijes, jer on je žestok;
 I njihov gnjev, jer on je okrutan.
 Ja ću ih raspršiti u Jakovu,
 I razasuti ih u Izraelu.”

49:5 “Šimun i Levi su braća” Ova dvojica braće vruće krvi bili su očito planeri pokolja muškaraca iz Šekema (usp. Post 34:25-30). Taj tekst čak uključuje činjenicu kako su oni, u svome bijesu (BDB 60 i BDB 720), ohromili volove toga grada, što je nešto o čemu ne učimo iz Knjige Postanka 34 ili to može biti idiom za označavanje vodećih muškaraca toga grada.

□ U izvornome tekstu nema GLAGOLA u Knjizi Postanka 49:5.

NASB, NRSV	“Njihovi mačevi”
NKJV	“nastamba”
NJB	“naumi”
LXX	“odabir djelovanja”
REB, JB	“vijeća”
Pešita	“narav”

Hebrejski (BDB 468) je neizvjestan, ali riječ (nađena jedino ovdje) znači “oruđa”. Neki pretpostavljaju kako su oni ušli u Šekem noseći samo ratarska oruđa i nitko nije očekivao da su oni tamo kako bi naštetili sve dok nisu počeli koristiti oruđa protiv stanovnika.

UBS *Preliminary and Interim Report on the Hebrew Old Testament Text Project* daje dvije mogućnosti od kojih oboje koriste iste suglasnike:

1. njihovi mačevi (naučeno nagađanje iz sličnosti s grčkom riječi, NRSV)
2. njihova uništenja.

On odabire drugu mogućnost, ali daje joj ocjenu “C” (znatna sumnja).

Postoji treća mogućnost iz etiopskoga korijena u značenju “izvijestiti /preporučiti” (usp. James Barr, *Comparative Philology and the Text of the Old Testament*, str. 57, usp. JB, REV).

NASB
NKJV
NRSV, TEV

“oruđa”
“instrumenti”
“oružja”

Ova riječ (BDB 479) u osnovi znači “alatka”, “lađa”. To može upućivati na:

1. kućni imetak
2. novac
3. prtljagu
4. ukrase
5. oružja za lov
6. oružja za rat
7. glazbene instrumente
8. jaram /obruč
9. pastirsku torbu
10. kotlić za kuhanje.

Očito ova riječ ima široko semantičko polje. Usporedna je s “mačevi” (ili što god BDB 468 znači). U MT-u ova riječ (BDB 479) je prva a ne kao u BDB 468. JPSOA ima “njihova oružja su alati bezakonja”. Zbrka ovoga stiha može se vidjeti u širokoj raznolikosti drevnih verzija.

Međutim, očito je kako to upućuje na ova dva brata koji kolju Šekemce (usp. Post 34).

UBS *Preliminary and Interim Report on the Hebrew Old Testament Text Project* (str. 77) popisuje dva načina razumijevanja hebrejskoga izričaja:

1. oružje nasilja
2. oni su odlučili.

On kombinira dvije mogućnosti “oružje nasilja”, ali daje ocjenu “B” (neka sumnja).

49:6

NASB
NKJV
NRSV, Pešita
NJB, REV
JPSOA
LXX

“moja duša ...moja slava”
“moja duša ...moja čast”
“ja ...ja”
“moja duša ...moje srce”
“moja osoba ...moje bivstvo”
“moja duša ... moji nutarnji dijelovi”

Prvi pojam (BDB 659, vidjeti bilješku u Posta 35:18) je *nefeš*, što znači “životna snaga osobe ili životinje” (tj. to što diše). Upotrijebljen je nekoliko puta u poglavlju 46 (46:15.18.22.25.26 [dva puta]. 27 [dva puta]), ali preveden je na brojne načine.

Drugi pojam (BDB 458) “*kabod*”, znači “obilje”, “čast”, ili “slava” (vidjeti Posebnu temu u Post 45:13: Slava [*kabod*] [SZ]). Taj oblik ovoga korijena pojavljuje se jedino ovdje, te u 31:1, i 45:13. Ove dvije iste riječi pojavljuju se zajedno u Psalmu 7:5. Međutim, u okviru upućuje na sâmoga Jakova i usporedan je s *nefeš*. Oba od ovih termina pojavljuju se u usporednicama JUSIVNIH kratkih rečenica.

Ova dva prva retka poezije u Knjizi Postanka 49:6 na idiomski su način o Jakovu koji nije želio biti povezan s naumima ili djelovanjima svoja dva starija sina koji su odlučili s predumišljajem poklati sve muškarce kanaanskoga grada Šekema.

▣ **“Jer u njihovu bijesu oni ubiše muškarce”** Jakov nije želio biti poistovjećen s drskim, nasilnim djelima ova dva sina.

▣ **“I u svojoj samovolji oni ohromiše volove”** Ovo je usporedno s retkom 3. To očividno upućuje na klanje u Šekemu na idiomski način. Ova dva brata postupala su sa svim muškarcima Šekema kao da su oni bili životinje. To čak može biti smjeranje na sporost njihovih kretanja (tri dana nakon bivanja obrezanih).

49:7 “Proklet” Ovo (BDB 76, KB 91) je PASIVNI PARTICIP upotrijebljen kao usklik (usp. Post 3:14.17; 4:11; 9:25; 27:29; Br 24:9; Pnz 27:15-26; Suci 21:18; 1. Sam 14:24.28). On ima osobitu uporabu u Knjizi Postanka 12:3 i 27:29 povezanu s Abrahamovskim Savezom, ali to ne može biti značenje ovdje jer su ovi sinovi dio Saveza! Prokletstvo mora biti povezano s odbijanjem njih kao vođa obitelji (primogenitura [prvorodenje, nasljedno pravo prvorođenca – op.prev.]). Njihov “bijes” (BDB 60) je onaj što je proklet, ne oni kao sinovi. Međutim, zabilježite da je to YHWH Osobno (“Ja ću podijeliti /raspršiti ih u Jakovu”, BDB 323, KB 322, *Piel* IMPERFEKT, PRVO LICE JEDNINE).

Zabilježite jasan umjetan paralelizam između redaka 1 i 2 te redaka 3 i 4 u Knjizi Postanka 49:7. To je dobar primjer o tome kako je toliko puta ustrojena hebrejska poezija (vidjeti članak o hebrejskoj poeziji).

▣ **“Ja ću ih raspršiti u Jakovu”** Iz povijesti znamo kako je pleme Šimuna, u primanju plemenske dodjele područja blizu Filisteje (usp. Jš 19:1-9), bilo vrlo brzo desetkovano i asimilirani u pleme Jude. Pleme Levija zauzima mjesto prvorodne djece (usp. Izl 13) i postaje svećenici koji su raseljeni diljem zemlje, poblize u četrdeset i osam levitskih gradova. Jedan razlog za vjerovanje u drevnost podrijetla ovoga blagoslova jeste taj jer nema tobožnjega blagoslova o rasijanosti Levija plemena kao što je u Mojsijevom blagoslovu o plemenima u Ponovljenome zakonu 33.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:8-12

⁸“Juda, tvoja braća će hvaliti tebe;
Tvoja ruka bit će na vratu tvojih neprijatelja;
Sinovi tvoga oca poklonit će se tebi.
⁹Juda je lavlje mladunče;
Od plijena, moj sine, ti si se uzdigao.
On čučī, on legne dolje kao lav,
I kao lav, tko se usuđuje njega dražiti?
¹⁰Žezlo neće odstupiti od Jude,
Niti vladarski štap između njegovih nogu,
Sve dok Šilo ne dođe,
I njemu će biti poslušni svi ljudi.
¹¹On veže svoje ždrijebe na čokot,
I mladunče svoga magarca na odabrani trs;
On pere svoju odjeću u vinu,
I svoje svećane odore u krvi grožđa.
¹²Njegove oči mutne su od vina,
I njegovi zubi bijeli od mlijeka.”

49:8-12 “Juda” Pojam Juda (BDB 397) znači “slaviti /hvaliti” (BDB 393, usp. Post 29:35). Očevidno on je opisan kao vrlo jako vojno pleme (usp. Post 49:8-9) i kao kraljevski vladar (usp. Post 49:10-12) sinova Jakova. Ova se metafora nastavlja u Judi kao lavlje mladunče (BDB 158 GRAĐA BDB 71). To ne znači mladunče od lava, nego mladi lav koji upravo dolazi u puninu svoje snage (usp. Br 24:9).

49:8 “neprijatelja” Ovaj pojam (BDB 33, KB 38, *Qal* AKTIVNI PARTICIP) uobičajen je u SZ-u, ali više od četrdeset puta upotrijebljen je posebice o neprijateljima kralja (usp. NIDOTTE, tom 1, str. 366). U ovome kraljevskome blagoslovu to je samo još jedan trag što se odnosi na vrhovnu vlast Jude.

▣ **“Sinovi tvoga oca poklonit će se tebi”** GLAGOL (BDB 1005, KB 295, *Hishtaphel* [*OT Parsing Guide*] ili *Hithpael* [Owen, *Analytical Key*] IMPERFEKT označava čin iskazivanja poštovanja) jeste isti onaj što je upotrijebljen u Josipovu snu u Knjizi Postanka 37:7 i 9. Braća (uključujući Judu) nisu smatrala vrijednom misao o klanjanju jednome od svoje braće, ali ovdje Jakov potvrđuje kako će se oni pokloniti Judi u Kanaanu kao što su se poklonili Josipu u Egiptu. Juda će biti pleme kraljevskoga dostojanstva!

49:10 “Žezlo ...vladarski štap” Ovi (BDB 986 i BDB 349, KB 347, *Poel* PARTICIP) su u usporednome odnosu što podrazumijeva kako će kralj ujedinjenih plemena proizaći od Jude.

Izričaj “vladarski štap između njegovih nogu” mora biti razumjet u svjetlu drevnih slika o drevnome vladaru Bliskoga Istoka koji drži znak svoje službe (obično štap ili koplje) između svojih nogu kad sjedi na prijestolju. Mora biti zabilježeno da pojam označava simbol vlasti vojnoga vođe (usp. Br 21:18).

NASB, NKJV
NRSV
TEV
NJB
LXX
Pešita
JPSOA
REB

“Sve dok Šilo ne dođe”
“Sve dok danak ne dođe k njemu”
“Narodi će donijeti njemu danak”
“sve dok danak ne bude donesen njemu”
“sve dok ne dođu stvari nakupljene za njega”
“sve do dolaska Jedinog kome žezlo pripada”
“tako da će danak doći k njemu”
“sve dok ne primi što je njegova pristojba”
“sve dok njegovo SJEME ne dođe”

Najnoviji doslovni prijevod

Postojalo je mnogo raspre o tome kako razumjeti ovaj izričaj:

1. to može biti primjereno ime (Sanh 98b)
2. to može biti ime mjesta, ali to bi bilo neuobičajeno jer se u tome malome gradu u Sjevernome kraljevstvu ne pojavljuje nikakav veliki događaj, niti u vrijeme Judinog ni Davidovog života, ili života Mesije
3. neki su tvrdili da je stenografski način pisanja izričaja “sve dok to što je njegovo ne dođe”; ovo je način kako Septuaginta i Targum *Onkelos* prevode ovaj stih
4. neki su rekli kako je to navedeno iz Knjige proroka Ezekielia 21:26-27 u smislu “sve dok pravedan Davidovski /Judovski kralj ne dođe”, što bi upućivalo na Mesiju; to je način kako je stih preveden u *Revised Standard Version*
5. neki Targumi prevode ovaj stih “sve dok Mesija ne dođe kome pripada kraljevstvo”
6. postoji slaba mogućnost da riječ Šilo dolazi iz babilonskoga korijena što znači “knez”.

UBS *Hebrew Text Project* popisuje mogućnosti:

1. on dolazi u Šilo ili Šilo dolazi
2. on dolazi onome kome to pripada (primjena samoglasnika)
3. danak će biti donijet k njemu.

UBS daje #1 ocjenu “A” (velika vjerojatnost) i povezuje Šilo s Judinim sinom (slovkano “Šela”, usp. Post 38:5.11.14.26; 46:12; Br 26:20; 1. Ljet 2:3; 4:21).

Ovaj stih upućuje na Davidovskoga Mesiju, ali točno značenje je neizvjesno. I drevna sinagoga i Crkva mislile su da je to Mesijanski stih. Juda će vladati nad dvanaest plemena, ali Mesija (njegov potomak) vladat će nad svim kraljevstvima svijeta (usp. Otk 11:15).

Zamisao o kralju Izraela koji će zbiti sve ljudstvo pretkazano je u Knjizi Postanka:

1. proročanstvo Abrahamu, Knjiga Postanka 17:6.16
2. proročanstvo Jakovu, Knjiga Postanka 35:11
3. proročanstvo Judi, Knjiga Postanka 49:8-12
4. Balaamovo proročanstvo o Izraelu, Knjiga Brojeva 24:7
5. Mojsijeve smjernice za kralja, Ponovljeni zakon 17:14-20
6. posebna obećanja Davidu, 2. Knjiga o Samuelu 7.

NASB, NKJV, NRSV
TEV
NJB
JPSOA
LXX
Pešita

“poslušni svi ljudi”
“prignuti se u poslušnosti pred njim”
“ljudi mu iskazuju čast poslušnošću”
“iskazivanje poštovanja ljudi bit će njegovo”
“on je očekivanje naroda”
“kome će se pogani radovati”

MT ima “bit će poslušnost svih ljudi” (BDB 429 GRAĐA 766), što nema GLAGOLA. LXX i Pešita stvaraju sveopći Mesijanski suzvuk (tj. “narodi”, BDB 766 je MNOŽINA [usp. Post 27:29] i obično je prevedeno “narodi” upućujući na ne-Abrahamovski narod [pogane]) izričito u Psalmu 2:8; Knjizi proroka Daniela 7:13-14!

49:11 “On veže svoje ždrijebe na čokot,

I mladunče svoga magarca na odabrani trs” Stihovi 11 i 12 oblikuju idiom što upućuje na blagostanje. Postoji toliko mnogo odabira trsova da vezivanje životinje na jednoga ne smeta da bi ga ona mogla ili pojesti ili ga izvući zbog vezanja da pobjegne.

▣ “On pere svoju odjeću u vinu,

I svoje svečane odore u krvi grožđa” Ovo je usporedna hebrejska građa što govori o obilju grožđa. Međutim, to može upućivati na Judu kao Božjega posrednika osude (usp. Iz 63:1-6; Otk 19:13.15).

49:12 “Njegove oči mutne su od vina,

I njegovi zubi bijeli od mlijeka” Ovo je još jedna metafora za blagostanje što govori o obilju vina (TEV, “zakrvavljeno [BDB 314] oko”) i obilju mlijeka (tj. zdrava stada).

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 14:18: Biblijski stavovi prema alkoholu (fermentacija) i alkoholizmu (ovisnost).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:13

¹³“Zebulun će obitavati na morskoj obali;

I on će biti luka za brodove,

A njegov bok bit će prema Sidonu.”

49:13-14 “Zebulun ...

Jisakar” Kao što su Šimun i Levi spojeni zajedno, tako su Zebulun i Jisakar. Zebulun je pleme koje je vrlo usmjereno prema trgovini, dok je Jisakar vrlo jako, ali očito ne-častohlepno, pleme.

49:13

NASB

“će obitavati na morskoj obali”

NKJV

“će prebivati pod morskim nebom”

NRSV

“će se naseliti na morskoj obali”

TEV

“će živjeti kod mora”

NJB

“će živjeti kod morske obale”

LXX

“obitavati na obali”

Ovaj je izričaj doslovno preveden “na morskoj obali” (BDB 342 GRAĐA 410). Ovo pleme nikad nije obitavalo točno na moru (usp. Jš 19:10-16) jer je Ašer između njih i oceana. Međutim, oni su bili uključeni u trgovinu s Tirom i Sidonom (usp. Post 49:13c; Pnz 33:19c i d).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:14-15

¹⁴“Jisakar je jaki magarac,

Ležeći dolje između torova.

¹⁵Kad on vidje da odmorište bijaše dobro

I da zemlja bijaše ugodna,

On prigne svoje rame da nosi bremena,

I postade rob kod prinudnoga rada.”

49:14 “Jisakar je jaki magarac,

Ležeći dolje između torova” Ova dva retka poezije bila su tumačena na dva načina:

1. neki ga uzimaju iz korijena što znači “dnevni radnici” (TEV)
2. drugi misle kako to znači da su oni bili lijeni jer su utvrđeni između uzvisina, bisaga (TEV), ili torova (NRSV, NJB) i pretvoreni u robove (usp. NIDOTTE, tom 2, str. 994, #4)

Točno smjerenje je neizvjesno, ali glavni naglasak je kako su oni odbili iskoristiti prednost svoga stanja. LXX to prevodi kao pozitivno.

▣

NASB, NRSV, NJB, JPSOA

“torova”

NKJV

“dva bremena”

TEV (NASB na margini)

“bisaga”

LXX

“između baština”

Pešita

“kod glavnih putova”

REB

“u stočnim torovima”

Hebrejska riječ מִיִּתְפַּשֵּׁם može značiti:

1. BDB 1046:
  - a. ognjišta
  - b. hrpe pepela (tj. sela)
  - c. tor (usp. Suci 5:16)
2. KB 652:
  - a. dvije (hebrejska dvojina) vreće za magarca (arapski i Albright)
  - b. kotlić na ognjištu
  - c. podijeljeni torovi (usp. Ps 68:13).

Da, suvremenici će točno znati što ovo znači, ali čak s višeznačnošću, okvir ne boji sliku. Moramo se osloniti na širu sliku sve dok ne postane dostupna veća leksička ili povijesna obavijest. Ovo nije ključni pitanje!

49:15 Postoje dva oprečna načina za razumijevanje ovoga stiha:

1. Jisakar je bio lijen i postao je rob
  2. Jisakar je shvatio plodnost njihove baštine i teško je radio kako bi je učinio uspješnom.
- To sve ima veze s “ležeći dolje”. Upućuje li to na lijenost ili odmor nakon neumornoga truda?

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:16-18

¹⁶“Dan će suditi svome narodu,
Kao jednome od plemena Izraela.
¹⁷Dan će biti zmija na putu,
Rogata guja na cesti,
Što grize konjske pete,
Tako da njegov jahač pada unazad.
¹⁸Jer Tvoje spasenje ja čekam, o GOSPODINE.”

49:16 “Dan” Ovo je igra na ime Dan (BDB 192), što znači “osuda” (BDB 192), kao što je Dina (BDB 192) oblik ženskoga roda i znači “suci”. Ako je ovo tako onda izričaj upućuje na Dana kao malog, ali smrtonosnog.

49:17 “Dan će biti zmija na putu” Jedan od mojih omiljenih SZ-nih komentatora, Leupold, uzima Knjigu Postanka 49:17 i 27 u pozitivnome smislu (zabilježite Post 49:18). Međutim, iz okvira to može biti negativno. Imamo neke biblijske primjere o onima koji su bili iz Danova plemena (usp. Suci 18). Zbog toga što je Knjiga o Sucima 18 prvi pojavak idolatrije među plemenima u Bibliji i zbog toga što je Dan ostavio zemlju dobivenu raspodjelom od Jošue, mnogi su pretpostavili kako je Dan stigmatiziran zbog ovih činidbi. Dan nije uključen u popis plemena u Knjizi Otkrivenja 7:5-8. Mnogi oci iz Rane crkve, Irenej, Ambrozije, Augustin, i Teodor, pretpostavljaju kako će Antikrist doći iz Danova plemena.

49:18 “Jer Tvoje spasenje ja čekam, o GOSPODINE” Točna svrha ovoga izljeva molitve u taj okvir bilo je sporno. Je li ona od Jakova ili Dana? Je li to zahvala za Božju (jedina uporaba YHWH u Post 49) skrb na koju se podsjeća spominjanjem “zmije”, Knjiga Postanka 49:17, upućujući na Postanak 3? Moguće je to molitva da Danovo pleme shvati svoju tvrdoglavost i ponovno se vrati pouzdanju u YHWH-inu zaštitu i oslobođenje (tj. izvorne raspodjele zemlje po plemenima u filistejskome nadziranom području).

Vidjeti Posebnu temu dolje: Spasenje (SZ-ni pojam).

POSEBNA TEMA: SPASENJE (SZ-ni pojam)

Ovaj pojam (BDB 447) ima nekoliko suzvuka:

1. dobrobit, napredak, Knjiga o Jobu 30:15
2. Božansko spasenje koje obuhvaća oba vida i fizički i duhovni:
  - a. Knjiga Postanka 49:18
  - b. Ponovljeni zakon 32:15
  - c. Psalam 3:2.8; 22:1; 35:3; 62:2; 69:29; 70:5; 78:22; 80:3; 89:26; 91:16; 106:4; 140:7
  - d. Knjiga proroka Izaije 12:2; 33:2; 51:6.8; 52:7.10; 56:1; 59:11; 60:18; 62:1

3. zamisao fizičkoga i duhovnoga oslobođenja jasno je predstavljena u Knjizi o Joni 2:9-10
4. često je “radost” povezana s YHWH-inim spasenjem, 1. Knjiga o Samuelu 2:1; Knjiga proroka Izaije 25:9; 26:1; Psalam 9:14; 13:5; 35:9.

Spasenje uključuje provedbu YHWH-ina izvorno nakanjenoga zajedništva i društva s Njegovim ljudskim stvorenjima. Ono uključuje pojedinačnu i društvenu čitavost!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:19

¹⁹“Što se tiče Gada, pljačkaš će ga napasti,
Ali on će napasti *kod* njihovih peta.”

49:19 “Što se tiče Gada, pljačkaš će ga napasti,

Ali on će napasti *kod* njihovih peta” Postoji očita igra na korijenu imena (BDB 151), nađena četiri puta u ovome jednom stihu. Gad će biti na plemenski raspodijeljenoj zemlji što može lako biti napadnuta od okolnih naroda (tj. istočno od Jordana), ali on će ići za njima i izvući plijen (tj. sretno, uspješno).

Hebrejski tekst ima “peta” (BDB 784, I.a), ali BDB spominje pojam što može biti מַקְרָא (מ oblik je prvo slovo retka poezije, Post 49:20). Ako je tako, onda bi redak morao biti čitan “pete”, ali “napast će njihovo zaleđe” (BDB 784, I.c).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:20

²⁰“Što se tiče Ašera, njegova hrana bit će obilna,
I on će davati kraljevske poslastice.”

49:2 “Ašera” [Ašer] Osnovno značenja Ašera izgleda kako je “sretnik” (BDB 81). Ovo može biti smjerenje na nadzor plemenskih ruta kroz njihovu zemlju određenu raspodjelom od Jošue, što ih je učinilo vrlo bogatima. Isto tako, plodnost njihova tla znači kako će oni opskrbiti proizvode za hranu za kraljev stol (usp. Pnz 33:24-25).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:21

²¹“Naftali je košuta oslobođena,
On udjeljuje prekrasne riječi.”

49:21

**NASB, NKJV
NKJV, JPSOA
TEV
NJB
LXX
Pešita
REB**

“košuta oslobođena”
“srna oslobođena”
“srna koja trči slobodno”
“hitra košuta”
“rasprostri kljun”
“hitri vjesnik”
“rasprostrta strnjika”

GLAGOL (BDB 1018, KB 1511, *Qal* PASIVNI PARTICIP) može značiti:

1. odaslati:
  - a. ljude
  - b. stvari
  - c. poruku
2. zavatlati
3. ispružiti (tj. rasprostrti, usp. LXX, REB)
4. otjerati (usp. Post 3:23)
5. osloboditi (usp. Ps 50:19).

NASB
NKJV, Pešita
NRSV, TEV, NJB, JPSOA
LXX
REB

“On udjeljuje prekrasne riječi”
“On daje pobožne riječi”
“što rađa ljupku mladunčad”
“obdaruje ljepotom na svome plodu”
“širi ljupko granje”

Riječ prevedena “ljepotom” ili “ljupku /ljupko” (BDB 1051 I, שָׁרָה, usp. Ps 16:6), ista tri suglasnika, može također biti prevedena “rog” (usp. *Rotherham's Emphasized Bible*).

UBS *Handbook on Genesis* daje korisnu izjavu: “promjena od ‘košuta’ na ‘smrdljika’ i ‘granje’ na ‘riječi’ uključuje promjenu u točkama na hebrejskim samoglasnicima” (str. 1094).

Budući su životinje metafore, ne metafore biljaka, uobičajene u Knjizi Postanka 49 i budući postoji usporednica između redaka spjeva, redak 21, “ljupko granje” izgleda najbolje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:22-26

²²“Josip je plodna grana,
Plodna grana proljeća;
Njeni izdanci prelaze zid.
²³Strijelci gorko napadoše njega,
I udaraju u njega i stalno ga napadaju;
²⁴Ali njegov luk ostade čvrst,
I njegove ruke bijahu brze,
Od ruku Moćnoga Boga Jakovljeva
(Od tamo je Pastir, Kamen Izraelov),
²⁵Od Boga tvoga oca koji ti pomaže,
I od Svemoćnoga koji te blagoslivlja
S blagoslovima neba gore,
Blagoslovima dubina što leže dolje,
Blagoslovima grudi i maternicom,
²⁶Blagoslovima tvoga oca
Nadmašio je blagoslove mojih predaka
Gore do najviše međe vječnih brežuljaka;
Neka oni budu na glavi Josipovoj,
I na kruni glave istaknutoga među svojom braćom.”

49:22-26 “Josip” Kao što je Juda bio izlučen među sinovima Lee kako bi primio vodstvo obitelji (tj. loza Mesije), tako je Josip izlučen među sinovima Rahele kako bi primio dvostruku baštinu (tj. Efrajim i Manaše). Ovo je vrlo poetska a ipak istaknuta izjava o Josipovu prvenstvu.

49:22 Postoji igra riječi i metafora u ovome stihu:

1. *Qal* AKTIVNI PARTICIP, BDB 826, KB 963, ponovljen je dva puta
2. u retku 1 “grana” doslovno je “sin”, ali u retku 3 “grana” je “kći”.

Ovo su ratarske metafore za siloviti rast i plodnost biljke (usp. Pnz 33:13-16).

Neki su komentatori sumnjičavi o prekidu životinjskih metafora (usp. Post 49:9.14.17.21.27, i usporednice u Pnz 33:17) i promjeni slike u divljeg magarca na obronku (usp. JPSOA, TEV). Poezija u drevnome jeziku korištenjem rijetkih riječi skliska je stvar!

Stih 22 ima mnogo poteškoća s hebrejskim tekstom!

49:23-25 Ovi se stihovi metaforički odnose na:

1. Josipovo iskustvo s njegovom braćom i Potifarom te zatvorskim životom
2. plemena Josipovih sinova (tj. Efrajima i Manašea) i njihovu osvajanje plemenskih zemljišta u Kanaanu (Jš).

Zabilježite različite naslove za Boga:

1. Moćni Bog Jakovljevi, Knjiga Postanka 49:24, BDB 7 GRAĐA 784, usp. Psalam 132:2.5; Knjiga proroka Izaije 49:26 (Moćni Bog Izraelov, Iz 1:24)
2. Pastir, Knjiga Postanka 49:24, BDB 944, KB 1258, *Qal* AKTIVNI PARTICIP, usp. Psalam 23:1; 80:1 (slično pastirskome idiomu, Ps 78:52)
3. Kamen (ili Stijena) Izraelov, Knjiga Postanka 49:24, BDB 6 GRAĐA 975, usp. Knjiga proroka Izaije 30:29; moguće povezano s naslovom Mesije "Ugaoni kamen" u Psalmu 118:22; Knjizi proroka Izaije 28:16 (vidjeti narednu Posebnu temu dolje: Ugaoni kamen)
4. Bog tvojih očeva, Knjiga Postanka 49:25, usp. Knjiga Postanka 26:3.24; 28:13; 32:9 (tj. Abrahama, Izaka; zabilježite JEDNINA je naglasak na Jakovljevom Bogu)
5. Svemoćni (doslovno *Šadaj*, usp. JPSOA), Knjiga Postanka 49:25, BDB 994, usp. Knjiga Postanka 17:1; vidjeti Posebnu temu u Postanku 12:1: Imena za Božanstvo.

POSEBNA TEMA: UGAONI KAMEN ("KAMEN" [BDB 6, KB 7] i "UGAONI KAMEN" [BDB 819, KB 944])

- I. SZ-ne uporabe
- A. Zamisao kamena kao čvrstoga trajnog predmeta koji čini dobar temelj korišten je za opis YHWH (usp. Job 38:6; Ps 18:2 koristi riječi za "stijenu", BDB 700, 849).
  - B. Potom se razvila u Mesijanski naslov (usp. Post 49:24; Ps 118:22; Iz 28:16).
  - C. Postala je onom koja predstavlja osudu od YHWH putem Mesije (usp. Iz 8:16 [BDB 6 GRAĐA BDB 103]; Dn 2:34-35.44-45 [BDB 1078]).
  - D. Ovo se razvilo u metaforu građenja (posebice Iz 28:16):
    1. temeljni kamen, prvi stavljen, koji je bio siguran i postavio uglove za ostatak građevine, nazvan "ugaoni kamen"
    2. može također upućivati na završni kamen stavljen na mjesto, koji drži zidove zajedno (usp. Zah 4:7; Ef 2:20.21), nazvan "zaglavni kamen", iz hebrejskoga *ruš* (tj. glava)
    3. može upućivati na "glavni kamen", koji je u središtu glavnoga ulaza s lukovima i drži težinu čitavoga zida.
- II. NZ-ne uporabe
- A. Isus je nekoliko puta naveo Psalam 118 kako bi uputio na Sebe (usp. Mt 21:41-46; Mk 12:10-11; Lk 20:17).
  - B. Pavao koristi Psalam 118 u vezi s YHWH-inim odbacivanjem nevjernoga, pobunjeničkog Izraela (usp. Rim 9:33).
  - C. Pavao koristi zamisao "zaglavnoga kamena" u Poslanici Efežanima 2:20-22 u upućivanju na Krista.
  - D. Petar koristi ovu zamisao za Isusa u 1. Petrovoj poslanici 2:1-10. Isus je ugaoni kamen i vjernici su živo kamenje (tj. vjernici kao hramovi, usp. 1. Kor 6:19), izgrađeni na Njemu (tj. Isus je novi Hram, usp. Mk 14:58; Mt 12:6; Iv 2:19-20). Židovi su odbacili glavni temelj svoje nade kad su odbacili Isusa kao Mesiju.
- III. Teološke izjave
- A. YHWH je dozvolio Davidu /Salomonu gradnju Hrama. Rekao im je da ako će držati Savez On će ih blagosloviti i biti s njima, ali ako neće Hram će biti razrušen (usp. 1. Kr 9:1-9)!
  - B. Rabinski je judaizam bio usredotočen na oblik i obred a zanemario je osobni vid vjere (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38). Bog traži dnevni, osobni, bogobožan odnos s onima stvorenima na Njegovu sliku (usp. Post 1:26-27). Evanđelje po Luki 20:17-18 sadržava zastrašujuće riječi o Sudu, kao što čini

Evandjelje po Mateju 5:20, usmjereno na judaizam.

- C. Isus je koristio zamisao hrama za prikaz Njegova fizičkog tijela (usp. Iv 2:19-22). Ova zamisao osobne vjere u Isusa kao Mesiju što se nastavlja i širi jeste ključ za međusobni odnos s YHWH-om (tj. Iv 14:6; 1. Iv 5:10-12).
- D. Spasenje je značilo obnovu oštećene Božje slike u ljudskim bićima (Post 1:26-27 i poglavlje 3) tako da zajedništvo s Bogom bude moguće. Cilj kršćanstva je Kristo-sličnost sada. Vjernici postaju živo kamenje (tj. mali hramovi građeni na /prema uzorku po Kristu).
- E. Isus je temelj naše vjere i zaglavni kamen naše vjere (tj. Alfa i Omega). Ipak je i kamen spoticanja i Stijena Sablazni (Iz 28:16). Promašiti Njega jeste promašiti sve. Ovdje ne može postojati neodređenost [srednji temelj]!

49:25 “S blagoslovima neba gore,

Blagoslovima dubina što leže dolje,

Blagoslovima grudi i maternicom” Ovo je trostruki naglasak na obilju usjeva, stada, i ljudskih žitelja. To je ono što je YHWH želio učiniti svemu ljudstvu u Edeenu.

Riječi “neba“ i “dubina” korištene su kao metafore za najšire, najveće moguće blagoslove. Obje se odnose na vlagu za bogate usjeve i travu (usp. Pnz 33:13).

49:26 Postoji paralelizam između retka 2 i retka 3, ali oba imaju poteškoće u hebrejskome:

1. blagoslov vječnih planina (BDB 249) ili predaka (BDB 223 također pretpostavlja kako to upućuje u usporednici na vječne planine, kao što čini LXX i usporednica u Pnz 33:15; MT ima “predaka”, ali taj je oblik nađen jedino ovdje)
2. blagoslovi vječnih brežuljaka.

U okviru paralelizma oba se retka vjerojatno odnose na planine i brežuljke, što je bio idiom za jakost i trajnost.

▣ **“glave istaknutoga među svojom braćom”** “Istaknutoga” (BDB 634) je iz korijena za “Nazirejac”, što znači “odvojiti” (usp. TEV) ili “posvećen za”. To može moguće označavati kneza ili službenika (usp. Nah 3:17). Može upućivati na Josipov položaj vodstva u Egiptu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:27

²⁷**Benjamin je grabežljiv vuk;**

Ujutro on proždire grabež,

I navečer on dijeli plijen.

49:27 “Benjamin” On je opisan kao grabežljivi vuk (BDB 382, KB 380, *Qal* IMPERFEKT). Neki kažu kako je pojeo svih pet porcija što su bile stavljene pred njega (usp. Post 43:34). Njegov je otac znao njegove navike jedenja! Stih 27 je negativan, zabilježiti Knjigu o Sucima 19-21.

Leupold tumači Knjigu Postanka 49:17 i 27 pozitivno. Hebrejska poezija vrlo je višeznačna zbog žanra hebrejske poezije i uporabe rijetkih riječi kako bi se stvorio ritam (naglašeni slogovi) što odgovara.

▣ **“grabež”** Korijen נָבַח (BDB 723 I) uobičajeno označava neprestano trajanje (tj. Post 49:26; uglavnom u Psalmima i Knjizi proroka Izaije), ali u nekoliko tekstova (usp. ovdje; Iz 33:23; Sef 3:8) to označava nagradu uzetu u bitci korištenjem metafore “grabež”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 49:28-33

²⁸Svi su ovi dvanaest plemena Izraela, i ovo je što njihov otac reče njima kad ih blagoslovi. On ih blagoslovi, svakoga s blagoslovom primjerenim njemu. ²⁹Onda ih on zaduži: “Ja se moram pridružiti svome narodu; pokopajte me s mojim očevima u pećinu što je u polju Efrona Hetita, ³⁰u pećinu što je u polju Makpela, što je prije Mamre, u zemlji Kanaan, što Abraham kupi zajedno s poljem od Efrona Hetita za ukopno mjesto. ³¹Tamo oni pokopaše Abrahama i njegovu ženu Saru, tamo oni pokopaše Izaka i njegovu ženu Rebeku, i tamo ja pokopah Leu – ³²polje i pećina što je u njemu, kupljeno od sinova Heta.” ³³Kad Jakov završi zaduživanje svojih sinova, on povuče svoje noge u ležaj i izdahne, i bijaše pridružen svojim ljudima.

49:29 “pridružiti svome narodu” Ovo je idiom za smrt i ukop (usp. Post 25:8.17; 35:29; 49:33; Br 20:26; 27:13; 31:2; Pnz 32:50; Suci 2:10; 2. Kr 22:20). Podrazumijeva li to obiteljsko ponovno združivanje u Šeolu neizvjesno je. To može biti način upućivanja na obiteljske grobnice ili pećine. Ali zbog štovanja *terafina* (usp. Post 31:19.34.35, vidjeti Posebnu temu u Post 28:1: *Terafini*) to može imati suzvuk velikoga okupljanja (usp. Mt 22:31-32).

Vidjeti *Hard Sayings of the Bible*, str. 127-129, za kratku raspru o izričaju što pretpostavlja život nakon smrti.

▣ **“u pećinu”** Ovo upućuje na ukopno mjesto patrijarha što je bilo kupljeno od Efrona Hetita, smjerajući na Knjigu Postanka 23:1-19. Postoji smisao po kome su zavjetne obitelji ponovno sjedinjene u zagrobnome životu.

Jakov na prikriven način tvrdi kako ova obitelj neće ostati u Egiptu, nego će se u nekome trenutku ponovno vratiti u Kanaan (usp. Post 15:12-21). Josip čini istu vrstu proročkoga zahtjeva u Postanku 50:24-25. Egipat je bio privremeno sklonište što će se pretvoriti u izrabljivanje.

49:31 “Rebeku ...Leu” [Rebeka; Lea] Ovo je prvo izvješće o ukopu tih dviju žena. Rabini kažu kako je Josip morao biti ljutit jer je njegova majka bila ukopana uz cestu, ali to je izgleda proročko smjerenje na vrijeme kad će sjeverna plemena ići u zarobljeništvo i Rahela će plakati za svojom djecom dok će ih gledati kako odlaze jer je ona ukopana uz cestu kojom će oni proći kad budu odlazili u ropstvo (usp. Jer 31:15).

49:33 “on povuče svoje noge u ležaj” Ako je Jakov sjedio čitavo vrijeme ovo jednostavno znači da je legao; inače to izgleda upućuje na položaj fetusa. Onda će izdahnuti (idiom za smrt).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto Jakov posvaja Efrajima i Manašea?
2. Što je važnost trostrukih Božjih naslova nađenih u Knjizi Postanka 48:15-16?
3. Kako se blagoslovi poglavlja 49 odnose prema imenima ovih sinova nađenima u Knjizi Postanka 29:30-30:24?
4. Koja su dva sina izgleda dobila najveći blagoslov i kojeg se vida blagoslova za njih sjećamo?

POSTANAK 50

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (SLIJEDI MT)
smrt Izraela	Jakovljeva smrt i ukop (49:29 - 50:14)	smrt Jakova i zadnji Josipovi dani (49:29 - 50:26)	smrt i ukop Jakova (49:29 - 50:14)	Jakovljev pogreb
50:1-3	50:1-3	50:1-3	50:1-3	50:1-3a 50:3b-6
50:4-6	50:4-11	50:4-6	50:4-5 50:6	
50:7-11		50:7-14	50:7-9	50:7-9
pogreb u Makpeli			50:10-11	50:10-11
50:12-14	50:12-14		50:12-14	50:12-13 50:14
50:15-21	Josip ponovno osigurava svoju braću	50:15-21	Josip ponovno osigurava svoju braću	od smrti Jakova do smrti Josipa
	50:15-21		50:15-17 50:18 50:19-21	50:15-17 50:18-21
smrt Josipa	smrt Josipa		smrt Josipa	
50:22-26	50:22-26	50:22-23 50:24-26	50:22-26	50:22-25 50:26

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti: Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja) SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 50:1-3

¹Onda Josip padne na lice svoga oca, i plakaše nad njim i cjelivaše ga. ²Josip zapovijedi svojim slugama liječnicima neka balzamiraju njegova oca. Tako liječnici balzamiraše Izraela. ³Sad četrdeset dana bijaše zahtijevano za to, jer takvo je razdoblje zahtijevano za balzimiranje. I Egipćani plakaše za njim sedamdeset dana.

50:1 Ovaj stih pokazuje tri znaka žalovanja povezanih sa smrću:

1. padne na lice svoga oca, BDB 656, KB 709, *Qal* IMPERFEKT, slično s 33:4
2. plakaše nad njim, BDB 113, KB 129, *Qal* IMPERFEKT
3. cjelivaše ga, BDB 676, KB 730, *Qal* IMPERFEKT.

50:2 “liječnici” Ovo je *Qal* AKTIVNI PARTICIP GLAGOLA “iscijeliti” (BDB 950, KB 1272, usp. 2. Ljet 16:12). Postojala je skupina profesionalaca za balzimiranje, ali Josip je moguće koristio liječnike zato da izbjegne religijski prizvuk egipatskoga balzimiranja (NASB *Study Bible*, str. 73). Jakov je bio očuvan tako da kasnije može biti ukopan u obiteljskoj pogrebnoj pećini u Kanaanu (usp. Post 49:29-32).

▣ **“balzamiraju”** Ovaj GLAGOL (BDB 334, KB 333, *Qal* INFINITIVNA GRADA) znači “začin”, “napraviti začin” (usp. Pjesma 2:13), ili “balzamirati”. To je bio jedinstveni egipatski postupak, nađen jedino ovdje u SZ-u. Imao je religijske veze s Ozirisom (započet oko 2700. g.pr.Kr.) i egipatskim vjerovanjem u zagrobni život.

To uključuje:

1. odstranjivanje unutarnjih organa i njihovo zasebno čuvanje u posudama
2. u kasnijem razdoblju mozak je također bio uklonjen i stavljen u zasebnu posudu
3. tijelo je bilo omotano s lanenom odjećom umočenom u smolu.

Jedina pisana izvješća o tome kako se balzamiralo dolaze od Herodota, *History* 2:85-90 i Diodorusa Siculusa, *History* 1.91. Za puniju raspru vidjeti ABD, tom 2, str. 490-495, i James M. Freeman, *Manners and Customs of the Bible*, str. 56-58.

Ova raspra ni u kojem slučaju nije zato da naslovi suvremene izvedbe balzimiranja. One nemaju religijske prizvuke kao što su imali egipatski obredi. Mnogi su pretpostavljali kako se izjava prokletstva u Knjizi Postanka 3:19 još uvijek primjenjuje. Ja osobno mislim kako fizički ostaci života (tj. ljudska tijela) nisu toliko važna!

Vidjeti Posebnu temu dolje: Kremacija.

POSEBNA TEMA: KREMACIJA

I. STARI ZAVJET

- A. Kremacija (spaljivanje) bio je jedan od četiri načina zadavanja smrtne kazne u Levitskome zakoniku (usp. 20:14; 21:9, primjeri, Post 28:24 i Jš 7:15.25).
- B. Ljudi koji su bili naklonjeni Šaulu vratili su njegovo tijelo i tijela od njegova tri sina od Filistejaca i spalili ih prije ukopa njihovih kostiju u zemlji Benjamina (usp. 1. Sam 31:12-13, izostavljeno u usporednome tekstu u 1. Ljet 10:12).
Postoji neki prijepor među znanstvenicima o čitanju “spaljen” nasuprot “pomazan”. Ovaj tekst je samo prividno pozitivna kremacija u SZ-u (usp. *Encyclopedia Judaica*, tom 5, str. 1074). On može isto tako upućivati na paljenje začina (usp. 2. Ljet 16:14; 21:19; Jer 34:5).
- C. Kasnije, judejski prorok prorokuje spaljivanje svećenika kod Betela na njegovu žrtvenome oltaru (usp. 1. Kr 13:2).
- D. Pitanje kremacije ponekad je bilo krivo povezano na SZ-nu uporabu vatre kao metafore za osudu (usp. Iz 30:33). Metafore kremacije (tj. “lomača”) korištene su za naglašavanje eshatološke osude.

- E. Pogreb je bio vršen u svim zemljama Drevnoga Bliskog Istoka (usp. Roland deVaux, *Ancient Israel*, tom 1, str. 57). Kremacija je bila viđena kao ponižavanje (usp. Am 2:1).

II. GRČKA I RIM

- A. Obje od ovih uljudbi provodile su kremaciju:
1. Grčka, redovito (Sofoklo, *Electra*, 1136-1139)
  2. Rim, kao održiva, ali ne uobičajena, mogućnost (Ciceron, *Deleg* 2,22,56).
- B. Kulture Mediterana imale su različiti stav prema kremaciji od kultura Drevnoga Bliskog Istoka. Tacit spominje da su Židovi pokapali, ne spaljivali (*His.* 5.5).

III. RABINSKI JUDAIZAM

- A. Većina ranih rabina tvrdi da je pokapanje zapovjedbno Ponovljenim zakonom 21:23.
- B. Kremacija je zabranjena u Talmudu (*Sanh.* 7:2,24b) i Mišni (*'Abodiah Zarah* 1.3).
- C. Suvremeni judaizam dopušta da oni koji su kremirani budu stavljeni u židovska groblja (usp. *Encyclopedia Judaica*, tom 5, str. 1074).

IV. NOVI ZAVJET

Ne postoji rasprava ili spominjanje o ovome predmetu u NZ-u. Fizičko tijelo viđeno je kao privremeno utočište (usp. 2. Kor 5). Nešto od staroga tijela bit će ponovno združeno s vjernikom kod Drugoga dolaska, ali ne postoje pojedinosti ili objašnjenja (usp. 1. Sol 4:13-18). To jednostavno nije pitanje “vjere i vršenja” za kršćane. Kao Židovi SZ-a, vjernici NZ-a potvrđuju tjelesno uskrsnuće. Postoji fizički oblik za eshatologiju, ali kako ili zašto nije točno naznačeno! Stanje ili mjesto fizičkih ostataka ne utječe na vjernikovo združivanje s Isusom. Vjera u Krista jeste ključ, a ne fizički ostaci!

Vidjeti Posebnu temu dolje: Običaji pokopa.

POSEBNA TEMA: OBIČAJI POKOPA

I. MEZOPOTAMIJA

- A. Pravilan pokop bio je vrlo važan za sretan zagrobni život.
- B. Primjer mezopotamskog prokletstva: “Neka zemlja ne primi tvoje truplo.”

II. STARI ZAVJET

- A. Pravilan pokop bio je vrlo važan (usp. Prop 6:3).
- B. Učinjen je vrlo brzo (usp. Sara u Post 23 i Rahela u Post 35:19 te zabilježite Pnz 21:23).
- C. Nepravilan pokop bio je znak odbacivanja i grijeha:
1. Ponovljeni zakon 28:26
  2. Knjiga proroka Izaija 14:20
  3. Knjiga proroka Jeremije 8:2; 22:19.
- D. Pokop je učinjen ako je bilo moguće u obiteljskoj komori u području kuće.
- E. Nije bilo balzimiranja, kao u Egiptu. Čovječanstvo je nastalo od praha i mora se vratiti u prah (primjer Post 3:19; Ps 103:14; 104:29).
- F. U rabinskome judaizmu bilo je teško uravnotežiti pravilno poštovanje i postupanje s tijelom, sa zamišlju obrednoga onečišćenja povezanog s mrtvim tijelima.

III. NOVI ZAVJET

- A. Pokop je nakon smrti uslijedio brzo, uobičajeno unutar dvadeset četiri sata. Židovi su često pazili na grob tri dana, vjerujući da bi se duša mogla vratiti u tijelo unutar toga vremenskog okvira (usp. Iv 11:39).
- B. Pokop je uključivao čišćenje i omatanje tijela s miomirisima (usp. Iv 11:44; 19:39-40).
- C. Nije bilo osobitog postupka židovskog ili kršćanskog pokopa ili predmeta stavljenih u grob u Palestini u prvome stoljeću.

50:3 “četrdeset dana” Broj 40 (BDB 917) može biti doslovan ili slikovit. Hebreji su žalovali 30 dana (usp. Br 20:29; Pnz 34:8) za narodne vođe. To je bio znak poštovanja.

▣ **“sedamdeset dana”** Jakov je primio kraljevski pogreb. Sâm faraon žalovao je sedamdeset i dva dana (grčki povjesničar, Diodorus [1.72]). Egipćani su žalovali za Jakova iz poštovanja prema Josipu.

Vidjeti Posebnu temu u Knjizi Postanka 31:7: Simbolički brojevi u Pismu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 50:4-6

⁴Kad dani žalovanja za njim bijahu prošli, Josip govoraše kućanstvu faraonovu, kazujući: “Ako sam sad našao naklonost u vašem pogledu, molim recite faraonu, kazujući: ⁵“Moj otac zakleo me, govoreći: “Gle, ja moram umrijeti; u moj grob što iskopah za sebe u zemlji Kanaana, tamo ćete me ukopati.” Sad stoga, molim pustite me uzići i pokopati moga oca; onda ću se vratiti.” ⁶Faraon reče: “Uzidi i pokopaj svoga oca, kao što te on zakleo.”

50:4 “naklonost u vašem pogledu” Ovo je idiom odobravanja (usp. Post 18:3; 47:29; Izl 33:13). Taj idiom uvijek je upotrijebljen o podređenome koji pita nadređenoga (tj. Ruta 2:13). Ovdje Josip pokazuje poštovanje za faraona.

50:5-6 U Knjizi Postanka 50:5 Josip daje svoju prisegu (BDB 989, KB 1396, dva *Hiphil* PERFEKTA, Post 50:5.6) svome ocu, Jakovu (#1,2) i obećanje o ponovnome povratku (#3):

1. uzidi, BDB 748, KB 828, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u KOHORTATIVNOME smislu
2. ukopati me, BDB 868, KB 1064, *Qal* KOHORTATIV
3. ja ću se vratiti, BDB 996, KB 1427, *Qal* KOHORTATIV.

U Knjizi Postanka 50:6 faraon se odaziva njegovu zahtjevu povezanome s njegovom prisegom:

1. uzidi, *Qal* IMPERATIV
2. pokopaj, *Qal* IMPERATIV.

50:5 “iskopah” Rabinski Midraš (Pešita i REV) zamjenjuju ovaj pojam s “kupih” (usp. Post 23:17-20; 47:27-31; 49:29-32). Dva hebrejska korijena ista su:

1. kopati, BDB 500 I, usp. Knjiga Postanka 26:25; Brojevi 21:18
2. kupiti, BDB 500 II, usp. Ponovljeni zakon 2:6.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 50:7-14

⁷Tako Josip uzade da ukopa svoga oca, i s njim uzadu sve slugе faraonove, starješine njegova kućanstva i sve starješine zemlje Egipta, ⁸i sve kućanstvo Josipovo i njegova braća i kućanstvo njegova oca; oni ostaviše samo svoju malu djecu i svoja stada i svoja krda u zemlji Gošen. ⁹Tamo također uzadu s njim i kočije i konjanici; i to bijaše veliko društvo. ¹⁰Kad oni dođoše k gumnu Haatada, što je s one strane Jordana, oni tugovaše tamo s veoma velikom i žalosnom tužaljkom; i on održi sedam dana žalovanja za svoga oca. ¹¹Sad kad žitelji zemlje, Kanaanci, vidješe žalovanje kod gumna Haatad, oni rekoše: “Ovo je tužno žalovanje za Egipćane.” Stoga ono bijaše nazvano Abel Misrajim, što je s onu stranu Jordana. ¹²Tako njegovi sinovi učiniše za njega kao što ih je on zadužio; ¹³jer njegovi ga sinovi odnesoše u zemlju Kanaan i ukopaše ga u pećinu na polju Makpela prije Mamre, što je Abraham kupio zajedno s poljem za ukopno mjesto od Efrona Hetita. ¹⁴Nakon što je on ukopao svoga oca, Josip se ponovno vrati u Egipat, on i njegova braća, i svi koji su uzašli s njim da pokopaju njegova oca.

50:7-8 Stihovi 7-8 pokazuju veliku pogrebnu povorku koja je išla u Kanaan:

1. Josip
2. faraonove sluge
3. starješine njegova kućanstva
4. starješine zemlje Egipta
5. Josipovo kućanstvo
6. Josipova braća
7. Jakovljevo kućanstvo
8. vojna pratnja, Knjiga Postanka 50:9.

Stih 9 podrazumijeva vojnu pratnju. To također može biti faraonov način osiguravanja povratka njegova najboljeg upravitelja /nadzornika.

50:8 “oni ostaviše samo svoju malu djecu i svoja stada” Ovo je bilo zbog osiguranja njihova povratka!

▣ “u zemlji Gošen” Vidjeti bilješke u Knjizi Postanka 45:10; 46:28.

50:10 “Haatada” [Haatad] Doslovno ovo je “trnje” (BDB 31). Rabini kažu kako je to bila zaštitna ograda. Mjesto je nepoznato. Jeronim kaže da je bilo smješteno blizu Jerihona. To je bilo mjesto obrednoga žalovanja, ne neophodno mjesto ukopa!

▣ Jačina njihove tuge opisana je kako slijedi:

1. oni su tamo tugovali
2. s veoma velikom
3. i žalosnom
4. tužaljkom
5. održavali su je sedam dana
6. zabilježiti Knjigu Postanka 50:11.

▣ “s one strane Jordana” Ovaj izričaj, “u području (od)” (BDB 81 GRAĐA BDB 719 I, usp. Post 50:11), ne određuje točno istočnu ili zapadnu obalu. To ovisi o položaju govornika.

50:11 Ovo je igra riječi “Abel” (BDB 5 II), što znači “livada” (doslovno “raste zelena trava”), i “Abel” (BDB 5 I), što znači “žalovanje” (AB popisuje treću opciju, “vodeni tok”, str. 376).

50:12-14 Ovo je sažetak izjave što opisuje njihovo obećanje Jakovu.

50:13 “pećinu” Ovo je pećina na koju se upućuje u Knjizi Postanka 23:16-20.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 50:15-21

¹⁵Kad Josipova braća vidješe da njihov otac bijaše umro, oni rekoše: “Što ako Josip gaji mržnju protiv nas i vrati nam u potpunosti svu nepravdu što mi napravismo njemu!” ¹⁶Tako oni pošalju poruku Josipu, govoreći: “Tvoj otac zaduži prije negoli je umro, govoreći: ¹⁷‘Tako ćete reći Josipu: “Molim oprost, prosim te, prijestup svoje braće i njihov grijeh, jer oni su ti učinili krivo.” I sad, molim oprost prijestup sluga Božjih od tvoga oca.” I Josip plakaše kad mu oni govorahu. ¹⁸Onda njegova braća također dođoše i padnu pred njim i rekoše: “Gle, mi smo tvoje sluge.” ¹⁹Ali Josip im reče: “Nemojte se bojati, jer jesam li ja na Božjem mjestu? ²⁰Što se vas tiče, vi nakaniste zlo protiv mene, ali Bog je naumio to za dobro zato da ostvari ovaj sadašnji ishod, da očuva mnoge ljude živima. ²¹Tako stoga, nemojte se bojati; ja ću se pobrinuti za vas i za vašu malu djecu.” Tako ih on utješi i govoraše ljubazno s njima.

50:15 Jačina brige braće izražena je u:

1. GLAGOLU “gaji mržnju” (BDB 966, KB 1316), što je ranije bilo upotrijebljeno o Ezavu (27:41) i na to se smjera u Knjizi Postanka 49:23. Upotrijebljen i Knjizi o Jobu 16:9; 30:21. To je vrlo snažan GLAGOL
2. izričaju “i vrati nam u potpunosti”, što je *Hiphil* INFINITIVNI APSOLUT i *Hiphil* IMPERFEKT istoga korijena (BDB 996, KB 1427).

50:16-17 Ovo uvodi nepoznati navod od Jakova što su braća navodila kako bi osigurali Josipovu naklonost.

50:17 Ovaj stih postavlja pozornicu za Josipovu izjavu vjere u Knjizi Postanka 50:19-20. Strah braće i žudnja za oprostom može se vidjeti u:

1. molim oprosti, BDB 609, KB 724, *Qal* IMPERATIV
2. ja te prosim (NASB proširenje)
3. prijestup i grijeh svoje braće (usp. Post 37:18-28)
4. (mi smo) učinili krivo
5. molim oprosti prijestup
6. stih 18.

Jedini razlozi za njihov zahtjev bili su:

1. riječi Jakova, Knjiga Postanka 50:16-17
2. oni su bili sluge Boga Jakovljeva, Knjiga Postanka 50:17.

50:19

NASB, NKJV, NRSV

TEV

NJB

LXX

Pešita

JPSOA

“jer jesam li ja na Božjem mjestu”

“ja ne mogu sebe staviti na mjesto Božje”

“je li za mene da sebe stavim na Božje mjesto”

“jer ja sam Božji”

“jer ja sam sluga Božji”

“Jesam li ja zamjena za Boga”

Ovo je bio Josipov način kazivanja da je on sebe vidio dijelom Božjega načina za očuvanje Abrahamove obitelji (usp. Post 45:5-15; Ps 105:16-24)! On to objašnjava u Knjizi Postanka 50:20. On sebe nije vidio kao onoga koji djeluje kao sudac, jedino Bog može to činiti! Pitanje u hebrejskome očekuje “ne” odgovor. Ovaj isti način izražavanja nađen je u Knjizi Postanka 30:2.

50:20 “vi nakaniste zlo protiv mene” Josip nije pokrio grijeh braće, nego vidio “nevidljivu ruku” Božju u svome životu i okolnostima! O kad bismo mogli, vjerom, shvatiti “nevidljivu ruku” u svojim životima!

Za dobar članak o Božjoj uporabi grijeha ljudi za dovršenje Svojih svrha, vidjeti Millard Erickson, *Christian Theology*, drugo izdanje, str. 425-426.

▣ **“Bog je naumio to za dobro”** Ovo je dobar primjer značenja Poslanice Rimljanima 8:28-29.

50:21 Josip im govori što će učiniti za obitelj:

1. nemojte se bojati, BDB 431, KB 432, *Qal* IMPERFEKT upotrijebljen u ZAPOVJEDNOME smislu, kao u Knjizi Postanka 50:19
2. ja ću se pobrinuti za vas, BDB 465, KB 463, *Pilpel* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 45:11; 47:12
3. ja ću se pobrinuti za vašu malu djecu, BDB 465, KB 463, *Pilpel* IMPERFEKT, usp. Knjiga Postanka 45:11; 47:12
4. on ih je utješio, BDB 636, KB 688, *Piel* IMPERFEKT
5. govorio im je ljubazno (doslovno “govoriti srcu”, usp. Post 34:3; Suci 19:3; Ruta 2:13).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 50:22-26

²²Sad Josip ostane u Egiptu, on i kućanstvo njegova oca, i Josip živješe sto i deset godina. ²³Josip vidje treći naraštaj Efrajimovih sinova; isti tako sinove Makira, sina Manašeova, koji bijahu rođeni na Josipovim koljenima. ²⁴Josip reče svojoj braći: “Ja moram umrijeti, ali Bog će se zasigurno brinuti o vama i odvesti vas u zemlju što On obeća pod prisegom Abrahamu, Izaku i Jakovu.” ²⁵Onda Josip zakle sinove Izraelove, govoreći: “Bog će se zasigurno brinuti o vama, a vi ćete odnijeti gore moje kosti odavde.” ²⁶Tako Josip umre u starosti od stotinu i deset godina; i on bijaše balzamiran i stavljen u lijes u Egiptu.

50:22 “sto i deset godina” Ovo je bila savršena starost u egipatskoj književnosti toga razdoblja.

50:23 “Makira” [Makir] Također vidjeti Knjigu o Jošui 17:1 i Sucima 5:14. Ime može biti povezano sa sličnim korijenom za “trgovačku robu” ili “vrijednost /cijena” (BDB 569).

▣ **“rođeni na Josipovim koljenima”** Očito ovo ne smije biti uzeto doslovno. To je kulturološki idiom Drevnoga Bliskog Istoka upotrijebljen za posvajanje (usp. Post 30:3; 48:12) ili primanje nekoga u obitelj.

50:24 “Bog će se zasigurno brinuti o vama” Josip se pouzdao u Božju obećanu skrb za Abrahamovu obitelj (usp. Post 15:16)! Josip je bio Božje oruđe, ali kad on završi ovaj život, Bog će podignuti druge (tj. Mojsija, Arona, Jošuu, itd.).

Josipove riječi pojačane su *Qal* INFINITIVNIM APSOLUTOM i *Qal* GLAGOLOM u IMPERFEKTU istoga korijena (BDB 823, KB 955, doslovno “posjeta”, upotrijebljeno u osobitome smislu o Božjoj osobnoj prisutnosti i skrbi, usp. Izl 3:16; 4:31; Ruta 1:6; Sef 2:7). Ovaj je oblik nađen i u Knjizi Postanka 50:24.25!

50:25 “odnijeti gore moje kosti” Oni je znao da će se oni ponovno vratiti u Obećanu zemlju i želio je biti pokopan tamo baš kao što je bio njegov otac (usp. Izl 13:19; Jš 24:32).

50:26 “lijes” Ova riječ (BDB 75) može uputiti na:

1. kovčeg (Saveza, tj. Izl 25:22; 26:33; 30:6; Br 10:33; Pnz 10:8; 31:9; Jš 3:3), religijska sveta škrinja
2. lijes, jedino ovdje (Izraelci nisu koristili ljesove)
3. ormarić /kutija, za novac (tj. 2. Kr 12:10; 2. Ljet 24:8.10.11).

Druga riječ prevedena u engleskome “arka” (BDB 1061) upućuje na:

1. Noinu arku (tj. Post 6:14)
2. Mojsijeva košarica od papirusa (tj. Izl 2:3).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

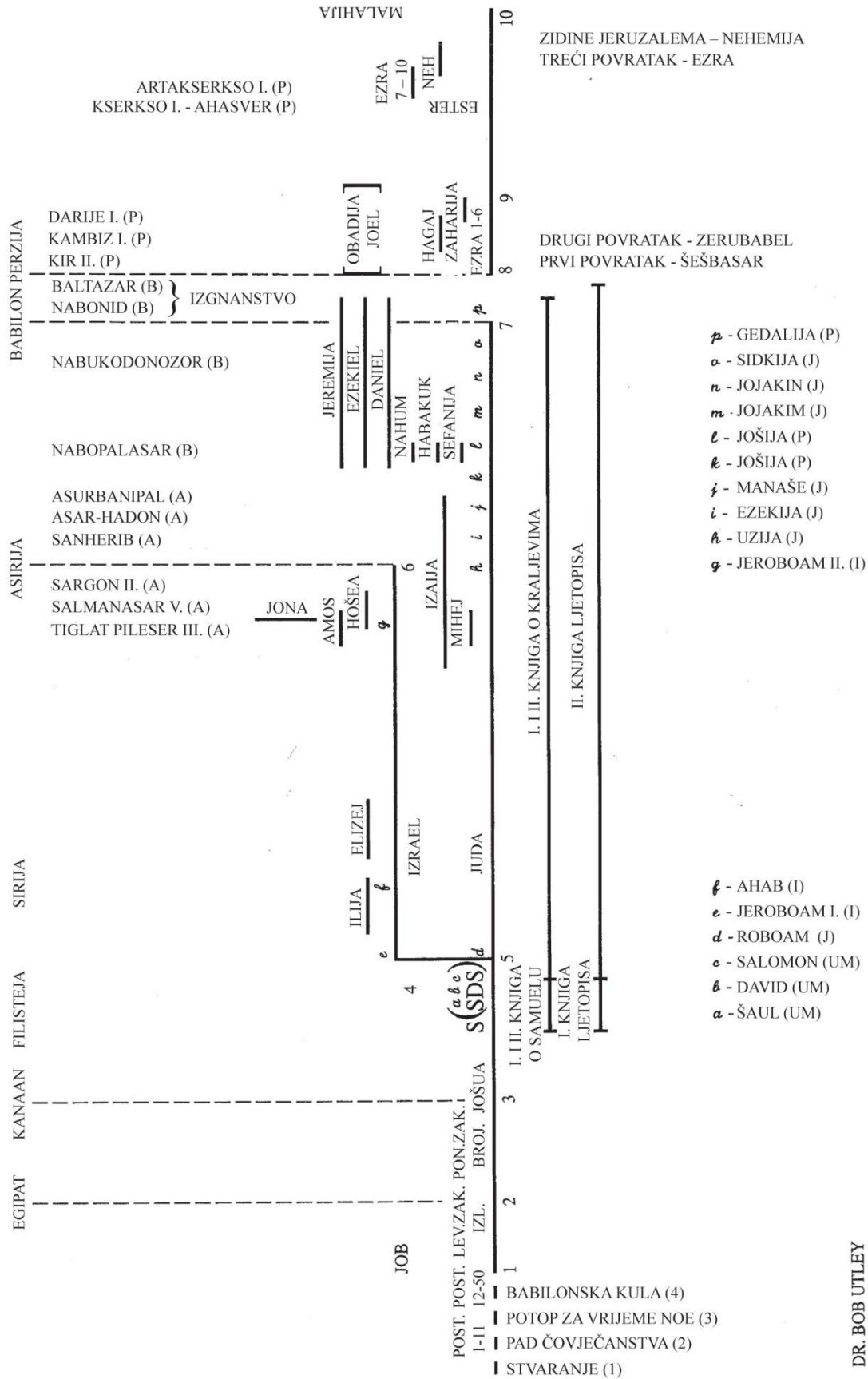
Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Jakovu bio dan egipatski kraljevski pogreb?
2. Zašto su Josipova braća sumnjala u njega?
3. Zašto je Knjiga Postanka 50:19-20, kad se uspoređi s 45:5-15, tako važna?

DODATAK JEDAN
KARTA STAROGA ZAVJETA

(na slijedećoj strani)

DR. BOB UTLEY
BIBLE LESSONS IN 'L '96

DODATAK DVA

KRALJEVI

Događaji što se ne mogu datirati (Post 1 – 11)

1. Stvaranje (Post 1 – 2)
2. Pad čovjeka (Post 3)
3. Dan Noina Potopa (Post 6 - 9)
4. Babilonska kula (Post 10 - 11)

Događaji što se mogu datirati

	<u>g.pr.Kr.</u>
1. Razdoblje patrijarha (Post 12 - 50 i Job)	2000.
2. Izlazak iz Egipta (Izl)	1445. ili 1290.
3. Osvajanje Kanaana (Jš)	1440. ili 1250.
4. Ujedinjena Monarhija (Šaul, David, Salomon)	1000.
5. Podijeljena Monarhija (Roboam – Jeroboam I.)	922.
6. Pad Samarije (Izrael) pod Asiriju	722.
7. Pad Jeruzalema (Juda) pod Babilon	586.
8. Dekret Kira (Perzija) o povratku	538.
9. Hram ponovno izgrađen	516.
10. Završetak SZ-noga razdoblja (Mal)	430.

Popis kraljeva

	<u>g.pr.Kr.</u>
A. Ujedinjena Monarhija	D. Asirija
1. Šaul (a)	1. Tiglat Pileser III. (745.-727.)
2. David (b)	2. Salmanasar V. (727.-722.)
3. Salomon (c)	3. Sargon II. (722.-705.)
B. Izrael	4. Sanherib (705.-681.)
1. Jeroboam I. (e)	5. Asar Hadon (681.-669.)
2. Ahab (f)	6. Asurbanipal (669.-663.)
3. Jeroboam II. (g)	E. Babilon
C. Juda	1. Nabopalarasar (626.-605.)
1. Roboam (d)	2. Nabukodonozor (605.-562.)
2. Uzija (h)	3. Nabonid (556.-539.)
3. Ezekija (i)	4. Baltazar
4. Manaše (j)	F. Perzija
5. Jošija (k)	1. Kir II. (550.-530.)
6. Joahaz (l)	2. Kambiz II. (530.-522.)
7. Jojakim (m)	3. Darije I. (522.-486.)
8. Jojakin (n)	4. Kserkso I. (486.-465.)
9. Sidkija (o)	5. Artakserkso I. (465.-424.)
10. Gedalija (p)	

DOKTRINARNA IZJAVA

Ne brinem se posebno za izjave vjere ili vjeroispovijedi. Dajem prednost potvrdi same Biblije. Međutim, uviđam da će izjava vjere onima koji me ne poznaju osigurati način procjene moga doktrinarnog gledišta. U našim vremenima tako punima teološke pogreške i obmane, slijedi kratak sažetak moje teologije.

1. Biblija, oba i Stari i Novi zavjet, nadahnutu je, nepogrješiva, autoritativna, vječna Riječ Božja. Ona je Božje samootkrivenje zabilježeno od čovjeka pod nadnaravnim vodstvom. Ona je naš jedini izvor jasne istine o Bogu i Njegovim svrhama. Također je i jedini izvor vjere i primjene za Njegovu Crkvu.

2. Postoji samo jedan vječni, Stvoritelj, Iskupitelj Bog. On je Stvoritelj svega, vidljivoga i nevidljivoga. On je objavio Sâm Sebe kao ljubećeg i brižnog dok je istovremeno On i pravičan i pravedan. On je Sâm Sebe objavio u tri zasebne Osobe: Otac, Sin i Duh, istinski odvojene ali ipak iste u biti.

3. Bog je djelatno u nadzoru Svojeg svijeta. Postoje oba i vječni naum za Njegovo Stvorenje koji je nepromjenljiv i pojedinačni koji je usredotočen na omogućavanje slobodne volje čovjeka. Ništa se ne događa bez Božjega znanja i dopuštenja, ali ipak On dozvoljava pojedincima izbore obojima i među anđelima i među ljudima. Isus je Očev Izabrani Čovjek i svi su pretpostavljeno izabrani u Njemu. Božje predznanje o događajima ne ograničava ljude na konačan pred-pisani spis. Svaki je od nas odgovoran za svoje misli i djela.

4. Čovječanstvo, iako stvoreno prema Božjoj slici i oslobođeno od grijeha, izabralo je pobuniti se protiv Boga. Iako iskušavani od nadnaravnog posrednika, Adam i Eva bili su odgovorni za svoju voljnu okrenutost samima sebi. Njihova je pobuna pogodila čovječanstvo i Stvorenje. Mi smo svi potrebni Božjeg milosrđa i milosti za oboje i za naše zajedničko stanje u Adamu i za našu pojedinačnu voljnu pobunu.

5. Bog je osigurao sredstvo oprostjenja i obnove za palo čovječanstvo. Isus Krist, Božji jedinstveni Sin, postao je čovjek, živio je bezgrješnim životom, i posredstvom Njegove zamjenske smrti, platio kaznu za grijeh čovječanstva. On je jedini način za obnovu i zajedništvo s Bogom. Ne postoji nijedno drugo sredstvo spasenja osim kroz vjeru u Njegovo dovršeno djelo.

6. Svaki od nas mora osobno primiti Božju ponudu oprostjenja i obnove u Isusu. To je postignuto posredstvom voljnoga pouzdanja u Božja obećanja kroz Isusa i voljnim okretanjem od poznatoga grijeha.

7. Svakome je od nas potpuno oprosteno i obnovljeni smo temeljem našeg pouzdanja u Krista i pokajanja zbog grijeha. Međutim, dokaz za taj novi odnos vidljiv je u promijenjenome, te mijenjajućem, životu. Božji cilj za čovječanstvo nije jedino Nebo jednoga dana nego Kristo-sličnost sada. Oni koji su stvarno iskupljeni, bez obzira na povremeno griješenje, bit će stalno u vjeri i pokajanju kroz svoje živote.

8. Sveti Duh jeste "drugi Isus". On je prisutan u svijetu kako bi vodio izgubljene Kristu i razvijao Kristo-sličnost u spašenima. Darovi Duha dati su prilikom spasenja. To su život i služba Isusa podijeljeni između Njegova Tijela, Crkve. Darovi koji su u osnovi stavovi i pobude Isusa moraju biti potaknuti plodom Duha. Duh je djelatno u našem vremenu kao što je On bio u biblijska vremena.

9. Otac je učinio uskrsloga Isusa Krista Suceom svega. On će se vratiti na Zemlju kako bi sudio svom čovječanstvu. Oni koji su se pouzdali u Isusa i oni čija su imena zapisana u Janjetovoj Knjizi života primit će kod Njegova povratka svoja vječna proslavljena tijela. Oni će biti s Njim zauvijek. Međutim, oni koji su odbili odazvati se Božjoj istini bit će vječno odvojeni od radosti zajedništva s Trojedinim Bogom. Oni će biti osuđeni zajedno sa Sotonom i njegovim anđelima.

Ovo zasigurno nije potpuno ili cjelokupno ali nadam se da će vam dati teološki okus moga srca. Želim izjaviti:

"U biti—jedinstvo, prema van—sloboda, u svemu—ljubav."